# Hrvatski enciklopedijski rječnik

Gra-J

Jutarnji list

Novi Liber

# HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

**Hrvatski enciklopedijski rječnik sadrži:**

| | |
|---|---|
| 110.000 | osnovnih riječi i izvedenica |
| 47.000 | hrvatskih imena, prezimena i lokaliteta njihove rasprostranjenosti |
| 18.000 | obrađenih imena iz zemljopisa, povijesti, mitologije i opće kulture |

ISBN 953-6045-33-8
9789536045334

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Gra - J

*Autori:*
prof. dr. Vladimir Anić, dr. Dunja Brozović Rončević,
prof. dr. Ivo Goldstein, Slavko Goldstein, mr. Ljiljana Jojić
(glavna urednica), prof. dr. Ranko Matasović (glavni urednik),
prof. dr. Ivo Pranjković

*Stručni suradnici:*
dipl. inž. Antun Alegro, mr. Sanja Brbora, Hrvoje Brozović,
Silvana Brozović, Ljiljana Cikota, prof. dr. Tomislav Cvitaš,
Lara Černicki, prof. dr. Radovan Erben, dr. Nada Gašić,
dr. Pavle Goldstein, Mate Kapović, Iva Körbler, mr. Vlasta
Kovač, Igor Kusin, Jadranka Pintarić, prof. dr. Dražen Poje,
dr. Mirna Sentić, mr. Tomislav Stojanov, prof. dr. Juraj Šiftar,
dr. Nada Vajs-Vinja, Čedomir Višnjić, dr. Vesna Zečević,
prof. dr. Tomislav Živković

*Zajedničko izdanje:*
EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o. Zagreb



*Za izdavače:*
Stipe Orešković, Sanja Petrušić Goldstein

ISBN 953-6045-28-1 (cjelina)
ISBN 953-6045-33-8

# HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

## Gra-J

Jutarnji LIST

NOVI LIBER

# G

**grȁh** *m bot.* jednogodišnja biljka (*Phaseolus vulgaris*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*), jajolika zrnata ploda u ovojnici (mahuni), važna namirnica u našim krajevima; bažul, bažulj, fažol, fažolet, fižol, pasulj △ ***slani*** ~, *v.* slanutak; ***zeleni*** ~, *v.* mahune // **grȁhorovina** *ž* ljuske, komuške, ovojnice mahuna graha koje ostanu nakon čišćenja, vađenja zrna; **grȁhovīšte** *sr* mjesto gdje se uzgaja grah; **gràšac** *m* ⟨G grášca, N *mn* grášci⟩ *dem.* od grah; **grȁšina** *ž augm.* od grah u zn. **1.** *hip.* naglo izrastao grah, vrlo visok grah (sijan u kukuruzištu) **2.** *hip.* odličan, izvrsno pripremljen i obilno ponuđen grah (jelo) **3.** *pejor.* težak, teško probavljiv grah (jelo)

◈ *pr.* (etnici ili nadimačka): **Grȁh** (210, Zagorje), **Grȁhek** (140, Zagorje), **Gráhić**, **Grája** (Pokuplje, Banovina), **Grȁhor**, **Grȁhovac** (1480, Lika, Primorje), **Grȁhovar** (100, Pregrada), **Grȁhovec** (Međimurje), **Gràhović**, **Grȁonić** (Banovina), **Grȁonja** (Bukovica), **Grȁorac** (Banovina), **Grȁovac** (890, Zagora, Bukovica), **Gráša** (Ozalj, Lika), **Gràšar** (*Z* Slavonija), **Grášić** (300, Međimurje, Slunj) ◇ *top.*: **Bòsānskō Grȁhovo** (BiH), **Grȁhovljani** (Pakrac)

✧ *prasl.* *gorxъ (*rus.* goróx: grašak, *polj.* groch), *lit.* garšas ≃ *njem.* Giersch: jarčevac *Aegopodium*

**grȁham** *m* **1.** cjelovito brašno, iz kojega nisu odvojene mekinje **2.** kruh ili pecivo bez kvasca od takva brašna

✧ *amer.engl.*, prema američkom liječniku S. Grahamu (1794–1851)

**Graham** (*izg.* Gréiem) **1. Katherine** (1917–2001), vlasnica i izdavač *Washington Posta*, *Newsweeka* i dr. utjecajnih američkih publikacija; dugogodišnja »prva dama« najutjecajnijih neformalnih krugova vašingtonske elite, znamenita po hrabroj i dosljednoj podršci svojim novinarima u aferi Watergate, *v.* i u drugim delikatnim prilikama **2. Martha** (1894–1991), američka baletna plesačica i koreograf, začetnica modernoga plesnog izraza

**grahòlika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* rod zeljastih biljaka (*Lathyrus*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); sastrica

✧ *v.* grah

**Gràhor** **1. Janko Nikola** (1827–1906), hrv. graditelj i gradski inženjer Zagreba; pridonio izgradnji i regulaciji Donjega grada; neorenesansni i neobarokni plastički ukrasi pročelja (Hrv. glazbeni zavod, Sudbeni stol i palača Buratti na Zrinjevcu) **2. Janko Josip** (1855–1918), sin Nikole; graditelj historicističkog repertoara

**grȁhorica** *ž bot.* rod jednogodišnjih i trajnih zeljastih biljaka (*Vicia*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*) brojnih vrsta

✧ *v.* grah

**grȁhōrka** *ž* (**grahorak** *m*) ⟨G *mn* -orākā/-ī⟩ *bot.*, *v.* esparzeta

✧ *v.* grah

**grȁhovice** *ž mn agr.* skupina uzgajanih mahunastih biljaka

✧ *v.* grah

**grȁht** *m* ⟨N *mn* grȁhtovi⟩ kanal u ulicama nizozemskih gradova; jaz, prokop

✧ *nizoz.* gracht

**grain** (*izg.* grȇjn) *m* **1.** angloamerička jedinica za masu (0,0648 g) **2.** sitan uteg za mjerenje dragulja, plemenitih kovina, lijekova

✧ *engl.* ← *lat.* granum: sjeme, zrno

**grája** *ž* izmiješani glasovi i uzvici većeg broja ljudi, neke skupine, mnoštva // **grájati**

*nesvrš.* ⟨*prez.* grâjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ dizati galamu, stvarati buku
✧ *prasl.* *grajati, *graja (*rus.* grájat', *polj.* zgraja: rulja), *onom.*

**Gráje** *ž mn mit.* tri sestre (Enio, Pemfredo i Deino), personifikacije starosti, sestre Gorgonā
✧ *grč.* Graíai

**gràjzen** *m min.* metamorfozna granitna stijena, sastoji se uglavnom od kremena i muskovita, te kasiterita koji je najvažnija ruda za dobivanje kositra
✧ *njem.* Greisen

**grȁjzler** *m reg.* **1.** *zast.* mali trgovac mješovitom robom; sitničar **2.** *pejor.* onaj koji nije sposoban da stekne uvid u opće interese, koji se bavi samo svojim sitnim problemima i interesima **//** **grajzlèrāj** (**grajzlerȁj**) *m* ⟨G grajzleràja⟩ *reg.* postupak grajzlera, djelovanje grajzlera u ljudskom društvu, stanje krajnje malograđanštine; **gràjzlerica** *ž*, *v.* grajzler; **gràjzleričin** *prid.* koji pripada grajzlerici; **gràjzlerskī** *prid.* koji se odnosi na grajzlere [~ *postupak*]
✧ *njem.* Greisler

**grákati** *nesvrš.* ⟨*prez.* grâčēm, *pril. sad.* gráčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* graktati **//** **gráknuti** *svrš.* ⟨*prez.* grâknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* grȁknuo⟩ **1.** oglasiti se poput vrane **2.** oštro, neugodno viknuti; **gràktati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gràkćēm, *pril. sad.* gràkćūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *pren. pejor.* neugodnim glasom vikati; grakati **2.** prigovarati, buniti se, željeti biti slušan; **grȁktav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima odlike vraninog glasanja **2.** koji je oštra, neugodna glasa; **grȁktavo** *pril.* poput vranina glasa; **grȁktavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili osobina neugodna ili onomatopeična vranina glasa
✧ *prasl.* *grakati (*rus.* grákat', *polj.* grakać), *onom.*

**Grakho** (*izg.* Grȁko) braća **Tiberije** (162–133. pr. Kr.) i **Gaj** (154–121. pr. Kr.), rimski pučki tribuni, u puku popularni reformatori, zalagali su se za ograničenje prava veleposjednika, za pravednu podjelu državnog zemljišta i za pravedno sudovanje

**grâl** *m* ⟨N *mn* grálovi⟩ **1.** *mit.* posuda iz koje je prema nekim predajama pio Krist na Posljednjoj večeri ili kalež u koji je apostol Josip uhvatio njegovu krv kad je Krist bio proboden na križu; u srednjem vijeku postao je simbolom spiritualnosti (ideal kršćanskog života), identificiran je s nadnaravnim moćima; u ciklusu o kralju Arturu javlja se motiv traženja grala **2.** *pren.* ono što svi bez uspjeha traže, ono što još nitko nije vidio ni našao
✧ *fr.* Graal, *njem.* Graal ← *srlat.* gradalis: plitica

**-GRAM, -GRAMATSKI, -GRAMSKI** kao drugi dio riječi označava ono što se odnosi na slovo, pismeni znak [*monogram*]
✧ *grč.* grámma: slovo

**grȁm** *m* ⟨N *mn* -i, G grâmā⟩ *fiz.* jedinica mase, tisućiti dio kilograma (simbol g) △ ***~-atom*** (***~-molekula, ~-ekvivalent***) stare jedinice za količinu tvari, sada su zamijenjene s molom; ***~-kalorija*** *fiz.* jedinica za mjerenje količine topline; ***~-mol*** *fiz.* jedinica količine tvari (one količine tvari koja sadrži onoliko elementarnih jedinica koliko ima atoma u 0.012 kg ugljika 12; Avogadrov broj – broj elementarnih jedinica po molu tvari, iznosi $6.022 \cdot 10^{23}$ $mol^{-1}$); ***~-sila*** stara jedinica sile **//** **gramatúra** *ž* težina jednog $m^2$ papira izražena u gramima
✧ *lat.* gramma: mala težina ≃ *grč.* grámma: slovo

**gràmata** *ž pov.* isprava kojom se daje neka povlastica; povelja, dokument
✧ *rus.* grámota ← *grč.* grámma: slovo

**gramàtej** *m* ⟨G gramatèja, G *mn* gramatéjā⟩ *pov.* **1.** pisar, tajnik **2.** naslov činovnika u grčkoj koloniji Issa (Vis)
✧ *grč.* grammateús ≃ grámma: slovo, pismo

**gramàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *lingv.* proučavanje sustava jezika i njegovih zakonitosti, glasovnih osobina, sustava i funkcije riječi, njihovih skupova, veza i rečenica [*opća ~*; *deskriptivna ~*; *normativna ~*; *teoretska ~*]; slovnica **2.** *meton.* knjiga koja izlaže taj sustav **3.** *pren.* skup posebnih pravila koji važi za neku znanost, tehniku i sl. [~ *slike/oblika*] **//** **gramàtičār** *m* onaj koji se bavi gramatikom, koji proučava sustav nekoga jezika (glasove, oblike, sintaksu itd.); **gramàtičārev** (**gramàtičārov**) *prid.* koji pripada gramatičaru; **gramàtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gramatičar; **gramàtičarskī** *prid.* koji se odnosi na gramatičare; **gramàtičarski** *pril.* na način gramatičara, poput gramatičara; **gramàtičk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na gramatiku [*~i red riječi*] **2.** koji je u skladu s gramatikom; jezično dobar, točan, ispravan [*~a greška*] △ ***~a odrednica*** *lingv.* simbol koji daje gramatič-

ke obavijesti o nekoj riječi; **gramàtički** *pril.* na gramatički način, u skladu s gramatikom [*govoriti ~*]; **gramatikalizírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* gramatikalìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ postati ili biti činjenicom gramatike, ostvariti/ostvarivati se iz gramatičkih razloga, biti dio gramatičke strukture jezika, biti uvjetovan gramatikom [*k* ispred *i* zamjenjuje se sa *c* (*ruka/ruci*) u dativu jednine]; **gramatizírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gramatìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ razmišljati na način gramatičara

✧ *lat.* grammatica ← *grč.* grammatikḗ (tékhnē): (vještina) pisanja, pismenost, gramatika ≃ grámma: slovo

**gȑamfa** *ž* ⟨G *mn* grâmfā/-ī⟩ *reg.* jak povinut nokat na prstima nekih četveronožnih životinja i ptica; kandža, pandža // **gȑamfati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ zadirati u površinu čega nečim oštrim; grepsti, kidati, komadati

✧ *tal.* granfa, granfia

**gramicìdīn** *m* ⟨G gramicidína⟩ *farm.* antibiotik izoliran iz kultura bakterije *Bacillus brevis*, djeluje na streptokoke i stafilokoke, upotrebljava se samo lokalno

✧ gram-(pozitivni organizam) + -CID

**gràmija** *ž fiziol.* osušena izlučina iz oka; krmelj

✧ *lat.* ⟨*mn*⟩ gramiae

**gramíne** *ž mn bot.*, *v.* trava (**4**) [*ove ~*]

✧ *lat.* gramineus: travnat

**GRAMO-**, **GRAMATO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na znakove, pisanje, slova, jezična pravila [*gramota*]

✧ *grč.* grámma: slovo, spis

**gramòfōn** (**gȑamofōn**) *m* ⟨G gramofóna⟩ *tehn.* sprava koja reproducira zvukove snimljene na vinilnim (gramofonskim) pločama // **gramòfōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gramofon △ ~***a ploča*** okrugla, vinilna ploča na kojoj su snimljeni i s koje se reproduciraju zvukovi

✧ GRAMO- + -FON tvorničko ime proizvoda®, inverzijom ← fonogram

**gramotéka** *ž* ⟨D L -éci⟩ zbirka gramofonskih ploča

✧ *v.* gramo(fon) + -TEKA

**gràmpōn** *m* ⟨G grampóna⟩ *rib.* naprava za lov morskih rakovica

✧ *tal.* grampone

**Gramsci** (*izg.* Gràmši), **Antonio** (1891–1937), talijanski političar i publicist, jedan od osnivača talijanske KP 1921, fašističke ga vlasti zatvaraju 1926 (*Zatvorske bilježnice*)

**gràmziti** (za čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -žēnje⟩ pohlepno težiti za čim, htjeti steći svim sredstvima (novac, imanje, počasti itd.) // **gràmziv** (**gràmžljiv**) (∅, na što) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ onaj koji gramzi; **gràmzivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ onaj koji je gramziv; pohlepnik, grabilac, otimač; **gràmzīvčev** *prid.* koji pripada gramzivcu; **gràmzivica** (**gràmzīvka**) *ž*, *v.* gramzivac; **gràmzivičin** *prid.* koji pripada gramzivici; **gràmzivo** (**gràmžljivo**) *pril.* na gramziv način; grabeći se za što; pohlepno; **gràmzivōst** (**gràmžljivōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gramziv

**grân** *m fiz. farm.* **1.** stara mjera za težinu za fina mjerenja **2.** najmanji apotekarski uteg

✧ *njem.* Gran ≃ *lat.* granum: zrno, sjeme

**grán|a** *ž* ⟨A grânu, N *mn* grâne⟩ **1.** dio stabla koji raste iz debla [*zelena ~a*; *širiti ~e*] **2.** *pren.* **a.** vrsta djelatnosti [*~a industrije*] **b.** podjela u obitelji, znanosti i sl. △ ***jezična ~a*** *lingv.* skup jezika neke porodice koji su genetski osobito blisko srodni // **grànat**[1] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima velike grane; razgranat [*~o stablo*]; **grànati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** rastom i napredovanjem širiti grane (o stablu i biljci koja ima grane) **2.** *pren.* širiti na sve strane, povećavati se, dobivati ogranke (o organizacijama, pokretima, idejama) [*~ na sve strane*]; **grànčica** *ž dem.* od grana; **grânskī**[1] *prid.* koji se odnosi na granu [*~ razvoj*]; **grânje** *sr zb.* mnogo ili više grana koje se vide kao cjelina, *usp.* grana

✧ *prasl.* *grana: vrh, granica (*rus.* gran': granica, *polj.* grań) ≃ *njem.* Granne: osje, čekinja

**Grána** *ž* ⟨G Gránē⟩ naselje (u blizini Novog Marofa), 566 stan. // **grânskī**[2] *prid.* koji se odnosi na Granu i Granjane; **Gránjanin** *m* (**Gránjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gránjani⟩ stanovnik Grane

**grànat**[2] *m bot.*, *v.* šipak (**1b**)

✧ *tal.* granata ≃ *lat.* granum: zrno, sjeme

**granáta** *ž vojn.* topovski metak ili avionska bomba punjena eksplozivnom tvari [*protuoklopna ~*; *tempirana ~*; *dimna ~*] // **granatírati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* granàtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* granàtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ gađati granatama, uništavati granatama; **grànatnī** *prid.* koji se odnosi na granatu

✧ *njem.* (Hand)granate

**granáti** *m mn* ⟨N grànāt, G granáta⟩ *min.* skupina silikatnih minerala velike tvrdoće; služe za brušenje, a prozirni lijepih boja kao poludrago kamenje u draguljarstvu
✧ *njem.* Granat ≃ *lat.* (lapis) granatus

**granatína** *ž glazb.* španjolski narodni ples, lokalna (u Granadi) varijanta fandanga
✧ *šp.*. granadina, prema južnošpanjolskom gradu Granadi

**granàtīna** *ž*, *v.* grenadina

**gràncāt** *m* ⟨G grancáta⟩ *zool. reg.*, *v.* lokarda
✧ *lat.* rancidus

**grancígula** *ž zool.*, *v.* rakovice
✧ *mlet.* granceola

**gȑančav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je od stajanja i neadekvatnog čuvanja zahvaćen plijesni ili napadnut crvima [*~ pršut*]; užegnut // **gȑančavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je grančavo
✧ *lat.* rancidus: užegnut

**grânda** *prid. reg.* koji je velikoga obujma, atletski razvijena osoba; krupan, visok
◈ *pr.* (nadimačka): **Grânda**, **Gràndeš** (Šibenik), **Grândić** (170, Krk, Primorje), **Grândis** (Primorje), **Grândo** (Istra, Zadar), **Gràndov** (Zadar, Lošinj), *usp.* Velikanović, *tal.* Grande, *mađ.* Nagy, *njem.* Gross i sl.
✧ *tal.* grande

**grand choeur** (*izg.* grân kêr) *glazb. pov.* **1.** u baroknoj glazbi, veliki sastav instrumenata ili pjevača, *opr.* mali sastav solista **2.** u orguljskoj glazbi 17. i 18. st., puni zvuk
✧ *fr.*: veliki zbor

**grânde (grând)** *m* ⟨N *mn* gràndovi⟩ **1.** *pov.* španjolski ili portugalski plemić najvišeg roda **2. a.** općenito osoba visoka položaja ili velika ugleda **b.** u naslovima: velik, visok [*~-dama*] **3.** koji je sjajan; svečan, otmjen
✧ *šp.*

**gràndeç|a (granđèca)** *ž reg.* stil života mediteranskog građanina, odlikuje se smislom za uživanje u lijepom, rijetkom i skupocjenom, životom na visokoj nozi uglavnom u granicama svojih mogućnosti [*patiti od ~e* biti pretjeran u takvim sklonostima, biti hohštapler]
✧ *tal.* grandezza

**grandevìtēt** *m* ⟨G grandevitéta⟩ dug vijek, dugotrajan život, duboka starost; dugovječnost
✧ *lat.* Grandaevitas ≃ grandis: velik + aevus: vijek

**grandilòkventan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se razmeće u govoru, koji se služi velikim riječima; pompozan, razmetljiv // **grandilokvèncija** *ž* razmetanje u govoru, služenje velikim riječima, rječitost puna fraza; frazerstvo, brbljavost
✧ *lat.* grandiloquus ≃ grandis: velik + loqui: govoriti

**gȑandiōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji izaziva divljenje; raskošan, veličanstven, sjajan, uzvišen // **gȑandiōzno** *pril.* na grandiozan način; veličanstveno, raskošno, uzvišeno, sjajno; **grandióznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je grandiozno **2.** obilje i biranost dobara ili ukrasa, sjaj i rastrošnost u načinu života; raskoš, sjaj, veličajnost
✧ *tal.* grandioso ← *lat.* grandis: velik

**grandomànij|a** *ž psih.* pretjerana težnja za veličinom; megalomanija [*patiti od ~e*] // **grandòmān** *m* ⟨G grandomána⟩ onaj koji pati od grandomanije; **grandòmānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* grandoman
✧ *lat.* grandis: velik + -MANIJA

**grand Prix** (*izg.* grân Prì) **1.** glavna nagrada na velikim natjecanjima **2.** natjecanje na kojemu se dodjeljuje ta nagrada
✧ *fr.*

**grand slam** (*izg.* grènd slèm) *sport* pobjeda na najvećim svjetskim turnirima u nekim sportovima **a.** u tenisu: osvajanje četiriju najvećih turnira u svijetu u istoj godini **b.** u ragbiju: trofej reprezentaciji koja u natjecanju za Kup pet nacija pobijedi preostale četiri (Engleska, Irska, Wales, Škotska i Francuska) **c.** u golfu osvajanje četiri najznačajnija profesionalna turnira u jednoj sezoni
✧ *engl.*

**gȑandž** *m glazb.* vrsta zabavne glazbe u 1990-im // **gȑandžer** *m glazb.* onaj koji izvodi grandž
✧ *engl.* grunge

**grànic|a** *ž* **1.** crta koja obilježava dokle se prostire jedna, a počinje druga državna, upravna ili administrativna jedinica [*državna ~a*; *~a lovišta*]; međa **2.** mogućnost itd. do koje što doseže, do koje je što dopušteno [*~a strpljivosti*; *~a pristojnosti*; *donja ~a*; *gornja ~a*]; mjera **3.** *pov.* Vojna krajina, *usp.* graničar (**2**) △ ***~a šume*** *meteor.* linija na Zemljinoj površini iznad koje klimatski uvjeti temperature i vlage ne dozvoljavaju rast visoke vegetacije; ***meka ~a*** *pol. publ. razg.* granica dviju država koja se lako prelazi bez velikih formalnosti, onako kako je regulirano propisima o kretanju ljudi i roba, *opr.* ***tvrda ~a***

// **grànič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je na granici između dva određena stanja ili pojma (o mogućnostima ili svojstvima) [~*an slučaj*; *on je ~an* (između bistrine i gluposti)] **2.** (*odr.*) (ob. u složenim izrazima) **a.** koji se odnosi na granicu, koji je na granici, koji je granica [*~ni kamen*] **b.** koji dopire do krajnje mogućnosti, do krajnje točke, od kuda dalje ne može [*~ni stadij krize*] **c.** koji je na razmeđu, koji je jedno i drugo [*~ni slučaj*] △ ***~na disciplina***, ***~na znanost*** disciplina itd. na granici između dviju matičnih i tradicijom uspostavljenih znanosti ili proučavanje čega što graniči sa znanstveno priznatim metodama; ***~na doza*** propisana vrijednost dozimetrijskih veličina koja se ne smije prekoračiti; ***~na vrijednost*** *mat.*, *v.* limes; **grànìčār** *m* **1.** vojnik ili policajac koji čuva granicu, koji ima službu na granici **2.** *pov.* **a.** vojnik (svih činova) s područja Vojne granice (krajine); krajišnik **b.** stanovnik Vojne granice (krajine) (ob. onaj koji radi na zemlji i živi od zemlje); Krajišnik △ ***igra ~a*** dječja igra loptom (baca se rukom, pogođeni ispadaju); **grànìčārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* graničar; **grànìčarskī** *prid.* koji se odnosi na graničare; **grànìčarski** *pril.* kao graničar, na način graničara; **grànìčica** *ž dem.* od granica; **grànìčiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** imati zajedničku granicu; dodirivati se, nalaziti se na granici **2.** dopirati do nečeg drugačijeg [~ *s glupošću*]; **grànìčnīk** *m* ⟨N *mn* -ìci⟩ **1.** uređaj koji sprečava da neki proces ili kretanje prijeđe određenu granicu [~ *amplitude*] **2.** kamen uz rub ceste; **grànìčnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ kamen koji označava granicu imanja ili države, granični kamen; međaš

✧ *prasl.* *granica (*rus.* graníca, *polj.* granica) ≃ *v.* grana

**grànīk** *m* ⟨G graníka, N *mn* graníci⟩ *tehn.* mosna dizalica, postrojenje za dizanje i vodoravno prenošenje tereta; kran

✧ *njem.* Kranich: ždral

**granírati**, *v.* granula

**grànīt** *m* ⟨G graníta⟩ *min.* dubinska eruptivna tvrda stijena svijetlih boja, vrlo rasprostranjena, upotrebljava se kao građevni kamen // **grànītan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je od granita [~ *rubnik*] **2.** *pren.* koji je kao od granita; tvrd, čvrst, otporan [~ *karakter*]; **grànitskī** *prid.* koji se odnosi na granit [~ *kamen*]

✧ *njem.* Granit ← *tal.* granito: zrnast

**granivóri** *m mn* ⟨N granìvōr, G granivóra⟩ *zool.* životinje koje se hrane zrnatom hranom

✧ *lat.* ≃ granum: zrno + -VOR(I)

**granodiòrīt** *m* ⟨G granodioríta⟩ *min.* dubinska eruptivna stijena slična granitu

✧ *lat.* granum: zrno + *v.* diorit

**grȁnometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje količine odnosno težine sjemena

✧ *lat.* granum: zrno + -METAR

**grȁnotōč** *m zool.* štetni leptir (*Zeuzera pyrina*); modri kestenotočac

✧ *v.* grana + *v.* točiti

**gransènjēr** (**gransenjêr**) *m* ⟨G gransenjéra⟩ **1.** velik (otmjen) gospodin **2.** *pren.* onaj koji ima gospodske manire, koji je velikodušan i sl.

✧ *fr.*: grandseigneur

**Grant** (*izg.* Grȁn), **Ulysses Simpson** (1822–1885), general, zapovjednik pobjedničke vojske Sjevera u američkom građanskom ratu (1861–1865) i predsjednik SAD-a (1869–1877)

**grȁnula** *ž* **1.** sitan predmet okrugla ili ovalna oblika, djelić tvari u građi čega; zrnce **2.** *farm.* mala pilula [*homeopatska* ~] // **granírati** *dv.* ⟨*prez.* grànīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* grànīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (u)sitniti, (raz)mrviti, *usp.* granulirati; **granulácija** *ž* **1.** pretvaranje neke mase u zrna; uzrnjivanje, zrnatost **2.** *fiziol.* tkivo zrnate površine u području zacjeljivanja rane **3.** *umj. term.* ukras od metalnih, osobito srebrnih ili zlatnih zrnaca na metalnoj podlozi **4.** *astron.* zrnata struktura Sunčeve površine; **grȁnulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *farm.* koji ima zrnast sastav; zrnast, zrnat, u zrnima [~ *lijek*]; **granùlāt** *m* ⟨G granuláta⟩ zrnata tvar; **granùlātor** (∅, čega) *m* stroj za razvrstavanje šljunka, ugljena i sl. prema krupnoći; **granulírati** *dv.* ⟨*prez.* granùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) **a.** pretvoriti/pretvarati u zrnasto stanje drobljenjem; (u)sitniti, uzrniti **b.** (u)činiti površinu čega zrnatom i od toga hrapavom **2. a.** (se) postati/postajati zrnast **b.** dobiti/dobivati zrnastu površinu ili zrnasti sastav **3.** uliti/ulijevati rastaljenu kovinu ili trosku u vodu **4.** *med.* (za)cijeliti, spajati se

✧ *lat.* granulum: zrnce ≃ granum: zrno

**granùlīt** *m* ⟨G granulíta⟩ *min.* vrsta granita, bijeli kamen

✧ *lat.* granum: zrno + -LIT[1]

**granulòcīt** *m* ⟨G granulocíta⟩ *fiziol.* vrsta leukocita koji sadrži zrnca u citoplazmi
✧ *v.* granula + -CIT

**granulocitopènij|a** *ž pat.* smanjenje broja granulocita u perifernoj krvi [*došlo je do ~e*]
✧ *v.* granula + *v.* citopenija

**granùlōm** *m* ⟨G granulóma⟩ *pat.* stvaranje upalnog tkiva u obliku čvorića kao odgovor na kroničnu infekciju, strana tijela u tkivu ili iz nepoznatih razloga [*zubni ~*]
✧ *nlat.* granuloma ≃ *v.* granula + -OMA

**granulomètrija** *ž* određivanje veličina zrna i njihove raspodjele i zastupljenosti u zrnatim materijalima
✧ *v.* granula + -METRIJA

**granulóza** *ž pat.* zadebljanje granuloznog sloja epidermisa // **gr̀anulōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji se odnosi na skupine gusto zbijenih stanica s okruglim jezgrama i oskudnom citoplazmom; zrnat
✧ *v.* granula + -OZA

**gr̀anuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* gr̀anēm, *imp.* gr̀ani, *gl. im.* granúće⟩ sinuti, zasjati, pojaviti se (o suncu i proljeću) // **granjávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) gr̀anjāvā, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* granjivati; **granjívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) gr̀anjīvā, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ polako svitati; granjavati, *v.* granuti
✧ ← *gornǫti ≃ *v.* gorjeti

**gȑao** *prid.*, *v.* grau (**1**)

**gȑapa** *ž* ⟨G *mn* grâpā⟩ *reg.* rakija od grožđanog tropa
✧ *tal.* grappa

**gr̀apati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* hvatati tako da se zakvači, grčevito hvatati, pohlepno grabiti; kvačiti
✧ *tal.* aggrappare

**grapefruit** *m*, *v.* grejpfrut

**graptolíti** *m mn* ⟨N graptòlīt, G graptolíta⟩ *zool. geol.* izumrla skupina sitnih združenih morskih životinja s hitinskim skeletom, živjeli od kambrija do silura
✧ *grč.* graptós: obojan, označen slovima + -LIT(I)[1]

**grasírati** *dv.* ⟨*prez.* gr̀asīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** razviti/razvijati se nabolje ili nagore; napredovati, (ra)širiti se, harati **2.** sudjelovati u nekom poslu, primiti na sebe, preuzeti, laćati se // **grasácija** *ž* uzimanje maha, dobivanje sve većih razmjera; širenje, napredovanje
✧ *njem.* grassieren ← *lat.* grassari: stupati, hodati

**Grass** (*izg.* Gr̀as), **Günter** (1927), njemački pjesnik, književnik i dramatičar; naglašen socijalni i politički podtekst, utjecaj filozofije i teatra apsurda (Ionesco, Beckett) i Brechtova epskog teatra (*Limeni bubanj*, *Pasje godine*, *Mačka i miš*, *Lumbur*, *Rakov korak*); Nobelova nagrada 1999.

**gȑasta** *ž* ⟨G *mn* grâstā/-ī⟩ *reg.* zemljani sud za uzgajanje cvijeća, »lonac« (posuda) za cvijeće; pitar, tegla, saksija
✧ *tal.*

**grášak** *m* ⟨G -ška, N *mn* -šci, G grâšākā⟩ *bot.* biljka mahunarka (*Pisum sativum*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*) podrijetlom iz Z Azije; plod, okruglo zrnje zelene boje, upotrebljava se kao hrana // **gráška** *ž* zrno čega koje je veliko u svojoj vrsti [ob. *~ znoja* ili *krupna ~ znoja*]; **gráškov** *prid.* koji pripada grašku, koji je poput graška [*~o zrno*; *~e boje*]

**gr̀ašār** *m* ⟨G grašára⟩ *bot.* rod zeljastih ili grmolikih biljaka (*Coronilla*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); u primorju čest grmoliki g. (*C. emeroides*)
✧ *v.* grah

**gr̀aševina** *ž agr.* sorta grožđa i vino od te sorte; rizling
✧ *v.* grah

**gr̀atati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* gr̀atān, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** strugati, služiti se gratakažom **2.** češati (se) // **gratàčina** *ž ekspr. reg.* strugačina; **gratàkāža** *ž reg.* kuhinjsko pomagalo sitnih oštrih rubova za usitnjavanje (voća, povrća, sira i sl.); ribež, rende
✧ *tal.* grattare

**gratifikácija** *ž* nagrada koja se isplaćuje uz redovna primanja kojim izvanrednim povodom
✧ *lat.* gratificatio ≃ gratus: koji je ugodan + -FIKACIJA

**gratinírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* gratìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* gratìnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (za)peći u pećnici tako da se na jelu stvori zlatnožuta kora (od ribanog sira, vrhnja, jaja i sl.)
✧ *njem.* gratinieren ← *fr.* gratiner

**grátis** *pril. razg.* na dar; besplatno, badava [*dobiti/dati ~*]
✧ *lat.*: slobodno

**gr̀atīv** *m* ⟨G gratíva⟩ *pom. reg.* uže kao našivak po rubu jedra
✧ *tal.* gratile, grativo

**gratulírati** (komu na čemu) *dv.* ⟨*prez.* gratùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr.* ob. *iron.* čestitati [*e, na tome vam se mora ~*] // **gratulácija** *ž zast.* čestitanje u povodu značajnog dana ili ugodna događaja; **gratùlant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji čestita; čestitar
✧ *njem.* gratulieren ← *lat.* gratulare

**grȁu** *prid. razg.* **1.** koji je boje pepela; siv, pepeljast, grao **2.** koji je srebrnobijele boje (ob. o kosi), koji ima sijedu kosu, koji je posijedio; sijed, prosijed
✧ *njem.*

**grȁuštār** *m pat. reg.* prirođeno ili stečeno zamućenje očne leće, siva mrena u oku; katarakta
✧ *njem.* grauer Star

**gràvalja** *ž reg. građ.* žljebasti crijep koji se stavlja po sljemenu krova
✧ *lat.* *gravavia ≃ *ngrč.* gráva

**gravàmēn** *m* ⟨G gravaména⟩ **1.** prepreka u izvršenju nekog posla ili postizanju cilja; poteškoća, teret **2.** *pov.* izražavanje nezadovoljstva, ob. višem u službi i sl. na čiji postupak; tužba, pritužba // **gravàmīna** *ž pov.* pritužba na nezakonitosti koje neko tijelo iznosi vladaru
✧ *lat.* gravamen ← gravare: teretiti

**grâve** *pril. glazb.* oznaka za umjereni ili polagani tempo i dostojanstveni, patetični način izvedbe; ozbiljno, svečano, teško
✧ *tal.* grave

**gràvēr**, *v.* gravirati

**Graves** (*izg.* Gréivz), **Robert von Ranke** (1895–1985), engleski pjesnik, esejist i romanopisac; proučavao i pisao studije iz povijesti i mitologije (*Ja, Klaudije*; *Grčki mitovi*, *Hebrejski mitovi*), lansirao tezu da je pisanje vrsta psihoterapije

**gravicembalo** (*izg.* gravičèmbalo) *sr*, *v.* clavicembalo

**gravidìtēt** *m* ⟨G graviditéta⟩ *fiziol.* **1.** stanje žene koja nosi plod, koja će roditi; trudnoća **2.** stanje ženke sisavca koja nosi plod; skotnost // **grȁvīdna** *prid.* koja nosi dijete u utrobi, koja je u drugom stanju **a.** trudna, bremenita **b.** skotna; **gravídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje one koja je gravidna, *usp.* graviditet
✧ *njem.* Gravidität ← *lat.* graviditas ≃ gravidus: bremenit, trudan

**gravimètrija** *ž* **1.** *kem.* skup kvantitativnih analitičkih metoda koje se osnivaju na vaganju sastojaka izdvojenih iz smjese **2.** *fiz.* određivanje veličine gravitacijskog polja Zemlje za geodetska, geološka, geofizička i astronomska mjerenja i istraživanja // **grȁvimetar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* aparat za mjerenje jakosti gravitacijskog polja
✧ *lat.* gravis: težak + -METRIJA

**gravírati** (što u što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gràvīrām, *pril. sad·* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ urezivati sliku u metal, drvo ili kamen, pomoću posebnih dlijeta, kemijskih sredstava i sl. // **gràvēr** *m* ⟨G gravéra⟩ onaj koji gravira, onaj koji se bavi graviranjem; **gràvērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* graver; **gravérov** *prid.* koji pripada graveru; **gràvērskī** *prid.* koji se odnosi na gravere; **gravíra** *ž* **1.** niz tehničkih postupaka urezivanja ili jetkanja linija, ukrasa, znakova, likova itd. u tvrdu površinu **2.** otisak urezane slike; gravura △ ***dekorativna*** *~ umj.* udubljeno (intaglio, gema) i reljefno (kameja) graviranje dragog i poludragog kamenja (gliptika) ili graviranje u metalu (toreutika)
✧ *njem.* gravieren ← *fr.* graver

**grâvis** *m lingv.* grafički znak za naglasak u pismu raznih jezika; u štokavskom oznaka za kratki uzlazni [*dàska*]
✧ *lat.* gravis

**gravitácija** *ž fiz.* sila uzajamnog privlačenja između masa; ubrzanje sile teže // **gravitácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gravitaciju △ ***~a koncentracija*** skup postupaka za oplemenjivanje čvrstih mineralnih sirovina; ***~o područje*** *sociol.* područje oko većeg grada neke pokrajine, države i sl. koje zbog ekonomskih i dr. interesa ostvaruje s centrom raznolike kontakte; **gravitácījski** *pril.* koji djeluje pomoću gravitacije, po gravitaciji, gravitacijom; **gravitírati** (komu, čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* gravìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *fiz.* silom teže biti privlačen nekoj točki ili masi **2.** *pren.* biti upravljen prema čemu, biti sklon, težiti, stremiti, naginjati [*politički ~*; *kulturno ~*; *ekonomski ~*]
✧ *nlat.* gravitatio ≃ *lat.* gravitas: težina

**gravìtēt** *m* ⟨G gravitéta⟩ **1.** težina **2.** ozbiljnost (situacije), važnost
✧ *njem.* Gravität ← *lat.* gravitas ≃ gravis: težak

**gràviton** *m fiz.* hipotetska elementarna čestica, kvant gravitacijskog polja i stoga je to baždarni bozon (i sam je svoja antičestica, nema naboja, ima masu mirovanja nula i spin 2)
✧ *lat.* gravi(tas): težina + -ON

**gravúra** *ž*, *v.* gravira

**gray** (*izg.* grêj) *m fiz.* jedinica apsorbirane doze ionizirajućeg zračenja (simbol Gy), izvedena jedinica SI, definiran je apsorbiranom energijom od jednog joulea po kilogramu ozračene materije (Gy = J/kg)
✧ *engl.* prema engleskom radiobiologu L. H. Grayu (1905–1965)

**Gray** (*izg.* Grêj), **Thomas** (1716–1771), engleski književnik, značajan prethodnik romantizma i jedan od najboljih engleskih liričara (*Elegija napisana na seoskom groblju*)

**Graz** (*izg.* Gràc) *m* glavni grad Štajerske, Austrija, 232.200 stan. // **grâčkī** *prid.* koji se odnosi na Graz
◈ *v.* Gradec

**grazioso** (*izg.* graciôzo) *pril.* ⟨*indekl.*⟩ *glazb.* oznaka za način izvođenja nekoga glazbenog djela; ljupko, umiljato, dražesno
✧ *tal.*

**gràždānka** *ž* ⟨D L -i/-nci⟩ *lingv.* sustav ćirilskog pisma nastao pojednostavljenjem starocrkvenoslavenske ćirilice; temelj današnje ruske ćirilice
✧ *rus.* graždánka

**gȑb**[1] *m* ⟨N *mn* gr̀bovi⟩ simboličan znak, obično u obliku štita, pojedinih plemićkih i vladarskih porodica, gradova i država izveden prema posebnim likovnim pravilima // **gŕbak**[1] *m* ⟨G gŕpka, N *mn* gŕpci, G gȓbākā⟩ *neob. potenc. dem.* i *hip.* od grb; **gr̀bōvnica** *ž pov.* povelja kojom se dodjeljuje grb
✧ *češ.* erb, herb ← *srvnjem.* erbe: nasljedstvo

**gȑb**[2] *m* ⟨N *mn* gr̀bovi⟩ *zool.* jestiva krupna riba koštunjača (*Sciaena aquila*)
✧ *lat.* corvus

**gȑba**[1] *ž* ⟨G *mn* gȓbā⟩ **1.** deformacija u obliku izbočine na leđima; grbina **2.** prirodan oblik leđa nekih životinja [*devina* ~] // **gr̀bač|a** *ž* leđa čovjeka u zn. onoga na koga se navaljuje teret, na čemu se teret nosi [*imati koga na ~i*]; **gr̀bačiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* grbàčēći, *gl. im.* -čēnje⟩ teško raditi, mučiti se teškim poslom (ob. fizičkim); rintati; **gȑbast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ nalik na grbu, kao da ima grbu [~ *nos*]; **gȑbav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima grbu [~ *čovjek*; *~a leđa*] **2.** koji nije ravan, koji ima neku izbočinu, koji se otklanja od pravca, a onda se vraća [~ *teren*; *~a međa imanja*]; **gȑbavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ **1.** onaj koji ima grbu; grbav čovjek **2.** *pejor.* poguren čovjek; grbonja, grbeša; **gȑbāvčev** *prid.* koji pripada grbavcu; **gȑbavica** *ž*, *v.* grbavac; **gȑbavičin** *prid.* koji pripada grbavici; **gȑbavjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -vīm, *pril. sad.* -vēći, *gl. im.* -vljēnje⟩ postajati grbav, gubiti uspravno držanje, gubiti uspravnost u stasu; **gȑbavo** *pril.* na grbav način **1.** kao da iskače grba [*držati se* ~] **2.** odstupajući od čega na nepoželjan način; neskladno, nezgodno [*izražavati se* ~]; **gȑbavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji ima grbu i onoga što je grbavo; **gȑbeša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.*, *v.* grbavac; **gȑbica**[1] *ž hip.* od grba; **gȑbina** *ž* **1. a.** izbočenje terena, nagao uspon i spuštanje **b.** spajalište brdskih kosina **2.** *v.* grba[1] (**1**); **gȑbiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -bīm, *pril. sad.* -bēći, *gl. im.* -bljēnje⟩ savijati u obliku grbe [~ *leđa*]; **gȑbiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -bīm se, *pril. sad.* -bēći se, *gl. im.* -bljēnje⟩ povijati leđa, nepravilno se držati u stojećem ili sjedećem stavu [~ *nad čim* ob. nad poslom koji traži takav stav u zn. dugo i strpljivo raditi takav posao]; **gŕbonja** *ž pejor.*, *v.* grbavac
◈ **Gr̀bac** m. os. ime (narodno, profilaktičko)
◇ *pr.* (nadimačka): **Gàrbašić**, **Gèrbac** (Istra), **Gèrbec** (Požega), **Gȑba** (540, Ogulin, Lika), **Gr̀bac** (1200, Istra, Primorje, Lika), **Gr̀bač** (Velika Gorica), **Gȑbačić** (140, Bjelovar, Podravina), **Grbánović** (Vinkovci), **Gȑbas** (Zadar), **Gȑbaš** (Bjelovar), **Gȑbavac** (850, sred. Dalmacija), **Gr̀bavčić**, **Gȑbavec** (Zagorje, Međimurje), **Gȑbavica** (Vinkovci, sred. Dalmacija), **Gr̀bčić** (230, Crikvenica, Primorje), **Gr̀bec**, **Gȑbelja** (120, Šibenik), **Gr̀benić**, **Gr̀beš** (120, Požega), **Gr̀beša** (670, Zagora), **Gr̀bešić** (130, *J* Dalmacija), **Gr̀bić** (2220, Dalmacija, Slavonija, Lika), **Gr̀bin** (350, Dalmacija) ◇ *mikrotop.*: **Gȑbe**, **Gr̀bina** ◇ *top.* (naselja): **Grbáševec** (Koprivnica), **Gȑbavac** (Grubišno Polje)
✧ *prasl.* *gъrbъ/*gъrba (*rus.* gorb, *polj.* garb), *stprus.* garbis: brdo ≃ *stisland.* korpa: bora

**gȑba**[2] *ž* ⟨G *mn* gȓbā⟩ *zool.* gusjenica (*Boarmia rhomboidaria*)
✧ *v.* grba[1]

**gŕbač** *m bot.*, *v.* grbica[2]
✧ *v.* grba[1]

**gŕbak**[2] *m* ⟨G gŕpka⟩ *bot.* rod malih zeljastih biljaka (*Nasturtium*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)
✧ *v.* grba[1]

**gȓbalj** *m* ⟨G gȓblja, N *mn* gȓblji, G gȑbāljā⟩ *geogr.* veće područje koje se ističe uzdignutom oblinom od većeg okruženja ravnicom
✧ *v.* grba[1]
**gȑbav**, *v.* grba[1]
**gȑbica[2]** *ž bot.* rod zeljastih biljaka (*Lepidium*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*) (vrtna g. *L. sativum*; poljska g. *L. campestre*); grboštica, grbač
✧ *v.* grba[1]
**Gȑbić, Matija** (*lat.* Matthias Gabritius Illyricus) (o.1508–1559), hrv. humanist, profesor grčkog i latinskog jezika u Tübingenu
**gȑbīn** *m*, *v.* garbin
**gȓboslōvlje** *sr neob.*, *v.* heraldika
✧ *v.* grb[1] + *v.* slovo
**grbȍštica** *ž bot.*, *v.* grbica[2]
**gȓcati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** doživljavati prekide disanja; bez udjela volje proizvoditi neodređen grleni glas dobiven nehotičnim uvlačenjem zraka u dišne organe (obratno od normalne artikulacije) [~ *od plača*; ~ *od smijeha*] **2.** *pren.* (u čemu) boriti se s krajnjim nedaćama // **gȓcāj** *m* onoliko koliko se grca između dva prekida; **gȓcnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* gȓcnuo⟩ **1.** proizvesti jedan grcaj **2.** bez udjela volje popiti gutljaj (vode ili mora kupajući se ili plivajući)
✧ od starijega *gъrtьcati, *v.* grtati
**gȑč** *m* ⟨N *mn* gȑčevi⟩ bolno stezanje mišića neovisno od volje [~*evi u želucu*] // **grčèvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je kao u grču, kojim se ne može upravljati (kašalj) **2.** u koji je uložen veliki napor; napregnut; **grčèvito** *pril.* na grčevit način, u grču, s velikim naporom; **grčèvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je grčevit ili svojstvo onoga što je grčevito; **gȑčiti** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -ēći (se), *gl. im.* -ēnje⟩ **1.** (što) mrštiti, borati kao izraz bola ili nelagode (o licu) **2.** (se) **a.** savijati se u tijelu, previjati se u grčevima **b.** savijati noge u ležećem stavu ili drugačijom kretnjom željeti zauzeti što manje mjesta
✧ *prasl.* *gъrčь: čvor (*slov.* grča: čvor na grani, *češ.* hrče: žlijezda)
**Gȑčević, Mladen** (1918), hrv. umjetnički fotograf i povjesničar fotografije; snima pejzaž, žanr, i folklor; na putovanjima Istokom snima život i ljude s izrazito humanističkim i socijalno-kritičkim pristupom (tzv. life-fotografija)

**Gȑčkā** *ž* ⟨D L Gȑčkōj⟩ *geogr.* država na *J* Balkanskog poluotoka s izlazom na Jonsko, Egejsko i Sredozemno more, 131.957 km², 10.264.000 stan., glavni grad Atena △ ***stara*** ~ grčki gradovi i države iz doba antike, antička Grčka, Helada // **gȑčk|ī** *prid.* koji se odnosi na Grčku i Grke [~*a keramika*; ~*i stil*] △ ~***a vatra*** *pov.* smjesa na bazi salitre poznata u Bizantu od 7. st. koja se pali u dodiru s vodom; ~***i bunar*** *reg.* bunar iz starih vremena, od starine, ob. nepokriven, ponekad sa stepenicama kojima se silazi do vode; ~***i jezik*** *lingv.* jezik iz doba antičke Grčke, jezik starih Grka u svim oblicima kako je sačuvan u tekstovima; ~***i križ*** križ koji ima sva četiri kraka jednaka u okomitom položaju; ~***o groblje*** *lokal.* groblje od starih vremena, nekropola stećaka; ~***o pismo*** *lingv.* prvo europsko alfabetsko pismo (nastalo o. 8. st. pr. Kr.); **gȑčki** *pril.* kao Grk, na način Grka; **Gȑk** *m* (**Gȑkinja** *ž*) ⟨N *mn* Gȑci, G Gȓkā⟩ *m* stanovnik ili državljanin Grčke
◈ *pr.* (uglavnom kao oznaka pravoslavaca, rijetko kao etnonimi; *v.* i Grgur, Gregorij): **Gȑčević** (320, Otočac, Pokuplje), **Gȑčić** (1630, Pokuplje, Zagora, Slavonija), **Gȑkčević**, **Gȑkinić** (250, Knin), **Gȑković** (530, Ogulin, Lika) ◇ *top.*: **Ìslām Gȑčkī** (Benkovac)
**gȓd** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* gȑđi⟩ *reg. žarg.* ružan, *usp.* grdan // **gȓd|an** *prid.* ⟨*odr.* gȓdnī, *komp.* gȑđī⟩ **1.** *razg. ekspr.* nagrđen, ružan, neskladan **2. a.** koji je velik [~*na rana*] **b.** koji je neprilіčan, vrlo neugodan [~*an vjetar*; ~*ne muke*]; silovit, tegoban; **grdèsija** *ž* **1.** *ekspr.* vrlo mnogo čega **2.** *rij.*, *v.* grdosija; **gŕditi** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȓdīm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* -đēnje⟩ **1.** koriti koga oštrim riječima ili tonom, upućivati oštre prijekore; karati **2.** *rij.* nagrđivati, kvariti; **gŕdjeti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gŕdīm (se), *pril. sad.* gŕdēći (se), *gl. im.* gŕđēnje⟩ postajati grd; **gŕdnja** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ prekoravanje oštrim riječima ili tonom, upućivanje oštrih prijekora; **gȓdno** *pril.* jako, mnogo, u velikoj mjeri, u velikom intenzitetu, ob. o čemu neugodnom ili nepoželjnom u količini o kojoj se govori [~ *se napiti*; ~ *se prejesti*; ~ *se preplašiti*]; **grdòba** *ž* ⟨G *mn* grdóbā⟩ **1.** vrlo ružna osoba; nakaza **2.** svojstvo onoga što je grdno; ružnoća, rugoba; **grdòbina[1]** *ž augm.* od grdoba; hudobina, rošpo; **grdòsija** *ž* i *m* ⟨N *mn* -e⟩ nešto što

je grdno veliko, tako napadno da izaziva čuđenje, zaprepaštenje ili strah [~ *od čovjeka*]; grdesija

◆ m. os. imena (narodna, uglavnom profilaktička, odnosno zaštitna): **Gŕdan**; isto: **Gŕden**, **Gȑdeša**, **Gȑdman**, **Gȑdimīr**, **Gȑdoslav**, **Gȑdoje**, **Gŕdonja**, **Gȑđan** i sl. ◇ *pr.*: **Gȓd** (Ivanec), **Gȑdāk** (Zagorje), **Grdáković** (Jastrebarsko), **Gŕdan**, **Gȑdanić**, **Gȑdaš**, **Gȑdašić** (Pokuplje), **Gȑden** (170, Donja Stubica), **Gȑdenić** (250, Velika Gorica, Zagorje), **Gȑdeša**, **Gȑdešić** (Ogulin), **Gȑdić** (1050, Ogulin, Slunj), **Gȑdina**, **Gȑdinić** (210, Primorje), **Gȑdiša** (Jastrebarsko), **Gȑdošić** (100, Pokuplje), **Gȑdović** (460, Zadar), **Grdúnac** (Pokuplje), **Gȑđan** (950, Zagorje)

✧ *prasl.* *gъrdъ (*polj.* gordy, *rus.* górdy)

**Gȑdan, Vinko** (1900–1980), hrv. slikar, član skupine »Zemlja«, od 1934. djelovao u Beogradu

**gȑdelac**, *v.* gardelin

**gȑdelīn** *m*, *v.* gardelin

**gȑdelja**, *v.* gardelin

**grdòbina**[2] *ž zool.* morska riba (*Lophius piscatorius*) iz porodice grabežljivih koštunjača (*Lophiidae*); hudobina, žaba, vražja mati

✧ *v.* grd

**Grebàštica** *ž* ⟨G Grebàšticē⟩ naselje (u blizini Šibenika), 837 stan. // **Grebàštičanin** *m* (**Grebàštičānka** *ž*) ⟨N *mn* Grebàštičani⟩ stanovnik Grebaštice; **grebàštičanskī** *prid.* koji se odnosi na Grebašticu i Grebaštičane

**grèbati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ēm, *pril. sad.* -būći, *prid. trp.* grèbān, *gl. im.* -ānje⟩ zadirati u površinu čega čim oštrim, ob. noktima, kandžama i sl.; grepsti // **grèbati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ēm se, *pril. sad.* -būći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** češati se, jako se češati **2.** *žarg.* otimati se za što, gramzivo stjecati na tuđi račun; **grèbātor** *m žarg.* onaj koji se otimlje za što, želi steći na tuđi račun, koji će sve učiniti za sitnicu (ob. o stjecanju dobara, zarađivanju i uspjesima u karijeri); **grèbotina** *ž* ozljeda nastala grebenjem, *usp.* ogrebotina; **grebùckati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ grepsti laganim dodirom nokata, malo grepsti po površini nečim oštrim (po koži živog bića, po laku, obojenoj površini i sl.); **grȅpkati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ lagano grepsti; **grȅpsti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* grèbēm, *imp.* grèbi, *pril. sad.* grèbūći, *prid. trp.* grèben, *gl. im.* grèbēnje⟩, *v.* grebati

✧ *prasl.* *gresti, grebǫ (*rus.* grestí, grebú, *stpolj.* grzebę), *lit.* gerbti ← *ie.* *gerbh-/*grebh- (*grč.* gráphein: urezivati, pisati, *stengl.* ceorfan: rezati)

**grȅbēn** *m* ⟨N *mn* -eni⟩ **1. a.** gornji dio uz vrh brda ili planine **b.** strm, okomit i gol uspon u planini **2.** stijena koja s dna dolazi do pod površinu ili strši iz površine mora ili rijeke [*koraljni* ~] **3.** mjesto na tijelu konja ili psa gdje je hrbat najviši **4.** *anat.* istaknuta prsna kost ptica **5. a.** oruđe sa zupcima kojim se grebena konoplja ili vuna; gargača **b.** *tehn.* ploča na grebenskom vratilu △ ~ ***visokog tlaka*** *meteor.* vrsta baričkog polja s izobarama u obliku klina izduženog područja visokog tlaka (anticiklone) // **grèbača** *ž* na čemu se čisti konoplja, kudjelja ili lan; ogreb; **grȅbenast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je kao greben; nazubljen; **grebènati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ čistiti, raščešljavati konoplju, lan, vunu itd.; drndati; **grebènica** *ž* grana koja se zakopa u zemlju da izraste novo stablo

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Grȅbenār** (120, Zagreb i okolica), **Grèbenić**, **Grébić**, **Grebljánović** ◇ *top.*: **Grȅbēn** (u *mikrotop.* ime oštrih hridi)

✧ *prasl.* *greby ⟨G grebene⟩ (*rus.* grében', *polj.* grzebień), *v.* grebati, grepsti

**grèbēnke** *ž mn* ⟨N grèbēnka, G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* ptice letačice koje imaju jaki greben na prsnoj kosti

✧ *v.* greben

**grebùckati**, *v.* grebati

**grecìtēt** *m* ⟨G grecitéta⟩ *lingv.* značajka grčkog jezika, kulture, duha // **grècist** *m* stručnjak za grčki jezik i književnost; helenist; **grècistica** *ž*, *v.* grecist; **grècističin** *prid.* koji pripada grecistici; **grecìstičkī** *prid.* koji se odnosi na grecistiku i greciste; **grecìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja se bavi grčkim jezikom i književnošću, grčkom kulturom; **grecìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ prepoznatljiva riječ ili jedinica iz ob. starog grčkog jezika preuzeta i prilagođena drugom jeziku; helenizam; **grecizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* grecìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ postati/postajati Grk, (u)učiniti da tko ili što dobije svojstva Grka ili grčkoga naroda (prihvatiti grčki jezik i sl., *usp.* Cincar); pogrči(va)ti

✧ *njem.* Gräzität ≃ *lat.* Graecus: Grk

**Greco** (*izg.* Grèko), **El** (1541–1614), jedan od najvećih španjolskih slikara, prepoznat tek u 20. st.; visoko individualni dramatični i ekspresivni manieristički stil, religiozne teme i portreti, karakteristične izdužene glave i figure s distorzijama tijela (*Pogreb grofa Orgaza*, *Sv. Sebastijan*, *Toledo u oluji*)

**Gréco** (*izg.* Grekô), **Juliette** (1927), francuska filmska glumica i vrhunska šansonjerka iz vremena neposredno poslije 2. svjetskog rata i miljea pariških egzistencijalista

**gréda** *ž* ⟨A grêdu, N *mn* grêde⟩ **1.** dugačak, u presjeku četvrtast komad drveta (željeza, betona), obično vodoravan i poduprt s obiju strana, koji nosi težinu građevine ili težinu nekog njenog dijela [*krovna* ~; *nosiva* ~; *spojna* ~; *poprečna* ~] **2. a.** stijena **b.** sprud, vododijelnica **3.** *sport* **a.** vratnica, poprečna greda nogometnih vrata (gola) za razliku od stative (okomitih stupova) **b.** gimnastička sprava // **grédelj** *m* središnji dio pluga; **grèdica** *ž* **1.** *dem.* od greda **2.** komad obrađene zemlje za uzgajanje povrća ili cvijeća; lijeha; **grèdina** *ž rib.* komad grede koji služi kao plovak, učvršćuje sidro i ribarsku mrežu, *usp.* odmet

♦ *pr.*: **Grédelj** (420, Zagorje), **Gredéljević**, **Grèdičāk** (**Gredičâk**) (280, Donja Stubica) ◊ *hidronim.*: **Gréda**, **Gréde**, **Grèdnica** i sl. ◊ *top.* (naselja): **Gréda** (Sisak, Vrbovec), **Gréda Brèškā** (Ivanić Grad), **Gréda Sùnjskā** (Sisak), **Gredénec** (Krapina), **Grédice** (Klanjec)

✧ *prasl.* *grędа (*rus.* grjadá, *polj.* grzęda), *lit.* grindis: daska ← *ie.* *ghrendh- (*stvnjem.* grintil: štap)

**Gréda** *ž* **1.** naselje (u blizini Ivanca), 609 stan. **2.** naselje (u blizini Siska), 1113 stan. // **Grèdačanin** *m* (**Grèdačānka** *ž*) ⟨N *mn* Grèdačani⟩ stanovnik Grede; **grêdskī** *prid.* koji se odnosi na Gredu i Gredačane

**Gréđani** *m mn* naselje (u blizini Nove Gradiške), 516 stan. // **Gréđanin** *m* (**Gréđānka** *ž*) ⟨N *mn* Gréđani⟩ stanovnik Gređana; **gréđanskī** *prid.* koji se odnosi na Gređane i njegove stanovnike

**Greene** (*izg.* Grîn), **Graham** (1904–1991), engleski književnik, u brojnim romanima i pripovijetkama često se udubljivao u mračne strane ljudskih karaktera i stvarao sliku svijeta kao sveprisutnog zla; u tom stilu pisao i trilere (*Orient-Express*, *Naš čovjek u Havani*, *Treći čovjek*, *Ministarstvo straha*)

**Greenpeace** (*izg.* Grînpīs) *m* nevladina ekološka organizacija koja se zalaže za zaštitu životne sredine, ugroženih životinjskih vrsta itd. // **grînpīsovac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci⟩ onaj koji pripada ili podržava tu organizaciju

✧ *engl.*

**Greenwich** (*izg.* Grìnič) *m geogr. JI* dio Velikog Londona u kojem je bila kraljevska zvjezdarnica, sada muzej; kroz G., prema konvenciji iz 1884, prolazi zamišljeni nulti meridijan, polazište za određivanje geografske dužine i vremena na cijeloj Zemlji, *usp.* grinički △ ~ ***Village*** (*izg.* ~ Vìlidž) četvrt New Yorka u kojoj od kraja 19. st. uglavnom stanuju umjetnici i boemi; označava duh avangarde i političkog radikalizma u američkoj kulturi, također ljevičarstvo, seksualne slobode, eksperimentalnu umjetnost, općenito nove društvene pokrete // **grìničk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na nulti meridijan **2.** koji se odnosi na standardizirano vrijeme u odnosu na nulti meridijan △ ~***o vrijeme*** *zast.* nekada standardno vrijeme u čitavom svijetu određivano prema griničkom meridijanu

**grègāl** *m* ⟨G gregála⟩ *meteor.* jak zimski vjetar u središnjem dijelu Sredozemnog mora

✧ *tal.* gregale

**gregaríne** *ž mn* ⟨N gregarína⟩ *zool.* red praživotinja truskovaca (*Gregarinida*), parazitiraju u crijevima raznih beskralješnjaka

✧ *nlat.* gregarina, *v.* gregarnost (**1a**)

**gregárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1. a.** *zool.* instinktivna sklonost u mnogih životinjskih vrsta da žive u skupinama, čoporu; gregarizam **b.** *bot.* način rasta biljaka u grozdovima ili kolonijama **2.** *psih.* opća težnja ili naklonjenost u ljudi da se povezuju u skupine **3.** *sociol.* sklonost pojedinih zajednica okupljanju i povezivanju, često vezana uz ksenofobiju // **gregarìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* gregarnost

✧ *lat.* gregarius: koji pripada stadu ≃ grex: stado

**Gregòrčič**, **Simon** (1844–1906), slov. svećenik, pjesnik lirski intoniranih rodoljubnih pjesama od kojih su neke prerasle u narodnu poeziju (o Soči: *Bistra hči planin*) i socijalno intonirane lirike (četiri knjige *Poezije*)

**Gregoriana** (*izg.* Gregoriāna) (Pontificia Universitas G.) *ž* papinsko sveučilište u Rimu (nazvano po papi Grguru XIII), osnovao ga je Ignacije Loyola 1551.

**Grègorić**, **Ilija** (o.1520–1574), seljak-slobodnjak iz Marije Gorice i Brdovca (Susedgradsko vlastelinstvo); u hrv.-slov. Seljačkoj buni zapovjednik seljačke vojske koja je zauzela Cesargrad i provalila u Sloveniju te bila poražena kod Krškog; zarobljen pri pokušaju bijega u Tursku, dugo ispitivan i mučen, zatim ubijen
**Grègorij**, *v.* Grgur ◈
**gregorìjānskī** *prid.* koji se odnosi na pape s imenom Grgur △ *~**a reforma*** *pov. rel.* obnova vjerskog duha kojoj je papa Grgur I dao snažan poticaj; *~**i kalendar*** kalendar koji je ustanovio papa Grgur XIII 1582. kako bi reformirao tada važeći julijanski kalendar; danas se rabi u većini država; *~**i koral*** *glazb. pov.* jednostavno, monodijsko i čisto vokalno pjevanje koje se upotrebljava u bogoštovlju popraćenom glazbom, neke su melodije zapisane i uređene u 6. st. i smatra se da je to učinio papa Grgur I; *~**o pjevanje*** službena liturgijska glazba rimokatoličke crkve, *usp.* *~**i koral***
✧ *nlat.* Gregorianus
**grehòta**, *v.* grijeh
**grêj** *m*, *v.* gray
**grȅjder** *m tehn.* građevinski stroj za struganje i izravnavanje površina nasutih materijala; stružnik
✧ *amer.engl.* grader
**grèjpfrut** *m bot.* **1.** agrum (*Citrus paradisi*) iz porodice rutvica (*Rutaceae*) **2.** naziv velikog sočnog ploda, blijedožute kore, gorkoslatkastog okusa; limunika
✧ *engl.* grapefruit
**grêjs** *m*, ob. u: △ ~ ***period*** razdoblje početnog roka zajma u kojem dužnik nije dužan započeti vraćati zajam
✧ *engl.* grace: dobrohotnost
**grȅko** *m* **1.** sjeveroistok (kako Talijani vide položaj Grčke) **2.** *meteor.* pretežno zimski, svježi vjetar sa *SI* koji puše u *I* Sredozemlju; grego, gregal
✧ *tal.* greco: grčki
**GREKO-** kao prvi dio riječi kazuje da je ono što znači drugi dio u vezi s Grcima, Grčkom; grčko- [*grekomanija*]
✧ *lat.* Graecus: Grk
**grekomànija** *ž* zanos za sve što je grčko
✧ *lat.* Graecus: grčki + -MANIJA
**grêmīj** *m term.* radno tijelo koje odlučuje, oni koji su najvažniji u donošenju konačnih odluka u upravljanju poduzećima i službama, »trust mozgova«
✧ *lat.* gremium: krilo
**gremìjāl** (**gremijȍl**) *m* ⟨G gremijála⟩ pravokutni komad lanene ili svilene tkanine koja se stavlja biskupu preko koljena dok sjedi na tronu da bi na njega položio ruke
✧ *lat.* gremiale
**grèmlin** *m* **1.** *žarg.* glupan **2.** *fam.* čudovište, osebujna ličnost
✧ *engl.* gremlin, u žargonu pilota u 2. svjetskom ratu, zločesti nevidljivi stvor koji uzrokuje kvar motora
**Grenáda** *ž geogr.* otočna država na *JI* dijelu Karipskog mora, 348 km², 99.200 stan., glavni grad i luka Saint George's // **grènādskī** *prid.* koji se odnosi na Grenadu i Grenađane; **Grenáđanin** *m* (**Grenáđānka** *ž*) ⟨N *mn* Grenáđani⟩ stanovnik ili državljanin Grenade
**grenàdīn** *m* ⟨G grenadína⟩ vrsta svilene tkanine
✧ *šp.*, prema španjolskoj pokrajini Granada
**grenàdīna** *ž* sirup od crvenog ribiza ili šipka koji se služi razrijeđen vodom ili izmiješan u koktelima; granatina
✧ *njem.* Grenadine ← *fr.* grenadine ≃ grenade: šipak
**grenàdīr** *m* ⟨G grenadíra⟩ *vojn. pov.* **1.** u nekim vojskama vojnik izvježban za bacanje ručnih granata **2.** vojnik u elitnim jedinicama // **grenàdīrskī** *prid.* koji se odnosi na grenadira i grenadire
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Granàter** (Zagreb), **Grànatić**, **Granàtīr** (**Grenatȋr**) (100, Međimurje)
✧ *njem.* Grenadier ← *fr.* grenadier
**grenàdīrmarš** *m* **1.** *pov.* vojničko jelo **2.** *reg.* jelo od tijesta i krumpira
✧ *austr.njem.* Grenadiermarsch
**grȅncer** *m pov. reg.* graničar, stanovnik graničnog područja prema drugoj državi u kojoj je obrana uređena posebnim odredbama; krajišnik, stanovnik Vojne krajine
✧ *njem.* Grenzer ≃ Grenze: granica
**grȅndžer** *m razg.* američki farmer
✧ *amer.engl.* granger
**grènela** *ž* alatka za obradu kamena, vrsta dlijeta
✧ *fr.* greneler: uzrnjavati
**Grȅnland** *m geogr.* danski posjed i najveći otok na svijetu, 2.175.600 km², 55.400 stan., gla-

vni grad Nuuk // **grènlandskī** *prid.* koji se odnosi na Grenland i Grenlanđane △ ~ ***polarni pas*** *kinol.* vrlo snažan pas nordijskih zemalja i Grenlanda, pogodan za vuču saonica; **Grenlánđanin** *m* (**Grenlánđānka** *ž*) ⟨N *mn* Grenlánđani⟩ stanovnik Grenlanda

**gȑepsti**, *v.* grebati

**gȑesta** *ž* ⟨G *mn* grêstā/-ī⟩ *reg.* vijenac luka
✧ *tal.* cresta

**gȑesti (grésti)** *nesvrš.* ⟨*prez.* grêm/grédēm/grên *lokal.*, *2. l.* grêš, *3. l.* grê, *3. l. mn* grédu, *pril. sad.* grédūći⟩ *reg.* ići [*stampa naša gori gre* (dio napisa žakana Jurja iz Roča, 1482)]
✧ *prasl.* *gręsti (*slov.* grem: idem, *strus.* grěsti) ← *ie.* *ghrHdh- (*lat.* gradi: koračati, *got.* grid: korak)

**gȑēš** *m reg.* **1.** grožđe koje ne može sazreti, već ostaje kiselo **2.** *bot.*, *v.* ogrozd
✧ *tal.* agresto

**grèšīka** *ž* ⟨D L -ici⟩ *reg.* **1.** *v.* grešlja **2. a.** divlja loza **b.** lišće loze na vriježi; vinjaga
✧ *v.* groš

**gȑeška**, *v.* grijeh

**grèšlja** *ž* ⟨G *mn* -šāljā/-ī⟩ *pov. reg. zast.* groš, *v.*; grešika
✧ *austr.njem.* Gröschel

**gȑešnīk**, *v.* grijeh

**gȑešpa** *ž* ⟨G *mn* grêšpā/-ī⟩ *reg.* **1.** brazda na koži, osobito na koži lica; bora, nabor **2.** čipka // **gȑešpav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun grešpa; naboran; **gȑešpati** (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ nabirati, borati (se)
✧ *mlet.* grèspa, *tal.* crespa

**gȑeštalica** *ž* drvo kojim se mulja (miješa) grožđe

**grèšūn** *m* ⟨G grešúna⟩ *bot.* biljka (*Sium*); hrenak

**Grèta** ž. os. ime, *hip.* od Margareta, *v.*

**grèting** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *term.* rešetka od tanke žice ili usporednih linija na staklu itd.
✧ *engl.* grating

**Grey** (*izg.* Grêj), **Zane** (1872–1939), američki popularni pisac romana o Divljem Zapadu (*Jahači rumene kadulje*, *Grmljavina stada*)

**greyhound** (*izg.* grêjhāund) *m kinol.* engleski kratkodlaki hrt, visok i vitak pas, često sudjeluje u trkama
✧ *engl.*

**gȑez** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* **1.** koji je ostavljen hrapav; grub [~*a žbuka*] **2.** *pren.* koji je prost; sirov, neuglađen, neotesan (o načinu ponašanja i društvenom ophođenju) [~ *čovjek*] // **gȑeza** *ž* ⟨G *mn* grêzā⟩ *reg.* neobrađen, neoklesan kamen; **gȑezōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ **1.** stanje onoga što je grezo **2.** osobina onoga koji je grez; **grèzulja**[1] *ž reg.* ona koja je greza, sirova, prosta (o osobi), *usp.* grez
✧ *tal.* greggio

**gȑeznuti** (u što) *dv.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. sad.* -ūći, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* gȑeznuo⟩ (*svrš.* češće prefiksacijom *ogreznuti*) **1.** nogama propasti/propadati u što [~ *u snijeg ili blato*] **2.** naći se u čemu ružnom, nepriličnom [~ *u dugove*; ~ *u krv* doživjeti/doživljavati veliko krvoproliće, rat, pokolj; ~ *u nevolju*]
✧ *prasl.* *gręznoti (*slov.* grezniti, *rus.* grjáznut') ≃ *lit.* grmsti: tonuti

**grèzulja**[2] *ž bot.* biljka (*Scheuchzeria palustris*) iz porodice *Juncaginaceae*
✧ *v.* grez

**grêž** *m* sirova gruba svilena pređa od međusobno slijepljenih niti odmatanih sa zasebnih kokona; temeljna nit za sve vrste svilenih filamentnih pređa
✧ *fr.* grège

**gȑgēč** *m* ⟨G grgéča⟩ *zool.* riječna riba (*Perca fluviatilis*) // **gȑgečke** *ž mn* ⟨N gȑgečka, G *mn* -čākā/-ī⟩ *zool.* red riba (*Percomorpha*) (grgeči *Percoidae* itd.)
✧ *mađ.* görgicse

**Gȑgić, Zlatko** (1931–1988), hrv. animator i filmski redatelj, istaknuti predstavnik Zagrebačke škole crtanog filma (*Posjet iz svemira*, *Muzikalno prase*, *Mali i veliki*, *Izumitelj cipela* i dr.)

**gȑgljati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ ispirati grlo zabačene glave kao da se izgovara *gr* sa zadnjenepčanim i grleno artikuliranim *r* [*tekućina za grgljanje*]; glogotati // **grgòljiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ljēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ proizvoditi ugodan šum vode koja teče ili igre valova; proizvoditi grgolj; grgotati, klokotati; grgoriti; **grgòriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩, *v.* grgoljiti; **grgòtati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȑgoćēm/-ām, *pril. sad.* gȑgoćūći/-ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** grgoljiti **2.** grgljati
✧ *ekspr.* ≃ *slov.* grgljati, krkljati

**Gȑgūr 1.** *v.* ◆ **2.** ime sedamnaest papa (Gregorius, od 7–19. st.) i jednoga grčkog patrijarha (Gregorij, 13. st.) **3. I Veliki, Sv.** (540–604), papa (od 590) i crkveni pisac, tvorac srednjovjekovne institucije papinstva; vrsni teolog ali i sposoban administrativni,

društveni, liturgijski i moralni reformator, *usp.* gregorijanski **4. VII**, **Sv.** (o.1020–1085), papa (od 1073), jedan od najznačajnijih papa uopće, protivnik njemačkog cara Henrika IV (ekskomunicirao ga); reforma i obnova crkve, više duhovni a manje politički vođa i reformator **5. IX**, **Ugo** (o.1170–1241), papa (od 1227), pravnik, teolog, stručnjak i reformator papinskih odredbi; sastavio *Dekrete* (1234), kôd običajnog prava koji je ostao izvor i baza crkvenog prava za Katoličku Crkvu do iza 1. svjetskog rata; vrstan diplomat **6. XIII** (1502–1585), papa (od 1572), podržao masakr Hugenota diljem Francuske (Bartolomejska noć, *v.*), ispravio greške u Julijanskom kalendaru i uveo gregorijanski, *usp.* **7. Ninski** ninski biskup (o.925), drži pod svojom jurisdikcijom čitav hrv. teritorij; odlučan protivnik splitskog nadbiskupa Ivana i biskupa iz drugih dalmatinskih gradova; nakon splitskih sabora 925. i 928. biskupija mu je ukinuta // **Grgùrovo** *sr* prema katoličkom kalendaru dan 17. studenoga

◈ m. os. ime; isto: **Grègorij** (**Grègorije**), **Glìgorij** (**Glìgorije**); *hip.*: **Géro** (Zagorje), **Gílje** (**Gíljo**), **Glígo** (Lika), **Glíša** (**Glíšo**), **Gȑga**, **Gŕgo**, **Gŕže** (**Gŕžo**); **Gȑgica** ž. os. ime ◇ *pr.*: **Gèrgorić** (110, Istra), **Gergúrec** (Valpovo), **Gêrović** (Nova Gradiška), **Gèršak** (Zagorje), **Gèršić** (120, Koprivnica), **Gígić**, **Gìgović**, **Gílić** (250, Sinj, sred. Dalmacija), **Gílja**, **Gìljača**, **Gìljan** (sred. Dalmacija), **Giljánović** (300, sred. Dalmacija), **Gíljević** (140, Ploče), **Gìljušić** (sred. Dalmacija), **Glígić** (140, Šibenik), **Glígo**, **Glìgora** (160, Pag), **Gligórević** (*I* Slavonija), **Glìgorić** (120, Baranja), **Gligorījević** (Lika), **Glìša** (Orahovica), **Glíšić** (140, Slavonija), **Glìšović** (Dubrovnik), **Grèganić** (200, Podravina), **Gregánović** (*I* Slavonija), **Grègar** (Đurđevac), **Grègčević** (Ivanić Grad), **Grègec** (Sisak), **Grègel** (Kutina), **Grèger**, **Grégić** (200, Đakovo, *I* Slavonija), **Grègin**, **Grégl** (120, Zagreb), **Grégo** (130, otoci), **Grègor**, **Grègorac** (Ozalj), **Grègorān** (Baranja), **Grègorec** (Sisak), **Grègorek** (Ivanić Grad), **Grègorić** (650, Posavina, Pokuplje), **Grègorīna** (**Gregorîna**) (Zagorje), **Grègorīnčić** (100, Međimurje), **Gregórović** (440, Županja, Istra), **Grègov** (510, Zadar), **Grègović** (Primorje), **Grègūr** (190, Ivanec, Podravina), **Grègurāš** (Đurđevac, Zagorje), **Gregúrec** (300, Podravina, Prigorje), **Gregúrek** (300, Podravina, Zagorje), **Gregúrević** (Vukovar), **Grègurić** (1580, Zagorje, Đurđevac), **Gregúrović** (260, Krapina), **Grèguš** (Dubrovnik), **Gȑga** (150, Trogir, Bukovica), **Gȑgac** (260, Zaprešić, Podravina), **Gȑgačić**, **Gȑgan** (Baranja), **Gȑganić** (110, Nova Gradiška), **Gȑgās** (350, *S* Dalmacija), **Gȑgec** (560, Zagorje), **Gȑgeta** (Istra), **Gȑgetić** (100, Zagorje), **Grgíčević** (140, Hvar, Dalmacija), **Gȑgičin** (120, Đurđevac), **Gŕgić** (5700, Posavina, Dalmacija, Slavonija), **Gȑgīn** (230, *S* Dalmacija), **Gȑginčić** (180, Pokuplje), **Grgínović** (100, Zadar), **Grgòrinić** (120, Pula), **Gȑgūr** (Podravina), **Gȑgurev** (**Grgùrēv**) (170, Zadar), **Grgúrević** (650, Slavonija), **Gȑgurica** (100, Zagora), **Gȑgurić** (2650, Gorski kotar), **Grgùrina** (120, Opatija, Primorje), **Grgurínović** (270, Ploče), **Grgúrović** (170, Zadar), **Gȑžac** (Crikvenica), **Gȑžan** (350, Zadar, Lika), **Gȑžančić** (Primorje), **Gȑžanić** (120, Gorski kotar, Primorje), **Gȑžeta** (Rijeka), **Gȑžetić** (420, Krk, Istra), **Gȑžīn** (**Gržîn**) (190, Opatija, Senj), **Gȑžinčić** (190, Rijeka), **Gȑžinić** (470, Buzet, Primorje)

✧ *lat.* Gregorius ← *grč.* Grēgórios

**grgùrav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* **1.** kovrčav (o kosi) **2.** valovit, namreškan (o vodi)

**grgùtati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȑgućēm, *imp.* gȑgūći, *gl. im.* -ānje⟩ gugutati // **gȑgūt** *m rij.* **1.** gugut, *usp.* gugutati **2.** grgot, *usp.* grgoljiti ✧ *onom.*

**grȉbler** *m reg.* onaj koji je sitničav; cjepidlaka // **grȉblati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ inzistirati na neznatnim nevažnim događajima, temama i sl.; cjepidlačiti, sitničariti; **grȉblerskī** *prid.* koji se odnosi na griblere; **grȉblerski** *pril.* sitničavo, mušičavo ✧ *njem.* Grübler

**grȉblja** *ž* ⟨G *mn* -bāljā/-ī⟩ razor koji dijeli dvije lijehe ili njive; brazda, jarak

**Gribojedov** (*izg.* Gribojèdov), **Aleksandar Sergejevič** (1795–1829), ruski književnik, dramatičar, jedno vrijeme blizak dekabristima; komedija *Teško pametnomu*, živa do danas, obilježava začetak novije ruske komediografije

**grȉckati**, *v.* gristi

**grìcol|i** (**grìculi**) *m reg. ekspr.* škakljanje koje se čini u veselju maloj djeci ili koje laganim dodirima uzrokuje ugodan osjećaj (npr. kao bi-

štenje, biskanje po kosi ili dodir prstima pod vratom) [*činiti ~e (kome)* **a.** izvoditi takvu radnju **b.** *pren.* lascivno milovati, izazivati erotsku nasladu dodirima]
✧ *tal. dijal.* grizzoli

**grȋč** *m* ⟨G gríča, N *mn* gríčevi, *zb.* grȋčje⟩ **1.** brežuljak; glavica, brdašce, uzvisina **2.** visoka nepristupačna stijena; vrlet, strmina // **gȑčast** *prid.* ⟨*odr*: -ī⟩ *rij.* gdje su gričevi; gričevit, vrletan; **gričèvit** *prid.* ⟨*odr*: -ī⟩, *v.* gričast; **grȋčje** *sr zb.*, *v.* grič
◈ *top.*: **Grȋč** *pov.* brdo na kojem je nastao Gradec (dio starog Zagreba)
✧ ? *prasl.* gъričь (*slov.* grič) ≃ *v.* gora

**Grieg** (*izg.* Grȋg), **Edvard Hagerup** (1843–1907), norveški skladatelj romantizma, pijanist i dirigent, osnivač norveške nacionalne glazbene škole; citati norveške narodne glazbe stopljeni s romantičarskom harmonijom, bogati, emotivni pasaži (glasovirski koncert u a-molu, suita *Peer Gynt*)

**gȑf**[1] *m* ⟨N *mn* grìfovi⟩ *reg.* zahvat (potreban za neku radnju da se što podigne, okrene, u borbi) // **gȑfa**[1] *ž* ⟨G *mn* grȋfā⟩ *reg.* instalaterska velika kliješta za odvrtanje i sl. kojima se jedan krak pomiče do željene širine zahvata
✧ *njem.* Griff

**gȑf**[2] *m*, *v.* grifon (**1**)

**Griffith** (*izg.* Grìfit) **1. Arthur** (1875–1922), irski novinar i nacionalistički političar, 1902. osnivač pokreta za irsku nezavisnost Sinn Féin (Mi sami), prvi potpredsjednik novoosnovane Republike Irske 1919–1921. i predsjednik 1921–1922. **2. David (Lewelyn) Wark** (1878–1948), američki filmski redatelj i producent, »otac filmske umjetnosti« (prvi je uveo krupni plan); redatelj klasičnih nijemih filmova u razdoblju 1915–1929 (*Rađanje jedne nacije*, *Netrpeljivost*, *Put prema istoku*)

**gȑfo** *m reg.* potomak crnca i mulatkinje // **gȑfa**[2] *ž* ⟨G *mn* grȋfā⟩, *v.* grifo
✧ *šp.*

**grìfōn** *m* ⟨G grifóna⟩ **1.** *mit.* antička mitska životinja, krilati lav s orlovskom glavom i pandžama; čest simbol u umjetnosti (opreznost, čuvar grobova, blaga i riznica i sl.; u kršćanskoj ikonografiji simbol grešnih nagona); grif **2.** *kinol.* oštrodlaki prepeličar, lovački pas ptičar
✧ *fr.* griffon ← *lat.* gryphus ← *grč.* grýps

**grifóza** *ž pat.* iskrivljenost nokata u obliku pandži
✧ *grč.* grypós: savinut, kukast + -OZA

**gȑjati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -jēm (se), *pril. sad.* -jūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** davati komu ili čemu toplinu, činiti da mu bude toplo (komu) ili da postane toplo (čemu), *opr*: hladiti **2.** (se) dobivati toplinu // **grìjāč** *m* ⟨G grijáča⟩ sprava ili aparat za zagrijavanje; element koji zagrijava; **grìjāćī** *prid.* koji grije, koji služi za grijanje [~ *aparat*]; **gȑjalica** *ž* aparat za zagrijavanje zatvorenih prostorija [*električna* ~]; **gȑjalo** *sr tehn.* grijaće tijelo u grijalici; **grìjānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* grijati **2.** proizvodnja topline [*platiti* ~; *uvesti* ~] **3.** *fiz.* oslobađanje topline [*Sunčevo* ~] **4.** podizanje temperature prostorije [~ *na drva i ugljen*]; utopljavanje △ ***centralno*** ~ sustav zagrijavanja zgrade iz jednog izvora (ložišta) cirkuliranjem vruće vode ili zraka cijevima ili međusobno povezanim radijatorima; ***etažno*** ~ vrsta centralnog grijanja u kome je sustavom zagrijavanja obuhvaćen samo jedan stan ili kat
✧ *prasl.* i *stsl.* grěti (*rus.* gret', *polj.* grzać) ≃ *prasl.* *gorěti, *v.* gorjeti

**grijêh** *m* ⟨N *mn* grijési/grijéhovi, G grijéhā/grijéhōvā⟩ **1.** *rel.* čin kojim se krši zapovijed ili propis [*smrtni* ~; *istočni* ~] **2.** *razg.* neispravan postupak prema onome što se očekuje // **grehòta** *ž* ono što izaziva sažaljenje i samilost, žaljenje nad čim; šteta [~ *je*; *koja* ~*!*]; **grȇš|an** *prid.* ⟨*odr*: -šnī⟩ **1.** koji je počinio grijeh **2.** sklon grijehu, podložan grijehu △ ***~ni jarac*** *rel.* **1.** jarac na kojega se simbolički bacaju svi grijesi koje su počinili ljudi **2.** *pren.* žrtveni jarac, *v.* žrtveni △; **grȅščica** *ž dem.* od greška; **grèšić** (**grȅščić**) *m hip.* od grijeh **1.** grijeh koji to nije, sitna oprostiva slabost **2.** *dem.* mali grijeh u zn. lagan grijeh (koji nije težak); **grȅšk|a** *ž* ⟨D L -šci/-i, G *mn* -šākā/-ī⟩ **1. a.** ono što se učini protiv plana ili drugačije nego što valja; omaška, neispravan postupak [*ljudska ~a*; *potkrala se ~a*] **b.** neispravnost nastala takvim postupkom, tako prouzročen nedostatak, slaba strana izražena kao svojstvo čega [*marka s ~om*; *knjiga s ~om*; *košulja s ~om* (u tkanju itd.)]; nedostatak, feler **2.** *razg.*, *v.* pogreška **3.** prirodni ili stečeni nedostatak [*~a na srcu*]; mana △ ***roba s ~om*** roba s nedostatkom koji je nastao u proizvodnji; **grȅškōm** *pril.* zbog toga što je počinjena greška, zbog greške, uslijed greške; pogrešno [*to je učinjeno* ~; *do toga je došlo* ~]; **grȅšnica** *ž*, *v.* gre-

šnik; **grȅšničin** *prid.* koji pripada grešnici; **grȅšnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji griješi prema strogo postavljenim propisima i uspostavljenim načelima (vjerskim, idejnim itd.) [*on je veliki ~*; *okorjeli ~*]; **grȅšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je grešan, stanje u grijehu; **griješiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* grijêšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ **1.** činiti grijeh [*~ mišlju*], *usp.* grijeh (2) **2.** činiti grešku [*~ tipkajući*]
✧ *prasl.* *grěхъ (*rus.* grex, *polj.* grzech) ? ≃ *gorěti, *v.* gorjeti (iskonsko značenje bilo bi »vatra savjesti«)

**grȉl** *m* ⟨N *mn* grìlovi⟩ **1.** naprava s rešetkama za pečenje mesa na žaru; roštilj **2.** na roštilju ispržena hrana **3.** ugostiteljski objekt gdje se prži (i jede) meso na roštilju △ ~ ***rum*** restoran ili dio restorana u kojem se poslužuju jela s roštilja; ***miks*** ~ različite vrste mesa zajedno pečene, miješani roštilj
✧ *engl.* grill

**grìlāž** (**grilâž**) *m* ⟨G griláža⟩ **1.** *arhit.* potporni temelj od ukriž postavljenih greda **2.** izlaganje vrlo visokim temperaturama, pečenje (u rudarstvu) **3.** *kulin.* prepržení šećer od kojeg se prave bomboni [*~ bomboni*]; ocakline za torte i kolače
✧ *fr.* grillage

**Grillparzer** (*izg.* Grȉlparcer), **Franz** (1791–1872), austrijski pisac tragičar, nastavlja tradiciju weimarskog klasicizma Goethea i Schillera; napisao desetak tragedija (*Zlatno runo*, *Židovka iz Toleda*, *Libuša*)

**grìlōn** *m* ⟨G grilóna⟩ jedno od imena za umjetne sintetičke tkanine // **grìlōnke** *ž mn* ⟨N grìlōnka, G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* ženske čarape od grilona
✧ tvorničko ime proizvoda

**grȉlje** *ž pl. tantum* ⟨G grȉljā⟩ *reg.* prozorska krila s pokretnim rebrima, omogućuju stalno zračenje i ujedno zaštitu od sunca; rebrenice, šalaporke, žaluzije, grile // **grȉle** *ž pl. tantum* ⟨G grȉlā⟩ *reg.*, *v.* grilje
✧ *tal.* griglia

**grimàs|a** *ž* ⟨G *mn* grimásā⟩ nehotično ili namjerno izmijenjen izraz lica u vezi s raspoloženjem i emocionalnim stanjem [*praviti ~e* kreveljiti se]
✧ *fr.* grimace

**grìmiske** *ž mn* ⟨N grìmiska, G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* morski puževi mesožderi iz porodice *Murcidae*
✧ *v.* grimiz

**grȉmīz** *m* **1.** jarko crvena boja od vrste uši na mediteranskom hrastu **2.** vrsta tkanine grimizne boje; odjeću su od nje stoljećima nosili isključivo svjetovni i crkveni vladari jer je postupak dobivanja te rijetke boje, kao i bojenje tkanine, bio iznimno skup // **grȉmīzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je jarko crvene boje; **grȉmīzno** *pril.* jarko crvene boje [*~ obojiti*]
✧ *arap.* qirmiz

**Grimm** (*izg.* Grȉm), **Jacob** (1785–1863) i **Wilhelm** (1786–1859), braća, njemački filolozi, leksikografi i pisci, utemeljili germanistiku, čuveni skupljači pučkih bajki (*Njemačke bajke*, *Njemački rječnik*, *Njemačka mitologija*, *Dječje i domaće bajke*)

**Grimmelshausen** (*izg.* Grȉmlshauzn), **Hans Jakob Christoffel von** (1622–1676), njemački pisac, veliki barokni roman o tridesetogodišnjem ratu *Pustolov Simplicissimus*, *Skitnica Courasche* (dramatizirao B. Brecht)

**grȉnbeks** *m* **1.** *pov.* državni papirni novac SAD-a, zelene pozadine, izdan za financiranje Građanskog rata **2.** *žarg.* američki dolar
✧ *amer.engl.* greenbacks

**grȉncājg** *m reg.* svežanj koji se sastoji od mrkve, celera, peršina i korabe kao osnova ili dodatak za juhu [*jedan ~*; *dva ~a*]
✧ *njem.* Grünzeug

**grȉngo** *m podr.* naziv za neromanske doseljenike u Južnoj i Srednjoj Americi; stranac
✧ *amer.engl.* ← *šp.*

**grȉnhartovina** *ž term.* specijalna vrsta tvrdog, otpornog drva koja se dobiva od južnoameričkog stabla *Ocotea rodiei*, upotrebljava se za brodogradnju, mostogradnju i sl.
✧ *engl.* greenheart

**grȉnhōrn** *m reg. podr.* naziv za doseljenika, osobito nekada u SAD-u; žutokljunac, novajlija
✧ *amer.engl.* greenhorn

**grȉnički**, *v.* Greenwich

**grȋnta** *ž reg.* **1.** krasta **2.** *v.* grintavac (2) // **grȋntati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** lagano plakati i bez ozbiljnijeg povoda (o malom djetetu) **2.** stalno se tužiti na druge ljude i životne nedaće; kukati; **grȋntav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg. reg.* **1.** koji loše izgleda; kržljav **2.** *pren.* koji gnjavi; čangrizav, zajedljiv; **grȋntavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *reg.* **1.** onaj koji je zaostao u rastu, nedovoljno razvijen; kržljavac **2.** *pren.* onaj koji stalno grinta (2); čangrizavac; **grȋntavo** *pril.* na grintav način;

čangrizavo, zajedljivo; **grȋntavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je grintav
✧ *njem.* Grind

**grȉnje** *ž mn* ⟨N grȉnja, G *mn* grȋnjā⟩ *zool.* sitne kopnene i vodene životinje (*Acarina*) iz reda paučnjaka; pregljevi
✧ ? *tal. dijal.* garina

**griòta** *ž* (**grȉot** *m*) ⟨G *mn* griótā⟩ trgovački naziv za višnju u likeru obloženu čokoladom
✧ tvorničko ime proizvoda® ≃ *fr.* griotte

**grȉpa**[1] *ž pat.* akutna, virusna, zarazna bolest dišnih organa; influenca [*azijska (hongkonška, španjolska) ~*] // **grȉpōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je zahvaćen gripom, koji ima gripu, koji boluje od gripe; **grȉpōzno** *pril.* na gripozan način [~ *se osjećati*]; **gripóznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je gripozan
✧ *fr.* grippe

**grȉpa**[2] *ž reg. rib.* ribarske mreže za ulov morske ribe
✧ *tal.* grippa ≃ grippare: hvatati

**Gris** (*izg.* Grȋs), **Juan** (1887–1927), španjolski slikar, pionir i teoretičar tzv. sintetskog kubizma; sistematizirao Picassova i Braqueova otkrića; upotrebljavao među prvima lijepljeni papir (tehniku kolaža) na 2D slici

**grisaille** (*izg.* grizȁj) *m umj.* **1.** monokromna slika kod koje se privid reljefa postiže gradacijama sive boje **2.** *pov.* **a.** u renesansi i kasnije, svijetlo-tamno, sivo toniran drvorez **b.** srednjovjekovni vitraj oslikan na ovaj način
✧ *fr.*

**grisette** (*izg.* grizȅt) *ž*, *v.* grizeta

**grisíni** *m mn* ⟨G *mn* -ā⟩ vrsta keksa, tanki slani prutići
✧ *tal.* grissino

**Grisogono** (*izg.* Grizògono), **Fridrik** (1473–1538), kozmograf, matematičar, astrolog i liječnik rodom Zadranin, profesor na sveučilištu u Padovi
❖ m. os. ime *pov.*, *v.* Krševan

**grȉsti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* grízēm (se), *pril. sad.* grízūći (se), *imp.* grízi (se), *prid. rad.* grȉzao (se), *prid. trp.* grȉzen, *gl. im.* grízēnje⟩ **1.** sitniti hranu upotrebom vilica i zubi [~ *kruh*] **2.** zabadati zube u što **3.** *pren. razg.* **a.** postojano se truditi oko čega, živo nastojati [*grize na posao*] **b.** biti zajedljiv; ujedati, napadati [*grize sve oko sebe*] **4.** (se) **a.** izjedati se, biti nezadovoljan, nesretan zbog nečega [~ *u sebi*] **b.** ujedati se međusobno **5.** (∅) hvatati se na mamac [*riba grize*] // **grȉckalica** *ž* **1.** (*m*) onaj koji gricka, grickavac **2.** (ob. *mn*) *razg.* razne sjemenke ili plodovi lješnjaka, oraha itd., slani štapići i sl. **3.** *žarg.* pomagalo za rezanje nokata; **grȉckati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* lagano grȉsti, gristi sitnim i učestalim pokretima vilice; **grȉckav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je za grickanje **2.** *pren.* koji napada uporno i ustrajno, koji nastoji oko čega i ne odustaje; **grȉckavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ onaj koji gricka; **grȉckavica** *ž* **1.** onaj koji mnogo ili rado gricka, *usp.* grickalica (**1,2**) **2.** onaj koji se gricka, koji se u sebi grize; koji je zagrižljive naravi; grizica; **grȉcnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* grȉcnūt⟩, *v.* griznuti; **grȋz**[1] *m* ⟨N *mn* grȉzovi⟩ **1.** jedan pokret kojim se grize i otkida zalogaj **2.** napola sažvakana hrana i neprobavljena u želucu **3.** *razg.* bol u želucu, bol koja se osjeća kao da grize; **grȉzica** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji se stalno grize, koji nosi u sebi mrzovolju [*ova/ta ~*; *velika ~*]; grizlica; **grȉzlica** *ž* **1.** *pat.* ranica koja se otvori na unutarnjem organu (ob. na želucu i crijevima); vrijed **2.** *v.* grizica; **grȉznuti** (**grȉcnuti**) (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* grȉznūt⟩ **1. a.** malo, neznatno ugristi, zagristi; gricnuti **b.** otkinuti zubima jedan zalogaj, uzeti jednim grizom **2.** malo zagristi, nešto malo pojesti; **grȉzotina** *ž* **1.** ugrizeno mjesto na tijelu, mjesto ugriza **2.** ono što je netko grizao i ostavio, ono što je ostalo nakon što je nešto odgrizeno; ogrizina [~ *jabuke*]; **grizùckati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ pomalo grickati; **grȉž|a** *ž* **1.** *pat.* srdobolja, dizenterija, shigeloza **2.** samoprijekor, grizodušje, grižnja [*~a savjesti*] **3. a.** krševit, bezvodan predio **b.** stijena, kamen [*sjeo na ~u*]; **grȉžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se grize (od jada, briga), koji se izjeda, koji se jada; **grȉžljivo** *pril.* na grižljiv način; zagrižljivo, zajedljivo; **grížnja** *ž*, *v.* griža (**2**)
❖ *pr.* (nadimačka): **Grȉzēlj** (490, Slavonija, moguće i od Grgur, *v.*), **Grȉzen, Grȉzilo**
✧ *prasl.* i *stsl.* gryzti (*rus.* gryzt', *češ.* hrýzti), *lit.* graužti

**grȉva** *ž* ⟨G *mn* grȋvā⟩ **1.** duga i izražena dlaka na glavi i vratu životinja [*konjska ~*] **2.** *razg. pren.* **a.** *hip.* bujna kosa **b.** *pejor.* neuredna, duga i bujna kosa // **grȉvast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik grive (ob. koji je bogate i fri-

zurom naglašene kose); **gr̀ivat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima grivu (o životinji)

◈ *pr.* (nadimačka): **Gȑiva** (Banovina, Slavonija), **Grívac**, **Grívec** (Međimurje), **Gȑivičić** (200, Lika, Slavonski Brod), **Grívić** (130, Đurđevac)

✧ *prasl.* *griva (*rus.* gríva, *polj.* grzywa), *latv.* griva ← *ie.* *griHweh$_2$ (*skr.* grīvā)

**grivènīk** *m* ⟨G griveníka⟩ *pov.* ruski sitan novac od 10 kopjejki

✧ *rus.* grívennik

**grîvna** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *reg.* narukvica **2. a.** obruč manje veličine koji služi da što učvrsti, pritegne; okov **b.** karika na pušci **c.** *etnol.* karika koja služi kao ukras na tijelu (npr. kad se provuče kroz nos) // **grîvnjak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *lokal.* korovom obraslo zemljište

✧ *prasl.* *grivьna (*rus.* grívna, *polj.* grzywna) ≃ *v.* griva (isprva je riječ označavala ogrlicu)

**gr̀ivnjāš** *m* (**gr̀ivnāš**) ⟨G grivnjáša⟩ *zool.* golub (*Columba palumbus*); ima bijelu ogrlicu perja

✧ *v.* grivna

**grîz**[1], *v.* gristi

**grîz**[2] *m* krupno mljeveno žito [*kukuruzni* ~]; krupica

✧ *njem.* Gries

**grizȁj** *m*, *v.* grisaille

**grizeofùlvīn** *m* ⟨G grizeofulvína⟩ *farm.* antibiotik koji sadrži klor; izoliran iz plijesni *Penicillium griseofulvum*; djeluje fungicidno

✧ *nlat.* griseofulvum ← *srlat.* griseus: svijetlosivi + fulvus: žutosmeđi

**grizèta** *ž* ⟨G *mn* grizétā⟩ *pov.* **1.** pariška kitničarka, švelja ili prodavačica **2.** djevojka u sivoj jeftinoj odjeći

✧ *fr.* grisette

**gr̀izli** *m* ⟨G -ja⟩ *zool.* američki medvjed (*Ursus arctos horribilis*); sivi medvjed

✧ *amer.engl.* grizzly

**gȑizlica**, *v.* gristi

**grizòdūšje** *sr* grižnja savjesti; griža

✧ *v.* gristi + *v.* duša

**gr̀izōn** *m* ⟨G grizóna⟩ *zool.* **1.** južnoamerička kuna slična skunksu **2.** krzno te životinje

✧ *fr.* grison

**gr̀izu** *m kem.* zapaljiv plin koji sadrži uglavnom metan, javlja se u ugljenokopima i uzrokuje eksplozije; praskavac

✧ *fr.* grisou

**gȑiža**, *v.* gristi

**gr̀ižele** *ž mn pom. reg.* ljestve, ob. od konopa vezane uz brodski jarbol

✧ *tal.* griselle

**gr̀ižola** *ž rib. reg.* trščani pleter kojim se ograđuje riba u ribnjacima, na lagunama i riječnim ušćima

✧ *tal.* griselle

**Gȑk**, *v.* Grčka

**gȑk**[1] *m agr.* sorta (i loza) dalmatinskog bijelog vina

**gȑk**[2], *v.* gorak

**gȑkāć** *m*, *v.* rkać

**gȑkljan** *m anat.* gornji dio dušnika // **gȑkljanskī** *prid.* koji se odnosi na grkljan, koji pripada grkljanu (uz G posvojni) [~ *zalistak* = zalistak grkljana]

✧ *prasl.* ? *gurkljanъ (*bug.* gàrkljan), *lit.* gurklys: grlo

**grkoìstočnī** *prid. pov.* pravoslavni

✧ *v.* Grk + *v.* istok, istočni

**grkokàtolik** *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩ *kršć.* onaj koji pripada Grkokatoličkoj crkvi; unijat // **grkokàtoličkī** *prid.* koji se odnosi na grkokatolike △ ***Grkokatolička (unijatska) crkva*** *kršć.* vjerska zajednica koja je ujedinjena s Rimokatoličkom crkvom, priznaje papu za vrhovnog poglavara, ali se u bogoslužju služi grčko-bizantskim obredom i julijanskim kalendarom, ustanovljena sredinom 15. st.; postoji i u Hrvatskoj (sjedište nekad u Marči odnosno Križevcima, danas u Zagrebu)

✧ *v.* Grk + *v.* katolički, katolik

**gȑlica**[2] *ž zool.* ptica (*Streptopelia turtur*) iz porodice golubova // **gȑle** *sr* ⟨G -ta⟩ *ekspr.* mlado grlice; **gȑličica** *ž hip.* od grlica; **gȑličj|ī** *prid.* koji pripada grlici [~*e jaje*]

◈ *pr.* (nadimačka): **Gȑlica** (170, Podravina), **Gr̀ličić**

✧ *prasl.* *gьrlica (*rus.* górlica, *polj.* gardlica) ≃ *gьrdlo, *v.* grlo

**gr̀līn** *m* ⟨G grlína⟩ *reg.*, *v.* palamar

✧ *tal.* gherlino

**gr̀liti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ **1.** obavijati rukama oko vrata ili pleća iz prijateljstva, dragosti, nježnosti ili ljubavi **2.** *ekspr. pren.* obuhvaćati, okruživati, optakati, ovjenčavati (o rijekama, brdima i drugim prirodnim pojavama)

✧ *v.* grlo

**gȑl|o** *sr* ⟨G *mn* grlā⟩ **1.** *anat.* ždrijelna duplja s gornjim dijelom grkljana i jednjakom **2.** *razg.* prednja strana vrata **3.** *sport* konj [*dvogodo* ~*o*; *pobjedničko* ~*o*] **4.** suženje ili izlaz iz čega što se sužava [~*o žarulje*] **5.** tjesnac, sutjeska △ ***usko ~o*** gužva, pretrpanost

koja nastaje u radnom procesu, u radnom vremenu, u kretanju ljudi, robe i sl. // **grlánjak** *m hip.* od grlić; **grlášce** *sr hip.* od grlo; **gȑlat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima jak glas, jako grlo **2.** *pejor.* onaj koji viče, razmeće se na riječima bez pokrića na djelu; **gȑlato** *pril.* **1.** jakim glasom, jakim grlom **2.** *pejor.* vikački, bukački; **gȑlatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je grlat; **gŕlce** *sr* ⟨G -ta, G *mn* gŕlcētā/gȑlācā⟩ *dem.* od grlo **1.** usko, malo grlo; grljak, groce **2. a.** tanko grlo u zn. glasić **b.** *hip.* u zn. prednji dio vrata; **gȑlen** *prid.* ⟨*odr.* gȑlenī⟩ koji dolazi iz grla, koji se oblikuje ili postavlja u grlu [~ *glas*]; **gȑleno** *pril.* kao da je oblikovan u grlu, kao da dolazi iz grla; **gȓlica**[1] *ž pat.*, *razg.* gronica, *v.* difterija; **gȑlīć** *m* ⟨G grlíća⟩ suženi dio boce, čuture i sl., kroz koji se izlijeva tekućina; grlanjak, grljak △ ~ ***maternice*** *anat.* početak maternice; **grlȉčati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ primiti poseban blagoslov u obredu na dan Sv. Blaža koji štiti od bolesti grla; **gŕljāk** *m* ⟨G gŕljaka, N *mn* gŕljaci⟩, *v.* grlić; **gȑōce** *sr ekspr. jez. knjiž.*, *v.* grlce (**1**); **grȍnica** *ž pat.* **1.** jedna od bolesti koja izaziva pomor svinja; grlica **2.** *v.* difterija

♦ *pr.* (nadimačka): **Bjèlogȓlić** (Osijek, Dalmacija), **Grladínović**, **Grlánović**, **Gȑlāš** (Rijeka), **Gŕle**, **Gȑlīć** (220, posvuda), **Gȓlj** (Primorje), **Gȑljāč** (Zagorje), **Gȑljāk** (Sesvete), **Gȓljević** (Dubrovnik), **Gȑljušić** (280, Vrgorac, *J* i sred. Dalmacija), **Trȍgrlić** (530, Omiš, *J* Dalmacija) ◊ *mikrotop.* (uglavnom za manje potoke i zdence): **Dvȍgrlja**, **Gȑljāk**, **Gȑljevac**, **Zȁgȓljāk** i sl.

✧ *prasl.* *gъrdlo (*rus.* górlo, *polj.* gardło), *lit.* gurklys ? ≃ *grč.* bárathron: ponor

**grlòbolja** *ž razg.* bolest grla, jašter **1.** *v.* angina[1] **2.** *v.* difterija

✧ *v.* grlo + *v.* bol

**gȓlovođa** *ž etnol.* ona koja započinje djevojačko pjevanje; počimalja

✧ *v.* grlo + *v.* voditi, vođa

**gȓm** *m* ⟨N *mn* gȑmovi, N *zb.* gȑmēnje/gȓmlje⟩ *bot.* biljka bez uočljiva debla, više stabljika koje oblikuju cjelinu granja; žbun // **gŕmak** *m* ⟨G gŕmka, N *mn* gŕmci, G -ākā⟩ *hip.* od grm; grmić, grmčić, grmečak, grmeljak, grmičak, grmušak; **gȑmālj**[1] *m pejor.* sirov i neotesan čovjek, grube vanjštine, krupan i zdepast; **gȑmčić** *m dem.* i *hip.* od grm; grmić; **gȑmēč** *m* ⟨G grméča⟩ **1.** grmlje, predio pod grmljem; grmljak **2.** (Grmeč) *geogr.* planina u Bosni; **grméčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G gȑmēčākā⟩, *v.* grmak; **grméljak** *m* ⟨G -ljka, N *mn* -ljci, G gȑmēljākā⟩, *v.* grmak; **gȓmēn** *m ekspr. jez. knjiž.* grm; **gȑmēnje** *sr zb.*, *v.* grm; grmlje; **grmíčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G gȑmīčākā⟩, *v.* grmak; **gȑmić** *m dem.* od grm; mali grm; grmčić; **gȑmljāk** *m* ⟨G grmljáka, N *mn* grmljáci⟩, *v.* grmeč (**1**); **gȓmlje** *sr zb.* ⟨G -a⟩, *v.* grm; **grmòlik** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je po izgledu poput grma; grmuša; **grmòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ obrastao grmljem; grmljast; **grmúšak** *m* ⟨G -ška, N *mn* -šci, G gȑmūšākā⟩, *v.* grmak; **gȑmušast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima oblik grma [~*a biljka*] **2.** koji ostavlja dojam kao da je grm [~*a kosa*]

♦ *pr.* (nadimačka): **Gȑmec**, **Gȑmek** (Zagorje, Prigorje), **Gȑmić**, **Grmóvšek** (100, Zagorje), **Gȓmuša** (390, Banovina)

✧ *prasl.* *grъmъ (*slov.* grm, *rus. dijal.* grom: humak)

**gȑmača** *ž bot.* jestiva gljiva listićarka (*Armillariella tabescens*); raste u busenima uz korijenje listopadnog drveća

✧ *v.* grm

**gȓmālj**[2] *m zool.* morski rak (*Eriphia spinifrons*) iz porodice *Xanthidae*; kosmati rak, kosmač, runjavac

✧ *v.* grm

**grmáši** *m mn* ⟨N gȑmāš, G grmáša⟩ *bot.* lišajevi (*Lichenes fruticulosi*)

✧ *v.* grm

**Gȑmek, Mirko Dražen** (1924–1998), hrv. povjesničar medicine, profesor na Sorbonni, autor mnogih radova s područja epistemologije i povijesti znanosti

**gȑmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* brdska biljka (*Inula conyza*) iz porodice glavočika (*Compositae*), raste u pukotinama stijena; bušinak

✧ *v.* grm

**gȑmjelica** *ž reg.* ukrasna kuglica, perlica, *usp.* đinđuva (**1**)

✧ ? *tal.* grumo: grumen

**gȑmjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȑmīm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ **1.** proizvoditi snažan prasak; tutnjiti, grmiti (kao gromovi, kao topovi) **2.** *pren.* govoriti ili pisati o čemu s mnogo protesta, grdnje, ljutnje, dijeljenja pouka i sl. [~ *na sva usta*] // **gȑmiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩, *v.* grmjeti (**1**); **gȑmljava** *ž zast.*, *v.* grmljavina; **gȑmlja-**

vina *ž* **1. a.** jedno ili više naglih električnih pražnjenja u atmosferi, popraćeno bljeskom svjetlosti (munjom) i oštrim ili potmulim zvukom **b.** učestalo praskanje koje se čuje kad grmi; grmljava **2. a.** tutnjava topova, tutnjavina **b.** buka, topot; **gr̀mljavīnskī** *prid.* koji je u vezi s grmljavinom, praćen grmljavinom [~ *pljusak*]; **gr̀mljēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* grmjeti, grmiti **2.** *meteor.* oštar ili potmuli zvuk koji prati pojavu grmljavine, *usp.* grmljavina (**2**); **gȑmnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* gȑmni, *prid. rad.* gȑmnuo⟩, *v.* grmjeti (**1**)
✧ *prasl.* i *stsl.* grъměti (*rus.* gremét', *polj.* grzemeć), *lit.* grumenti ← *ie.* *ghrem- (*grč.* khremetízein: rzati, *stvnjem.* grim: bijesan)

**gr̀muša** *ž zool.* **1.** *v.* pâlčić **2.** (*mn*) porodica ptica pjevica (*Sylviidae*)
✧ *v.* grm

**grnčàrija** *ž* **1.** *razg.* grnčarski zanat, izrađivanje posuda od gline; lončarstvo **2.** proizvodi grnčara **3.** prodavaonica tih proizvoda; lončarija // **gȓnac** *m* ⟨G gŕnca, N *mn* gŕnci, G gȓnācā⟩ lonac od pečene gline; **gȓnčār** *m* ⟨G grnčára⟩ lončar, koji izrađuje na kolu posude od ilovače; **grnčárev** (**grnčárov**) *prid.* koji pripada grnčaru; **grnčàrica** (**gȓnčārka**) *ž*, *v.* grnčar; **grnčàričin** (**gȓnčārkin**) *prid.* koji pripada grnčarici
✧ *prasl.* *gъrnьčarь (*rus.* gončár', *polj.* garnczarz) ≃ *gъrnь: (kovačka) peć (*rus.* gorn, *polj.* garn) ← *ie.* *g^wh^orno- (*lat.* fornus, *skr.* ghrn̥as)

**gŕnuti** *svrš.* ⟨*prez.* gȓnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* gŕni, *prid. rad.* gŕnuo⟩ **1.** (što) nabaciti na hrpu, oblikovati hrpu nabacivanjem, oblikovati humku (o zemlji, pijesku, žitu i sličnim sipkim materijalima); grtati **2.** (∅) nahrupiti, navaliti svi najednom, nagrnuti (o osobama) // **gȓnalo** *sr* jednostavno pomagalo kojim se razgrće žito, snijeg ili pepeo, ima ručku i ploču; ručna ralica; **gȑtati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȑćēm, *imp.* gȑći, *pril. sad.* gȑćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* grnuti (**1**)
✧ *prasl.* *gъrtnǫti (*rus. dijal.* gornút', *polj.* garnąć) ← *ie.* *h₂ger-: (*lat.* grex: stado, *grč.* ageírein: skupljati)

**grô** *m* ⟨*indekl.*⟩ *term.* glavni dio, glavnina, najveći dio, većina [~ *problema nije u nedostatku novca, već volje*] △ ***kupovati an*** ~ (*fr.* en gros) kupovati na veliko, u velikim količinama
✧ *fr.* gros

**grȍb** *m* ⟨N *mn* gròbovi⟩ **1.** jama u koju se polažu posmrtni ostaci pokojnika [*položiti u* ~]; raka **2.** *pren.* tiho, gluho, mračno mjesto ili prostor [*kao u ~u*] △ ~ ***neznanog junaka*** grob za sve one koji su umrli za određene ideale a ne zna im se mjesto smrti ili to mjesto nije moglo biti obilježeno; ***Sveti*** ~ grob Isusa Krista // **gròbak** *m* ⟨G gròpka, N *mn* gròpci⟩ *hip.* od grob; **gròbār¹** *m* ⟨G grobára⟩ **1.** onaj koji kopa grobove i obavlja tehničke poslove ukopa, otvaranja i zatvaranja groba **2.** *pren.* krivac za propast koga ili čega, onaj koji izravno pridonosi propasti; **grobàrina** *ž* pristojba koja se plaća za ukop i poslije za održavanje groba (na označenom groblju); **grȍbarskī** *prid.* koji se odnosi na grobare; **grȍbarski** *pril.* kao grobar, na način grobara; **grȍbīšn|ī** *prid.* koji se odnosi na grobište [~*a pristojba*]; **grȍbīšte** *sr* **1.** mjesto gdje su bili grobovi **2.** mjesto gdje su grobovi, prostor grobova (dio groblja bez drugih objekata i komunalija koje čine cjelinu groblja); **grȍbljansk|ī** *prid.* koji se odnosi na groblje [~*a vrata*]; **grôblj|e** *sr* ⟨G *mn* grȍbālja/-ā⟩ **1.** uređen prostor gdje se nalaze grobovi, gdje se ukapaju mrtvi **2.** mjesto gdje se odlaže otpad [~*e automobila*] **3.** *pren. podr.* mjesto gdje se nalaze stari ljudi; **grȍbn|ī** *prid.* koji se odnosi na grob [~*i kamen*; ~*i spomenik*; ~*a ploča*; ~*a pristojba*; ~*a tišina*]; **grȍbnica** *ž* ozidana grobna raka ili u nekim krajevima iznad razine zemlje za više mrtvih △ ***masovna*** ~ mjesto gdje je sahranjeno mnogo mrtvih pod jednim obilježjem ili bez obilježja; ***obiteljska*** ~ grobnica jedne obitelji; **gròbničkī** *prid.* koji se odnosi na grobnice; **gròbōvlje** *sr zb.* više grobova na jednom mjestu, *usp.* grobište, groblje; **gròpčić** *m*, *v.* grobić; **gròbić** *m dem.* i *hip.* od grob; mali grob, gropčić
✧ *prasl.* i *stsl.* grobъ (*rus.* grob, *polj.* grób) ≃ *stvnjem.* grab ≃ *v.* grebati, grepsti

**grȍbār²** *m zool.* kukac kornjaš (*Necrophorus vespillo*) iz porodice strvoždera; crvenoprugi g.
✧ *v.* grob

**Gròbničkō pȍlje** *sr geogr.* krško polje *SI* od Rijeke; prema predaji tu su Hrvati potukli Tatare (1242)

**Grock** (*izg.* Grȍk) (pravo ime Adrian Wettach) (1880–1959), švicarski klaun svjetske popularnosti

**grȍf** *m* ⟨G gròfa, N *mn* gròfovi⟩ *pov.* **1.** u srednjem vijeku, kraljev činovnik na čelu župe, kasnije kraljev vazal **2.** pripadnik najvišeg plemstva (ispod markiza, iznad baruna) // **gròfica** *ž* pripadnica najvišeg plemstva, titula koju je ženska osoba mogla steći po rodu ili udajom; **gròfija** *ž pov. razg.* u našim krajevima zemlja koja pripada grofu, ono što je grofovo; grofovija; **gròfovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -fujēm, *pril. sad.* -fujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** biti grof **2.** *razg.* ponašati se gdje (ili u čemu) nadmeno, samosvojno, vladalački; **grofòvija** *ž* **1.** *v.* grofija **2.** *pov.* upravno područje Franačke s grofom na čelu **3.** upravno-teritorijalna jedinica u Velikoj Britaniji i SAD-u; **gròfovskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na grofove [~ *položaj*] **2.** *pren.* koji je ugodan, bonvivanski [~ *posao*]; **gròfovski** *pril.* na grofovski način, poput grofa/grofova; **gròfovstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ grofovska čast, naslov grofa, grofovska titula

◆ *pr.*: **Grȍf** (Međimurje), **Gròfčić**, **Gròfec** (Baranja)

✧ *njem.* Graf ← *srlat.* graphio ← *bizant.grč.* grapheús: pisar

**grȍg** *m* piće od ruma ili konjaka sa šećerom i vrućom vodom

✧ *engl.* grog, izvorno po nadimku Old Grog engleskog admirala E. Vernona koji je 1740. naredio da mornari piju ovo piće umjesto čistog ruma

**grȍgī** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* **1.** koji je pripit; pijan, nakresan **2.** koji je teturav; nesiguran **3.** *sport* **a.** koji je ošamućen zbog zadobivenog oštrog i preciznog udarca (o boksaču) **b.** koji je potpuno poražen; dotučen (tako da se posve predao) [*biti* ~] // **grògīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je doveden u stanje ošamućenosti [~ *boksač*; ~ *protivnik*; ~ *od pića*]; **grogírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* grògīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* **1.** dovesti/dovoditi u stanje oslabjele svijesti, nemoći, posrtanja; ošamutiti **2.** *sport* ob. u boksu udariti/udarati protivnika tako dugo dok fizički ne iznemogne i počne teturati

✧ *engl.* groggy

**grȍhnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* grȍhnuo⟩ ruknuti, srušiti se, strmoglaviti se // **grȍhnuo** (**grȍnuo**) *prid. ekspr.* koji je oronuo, vidljivo se porušio, izgubio na snazi; (u šali) ruknuo

**grȍhōt** *m* glasan, bučan smijeh // **grȍhōtan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ smijeh koji je grohot, smijeh grohotom; **grohòtati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gròhoćēm, *pril. sad.* gròhoćūći, *gl. im.* -ānje⟩ smijati se grohotom

✧ *prasl.* *groxotъ (*rus.* gróxot, *polj.* grochot), *ekspr.*

**Gròhote** *ž mn* naselje na otoku Šolti, 631 stan. // **Gròhoćanin** *m* (**Gròhoćānka** *ž*) ⟨N *mn* Gròhoćani⟩ stanovnik Grohote; **gròhoćanskī** *prid.* koji se odnosi na Grohote i Grohoćane

**grȍjer** *m* tvrdi punomasni sir svijetložute boje

✧ *fr.* gruyère, po mjestu Gruyère u Švicarskoj

**grȍktati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* grȍkćēm, *pril. sad.* grȍkćūći, *gl. im.* -ānje⟩ glasati se kao svinja u običnim okolnostima, kao kad se hrani; roktati // **grȍknuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* grȍknuo⟩ oglasiti se kao svinja; **grȍktalo** *sr pejor.* onaj koji je kao svinja (ne samo glasom); **grȍktav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji grokće

✧ *onom.*

**grôm** *m* ⟨G grȍma, N *mn* gròmovi⟩ **1.** *meteor.* električno pražnjenje između oblaka i zemlje popraćeno praskom i svjetlosnom pojavom (munjom) **2.** *pren.* **a.** jak prasak **b.** ono što se javlja naglo (iznenađenje) // **grȍm|ak** *prid.* ⟨*odr.* -mkī⟩ **1.** koji je zvučan; sonoran, glasan, gromovan [~*ki smijeh*] **2.** koji djeluje jako kao grom (o vinu); **grȍmko** *pril.* zvučno, sonorno, glasno; **grȍmkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je gromko; **gromòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji tutnji, koji je vrlo glasan, koji odjekuje **2.** *iron.* gromoglasan; **gromòvnīk** *m* ⟨G gromovníka, V gròmōvnīče, N *mn* gromovníci⟩ **1.** onaj koji vlada gromovima, koji udara gromovima **2.** *pren.* onaj koji posjeduje moć, snagu odlučivanja, presuđivanja; moćnik

✧ *prasl.* i *stsl.* gromъ (*rus.* grom, *polj.* grom) ≃ *v.* grmjeti

**gròmača** *ž* ograda od neobrađena kamena i bez vezivne tvari, između polja; mocira // **gròmačast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik gromače

**gromáda** *ž* **1.** nešto vrlo veliko i teško za pomicanje ili premještanje (blok kamena) **2.** ono što je glomazno, što je vrlo uočljivo, što veličinom izaziva čuđenje ili nelagodu; grdosija // **gròmādan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji je u gromadi, koji je (kao) gromada, masivan **2.** koji je vrlo krupan i snažan, kao od stijene odvaljen

✧ *prasl.* *gromada (*rus.* gromáda, *polj.* gromada), *lit.* gramatas

**Gromiko** (*izg.* Gromìko), **Andrej Andrejevič** (1909–1989), dugogodišnji sovjetsko-ruski diplomat poznat po upornosti i nepopustljivosti u međunarodnim pregovorima

**gròmil|a** *ž*, *v.* gomila (**1**) [*baciti na ~u*]
✧ ukrštanjem *v.* gromada i gomila

**grȍmkōst**, *v.* grom

**grȍmobrān** *m* uređaj koji preko metalnog šiljka na zgradi odvodi struju munje u zemlju i štiti od udara groma; munjovod
✧ *v.* grom + *v.* braniti

**gromòglasan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ *iron.* koji je glasan kao grom (o velikim i oštrim riječima, smijehu itd.); gromopucateljan // **gromòglasno** *pril. iron.* na gromoglasan način, gromoglasnički; **gromòglasnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gromoglasan
✧ *v.* grom + *v.* glas, glasan

**gromopùcatēljan** *prid.* ⟨*odr.* -ljnī⟩ *iron. dosl.* koji puca kao grom, koji je bučan bez razloga i bez pokrića; gromoglasan
✧ *v.* grom + *v.* pucati[1]

**gromòtulja** *ž bot.* biljni rod zeljastih biljaka i polugrmova (*Alyssum*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*); tarica

**gromòvnīk**, *v.* grom

**gròmuljica** *ž*, *v.* grumuljìca

**grȍnica**, *v.* grlo

**groove** (*izg.* grûv) *m glazb.* instrumentalne improvizacije i razrade osnovne ritmičke potke u funku
✧ *engl.*: uživanje, bivanje na istoj valnoj dužini

**grȍp** *m* ⟨N *mn* gròpovi⟩ *reg.* uzao, čvor [*vezati ~; napraviti ~*] △ ~ ***i fjok*** vezanje čvora, a zatim mašne (onako kako se vežu vezice za cipele)
✧ *tal.* groppo

**Gropius** (*izg.* Gròpius), **Walter** (1883–1969), njemački arhitekt, teoretičar arhitekture i dizajner; pristaša funkcionalizma i tzv. internacionalnog stila u modernoj arhitekturi, osnivač Bauhausa u Weimaru (1919) i Dessau (1925); 1934. emigrirao u Englesku, 1937. u SAD (zgrada Bauhausa u Dessauu, kompleks Harvardskog sveučilišta, Američka ambasada u Ateni)

**grôplān** *m* ⟨N *mn* -planovi⟩ *film.* slika samo jednog predmeta ili jednog detalja, odn. jednog lica ili detalja na licu; bliži plan, close-up
✧ *fr.* gros: velik + *v.* plan

**grȍs** *m zast.* mjera za robu u manjim komadima, iznosi 12 tuceta, 144 komada [*veliki ~* 12 grosa ili 144 tuceta = 1728 komada]
✧ *njem.* Gros

**Gros** (*izg.* Grô), **Antoine-Jean Baron** (1771–1835), veliki francuski slikar romantizma; učio kod J. L. Davida; povijesni prizori Napoleona i njegove vojske, portreti; snažno utjecao na Th. Géricaulta i Delacroixa

**grosèrija** *ž zast.* trgovina u kojoj se kupuje na veliko // **gròsist** *m* trgovac na veliko; veletrgovac
✧ *fr.* grosserie

**Gross** (*izg.* Grȍs), **Mirjana** (1922), hrv. povjesničarka, proučava hrv. povijest 19. st. i metodologiju historije (*Počeci moderne Hrvatske*, *Suvremena historiografija*, *Izvorno pravaštvo*, *Prema hrvatskom građanskom društvu*); mnoge studije i knjige prevedene i objavljene u više europskih zemalja

**grosso modo** (*izg.* grȍso mȍdo) u glavnim crtama, bez ulaženja u pojedinosti; grubo, površno
✧ *srlat.*

**grosùlār** *m* ⟨G grosulára⟩ *min.* prirodni silikat aluminija i kalcija, zelena odnosno zelenožuta vrsta granata, poludragi kamen; ogrozdni kamen
✧ *nlat.* grossularia: ogrozd

**Grosz** (*izg.* Grȍs), **George** (1893–1959), njemački slikar, karikaturist i grafičar, dadaist; radovi mu zrače rezignacijom, cinizmom i ironijom; jedan od najvećih likovnih satiričara svih vremena i jetkih kritičara društvene hipokrizije; nacisti i policija 1932. uništili mnoge matrice njegovih grafika pa iste godine emigrira u SAD

**grȍš** *m* ⟨N *mn* gròševi/-i⟩ **1.** novac različite vrijednosti u razna vremena i u raznim zemljama **2.** *razg. pejor.* sitan novac, sitna vrijednost; para [*ne vrijedi ni pola ~a* ništa ne vrijedi, može se baciti, na to ne treba ni računati] // **gròšić** (**gròščić**) *m hip.* od groš (ob. *pejor.*); grošićak, grešlja; **grošìćār** *m* ⟨G grošićára⟩ mali trgovac robom za svakodnevnu uporabu; pisličar, bakalin; **grȍšnjak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *pov.* naziv za kruh koji je stajao jedan groš
✧ *njem.* Groschen ← *srlat.* (denarius) grossus: debeli (dinar)

**grȍta** *ž* ⟨G *mn* grôtā⟩ *reg.* **1.** spilja, pećina **2.** (ob. *mn*) krupno oštro stjenovito kamenje u tlu **3.** veći grumen čega, tvrd komad čega

što nije smrvljeno ili otopljeno [*živo vapno u ~ma*]
✧ *tal.* grotta ← *lat.* crypta: podzemni prolaz, komora

**Grotefend** (*izg.* Gròtefend), **Georg Friedrich** (1775–1853), njemački filolog i paleograf, postavio temelje za dešifriranje klinastog pisma

**grotèska** *ž* ⟨D L -sci/-i, G *mn* gròtesākā/-ī⟩ **1. a.** *umj.* likovno i verbalno prikazivanje ljudi ili životinja u neobičnom, fantastičnom, nakaznom ili komičnom obliku **b.** *razg.* svojstvo onoga što je neobično, čudno, smiješno, nakazno, karikirano **2.** *pov. umj.* u rimskoj i helenističkoj umjetnosti, renesansi (Rafael, rimska slikarska škola), manirizmu te 20. st. slikani ili plastički ornament sastavljen od tankih savijenih grančica u koje su upleteni stilizirani ljudski, rjeđe životinjski, likovi, voće i cvijeće // **grotèsk|an** *prid.* ⟨*odr.* -knī⟩ koji ima obilježja groteske △ ***~no pismo*** *tisk.* tip slova koji se odlikuje jednostavnošću, sve su linije jednako široke i lišene ukrasa, u uporabi od 15. st.; **grotèskno** *pril.* na groteskan način, kao u grotesci; **gròtesknōst** (**grotèsknōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je groteskan ili svojstvo onoga što je groteskno
✧ *tal.* grottesco: koji pripada groti, šaljivi ukrasi kakvi su nađeni na arheološkim iskopinama ← grotta, *v.* grota

**Grotius** (*izg.* Grôcius), **Hugo** (1583–1645), nizozemski humanistički pjesnik latinist, pravnik, povjesničar i diplomat, utemeljitelj škole prirodnog prava, napisao prvi prikaz cjelokupnog međunarodnog prava (*O razumu i mirnodopskom pravu*, *Slobodno more*)

**gròtlo** *sr* ⟨G *mn* gròtālā/-ā⟩ **1.** *ekspr.* krater, bezdan, ždrijelo **2.** otvor u palubi broda za ukrcavanje i iskrcavanje tereta // **grotlášce** *sr dem.* od grotlo; **gròtlen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na grotlo △ ***~i plin*** niskokalorični goriv plin dobiven pri proizvodnji željeza u visokoj peći
✧ *v.* grlo

**gròtulj|a** *ž* vijenac oraha, oljušteni orasi nanizani na konac i tako priređeni za prodaju [*jedna ~a*; *dvije ~e (oraha)*]

**ground** (*izg.* grâund) *m glazb. pov.* u engleskoj glazbi 16–18. st., tonski niz koji se uzastopno doslovno ponavlja, uz variranje s ostalim dionicama
✧ *engl.*

**groupware** (*izg.* grûpver) *m inform.* programska oprema koju upotrebljava skupina korisnika koja radi na zajedničkom projektu
✧ *engl.*

**growl** (*izg.* grôul) *m glazb.* zvučni glazbeni efekt u jazzu; »promuklim« tonovima na trubi ili trombonu postiže se »režeći« zvuk
✧ *engl.*: režanje

**gróz|a** *ž* strava, jeza, odvratnost [*osjećati ~u pred čim*; *ispuniti ~om*] // **grôzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji izaziva grozu; strašan, užasan, jeziv; **gròziti se** (čega, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -zēći se, *gl. im.* gròžēnje⟩ **1.** (čega) dobivati grozu od čega; grstiti se **2.** (komu) prijetiti komu, izražavati se prijeteći, služiti se prijetnjama; zagrozivati se; **gròznica** *ž* **1.** *pat.* stanje tijela koje drhti u povišenoj temperaturi; vrućica, tresavica, treskavica **2.** *pren.* ono što sliči na to stanje △ ***putna ~*** uzbuđenje prije putovanja; ***zlatna ~*** *pov.* razdoblje kad su na sjevernoameričkom kontinentu velike mase ljudi kretale u traženje zlatne rude; **gròzničav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *pat.* koji ima groznicu, koji je bolestan od groznice **2.** *pren.* koji je pun nestrpljivosti, koji radi sa žarom i željom da što prije privede posao kraju ili završi do nekog roka; užurban, uzbuđen; **gròzničavo** *pril.* kao u groznici; užurbano, uzbuđeno [*~ raditi*; *~ nastojati*]; **gròzničavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je grozničav; **grôzno** *pril.* na grozan način; strašno, jezovito; **grozòta** *ž* ⟨G *mn* grozótā⟩ ono što izaziva grozu; užas [*~ jedna!*; *to je prava ~*]; **grozòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je strašan, užasan, jezovit; **gróžnja** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *rij.* prijetnja, *usp.* groziti se
✧ *prasl.* i *stsl.* groza (*rus.* grozá: oluja, prijetnja, *polj.* groza), *lit.* gražoti: prijetiti

**gr̀ozd** *m* ⟨N *mn* gròzdovi, N *zb.* grôžđe⟩ **1.** plod vinove loze u cjelini, sastoji se od zrna, bobica koje rastu na glavnoj peteljci, *usp.* čehulja[1] **2.** *pren.* ono što je nalik grozdu (cjelina, skupina u kojoj se raspoznaju pojedinci ili pojedini dijelovi kao zrna grozda) // **gr̀ozdast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji sliči na grozd **2.** koji je u obliku grozda (kao plodovi nekih biljaka); **gròzdić** *m dem.* i *hip.* od grozd; **gròžđanī** *prid.* koji je od grožđa △ ***~ šećer*** *kem.*, *v.* glukoza; **grôžđ|e** *sr zb.* **1.** opći naziv za razne sorte vinove loze **2.** *v.* grozd [*suho ~e*, *usp.* grožđica; *stolno ~e* koje je namijenjeno jelu, *opr.* *vinsko ~e*]; **gròžđica** *ž* zrno suhenog grožđa

◈ **Gr̀ozdan** m. os. ime (narodno); **Gr̀ozdana** ž. os. ime ◊ *pr.*: **Gròzdanić** (920, *S* Dalmacija, Bukovica, Lika), **Grozdánović** (100, Nova Gradiška), **Gròzdek** (240, Zagorje), **Gròzdić**

✧ *prasl.* i *stsl.* grozdъ (*rus.* grozd, *stpolj.* grozno) ? ≃ *stvnjem.* gras: trava

**gròzničārka** *ž bot.*, *v.* potajnica

✧ *v.* groza

**gròzničnica** *ž bot.* zeljasta biljka (*Scutellaria*) iz porodice usnatica (*Labiatae*); šišak

✧ *v.* groza

**gr̀ozomōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ strašan, užasan, jeziv, grozan // **grozòmora** *ž* stanje groze; stanje kad groza mori; **gr̀ozomōrno** *pril.* strašno, jezivo, grozno

✧ *v.* groza + *v.* moriti

**grȏžđe**, *v.* grozd

**gróžnja**, *v.* groza

**Gròžnjān** (**Grožnjân**) *m* ⟨G Grožnjána⟩ gradić u Istri (u blizini Motovuna), poznat po slikarskim i glazbenim kolonijama // **Gròžnjanin** *m* (**Gròžnjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gròžnjani⟩ stanovnik Grožnjana; **gròžnjānskī** *prid.* koji se odnosi na Grožnjan i Grožnjane

**grr** **1.** *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za način kako reži pas (+ *potenc.* i druge životinje koje reže) **2.** konvencija kojom se bilježi grleni zadnjonepčani tjesnačni uzvik s vokalom *a* ili *e* za izražavanje gađenja

✧ *onom.*

**gȓst** *ž* ⟨I -i/gȓšću⟩ *rij.* pregršt

✧ *prasl.* *gъrstь (*stsl.* grъstь, *rus.* gorst', *češ.* hrst) ≃ *v.* grnuti

**gr̀stiti se**, *v.* grustiti se

**Gȑšković**, **Niko** (1860–1949), hrv. novinar i svećenik, od 1901. u SAD-u, pokretač i dugogodišnji urednik iseljeničkih novina (*Hrvatska zastava* i *Zajedničar*)

**gȑtati**, *v.* grnuti

**grȗb** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* grùbljī⟩ **1.** pod dodirom hrapav, bez glatkoće i mekoće **2.** *pren.* bez blagosti i nježnosti; surov, neosjetljiv (o osobama) **3.** ovlašno izrađen, nabačen, tek zacrtan [*u ~im crtama*] **4.** ostavljen u prirodnom obliku ili u jednostavnoj tehnologiji (kao domaće platno) **5.** velik, ozbiljan [*~a greška*] **6.** približan [*~a procjena*] **7.** *lokal.* ružan, *v.* ◈ // **grubìjān** *m* ⟨G grubijána⟩ grub čovjek; **grubìjānskī** *prid.* koji se odnosi na grubijane; **grubìjānski** *pril.* na način grubijana, kao grubijan; **grubijánstvo** *sr* osobina ili postupak grubijana; grubijanština; **grubijánština** *ž*, *v.* grubijanstvo; **grúbjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -bīm, *pril. sad.* -bēći, *gl. im.* -bljēnje⟩ postajati grub i postajati grublji; **grȗbo** *pril.* **1.** na grub način; surovo **2.** u glavnim crtama; ovlaš, ugrubo [*~ rečeno*]; **grubòća** *ž* svojstvo onoga što je grubo; grubost; **grúbōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je grub **2.** grubоća

◈ **Grùbiša** m. i ž. os. ime (narodno, profilaktičko, *v.* grub (**7**)); *hip.*: **Grúba** ž., **Grúbe** m. ◊ *pr.*: **Grùbāč** (370, Zagora, *Z* Slavonija), **Grùbelić** (340, Šibenik), **Grùbeša** (210, Đakovo, Prigorje), **Grùbešić** (490, Duga Resa, Slavonija), **Grùbica** (Istra), **Grúbić** (1650, Dalmacija, Bukovica, Lika), **Grùbina**, **Grùbiša** (370, Istra, Zagora), **Grùbišić** (3100, sred. Dalmacija, Lika), **Grùbišin** (Šibenik), **Grùbješić** (410, Petrinja, Pokuplje), **Grùblješić** (120, Banovina), **Grùbnić** (100, Knin), **Grȗbor** (430, Knin, Lika), **Grubórović** (150, Glina, Banovina)

✧ *prasl.* i *stsl.* grǫbъ (*rus.* grúbyj, *polj.* greby), *lit.* grubti: otvrdnuti ? ≃ *stvnjem.* krampf: grč

**Grùbine** *ž mn* naselje (u blizini Imotskog), 1143 stan. // **grùbīnskī** *prid.* koji se odnosi na Grubine i Grubinjane; **Grùbinjanin** *m* (**Grùbinjānka** *ž*) ⟨N *mn* Grùbinjani⟩ stanovnik Grubina

**Grùbišnō Pȍlje** *sr* gradić u sred. Hrvatskoj, 3501 stan. // **Grubišnopóljac** *m* (**Grubišnòpōljka** *ž*) ⟨G -ljca, N *mn* Grubišnopóljci⟩ stanovnik Grubišnog Polja; **grubišnòpoljskī** *prid.* koji se odnosi na Grubišno Polje i Grubišnopoljce

**grȕd|a** *ž* ⟨G *mn* grȗdā⟩ **1.** ono što se odvaja oblikovanjem kao kugla [*~a snijega*] **2.** veći okruglast grumen čega sipkoga [*~a zemlje*] △ ***efekt ~e snijega*** *sociol.* stanje u društvu kad se opće raspoloženje tako razvija da obuhvaća sve više ljudi; ***rodna ~a*** domovina, rodni kraj, zavičaj // **grȕdast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *v.* grudav **2.** koji sliči na grudu ili ono što je u grudama, koji je kao gruda ili grudica; skrutnut, grudičast; **grȕdati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** u igri gađati (se) grudama snijega **2.** pretvarati se u grude ili grudice; grušati se; **grȕdav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u grudama, koji se zgrudao, koji je u obliku gruda [*~ šećer*; *~a sol*; *~ pijesak*]; grudast; **grȕdica** *ž dem.* od gruda; **grȕdičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* grudast; **grȕdičasto** *pril.* u grudicama

◈ *pr.* (nadimačka, *v.* i grudi), **Grùdiček** (150, Ivanec, Varaždin), **Grúdić** (330, Kordun, Međimurje)
✧ *prasl.* *gruda (*rus.* grúda, *polj.* gruda), *lit.* grudas: žito ≃ *njem.* Gries: griz

**Grȕda** *ž* naselje u Konavlima (u blizini Dubrovnika), 892 stan. // **grȕdskī** *prid.* koji se odnosi na Grudu i Grуđane; gruđanski; **Grȕđanin** *m* (**Grȕđānka** *ž*) ⟨N *mn* Grȕđani⟩ stanovnik Gruda; **grȕđānskī** *prid.*, *v.* grudski

**grûdi** *ž mn* ⟨N grûd *jez. knjiž.*, G *mn* grúdī, D L I grúdima⟩ *anat.* prednji dio trupa čovjeka, prsni koš s mesnatim tkivom △ ***kokošje ~*** *pat.* deformiran prsni (grudni) koš; ***ženske ~*** *anat.* sise; dojke // **grûd** *ž jez. knjiž.*, *v.* grudi; **grȕdīšte** *sr*, *v.* prsište; **grûdnī** *prid.* koji se odnosi na grudi; **grúdnjača** *ž knjiž.* središnja prsna kost; **grûdnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ dio ženskog rublja za zaštitu i njegu grudi (dojki); pršnjak
✧ *prasl.* *grǫdь (*rus.* grud', *polj.* gręǳi) ? ≃ *lat.* grandis: velik

**grudòbolja** *ž ekspr. jez. knjiž.* grudna bolest; sušica, tuberkuloza // **grȕdobōlnica** *ž*, *v.* grudobolnik; **grȕdobōlnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *arh.* bolesnik od tuberkuloze
✧ *v.* grudi + *v.* bol, boljeti

**grȕdobrān** *m*, *v.* prsobran

**grȕg** *m*, *v.* gruj

**grúhati**, *v.* gruvati

**grȕhlje** *ž zb.* ⟨G -hāljā/-ī⟩ *reg.* ukupnost grudica na gruhastom, sipkovitom, vodopropusnom zemljištu [*ove/te/velike ~*] // **grȕhast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je slabe kohezije, koji se lako rastrese; sipak, rahao, porozan; rastresit
✧ *njem.* Grus: sitan šljunak, sitan ugljen

**grȕj** (**grȕg**) *m* ⟨N *mn* grùjevi⟩ *zool. reg.*, *v.* ugor // **grȕjev** *prid.* koji pripada gruju
✧ *grč.* grýlos

**grùja** *ž* ⟨G *mn* grújā⟩ *reg.* naprava ili stroj za dizanje i premještanje tereta; dizalica, kran, vitao, čekrk
✧ *tal.* gru: ždral

**grûm** *m reg.* **1.** onaj koji obavlja kućne i druge poslove; momak, sluga **2.** onaj koji u staji brine za konje, onaj koji timari konje; konjušar **3.** livrirani poslužitelj u gospodskim kućama, hotelima i sl.
✧ *engl.* groom

**grȕmēn** *m* ⟨G -ena, *zb.* grùmēnje⟩ komad čega krutog, što nije sipko (zlata, soli u komadu, šećera odlomljenog od glave šećera) // **grumέčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G grùmēčākā⟩ *dem.* i *hip.* od grumen; mali grumen; grumenak, grumešak, grumičak; **gruménak** *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci, G grùmēnākā⟩ *hip.* od grumen, *v.* grumečak; **grumènčić** *m dem.* od grumen; **grumènjav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u grumenima, u kojem ima grumenja; **grùmēnje** *sr zb.*, *v.* grumen; **gruméšak** *m* ⟨G -ška, N *mn* -šci, G grùmēšākā⟩, *v.* grumečak; **grumíčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G grùmīčākā⟩, *v.* grumečak; **grumùljica** *ž* sitna grudica, vrlo mala kuglica koja se pojavljuje ili oblikuje u uljnoj tekućini, zrnca koja kvare traženu glatkoću i jednolikost; gromuljica; **grumùljičār** *m podr. razg.* onaj koji u poslu ostavlja za sobom grumuljice, koji slabo izvodi posao (npr. u bojenju neke površine); **grumùljičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* grumuljičar
✧ *prasl.* *grudmę (*rus.* grum), *v.* gruda

**grȕnd** *m* ⟨N *mn* grùndovi⟩ *reg.* temeljna boja, osnovni sloj koji se nanosi na podlogu prije konačne boje ili laka [*dati ~*] // **grundírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* grùndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* nanijeti/nanositi grund
✧ *njem.* Grund: temelj, podloga, zemljište

**grùndāl** *m* ⟨G grundála⟩ *reg.* žlijeb za odvod kišnice; oluk
✧ *tal.* grondaia

**grȕndbuh** *m reg. zast.* zemljišna knjiga; gruntovnica
✧ *njem.* Grundbuch

**grȕndfārba** *ž reg.* osnovna, temeljna boja neke slike, osnovna boja uopće
✧ *njem.* Grundfarbe, *usp.* grund

**Grünewald** (*izg.* Grínevald), **Mathias** (pravo ime Mathias Gothart ili Nithart) (o.1470/80–1528), renesansni slikar, crtač i drvorezac, uz A. Dürera najznačajniji njemački likovni umjetnik svoga vremena; djela s religijskim temama dostižu izražajnost jakim bojama i razvijenom linijom (oltarna pala u Issenheimu, 1515)

**grȕnt** *m* ⟨N *mn* grùntovi⟩ *reg.* zemljišna parcela; posjed [*~ pogodan za gradnju*] // **grùntāš** *m* ⟨G gruntáša⟩ onaj koji posjeduje veći kompleks obradive zemlje; **gruntàšica** *ž* **1.** žena gruntaša **2.** posjednica imanja; **grȕntovn|ī** *prid.* koji se odnosi na grunt; zemljišni, katastarski △ ***~e knjige*** popisi podataka o vlasničkim odnosima koji se pohranjuju na sudu; ***~i list*** ispis podataka iz gruntovne knjige; **grun-**

**tóvnica** *ž* **1.** *pravn.* zemljišna knjiga u koju se unose podaci o nekretninama i vlasničkim odnosima **2.** *admin.* ured u kojem se vode zemljišne knjige; **gruntóvničār** *m admin.* službenik koji vodi zemljišne knjige; **gruntóvničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gruntovničar
✧ *njem.* Grund

**grȕntati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* promišljati što, razmišljati o čemu kao o namjeri, praviti planove za kakvo djelo u budućnosti
✧ *njem.* gründeln: roniti

**grȕnuti**, *v.* gruvati

**grȕp|a** *ž* ⟨G *mn* grûpā⟩ **1. a.** više ljudi ili pojedinaca koji čine cjelinu ili djeluju kao cjelina; skupina [*radna ~a*] **b.** više ljudi koji su se zatekli na istom mjestu [*policija je rastjerala ~u građana*] **2.** cjelina predmeta ili čestica koji imaju zajednička obilježja [*~a zgrada*] **3.** *mat.* jedna od osnovnih algebarskih struktura, s binarnom operacijom koja ima svojstva asocijativnosti, postojanja neutralnog elementa (s ulogom poput nule pri zbrajanju), te postojanja inverznog elementa za svaki element [*~a cijelih brojeva s operacijom zbrajanja*; *~a permutacija n-članog skupa s operacijom kompozicije funkcija*] **4.** *vojn. pov.* više formacija pod zajedničkom komandom koja ob. mora ispuniti određeni strateški cilj [*armijska ~a*] **5.** *umj.* skupina figura ili predmeta koji tvore cjelinu [*Laokoontova ~a*] **6.** *pov.* stupanj na službeničkoj ljestvici zvanja [*peta ~a*; *šesta ~a*]; razred **7.** *glazb.* skupina glazbenika i pjevača koji nastupaju zajedno △ ***društvena ~a*** *sociol.* svi oni pojedinci za koje sociologija i druge društvene znanosti smatraju da imaju posebne društvene interese, položaj i sl., koji se mogu promatrati kao zasebna društvena činjenica; ***Grupa trojice*** umjetnička skupina koju su 1930. u Zagrebu osnovali slikari Lj. Babić, V. Becić i J. Miše; djelovala do 1935; isticali tradiciju minhenskog kruga, *v.* i tematiku zavičajnih regionalnih pejzaža; ***~a za pritisak*** *sociol.* društvena skupina stvorena da bi vršila pritisak na vlast ili na javnost radi promicanja i zaštite svojih interesa; ***interesna ~a*** oni koji nastupaju ili djeluju vođeni zajedničkim interesom; ***krvna ~a*** *fiziol.* **a.** svaka od nekoliko imunološki različitih i genetički određenih vrsta ljudske krvi **b.** svi oni koji mogu međusobno primati i davati krv [*ista smo krvna ~a*]; ***referencijalna ~a*** odabran broj ljudi koje se proučava i o njima se izvješćuje nakon stručne ili znanstvene obrade; ***teorija ~a*** *mat.* dio algebre u kojem se proučavaju opća svojstva grupa // **grupácija** *ž* velika grupa organizacija ili posebnih tijela, poduzeća itd. organizirana prema opsežnim planovima neke djelatnosti ili privredne grane; **grupácījskī** *prid.* koji se odnosi na grupaciju; **grȕpāš** *m* ⟨G grupáša⟩ onaj koji grupaši; strančar, frakcionist; **grupášiti** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* grùpāšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ *razg.* stvarati grupe unutar organizacija, poduzeća ili ustanova i u javnom životu radi ostvarivanja posebnih sebičnih interesa; **grùpāškī** *prid.* koji se odnosi na grupe i grupaše; **grùpāški** *pril.* na način grupa i grupaša; **grùpica** *ž dem.* i *hip.* od grupa; **grùpīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je podijeljen na grupe, koji je sistematiziran u određene cjeline; **grupírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* grùpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)dijeliti (se), svrstati/svrstavati se, rasporediti (se) u grupe; **grȕpn|ī** *prid.* koji se odnosi na grupu, koji se obavlja u grupi; skupni [*~a nastava*] △ ***~a terapija*** *psih.* psihoterapijska metoda koja uključuje druženje, sastanke pod vodstvom psihoterapeuta, na njima više pacijenata diskutira međusobno o svojim i tuđim psihičkim problemima; ***~i seks*** spolni odnos više osoba; ***~o izvođenje likova*** *sport* u padobranstvu natjecateljska disciplina u kojoj grupa padobranaca u slobodnom padu mora formirati u što kraćem vremenu određeni lik (zvijezda, gusjenica, dijamant i sl.); **grȕpno** *pril.* u grupi; **grùpnjāk** *m* ⟨G grupnjáka⟩ *žarg.* grupni seks
✧ *fr.* groupe ← *tal.* gruppo *njem.* Gruppe ← *srlat.* cruppa ← *germ.*

**grȕpi** *m* ⟨*indekl.*⟩ *žarg.* djevojka koja prati pop-grupu na gostovanjima
✧ *engl.* groupie

**gruppetto** (*izg.* grupȅto) *m glazb.* melodijski ukras u starijoj instrumentalnoj glazbi
✧ *tal.*

**grȕs** *m* ⟨N *mn* grùsovi⟩ *min.* kremeni pijesak što nastaje raspadanjem stijena u kojima ima kvarca
✧ *njem.* Grus

**grústiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* grûstīm se, *pril. sad.* -tēći se, *gl. im.* grúšćēnje⟩ gaditi se // **gȑstiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -tēći se, *gl.*

*im.* gȑšćēnje⟩ **1.** (∅) dobivati izraz lica i grimase od gađenja, osjećaja kiselosti ili druge neugodnosti bez voljnog poticaja **2.** (komu) gaditi se komu, izazivati u koga osjećaj gadljivosti

✧ *prasl.* *grǫstiti (*rus.* grustít': biti tužan, *slov.* grustiti), *lit.* gramzdyti: tonuti

**grùšati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) -ā se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ odjeljivati se iz tekućine u krutu tvar (bjelančevine u mlijeku i krvi) // **grùšalina** *ž* kravlje mlijeko neposredno nakon teljenja, skuta; gruševina; **grùševina** *ž*, *v.* grušalina

**grúvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* grûvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg. ekspr.*, *v.* grunuti // **grúhati** *nesvrš. knjiš.*, *v.* grunuti (**1**); **grȕnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* grȕni, *prid. rad.* grȕnuo⟩ **1.** puknuti (ob. kao grom ili top); gruhati, gruvati **2.** *razg.* nahrupiti, jurnuti [*~ u sobu*]

**Grûzija** (gruzinski Sakartvelo) *ž geogr.* država u Zakavkazju, dijelom uz Crno more, 69.700 km², 5.464.000 stan., glavni grad Tbilisi; Georgija // **grûzījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Gruziju i Gruzijce [*~o pismo*; *~i crni/zeleni čaj*] △ ***~i jezik*** *lingv.* jezik kartvelske porodice koji se govori u Gruziji, s tekstovima od 5. st.; **grûzījski** *pril.* kao Gruzijac, na način Gruzijaca; **Grùzīn** (**Gruzíjac**) *m* (**Grùzīnka** *ž*) ⟨N *mn* Gruzíni/Gruzíjci⟩ stanovnik ili državljanin Gruzije; **grùzīnskī** *prid.* koji se odnosi na Gruzine, *usp.* gruzijski

**grùzilo** *sr tehn.* sonda za ispitivanje morskih dubina

✧ *rus.* gruzílo

**Grûž** *m SZ* predgrađe i luka grada Dubrovnika // **grûškī** *prid.* koji se odnosi na Gruž i Gružane; **Grúžanin** *m* (**Grúžānka** *ž*) ⟨N *mn* Grúžani⟩ stanovnik Gruža

**GSM** (*izg.* geesem, džiesem prema *engl.*) *krat. tehn.* međunarodni standard koji propisuje tehničke podatke o prijenosnoj telefoniji

✧ *engl.* **G**lobal **S**ystem for **M**obile **C**ommunications

**guajira** (*izg.* gvahìra) *ž glazb.* kubanski ples čije podrijetlo nije jasno (iz Afrike, iz Španjolske ili izvorno kubanski)

✧ *šp.*

**guanàko** (**gvanàko**) *m* ⟨N *mn* -i, G guanákā⟩ *zool.* preživač iz porodice deva (*Lama glama guanicoe*) iz Južne Amerike; divlja lama

✧ *šp.* guanaco ← *egz.*

**guano** *m*, *v.* gvano

**guaracha** (*izg.* gvaràča) *ž glazb.* brzi kubanski ples koji se proširio po Latinskoj Americi, sličan španjolskom zapateadu

✧ *kub.šp.*

**guarana** (*izg.* gvaràna) *ž* tamna crvenosmeđa pasta, što se dobiva iz sjemena brazilske povijuše *Paullinia sorbilis*, koristi se u medicini

✧ *port.* ← *egz.*

**Guardi** (*izg.* Guârdi), **Francesco** (1712–1793), kasnobarokni talijanski slikar; religiozno i genre slikarstvo; tek nakon 1750. počinje slikati venecijanske vedute pod utjecajem tradicije Canaletta (radio u njegovu studiju); posebna titrajuća svjetlost veduta (nova tehnika nanošenja boje)

**Guarini** (*izg.* Guarîni) **1.** (**Giovanni**), **Battista** (1538–1612), talijanski renesansni dvorski pjesnik u Ferrari; zajedno s T. Tassom smatra se utemeljiteljem književnog žanra pastoralne drame **2. Guarino** (1624–1683), talijanski visokobarokni arhitekt, teoretičar arhitekture, matematičar i teolog; izvršio izniman utjecaj na baroknu arhitekturu *S* Italije i sred. Europe (Štajerska); stil pod utjecajem Borrominija, gotičke i maurske arhitekture (S. Lorenzo, S. Filippo, kapela Sv. Sindone i palača Carignano u Torinu)

**Guarneri** (*izg.* Gvarnêri) (Guarnieri; *lat.* Guarnerius) slavna talijanska obitelj graditelja gudaćih instrumenata iz Cremone; razvili i usavršili zvuk svih gudačih instrumenata od njihovih renesansnih preteča, a posebno violine

**guàva** *ž bot.* naziv za više vrsta suptropskog voća; obična guava (*Psidium guajava*), okruglast, ružičast i bijel, sočan, sladak plod, podrijetlom iz Meksika

✧ *šp.* guayaba ← *egz.*

**gȕba**[1] *ž pat.* zarazna kožna bolest; lepra // **gȕbav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je bolestan od gube; leprozan **2.** *razg.* **a.** šugav (o ovci) **b.** obolio (o biljci, listu biljke); **gȕbavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je obolio od gube; **gȕbāvčev** *prid.* koji pripada gubavcu; **gȕbavica** *ž*, *v.* gubavac; **gȕbavičin** *prid.* koji pripada gubavici; **gubàvilīšte** *sr* mjesto, prostor ili zgrada gdje se smještaju i izoliraju bolesni od gube; leprozorij; **gȕbavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je gubav i onoga što je gubavo

◈ *pr.* (za neka je moguće preklapanje s osnovama *v.* goba, gubica)

✧ *prasl.* i *stsl.* gǫba (*rus.* gubá, *polj.* gębka), *lit.* gumbas: čvor ≃ *stnord.* kumpr: hrpa

**gȕba²** *ž* ⟨G *mn* gûbā⟩ *bot.* gljiva koja raste na stablu (*Polyporus fomentarius*); trud

◈ *pr.*: **Gobòvšek**

✧ *v.* guba¹

**gȕba³**, *v.* gubica

**gȕbār** *m zool.* leptir (*Lymantria dispar*), njegova gusjenica nanosi osobito velike štete hrastovoj šumi i voćnjacima

✧ *v.* guba¹

**gȕbavice** *ž mn* ⟨N gȕbavica⟩ *zool.* porodica žaba (*Bufonidae*) hrapave, bradavičaste kože

✧ *v.* guba¹

**Gúbec, Matija Ambroz** (?–1573), hrv. seljak kmet, središnja ličnost hrv.-slov. Seljačke bune 1573; u svom selu Hižakovcu (kraj Gornje Stubice) dogovarao pripreme, za vrijeme bune u *J* dijelu Hrvatskog zagorja vodio pobunjene seljačke grupe i, prema mađarskom povjesničaru M. Istvanffyju, seljaci ga tada proglasili za »seljačkog kralja«; zarobljen i pogubljen (navodno mu je na glavu stavljena užarena željezna kruna)

**gùber** *m reg.* (+ *srp.*) pokrivač, ćebe, gunj, biljac, deka

◈ *pr.*: **Gubèrina** (160, Šibenik), **Gubèrinić**, **Gubérović** (Nova Gradiška)

✧ *mađ.* guba

**gubernàkul** *m anat.* parni vezivni trak što povezuje spolne žlijezde fetusa s ingvinalnom regijom

✧ *lat.* gubernaculum: kormilo ≃ gubernare: kormilariti

**gubèrnija** *ž pov. admin.* u carskoj Rusiji najviša upravna jedinica // **gubèrnātor** *m* **1.** u carskoj Rusiji upravni činovnik na čelu gubernije **2.** naslov hrv. plemića koji upravljaju nekim područjem ili predvode plemićku vojsku

✧ *rus.* ≃ *lat.* gubernator: kormilar

**gȕbica** *ž* **1.** *anat.* dio glave životinje s organima njuha; njuška **2.** *žarg.* **a.** *pejor.* ružno lice osobe **b.** antipatična, odbojna osoba **c.** važna osoba, osoba koja ostavlja dojam; guba // **gȕba³** *ž* ⟨G *mn* gûbā⟩, *v.* gubica (**2c**); **gȕbičica** *ž dem.* i *hip.* od gubica

◈ *pr.*: **Góbec** (Zagreb), **Gúbec**, **Gȕbica** (*I* Slavonija), **Gúbić** (390, Posavina)

✧ *prasl.* *gǫba (*rus.* gubá: usna, *polj.* gęba)

**gùbiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -bēći, *gl. im.* -bljēnje⟩ ostajati bez onoga što se imalo ili moglo dobiti, *opr.* dobivati [~ *dlaku*; ~ *vrijeme*; ~ *na kartama*; ~ *pozicije*; ~ *bitku*] // **gùbilīšte** *sr* **1.** mjesto ubijanja, mjesto na kojem su ljudi pogubljivani ili se pogubljuju; stratište **2.** *pov.* po običajima i propisima uređeno mjesto na kojemu se javno izvršava pogubljenje [*podignuti* ~]; **gubít|ak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -íci, G gùbītākā⟩ ono što je izgubljeno, što je propalo; šteta [~*ak u novcu*] △ ~***ak (građanskih) prava*** lišavanje (građanskih) prava; ***pretrpjeti ~ke*** **1.** gubiti na nekom poslu **2.** *vojn.* imati mnogo mrtvih i ranjenih; **gubìtāš** *m* ⟨G gubitáša⟩ *žarg.* poduzeće koje posluje s gubitkom; **gubìtāškī** *prid.* koji se odnosi na gubitaša i gubitaše; **gùbitelj** *m*, *v.* gubitnik; **gùbiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -bēći se, *gl. im.* -bljēnje⟩ **1.** nestajati s vida [*brod se gubi*] **2.** ne moći sačuvati vezu između riječi, ne moći pamtiti ono što je neposredno rečeno ili što je govornik sam rekao, ob. u jače izraženim oblicima rastresenosti, u bolesti ili u staračkom gubljenju duševnih snaga; **gùbitnī** *prid.* koji gubi [~ *broj*]; **gùbitnica** *ž*, *v.* gubitnik; **gùbitničin** *prid.* koji pripada gubitnici; **gùbitničkī** *prid.* koji se odnosi na gubitnike; **gùbitnički** *pril.* kao gubitnik, na način gubitnika; **gùbitnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji gubi u igri, ob. u igri na sreću; gubitelj, *opr.* dobitnik **2.** onaj koji je loše prošao u životnoj borbi [*životni* ~]

✧ *prasl.* i *stsl.* gubiti: uništavati (*rus.* gubít', *polj.* gubić: gubiti) ≃ *gybati, *v.* gib, gibati ≃ *stengl.* geap: savijen

**gûc** *m* ⟨N *mn* gùcovi, G gùcōvā⟩ *razg.* mali gutljaj // **gȕckati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ pomalo piti, pijuckati; **gȕcnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* gȕcni, *prid. rad.* gȕcnuo⟩ *razg. fam. hip.* **1.** popiti mali gutljaj; okusiti, *usp.* gutnuti **2.** (u šali) opiti se, popiti alkoholnog pića preko mjere

✧ *ekspr.*

**gȕc** *m* ⟨N *mn* -i, G gûcā⟩ *pov. reg.* morski drveni brodić na vesla i jedro, pramac i krma jednako oštra oblika

✧ *tal.* gozzo

**Gúci Dràganićkī** *m mn* naselje (u blizini Jastrebarskog), 564 stan.

**Gȕčetić 1. Ivan** (1451–1502), hrv. pjesnik, jedan od prvih humanista u Dubrovniku **2. Nikola Vitov** (1549–1610), hrv. filozof i huma-

nist, sedam puta knez Dubrovačke Republike (*O ustrojstvu države prema Aristotelu*)

**gȕčula** *ž pat. reg. zast.* moždani ili srčani udar; apopleksija, kap, šlag
✧ *tal.* gocciola

**gȕda** *ž* ⟨G *mn* gûdā⟩ *reg.*, *v.* prasica, krmača **//** **gùdīn** *m* ⟨G gudína⟩ *reg.*, *v.* prasac, krmak

**gúditi** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* -đēnje⟩ **1. a.** svirati u gusle; guslati **b.** potezati, vući, raditi gudalom; gudjeti **2.** *pren. pejor.* govoriti neuvjerljivo, uvijek isto i sl.; piliti **//** **gùdāč** *m* ⟨G gudáča⟩ **1.** reproduktivni umjetnik koji svira na instrumentu s gudalom (violina, viola, violončelo, kontrabas) **2.** (*mn*) dionica u orkestru; **gùdāčkī** *prid.* koji se odnosi na gudače [~ *instrument*; ~ *kvartet*]; **gùdāćī** *prid.* koji je namijenjen guđenju [~ *pribor*]; **gùdalo** *sr* luk sa zategnutim strunama kojim se svira na guslama, violini i drugim gudačkim instrumentima; **gùdba** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *arh.* sviranje gudača; **gúdjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -dīm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* -đēnje⟩, *v.* guditi
✧ *prasl.* *guděti (*rus.* gudét', *češ.* housti), *lit.* gausti: odzvanjati

**gùdrōn** *m* ⟨G gudróna⟩ **1.** smolasti ostatak dobiven preradom nafte poslije destilacije mazuta; katran **2.** papir premazan katranom, služi za izolaciju
✧ *fr.* goudron

**gùdur|a** *ž geogr.* dubok, ob. kamenit usjek, uska dolina visokih i strmih strana; kanjon, klanac, vododerina △ ***balkanske ~e*** **1.** gudure u teško prohodnim krajevima Balkana **2.** *pren.* ukupnost teškoća i nevolja u političkom i društvenom životu u balkanskim zemljama
✧ *dalmat.* ← *tal.*, *dijal.* ganda

**gùdvil** *m ekon.* reputacija, odnosno dobar ugled poduzeća
✧ *engl.* goodwill

**Guercino** (*izg.* Guerčîno) (pravo ime Giovanni Francesco Barbieri) (1591–1666), talijanski barokni slikar; iluzionističko stropno slikarstvo (freska *Aurora* u Casinu Ludovisi, Rim)

**Guericke** (**Gericke**) (*izg.* Gèrike), **Otto von** (1602–1686), njemački fizičar, poznat po izumu zračne crpke, elektrostatičkog stroja i centrifuge

**Guernica** (**Guernica y Luno**) (*izg.* Gèrnika i Lúno) **1.** grad u blizini Bilbaoa, *S* Španjolska, razoren u njemačkom zračnom napadu 1937, 2000 žrtava **2.** naslov poznate slike P. Picassa posvećene stradanju u španjolskom građanskom ratu

**Guevara** (*izg.* Gevâra), **Ernesto**, **»Che«** (1928–1967), argentinski revolucionar, sudjelovao u kubanskoj revoluciji, poginuo kao sudionik bolivijske gerile (*Gerilski rat*, *Bolivijski dnevnik*)

**gùfus** *m glazb.* električni glazbeni instrument s klavijaturom, ob. služi kao automat – dodatak ritam-sekciji
✧ *engl.* goofus

**Guggenheim** (*izg.* Gȁgenheim), **Peggy** (1898–1979), kolekcionarka umjetnina i patron njujorške škole modernih umjetnika (Guggenheim muzej moderne umjetnosti, Fondacija Guggenheim); nakon 2. svjetskog rata seli u Veneciju gdje sakuplja tzv. Guggenheim kolekciju, jednu od najboljih svjetskih kolekcija moderne europske umjetnosti

**gȕgūt** *m* **1.** ono što se čuje kad se glase ptice s *gu-gu*; gugutanje [~ *grlica*; ~ *goluba*] **2.** *pren.* ljubavne nježne riječi, izmjenjivanje nježnosti, maženje, tepanje **//** **gùgutac** *m* ⟨G -uca, N *mn* -uci⟩ *hip.* od gugut; **gugútati** *nesvrš.* ⟨*prez.* gùgūćēm, *pril. sad.* gùgūćūći, *imp.* gùgući, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) glasiti se kao mladi golub ili grlica **2.** (komu) tepati komu, upućivati umiljate riječi; **gûk** *m* **1.** gukanje, *usp.* gukati **2.** *pren.* umiljato glasanje; šapat; **gúkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gûčēm, *pril. sad.* gúčūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** glasati se kao golub **2.** javljati se prvim glasovima (o djeci koja još nisu progovorila) **3.** (u šali) govoriti lijepe riječi; umiljavati se; **gúknuti** *svrš.* ⟨*prez.* gûknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* gúkni, *prid. rad.* gúknuo⟩ **1.** (∅), *v.* gukati **2.** (što) *pren.* reći ono što se tajilo ili nije htjelo reći u cjelini; progovoriti, zinuti, propjevati
✧ *onom.*

**gùgutka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -tākā/-ī⟩ *zool.* ptica (*Streptopelia decaocto*), slična grlici; kumra, kumrija
✧ *onom.*

**GUI** *krat. inform.* programsko grafičko sučelje koje korisniku olakšava rad s programima i datotekama, korištenjem miša, prozora i izbornika
✧ *engl.* **G**raphical **U**ser **I**nterface

**guida** (*izg.* gvîda) *ž glazb.* početna dionica kanona i tema fuge
✧ *tal.*

**Guido d'Arezzo** (*izg.* Guîdo darèco) (Arećanin, Aretin, *lat.* Aretinus) (o.995–1050), talijanski glazbeni teoretičar, postavio osnove modernomu notnom pismu i uveo nazive za prvih 6 tonova ljestvice iz kojih se razvila solmizacija (*Mikrolog o glazbi*, *Ritmička pravila*)

**Guignol** (*izg.* Ginjȍl) *m kazal.* **1.** komični lik u francuskom kazalištu lutaka **2.** naziv za kazalište lutaka

✧ *fr.*

**Guillaume de Lorris** (*izg.* Gijôm de Lorȉs) (13. st.), francuski pisac, tvorac prvog dijela glasovite srednjovjekovne stihovane ljubavne alegorije tzv. romana o ruži (*Roman de la Rose* 1230/40); pola stoljeća kasnije drugi dio dovršava Jean de Meun; profinjeno i rafinirano udvaranje prema viteškoj dvorskoj etiketi razvijenog srednjeg vijeka kroz alegorijske simbole

**Guimard** (*izg.* Gimâr), **Hector** (1867–1942), francuski arhitekt, dekorater i dizajner stila Art Nouveau (secesije); dizajnirao secesijske ulaze u pariški metro (1898/1904)

**gúja** *ž* **1.** *jez. knjiž. razg.* **a.** *v.* zmija **b.** *pren.* ono što je po opasnim svojstvima slično zmiji **2.** *reg.* glista **3.** (*mn*) *zool.* porodica zmija otrovnica (*Elapidae*), o. 170 vrsta, najpoznatije kobra i mamba // **gùjavica** *ž* **1.** *razg.*, *v.* glista **2.** (*mn*) *zool.* porodica kolutićavaca (*Lumbricidae*) iz reda *Annelida*; kišne gliste; **gújīn** *prid.* koji pripada guji, kao u guje, često u botaničkim nazivima; **gùjina** *ž augm.* od guja; **gùjinj|ī** *prid.* koji pripada guji i gujama [*~e leglo*; *~i sikut*]; gujinski, gujski

♦ *pr.* (nadimačka ili profilaktička): **Gúić** (sred. Dalmacija), **Gùina** (150, Trogir), **Guínović** (Metković), **Gúja** (120, Sesvete, Prigorje), **Gújić** (100, sred. Dalmacija), **Gùjina** (Trogir), **Gujínović** (100, Metković)

✧ ? ≈ *v.* guž

**gȕka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* gûkā⟩ **1.** *pat.* oteklina, izraslina tkiva živoga bića (čovjeka, životinje, drveta); guta **2.** lopta od čega zgučena (od kudjelje); gužva // **gȕčica** *ž dem.* od guka

**gúkati**, *v.* gugut

**gùkerl** *m reg. zast.* **1.** otvor na vratima stana itd. kroz koji se iznutra gleda tko je pred vratima; zirak, špijunka, športelin **2.** ručni dalekozor za jedno oko; durbin

✧ *austr.njem.* Guckerl ≈ gucken: gledati, viriti

**gȕlāg** *m* ⟨N *mn* -āzi⟩ *pov.* sustav staljinističkih kaznenih i radnih logora u kojima je likvidirano više milijuna ljudi △ ***arhipelag*** ~ naziv za cjelinu takvih logora

✧ *krat.*, *rus.* **G**lávnoe **u**pravlénie ispravítelno-trúdovih **lág**erej: Glavna uprava popravnih radnih logora

**gulànfer** *m reg.* onaj koji izbjegava posao, neozbiljna osoba; uličar, besposličar, obješenjak; spadalo, baraba, fakin

✧ *tur.* gulâmpare: pederast ← *arap.* ġulām: mladić + *perz.* bāre: ljubavnik

**gȕlāš** *m* **1.** *kulin.* jelo od krupnijih komadića mesa pirjanih s lukom i crvenom paprikom [*goveđi ~*] **2.** *pren. razg.* velika zbrka, nered, nezgodna situacija [*kako izaći iz ovog ~a?*]

✧ *mađ.* gulyás ← gulyáshús: pastirsko meso

**gùlikoža** *m* ⟨N *mn* -e⟩ onaj koji bezobzirno zarađuje na drugim ljudima [*on je/ona je ~*]; zelenaš, lihvar, derikoža

**gúliti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gûlīm (se), *pril. sad.* -lēći (se), *prid. trp.* gûljēn, *gl. im.* -ljēnje⟩ **1.** (što) **a.** nožem skidati koru (krumpira, voća, šibe) **b.** upotrebom noža, zarezivanjem i rukama svlačiti kožu sa životinje; derati **2.** (koga) *pren. pejor.* naplaćivati kome previše za robu ili uslugu, uzeti kome previše novca i sl. **3.** (se) otpadati u tankim slojevima (koža od sunca; boja s podloge itd.) // **gùlidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/gȕlīdbā/-ī⟩ guljenje, *usp.* guliti; **guljàčina** *ž razg. ekspr.* bezobzirno iskorištavanje, postupak onog koji visokim cijenama ili drugačije iskorištava, guli; **gùljevač|a** *ž razg.* mlada hrastova šuma [*zaći u ~u*; *sjeći/ne sjeći ~u*]

♦ *pr.* (nadimačka): **Gùlibrk**, **Gùlikorić** (Županja), **Gulȉšija** (110, Trogir, Metković)

✧ ≈ *češ.* houliti, *rus.* gúlja: izraslina ≈ *v.* žulj

**Gulliver** *m* (Gùliver, prema *engl.*: Gàliver) glavni lik znamenitoga Swiftova djela *Gulliverova putovanja*

**gùlōzān** (**gòlōzān**) *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *reg.* koji je pun teka, koji izaziva na jelo, kojemu je teško prestati jesti; galoz // **gulozàrija** *ž reg.* specijalitet, poslastica, fino jelo, jelo koje posebno ide u tek i koje se osobito cijeni

✧ *tal.* goloso

**gȕlja** *ž* ⟨G *mn* gûljā⟩ *reg.* više životinja u zajednici, stado rogate marve; čopor, krdo

♦ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Gùljāš** (130, Baranja, Slavonija), **Guljášević** (Velika Gorica, Vukovar)

✧ *mađ.* gulya

**gȕm** *m* **1.** *dosl.* pleme **2.** *pov.* dopunska vojna

postrojba sastavljena od domaćeg stanovništva u *S* Africi tijekom kolonizacije
✧ *fr.* goum ← *arap.*

**gȕm|a** *ž* ⟨G *mn* gûmā⟩ **1.** čvrsta elastična tvar dobivena vulkanizacijom prirodnih i sintetskih kaučuka; gumija **2.** (*mn*) *kem.* složeni polisaharidi izlučeni iz raznih biljaka kao sokovi [*~e martiles*; *~e tragant*] △ ***arapska ~a*** (*gummi arabicum*), smola iz drveta *Acacia senegal* i drugih akacija iz tropskih predjela, služi za proizvodnju ljepila, apretura, tinte, uljenih emulzija; gumirabika; ***automobilska ~a*** vanjska guma koja obavija zračnicu i sjeda u obruč kotača; ***čovjek od ~e*** **1.** artist koji izvodi vještine za koje je potrebno elastično tijelo **2.** *pren.* vrlo elastična osoba; ***~a za brisanje*** dio školskog i uredskog pribora, guma za brisanje traga olovke; gumica, brisalica; ***~a za žvakanje*** osvježavajući proizvod namijenjen žvakanju; žvaka // **gùmār** *m* ⟨G gumára⟩ onaj koji obrađuje gumu kao sirovinu ili proizvodi ono što se izrađuje od gume; **gùmara** *ž* tvornica, pogon, hala u kojoj se proizvodi guma ili predmeti od gume; **gumárev** (**gumárov**) *prid.* koji pripada gumaru; **gùmārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gumar; **gȕmarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gumare i gumarstvo [*~a industrija* industrija gume/industrija za preradu gume]; **gumárstvo** *sr* djelatnost gumara; **gȕmast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik na gumu (ob. nepoželjnog svojstva da je poput gume pod zubima; žilav); **gùmen** *prid.* ⟨*odr.* gȕmenī⟩ **1.** koji je izrađen od gume **2.** *pren.* koji je kao od gume, koji je gipkih pokreta (o osobi) △ ***~i čamac*** čamac izrađen od gume, ispunjen zrakom; ***~i motor*** u zrakoplovnom modelarstvu snop gumenih traka, namatanjem akumuliraju energiju koja se potom odvijanjem prenosi na elisu (kod nekih zrakoplova); ***~o zvono*** u konjičkom sportu, u lovačkom jahanju i sl., zaštita od nagaza koja se navlači konjima na kopita prilikom preskakanja prepona; **gumènjāk** *m* ⟨G gumenjáka, N *mn* gumenjáci⟩ *razg.* **1.** ono što je od gume, sliči na gumu ili ima gumeno ono što istovrstan predmet nema (cipele s gumenim potplatom; zaprežna kola s gumenim kotačima, gumeni čamac na napuhavanje) **2.** *žarg.* (u šali) autobusni kolodvor; **gȕmerice** *ž mn* ⟨N gùmerica⟩ *razg.* cipele s gumenim potplatom; gumiđonke; **gȕmica** *ž dem.* od guma *razg.* **1.** guma za brisanje onoga što je napisano olovkom; gumija **2.** obručić od gume za razne praktične namjene (npr. za zatvaranje posuda papirom i celofanom i sl.) [*~ za kosu*] **3.** *žarg.* prezervativ; **gùmija** *ž zast.*, *v.* gumica (**1**); **gumírati** *dv.* ⟨*prez.* gùmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ premazati/mazati rastopinom gume ili ljepila
✧ *lat.* gummi, cummi ← *grč.* kómmi ← *stegip.* kmj: smola iz drveta

**gȕmb** *m* ⟨N *mn* -i, G gûmbā⟩, *v.* dugme // **gùmbāšnica** *ž* pribadača; **gùmbek** *m* **1.** *reg.* kolačić plosnata okrugla oblika s ukrasom od marmelade i sl. u sredini (nalik dugmetu, *usp.* gumb) [*~i s lješnjakom*] **2.** *reg.* vrsta sitnog, šarenog jesenjeg cvijeća
◈ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Gòmbār** (110, Međimurje), **Gombárević**, **Gòmbašek** (Banovina), **Gòmboš** (Đakovo), **Gòmbović** (Slavonski Brod), **Gumbárević** (Podravska Slatina)
✧ *mađ.* gomb ← *ngrč.* kómbos: čvor

**gumbèlija** *ž reg. bot.*, *v.* đurđica // **gumbelijum** *m*, *v.* gumbelija
✧ *mađ.* ← *lat.* convallaria

**gùmiđōnka** (**gumiđónka**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* cipela s gumenim potplatom (poslije 2. svjetskog rata od debele gume avionskog kotača)
✧ *v.* guma + *v.* đon

**gumielàstika** (**gumilàstika**) *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** elastična guma koja se može rastezati; gumena vrpca, elastika, lastika **2.** tvar što se proizvodi od smolaste tvari kaučukovca; kaučuk
✧ *v.* guma + *v.* elastičan, elastika

**gùmi-gùmi** *m* ⟨*indekl.*⟩ dječja igra koja se sastoji u preskakivanju elastičnog užeta ili jače gume [*igrati (se) ~*; *skakati ~*]
✧ *v.* guma

**gùmigūt** *m* **1.** *bot.*, *v.* garcinija **2.** osušeni mliječni sok iste biljke, laksativ
✧ *njem.* Gummigutt ≃ *mal.* gutti

**gùmija**, *v.* guma

**gùmijevac** *m* ⟨G -ēvca, N *mn* -ēvci⟩ *bot.*, *v.* fikus
✧ *v.* guma

**gumilàstika** *ž*, *v.* gumielastika

**gumilézung** *m reg.* ljepilo za lijepljenje gumenih predmeta (npr. zračnice guma za bicikl)
✧ *njem.* Gummilösung ≃ *v.* guma + Lösung: rastopina

**gùmina** *ž reg.*, *v.* palamar
✧ *tal.* gomena

**gumiràbika** *ž* arapska guma, *v.* guma △

**gumirádler** *m reg. zast.* fijaker s kotačima obloženim gumom
✧ *njem.* Gummiradler ≃ *v.* guma + *njem.* Rad: kotač

**gumirezíne** *ž mn* ⟨N gumirezína⟩ *biol. kem.* izlučine biljaka koje uz smole sadrže još sluzi i gume; upotrebljavaju se u medicini
✧ *v.* guma + *lat.* resina: smola

**gùmīt** *m* ⟨G gumíta⟩ *min.* uranski mineral, žute do crvenosmeđe boje, nastaje raspadanjem uranita
✧ *njem.* Gummit

**gumitìpija** *ž tisk.* postupak za izradu matrice i gumenih klišeja vulkaniziranjem sirove gume (npr. za gumene žigove)
✧ *v.* guma + -TIPIJA

**gúmno** *sr* ⟨G *mn* gùmānā/-ā⟩ mjesto na kome se vrši ili mlati žito
✧ *prasl.* i *stsl.* gumьno (*rus.* gumnó, *polj.* gumno) ≃ *gu- (*v.* govedo) + -mьneti (*lit.* minti: koračati); isprva: »mjesto gdje goveda hodaju po žitu«

**gùndelj** *m zool.*, *v.* hrušt // **gùndoriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ zujati, brundati (kao gundelj)

**Gȕndīnci** *m mn* ⟨G *mn* -inācā⟩ naselje u Slavoniji (u blizini Slavonskog Broda), 2186 stan. // **gȕndičanskī** *prid.* koji se odnosi na Gundince i Gundinčane; **Gȕndinčanin** *m* (**Gȕndinčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gȕndinčani⟩ stanovnik Gundinaca

**Gùndulić, Ivan (Dživo)** (1589–1638), hrv. književnik iz Dubrovnika; sudac, senator i član Maloga vijeća, najveći hrv. barokni pjesnik, uzor mnogim kasnijim generacijama, osobito pokretu hrv. narodnog preporoda (ispovjedna poema po *bibl.* motivima *Suze sina razmetnoga*, pastirska igra *Dubravka* sa znamenitom odom slobodi, najznačajnije djelo veliki ep *Osman*)

**gùnđati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** tiho i nejasno izražavati nezadovoljstvo, prigovarati ispod glasa; mrmljati **2.** *pejor.* prigovarati, izražavati nezadovoljstvo [*stalno nešto* ~] // **gȕndrati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ūći, *gl. im.* -ānje⟩ gunđati, mrmljati; **gùnđalica** *ž* (*m*) ⟨N *mn* -e⟩ *pejor.* osoba sklona gunđanju [*on/ona je* ~]; **gùnđalo** *sr pejor.* osoba sklona gunđanju [*on/ona je* ~]; **gȕnđav** *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji je nezadovoljan, koji uporno mrmolji što; brundav, grintav; **gȕnđavo** *pril.* nezadovoljno, mrmljajuće, ljutito; **gȕnđavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gunđav

**gungúla** *ž razg. ekspr.* metež, vreva, strka, stiska, galama, pometnja
✧ *tur.* gulgule ← *perz.* ġulġule

**guntùrāč** *m* ⟨G gunturáča⟩ *pat. reg.*, *v.* slinavka

**gûnj** *m* ⟨G gúnja, N *mn* gúnjevi⟩ **1.** grubi pokrivač od vune i kostrijeti; gunjac, bjelj, biljac **2.** *rij. reg.* ogrtač domaće izrade dužine »tričetvrt« // **gúnjac** *m* ⟨G -njca, N *mn* -njci, G gûnjācā⟩ kratki seljački kaput; ogrtača; **gùnjār** *m* ⟨G gunjára⟩ onaj koji pravi gunjeve; **gunjàrica** *ž*, *v.* gunjar; **gùnjčić** *m dem.* od gunj i gunjac
♦ *pr.* (nadimačka ili etnici): **Faragûn**, **Faragúna** (310, Labin, Istra, istrorumunjsko), **Gûnj** (110, Vojnić, *I* Slavonija), **Gȕnja** (Pokuplje), **Gȕnjača** (300, sred. Dalmacija), **Gúnjak**, **Gûnjević** (220, Pakrac)
✧ *prasl.* *gunja (*rus.* gúnja, *polj.* gunia) ← ? *iran.* (*avest.* gaona-: kosa, dlaka)

**gȕnja** *ž bot.*, *v.* dunja[1]

**Gȕnja** *ž* naselje u Slavoniji (u blizini Županje), 5176 stan. // **Gȕnjanin** *m* (**Gȕnjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gȕnjani⟩ stanovnik Gunje; **gúnjanskī** *prid.* koji se odnosi na Gunju i Gunjane

**Gùnjača, Stjepan (Stipe)** (1909–1981), hrv. arheolog i povjesničar, istraživao spomenike ranoga srednjeg vijeka u Dalmaciji (*Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji*)

**Gȕnjevci** *m mn* ⟨G *mn* Gȕnjevācā⟩ naselje u *Z* Slavoniji (u blizini Nove Gradiške), 521 stan. // **gȕnjevačkī** *prid.* koji se odnosi na Gunjevce i Gunjevčane; **Gȕnjevčanin** *m* (**Gȕnjevčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gȕnjevčani⟩ stanovnik Gunjevaca

**gùnjica** *ž bot.*, *v.* dunjica (**2b**)

**gurábija** *ž reg.* orijentalni slatkiš od brašna, jaja, meda ili šećera i masla
✧ *tur.* qurabiye ← *arap.* ġurābiyyä

**gúrati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gûrām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* gûrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* gurnuti **2.** (se) **a.** *žarg.* probijati se kroz život, izlaziti na kraj sa svakodnevnim nedaćama **b.** probijati se u gužvi **c.** *pren.* nastojati dočepati se položaja i počasti // **gȕr** *svrš. krat.* od guraj, *usp.* gurati; **gúrac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci⟩ *pom.* potiskivač; **gùrāč** *m* ⟨G guráča⟩ onaj koji gura; **gȕrkati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ pomalo gurati; **gȕrnuti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.*

gȕrni (se), *prid. trp.* gȕrnūt⟩ **1.** pomaknuti što s jednog mjesta na drugo upotrebom snage **2.** *pren.* odbaciti (od sebe) **3.** staviti (u što) na brzinu [*~ u ormar*]; **gùrnjava** *ž* **1.** guranje [*~ na stadionu*] **2.** stiska [*~ u tramvaju*]

✧ *prasl.* *gurati (*slov.* gurati: trošiti, *češ.* hourati: njihati)

**gȕrav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *razg. ekspr.* koji je povijenih leđa, koji nema uspravno držanje; pogrbljen **2.** *razg. ekspr.* grbav // **gȕravac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *podr.* onaj koji je gurav; **gȕrāvčev** *prid.* koji pripada guravcu; **gȕravica** *ž*, *v.* guravac; **gȕravičin** *prid.* koji pripada guravici; **gȕriti se** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -rēći se, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** dobivati pogrbljeno držanje, biti sve manje uspravan **2.** dugo i strpljivo raditi nad čim; grbiti se

✧ ≃ gura: grba, *v.* gurati

**gùrbet** *m ekspr. reg.* **1.** skitnica **2.** skitanje, prebijanje po svijetu, pečalba, spodbijanje u tuđini, čergarenje // **gurbètluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ **1.** pečalba **2.** *ekspr.* skitnja uz prosjačenje

✧ *tur.* ← *arap.* ġurbä: tuđina

**gùrdela** *ž*, *v.* kurdela

**gùrgulja** *ž* valjak za drobljenje, mrvljenje i izravnavanje grumena zemlje na pooranoj njivi; drljača

✧ *mađ.* gurgulya

**gùrka** *m* ⟨G *mn* -ī⟩ *vojn.* vojnik iz plemena Gurka koji služi u vojskama V. Britanije ili Indije

✧ *engl.* Gurkha ← *egz.*

**gȕrman** (**gùrmān**) *m* onaj koji uživa u biranim jelima; sladokusac // **gurmànluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* uživanje u biranim jelima, kulinarski doživljaj; **gȕrmansk|ī** *prid.* koji se odnosi na gurmana i gurmanluk [*~o jelo* hrana koja je pripravljena tako da se svidi sladokuscima]; **gȕrmanski** *pril.* na način gurmana

✧ *fr.* gourmand

**gùrtna** *ž* ⟨G *mn* gúrtnā/gȗrtnī⟩ *reg.* **1.** oštra jaka traka, ob. se upotrebljava u tapetarstvu, za nošenje teških tereta (prilikom selidbi), pokretanje rebrenica i sl. **2.** *vojn.* pojas za smještanje i nošenje metaka (svaki metak ili patrona smješta se posebno); gurta

✧ *njem.* Gurt

**gȕru** *m* ⟨G gȕrua⟩ **1.** učitelj duhovne izgradnje i skladnog života prema istočnjačkim učenjima i shvaćanjima **2.** *pren.* duhovni vođa, mentor, učitelj [*poput Gandhija, i Nehru je bio ~ nacije*] **3.** u internacionalnim pojmovima javlja se u raznim vezama riječi [*Management-Guru* veliki stručnjak za menadžment]

✧ *hind.* ← *skr.*

**gȗs** *m* ⟨N *mn* gùsovi⟩ *reg.* lijevano željezo (za razliku od čelika) [*kada od ~a*]

✧ *njem.* Guss

**gùsak**, *v.* guska

**gȕsār** *m pov.* pomorac koji pljačka druge brodove ili ratuje na moru kao najamnik // **gusáriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gùsārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ baviti se gusarstvom, biti gusar; **gȕsarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gusare [*~a lađa*] △ **~o izdanje** (o knjizi, kaseti, videokaseti itd.) ono koje je radi dobiti zaobišlo postojeća pravila i običaje [*~o poduzeće*; *~a radiostanica*]; **gȕsarski** *pril.* na način gusara; **gȕsārstvo** *sr* gusarski posao, gusarski postupci; gusarenje, korsarenje

✧ od starijega *gursar ← *ngrč.* goursárēs ← *tal.* corsaro

**gȕsjenica** *ž* **1.** *zool.* ličinka leptira **2.** kolut uzglobljenih ploča koji povezuje kotače tenka, tegljača itd. i omogućuje kretanje po teškim terenima // **gȕsjeničār** *m* **1.** vozilo koje se kreće uz pomoć gusjenica (traktor, tegljač) **2.** (*mn*) *zool.* red kukaca kornjaša (*Calosoma*), uništavaju gusjenice gubara, prelca, borove grbe; **gȕsjeničārke** *ž mn* ⟨G -ā/-ī⟩ *zool.* muhe (*Tachinidae*); **gȕsjeničav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun gusjenica; **gùsjeničnī** *prid.* koji se odnosi na gusjenice (ob. **2**)

✧ *prasl.* *gǫsěnica (*slov.* gosenica, *rus.* gúdenica)

**gȕsk|a** *ž* ⟨G *mn* gȕsākā/-ī⟩ **1.** *zool.* ptica plivačica (*Anser*) [*domaća/pitoma ~a*; *divlja ~a*] **2.** *razg. pejor.* glupa ženska osoba; glupača **3.** posuda za mokrenje za bolesnike koji ne mogu ustati iz kreveta // **gùsak** *m* ⟨G gusáka, N *mn* gusáci, G gusákā⟩ mužjak guske; gusan; **gùsan** *m*, *v.* gusak; **gùsinjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ nastamba za guske; guščarnik, guščak; **gȕsj|ī** *prid.*, *v.* guščji [*~e pero* guščje pero]; **guskètina** (**guščètina**) *ž augm.* od guska, *pejor.* glupa ženska osoba, *usp.* guska (**2**); **gȕskica** *ž dem.* od guska, *pejor.* glupa mlada ženska osoba; **gȕščād** *ž zb.*, *v.* gušče; **gȕščāk** *m* ⟨G gušćáka⟩, *v.* gusinjak; **gȕščār** *m* onaj koji čuva guske; **guščàrica** (**gȕščārka**) *ž* **1.** *v.* guščar **2.** (*mn*) *zool.* red ptica močvarica (*Anseriformes*) (patke *Anatidae* labudovi *Cygninae*); **gȕšče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* -ād⟩ mlado

guske; **gȕščetina** *ž* meso guske; **gȕščica** *ž hip.* i *dem.* od guska, mala guska; **gȕščić** *m hip.* i *dem.* od gusak; **gȕščj|ī** *prid.* koji je od guske; gusji [*~e pero*] △ *~i hod* hod u koloni, jedan za drugim, *usp.* genzemarš

◈ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Gȍsarić** (170, Međimurje), **Gúsić** (620, Sinj, Dalmacija), **Gȕska** (Bukovica), **Gȕskić**

✧ *prasl.* *gǫsь (*rus.* gus', *češ.* hus), *lit.* žąsis ← *ie.* *ghans- (*lat.* anser, *grč.* khḗn)

**gȕsle¹** *ž pl. tantum* ⟨G *mn* gȕsālā/-ī *rij.*⟩ *glazb. etnol.* glazbalo s jednom strunom i gudalom [*~ javorove* od javora] // **gȕslār** *m* pjevač uz gusle; **gusláriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gùslārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ svirati u gusle obilazeći sela i sajmove; **gȕslarskī** *prid.* koji se odnosi na guslare; **gȕslarski** *pril.* kao guslar, na način guslara; **gȕslati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** svirati u gusle; gudjeti **2.** *razg.* dosadno ponavljati u razgovoru iste stvari, raditi što dosadno i jednolično, zamorno

◈ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Gȕslević** (Pokuplje), **Gȕslić**

✧ *prasl.* *gǫdsli (*rus.* gúsli, *češ.* housle), *v.* guditi

**gȕsle²** *ž pl. tantum* ⟨G *mn* gȕsālā/-ī *rij.*⟩ *arh. rij.*, *v.* violina // **gȕslāč** *m* ⟨G gusláča⟩ *arh.*, *v.* violinist; **gusláčev** *prid.* koji pripada guslaču; **guslàčica** *ž*, *v.* guslač; **guslàčičin** *prid.* koji pripada guslačici; **gùslāčkī** *prid.* koji se odnosi na guslače

✧ *v.* gusle¹

**gûst** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* gȕšćī⟩ **1.** (o tekućini, plinu, tvari ili cjelini) čije su čestice čvrsto sabijene, dijelovi mnogobrojni na svom prostoru ili imaju znatnu količinu krutih dijelova, *opr.* rijedak **2.** koji se odlikuje gustoćom; zbijen, koncentriran [*~a juha*; *~ promet*; *~a magla*; *~a kosa*] // **gȕsnuti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. sad.* -ūći, *gl. im.* gȕšnjēnje⟩ postajati gust; **gùstīn** *m* ⟨G gustína⟩ *kulin.* škrobno brašno (za zgušnjavanje jela); **gùstīš** *m* ⟨G gustíša⟩ **1.** gust šibljak; guštik, guštara, šiprag, šipražje, šikara **2.** *razg.* gust talog, ono što je u jelu gusto; **gústjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -tīm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* gúšćēnje⟩ *rij.* postajati gušći; **gûsto** *pril.* na gust način **1.** tako da je posljedica gustoća, na način da je što zbijeno u česticama ili dijelovima koji ga čine [*~ tkan*; *snijeg ~ pada*] **2.** *razg.* nezgodno, neugodno, teško, kritično, tako da najavljuje teškoće ili nevolje [*bilo je ~, jedva smo pobijedili 2:1*], *usp.* prigustiti; **gustòć|a** *ž* **1.** *fiz.* masa po jedinici volumena tvari (simbol $\rho$) u SI jedinicama izražava se u kg/m³ [*voda ima veću ~u od zraka*; *olovo ima veću ~u od vode*] **2.** *geogr.* broj stanovnika naseljenih na jedinici površine (km²), gustoća naseljenosti **3.** *inform.* svojstvo magnetskog medija, mjera količine podataka koja se može pohraniti na određenoj jedinici površine △ ***agrarna ~a*** *sociol.* broj poljoprivrednog stanovništva prema kakvoj jedinici obradive površine; ***relativna ~a*** *fiz.* **1.** (*zast.* specifična težina) omjer između gustoće neke tvari (ob. pri 20 °C) i gustoće vode pri 4 °C **2.** vrijednost neke fizičke veličine po jedinici duljine, površine ili obujma [*~a električnog ili magnetskog toka*; *~a naboja po jedinici duljine nekog vodiča*; *~a stanovništva*]; **gȕštara** *ž*, *v.* gustiš; **gȕštīk** *m* ⟨G guštíka, N *mn* guštíci⟩, *v.* gustiš

✧ *prasl.* *gǫstъ (*rus.* gustój, *polj.* gęsty), *stlit.* ganstus: bogat

**gȕst** *m* ⟨N *mn* -i/-ovi *rij.*, G -ā/-ōvā⟩ *reg.*, *v.* gušt // **gùstiōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ ugodan za jelo, koji se jede s tekom; ukusan; **gustírati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gùstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.*, *v.* guštati (**1**,**2**)

✧ *v.* gušt

**Gùstav** (**Gùstaf**) **1.** *v.* ◈ **2.** ime šestorice švedskih kraljeva (15–16. st., 16–17. st., 18. st., 18–19. st., 19–20. st.) **3. I Vasa** (?1496–1560), švedski kralj (od 1523), osnivač obiteljske linije Vasa; ostvario švedski suverenitet i nezavisnost od Danske; stvorio snažnu monarhiju **4. II**, **Adolf** (1596–1632), švedski kralj (od 1611), postavio temelje moderne švedske države i stvorio od nje europsku silu; utjecao svojim akcijama i odlukama na vanjsku politiku i na tok njemačke povijesti (Tridesetogodišnji rat) **5. IV**, **Adolf** (1778–1837), švedski kralj (1792–1809), Švedsku pridružio antinapoleonskoj koaliciji 1805; zbog neuspjeha u ratu s Rusijom i Danskom svrgnut vojnom urotom **6. VI**, **Adolf** (1882–1973), švedski kralj (od 1950) posljednji švedski monarh, koji je zadržao realnu političku moć i utjecaj do ustavnih reformi 1971.

◈ *v.* August

**gùstērna** (**gùstijērna**, **gùstīrna**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* mjesni, zajednički ili kućni zdenac za skupljanje kišnice u primorskim krajevima

✧ *v.* cisterna

**gustòpupica** *ž agr.* sorta dalmatinske loze i vino od te loze

**gȕš|a** *ž* ⟨G *mn* gûšā⟩ **1.** *reg.* **a.** grlo (kao organ i dio organizma) **b.** prednji, vanjski dio vrata **2.** *pat.* **a.** izraslina ili oteklina pod vratom kao znak oboljenja od poremećaja rada tiroidne žlijezde; guta **b.** *v.* struma **3.** proširenje jednjaka nekih ptica u kojem se hrana zadržava i djelomično probavlja **4.** podgušnjak (**1**), gvaca **//** **gȕšati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ fizički se obračunavati hvatanjem za gušu i sličnim zahvatima; **gȕšav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima gušu (**2**); **gȕšavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji ima gušu; **gȕšavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje onoga koji ima gušu (**2**) **2.** pojava i raširenost te bolesti, *usp.* guša (**2b**) [*endemična ~*]; **gúšiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gûšīm, *pril. sad.* -šēći, *prid. trp.* gûšen, *gl. im.* -šēnje⟩ **1.** silom onemogućivati disanje hvatajući (koga) snažno za grlo **2. a.** oduzimati dah [*guše me suze*] **b.** ne dati zraka [*guši me dim*]; dušiti **3.** *pren.* onemogućivati, zatirati [*~ slobodu*; *~ inicijativu*]; **gúšiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gûšīm se, *pril. sad.* -šēći se, *gl. im.* -šēnje⟩ **1.** ne moći disati, ne moći doći do zraka, patiti od pomanjkanja zraka **2.** *pren.* biti u neugodnom stanju od čega prekomjernog [*~ u dugovima* biti jako zadužen; *~ u krvi* pokolj, ratno stanje]

✧ balkanska riječ ≃ *mak.* i *bug.* guša, *alb.* gushē: brada

**gȕšan** *m zool.* vrsta goluba (*Columba gutturosa*)

✧ *v.* guša

**gȕšārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.* biljka roda *Arabis* iz porodice krstašica (*Cruciferae*)

✧ *v.* guša

**gȕšavica** *ž bot.* korovna biljka (*Cucubalus baccifer*) iz porodice klinčića *Caryophyllaceae*

✧ *v.* guša

**Gûšće** *sr* ⟨G Gûšća⟩ naselje (u blizini Siska), 609 stan. **//** **Gúšćanin** *m* (**Gúšćānka** *ž*) ⟨N *mn* Gúšćani⟩ stanovnik Gušća; **gúšćanskī** *prid.* koji se odnosi na Gušće i Gušćane

**gušòbolja** *ž* grlobolja

✧ *v.* guša + *v.* bol, boliti

**gȕšt** *m* ⟨N *mn* -i/-ovi *rij.*, G gûštā⟩ *reg.* **1.** užitak, gust **2.** ukus [*to je po mojem ~u*] **//** **gȕšta|ti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (što) uzeti u usta malo jela ili pića da se ocijeni ili odredi okus; okusiti, kušati; gustirati **2.** (u čemu) uživati u jelu, ili promatranju blagodati čega [*~m u moru*]; gustirati **3.** (∅) imati kupovnu ili prodajnu cijenu [*~ti puste novce*]; koštati, stajati

✧ *tal.* gusto ← *lat.* gustus

**gȕštara**, *v.* gûst

**gȕšter** *m* **1.** *zool.* gmaz iz reda *Sauria* (npr. gušterice, sljepići, macaklini); jašter **2.** (ob. u obliku gȕšćer) *reg.* mišić (dio tjelesnog tkiva); muskula **//** **gȕšterica** *ž zool.* **1.** *razg.* ženka guštera **2.** (*mn*) porodica guštera (*Lacertidae*) poznata po sposobnosti brze regeneracije repa (npr. planinska g., zidna g., zelembać); **gȕšterić** *m hip.* i *dem.* od gušter; gušterčić; **guštèrina** *ž augm.* od gušter, *pejor.*

✧ ≃ *bug.* i *mak.* gušter, *slov.* guščer; ukrštanjem *prasl.* i *stsl.* aščerъ: gušter i *v.* guja ili guž

**guštèrača** *ž fiziol.*, *v.* pankreas

✧ *v.* gušter (zbog oblika organa koji je sličan gušteru)

**guštèrānke** *ž mn* ⟨N guštèrānka, G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* porodica malih grabežljivih riba (*Synodontidae*)

✧ *v.* gušter

**gȕštīk**, *v.* gûst

**gȕta**[1] *ž* ⟨G *mn* gûtā⟩ *reg.* **1.** izraslina tkiva; oteklina **2.** lopta od čega zgučena (od kudelje); gužva

❖ *pr.* (nadimačka): **Gȕta**, **Gȕteša** (150, Lika), **Gútić** (190, Zagora), **Gȕtleša**

✧ *tal.* gotta

**gȕta**[2] *ž* ⟨G *mn* gûtā⟩ *reg.* **1.** kap, kapljica **2.** moždani ili srčani udar; apopleksija **3.** ulozi, kostobolja, reuma, giht **4.** *arhit. pov.* u dorskoj arhitekturi jedan u nizu visećih ornamenata, ob. u obliku podnožja stošca pričvršćenog s donje strane mutula (kozje glave) **//** **gutácija** *ž bot.* izlučivanje suvišne vode iz biljaka u obliku kapljica

✧ *lat.* gutta

**gutàpērka** (**gutàpērča**) *ž kem.* $(C_5H_8)_n$, izoprenski polimer izomeran kaučuku, smolasta masa koja se dobiva od mliječnog soka malajskih biljaka iz roda *Sapotaceae*, upotrebljava se u zubarstvu i kao izolator podzemnih kablova

✧ *engl.* gutta-percha ← *mal.* getah: drvo sap + perca: krpa, dronjak

**gùtati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** radom zubi, vilica i mišića potiskivati zalogaje (hrane) i gutljaje (pića) u jednjak i želudac **2.** u čitanju ili u govoru izostavljati glasove koji se moraju izgovoriti **3.** *pren.* vrlo pozorno slušati ili čitati [~

*knjige*; ~ *svaku riječ*] // **gùtāč** *m* ⟨G gutáča⟩ onaj koji što guta [~ *vatre*]; **gȕtljāj** *m* količina pića koja se može progutati odjednom; **gȕtnuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* gȕtnuo⟩ uzeti jedan gutljaj, guc, *usp.* gucnuti, gutati (u zn. jednokratne radnje)
✧ *prasl.* *glъtati (*rus.* glotát', *polj.* kłtać) ← *ie.* *glewt- (*lat.* glutire)

**gutempléri** *m mn* ⟨N gutèmplēr, G gutempléra⟩ **1.** američka organizacija antialkoholičara **2.** općenito, antialkoholičar, trezvenjak
✧ *amer.engl.* guttemplers

**Gutenberg** (*izg.* Gùtnberg), **Johannes** (o.1397–1468), njemački tiskar, izumitelj tiskarske vještine; s pomičnim lijevanim slovima tiskao *Bibliju* u Mainzu (1452–1455), prvu knjigu u povijesti tiskarstva // **gȕtenbergovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *razg.* onaj koji voli knjige; zaljubljenik u knjige

**gȕturālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se **1.** *fon.* artikulira u grlu (o glasovima nekih jezika koji imaju takvu potpunu artikulaciju) **2.** postavlja (impostira) u grlu (o načinu pjevanja ili izgovaranja) // **gutùrāl** *m* ⟨G guturála⟩ *fon.* grleni suglasnik, zadnjonepčani suglasnik ili velar (»k«, »g«, »h«)
✧ *nlat.* gutturalis: grleni ≃ guttur: grlo, grkljan

**guvèrmān** *m* ⟨G guvermána⟩ *pov.* uprava △ ***Generalni*** ~ tvorevina koju je u 2. svjetskom ratu osnovala Njemačka u okupiranoj Poljskoj
✧ *njem.* Generalgouvernement

**guvernàdūr** *m* ⟨G guvernadúra⟩ *pov. reg.* guverner
✧ *tal.* governatore

**guvèrnāl** *m* ⟨G guvernála⟩ *reg.* upravljač na biciklu ili motociklu; upravljač, timun
✧ *fr.* gouvernail

**guvernànta** *ž* ⟨G *mn* guvèrnanātā⟩ kućna učiteljica i odgojiteljica
✧ *fr.* gouvernante

**guvèrnati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* vladati čime, voditi poslove
✧ *tal.* governare

**guvèrnēr** *m* ⟨G guvernéra⟩ **1.** *pov.* namjesnik, upravitelj pokrajine ili zemlje **2.** *bank.* vrhovni činovnik banke // **guvèrnērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** žena guvernera **2.** žena guverner; **guvèrnērskī** *prid.* koji se odnosi na guvernera; **guvèrnērski** *pril.* kao guverner, na način guvernera; **guvèrnmān** *m* ⟨G guvernmána⟩ *pov.* oblasna, pokrajinska uprava
✧ *fr.* gouverneur: upravitelj ≃ gouvernement: uprava

**gûz** *m* ⟨N *mn* gȕzovi⟩ *vulg.* stražnjica, dio stražnjice [*lijevi* ~; *desni* ~] // **gúza** *ž hip.* od guzica; **gùzara** *ž pejor.* ona koja ima veliku stražnjicu; **gùzat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima veliku guzicu, kojemu se guzica ističe u građi tijela; **gúzati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gûzām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* gubiti vrijeme, tratiti vrijeme u slaboj organizaciji rada, suvišnim pričama i sl.; **gùzatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je guzat; **gùzic|a** *ž vulg.* **1.** dio tijela na kome se sjedi; stražnjica, rit, dupe, kanta **2.** *pejor.* onaj koji je slaba karaktera; slabić, povodljivac [*čuvati svoju ~u* ne htjeti se izložiti neprilikama ili opasnostima] **3.** *razg.* dio mijeha koji se zatvara, *usp.* paprica[3]; **gùzičār** *m pejor.* onaj koji nema karaktera; mali čovjek, sitna duša, bijeda; **gùzičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *v.* guzičar **2.** *žarg.* ona koja ima veliku guzicu, koja ima izraženu stražnjicu; **gùzičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* guzičav; **gùzičastōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je guzičast; **gùzičav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima veliku guzicu; guzičast; **gùzičavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je guzičav; **gúziti** (koga, što,se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gûzīm (se), *pril. sad.* gúzeći (se), *gl. im.* gúžēnje⟩ *vulg.* **1.** (koga, što) **a.** spolno općiti **b.** *pren.* zafrkavati, zavitlavati **2.** (se) **a.** pokazivati, isticati guzicu **b.** gurati se, uguravati se; **gûzn|ī** *prid.* koji pripada stražnjici △ ***~o crijevo*** *anat.* rektum; **gúzonja** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** onaj koji ima široke bokove i veliku stražnjicu **2.** onaj koji se guzi (**2b**); **gùžnjāk** *m* ⟨G gužnjáka, N *mn* gužnjáci⟩ crijevo janjeta kao pozicija za meze, *usp.* krezle
◈ *pr.* (nadimačka): **Gùzalić** (Prigorje), **Gùzan**, **Gùzanić**, **Guzánović**, **Gúzić** (210, Benkovac, *S* Dalmacija), **Gùziha**, **Gùzina**, **Gùzobad** (Zadar), **Gùzović** (*Z* Slavonija), **Prlàguzić** (Dubrovnik)
✧ *prasl.* *gǫzъ i *guzъ (*rus.* guz, *slov.* goza, *polj.* gąz, guz: grba), *lit.* gužis: glava

**gȕzivalcer** *m žarg. podr.* (ob. u šali) valcer koji se pleše u brzom tempu, s pokretima u bokovima, a nekad i s namjernim sudaranjem stražnjica (na pučkim zabavama, za razliku od salonskog valcera)
✧ *v.* guz, guzica + *v.* valcer

**guzòbolja** *ž iron. razg.* lažna, sitna briga od koje netko pravi velik ili trajan problem
✧ *v.* guz + *v.* bol, *v.* boljeti

**gûž** *m* ⟨N *mn* gúževi⟩ *zool.* **1.** neotrovna zmija (*Coluber longissimus*) **2.** (*mn*) porodica otrovnih i neotrovnih zmija (*Colubridae*)
✧ *prasl.* *ǫžь (*rus.* už, *polj.* wąz') ← *ie.* *ngʷʰis (*lat.* anguis, *grč.* óphis)

**gûžv|a** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** mnogo ljudi na malo prostora; stiska, tiska **2.** metež, pometnja, nered **3.** guka (**2**); gvalja, gvala **//** **gùžvara** *ž kulin.* pita kojoj se razvučeno tijesto ne savija već gužva u kolutove; **gȕžvati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) pokretima prstiju ili drugačije (sjedenjem) stiskati, pritiskivati i sl. tako da se prave bore i gubi glatkoća (ob. o platnu, tkanini, papiru) **2.** (se) **a.** trpjeti stisku među drugim ljudima, podnositi gužvu među previše ljudi na malo prostora [~ *se u tramvaju*] **b.** *žarg.* dobivati bore, borati se u licu
◈ *pr.* (nadimačka): **Gȕžvica** (110, Obrovac, Bukovica), **Gȕžvić** (100, Slavonija), **Gužvínac**, **Gužvínec** (150, Varaždin, Zagorje)
✧ ≃ *mak.* gužva: petlja, *slov.* gožva: svitak, *prasl.* *gǫžь: uže (*rus.* guž, *češ.* houž)

**gvàc|a** *ž* ⟨G *mn* gvâcā⟩ *reg. ekspr.* izraženo, objesěno masno tkivo ispod podbratka; podvoljak [*dobiti ~u*; *imati ~u*]
✧ *tal.* guasto

**gvàcet** *m kulin. reg.* jelo od komadića mesa, ob. u umaku s povrćem i ukuhanim okruglicama; umokac, ragu
✧ *tal.* guazzetto

**gvahȉra** *ž*, *v.* guajira

**gvaikùri** *m mn* ⟨G -ja⟩ *lingv.* južnoamerička skupina jezika, danas gotovo izumrla

**gvàjak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *bot.* nisko drvo tropske Amerike (*Guajacum officinale*) iz porodice *Zygophyllaceae*; iz srži se dobiva smola **//** **gvàjakovina** *ž* teško, voluminozno, tvrdo drvo listače gvajak, upotrebljava se u brodogradnji
✧ *šp.* guayaco

**gvàjakōl** *m* ⟨G gvajakóla⟩ *kem.* organski spoj, proizvod destilacije smole
✧ *šp.* guayaco: drvo gvajak, sirovina za dobivanje gvajakola + -OL

**Gvajána** *ž geogr.* država na *SI* obali Južne Amerike, 214.970 km², 812.000 stan., glavni grad i luka Georgetown **//** **Gvajánac** *m* (**Gvàjānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gvajánci, G Gvàjānācā⟩ stanovnik ili državljanin Gvajane; **gvàjanskī** *prid.* koji se odnosi na Gvajanu i Gvajance

**gvȁlja** (**gvȁla** *rij.*) *ž* ⟨G *mn* gvâljā⟩, *v.* gužva (**3**)

**gvanàko** *m*, *v.* guanako

**gvanetȉdīn** *m* ⟨G gvanetidína⟩ *farm.* sredstvo za snižavanje tlaka, primjenjuje se oralno i intravenozno
✧ tvorničko ime proizvoda®

**gvànīn** *m* ⟨G gvanína⟩ **1.** sedefasta tvar na ljuskama i mjehuru nekih riba; upotrebljava se pri izradi nakita; umjetni biser **2.** *kem.* $C_5H_5ON_5$, sastavni dio nukleinskih kiselina **3.** stari indijanski naziv za zlato loše kvalitete i za predmete od takvog zlata
✧ *v.* gvano + -IN

**gvȁno** *m* ⟨G -a⟩ prirodne naslage gnojiva u Južnoj Americi koje nastaju raspadanjem ptičjeg izmeta i tijela uginulih ptica
✧ *šp.* guano ← *egz.* huanu: gnojivo

**gvânte** *ž pl. tantum* (**gvânti** *m*) *reg.* rukavice (ob. koje se nose po građanskim običajima kao dio garderobe, za razliku od raznih radnih i sportskih rukavica)
✧ *tal.* guanto: rukavica

**gvàntijēra** *ž reg.* poslužavnik, pladanj, tacna
✧ *tal.* guantiera

**gvaràča** *ž*, *v.* guaracha

**gvârdija** *ž zast.* **1.** financijska kontrola **2.** brodska straža
✧ *tal.* guardia

**gvȁrdijān** *m kat.* glavar samostana nekih redova [~ *franjevačkog samostana*] **//** **gvȁrdijanskī** *prid.* koji se odnosi na gvardijana
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Gvȁrdijān** (Zadar), **Vȁrdijān** (Ozalj, Krapina, Rijeka, Varaždin)
✧ *tal.* guardiano: čuvar, nadglednik

**gvȁš** *m* ⟨N *mn* gvàševi⟩ *lik.* **1.** tehnika slikanja vodenim bojama pomiješanim s bijelom bojom i ljepljivom tvari **2.** slika rađena tom tehnikom
✧ *fr.* gouache: gust

**Gvatemála** *ž geogr.* država u Srednjoj Americi, 108.889 km², 9.197.000 stan., glavni grad Guatemala **//** **Gvatemálac** *m* (**Gvatèmālka** *ž*) ⟨G -lca, N *mn* Gvatemálci⟩ stanovnik ili državljanin Gvatemale; **gvatèmālskī** *prid.* koji se odnosi na Gvatemalu i Gvatemalce

**gvȅlfi** *m mn* ⟨N gvȅlf, G *mn* gvêlfā⟩ *pov.* pristaše papinske politike u srednjovjekovnoj Italiji, protivnici gibelina
✧ *tal.* guelfo

**gvèridon** *m reg.* **1.** okrugao, jednonogi stolčić **2.** drvena lopatica za izbacivanje vode iz čamca
✧ *fr.* guéridon

**Gvinéja** *ž geogr.* država na *Z* obali Afrike, 245.857 km², 6.876.000 stan., glavni grad i luka Conakry // **Gvinéjac** *m* (**Gvìnējka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Gvinéjci⟩ stanovnik ili državljanin Gvineje; **gvìnējskī** *prid.* koji se odnosi na Gvineju i Gvinejce

**Gvinéja Bisàu** *ž geogr.* država na obali Atlantskog oceana, *Z* Afrika, 36.125 km², 973.000 stan., glavni grad Bissau // **bisàuskī** *prid.* koji se odnosi na Gvineju Bisau i njezine stanovnike

**gvȉnt** *m* ⟨N *mn* -i, G gvîntā⟩ *reg.* ižlijebljeni, izolučeni dio matice, vijka; navoj // **gvȉntati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ navrtati
✧ *njem.* Gewinde: zavoj

**gvȉrc** (**gvȅrc**) *m reg.* fermentirano ili nefermentirano alkoholno piće od vode i meda; medovina [*čaša ~a*]
✧ *njem.* Gewürz: začin

**gvíriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** *zast.* viriti **2.** *zast.* buljiti, piljiti, zuriti
✧ *ekspr.*, *v.* viriti

**gvȍzd** *m zast.* šuma
◈ *top.*: **Gvȍzd** (ime raznih lokaliteta, npr. srednjovjekovni naziv za Petrovu goru)
✧ *prasl.* i *stsl.* gvozdь (*rus.* gvozd': čavao, *češ.* hvozděj: daska, *stpolj.* gwozd) ≃ *stvnjem.* questa: resa (prvotno značenje bilo je »vrh, oštrica«)

**Gvȍzd** *m* naselje na Kordunu, podno Petrove gore, 1570 stan. (prije Vrginmost) // **Gvȍžđanin** *m* (**Gvȍžđānka** *ž*) ⟨N *mn* Gvȍžđani⟩ onaj koji je iz Gvozda; **gvȍžđanskī** *prid.* koji se odnosi na Gvozd
◈ *v.* gvozd

**gvôžđ|e** *sr* **1.** *jez. knjiž. razg.* (+ *srp.*) željezo [*Gvožđe i lovor* K. Špoljar] **2.** (*mn*) **a.** *v.* klopka [*uhvatiti u ~a*] **b.** *pren.* okovi △ ***ljuto ~e*** *jez. knjiž.* čelik // **gvòzdac** *m* ⟨G gvozdàca⟩ *arh.* kopča; **gvȍzden** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr. jez. knjiž.* koji je od gvožđa; željezni; **gvȍžđār** *m* onaj koji se bavi gvožđem, ob. prodaje predmete od gvožđa; **gvožđàrija** *ž* prodavaonica željezne robe; **gvȍžđarskī** *prid.* koji se odnosi na gvožđara; **gvòžđice** *ž pl. tantum* pomagalo za ukrašavanje kose sitnim kovrčama; bren-škare; **gvožđùrija** *ž pejor.* beznačajni ili izrabljeni predmeti od gvožđa (loše skulpture u željezu, loše vatreno oružje, željezni otpad itd.) [*obična ~*]
◈ **Gvȍzden** m. os. ime (narodno) ◇ *pr.* (moguće preklapanje s gvozd, *v.*): **Gvòzdanić** (Velika Gorica), **Gvozdánović** (370, Pokuplje), **Gvòzden** (200, Banovina), **Gvozdénović** (450, Kordun), **Gvòzdić** (550, Kordun, Slavonija)
✧ *prasl.* *gvozdьje, *v.* gvozd

**GWh** *fiz.* znak za gigavatsat

**Gy** *fiz.* znak za grej

**gyangu** (*izg.* đàngu) *m* član japanskih bandi; gangster
✧ *jap.* ← *engl.* gang: banda

**gymel** (*izg.* džȉml) *m glazb.* vrsta engleske srednjovjekovne polifonije, njeguje se od o. 1250. dvoglasje pretežno u tercama u usporednom kretanju
✧ *engl.* ← *srfr.* gemel, gimel: blizanac

**gypsy look** (*izg.* džȉpsi lȕk) *term.*, *v.* gypsy style

**gypsy style** (*izg.* džȉpsi stâjl) *term.* ciganski stil, opći pojam za modu nadahnutu ciganskom nošnjom: širokim suknjama, bluzama s dekolteom ogoljenih ramena te šarenim maramama; gypsy look
✧ *engl.*

# H

**h, H** **1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* bezvučni, jedreni (velarni), tjesnačni (frikativni), zatvorni (konsonantni) glas [*ovaj h*] **b.** (*sr*) dvanaesto slovo hrvatske latinice i osmo u većini drugih latiničnih sustava kojim se piše taj glas [*malo h*; *veliko H*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo ha*; ⟨*mn*⟩ *ova ha*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosanici oznaka za brojčanu vrijednost 600 **3.** *glazb.* sedmi ton osnovne dijatonske ljestvice **4.** *fiz.* **a.** simbol dekadskog prefiksa HEKTO- **b.** simbol jedinice vremena sat, 3600 sekundi **c.** Planckova konstanta ($h = 6.6260755 \cdot 10^{-34}$ J·s) **5.** (H) *kem.* simbol za element vodik **6.** (H) *fiz.* simbol za jedinicu induktivnosti, henry, *v.* **7.** (H) u zrakoplovstvu oznaka za klasu aviona koji se vertikalno uzdižu pomoću mlaznih motora **8.** (H) u kategorizaciji vozačkih dozvola ona kojom se dopušta upravljanje radnim strojevima i mopedima △ ***H-bomba*** hidrogenska bomba, *v.* hidrogenski △

**ha** *krat.* hektar

**hȁ** *uzv.* **1.** usklik koji označava deprecijativni, ironični ili kakav drugi afektivni odnos prema sugovorniku, drugim osobama ili stvarima i sl. [*Hȁ! Gle ti njega!*] **2.** konvencionalni način zapisivanja za upitnu riječ ha [*Kako je bilo, ha?*] **3.** (udvojeno: ha-ha) konvencionalni način zapisivanja koji predočuje glasan, otvoren smijeh
✧ *ekspr.*

**Ha** *kem.* simbol za kemijski element hanij

**Haag**, *v.* Hag

**Haakon** (*izg.* Hâkon) ime sedmorice norveških kraljeva (10–14. i 20. st.)

**Haavelmo** (*izg.* Hôvelmu), **Trygve** (1911–1999), norveški ekonomist, ekonometričar i stručnjak za javne financije; Nobelova nagrada za ekonomiju 1989.

**hàbad** *m pov. jud.* židovsko teološko učenje nastalo u 18. st., intelektualniji i racionalizmu skloniji dio hasidskog pokreta
✧ *hebr.* ḥākhmāh, bīnāh, daʿath: mudrost, razumijevanje, znanje

**Hàbakuk** *bibl.* jedan od 12 malih starozavjetnih proroka // **Hàbakukov** *prid.* koji pripada Habakuku △ ***~a knjiga*** rukopisni svici iz 1. st. pr. Kr. nađeni u Kumranu čime je potvrđena autentičnost kasnijih starozavjetnih prijepisa

**habanèra** *ž glazb.* španjolsko-kubanski narodni ples i pjesma u dvočetvrtinskom taktu, srodan tangu
✧ *šp.*

**hȁbati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** trošiti se od upotrebe, trošiti se rabljenjem (odjeća, sprave, strojevi i sl.) **2.** *zast.* čuvati se, kloniti se, izbjegavati, lišiti se // **hȁbavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji haba što; **hȁbāvčev** *prid.* koji pripada habavcu; **hȁbavica** (**hȁbāvka**) *ž*, *v.* habavac; **hȁbavičin** *prid.* koji pripada habavici
✧ *prasl.* *xabiti, xabati (*rus.* po-xabít': upropastiti, *češ.* o-chabit: oslabiti) ≈ *lit.*, *dijal.* skobas: kiseo

**Hàbdelić, Juraj** (1609–1678), najplodniji hrv. kajkavski pisac 17. st., rektor zagrebačkog isusovačkog kolegija; objavljuje prvi latinsko-hrvatski rječnik kajkavskoga narječja (*Dikcionar ili reči slovenske s vekšega vkup zebrane*)

**habeas corpus** (*izg.* hȁbeas kȍrpus) *pravn.* propis u angloameričkom pravnom sustavu; sudac ili sud određuje onom tko drži koga u zatočeništvu da ga dovede pred sud kako bi mu se sudilo, kako bi svjedočio i sl.
✧ *lat.*: imaj tijelo (prve riječi sudbenog naloga)

**habeas tibi** (*izg.* hàbeas tȉbi) neka ti bude; pripiši sam sebi; pravo ti bilo!
✧ *lat.*

**habeat sibi** (*izg.* hàbeat sȉbi) *bibl.* neka mu je po volji; pravo mu budi
✧ *lat.*

**habemus pontificem** (*izg.* habémus pontìficem) imamo papu! (uzvik nakon što papa bude izabran)
✧ *lat.*

**habent sua fata libelli** (*izg.* hàbent sȕa fâta libèli) knjige imaju svoju sudbinu
✧ *lat.* izreka Terencijana Maura (Terentianus Maurus)

**hàber** (**àber**) *m reg.* **1.** glas, vijest; poruka **2.** spoznaja; pojam; osjećaj △ ~ ***učiniti*** obavijestiti, poručiti, izvijestiti // **habèrdāk** *m* ⟨G haberdáka, N *mn* haberdáci⟩, *v.* haberdar; **habèrdār** *m* ⟨G haberdára⟩ *reg.* **1.** *v.* habernik **2.** top, puška, zvono ili koje drugo sredstvo kojim se daje znak za neki početak (uzbuna, svatovi, bitka i dr.) **3.** *pren.* vikač, bukač, agitator; **habèrdārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* habernik; **habèrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.*, *v.* habernik; **habèrdžījka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* haberdžija; **hȁberiti** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *reg.* javljati, poručivati; **hȁbērnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *reg.* **1.** glasnik, vjesnik, glasonoša; haberdak, haberdar, haberdžija, habernoša, najavljivač **2.** naziv za gradsko zvono na zagrebačkom Gradecu koje je najavljivalo zatvaranje gradskih vrata (na današnjoj kuli Lotrščak); **hȁbernoša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.*, *v.* habernik
✧ *tur.* ← *arap.* ḫabär

**Haber** (*izg.* Háber), **Fritz** (1868–1934), njemački kemičar, s K. Boschom ostvario sintezu amonijaka (*Haber-Boschova sinteza*); Nobelova nagrada 1918.

**Haberlandt** (*izg.* Hàberland), **Gottlieb** (1854–1945), austrijski botaničar, pionir znanstvenog proučavanja fiziološke anatomije biljaka

**Hàberle**, **Marijan** (1908–1979), hrv. arhitekt funkcionalne arhitektonske zagrebačke škole (u Zagrebu: stambena zgrada s kino-dvoranom u Kordunskoj, crkva na Selskoj cesti, inženjerski dom u Pierottijevoj)

**Habermann** (*izg.* Hàberman), **Hugo** (1849–1929), njemački slikar, eklektik, nastavnik hrv. slikara, pripadnika tzv. minhenskog kruga, *v.* (J. Račić, M. Kraljević, V. Becić)

**Habermas** (*izg.* Hàbermas), **Jürgen** (1929), vodeći predstavnik poslijeratne generacije »frankfurtskog kruga« njemačkih filozofa i sociologa; blisko surađivao s filozofima okupljenima oko zagrebačkog časopisa *Praxis*, *v.*

**habertióza** *ž pat.* bolest preživača, izaziva je parazitski crv (*Chaberia ovina*) koji prebiva u debelom crijevu
✧ prema uzročniku bolesti + -OZA

**hàbīb** *m* ⟨G habíba⟩ *ekspr.* *reg. zast.* dragan, miljenik, mezimac
♦ **Hàbib** m. os. ime (*musl.*) ◊ *pr.*: **Habíbović** (Zagreb, Rijeka)
✧ *tur.* Habib ← *arap.* ḥabīb: dragan, voljeni

**habilitácija** *ž* stjecanje prava na neki znanstveni stupanj ili prava na izvođenje nastave na fakultetu na temelju pisanog rada koji se javno prikazuje i brani // **habilitácījskī** *prid.* koji se odnosi na habilitaciju [~ *rad*]; habilitacioni; **hȁbilitaciōn|ī** *prid.*, *v.* habilitacijski △ ~***i postupak*** postupak habilitacije; ~***o predavanje*** javno ogledno nastupno predavanje (ob. za docenta na fakultetu ili u sličnoj prigodi); **habilitírati** (∅) (se za što) *dv.* ⟨*prez.* habilìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pokazati/pokazivati se stručno i znanstveno spremnim za preuzimanje položaja sveučilišnog nastavnika javnom obranom znanstvenog rada (ob. habilitacijskog rada)
✧ *srlat.* habilitatio: vještina, sposobnost ≃ *lat.* habilis: vješt

**Habima** (*izg.* Habimȁ) *ž* najuglednije židovsko kazalište, osnovano 1912. u Bialystoku, Poljska; od 1918–1922. djeluje u Moskvi, od 1931. u Tel Avivu
✧ *hebr.* habbīmāh: tribina

**hȁbit** (**ȁbit**) *m* dugačka muška haljina do gležnja sa širokim rukavima **1.** *crkv.* redovničko odijelo; halja **2.** halja posebna oblika izrađena za određenu skupinu ljudi [*sučev* ~; *rektorski* ~; *dekanski* ~]
✧ *lat.* habitus: držanje, stil, djelovanje

**habitácija** *ž* **1.** *v.* habitat **2.** *rij.* mjesto gdje se stanuje; stan, stanište // **habȉtāt** *m* ⟨G habitáta⟩ *biol.* manje ili veće područje pogodno za život jedne vrste, skupine ili jedinke [*podvodni* ~; *mikro* ~]; habitacija
✧ *lat.* habitatio ≃ habitare: obitavati

**habituácija** *ž psih.* **1.** smanjena reakcija na podražaj koji se ponavlja, a nije relevantan za promjenu ponašanja **2.** *zast.* navikavanje do

kojeg dolazi zbog redovne upotrebe nekog opijata, ali još ostavlja mogućnost odustajanja bez pojave apstinencijske krize; psihička ovisnost
✧ *srlat.* habituatio ≃ *lat.* habituare: priviknuti, odijevati

**hàbitus** *m* **1.** držanje tijela, izgled osobe, vanjske oznake; vanjština **2.** *bot.* vanjski izgled nekog organizma (ob. u biljaka žile, stabljika, krošnja) **3.** *fil.* skup etičkih svojstava nekog čovjeka [*njegov je moralni ~ neupitan*] **4.** ugled ili položaj proistekao iz čijeg djelovanja [*društveni ~*] // **hàbituālan** *prid.* 〈*odr.* -lnī〉 *knjiš.* koji je postao dio čijeg habitusa, koji je postao navika, uobičajen, okorio, običan
✧ *lat.* habitus

**Habjánovci** *m mn* 〈G -vācā〉 naselje (u blizini Valpova), 590 stan. // **habjánovačkī** *prid.* koji se odnosi na Habjanovce i Habjanovčane; **Habjánovčanin** *m* (**Habjánovčānka** *ž*) 〈N *mn* Habjánovčani〉 stanovnik Habjanovaca
◈ *v.* Fabijan

**habronemóza** *ž pat.* bolest domaćih kopitara uzrokovana parazitskim crvima iz roda *Habronema* koji prebivaju u želucu
✧ prema uzročniku bolesti + -OZA

**Hàbsburgōvci** *m mn* 〈N Hàbsburgōvac, G Hàbsburgovca, G *mn* Hàbsburgovācā〉 *pov.* jedna od vodećih vladarskih dinastija u Europi od 15. do 20. st.; od 1276. na vlasti u Austriji, vrhunac moći dostigli u 16. st.; od 1527–1918. hrv., ugarski i češki kraljevi; za hrv. povijest najvažniji su Ferdinand I, *v.*, Maksimilijan II, *v.*, Marija Terezija, *v.*, Josip II, *v.* i Franjo Josip II, *v.* // **hàbsburškī** *prid.* koji se odnosi na Habsburgovce △ ***Habsburška Monarhija*** *razg. pov.* Austrijska, potom Austro-Ugarska Monarhija u kojoj su Habsburgovci vladajuća dinastija
✧ prema gradu Habsburg u Švicarskoj

**hȁbši** *m* 〈G -ja〉 *pov.* afrički i abesinijski rob u predbritanskoj Indiji (od 17. do pol. 19. st.), srčan i odan gospodaru
✧ *arap.* ← *perz.* Habaskı: Abesinac

**hàbūb** *m* 〈G habúba〉 *meteor.* jak i vruć vjetar sa sjevera s pješčanom ili prašinskom olujom na području pustinja *S* i sred. Sudana, Egipta i Arabije
✧ *arap.* hubūb

**hàbulica** *ž bot.* otrovna šumska biljka (*Actaea spicata*) iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*); vučji korijen

**Hȁbunek, Vlado** (1906–1994), hrv. kazališni redatelj, režira drame i opere u Zagrebu, Dubrovniku, Londonu, New Yorku te u njemačkim, ruskim, talijanskim i norveškim kazalištima; esteticist

**haché** *m*, *v.* haše

**hacijènda** (**hasijènda**) *ž* 〈G *mn* hacijéndā〉 **1.** veće imanje, dobro (na kojem se ob. uzgaja stoka) u Južnoj Americi; farma, ranč **2.** kuća za stanovanje na tom imanju **3.** *žarg.* kuća izvan grada s velikim imanjem, raskošna kuća sred velikog zemljišnog prostora **4.** *pren.* vikendica
✧ *šp.* hacienda ← *lat.* facienda: koje treba napraviti ← facere: činiti

**hacker** *m*, *v.* haker

**Hačaturjan** (*izg.* Hačaturjȁn/ob. Hačatȕrjan), **Aram Iljič** (1903–1978), armenski skladatelj, povezuje armenski i gruzijski folklor sa suvremenom europskom kompozicijskom tehnikom (baleti *Gajane*, *Spartak*)

**Hâd** *m* **1.** *mit.* **a.** grčki bog podzemnog svijeta, brat Zeusa i Posejdona, s kojima je podijelio vlast nad svijetom **b.** podzemni svijet koji omeđuje pet rijeka i kamo odlaze duše (sjene) umrlih nakon što im bog Had izrekne presudu **2.** *bibl.* opći grob čovječanstva; šeol **3.** *pren.* pakao // **hâdskī** *prid.* koji se odnosi na Had
✧ *grč.* Háidēs

**hádet** *m*, *v.* adet

**hadezèovac** *m* 〈G -ōvca, N *mn* -ōvci〉 *pol.* član HDZ-a (Hrvatske demokratske zajednice) // **hadezeizácija** *ž* prihvaćanje teorije i prakse HDZ-a u društvu; **hadezèōvčev** *prid.* koji pripada hadezeovcu; **hadezèōvka** *ž* 〈D L -i/-vci, G *mn* -ā/-ī〉, *v.* hadezeovac; **hadezèovskī** *prid.* koji se odnosi na HDZ i hadezeovce; **hadezèovski** *pril.* na način HDZ-a, kao HDZ; **hadezeóvština** *ž pol. razg.* način ponašanja, provođenje politike, načela i svjetonazora HDZ-a

**Hadȉdža** (**Hatídža**, **Hatȉdžā**) prva žena muslimanskog proroka Muhameda, zvana »majka pravovjernih«

**Hàdīs** (**Hàdit**) *m* 〈G Hadísa〉 *isl.* **1. a.** sačuvani podaci o Muhamedovom životu i učenju **b.** savjeti, izreke, preporuke i postupci proroka Muhameda (uz *Kur'an* dogmatska i pravna osnova islama), *usp.* suna **2.** (hadis, hadit) pojedinačna izreka, savjet, preporuka ili postupak proroka Muhameda, čija se vjerodostojnost može potvrditi, navođenjem

osobnih imena svih posrednika koji su usmeno prenosili taj hadis, od njegova nastanka do momenta zapisivanja
✧ *tur.* ← *arap.* ḥadīṯ

**Hàdrijan 1.** *v.* ◈ **2.** rimski car (76–138), naredio povlačenje iz Mezopotamije, čime počinje razdoblje rimske defenzive // **Hàdrijanov** *prid.* koji se odnosi na Hadrijana △ ~ **zid** *pov.* zid koji je završen 136, dug 118 m, visok 6 m, trebao je štititi rimsku Britaniju od barbarskih provala sa sjevera
◈ m. os. ime ◇ *pr.*: **Odorijan** (okolica Zagreba, ← *mađ.*), **Odorjan** (Donja Stubica, Zagorje, okolica Zagreba, ← *mađ.*)
✧ *lat.* Hadrianus, *v.* Adrija

**hàdrōn** *m* ⟨G hadróna⟩ *fiz.* subatomska čestica koja interagira jakim interakcijama, hadroni nisu elementarne čestice i sastoje se od kvarkova i/ili antikvarkova, dijele se na mezone i barione, mezoni su hadroni cjelobrojnog spina (0,1,...) i sastoje se od para kvark-antikvark, barioni su hadroni polucijelog spina (1/2, 3/2,...) i sastoje se od po tri kvarka; primjeri hadrona su proton i neutron (barioni) te kaon i pion (mezoni)
✧ *grč.* hadrós: debeo, gust + -ON

**hàdum** *m* **1.** *reg. ekspr.* eunuh, uškopljenik **2.** *pejor.* onaj koji je nesposoban, neokretan, onaj koji je bez stvaralačkih snaga
◈ *pr.*: **Àdum** (Zlarin, sred. Dalmacija), **Kàdum** (100, Istra), **Kàdunc**, **Kàdunić** (Banovina)
✧ *tur.* ← *arap.* ḫādim

**hâdž** *m* ⟨G hádža⟩ *isl.* hodočašće u Meku, obavlja ga vjernik osobno ili preko zamjenika // **hàdži** *m* ⟨*indekl.*⟩ predmetak uz ime ili prezime hodočasnika muslimana koji je posjetio Meku ili kršćanina (u pravilu pravoslavca) koji je posjetio Jeruzalem (ob. *pov.* u Osmanskom Carstvu) [~ *Hasan*; ~ *Jovan*]; **hàdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* **1. a.** *isl.* onaj koji je pohodio sveta mjesta islama **b.** *pravosl.* onaj koji je obišao Kristov grob u Jeruzalemu **2.** *pren.* onaj koji je važna osoba [*praviti se* ~]; **hàdžijin** *prid.* koji pripada hadžiji; **hàdžījka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hadžija; **hàdžījskī** *prid.* koji se odnosi na hadž i hadžije [~ *bajram*, *usp.* Kurban-bajram]; **hadžìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ samo putovanje na sveta mjesta po propisima islama; **hàdžinica** *ž reg.* **1.** hodočasnica u Meku, žena na hadžiluku **2.** hadžijina žena; **hádžo** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. hip.* od hadžija
◈ **Hádžo** m. os. ime (*musl.*) ◇ *pr.* (prema tituli ili os. imenu): **Àdžibaba** (Kordun), **Àdžīć** (810, Slavonija, Zadar), **Àdžīć-Kapitánović** (Biograd), **Àdžija** (110, Imotski, Lika), **Adžíjević** (160, Pakrac), **Àđīć** (*I* Slavonija), **Àžić** (230, Primorje, Zadar), **Hàdža** (Pula, Osijek), **Hàdžagić** (Zagreb; hàdžija + àga), **Hadžájlić** (Zagreb, Rijeka), **Hadžàlīć** (Rijeka, Istra), **Hadžàmija** (Bjelovar), **Hadžàvdić** (Sesvete), **Hàdži** (Labin), **Hadžiàbdīć** (Split, Županja), **Hàdžiahmetović** (Dubrovnik), **Hàdžibegović** (sred. Dalmacija), **Hàdžīć** (890, Zagreb, Primorje, od Hadžijić), **Hadžiefèndīć** (Zagreb, Pula; hadžija + efendija), **Hàdžija** (100, Zagreb, Đurđevac, Garešnica), **Hàdžijusufović** (Rijeka), **Hàdžimahović** (Dubrovnik), **Hàdžina** (Zagreb, Daruvar), **Hàdžiomerović** (Dubrovnik, Rijeka), **Hàdžiomerspahić** (Zagreb i okolica), **Hàdžiosmanović** (Zagreb, Ploče), **Hàdžipašić** (Istra), **Hàdžisejdić**, **Hàdžiselimović** (Zagreb, Istra), **Hâdžović** (Zagreb, *S* Dalmacija), **Hàđīć** (posvuda), **Hàđija** (Dubrovnik, Đurđevac)
✧ *tur.* hac ← *arap.* ḥağğ

**hadžàmija** *m*, *v.* Adžamija (3)

**hàdžār** *m* ⟨G hadžára⟩ *isl.* sveti »crni kamen« u Ćabi
✧ *tur.* ← *arap.* al-ḥağār al-ʿāswād: crni kamen

**hádžib** *m* ⟨N *mn* hadžíbi⟩ *pov.* **1. a.** u Córdobi za vrijeme maurske dinastije predstavnik kalifa i velikih vezira **b.** kasnije, titula neovisnih malih kraljeva **2.** kod Hafsida (*S* Afrika) visoki funkcionar i kralj
✧ *arap.* ḥağib

**hadžìme** *uzv.* *sport* u džudu, karateu naredba suca za početak borbe i poslije svakog prekida za njezin nastavak
✧ *jap.* hajime

**haesèsovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *pol.* član HSS-a (Hrvatske seljačke stranke) // **haesèsōvčev** *prid.* koji pripada haesesovcu; **haesèsōvka** *ž* ⟨D L -i/-vci, G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* haesesovac; **haesèsovskī** *prid.* koji se odnosi na HSS; **haesèsovski** *pril.* na način HSS-a, kao HSS; **haesesóvština** *ž pol.* način ponašanja, provođenja politike, načela itd. HSS-a

**háfiz** *m* **1.** onaj koji zna *Kur'an* napamet **2.** mudar, iskusan čovjek
◈ *pr.*: **Háfizović** (Banovina)
✧ *tur.* ← *arap.* ḥāfiz

**Háfiz** (1320–1389), najpopularniji perzijski pjesnik čiji su neki stihovi prerasli u poeziju cijelog naroda; lirske pjesme o ljubavi, vinu, uživanju prirodnih ljepota i mladosti

**hâfnij** *m kem.* element (simbol Hf, atomski broj 72), rijedak metal sličan cirkoniju, koristi se za proizvodnju niti u električnim žaruljama
✧ *nlat.* hafnium ≃ Hafnia: Kopenhagen

**haftàra** *ž jud.* odabrana poglavlja iz proročkih knjiga *Starog zavjeta* koja se čitaju kao završna molitva na Šabat i druge praznike
✧ *hebr.* haphṭārāh

**Hâg** (*nizoz.* Den Haag) *m* ⟨G Hága⟩ glavni grad nizozemske pokrajine Zuidholland, 445.300 stan., sjedište međunarodnih ustanova i konferencija // **hâšk|ī** *prid.* koji se odnosi na Hag △ *~**a mirovna konferencija*** konferencija za razoružanje, pokrenuta krajem 19. st.; *~**e konvencìje*** oznaka za zaključke konferencija održanih u Hagu; ***Haški međunarodni sud*** (osnovan 1898) bavi se mirnim rješavanjem međunarodnih sporova preko biranih ili zakonom određenih arbitara; ***Haški sud za ratne zločine*** *razg.* Međunarodni sud za ratne zločine osnovan 1993. s ingerencijama za vođenje sudskih procesa protiv osoba osumnjičenih za ratne zločine počinjene na teritoriju bivše Jugoslavije od 1991. do okončanja ratnih sukoba

**Hagáda** *ž jud.* **1.** obredna knjiga, priča o izlasku Izraelaca iz egipatskog ropstva pod Mojsijevim vodstvom; čita se na dočeku blagdana (Pashalna večera) i za vrijeme Pesaha **2.** (hagada) općenito, židovska narodna priča
✧ *hebr.* haggādhāh: kazivanje

**Hàgara** (**Àgara**) *ž bibl.* egipatska robinja Abrahamove žene Sare; kao Abrahamova suložnica rodila Ismaela, *v.*, Abraham je otjerao kada je Sara rodila Izaka
✧ *hebr.* hāghār

**HAGIO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na sveto [*hagiografìja*]
✧ *grč.* hágios: svet, posvećen

**hagiogràfija** *ž* **1.** *pov. knjiž.* životopis kršćanskih svetaca u književnom obliku **2.** *pren.* uljepšavanje čijeg životopisa iz kojega su uklonjeni svi nezgodni detalji života i djelovanja; idealizirana biografija // **hagiògraf** *m* **1.** pisac hagiografija, pisac svetačkih životopisa **2.** *pren.* onaj koji uljepšava čije djelo i zasluge u društvu, onaj koji »pjeva hvalospjeve«; **hagiògrafkinja** *ž, v.* hagiograf; **hagiògrafskī** *prid.* koji se odnosi na hagiografiju; **hagiògrafski** *pril.* **1.** na način hagiografije **2.** nekritično uljepšavajući stvarnost
✧ HAGIO- + -GRAFIJA

**hagiolàtrija** *ž rel.* štovanje svetaca i služba svecima
✧ *grč.* hagiológos: onaj koji govori svete riječi ≃ HAGIO- + -LATRIJA

**hagiològija** *ž rel.* skup znanja o svecima (njihovu životu, djelovanju i čudima, osobito prekogrobnima) // **hagiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ znanstvenik koji proučava svece (njihov život i čudesa kao posljedice njihove svetosti); **hagiològinja** *ž, v.* hagiolog
✧ HAGIO- + -LOGIJA

**hagiomàhija** *ž rel.* protivljenje štovanju svetaca
✧ HAGIO- + *grč.* mákhē: borba

**hagiòrīt** *m* ⟨G hagioríta⟩ *pravosl.* monah na Svetoj Gori, Atosu (*S* Grčka)
✧ *srgrč.* haghioreítēs ≃ HAGIO- + *grč.* óros: brdo

**hagiòta** *ž* japanska novogodišnja igra, igra se pernatom lopticom i udaračem (reketom)
✧ *jap.*

**hahàm** *m jud.* u Židova Sefarda, mudar čovjek, ob. naziv za uglednog rabina
✧ *hebr.* ḥākhām: mudrac

**hȁhār** *m reg.* **1.** nasilnik, siledžija **2.** obješenjak, lutalica, fakin, potepuh, skitnica **3.** *zast.* ubojica // **hȁhārev** (**hȁhārov**) *prid.* koji pripada haharu; **hȁharica** *ž, v.* hahar; **hȁharičin** *prid.* koji pripada haharici; **hahàrina** *ž pov.* novac za otkup glave ili slobode; krvarina
✧ *mađ.*

**Hahn** (*izg.* Hân), **Otto** (1879–1968), njemački kemičar i fizičar; zajedno sa suradnicima 1938. otkrio nuklearnu fisiju, osnovu za proizvodnju atomske energije, ali je izbjegao proizvesti atomsku bombu za Hitlerov Treći Reich; Nobelova nagrada za kemiju 1944.

**haìku** *m* ⟨*indekl.*⟩ *knjiž.* **1.** vrsta japanske lirske pjesme, u izvornom jeziku od 17 slogova raspoređenih u tri stiha; odlikuje se kratkoćom i slikovitošću [~ *poezija*] **2.** jednostavan vezani stih u japanskoj poeziji
✧ *jap.* haikai: doskočica, šala + ku: kitica

**Haile Selassie I** (*izg.* Háile Selàsje) (1892–1975), etiopski car (1930–1974), organizirao otpor agresiji fašističke Italije 1935–1936, poslije 2. svjetskog rata nastojao modernizirati zemlju; uklonjen s vlasti u vojnom puču

**hàīn** *m, v.* hajin (I)

**Haiphong** (*izg.* Hàifon) *m* luka u delti rijeke Songkoi, Vijetnam, 1.448.000 stan. // **hàifonškī** *prid.* koji se odnosi na Haiphong

**hàīr** *m* ⟨G haíra⟩ *reg.* **1.** dobro, dobrota; sreća, korist **2.** dobro djelo, javna građevina koju je izgradio pojedinac kao svoj dar zajednici; zadužbina △ *~-dova reg. isl.* molitva za čiji napredak, sreću, dobro; blagoslov; *~-zeman reg. ekspr.* mirno, sretno doba // **haȉrli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je čestit; dobar, valjan **2.** koji je sretan; **haȉrlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* **1.** onaj koji je dobar; poslušan, čestit **2.** onaj koji donosi sreću; **haȉrluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** radost, sreća, zadovoljstvo **2.** dobrota; **haȉrsuz** *m reg.* nesretnik; onaj od koga se može očekivati samo šteta, baksuz
✧ *tur.* hayır ← *arap.* ḫayr

**Haíti** *m* ⟨G Haìtija⟩ *geogr.* država na *Z* dijela otoka Hispaniole (Karipsko more, Srednja Amerika), 27.750 km², 5.743.000 stan., glavni grad Port-au-Prince // **Haíćanin** *m* (**Haíćānka** *ž*) ⟨N *mn* Haíćani⟩ stanovnik ili državljanin Haitija; **haíćanskī** *prid.* koji se odnosi na Haićane; **haȉtījskī** *prid.* koji se odnosi na Haiti; haitski; **hàitskī** *prid.*, *v.* haitijski

**hâj**[1] *uzv. žarg.* hej!, zdravo! (na dolasku i odlasku)
✧ *engl.* hi

**hâj**[2] (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* visok, gornji, *usp.* high // **hâj**[2] (II) *pril. žarg.* dobro, izvrsno, super, izvanredno [*osjećam se ~*]
✧ *engl.* high

**hàjāt** *m* ⟨G hajáta⟩ *reg.* **1.** predsoblje **2.** posebno građena prostorija u dvorištu seoskih kuća; klijet, ostava, sobica, vajat
✧ *tur.* hayat ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ḥayāṭ ← ḥāiṭ: zid

**hȁjati** (za koga, za što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ēm, *pril. sad.* -ūći, *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr.* mariti, skretati svoju pozornost, obraćati pažnju; abadati [*ne haje baš ni za što*]
✧ *mađ.* hajt

**hâjcati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1. a.** ložiti (peć, kamin, ognjište) što je više moguće, silno ih natrpati ugljenom i drvom da bi što jače grijalo **b.** gorjeti, jako grijati, isijavati toplinu [*~ preko svake mjere*] **2.** *žarg.* podbadati, dražiti, podgrijavati (atmosferu u društvu i sl.) // **hȁjcer** *m reg. zast.* **1.** ložač **2.** *žarg.* onaj koji »diže temperaturu« u društvu; **hàjcung** *ž reg.* grijanje, sustav grijanja (u kući, u vozilu i dr.)
✧ *njem.* heizen

**hàjckērper** *m reg. zast.* **1.** zagrijan predmet kojim se zagrijava što (npr. hladan krevet) ili služi kao uložak za postizanje topline (glačala, peći i sl.); žeravnik, škaldin **2.** grijalica [*električni ~*]
✧ *njem.* Heizkörper

**hájda** (**hâjd**, **hȁjda**) *ž reg. bot.*, *v.* heljda // **hajdína** *ž reg. kulin.* kaša od oljuštena hajdina zrna
◈ *pr.* (etnici ili nadimačka): **Hájdin** (370, Vrbovsko), **Hájdina** (**Hajdína**) (Prigorje), **Hajdínac** (Kutina), **Hajdȉnjāk** (**Hajdinjâk**) (620, Međimurje, Zagorje), **Kȍsihajda** (Garešnica) ◇ *top.* (naselja): **Hájdine** (Vrbovsko, 115 stan.)
✧ *njem.* Heidekorn

**hajdàmak** *m*, *v.* ajdamak

**Hàjdar** m. os. ime (*musl.*); isto: **Hàdar**; *hip.*: **Hádro**, **Hájdo** ◇ *pr.* (u nekim slučajevima preklapanje s *v.* hajda): **Hàdrović** (430, Novi Marof, Križevci; moguća i druga tumačenja), **Hajdárević** (140, Istra, Primorje), **Hàjdarhodžić** (Dubrovnik), **Hàjdari** (Vukovar, Međimurje), **Hajdárović** (320, Međimurje; *v.* i hajda), **Hàjdarpašić** (posvuda), **Hàjder** (150, sred. Dalmacija), **Hàjdić** (230, *J* Dalmacija), **Hàjdinić**, **Hajdínović** (Novska), **Hájdo**
✧ *tur.* Hayder ← *arap.* Ḥaydār: lav

**hàjde** (I) (**hàjdemo**, **hàjdmo**, **àjmo**, **hàjmo**) *uzv.* i *imp.* za poticanje; daj!, dede(r)!, idi!, idimo!; ajde, (h)ajte (*mn*) // **hàjde** (II) (**hàjdemo**, **hàjdmo**, **àjmo**, **hàjmo**) *čest.* **1.** riječ za dopuštanje prethodne tvrdnje govornika [*~ neka bude* pa dobro, može biti] **2. a.** riječ za čuđenje nad tvrdnjom sugovornika [*ma ~* ne vjerujem, ne bih rekao, ne može biti] **b.** (nakon opisa neke situacije) u zn. pokušaj; eto ti, da te vidim kako ćeš [*moraš dati trećinu plaće za stan, pa ~ sad živi*]; **hajdedȅ** (**ajdedȅ**) (način pisanja uz: hajde de) *čest.* znači umjereno zadovoljstvo, slaganje uz ravnodušan pristanak na ono što kaže sugovornik [A: *Nisam miran dok ne postanem najbolji šahist u zemlji* B: *~ probaj*]; hajde (**2**)
✧ *tur.* haydi!, hadi!

**hàjdelberškī**, *v.* Heidelberg

**hajdȉnjāk** *m* ⟨G hajdinjáka, N *mn* hajdinjáci, G hajdȉnjākā⟩ *bot.*, *v.* vrganj
✧ *v.* hajda

**hàjdūk** *m* ⟨G hajdúka, V hȁjdūče, N *mn* hajdúci, G hajdúkā⟩ **1.** *pov.* odmetnik od osmanske

vlasti, ob. jedan iz družine koja se odmetnula **2.** *pren.* (u šali) vrlo oštra, povremeno nasilna osoba, s kojom je nemoguće izići nakraj **3.** *rij. knjiš.* odmetnik uopće **4.** *ekspr.* lopov, kradljivac, tat // **hajdùčica** *ž* žena hajduk, hajdukova žena; **hajdùčić** *m dem.* od hajduk; **hajdùčija** *ž* **1.** bavljenje hajdučkim poslom, hajdukovanje, hajduštvo **2.** *pren.* opak postupak u poslovanju, trgovini, poslovnim odnosima, politici i javnom životu; krajnja nekorektnost; otimačina, nečasnost; **hajdùčina** *m augm.* od hajduk; **hajdúčiti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* hàjdūčīm (se), *pril. sad.* -čēći (se), *gl. im.* -čēnje⟩, *v.* hajdukovati; **hàjdūčk|ī** *prid.* koji se odnosi na hajduke [*~a četa*; *~o gnijezdo*] △ *~**a trava** bot.*, *v.* stolisnik; ***Hajdučki kukovi*** *geogr.* vrletno područje *S* Velebita, strogi prirodni rezervat, prohodni nakon izgradnje Premužićeve pješačke staze 1933; **hàjdūčki** *pril.* kao hajduk, na način hajduka; **hajdúkov** *prid.* koji pripada hajduku; **hajdúkovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci, G -ōvācā⟩ navijač sportskog kluba »Hajduk«; **hajdukòvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti hajduk, baviti se hajdučkim poslom; hajdučiti; **hajdúštvo** *sr* ⟨G *mn* hàjdūštāvā⟩ postupak, čin hajduka i hajdukovanja

♦ *pr.*: **Ȁjdūk** (200, Imotski, *J* Dalmacija), **Ajdúković** (430, Sinj, Lika, Slavonija), **Hàjdūk** (560, Zagorje), **Hajdúković** (600, Otočac, Lika, Prigorje)

✧ *mađ.* ⟨*mn*⟩ hajdúk ← hajdú: pripadnik plaćeničke vojske u Mađarskoj (16. st.)

**hâj fâj** *m* i *prid.*, *v.* hi fi (I), hi fi (II)

**hâj fȉ** *m* i *prid.*, *v.* hi fi (I), hi fi (II)

**hâj fìdeliti** high fidelity, *v.* high △

**hâj-hȇt** *m*, *v.* hi-hat

**hájin** (I) *m reg. zast.* izdajica, nevjernik, zlobnik, prepredenjak; hain // **hájin** (II) *prid.* koji je nevjeran; zloban, prepreden

**hâjk|a** *ž* ⟨D L -jci, G *mn* -ī⟩ **1.** *lov.* organizirano gonjenje divljači ili štetočina prema zasjedi u lovištu **2. a.** gonjenje s namjerom da se tko uništi; potjera **b.** u javnom životu organizirano podizanje buke protiv ličnosti ili čijeg djela putem naručenih kritika, javnih prokazivanja itd. [*dignuti ~u*] // **hàjkāč** *m* ⟨G hajkáča⟩ onaj koji sudjeluje u hajci; pogonič, gonič, hajkaš, *usp.* hajka (**1**); **hàjkača** *ž* vrsta biča za gonjenje životinja; **hajkáčev** *prid.* koji pripada hajkaču; **hàjkāčk|ī** *prid.* koji se odnosi na hajku i hajkače [*~a kampanja*]; **hàjkāčki** *pril.* kao hajkač, na način hajkača; **hàjkaš** *m*, *v.* hajkač; **hâjkati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *lov.* sudjelovati u hajci kao onaj koji podiže ili tjera divljač, *usp.* hajkač **2.** sudjelovati u hajci, *usp.* hajka (**2**)

✧ *hajьka ≃ *prasl.* *xajati (*rus.* xájat': grditi, psovati)

**hâj lâjf** high life, *v.* high △

**hàjlaz** (**àjlaz**) *m reg.* onaj koji ništa ne radi; skitnica, besposličar, lijenčina

✧ *tur.* haylaz

**hȁjmatlōs** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* koji je izgubio domovinu; apatrid

✧ *njem.* heimatlos: bez zavičaja

**hájmica** *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *pom.* pomičan čelični obruč navučen na jarbol

**hajnàldija** *ž bot.* jednogodišnja primorska biljka (*Haynaldia villosa*) iz porodice trava (*Gramineae*)

✧ *nlat.* Haynaldia

**hâjoš** *m reg. zast.* lađar, brodar

♦ *pr.*: **Hâjoš** (Virovitica, Bjelovar), **Hajóšević** (Vinkovci)

✧ *mađ.* hajós

**Hajrèdin** **1.** (15/16 st.), turski graditelj, u Carigradu 1501. sagradio Džamiju sultana Bajazita **2.** (također **Hajròdin**), **Ml.** turski graditelj, sagradio stari most u Mostaru (dovršen 1566)

**hâj sosàjeti** high society, *v.* high △

**hâjtaš** *m reg.* vodenički vitao, mlinski kotač i njegove lopatice

✧ *mađ.* hajtás

**hâj tȅh** high tech, *v.* high △

**hàjvān** *m* ⟨G hajvána⟩ *reg. ekspr.* **1. a.** živinče, životinja **b.** ⟨*zb.*⟩ stoka, marva **2.** *pejor.* onaj koji je beskarakteran, samoživ, priglup; onaj koji se ponaša poput životinje △ ~ ***hećim*** *reg.* veterinar

✧ *tur.* hayvan ← *arap.* ḥaywān

**hâk** *m* ⟨N *mn* hákovi⟩ **1.** *pov.* dio prihoda imanja koji se daje spahiji u Osmanskom Carstvu [*davati ~*; *dugovati ~*] **2.** zasluga **3.** pravo, pravda // **hàksuz** *pril. reg. zast.* nepravedno, bespravno, bez osnove; **haksùzluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. zast.* nepravda

✧ *tur.* hak ← *arap.* ḥaqq: pravo, istina

**hȁk** *m* ⟨N *mn* hàkovi⟩ **1.** ono što se čuje kad se izgovori glas h grlenom artikulacijom, što se čuje kad se čisti grlo zračnom strujom iz

pluća ili kad se kratko hropće, *usp.* hroptati **2.** *ekspr.* dašak vjetra, zamišljen šum lahora
✧ *ekspr.*

**HAK** *krat.* Hrvatski autoklub

**hàkama** *ž etnol.* dio japanske tradicionalne odjeće, široke hlače koje pokrivaju pokrete nogu; upotrebljavaju se kao sportska odjeća u kendu, aikidu i sl.
✧ *jap.*

**hàkān** *m* ⟨G hakána⟩ *pov.* jedna od titula turskih vladara, kasnije i osmanskoga sultana
✧ *tur.* hakan i *perz.* hāqān ← *sttur.* gyġan: vrhovni vladar

**hȁkbājl** *m reg. zast.* mesarska sjekira kratka drška; satara
✧ *njem.* Hackbeil

**hȁkbret** *m reg. zast.* drveni podložak na kojem se reže jelo (ob. u pripremi kuhanja)
✧ *njem.* Hackbrett

**Hakenkreuz** *m, v.* haknkrojc

**hȁker** *m inform. žarg.* **1. a.** onaj koji je obuzet programiranjem i kompjuterskom tehnologijom **b.** onaj koji se ne zadovoljava programiranjem, već želi proučavati srce nekog operativnog sustava ili programa **2.** onaj koji potajno i neovlašteno upada u tuđa računala ili u mreže, provjeravajući ili mijenjajući programe i podatke pohranjene u njima **//** **hȁkerica** *ž, v.* haker; **hȁkeričin** *prid.* koji pripada hakerici; **hȁkerskī** *prid.* koji se odnosi na hakere; **hàking** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *žarg.* nedopušteno, nezakonito, protupropisno ulaženje, provaljivanje u sustave velikih kompjutera (kompanija, banaka, vojnih baza i sl.) vlastitim kompjuterom; heking
✧ *engl.* hacker ≃ hack: sjeći, udarati, probiti put

**hàkik** (**àkik**) *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *min. reg.* poludragi kamen crvene boje; karneol
✧ *tur.* akik ← *arap.* ʿaqīq

**hàkim** *m reg. zast.* **1. a.** učen čovjek, mudrac, filozof **b.** sudac, ḳadija **2.** *v.* hećim
✧ *tur.* hakîm ← *arap.* ḥākim

**hàking**, *v.* haker

**hȁkl** *m* ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ *reg.* **1.** klin ili željezna šipka zavrnuta na kraju, služi da se što objesi, dohvati, privuče i sl.; kuka, hakn **2.** *sport* **a.** nogomet koji se igra za zabavu i bez strogih pravila **b.** košarka koja se igra pod jednim košem bez strogih pravila **3.** *inform.* sučeljavanje igrača u računalnim igrama **//** **hȁklati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** kvačiti, kačiti **2.** igrati hakl (**2**) **3.** igrati natjecateljske računalne igre; **hȁkler** *m reg.* onaj koji igra hakl; **hàkn** *m reg.* kuka, klin, čavao
✧ *njem.* Hakerl: mala kuka ← Haken: klin, kuka

**hȁkmeser** *m reg.* satara
✧ *njem.* Hakmesser

**hàknkrojc** *m razg.* kukasti križ (znak njemačkog nacizma); svastika
✧ *njem.* Hakenkreuz

**hâl** *m* ⟨G hála⟩ *reg.* **1.** stanje, prilika; okolnost **2.** neprilika, nevolja; bijeda; al, jal
✧ *tur.* hal ← *arap.* ḥāl

**hȁla** *ž* ⟨G *mn* hâlā⟩ **1.** *reg.* velika središnja soba za dnevni boravak (koja se za razliku od spavaćih soba nekoć jedina grijala) **2.** velika prostorija s određenom namjenom [*tvornička* ~; *izložbena* ~; *sportska* ~] **3.** predvorje javnih zgrada (banaka i sl.); hol
✧ *njem.* Halle

**hála**[1] *ž reg.* **1.** zahod od dasaka, poljski zahod, ćenifa **2.** nečist, nečistoća, smrad
✧ *tur.* halâ ← *arap.* ḥalā

**hála**[2] *ž, v.* ala

**halàbuk|a** *ž* ⟨D L -uci, G *mn* halabúkā⟩ *razg.* **1.** velika buka [*dizati ~u*]; graja, vika, dreka, urnebes **2.** *reg.* strka **//** **halàbūčan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je bučan; glasan; **halàbučiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ praviti strku; galamiti; **halàvanja** *ž reg. zast.* bučna svađa, *usp.* halabuka
◆ *pr.* (nadimačka): **Ȁlavanja** (1030, Benkovac, Bukovica, *S* Dalmacija), **Halàbārec** (**Halabárec**) (Čakovec), **Halàbuka** (**Halabùka**) (Varaždin), **Halàvanja** (Gvozd), **Làbura** (130, Šibenik, Zadar, Senj, nesigurno)
✧ *v.* halakati + *v.* buka

**halàha** *ž jud.* juridički dio hebrejske rabinske predaje sadržane u talmudskoj literaturi; vjerski propisi i obredi, odredbe o porodičnom životu, obavezama i odgovornostima člana zajednice
✧ *hebr.* hᵃlākhāh: pravac, smjer puta

**hàlājka** *ž* ⟨D L -ajci⟩ *reg. zast.* **1.** robinja, sluškinja **2.** brbljavica, žena duga jezika **3.** razvratnica, bludnica
✧ *tur.* halayık ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ḫalā'iq ← ḫalīqa: stvorenje

**halákati** *nesvrš., v.* alakati

**hàlāl** *m* ⟨G halála⟩ *reg.* **1.** blagoslov, oproštaj

2. a. imetak stečen poštenim radom [~ *mal*] b. ono što je vjerom dopušteno 3. oprost [~ *učiniti* oprostiti] // **haláliti** (što, komu) *svrš.* ⟨*prez.* hàlālīm, *pril. pr.* halālīvši, *prid. rad.* halālio⟩ 1. oprostiti, *usp.* halal (1) 2. blagosloviti 3. darivati
✧ *tur.* helâl ← ḥalāl

**halàpljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ 1. koji je pohlepan (za čim) 2. koji je nezasitan (čega, pri čemu) // **halàpljivo** *pril.* na halapljiv način; pohlepno [~ *jesti*]; **halàpljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je halapljiv

**hàlas** *m*, *v.* alas

**hàlās** *m* ⟨G halása⟩ *reg.* oslobođenje, rasterećenje, izbavljenje, spas // **halásiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* hàlāsīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. rad.* halásio (se)⟩ *reg.* osloboditi (se), izbaviti (se) iz neprilike, spasiti (se)
✧ *tur.* halâs ← *arap.* ḫalāṣ

**hȁlatast** *prid.*, *v.* alatast

**halàvanja**, *v.* halabuka

**haláza** *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *bot.* mjesto u zametku sjemena gdje se ovojnica sjemena spaja sa sjemenim zametkom
✧ *grč.* khálaza: zrno tuče

**halazìōn** *m* ⟨G halaziόna⟩ *pat.* bolna oteklina kapka kao posljedica kronične upale žlijezde lojnice, ob. na gornjoj vjeđi
✧ *grč.* khalázion: malo zrno tuče

**hȁlbcilindar** (**hȁlbcilinder**) *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ *reg.* polucilindar; halbec // **hàlbec** *m* ⟨N *mn* -i, G -ēkā⟩, *v.* halbcilindar
✧ *njem.* Halbzylinder ← halb: pola + *v.* cilindar

**Hale** (*izg.* Héil), **George Ellery** (1868–1938), američki astrofizičar, konstruirao spektrohelioskop, otkrio magnetna polja u Sunčevim pjegama

**hàlek** *m reg. pejor.* površna, nepouzdana osoba, prevrtljivac, onaj koji je nesamostalan i nesiguran; lajbek (2)
✧ ? *mađ.* halk: polagan, tih

**halelúja** *uzv.*, *v.* aleluja

**Halevi** (*izg.* Halévi), **Yehuda ben Samuel** (1083–1140), najveći židovski srednjovjekovni pjesnik; živio u Španjolskoj (Toledo), pisao na hebrejskom intimnu poeziju, poeziju nacionalnog i vjerskog sadržaja te prozno filozofsko djelo *Hazari*

**hȁlf** *m* ⟨N *mn* -ovi, G -ōvā⟩ *sport* pretežno obrambeni igrač u nekim momčadskim sportskim igrama loptom (nogomet, hokej i sl.) zadužen da sprečava protivničke napadače u izvođenju napada i da se uključuje u ofenzivne akcije vlastite momčadi; pomagač [*lijevi* ~; *desni* ~; *centar* ~] △ **~-linija** *sport* u nogometu ili hokeju prednji obrambeni red (lijevi i desni half te centarhalf)
✧ *engl.*

**half-time** (*izg.* hâlf-tâjm) *m* 1. *sport* a. poluvrijeme, polovina igre b. odmor između poluvremena u igri 2. polovica vremena potrebnog za dovršenje nekog posla, neke zamisli
✧ *engl.*

**halieùtika** (**halièutika**) *ž* ⟨D L -ici⟩ 1. *rib.* znanost o ribarenju, ribarstvo 2. pjesme o ribarenju 3. *iron.* vještina pridobivanja ljudi, vještina mamljenja, mamljenje
✧ *grč.* halieutikḗ ≃ halieús: ribar

**hàlīf** *m*, *v.* kalif

**halȉfāt** *m*, *v.* kalifat

**hàli-gàli** *m*, *v.* hully-gully

**halijáda** *ž pom.* vrsta lađe na jedra i vesla za priobalnu plovidbu i ribolov
✧ *grč.* haliás

**halikotérij** *m zool. geol.* konju nalik fosil iz tercijara
✧ *nlat.* Chalicotherium ≃ *grč.* kháliks: šljunak + thēríon: životinja

**halikóza** *ž pat.* taloženje vapnenih soli (vapno, sadra, prašina) u plućima i bronhijama osoba izloženih djelovanju kamene prašine
✧ *nlat.* chalicosis ← *grč.* kháliks: šljunak

**Hàlīl** m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Hálko** ◇ *pr.*: **Alílović** (280, Slavonija), **Hàlilagić**, **Halílčević**, **Hàlīlić**, **Halílović** (630, Slavonija, Istra)
✧ *tur.* Halil ← *arap.* ḫalīl: vjeran prijatelj

**halȉluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* pusto, nenaseljeno područje; pustoš, praznina
✧ *tur.* hâlilik ≃ hâlī: pust, prazan, sam, nenaseljen

**halimodèndrōn** *m* ⟨G halimodendróna⟩ *bot.* drvenasta biljka (*Halimodendron argenteum*), lijepih ljubičastih cvjetova
✧ *nlat.*

**hàlīt** *m* ⟨G halíta⟩ *min.* natrijev klorid, sol; glavni sastojak morske vode
✧ *grč.* háls: sol + -IT

**halitérij** *m zool. geol.* rod izumrlih sisavaca (*Sirenia*) iz srednjeg tercijara *J* i sred. Europe
✧ *nlat.* Chalitherium ≃ *grč.* háls: sol, more + thēríon: životinja

**hâlka** (**âlka**) *ž* ⟨D L hàlci, G *mn* -ī⟩ *reg.* **1.** *v.* alka **2.** krug **3.** vjenčani prsten, burma **4.** omča, čvor
✧ *tur.* ← *arap.* ḫalqa: obruč, prsten

**halkàntīt** *m* ⟨G halkantíta⟩ *min.* bakrov sulfat, modra galica, modri kristal staklasta sjaja
✧ *grč.* khalkós: bakar + ánthos: cvijet + -IT

**Halkèdōn** *m*, *v.* Kalcedon

**HALKO-** prvi dio riječi, označava ono što se odnosi na bakar [*halkolit*]
✧ *grč.* khalkós: bakar

**hȁlkogēnī** *prid. kem.* zajednički pridjev za podskupinu elemenata periodnog sustava (halkogeni elementi: kisik, sumpor, selenij, telurij i polonij), povezanih određenim zajedničkim odlikama
✧ HALKO- + -GEN(I)

**halkogràfija** *ž* **1.** ustanova ili atelje u kojem se reproduciraju grafički radovi **2.** sve tehnike bakroreza, osim bakropisa **3.** *rij.* bakrorez // **halkògraf** *m* bakrorezac
✧ HALKO- + -GRAFIJA

**halkokserofíti** *m mn* ⟨N halkokseròfīt, G halkokserofíta⟩ *bot.* biljke koje su svojom građom tijela prilagođene uvjetima slanih staništa
✧ HALKO- + *v.* kserofiti(i)

**halkòlīt** *m* ⟨G halkolíta⟩ *geol.* bakreno doba pretpovijesnog razvitka
✧ *grč.* khalkólithos: bakrena ruda ≃ HALKO- + -LIT[1]

**halkopìrīt** *m* ⟨G halkopiríta⟩ *min.* $CuFeS_2$, najvažnija bakrova ruda, sulfid bakra i željeza, bakrova pakovina; halkozin, bakrov sjajnik
✧ HALKO- + *v.* pirit

**halkotrìhīt** *m* ⟨G halkotrihíta⟩ *min.* bakrov cvijet, nitasta oblika, mineral kuprita
✧ *njem.* Chalkotrichit ≃ HALKO- + *grč.* thríks: kosa

**halkòzīn** *m*, *v.* halkopirit

**Hall** (*izg.* Hôl), **Edwin Herbert** (1855–1938), američki fizičar // **Hallov** (*izg.* Hȍlov) *prid.* koji pripada Hallu △ ~ ***efekt*** *fiz.* pojava koja nastaje kad se u vodiču struje, pod djelovanjem okomitog magnetskog polja, stvara transverzalno električno polje određenog intenziteta

**Haller** (*izg.* Hȁler) **1. Albrecht von** (1708–1778), švicarski liječnik, botaničar i književnik, postavio temelje za prirodnu klasifikaciju bilja (*Elementi fiziologije čovječjeg tijela*) **2. Franjo, grof** (1796–1875), mađarski političar, hrv. ban (1842–1845), odgovoran za krvoproliće na Markovu trgu u Zagrebu 29. 7. 1845 (Srpanjske žrtve)

**Halley** (*izg.* Héli), **Edmond** (1656–1742), engleski astronom, dokazao vlastito gibanje tzv. zvijezda stajaćica, utvrdio vrijeme ophodnje i putanje nekih kometa // **Halleyjev** (*izg.* Hélijev) *prid.* koji pripada Halleyju [~ *komet*]

**Hall of Fame** (*izg.* Hôl of Féim) *m* **1.** čuvena zgrada u New Yorku (SAD), u kojoj se odaje posmrtna počast posebno zaslužnim Amerikancima **2.** posebna dvorana ili zid u javnim zgradama u SAD-u sa slikama najuspješnijih i najslavnijih članova određenog društva, kluba ili profesije
✧ *engl.*: Dvorana slave

**hȁlma** *ž* japanska igra na dasci za 2 ili 4 igrača; igra slična »dami«
✧ zaštićeno ime igre®

**halmatogèneza** *ž biol.* razvoj koji se odvija u skokovima, *opr.* ortogeneza
✧ *nlat.* halmatogenesis ≃ *grč.* hálma: skok + -GENEZA

**hȁlo** (**halô**[1]) *m fiz.* **1.** optički fenomen u obliku svijetlih krugova oko Sunca ili Mjeseca; nastaje lomom svjetlosti u česticama leda u visokim slojevima atmosfere, promjer prstena inverzno je proporcionalan veličini čestica leda **2.** difuzni krug oko nekog izvora svjetlosti **3.** široki prsten koji se javlja kod elektronske difrakcije, neutronske difrakcije ili kod difrakcije X-zraka na materijalima koji nisu kristali, javlja se kod plinova i tekućina kao i kod krutih tvari koje nisu kristali △ ~-***efekt*** **1.** naglo širenje neke pojave (prirodne ili društvene) u koncentričnim krugovima u prostoru i vremenu s uvećanjem posljedica (poput valova koji nastaju kad se kamen baci u vodu) **2.** spremnost da se unaprijed divi svemu što tko učini zahvaljujući nekoj njegovoj časnoj osobini ili postupku u prošlosti **3.** *psih.* pojava da se pojedinačne osobine čovjeka ocjenjuju u skladu s općom ocjenom toga istog čovjeka; ob. se ta ocjena stvara na prvi pogled **4.** svaki poželjni popratni učinak
✧ *lat.* halos: obruč oko Sunca i Mjeseca ← *grč.* hálōs: gumno, krug, obod

**hàlō** (**halô**[2]) *uzv.* **1.** provjera uspostavljene telefonske komunikacije (čujemo li se?); alo **2.** uzvik: hej!, ej!
✧ *engl.* hallo

**HALO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na sol ili more [*halobij*]
✧ *grč.* háls: sol

**halóbija** *ž zool. geol.* izumrli školjkaš iz srednjeg i gornjeg trijasa
✧ HALO- + -BIJA

**halobìonti** *m mn* ⟨N halobìont⟩ *biol.* sve biljne i životinjske vrste koje žive na slanim ili poluslanim staništima; halobij, halobios // **hàlōbij** *m*, *v.* halobionti; **hàlōbios** *m*, *v.* halobionti
✧ HALO- + -BIONT(I)

**halofíti** *m mn* ⟨N halòfīt, G halofíta⟩ *bot.* biljke koje rastu na prirodnoj slanoj podlozi; slanjače
✧ HALO- + -FIT(I)

**hȁlogēnī** *prid. kem.* zajednički pridjev za elemente fluor, klor, brom, jod i astat, koji spojeni s vodikom daju kiseline, a s metalima soli [ob. u vezi riječi; ~ *elementi*] // **halogenizácija** (**halogenácija**) *ž kem.* postupak uvođenja atoma halogenog elementa u molekulu organskog spoja; primjenjuje se u proizvodnji pesticida, plastičnih masa i dr.; haloidacija; **hȁlogēnka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *razg.* **1.** halogenska žarulja (žarulja bez žareće niti) **2.** svjetiljka s halogenskom žaruljom
✧ HALO- + -GEN(I)

**haloidácija** *ž*, *v.* halogenizacija

**haloídi** *m mn* ⟨N halòīd, G haloída⟩ *kem.* spojevi s halogenim elementima; halogenidi, *usp.* halogeni
✧ HALO- + -OID

**haloklína** *ž geogr.* sloj u moru s najvećim porastom slanosti usporedo s povećanjem dubine
✧ HALO- + *grč.* klínein: nagibati se

**haloksìlōn** *m* ⟨G haloksilóna⟩ *bot.* nezgrapno, visoko drvo azijskih slanih stepa i pustinja (*Haloxylon persicum*) iz porodice lobodnjača (*Chenopodiaceae*)
✧ *nlat.* haloxylon ≃ HALO- + *grč.* ksýlon: drvo

**hàlōn** *m* ⟨G halóna⟩ *fiziol.* endokrina izlučevina koja sprečava ili ometa fizičke aktivnosti
✧ *grč.* khalôn: mlitav ← khalân: popuštati

**hȁlotan** *m farm.* nezapaljiva, hlapljiva tekućina, slatkasta okusa; anestetik
✧ *v.* halon

**halpomàhija** *ž pov.* igra teškim oružjem u starom Dubrovniku, simbolično izvođenje borbi dviju vojski
✧ *grč.* hoplomakhía: boj teškim oružjem ≃ hóplon: oružje + mákhē: bitka, borba

**Hals** (*izg.* Hȁls), **Frans** (o.1580–1666), nizozemski slikar, smatra se pretečom impresionista (*Gozba časnika družine St. Jorisa*, *Autoportret*, *Kavalir*, *Upraviteljice staračke ubožnice*)

**hàlštātsk|ī** *prid. arheol.* koji se odnosi na lokalitet Hallstatt u Austriji △ ~*a* ***kultura*** kultura starijeg željeznog doba, od 900. do 450. pr. Kr., u sred. Europi

**hȁlt** *uzv. razg. rij.* stoj!, stani! // **hȁltati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. zast.* zaustaviti/zaustavljati ob. na ulici sa željom za razgovorom; **hàlter** *m* ⟨G *mn* hàltērā⟩ *razg.* učvršćivač, držač čarapa
✧ *njem.*

**haltéra** *ž sport pov.* metalna ili kamena naprava koju su antički skakači u dalj držali u rukama da bi pri odskoku dobili što veći zamah
✧ *grč.* ⟨*mn*⟩ haltêres ≃ hállesthai: skakati

**halȕc** *m* ⟨N *mn* -i/halucȉm⟩ *pov.* pionir židovskog useljavanja u Palestinu do 1948, prije osnivanja države Izrael
✧ *hebr.* ḥālūc

**halucinácija** *ž* **1.** *psih.* osjetilni doživljaj izazvan abnormalnim uzbuđenjem živčanog sustava bez vanjskog podražaja; osjetilna obmana (vida, sluha, mirisa) kad se što pričinja, privиđa **2.** ono što se, poput slike i vizije, pričinja tijekom halucinacije **3.** *razg.* pričina, obmana // **halucìnant** *m* ⟨G *mn* -anātā⟩ onaj koji halucinira, onaj koji pati od halucinacija, onaj koji ima halucinacije; halucinator; **halucinàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji nastaje u halucinaciji, kojemu je uzrok halucinacija **2.** koji se priviđa kao u halucinaciji; **halucìnantica** (**halucìnantkinja**) *ž*, *v.* halucinant; **halucìnantičin** *prid.* koji pripada halucinantici; **halucìnantno** *pril.* na halucinantan način; **halucìnantnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je halucinantno; **halucìnātor** *m*, *v.* halucinant; **halucinírа|ti** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* halucìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** imati halucinacije **2.** *razg.* izmisliti/izmišljati, (is)pričati besmislice [*ma pusti ga, vidiš da* ~]
✧ *lat.* (h)alucinatio: lutanje duha

**hȁlucinogēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji izaziva halucinacije [~*a droga*; ~*i lijekovi*] △ ~*a* ***sredstva*** *kem.* tvari koje svojim djelovanjem na centralni i vegetativni živčani sustav izazivaju niz psihotičkih simptoma (žive vidne i slušne halucinacije, poremećaje u vremenu i prostoru, nepredvidive promjene raspoloženja,

povećanu osjetljivost na podražaj iz okoline, pojavu depersonalizacije i dr.)

✧ *v.* halucinacija + -GEN

**halucinóza** *ž pat.* akutna psihička bolest s učestalim halucinacijama, stanje kod kojeg bolesnik halucinira uz očuvanu svijest [*alkoholna* ~]

✧ *nlat.* hallucinosis ≃ *v.* halucinacija + -OZA

**hàluga** *ž* ⟨D L -uzi, G *mn* hȁlūgā⟩ **1.** *bot.* velika smeđa morska alga (*Laminaria*) **2.** *rij. jez. knjiž.* **a.** provalija **b.** gusta ili neprohodna šuma **c.** korov, travurina // **hàlugica** *ž jez. knjiž. hip.* od haluga (**1**)

◆ *pr.*: **Hàluga** (Velika Gorica)

✧ *prasl.* i *stsl.* xalǫga (*rus.* xalúga: živica, *slov.* haloga: alga)

**halùrgija** *ž tehn.* skup znanja o dobivanju i proizvodnji soli

✧ *grč.* halourgía: bojanje grimizom ≃ HALO- + érgon: djelo

**hâlva** (**âlva**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *kulin.* orijentalna slastica od brašna, masla, meda, šećera i drugih dodataka [*ćeten*-~; *tahan*-~] // **halvàdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji proizvodi i prodaje halve; halvedžija, slastičar; **halvàdžinica** (**halvèdžinica**) *ž reg.* prodavaonica i radionica halve

◆ *pr.*: **Halvàdžić** (Zagreb), **Halvàdžiev**

✧ *tur.* helva ← *arap.* ḥalwā

**hàlvāt** *m* ⟨G *mn* halvátā⟩ *reg.* **1.** sigurna, zaštićena soba u prizemlju starinskih muslimanskih kuća koja se smatra intimnim obiteljskim prostorom i u koji drugi ne zalaze **2.** prizemlje **3.** soba u kojoj mladenci provedu prvu bračnu noć △ ~**-*avlija*** ograđeno veliko i udobno obiteljsko dvorište

✧ *tur.* halvet: prostrana soba ← *arap.* ḫalwä: osama

**halvèdžija** *m*, *v.* halvadžija

**hȁlja** *ž* ⟨G *mn* hâljā⟩ haljina širokoga kroja, vrlo jednostavna i bez detalja [*sudačka* ~]; habit // **hàljina** *ž* ⟨G *mn* hȁljīnā⟩ jednodijelni gornji ženski odjevni predmet koji pokriva trup i dio nogu [*duga/kratka* ~]; oprava; **haljétak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -éci, G hȁljētākā⟩ kratki kaput △ ***kućni*** ~ dio garderobe za kuću, kratak kućni kaput; **hàljinica** *ž* ⟨G *mn* -īcā⟩ *dem.* od haljina **a.** mala, kratka haljina **b.** dječja haljina

✧ *prasl.* *xala, *xalъ (*rus.* xal: jeftina roba, *slov.* halja: prostrana odjeća)

**hâm** (**âm**) *m* ⟨N *mn* hámovi⟩ *reg.* dio konjske opreme za uprezanje u kola

◆ *pr.*: **Hâm** (Slavonija)

✧ *mađ.*

**Hȁm** *m bibl.* Noin sin, praotac Hamita, kanaanskih arapskih plemena // **Hamíti** *m mn zast.* naziv za jezično srodne nesemitske narode u *S* i *I* Africi; **hàmītskī** *prid.* koji se odnosi na Hamite △ ~ ***jezici*** *lingv.* u starijoj lingvističkoj literaturi naziv za berberske i kušitske jezike, te staroegipatski, *usp.* afroazijski jezici, *v.* afroazijski △

✧ *hebr.* ḥām: vruć, topao

**hàma**, *v.* hanuma

**hamáda** *ž geogr.* ogoljele i puste kamenite visoravni u Sahari s kojih vjetar raznese sav sitniji materijal

✧ *arap.*

**hamadrijáde** *ž mn* ⟨N hamadrijáda⟩ *mit.* u grčkom mitu šumske nimfe koje žive i umiru s drvećem

✧ *grč.* Hamadryádes ≃ háma: zajedno + drŷs: drvo ≃ dryás, *v.* Drijade

**hamàjlija** *ž*, *v.* amajlija

**hȁmak** *m* ⟨G -mka, N *mn* -mci⟩ *reg.* viseća mreža za spavanje i odmaranje, obično u mornarici

✧ *šp.* hamaca ← *egz.*

**hamakròmija** *ž tipogr.* tehnika istovremenog tiskanja u nekoliko boja

✧ *grč.* háma: zajedno + -KROMIJA

**hàmāl** (**hamàlīn**) *m* ⟨G hamála⟩ *reg.* nosač // **hamáliti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hàmālim, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -áljēnje⟩ *reg.* **1.** nositi, prenositi, vući **2.** raditi iscrpljujuće i teške poslove; crnčiti, dirinčiti

✧ *tur.* ← *arap.* ḥammāl

**hàmām** *m* ⟨G hamáma⟩ *reg.* **1.** javno kupalište s toplom vodom ili s parom **2.** mala kupaonica u muslimanskoj kući // **hamàmdžija** *ž reg. zast.* upravitelj i poslovođa u hamamu; **hamàmdžījka** *ž*, *v.* hamamdžija; **hamàmdžik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg. zast.* kućna kupaonica ili posuda za kupanje u muslimanskoj kući

✧ *tur.* ← *arap.* ḥammām

**hamamèlis** *m bot.* sjevernoameričko nisko i grmoliko ukrasno drvo (*Hamamelis virginiana*) iz porodice *Hamamelidaceae*, kora i listovi služe u medicinske svrhe

✧ *nlat.* hamamelis ← *grč.* hamamēlís: mušmula

**ham-and-eggs** (*izg.* hȅmendeks) *m kulin.* pržena šunka s jajima

✧ *engl.*

**Hamann** (*izg.* Hàman), **Johann Georg** (1730–1788), njemački pisac i filozof; protivnik racionalizma, snažno utjecao na pokret »Sturm und Drang«, Herdera i Goethea

**hamàrtōm** *m* ⟨G hamartóma⟩ *pat.* dobroćudna tumorska tvorba koja nastaje prekomjernim rastom zrelih stanica i normalnog tkiva koje je nešto poremećene strukture
✧ *nlat.* hamartoma ≃ *grč.* hamartánein: griješiti + -OM

**Hàmas** (**Hamȁs**) *m pol.* ekstremistička islamska organizacija na Zapadnoj obali i u Gazi, osnovana 1987. kao ogranak panarapske organizacije Muslimanska braća; cilj joj je stvoriti islamsku državu u Palestini, protivi se bilo kakvom mirovnom sporazumu s Izraelom i zagovara terorizam kao oblik borbe

**hȁmbār** (**ȁmbār**) *m reg.* spremište u kojemu se čuva žito, gospodarska zgrada za držanje žitarica poslije žetve; žitnica // **hambàrina** *ž pov.* velika jama u obliku amfore, usječena u suho i mekano tlo (prvenstveno pješčanik ili prapor); od 4. do 6. st. služi kao skladište žita
✧ *tur.* anbar, ambar ← *perz.* anbār: spremište, skladište

**hàmbīr** *m* ⟨G *mn* hambírā⟩ *reg. pov.* u Osmanskom Carstvu **a.** povorka konja ili teglećih životinja međusobno povezanih povocima (ob. u karavanama) **b.** povorka ljudi vezanih konopom ili lancima jedan za drugoga (kod vođenja ratnih zarobljenika ili u karavanama robova)
✧ *tur.* hember ← *perz.*

**Hàmburg** *m* **1.** njemački grad i jedna od najvećih svjetskih luka, leži na ušću Labe, 122 km od Sjevernog mora, 1.600.000 stan. **2.** federalna jedinica Njemačke // **hȁmbić** (**hȁmbi**) *m razg.* mali hamburger (**2b**); **hàmburger** *m* **1.** *agr.* sorta vinove loze i grožđa **2.** *kulin.* **a.** vrsta posebno sušene slanine **b.** sendvič od okruglog peciva i odreska od kosanog mesa uz zelenu salatu, umake i dr.; sinonim za američki način brzo pripremljene hrane i načina prehrane; **hàmburškī** *prid.* koji se odnosi na Hamburg; **Hàmburžanin** *m* (**Hàmburžānka** *ž*) ⟨N *mn* Hàmburžani⟩ stanovnik Hamburga

**Hàmdija** m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Hámdo** ◇ *pr.*: **Hàmdija**, **Hamédović** (Slavonski Brod, Pula)
✧ *tur.* Hamdī ← *arap.*

**hamdòsum** *uzv. reg.* hvala Bogu!
✧ *tur.* hamdolsun ← *arap.* hamd: zahvala Bogu + olsun: neka bude ← olmak: biti

**hamefíti** *m mn* ⟨N hamèfīt, G hamefíta⟩ *bot.* višegodišnje biljke kojima pupovi prezimljavaju blizu zemlje, prekriveni snijegom
✧ *grč.* khámai: na zemlji + -FIT(I)

**hȁmer** *m term.* posebna vrsta bijelog tvrdog papira velikog formata za crtanje (ob. za tehničko crtanje) ili za podlaganje izloženih crteža, fotografija i sl.
✧ *njem.* Hammer: koji je od kamena; čekić

**hàmeticē** *pril.* sasvim, potpuno, u potpunosti, odreda sve, ametice
✧ *tur.* ammeten ← *arap.* 'āmmätän

**Hàmilkar Bârka** (**Bȁrkas**) (?–229/228. pr. Kr.), otac Hanibalov, kartažanski vojskovođa, ratovao s Rimom na Siciliji u Prvom punskom ratu (264–241. pr. Kr.)

**Hamilton** (*izg.* Hèmilton), **Alexander** (1755/1757–1804), američki pravnik, političar i ustavotvorac; njujorški delegat na Ustavotvornoj konferenciji (1787), član Kongresa i glavni autor dokumenata o Federaciji; vođa Federalističke stranke, član Kabineta i savjetnik predsjednika Washingtona te prvi tajnik Riznice SAD-a (1789–1795)

**hàmītskī**, *v.* Ham

**Hàmlet** *m* **1.** *mit.* lik starih islandskih i skandinavskih legendi, legendarni danski kraljević **2.** *knjiž.* glavni lik istoimene Shakespeareove tragedije; jedan od najsloženijih dramskih likova sveukupne svjetske književnosti o kojem je napisano više studija i rasprava nego o bilo kojem drugom liku // **hamletȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ pomanjkanje odlučnosti, sporost ili nesposobnost da se u izboru između dviju mogućnosti izabere jedna; oklijevanje, krzmanje; hamletovština; **hàmletovsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Hamleta **2.** koji je bez odlučnosti, koji odgađa odluke; neodlučan △ *~**a dilema (dvojba)*** situacija u kojoj je jako teško donijeti odluku jer nijedna odluka nije bezopasna ili bezbolna; **hamletóvština** *ž*, *v.* hamletizam

**Hamm** (*izg.* Hâm), **Josip** (1905–1986), hrv. slavist, profesor na sveučilištima u Zagrebu i Beču na slavističkoj katedri koju su ranije vodili F. Miklošič i V. Jagić; proučavao najstarije sačuvane staroslavenske spomenike i hrv. glagoljicu (*Staroslavenska gramatika*, *Staroslavenska čitanka*)

**Hammarskjöld** (*izg.* Hàmaršeld), **Dag** (1905–1961), švedski političar i diplomat, generalni sekretar UN-a, poginuo u avionskoj nesreći u Kongu, posmrtno dobio Nobelovu nagradu za mir 1961.

**Hammerstein** (*izg.* Hèmerstein), **Oscar** (1895–1960), američki skladatelj, libretist i producent uspješnih mjuzikla na Broadwayu, uspješno surađivao s R. Rogersom; dobitnik Pulitzerove nagrade 1944 (*Show Boat*, *Oklahoma*)

**Hammet** (*izg.* Hèmet), **Samuel Dashiell** (1894–1961), američki književnik, tvorac tzv. »tvrdo kuhanog« detektivskog romana; pisao i filmske scenarije (*Malteški sokol*, *Stakleni ključ*, *Tanki čovjek*)

**hàmor** *m reg.* veliki kovački čekić (ob. se razlikuje od malog čekića, kladivca)
◈ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Hàmer** (170, Međimurje), **Hàmeršmit** (Senj), **Hammer** (*izg.* Hȁmer)
✧ *njem.* Hammer

**hàmper** *m reg.* vedro, kanta
✧ *njem.*

**hampshire** (*izg.* hèmpšājr) *m agr.* pasmina ovaca razvijena u Engleskoj, sada vrlo raširena u SAD-u, velikih dimenzija, daje kvalitetno meso
✧ *engl.* prema engleskoj pokrajini Hampshire

**Hampton** (*izg.* Hèmptn), **Lionel** (1913), američki jazz glazbenik, vođa orkestra, prvi u jazzu upotrijebio vibrafon, improvizator s izvanrednim osjećajem za ritam; nastupao u kvartetu Bennyja Goodmana

**hàmsīn** *m* ⟨G hamsína⟩ *reg.* **1.** dugo zimsko razdoblje, od kraja siječnja do početka proljeća **2.** *meteor.* suh i vruć proljetni pustinjski vjetar koji puše na *S* Afrike (Egipat, Libija, Sudan) i na Bliskom istoku; kamsin
✧ *tur.* ← *arap.* ḫamsīn: pedeset

**Hamsun** (*izg.* Hȁmsun), **Knut** (1859–1952), norveški pisac, prevođen na brojne jezike, književnu slavu stekao romanom *Glad* (1890) i brojnim kasnijim romanima; uoči i za vrijeme 2. svjetskog rata podupirao njemački nacizam, poslije rata utamničen i suđen kao izdajnik, zatim oslobođen zbog visoke starosti; Nobelova nagrada za književnost 1920.

**hàmūr** *m* ⟨G hamúra⟩ *reg.* **1.** kvasac **2.** tijesto (žganci, klepe) // **hamùrluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* dio pekare gdje se mijesi tijesto i oblikuju kruh i pecivo
✧ *tur.* ← *arap.* ḫamīr

**Hamurâbi** (1729–1686. pr. Kr.), najpoznatiji babilonski kralj, osnivač Babilonskog Carstva // **Hamuràbijev** *prid.* koji pripada Hamurabiju △ ~***a stela*** stup na kojem je klinovim pismom uklesan Hamurabijev zakonik; ~ ***zakonik*** zbornik zakona uklesanih na Hamurabijevoj steli, držalo se da je to najstariji zakonik u povijesti, pronađen 1901. u Suzi

**hàmza** *ž lingv.* znak u arapskom pismu, označava praskavi, eksplozivni glas; obično se piše iznad slova, a transliterira kao apostrof »ž«
✧ *arap.* hämzä: skupljanje, stiskanje

**Hȁmza** m. os. ime (*musl.*) ◊ *pr.*: **Gȁnza**, **Hàmzagić**, **Hȁmzić** (220, Istra, okolica Zagreba), **Hȁmzja** (Sisak), **Hȁnza**
✧ *tur.* Hamza ← *arap.* ḥamzä: lav

**hȁmzab** *m zool.* križanac nastao ukrštanjem magarca i zebre
✧ *hebr.* ḥ$^a$m(ōr) + zeb(rah): početna slova imena obiju životinja

**Hàmzić**, **Mihajlo** (?–1518), posljednji značajni slikar dubrovačke renesanse (*Krštenje Kristovo*, *Triptih Sv. Nikole u Kneževu dvoru*)

**hân** *m* ⟨N *mn* hánovi⟩ **1.** *pov.* konačište uz cestu, orijentalne gradnje, za prihvat putnika i zaprega **2.** *reg.* gostionica // **hándžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. zast.* onaj koji drži han, vlasnik ili zakupac hana
◈ *pr.*: **Hân** (130, posvuda), **Hànak** (Čazma), **Hȁnčār** (Slavonija), **Hánčević** (*J* i sred. Dalmacija), **Hȁndabaka** (Dubrovnik), **Hàndanagić** (Buje, Crikvenica), **Handánović** (Sisak, Pag), **Hȁndraka** (Virovitica), **Hándžić** (Donja Stubica, Osijek, od Handžijić), **Hȁnđak** (Sisak), **Hàničār** (Podravska Slatina), **Hánić** (170, Zagreb, Podravina), **Hànižār** (Našice), **Hànižjār** (Našice)
✧ *tur.* ← *perz.* hān, hāne: kuća

**Hȁn** **1.** ime druge velike kineske dinastije (206. pr. Kr.–220) koja je odlučujuće utjecala na kinesku kulturu; osnivač Liu Pang **2.** *etn.* ime naroda, najbrojnija kineska etnička i lingvistička skupina koja predstavlja 92% stanovništva Kine

**Hána** (**Hànija**) ž. os. ime (*musl.*); *hip.* od Hanifa, Hanuma, Merhana, Rejhana, Salihana i sl.; *hip.*: **Hánka**, **Hànuša**, **Hánča**
◊ *pr.*, *v.* Hȁna

**Hȁna** ž. os. ime, *v.* Ana; isto: **Hȁnka** (← *sl.*)

◊ *pr.*: **Hànaček** (Našice), **Hànić** (*v.* i hân), **Hànković** (Ivanić Grad), **Hànušić** (Rijeka, Split), **Hànuška** (Grubišno Polje)

**Hànaman, Franjo** (1878–1941), hrv. kemičar, izumio prvu upotrebljivu električnu žarulju s metalnom niti

**hanbalíti**, *v.* hanbelije

**hanbèlije** *m mn* ⟨N hanbèlija⟩ *pravn.* pristaše šerijatske pravne škole; smatrali su da se u pravu mogu, kad nema pravnog uporišta u tradiciji, upotrebljavati argumenti razuma; hanbaliti // **hanbalíti** *m mn* ⟨N hanbàlīt, G hanbalíta⟩, *v.* hanbelije

✧ *arap.* Ḥanbalī, prema imenu osnivača škole Ahmeda ibn Hanbela (9. st.)

**hȁnd** *m*, *v.* handremi

**Händel** (*izg.* Hèndl), **Georg Friedrich** (1685–1759), njemački kasnobarokni skladatelj, orguljaš i dirigent; najveći dio stvaralačkog života proveo u Engleskoj gdje je stekao priznanja kao dvorski skladatelj i veliku popularnost kao promotor glazbe; do danas nenadmašeni oratoriji na biblijske teme (*Mesija*); iznimno plodan skladatelj u svim glazbenim vrstama (izdanje ukupnih djela objavljeno u 100 svezaka)

**handheld** (*izg.* hêndheld) *m inform.*, ob. u: △ ~ ***PC*** (*izg.* ~ pî-sî) vrsta maloga računala koji se može držati u ruci; ručno računalo

✧ *engl.*

**hȁndlati** (∅, čime, s kime) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** trgovati, voditi kakav posao, poslovati **2.** *iron.* voditi mutan posao, muljati, voditi kakav posao ispod tezge, raditi ispod ruke; mešetariti, petljati // **hȁndler** *m reg. rij.* onaj koji prodaje na sitno; preprodavač, trgovac

✧ *njem.* handeln

**hȁndremi** *m* ⟨G -ja, N *mn* -ji, G -ījā⟩ *reg.* u remiju, okončanje partije otkrivanjem svih 14 karata složenih po pravilima u skupine od tri ili više (skala u boji ili iste vrijednosti); hand, odjednom, »iz ruke«

✧ *njem.* Handremis

**hands** *m*, *v.* henc

**hàndžār** *m* ⟨G handžára⟩ *pov.* dug zakrivljen dvosjekli nož △ ***~-divizija*** *pov.* divizija njemačke vojske (kao dio SS-a, *usp.* esesovac) formirana u 2. svjetskom ratu uglavnom od muslimana iz Bosne

◈ *pr.*: **Hàndžār**

✧ *tur.* hancer, hançer ← *arap.* i *perz.* ḫanǧar

**hanèfije** *m mn* ⟨N hanèfija⟩ *isl. pravn.* pristalice šerijatske pravne škole, jedne od četiri škole islamskog prava; hanefiti

✧ *tur.* Ḥanefī, prema imenu osnivača škole Abū Haneīfu

**hȁngār** *m* velika, natkrivena prostorija, ob. montažne gradnje, za smještaj letjelica, tramvajskih kola, strojeva i sl. // **hȁngārsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hangar [*~a konstrukcija*]

✧ *njem.* Hangar ← *fr.*

**Hangchou** (*izg.* Hangzòu) *m* grad i luka u *I* Kini, 1.090.700 stan.

**Hànibal** **1.** *v.* ◈ **2.** (247–183. pr. Kr.), sin Hamilkara Barke, kartažanski vojskovođa i državnik, jedan od najvećih antičkih stratega; u borbi protiv Rimljana prešao Alpe i tako upao u Rimsko Carstvo, dobio dvije bitke, ali je odustao od napada na Rim; poražen u Africi u bici kod Zame, čime nestaje prevlast Kartage u Sredozemlju; počinio samoubojstvo trovanjem △ ***Hanibal ante portas*** (*izg.* Hànibal ȁnte pȍrtas) **1.** Hanibal je pred vratima, izreka nastala u vrijeme kad je Hanibal prijetio Rimu **2.** *pren.* upozorenje zbog bliske opasnosti

◈ m. os. ime, *zast.*

**hânīj** *m kem.* umjetno dobiven radioaktivni element (simbol Ha, atomski broj 105); nielsbohrium (po nekima je to siborgij)

✧ prema njemačkom kemičaru O. Hahnu, dobitniku Nobelove nagrade 1944.

**hanìkāh** *m* ⟨G hanikáha, N *mn* hanikási, G hanikáhā⟩ *isl.* derviški samostan s internatom za derviše gdje se vrše vjerska predavanja

✧ *tur.* hanikah ← *arap.* ḫāniqāh ← *perz.* hāngāh

**hankórnija** *ž bot.* rod tropskih drvenastih biljaka (*Hancornia*); brazilska hankornija daje pernambuco kaučuk

✧ *nlat.* hancornia

**Hannover** (*izg.* Hanófer) *m* **1.** njemački grad u Donjoj Saksoniji, o. 600.000 stan. **2.** administrativno područje u Donjoj Saksoniji **3.** *pov.* **a.** nekadašnja država u *SZ* Njemačkoj, prvo izborna u okviru Svetog Rimskoga Carstva (1692–1806), potom kraljevstvo (1814–1866) pa pruska provincija (1866–1945) **b.** vladarska dinastija u Velikoj Britaniji (1714–1901), rodonačelnik je George Louis (kralj George I), knez izbornik Hannovera

**Hanoi** (*izg.* Hànoj) *m* pristanište na Crvenoj rijeci i glavni grad Vijetnama, 1,1 mil. stan. // **hànojskī** *prid.* koji se odnosi na Hanoi

**hanoveránac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G hanovèranācā⟩ *zool. sport* tip snažnog kolskog konja, engleski polukrvnjak koji se razvio u posebnu rasu; dobar u turnirskim disciplinama
✧ prema njemačkom gradu Hannoveru

**Hȁns** m. os. ime (njemačkog podrijetla), *v.* Ivan
◊ *pr.*: **Hȁnc**, **Hànčić** (110, Ivanec, Čakovec), **Hȁns** (Zagreb, Bjelovar), **Hànzalek** (Samobor), **Hȁnzec** (Kutina, Donja Stubica), **Hànzel** (Zagreb), **Hȁnzelik** (Bjelovar), **Hànzer** (Osijek), **Hànzić**, **Hànzl** (Daruvar), **Hànzlić** (Slavonija), **Hȁnž** (okolica Zagreba), **Hȁnžek** (1230, Zagorje), **Hanžéković** (160, Koprivnica), **Hȁnžel** (Karlovac, Pregrada), **Hànževačkī** (170, Bjelovar), **Hȁnžić** (180, Zagreb, Zagorje)

**hansòku** *m* ⟨*indekl.*⟩ *sport* u karateu diskvalifikacija natjecatelja zbog prekršaja pravila
✧ *jap.*

**hànsom** *m pov.* engleska pokrivena kočija na 2 kotača, kočijaš je straga na visokom sjedalu
✧ *engl.* prema graditelju kočije, engleskom arhitektu J. A. Hansomu (1803–1882)

**Hanȕka** (**Hanùka**, **Hànuka**) *ž* ⟨D L -uci, G *mn* -úkā⟩ *jud.* židovski osmodnevni polublagdan, ob. u prosincu, blagdan svjetla i svijeća, u spomen na uspješan ustanak Makabejaca koji su 166. pr. Kr. oslobodili jeruzalemski Hram gdje su, prema predaji, osam dana gorjele svijeće uljarice, iako je ulja bilo samo za jedan dan // **hanùkija** *ž jud.* svijećnjak s devet krakova; tijekom Hanuke središnjim krakom, šamašem, svaki dan pali se po jedna od ostalih osam svijeća
✧ *hebr.* ḥ$^{a}$nukkāh: posvećenje

**hanùma** *ž reg. fam.* gospođa, supruga // **hàma** *ž* ⟨G *mn* hámā⟩ *reg.* majka, baka; **hanùmica** *ž reg. fam.* gospođica
◈ *v.* Hána
✧ *tur.* hanım

**Hȁnza** *ž pov.* savez njemačkih trgovačkih gradova radi uzajamne zaštite poslovnih interesa (od 13. do 17. st.) // **Hanzeáti** *m mn* ⟨N Hanzèāt, G Hanzeáta⟩ članovi Hanze; **hanzèātsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Hanzu [*~i gradovi*; *~o pomorsko pravo*] △ *~a* ***liga*** udruženje njemačkih trgovačkih gradova osnovano u 13. st., vrhunac doseglo u 14. st., a slomljeno u Tridesetogodišnjem ratu (prva pol. 17. st.)
✧ *njem.* Hansa ≃ *stvnjem.* Hanse: skup, skupina vojnika

**Hanžéković** **1. Boris** (1916–1945), hrv. atletičar, reprezentativac, državni rekorder u trci na 110 m s preponama; stradao u Jasenovcu; njemu u spomen utemeljeno je atletsko natjecanje *Hanžekovićev memorijal* **2. Fedor** (1913–1997), hrv. filmski redatelj i scenarist, osnivač i urednik časopisa *Filmska kultura* (igrani filmovi *Bakonja fra Brne*, *Svoga tela gospodar*, *Stojan Mutikaša*) **3. Marijan** (1915–1993), hrv. ekonomist, sveučilišni profesor, stručnjak za financije; prvi ministar financija Republike Hrvatske (1990–1991)

**haóma** *ž* **1.** *bot.* bezlisna loza (*Sarcostemma acidum*) iz *I* Indije **2.** piće od te biljke, mliječni kiselkasti sok, upotrebljavalo se ritualno u iranskoj religiji (zoroastrijanizmu); napitak besmrtnosti
✧ *avest.*

**haòri** *m* ⟨*indekl.*⟩ *term.* široki kaput do koljena nadahnut japanskom tradicionalnom odjećom
✧ *jap.* haori

**hȁp** *m* ⟨G hàpa, N *mn* hàpovi, G hàpōvā⟩ *reg.* **1.** bobica **2.** pilula (za lijek u obliku kuglice) **3.** *pren.* ono što je gladnom potrebno; hrana // **hàpa** *ž*, *v.* hap
✧ *tur.* ← *arap.* ḥabb

**hàpakseirèmenōn** *m*, *v.* hapakslegomenon

**hapakslegòmenōn** *m* ⟨G hapakslegomenóna⟩ *lingv.* riječ ili izraz nesigurna značenja koja se u čitavom korpusu tekstova nekog jezika javlja samo jedanput; nekrotizam; hapakseiremenon // **hàpaks** *m*, *v.* hapakslegomenon
✧ *grč.* hápaks: jednom + legómenon (eirēménon): rečeno

**hȁpati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* grabiti // **hȁpnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* hȁpnēm, *imp.* hȁpni, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* hȁpnuo⟩ *žarg.* zgrabiti
✧ *prasl.* *xapati (*rus.* xápat’, *polj.* chapać) ? ≃ *lat.* capere: uzeti

**hapkîdo** *m* ⟨G hapkída⟩ *sport* korejska vještina samoobrane u koju su utkani elementi aikida i džuda
✧ *kor.*

**HAPLO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na jedno, jednostavno [*haplologija*]
✧ *grč.* haplóos: jednostavan

**haplogràfija** *ž* greška u prepisivanju, nastaje kad se jedno uz drugo nađu dva ista ili slična slova, sloga ili riječi te se jedno nenamjerno izostavi
✧ HAPLO- + -GRAFIJA

**hȁploīd|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji je sam, jednostavan **2.** *biol.* koji ima samo jednu skupinu kromosoma △ **~*ne stanice*** *biol.* spolne stanice koje sadrže samo jednu skupinu kromosoma, ob. polovicu broja kromosoma diploidne stanice // **haploídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *biol.* svojstvo haploidnih organizama
✧ HAPLO- + -IDAN

**haplològija** *ž lingv.* izostavljanje istih ili sličnih glasova ili glasovnih skupova u riječi (mor*fo*fonologija – morfonologija)
✧ HAPLO- + -LOGIJA

**haplòpija** *ž med.* jednostavan, normalan vid, *opr.* diplopija
✧ HAPLO- + -OPIJA

**hȁploskop** *m psih. med.* instrument kojim se mjeri osjet dodira i pritiska
✧ HAPLO- + -SKOP

**haplóza** *ž* **1.** *fil.* u mističnoj filozofiji, odvajanje duše od izvanjskog svijeta i svođenje na vlastitu bit **2.** *bot.* nastajanje haploidnih kromosoma putem mejoze
✧ *grč.* háplōsis: pojednostavnjenje ≃ HAPLO- + -OZA

**happening** (*izg.* hȅpening) *m* **1.** *umj.* scensko, likovno ili glazbeno djelo kod kojeg se očekuje od promatrača da sudjeluje u onome što čine izvođači; međusobno djelovanje čovjekove akcije i zatečena stanja; događanje **2.** *pren.* uopće raznovrsna, šarolika, događajima bogata atmosfera
✧ *engl.*

**happy end** (*izg.* hȅpiend) *m* **1.** *umj.* sretan završetak književnog djela ili filma, ob. prema očekivanjima **2.** sretan završetak uopće // **hèpiendskī** *prid.* **1.** koji ima hepiend, koji se odnosi na hepiend **2.** koji sretno završava, ima sretan završetak (npr. film, knjiga i sl.); **hèpiendski** *pril.* na sretan način, sretno
✧ *engl.* ← happy ending

**happy line** (*izg.* hȅpi lâjn) *m* **1.** igra u kojoj svaki igrač mora naći određeni broj kupaca kartice (ili kojega drugoga dokumenta) toga happy linea (npr. tri), a igrači u sljedećim kolima igre plaćaju »dobitak« onima prijašnjima; sretna veza, lanac sreće **2.** *pejor.* prevara pomoću takve igre
✧ *engl.*

**hȁps** (**ȁps**) *m reg.* zatvor, tamnica [*biti u ~u*; *dospjeti u ~*] // **hapsàna** *ž* ⟨G *mn* hapsánā⟩ *reg.* zatvor; haps, ćuza, pržun; **hapsàndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* čuvar zatvora i zatvorenika; tamničar, uzničar; **hȁpsiti** (**ȁpsiti**) (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -sēći, *gl. im.* -pšēnje⟩ lišavati slobode radi odvođenja u zatvor, uhititi koga; **hȁpšenica** *ž*, *v.* hapšenik; **hȁpšeničkī** *prid.* koji se odnosi na hapšenika; **hȁpšēnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *reg.* onaj koji je uhapšen, uhićen; uhićenik
✧ *tur.* hapis ← *arap.* ḥabs

**hapténi** *m mn* ⟨N hàptēn, G hapténa⟩ *fiziol.* malene molekule koje postaju imunogene ako se vežu za kakvu drugu tvar; same ne mogu potaknuti proizvodnju protutijela
✧ *v.* haptički

**hàptičk|ī** *prid. psih.* koji se odnosi na osjet opipa (dodir, pritisak, temperatura); opipni △ **~*e halucinacije*** *psih.* bolesnikovo uobraženo doživljavanje tuđeg dodirivanja; **~*i osjećaj*** kožni osjet dodira; **~*o polje*** prostor koji dohvaća ruka // **hàptika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *psih.* dio psihologije koji se bavi ispitivanjem podataka o osjetljivosti kože na dodir, ispitivanje taktilnog osjeta
✧ *grč.* háptein: dohvatati ← haptikós: koji može dohvatiti, osjetiti, shvatiti

**hȁptometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* sprava za mjerenje osjetljivosti na dodir
✧ *v.* haptički + -METAR

**haptotropìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *bot.* svojstvo nekih biljaka (npr. vinova loza) da se na dodir počnu tropički gibati
✧ *v.* haptički + -TROPIZAM

**hâr** *m arh.* **1.** čar, zahvalnost, korist [*to ti je za ~*] **2.** dobro djelo, milost, dobročinstvo // **háran** *prid.* ⟨*odr.* hârnī⟩ *arh.* **1.** koji je čestit; dobro odgojen, stidan **2.** *ekspr.* zahvalan; **hârno** *pril. arh.* **1.** čestito, valjano, dobro **2.** snažno, jako **3.** *ekspr.* zahvalno
✧ *tur.* ar ← *arap.* ʿār ← *grč.* kháris: zahvalnost

**harabàtija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *reg. zast.* onaj koji je ogrezao u piću i zato zapušten i propao; bekrija **2. a.** *pov.* u perzijskoj poeziji stara krčma gdje su se slobodoumni pjesnici sastajali i izmjenjivali misli **b.** dotrajala, stara, zapuštena kuća; ruina, ruševina
✧ *tur.* harabati ← *arap.* ḫarābātī: ruine ← ḫarābā: ruina

**hàrāč** *m* ⟨G haráča⟩ **1.** *pov.* namet koji je u doba Osmanskog Carstva morao plaćati svaki nemusliman stariji od 7 godina; harč, glavarina **2.** *pejor.* pljačka, otimačina [*to nije porez, to*

*je* ~] **3.** *pren.* trošak, izdatak // **haráči|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hàrāčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** *pov.* ubirati harač **2.** *razg.* pustošiti, pljačkati, otimati [*vojska je tri dana ~la po osvojenom gradu*]; **harà̀člija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *pov.* onaj koji ubire harač, poreznik **2.** *pejor.* otimač, pljačkaš; **haràčlījskī** *prid.* koji se odnosi na harač i haračlije; **hára|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hârām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pustošiti, razarati **2.** pljačkati, otimati, uništavati; haračiti (2) **3.** (o bolestima) vladati [~ *gripa*; ~ *kuga*]; **hȁrč** *m* ⟨N *mn* -i, G hârčā⟩, *v.* harač (1); **hârčiti** (**ȁrčiti**) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *ekspr.* **1.** (što) rasipati novac, lakomisleno trošiti **2.** (se) nestajati tako što se troši (o novcu), tako što se jede (o jelu) itd.; **hàrčlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* rasipnik, rastrošnik; **hàrčljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je rasipan; rastrošan

❖ *pr.*: **Hàrači** (Koprivnica), **Hàračić** (Rijeka, Split), **Hȁrča** (190, Križevci), **Hàrčević** (Banovina)

✧ *tur.* harç ← *arap.* ḫarğ

**harakìri** *m* ⟨*indekl.*⟩ ritualno samoubojstvo u Japanu paranjem utrobe; sepuku

✧ *jap.* hara: trbuh + kiri: ubod

**Harald** (*izg.* Hàrald) ime četvorice norveških kraljeva (9–12. st.) i jednog danskog kralja (10. st.)

**hàrām** *m* ⟨G haráma⟩ *pravn. pov.* **1.** *isl.* kategorija zabranjenih djela i postupaka **2.** sve ono što je grešno, nedopustivo, nepravedno **3.** sve ono što je prokleto, *opr.* halal // **haràmija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *reg. zast.* razbojnik, odmetnik (u Bosni) **2.** *pov.* u hrv. vojsci lako naoružani pješak (od o. 1550, ob. u borbama protiv Osmanlija) **3.** *pren.* onaj koji je poput vojničine; grubijan, nasilnik; **haràmījskī** *prid.* koji se odnosi na haramije; **harámiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* hàrāmīm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ *reg.* ne dati oproštenje; prokleti, proklinjati, *opr.* halaliti

❖ *pr.*: **Haràmija** (310, Međimurje, Pokuplje), **Haràmina** (500, Zagreb, Zagorje), **Haràmīnčić** (**Haramìnčić**) (100, Zagreb i okolica), **Haramínec** (Podravina)

✧ *tur.* haram ← *arap.* ḥarām

**hàrambaša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *pov.* **a.** starješina pandura (ob. osmanskih) **b.** onaj koji vodi hajduke, vođa hajduka **2.** *term.* vođa alkarskih momaka, *usp.* alka **3.** *pren.* **a.** vrlo energična ženska osoba, oštra na jeziku, žestoka u nastupima prema drugome **b.** onaj koji je bahat; tiranin, silnik // **hàrambašica** *ž*, *v.* harambaša; **hàrambašovati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -šujēm, *pril. sad.* -šujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** biti harambaša, voditi četu hajduka, odmetnika **2.** postupati silnički, postavljati se kao jedina vlast, vladati nasilnički, bezobzirno

❖ *pr.*: **Àrambasić** (880, Osijek, Knin, Zagora, Slavonija), **Àrambaša** (Šibenik), **Àrambašić** (880, Slavonija, Zagora), **Àrambašīn** (Zagora), **Hȁrambaša** (110, Koprivnica, Ludbreg), **Hàrambašić** (280, Pakrac, Petrinja), **Hàranbašić** (Virovitica)

✧ *tur.* harami baı, *v.* haram, haramija + *v.* baš², baša

**Hàrambašić, August** (1861–1911), hrv. rodoljubni pjesnik, pravaš starčevićanac, urednivao i pokretao listove i časopise (*Hrvatska vila* 1881–1885)

**hàrāmōsum** *uzv.* neka je prokleto!, ne bilo na dobro!

✧ *tur.* haramolsun ← *v.* haram + *v.* olsun: neka bude ← olmak: biti

**háran**, *v.* har

**hàrānga** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *pov.* svečani govor održan pred nekim zborom **2.** (*mn*) *pejor.* mnogo riječi o neznatnoj stvari **3.** *pren.* huškački govor, podbadanje protiv koga // **haràngēr** *m* ⟨G harangéra⟩ onaj koji harangira, koji pokreće i vodi harangu (3); huškač, podbadač; **haràngērskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na harangera **2.** koji ima oblik i sadržaj harange [~ *tekst*]; huškački; **haràngērski** *pril.* kao haranger, na način harangera; **harangírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* haràngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *pov.* svečano (iz)govoriti **2.** *pejor.* provesti/provoditi harangu; podbadati, huškati, nagovarati

✧ *fr.* harangue ← *lat.* harenga

**Haráre** *m* (do 1980. Salisbury), glavni grad Zimbabvea, 1.485.615 stan.

**hárati**, *v.* harač

**hârba** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. vojn. zast.* kratko koplje // **hàrbija** (I) *ž reg.* šipka od drveta ili željeza za nabijanje starinske puške barutom; **hàrbija** (II) *m pren. ekspr.* penis

❖ *pr.*: **Hȁrbaš** (Banovina), **Hàrbić**

✧ *tur.* harbe ← *arap.* ḥarbä

**Hàrbin** *m* grad i luka u *I* Kini, 2.443.400 stan. // **hàrbinškī** *prid.* koji se odnosi na Harbin

<u>**hard**</u> (*izg.* hârd) *prid.* jak, čvrst, tvrd u različitim kombinacijama izraza △ ~ <u>***bop***</u> (*izg.* ~ bȁp)

*glazb.* jazz stil nastao o. 1955. karakterističan po jednostavnijim ritmičkim obrascima te harmonijskim i melodijskim rješenjima be bopa, East Coast Jazz; ~ **disc** *inform.* elektromehanički magnetski uređaj velikog kapaciteta za spremanje podataka; tvrdi disk, kruti disk; ~ **rock** (*izg.* ~ rȍk) *glazb.* nastaje koncem 1960-ih na temeljima blues-rocka i psihodelije; jedan od najvitalnijih i najpostojanijih žanrova tradicionalnog rocka, karakterističan po jednostavnim melodijama, skladbama građenima oko blues riffova i gitarskih sola

✧ *engl.*

**hàrdālj** *m* ⟨G hardálja⟩ *reg. bot.*, *v.* gorušica

✧ *tur.* hardal ← *arap.* ḫardal

**hârd bȁp** hard bop, *v.* hard △

**hardcore** (*izg.* hârdkōr) *m* **1.** *glazb.* varijanta punk rocka utemeljena poč. 1980-ih s nakanom čuvanja i radikaliziranja izvornog duha punka; iznimno brz ritam, agresivni tekstovi (više izvikivani nego pjevani) **2.** *film.* pornografski film u kojem je eksplicitno prikazan spolni odnos (za razliku od softcorea) △ ~ **techno** (*izg.* ~ tȅhno) *glazb.* žanr popularne plesne glazbe koju karakterizira agresivnost i brzina

✧ *engl.*: čvrsta jezgra

**hârd dȉsk** hard disc, *v.* hard △

**hârdlājner** *m pol. publ.* pristaša beskompromisne, nepomirljive, oštre i nepopustljive politike ili djelovanja; tvrdolinijaš

✧ *engl.* hard-liner

**hàrdōv** (**àrdōv**) *m* ⟨G hardóva⟩ *reg.* bačva, bure

✧ *mađ.* hordó

**hârd rȍk** hard rock, *v.* hard △

**hȁrdvēr** *m* **1.** *inform.* fizički dijelovi kompjuterskog sustava, uključujući sve vanjske uređaje (pisač, modem, miš, tastatura i sl.); sklopovska oprema, sklopovlje, *opr.* softver **2.** poduzeće ili pogon za izradu gramofonskih ploča // **hardvèrāš** *m* ⟨G hardveráša⟩ *inform. razg.* onaj koji izrađuje, koji se bavi razvojem ili koji servisira hardver; **hȁrdversk|ī** *prid.* koji se odnosi na hardver △ ~**a kompatibilnost** podrazumijeva uređaje koji se mogu uzajamno priključivati bez preinaka za prilagođavanje; ~**a provjera** automatska provjera koju obavlja sam kompjuter da se ustanove moguće unutarnje pogreške; ~**i ključ** poseban uređaj koji osigurava kompjuterski sustav od neovlaštene uporabe

✧ *engl.* hardware

**hardware** *m*, *v.* hardver

**Hardy** (*izg.* Hârdi), **Thomas** (1840–1928), engleski književnik, romanopisac i pjesnik, »posljednji veliki viktorijanac« tragičnofatalističkog nazora na svijet; romani i pripovijetke jakog regionalnog obilježja iz *JZ* Engleske – Wessexa (*Tessa iz obitelji d'Urberville*, *Pripovijesti iz Wessexa*)

**harèke** *sr* ⟨N *mn* -ta⟩ dijakritički znak za kratke vokale u arapskom pismu // **harekèli** *m* ⟨*indekl.*⟩ arapsko pismo koje ima dijakritičke znakove

✧ *tur.* ← *arap.* ḥarākä

**Háre Krȉšna** *ž rel.* vjerska zajednica koju je osnovao Indijac Bhaktivedanta Swami Prabhupada u New Yorku 1965, *usp.* Krišna

**hárem** *m isl.* **1.** ograđeno džamijsko dvorište koje je jednim dijelom i groblje **2.** *meton.* **a.** ženski dio kuće, odijeljen od ostalih prostorija u koji je muškarcima ulazak strogo zabranjen **b.** *pov.* skupno ime za supruge i ostale žene u muslimanskoj kući (ljubavnice, robinje, poslugu) △ ~-**hlače** široke ženske hlače od svile ili sintetičkih materijala stisnute u gležnjevima po uzoru na dimije i tradicionalnu tursku nošnju // **harèmluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** harem **2.** ograđeno dvorište džamije, ob. groblje; **háremsk|ī** *prid.* koji se odnosi na harem [~*i rob*; ~*a robinja*]

✧ *tur.* ← *arap.* ḥaräm: nedopušten, zabranjen prostor; svetinja

**hârfa** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *glazb.* instrument, sastoji se od trokutasta okvira unutar kojeg je napet niz žica nejednake duljine △ ~-**lutnja** *glazb. pov.* instrument konstruiran 1810, kombinacija gitare i harfe // **hàrfist** *m* onaj koji svira harfu; **hàrfistica** *ž*, *v.* harfist

✧ *njem.* Harfe

**hârfe** *m mn zool.* morski puževi iz porodice *Harpidae*, mesožderi

✧ *v.* harfa

**Hàribda** *ž mit.* morska neman, utjelovljenje opasnog vira u Mesinskom tjesnacu; u antici simbol pohlepe i nezasitnosti, *usp.* Scila i Haribda

**haridžíti** (**harìdžije**) *m mn* ⟨N harìdžīt, G haridžíta⟩ *rel.* najstarija islamska sekta koja je priznavala samo prvu dvojicu kalifa i smatrala da kalifom može postati svaki pravovjeran musliman

✧ *arap.* ḫāriğiyyä: raskolnici

**hàrijan** *m* ⟨G harijána⟩ pripadnik grupe koju

je Mahatma Gandhi nazvao nedodirljivima (najsiromašniji slojevi u Indiji)
✧ *neoskr.* hariyana: Harijev čovjek (Hari = ime Višne), odatle u Gandhijevu shvaćanju: dijete Božje

**hȁriken** *m meteor.*, *v.* uragan

**hàrīnga** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* vrsta morske ribe (*Clupea harengus*) iz porodice košljoriba (*Clupeidae*), živi u Sjevernom moru; sleđ // **haringáda** *ž* filet od haringe
✧ *njem.* Hering

**harìngula** *ž zool.* mala riba Indijskog i Tihog oceana, slična haringi
✧ *v.* haringa, *dem.*

**hàrīr** (**èrīr**) *m* ⟨G haríra⟩ *reg.* **1.** domaće svileno platno **2.** pamučno platno protkano svilenim nitima
✧ *tur.* ← *arap.* ḥarīr: svila

**harìzma** *ž zast.*, *v.* karizma

**Hȁrkov** (**Hȁrkiv**) *m* ukrajinski grad, 1.623.000 stan. // **Hàrkovljanin** *m* (**Hàrkovljānka** *ž*) ⟨N *mn* Hȁrkovljani⟩ stanovnik Harkova; **hȁrkovskī** *prid.* koji se odnosi na Harkov i Harkovljane

**harlèkīn** *m* ⟨G harlekína, V hȁrlekīne, N *mn* harlekíni, G hȁrlekīnā⟩ **1.** *kazal.* tipizirano komično lice iz talijanske commedie dell'arte, karakteriziran i posebnom šarenom odjećom, lukav i domišljat sluga, simbol prevrtljivosti **2.** *pren.* **a.** lakrdijaš, spadalo, komedijant **b.** beskarakteran čovjek, oportunist // **harlekináda** (**harlekinijáda**) *ž reg.* **1.** lakrdijanje, komedijanje **2.** *pren.* spletkarenje
✧ *njem.* Harlekin ← *fr.* arlequin ← *tal.* arlecchino

**Hárlem** *m* dio New Yorka, od 19. st. nastanjen uglavnom crnim stanovništvom; poznat po visokoj stopi nezaposlenosti i siromaštvu; često sinonim za njujoršku crnu zajednicu // **hárlemskī**[1] *prid.* **1.** koji se odnosi na Harlem **2.** *pren.* koji je getoiziran; marginaliziran, siromašan
✧ *amer.engl.* Harlem, prema gradu Haarlemu u Nizozemskoj

**hárlemsk|ī**[2] *prid. sport žarg.* u košarci: koji je izvanredan, neobičan, NBA-ovski [*~o proigravanje*] // **hárlemski** *pril.* u košarci: izvanredno, nevjerojatno [*zakucao je loptu ~*]
✧ prema glasovitoj košarkaškoj momčadi Harlem Globetrotters

**hárli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je stidljiv; lijepo odgojen **2.** *pren.* koji je vrijedan; voljan, čestit // **hàrluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* vrijednost, valjanost, čestitost
✧ *tur.* arlı ← *arap.* ʿār: stid

**hàrman** *m reg.* gumno // **harmàndžija** *m reg. rij.* onaj koji kvasi, vlaži duhan
✧ *tur.* ← *perz.* hirmen

**harmàtān** *m* ⟨G harmatána⟩ *meteor.* suhi i topli vjetar sa *SI* koji puše od studenog do ožujka, a nosi pijesak i prašinu iz Sahare na područje *Z* Afrike (Gvinejski zaljev)
✧ *engl.* harmattan ← *berb.* harmata

**hàrmica** *ž pov.* **1.** u Hrvatskoj od 15. st. (vjerojatno čak i od 13. st.) mitarina, carina koja iznosi trideseti dio vrijednosti robe kod uvoza i izvoza; tridesetnica **2.** mjesto gdje se naplaćuje tridesetnica; carinarnica, mitarnica **3.** *pov.* najstariji naziv za Trg bana Josipa Jelačića u Zagrebu // **harmicìjāš** *m* ⟨G harmicijáša⟩ *reg. pov.* službenik na carinarnici koji ubire tridesetnicu (harmicu); harmičar; **hàrmičār** *m*, *v.* harmicijaš
♦ *pr.*: **Hàrmicār** (120, Zagreb, Zagorje), **Hármić** (Zaprešić) ◊ *top.*: **Hàrmica** (u blizini Zaprešića)
✧ *mađ.* hurminc: trideset

**harmoniflàūta** *ž glazb.* instrument konstruiran 1852, sličan dijelom harmonici, a dijelom harmoniju
✧ *njem.* Harmonieflöte

**hàrmōnīj** *m glazb.* instrument s tipkama, zvuk nastaje titranjem gipkih metalnih jezičaca koje pokreće struja zraka iz mijeha koji svirač puni pedalima
✧ *lat.* harmonium ≃ *grč.* harmónios: skladan

**hàrmōnij|a** *ž* **1.** (Harmonija) *mit.* kći Aresa i Afrodite, zbog skladna braka s Kadmom oličenje sloge i reda **2.** sklad dijelova i cjeline; skladnost, usklađenost **3.** *glazb.* **a.** svako skladno zvučanje istovremenih tonova; suglasje **b.** akordijska, vertikalna struktura glazbenog djela **4.** sloga, složnost, jednodušnost [*živjeti u ~i*] △ *~a **sfera** pov.fil.* skladni tonovi koji nastaju kruženjem nebeskih tijela oko nebeske vatre, nečujni za ljudsko uho; ***vokalska ~a** lingv.* asimilacija samoglasnika u gramatičkim nastavcima prema samoglasnicima korijena (npr. u uralskim i turkijskim jezicima) // **harmònič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se odlikuje slogom, povjerenjem i suglasjem; skladan [*~an odnos*] **2.** kojem su dijelovi

dobro usklađeni [*~an sklop*] **3.** koji je lijepe melodije; milozvučan, blagozvučan [*~na skladba*] △ *~**ni niz** mat.* slijed članova čije recipročne vrijednosti čine aritmetičku progresiju; *~**no titranje** fiz.* najjednostavniji vid periodičnog gibanja, ima frekvenciju koja ne ovisi o amplitudi titranja; **harmònično** *pril.* na harmoničan način; skladno, ujednačeno, usklađeno, složno; **hàrmōnījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na harmoniju △ *~**a analiza** glazb.* proučavanje i raščlanjivanje neke kompozicije s akordičkog, odnosno harmonijskog stajališta; *~**a sredina** mat.* harmonijska sredina nekih *n* brojeva je broj čija je recipročna vrijednost aritmetička sredina recipročnih vrijednosti tih brojeva; *~**e funkcije** glazb.* odnos nekog akorda prema drugim akordima unutar tonaliteta, kao i njegova uloga u samom tonalitetu; *~**i red** mat.* matematički red 1 + 1/2 + 1/3 + ..., karakteristično je da je svaki član jednak harmonijskoj sredini dvaju susjednih članova; primjer divergentnog reda; *~**i ritam** glazb.* brzina kojom se unutar određenog tempa i date grupacije vremenskih jedinica izmjenjuju različite harmonije ili akordi; *~**i simboli** glazb.* u jazzu i suvremenoj zabavnoj muzici oznake kojima se bilježi akordička (harmonijska) pratnja melodije; **harmònik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *glazb. pov.* teoretičar glazbe u antičkoj Grčkoj: polazi od glazbene prakse, a ne od matematskog određivanja intervala, *opr:* kanonik; **harmonizácija** *ž glazb.* **1.** komponiranje glazbene akordičke pratnje određenoj melodiji odn. napjevu **2.** sama obradba (melodija s pratnjom); aranžman; **harmonìzām** *m* ⟨G -zma⟩ *ekon.* koncepcija skladnog odnosa i djelovanja gospodarskih snaga; **harmonizírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* harmonìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *glazb.* stvoriti glazbenu pratnju melodiji **2. a.** dovoditi u sklad; usklađivati **b.** stvarati slogu; miriti, ujedinjavati

✧ *grč.* harmonía ≃ harmonikós: skladan

**harmònika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *glazb.* **1.** *pov.* skupni naziv za instrumente kod kojih se ton proizvodio trljanjem njihove površine (eufonij, glasharmonika) **2.** glazbalo s tipkama i sl. kod kojega metalni jezičci trepere pod zračnom strujom koja dolazi iz mijeha što se rasteže i proizvodi tonove; rastegača **3.** *razg.* predmet ili vozilo koje u sebi ima pomični, pregibljivi dio nalik na harmoniku (2) (vrata, tramvaj, autobus) △ ***ručna** ~*, *v.* harmonika (2); ***usna** ~* duguljasta kutijica s nizom slobodnih metalnih jezičaca što trepere pod naletom struje daha i proizvode željene tonove // **harmonìkāš** *m* ⟨G harmonikáša⟩ onaj koji svira na harmonici; **harmonikàšica** *ž, v.* harmonikaš; **harmonìkāškī** *prid.* koji se odnosi na harmonikaša i harmoniku [*~ orkestar*]

✧ *njem.* Harmonika, *tal.* armonica ← *lat.* harmonicus: skladan, *v.* harmonija

**harmònikōrd** *m glazb. pov.* vrsta klavira s okomito položenim metalnim žicama, konstruiran o. 1809.

✧ *njem.* Harmonichord

**harmonògram** *m ekon.* grafikon koji omogućava optimalno iskorištavanje radne snage i materijala

✧ *v.* harmonija + -GRAM

**Hârmoš, Oskar** (1911–1992), hrv. baletni umjetnik i koreograf; interpretator glavnih uloga u mnogim baletima na pozornicama u Hrvatskoj i svijetu; sa suprugom Anom Roje vodio Međunarodnu baletnu školu u Primoštenu

**harmòtōm** *m* ⟨G harmotóma⟩ *min.* mineral iz grupe zeolita, nalazi se u šupljinama mladih eruptivnih stijena

✧ *fr.* harmotome ≃ *grč.* harmós: zglob + -TOM

**hȁrnādla** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* ukosnica

✧ *njem.* Haarnadel

**hârno**, *v.* har

**Hâron** *m mit.* grub i osoran starac koji prevozi duše umrlih preko podzemne rijeke Aheront u Had // **Hàronov** *prid.* koji pripada Haronu △ *~**a lađa*** lađa kojom Haron prevozi duše umrlih s jedne obale rijeke na drugu

**Hàrpagōn (Harpagòn)** *m književ.* **1.** glavni lik Molièrove komedije *Škrtac* **2.** *pren.* patološki škrtac, tvrdica

**harpàstum** *m pov. sport* starorimska igra loptom, prenijeta iz Grčke; svojevrsna preteča nogometa

✧ *lat.* ← *grč.* harpastón ≃ harpázein: grabiti

**hàrpija** *ž* **1. a.** (Harpije) (*mn*) *mit.* pakosna, gadljiva, kužna krilata čudovišta ptičjeg tijela i ženske glave, s oštrim kandžama, simbol grabežljivosti i pakosti **b.** *pren.* pakosna žena **2.** *zool.* južnoamerička ptica grabljivica (*Harpyia harpyia*), jedan od najvećih orlova

✧ *grč.* ⟨*mn*⟩ Hárpŷiai ≃ harpázein: grabiti

**Harpòkrat** *m mit.* staroegipatski bog Hor, sin

Ozirisa i Izide; smatrali su ga bogom tajanstvenosti

**hàrpūn** *m* ⟨G harpúna⟩ *rib.* **1.** šiljak u obliku strelice koji se nasađuje na strijelu podvodne puške ili na osti **2.** motka ili koplje sa šiljkom na vrhu; služi za hvatanje krupne ribe i kitova; osti // **harpúna** *ž*, *v.* harpun; **harpùnār** *m* ⟨G harpunára⟩ onaj koji hvata ribe harpunom; posebna ribarska profesija; **harpunárev** (**harpunárov**) *prid.* koji pripada harpunaru; **harpunírati** *dv.* ⟨*prez.* harpùnīrām, *prid. trp.* harpùnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ pogoditi/pogađati što harpunom

✧ *njem.* Harpune ← *nizoz.* harpoen

**Harrer** (*izg.* Hȁrer), **Heinrich** (1912), austrijski planinar, na početku 2. svjetskog rata kao Austrijanac zatočen u britanskom logoru na *S* Indije, 1943. pobjegao preko Himalaje u Tibet i postao Dalaj laminim učiteljem, ostao u Tibetu do kineske okupacije 1950; približio tibetansku tragediju zapadnom svijetu (*Sedam godina u Tibetu*)

**harrier** (*izg.* hèrijēr) *m kinol.* vrsta psa, engleski zečar, sličan fokshaundu

✧ *engl.*

**Harrison** (*izg.* Hèrison), **George** (1943–2001), engleski pop glazbenik, jedan od četvorice Beatlesa, *v.*; nakon njihova raspada 1970. nastavio samostalnu glazbenu karijeru

**harschhorn** (*izg.* hàršhōrn) *m glazb. pov.* vojnički signalni srednjovjekovni instrument prodorna tona, u prvoj fazi od životinjskog roga, kasnije od mjedi; koristio se u Švicarskoj i u široj regiji

✧ *njem.* Harschhorn

**Hàrtford** *m* glavni grad Connecticuta (SAD), 139.700 stan., sveučilišni centar Trinity College (osnovan 1823) // **hàrtfordskī** *prid.* koji se odnosi na Hartford

**hàrtija** *ž reg. knjiš. zast.* (+ *srp.*) papir // **hàrtēra** *ž reg. publ.* tvornica papira

✧ *grč.* khártēs: list papira

**Hartley** (*izg.* Hârtli), **David** (1704–1757), engleski filozof i psiholog, jedan od osnivača asocijativne psihologije

**Hartmann** (*izg.* Hàrtman) **1. Lavoslav** (1810–1888), hrv. knjižar i izdavač; preuzeo i znatno razvio knjižaru Ljudevita Gaja (danas Ilica 30) i osnovao posudbenu biblioteku **2. Nicolai** (1882–1950), njemački filozof (*Osnove metafizike spoznaje*, *Mogućnost i zbilja*)

**Hartung** (*izg.* Hàrtung), **Hans** (1904–1989), njemački slikar i grafičar, živio u Francuskoj; nakon početne ekspresionističke faze usmjerava se prema apstraktnoj kaligrafiji i gestualnom slikarstvu

**hárun** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je obijestan, silovit (o konju) **2.** *pren.* koji je tvrdoglav, nepokoran, hirovit (o osobi) // **harùnluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* obijesnost, tvrdoglavost, nepokornost

✧ *tur.* harın ← *arap.* ḥarūn

**Hárun Al-Ràšīd** (o.763–809), *pov.* bagdadski kalif koji je ratovao s Bizantom i Hazarima, proširio utjecaj islama od Sredozemlja do Indije; u pričama *Tisuću i jedna noć* idealiziran i romantiziran junak s raskošnim dvorom, velikim haremom; ljubitelj glazbe i poezije

**harùspeks** *m pov.* svećenik ili vrač u Etruščana i Rimljana, promatranjem jetre, pluća i srca žrtvovanih životinja proricao je budućnost; haruspik

✧ *lat.* haruspex

**harùspik** *m*, *v.* haruspeks

**Harvard** (*izg.* Hàrvard) *m* ili **Harvardovo sveučilište** (Harvard University) najstarije i vodeće sveučilište u SAD-u, osnovano 1636.

✧ prema suosnivaču, teologu Johnu Harvardu (1607–1638)

**Hàsan 1.** *v.* ◈ **2.** ime dvojice marokanskih kraljeva (19. i 20. st.) **3. al Basri** (642–728), utemeljitelj ranih islamskih teoloških škola **4. Sajed Muhamed** (1864–1920), predvodnik borbe za nacionalnu nezavisnost Somalije

◈ m. os. ime (*musl.*: lijep); *hip.*: **Hàsko**, **Háso** (uz *hip.* Mujo sinonim za muslimane, odnosno Bosance); **Hásna** ž. os. ime

◇ *pr.*: **Àsančajić**, **Àsanović**, **Hȁsagić** (~ + aga), **Hàsan** (460, Sveti Ivan Zelina, Podravina), **Hasánac** (Garešnica), **Hàsanagić** (Zagreb), **Hàsanbašić** (Rijeka; ~ + baša), **Hàsanbegović** (Zagreb, Dubrovnik; ~ + beg), **Hasánčević** (Zagreb, Rijeka), **Hasâni** (120, Rijeka, Buje), **Hàsanić** (Rijeka), **Hasánović** (350, Samobor, Istra), **Hásić** (160, posvuda), **Hȁskić** (60, Banovina), **Hàsković**

✧ *tur.* Hasan ← *arap.* Ḥasān: lijep, ljubak

**Hasanàginica** *ž* tragični lik muslimanske žene, supruge i majke u hrv.-bošnjačkoj narodnoj baladi; prvi ju je na hrv. i u talijanskom prijevodu zapisao A. Fortis 1774 (*Putovanje po Dalmaciji*), preveo ju je Goethe, a poslije njega W. Scott, A. Puškin, A. Mickiewicz, P. Mérimée i dr.

**hasèki** *prid.*, *v.* asaki
**hasídi** (**hasidìm**) *m mn* **1.** *pov.* Židovi koji od 4. do 1. st. pr. Kr. nisu pali pod utjecaj helenizma, već su se dosljedno pridržavali židovskog zakona **2.** pripadnici hasidskog pokreta, pristaše hasidizma // **hasidìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. jud.* religijsko-socijalni mistički pokret među Židovima, od 18. st. vrlo raširen u Poljskoj, Litvi, Ukrajini, danas u Izraelu i SAD-u; osnivač Israel ben Eliezer, *v.*; slave Boga kroz veselje, pjesmu i ples, vođe pokreta nosili naziv cadik
✧ *hebr.* ḥāsīdh: pobožan (čovjek)
**hasijènda** *ž*, *v.* hacijenda
**hasìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* drskost, bahatost, oholost
✧ *tur.* âsilik, *v.* hasiti
**hásiti** (∅, se) *dv.* ⟨*prez.* hâsīm, *pril. sad.* hásēći⟩ *reg.* biti/bivati drzak, ohol, napuhavati se, praviti se važan
✧ *tur.* âsi: ← *arap.* ʿāṣī: silnik
**haskàla** *ž pov.* židovski prosvjetiteljski pokret (kraj 18. i poč. 19. st., počeo u Njemačkoj 1750. s M. Mendelssohnom, *v.*), nastojao modernizirati staru židovsku kulturu i prilagoditi židovstvo stanju i kretanjima u tadašnjem građanskom društvu
✧ *hebr.* haskkālāh: prosvjećenje
**haskàma** *ž jud.* **1.** odobrenje, sporazum po kojem je nešto odobreno **2.** odobrenje rabinskog kolegija ili istaknutog pojedinca pri izdavanju djela religioznog sadržaja **3.** predgovor kojim se pisac preporučuje čitateljima
✧ *hebr.* haṣkkāmāh: pristanak
**hȁsl** *m*, *v.* hustle
**hȁsna** *ž* ⟨G *mn* hâsnā/-ī⟩ *reg.* korist, dobit, profit // **hȁsni|ti** (∅) *dv.* ⟨*prez.* hàsnīm, *pril. sad.* hȁsnēći, *gl. im.* hȁšnjēnje⟩ **1.** koristiti, pomoći/pomagati [*ništa mi ne ~ tvoja pomoć*; *to ništa ne ~*] **2.** zaraditi/zarađivati, zaslužiti **3.** (se) okoristiti/okorištavati se, steći korist; **hasnòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji koristi, koji pomaže, koji služi za što; koristan; **hasnòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *reg. zast.* svojstvo onoga što je korisno; korist, korisnost [*o ~i pisanja vu domorodnomu jeziku*]
◈ *pr.*: **Hasánec** (120, Križevci, Prigorje), **Hàsnak** (Varaždin), **Hàsnāš** (Međimurje), **Hàsnek** (Sesvete)
✧ *tur.* ← *arap.* ḥasänä
**hȁsta²** *ž* ⟨G *mn* hâstā⟩ *pov.* rimsko koplje
✧ *lat.* hasta

**hȁsta¹** (I) *m* ⟨G *mn* kâstā⟩ bolesnik // **hȁsta¹** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je bolestan; onemoćao; **hastàluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. rij.* **1.** bolest **2.** *pren.* nemoć, slabost u čemu
✧ *tur.* ← *perz.* haste
**Hastings** (*izg.* Hèistings) *m* grad u *J* Engleskoj, mjesto bitke 1066, kada je Vilim Osvajač pobijedio Anglosase i kao prvi kralj normanske dinastije zavladao Engleskom
**hàsum** *m reg.* protivna stranka s kojom se parniči; suparnik, protivnik, neprijatelj
✧ *tur.* hasım ← *arap.* ḥaīm, ḥam
**hàsura** *ž* **1.** ono što je spleteno od rogoza (šaša, ševara); rogožina **2.** prostirka od rogožine // **hasùrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* proizvođač ili prodavač hasura
✧ *tur.* hasır ← *arap.* ḥaīr
**hȁš**, *v.* hašiš
**hašàrija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* **1.** onaj koji je nestašan, obijestan (o čovjeku) **2.** onaj koji je nemiran, zaigran, neposlušan (o životinji, ob. konju) // **hašàrijast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je vragolast; nemiran, pustopašan, neposlušan, nepokoran; **hašarìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* nestašnost, obijesnost, nepokornost (kad je konj sklon udaranju)
✧ *tur.* haarı ← *arap.* ḥašr: kaos sudnjega dana
**hàšē** (**hašȇ**) *m* ⟨G hašèa⟩ *kulin.* jelo od pirjanog mljevenog mesa s dodatkom luka, rajčice i začina
✧ *fr.* haché: kosano
**Hašek** (*izg.* Hàšek), **Jaroslav** (1883–1923), češki pripovjedač i novinar; životno mu je djelo golemi humoristički roman *Doživljaji dobroga vojnika Švejka za vrijeme svjetskog rata*; prevođen na o. 30 jezika; univerzalna satira na besmislenost i bezdušnost militarizma i rata, jedno od najvećih djela svjetske humorističke književnosti
**Hašimídi** *m mn etn.* potomci Hašima, Muhamedova djeda, vladali u Iraku (1921–1958) i Jordanu (od 1946) // **hašìmīdskī** *prid.* koji se odnosi na Hašimide △ ***Hašimidska Kraljevina Jordan*** službeni naziv Jordana, prema imenu vladajuće dinastije; **hašìmīdski** *pril.* kao Hašimid, na način Hašimida (pripadnika kraljevske kuće toga imena)
**hàšiš** *m* **1.** opojna tvar koja se dobiva iz smole cvijeta indijske konoplje [*pušiti ~*]; haš, *usp.* kanabis **2.** *reg.* sasušena čahura maka // **hȁš** *m žarg.*, *v.* hašiš
✧ *tur.* hai ← *arap.* ḫašīš: suha trava

**hašīšīn** *m* ⟨G hašišína⟩ *reg. zast.*, *v.* asasin

**hâškī**, *v.* Hag

**hàšluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* novac koji se troši za zadovoljavanje opravdanih potreba; trošak // **hàšlučiti** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg.* svrhovito, korisno trošiti novac

✧ *tur.* harçlık ← *v.* harač

**hašòmān** *m* ⟨G hašomána, V hàšomāne⟩ *žarg.* **1.** onaj koji uživa hašiš **2.** narkoman uopće // **hašòmānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hašoman

✧ *v.* hašiš + -MAN

**hȁtār** *m*, *v.* atar[1]

**hatèrija** *ž zool.* preostala vrsta izumrle porodice guštera (*Sphenodon punctatus*), zvana i »živi fosil«, živi na zaštićenom području kod Novog Zelanda; premosnik pilasti

✧ *nlat.* chateria

**hátib** *m isl.* propovjednik koji u džamiji propovijeda petkom i o Bajramu, u manjim džamijama zamjenjuje ga imam

✧ *tur.* ← *arap.* ḫaṭīb

**Hatídža** (**Hatȉdžā**), *v.* Hadidža

**hatihumàjūn** *m* ⟨G hatihumajúna⟩ *pov.* sultanova svečana povelja (ferman); značajan je hatihumajun iz 1856. kojim se u pravima izjednačuju kršćani i muslimani u Osmanskom Carstvu

✧ *tur.* hattıhümayun ← *arap.* ḥaṭṭ: pismo, rukopis + *perz.* humāyūn: uzvišen, čestit, carski

**hatišèrīf** *m* ⟨G hatišerífa⟩ *pov.* naredba (ferman) turskog sultana; hatihumajun [~ *od G'lhane*]

✧ *tur.* hattıerif ← *arap.* ḥaṭṭ: pismo, rukopis + šärīf: čestit, uzvišen, plemenit

**hȁtm|a** *ž* ⟨G *mn* hȁtāmā/hâtmā/-ī⟩ **1.** *isl.* **a.** molitva nakon čitanja cjelokupnog *Kur'ana* [*proučiti ~u*] **b.** jedno čitanje (učenje) čitavog *Kur'ana* **2.** kraj, svršetak

✧ *tur.* hatim ← *arap.* ḫatmä: svršetak, kraj

**hàtor** *m* **1.** treći mjesec egipatske godine **2.** (-Hator) *mit.* egipatska božica neba, ljubavi, radosti i čuvarica pokojnika, prikazivana kao krava ili kao ženski lik s kravljom glavom (i sa Sunčevom pločom među rogovima)

✧ *stegip.* Hathor

**hat trick** (*izg.* hȅt trȉk) *m sport* **1.** tri zgoditka (gola) što ih je na utakmici (ob. nogometnoj) postigao jedan igrač [*postići* ~] **2.** tri pobjede za redom u nekom sportskom natjecanju

✧ *engl.*

**Hatùša** *ž* prijestolnica hetitske države u današnjoj Turskoj, u blizi Bogazköya (150 km *I* od Ankare)

**Hatze** (*izg.* Hàce), **Josip** (1879–1959), hrv. skladatelj (kantate *Noć na Uni*, *Exodus*, opera *Povratak*, glazbena drama *Adel i Mara*)

**hàuba** *ž* **1.** *reg.* **a.** poklopac motora automobila **b.** naprava za sušenje kose **2.** specijalna kožnata podstavljena kapa za zaštitu glave od ozljeda

✧ *njem.* Haube

**hàubica** *ž vojn.* kratkocijevni top srednjeg ili velikog kalibra s putanjom prilagođenom za gađanje ciljeva iza zaklona i za rušenje // **hàubičār** *m vojn.* onaj koji je član posade na haubici; **hàubičk|ī** *prid.* koji se odnosi na haubice [*~a baterija*]

✧ *njem.* Haubitze ← *češ.* houbnice

**hȁug** *uzv. žarg.* rekao sam!, zaključna riječ u govoru Indijanaca kojom se označuje kraj govora, jer se reklo sve što se namjeravalo reći; kraj, »i gotovo«, »i to je sve«, »i amen«

✧ *amer.engl.* howgh ← *egz.*

**Hàulik**, **Juraj** (1788–1869), zagrebački nadbiskup i kardinal, banski namjesnik (1840–1842. i 1845–1848), zalagao se za uvođenje hrv. jezika u javnim službama, dao konačan oblik zagrebačkom parku Maksimir

**hàuptman** *m vojn. reg.* kapetan u hijerarhiji vojnih činova; satnik

◆ *pr.*: **Hȁtman** (Duga Resa), **Hàuptman** (Split, Zadar)

✧ *njem.* Hauptmann

**Hauptmann** (*izg.* Hàuptman), **Gerhart** (1862–1946), njemački pisac, vodeće drame njemačkog naturalizma (*Tkalci*, *Sin*), novoromantične drame (*Potopljeno zvono*), ciklus s antičkim temama u stihu (*Tetralogija o Atridima*), roman (*Luđak u Kristu*, *Emanuel Quint*); Nobelova nagrada 1912.

**hàuptrefer** *m reg.* glavni zgoditak, *usp.* foltrefer (**2**)

✧ *njem.* Haupttreffer

**Haùsa** *ž etn.* narod *S* Nigerije i *J* Nigera, o. 23,5 mil. // **haùsa** *ž lingv.* jezik čadske skupine afrazijske jezične porodice, govori ga o. 25 mil. ljudi u Nigeriji i susjednim državama

**hàusfrau** *ž* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** ona koja iznajmljuje stan ili sobu u vlastitoj kući; kućevlasnica, gazdarica **2.** ona koja vodi brigu o kući, čistoći hodnika i stubišta; hauserica, pospremačica, bedinerica

✧ *njem.* Hausfrau

**hàusfrojnd** *m reg.* **1. a.** kućni prijatelj **b.** onaj koji zalazi u kuću kao prijatelj **2.** *iron. pren.* ljubavnik kućedomaćice
✧ *njem.* Hausfreund

**hàusklajd** *m* ⟨N *mn* -i/-e *rij. ž*⟩ *reg. zast.* kućna haljina, ob. ženska
✧ *njem.* Hauskleid

**hàusmanīt** *m* ⟨G hausmaníta⟩ *min.* $Mn_3O_4$, crnosmeđi manganov oksid, važna manganova ruda
✧ prema njemačkom mineralogu L. Hausmannu

**hàusmantl** *m* ⟨N *mn* -āntli⟩ *reg.* kućni ogrtač (muški i ženski)
✧ *njem.* Hausmantel

**hàusrok** *m* ⟨N *mn* -oci/-i⟩ *reg.* muški kućni kaputić; haljetak
✧ *njem.* Hausrock

**Haussmann** (*izg.* Osmân), **Georges Eugène** (1809–1891), francuski administrativni činovnik zaslužan za moderniziranje Pariza; na urbanističkom planu uklonio male srednjovjekovne ulice Pariza i sagradio današnje široke bulevare i velike parkove, dao novo obilježje središtu grada

**hàustor** *m reg.* **1.** glavni ulaz u kuću, ulazni kolni prolaz **2.** ulazna vrata na zgradi; portun, kapija, veža
✧ *njem.* Haustor

**haùstōrij** *m bot.* izrasline parazitskih biljaka i gljiva kojima upijaju hranjive tvari iz biljaka na kojima parazitiraju
✧ *nlat.* haustorium ≃ *lat.* haurire: upijati

**hauzírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* haùzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* nositi i prodavati robu idući od kuće do kuće, kućariti, pokućariti // **hauzírer** *m reg. zast.* onaj koji prodaje proizvode po kućama; pokućarac
✧ *njem.* hausieren ≃ Haus: kuća

**hàuzmajster** *m reg. zast.* pazikuća, onaj koji u ime vlasnika nadzire kuću i obavlja manje popravke, a stanuje ob. u podrumskom ili prizemnom stanu; nadstojnik, domar
✧ *njem.* Hausmeister

**hàva** *ž reg.* **1. a.** zrak **b.** klima, podneblje **2.** *pren.* praznina, ništa
✧ *tur.* ← *arap.* häwā'

**Haváji** (**Hawaii**) *m mn* **1.** *geogr.* otočna skupina u Polineziji **2.** savezna država, SAD, 16.760 km², 1.108.200 stan., glavni grad i luka Honolulu (Oahu) // **Havájac** *m* (**Hàvājka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Havájci, G Hàvājācā⟩ stanovnik Havaja; **hàvājsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Havaje i Havajce [*~o otočje*] △ **~a gitara** vrsta gitare na kojoj se proizvodi poseban otegnut ton; ukulele; **~a košulja** široka muška košulja od tanke pamučne tkanine žarkih boja te s motivima egzotičnog bilja, voća ili ptica; poznata i kao aloha košulja; **~i jezik** *lingv.* gotovo izumrli jezik polinezijske grane austronezijske jezične porodice

**Havàna** (**Habana**) *ž* glavni grad i luka Kube, 2.119.100 stan. // **havàna** *ž* ⟨G *mn* havánā⟩ vrsta cigara od kubanskog duhana; **Havánac** *m* (**Hàvānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Havánci, G Hàvānācā⟩ stanovnik Havane; **hàvānsk|ī** *prid.*, ob. u: [*~a cigara*]
✧ *šp.* San Cristóbal de La Habana

**hàvārij|a** *ž* **1.** brodolom, nesreća broda **2.** nesreća u prometu [*doživjeti ~u*; *pretrpjeti ~u*] **3.** šteta, nezgoda, kvar **4.** *pren.* životni brodolom, neuspjeh // **havàrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pretrpio havariju; oštećen, pokvaren; **havarírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* havàrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** oštetiti/oštećivati, (po)kvariti **2.** razbiti/razbijati, uništiti/uništavati, upropastiti
✧ *njem.* Havarie; *tal.* avaria ← *arap.* 'awariyy: oštećena roba

**Havel** (*izg.* Hàvel), **Václav** (1936), češki dramski pisac i vodeći češki disident 1970-ih i 1980-ih, u zatvoru 1979–1983; središnja ličnost tzv. baršunaste revolucije 1989; od prosinca iste godine karizmatski predsjednik Češke Republike

**havelock** (*izg.* hèjvlok/ob. hàvelok) *m* **1.** vojnička kapa sa štitnikom (malim zastorom) za zaštitu od sunca koji prekriva vrat **2.** muški ili ženski ogrtač bez rukava, vrsta pelerine
✧ *engl.* prema engleskom generalu u Indiji H. Havelocku (1795–1857)

**hàvlija** *ž reg. zast.* **1.** mekan, frotirast ručnik **2.** velik bijeli rubac kojim su se ogrtale žene oko feredže
✧ *tur.* havlı, havlu

**Hawking** (*izg.* Hóking), **Stephen William** (1942), engleski fizičar, postavio teoriju crnih rupa, objavio ključne teorijske radove o nastanku i razvoju Svemira

**Hawthorne** (*izg.* Hôthōrn), **Nathaniel** (1804–1864), američki pripovjedač simbolično-alegorična stila (*Grimizno slovo*, *Kuća sa sedam zabata*)

**Haydn** (*izg.* Hàjdn), **Joseph** (1732–1809), au-

strijski skladatelj klasičnog perioda; slavljen i priznat za života; usavršio formu simfonije, gudačkog kvarteta i klavirske sonate; surađivao s Mozartom (međusobni utjecaj); Beethovenov učitelj; boravio i u Engleskoj i Njemačkoj kao dvorski skladatelj; skladao austrougarsku himnu

**Hayek** (*izg.* Hàjek), **Friedrich August von** (1899–1992), austrijski ekonomist (*Cijene i proizvodnja*, *Čista teorija kapitala*), Nobelova nagrada 1974 (s G. Myrdalom)

**hàzān** (**hazàn**) *m* ⟨G hazána⟩ *jud.* **1.** pjevač u sinagogi; kantor **2.** pomoćnik rabinu i za razne druge poslove u sinagogi i židovskoj općini

✧ *hebr.* hazzān: pomoćnik

**hàzard** *m* ⟨N *mn* -i, G hȁzārdā⟩ **1.** kocka, kockanje **2.** sreća ili izvor opasnosti; rizik [*taj posao je bio čisti* ~] **3.** *sport* prepreka, kao pješčani humak ili močvara, na igralištu za golf // **hazàrdēr** *m* ⟨G hazardéra⟩ onaj koji hazardira; **hazàrdērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hazarder; **hazàrdērskī** *prid.* koji se odnosi na hazardere; **hazàrdērski** *pril.* kao hazarder, na način hazardera; **hazardírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* hazàrdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ staviti/stavljati sve na kocku, prepustiti/prepuštati sve stjecaju okolnosti ili slučaju; **hàzardn|ī** *prid.* koji se odnosi na hazard; kockarski △ ~***e igre*** igre kartama, kockom, ruletom i sl. za novac u kojima odlučuje sreća

✧ *njem.* Hasard ← *fr.* hasard ← *arap.* az-zahr: kocka

**Hazári** *m mn* ⟨N Hàzār, G Hazára⟩ *pov. etn.* srednjovjekovni nomadski narod oko donjeg toka Volge i Dona, nestao u 10. st., pripadao turkijskoj jezičnoj skupini // **hàzārskī** *prid.* koji se odnosi na Hazare

**hazéna** *ž pov. sport* zastarjela verzija rukometa prilagođena djevojkama; češki rukomet // **hazenàšica** *ž pov. sport* igračica koja igra hazenu

✧ *češ.* házena ≃ házet: bacati

**hàzma** *ž*, *v.* hijat (**1**)

**hazmòdija** *ž pat.* bolest nekontroliranog zijevanja

✧ *grč.* khasmōdía: hijat u stihu ≃ khásma: ždrijelo + -ODIJA

**hazmofíti** *m mn* ⟨N hazmòfīt, G hazmofíta⟩ *bot.* biljke koje žive u pukotinama stijena

✧ *grč.* khásma: ždrijelo + -FIT(I)

**hȁzna** *ž* ⟨G *mn* hâznā/-ī⟩ *reg.* blagajna, riznica; gotovina // **haznàdār** *m* ⟨G haznadára⟩ *pov. reg.* državni rizničar, čuvar blagajne pri nekom stupnju vlasti ili službe

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Hȁznadār** (Zagreb i okolica), **Haznadárević** (Slavonski Brod, Split)

✧ *tur.* hazine, hazne ← *arap.* ḫazīnä

**hazrètī** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *isl.* uzvišeni, sveti; počasna titula koja se pridijeva imenu boga, proroka i iznimnih ljudi u islamu [~-*Alah*; ~-*Muhamed*] // **hazrètleri** *m mn* ⟨*indekl.*⟩ *reg. zast.* Njihova (pre)uzvišenost, Njihova ekselencija; dodaje se iza imena velikodostojnika [*Osman-paša* ~]

✧ *tur.* hazret ← *arap.* ḥaḍrä: blizina, prisustvo

**HAZU** *krat.* ⟨*indekl.*⟩ Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

**házur** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je spreman; pripravan, gotov // **hazùrati** (se, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* pripremiti (se), spremiti (se)

✧ *tur.* hazır ← *arap.* ḥāḍir

**HBZ** *krat.* Hrvatska bratska zajednica, potporno i osiguravajuće društvo hrv. iseljenika u SAD-u i Kanadi

**hȅ** *m* **1.** *lingv.* peto slovo hebrejske abecede **2.** *pov.* u hebrejskom obilježavanju brojeva oznaka za broj 5

✧ *hebr.* hē’

**He** *kem.* simbol za element helij

<u>**head arrangement**</u> (*izg.* hȅd erèndžment) *m glazb.* nenapisani glazbeni aranžman (u jazzu), ob. se glazbenici dogovore o orkestarskim dijelovima koji prate solo izvedbe; aranžman »iz glave«

✧ *engl.*

<u>**header**</u> (*izg.* hȅder) *m* **1.** *tisk.* zaštićeni prostor na vrhu stranice namijenjen za poruke koje se pojavljuju na svakoj otisnutoj stranici (naslov, broj stranice, broj poglavlja, logotip, živa glava i sl.); gornje zaglavlje, *opr.* footer **2. a.** *inform.* početni dio datoteke koji se sastoji od parametara relevantnih za glavni sadržaj datoteke ili njihovu interpretaciju **b.** *int.* nekoliko početnih redaka e-mail poruke koji sadrže informacije o pošiljatelju, vremenu slanja, duljini poruke i sl.

✧ *engl.*

<u>**head unit**</u> (*izg.* hȅd jùnit) *m tehn.* glavni dio

nekoga proizvoda; glavna jedinica, osnovni uređaj
✧ *engl.*

**Hearst** (*izg.* Hêrst), **William Randolph** (1863–1951), američki novinski magnat, uveo »žutu štampu« u američki žurnalizam, protivio se ulasku SAD-a u 1. i 2. svjetski rat; poslužio kao predložak Orsonu Wellesu, *v.* za film Građanin Kane // **Hearstov** (*izg.* Hêrstov) *prid.* koji pripada Hearstu △ ~***a korporacija*** američka medijska tvrtka, vlasnik mnogih novina, časopisa, radijskih i TV postaja, izdavačkih poduzeća

**Heathrow** (*izg.* Hîtrou) *m* londonska civilna zračna luka, jedna od najvećih u Europi

**heautognòzija** *ž fil.* poznavanje samoga sebe, samospoznaja; starogrčki etički svjetonazorni problem
✧ *grč.* heautû: samoga sebe + -GNOZIJA

**heautonòmija** *ž fil.* samostalno davanje zakona; teza koju je formulirao sofist Protagora: čovjek sam sebi postavlja zakone (»čovjek je mjera sviju stvari, koje jesu da jesu i koje nisu da nisu«), *opr.* heteronomija
✧ *grč.* heautû: samoga sebe + -NOMIJA

**heautontimorùmēn** *m* ⟨G heautontimoruména⟩ *psih.* onaj koji sam sebe muči, koji se izjeda (od mržnje, jala i sl.), koji sebi nanosi fizičku bol (npr. bičevanjem, lakšim ranjavanjem i sl.); samomučitelj
✧ *lat. Heautontimorumenos*, naslov komedije rimskog književnika Terencija, *grč.* heautón: samoga sebe + timōría: kazna, osveta

**heautoskòpij|a** *ž pat.* patološka pojava pri kojoj bolesnik objektivira i promatra samoga sebe kao nepoznatu stranu osobu [*bolovati od ~e*]
✧ *grč.* heautoû: samoga sebe + -SKOPIJA

**heavy** (*izg.* hèvi) *prid.*, ob. u: △ ~ ***duty*** (*izg.* ~ djùti) *žarg.* koji se odnosi na poslove teže nego što su uobičajeni ili prosječni; ~ ***metal*** (*izg.* ~ mètl) *glazb.* jedan od najdugovječnijih žanrova rocka; utemeljen na blues-rocku i psihodeliji kasnih 1960-ih, karakterističan po gitarskim riffovima, gitarskim solima, jakoj ritam sekciji, vriskavom vokalu te moćnom i glasnom razglasu
✧ *engl.*: težak

**Héba** *ž mit.* Zeusova kći, Heraklova žena; božica mladosti i mladenačkih užitaka

**hebdomáda** *ž knjiš. ekspr.* razdoblje od sedam dana; tjedan // **hebdomàdāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ tjedni [*~ni ritam života*]; **hebdomàdār** *m* ⟨G hebdomadára⟩ *rel.* redovnik u koru koji tijekom jednog tjedna predvodi molitvu ili obavlja neku drugu liturgijsku službu
✧ *lat.* hebdomadalis: tjedni ← *grč.* hebdomás: tjedan

**hebefrènija** *ž pat.* oblik shizofrenije, poznat i kao »mladenačko ludilo«, dovodi do potpune demencije
✧ *grč.* hēbē: mladost + -FRENIJA

**Hèbrang, Andrija** (1899–1949?), hrv. političar, kao istaknuti komunist na robiji 1929–1941; jedan od organizatora antifašističkog otpora u Hrvatskoj; politički sekretar CK KPH 1942–1944, zatim ministar privrednih resora u prvim vladama DF i NR Jugoslavije; uhapšen 1948. pod optužbom za hrv. nacionalizam i izdaju; najvjerojatnije ubijen u zatvoru, što je prikazano kao samoubojstvo

**Hebréji** *m mn* ⟨N Hèbrēj, G Hebréja⟩ (**Hèbrējka** *ž*) *etn.* semitski narod čiji su se preci o. 2000. pr. Kr. doselili iz Mezopotamije na područje današnjeg Izraela, odnosno Palestine, i tu postali nosioci prve jednobožačke religije; potomci biblijskih praotaca Abrahama, Izaka i Jakova; kasnije su preuzeli imena Izraelci, Judejci, Židovi, Jevreji, dok su ime jezika (hebrejski) sačuvali prema najstarijem narodnom imenu // **hebràika** *ž* ⟨D L -ici⟩ sveukupna pisana djela o hebrejskom jeziku i kulturi; **hebràist** *m*, *v.* hebreist (i izvedene riječi); **hebraizácija** *ž* **1.** skup postupaka kojima neki čovjek ili neka skupina preuzima židovske jezične, vjerske i kulturne običaje; požidovljenje **2.** prihvaćanje hebrejskog jezika kao govornoga (o židovskim imigrantima u Izrael); **hebraìzam** *m* ⟨G -zma⟩ cjelina religioznog vjerovanja i kulturne tradicije židovskoga naroda koja se temelji osobito na prvih pet biblijskih knjiga (*Postanak*, *Izlazak*, *Levitski zakonik*, *Brojevi*, *Ponovljeni zakon*) i Tori; **hebrèist** *m* stručnjak za hebreistiku (proučava, studira itd.); hebraist; **hebreìstičkī** *prid.* koji se odnosi na hebreistiku i hebreiste; **hebreìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem hebrejskog jezika i književnosti te kulture židovskog naroda; **hebrèistkinja** (**hebrèistica**) *ž*, *v.* hebreist; **hebreìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *lingv.* hebrejski izraz u nekom nehebrejskom jeziku; **hèbrējsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Hebreje △ ~***i jezik*** *lingv.* **1.** jezik *Staroga zavjeta* i židovskog bogoslužja **2.** govorni jezik u da-

našnjem Izraelu, *usp.* ivrit; *~o pismo* pismo hebrejskog jezika, piše se s desna na lijevo, ima 22 slovna znaka, samo konsonante (bez vokala)

✧ *lat.* Hebraicus ← *grč.* Hebraikós (← *aram.* ʿEbrai): hebrejski ≃ hebraízein: govoriti hebrejski, ponašati se hebrejski

**Hȅbron** (*arap.* Al Khalil) *m* grad na Zapadnoj obali (Palestina), 75.000 stan., osnovan u 18. st. pr. Kr., boravište Abrahamovo i judejska prijestolnica; sveti grad Židova i muslimana // **hȅbronskī** *prid.* koji se odnosi na Hebron

**hȅc** *m* ⟨N *mn* hècovi⟩ *reg.* šala, dosjetka, vic [*napraviti što iz ~a*] // **hȅcati** (se, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* šaliti se, zavitlavati, zezati

✧ *austr.* Hetz

**hȅcmaher** *m reg.* vicmaher // **hȅcmaherica** *ž*, *v.* hecmaher; **hȅcmaheričin** *prid.* koji pripada hecmaherici

✧ *austr.* Hetzmacher

**hèćim** *m* ⟨N *mn* -i, G hȅćīmā⟩ *reg. zast.* liječnik, doktor; hakim

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Ȅčimović** (Slavonski Brod), **Ȅćim** (Split, Banovina), **Ȅćimović** (**Ećímović**) (320, Posavina), **Hȅčimović** (230, Slavonija), **Hèćej**, **Hèćimović** (**Hećímović**) (1000, Zagreb, Gospić)

✧ *tur.* hekim ← *arap.* ḥakīm

**hèćimbaša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* glavni liječnik; primarius

✧ *v.* hećim + *v.* baš², baša

**Héda** ž. os. ime; *hip.* od Hedviga; isto: **Hedvíga**, **Jadvíga** (← *polj.*) *rij.*; *hip.*: **Ȉgica**, **Vìgica**

◇ *pr.*: **Hédl** (Vrbovec, Osijek)

✧ *njem.* Hedwig

**héder** *m jud.* židovska vjerska osnovna škola u kojoj djeca od 6. do 11. godine uče hebrejski, *Bibliju* i talmudske tekstove

✧ *jidiš* ← *hebr.* ḥedher: soba, učionica

**hȅder** *m*, *v.* header

**Héderváry**, *v.* Khuen-Héderváry

**hedging** (*izg.* hȅdžing) *m ekon.* poslovno-financijska strategija izbjegavanja rizika, odnosno mogućeg gubitka (nakon neke operacije poduzima se druga financijska ili poslovna operacija)

✧ *engl.*

**hedipàtija** *ž* osjećaj slasti, ugode, uživanja, udobnosti

✧ *grč.* hēdypátheia ≃ hēdýs: ugodan, sladak + -PATIJA

**hedònist** (**hedonȉst**) *m* **1.** onaj koji pristaje uz hedonizam **2.** onaj koji voli uživati u životu, koji je sklon užicima // **hedonȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na hedonizam i hedoniste △ *~a pristranost psih.* pojava da se uspjesi tumače osobnim zaslugama, a neuspjesi vanjskim činiteljima ili lošom srećom, pehom i sl.; *~a relevantnost psih.* pojava da na naše prosuđivanje nečijeg ponašanja utječe i naša uključenost u to ponašanje (ako smo osobno ganuti, bit ćemo žešći u kritici, a ako nas se to ne tiče, onda ćemo biti blaži); **hedonȉstički** *pril.* kao hedonist, na način hedonista; **hedònistkinja** *ž*, *v.* hedonist; **hedonȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* filozofsko-etički individualistički pravac koji poistovjećuje dobro s užitkom i koji svrhu života i čovjekova djelovanja traži u senzualnim i duhovnim zadovoljstvima (osnivač je grčki filozof Aristip Kirenjanin) **2.** *razg.* uživanje u životnim nasladama

✧ *grč.* hēdonḗ: zadovoljstvo

**hȅdžing** *m*, *v.* hedging

**Hèfest** *m mit.* bog vatre, kovač i oružar bogova; zaštitnik kovača i obrtnika; hromi sin Zeusa i Here, suprug nevjerne Afrodite; simbolizira elemente vatre i kovina // **hefèstije** *ž mn pov.* svetkovine (igre) u čast Hefestovu

✧ *grč.* Hḗphaistos, *lat.* Vulcan: *v.* Vulkan

**hèfta** *ž* ⟨G *mn* -ī/héftā⟩ *reg.* tjedan; setimana, nedjelja (dana)

◆ *pr.*: **Eftímov** (Baranja)

✧ *tur*: hafta, *zast.* hefta, hefte ← *perz.* hefte ← heft: sedam

**hȅftati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** ovlaš prošivati, pričvršćivati heftom (pri šivanju) **2.** spajati metalnim spajalicama listove papira i sl. // **hȅft** *m* ⟨N *mn* hȅftovi⟩ *reg.* prošivak, privremeni bod (u šivanju) kojim se, probe radi, spajaju dijelovi odjeće pri krojenju i koji se lako rašiva [*rukav je spojen s dva-tri ~a*]; **hȅfterica** *ž reg.* sprava kojom se ručno spajaju listovi papira metalnim spajalicama

✧ *njem.* heften

**heftemȉmeres** *m jez. knjiž.* stanka (muška cezura) u heksametru (iza sedme polustope odn. četvrte jačine)

✧ *grč.* hephthēmimerḗs ≃ heptá: sedam + (HE)MI- + méros: dio

**hègbe** *sr* ⟨G -ta⟩ *reg.* dvije povezane torbe koje se prebacuju preko sedla ili nose na ramenu; bisage

✧ *tur.* heybe ← *arap.* ʿaybä

**hȅgede** *ž pl. tantum reg.* violina [*ove/te ~*]; egede // **hȅgeduš** *m reg.* onaj koji svira na hegedama; guslač, violinist

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Hȅged** (140, Novi Marof, Prigorje), **Hȅgedić** (170, Novi Marof, Prigorje), **Hȅgediš** (200, Slavonija, *J* Dalmacija), **Hȅgeduš** (370, uz Dravu), **Hegedúšević** (*I* Slavonija), **Hȅgedušić** (190, Koprivnica, Podravina)

✧ *mađ.* hegedü

**Hegedüs** (*izg.* Hȅgediš), **István** (1848–1925), mađarski filolog i povjesničar književnosti, studija *Ivan Česmički i humanizam*

**Hȅgedušić 1. Krsto** (1901–1975), hrv. slikar i grafičar, slika seosku i gradsku sirotinju, zločine okupatora; likovni pedagog, pokrenuo osnivanje grupe *Zemlja*, osnovao u Hlebinama seljačku slikarsku školu, vodio u Zagrebu majstorsku radionicu (ciklus crteža *Podravski motivi*, ilustracije za Krležine *Balade Petrice Kerempuha*, zastor HNK u Zagrebu) **2. Željko** (1906–2004), hrv. slikar i grafičar, u početku surađivao s likovnom grupom *Zemlja*, kasnije se usmjeruje prema poetsko nadrealističkom izrazu; bavi se opremom i ilustriranjem knjiga

**Hegel** (*izg.* Hégel), **Georg Wilhelm Friedrich** (1770–1831), njemački filozof, sintetizirao dotadašnju metafizičku filozofiju, dovršio izgradnju filozofije njemačkog klasičnog idealizma, iznio teorije i napisao knjige o filozofiji povijesti, prava, religije, o fenomenologiji duha, o logici, etici, estetici (*Povijest filozofije*, *Filozofija povijesti*, *Predavanja o filozofiji religije*, *Estetika*) // **hegelijánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G hegelìjānācā⟩ pristalica hegelijanstva; hegelovac; **hegelijanìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* hegelijanstvo; **hegelìjānskī** *prid.* koji se odnosi na hegelijance; **hegelijánstvo** *sr* filozofija F. Hegela i sljedbenika, koju karakterizira klasični idealizam i dijalektički pristup svijetu; hegelizam, hegelijanizam; **hegelìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* hegelijanstvo; **hégelovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩, *v.* hegelijanac; **hégelovsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Hegela i hegelovce [*~a dijalektika*]; **hégelovski** *pril.* kao Hegel, na način Hegelovaca

**hegemònija** *ž* **1.** prevlast ili dominacija neke države ili nacije nad drugima; hegemonizam **2.** *pov. ideol.* prevlast jednog društvenog sloja ili jedne stranke nad drugom klasom ili strankom △ ***atenska (spartanska, tebanska)*** *~ pov.* doba prevlasti (5. st.–4. st. pr. Kr.) nekih grčkih država-polisa nad čitavom Grčkom // **hegèmōn** *m* ⟨G hegemóna⟩ onaj koji provodi vlast u obliku hegemonije, onaj koji u hegemoniji ima izrazito moćnu vlast u odnosima neravnopravnosti, ob. u ime jednog društvenog sloja; **hegemònist** *m* onaj koji zagovara hegemoniju; **hegemonìstičkī** *prid.* koji se odnosi na hegemonizam i hegemoniste; **hegemonìstički** *pril.* kao hegemonist, na način hegemonista [*vladati ~*]; **hegemonìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *v.* hegemonija **2.** doktrina hegemonije, prevlast ili težnja za prevlašću jedne nacije ili države nad drugima; **hegèmōnskī** *prid.* koji se odnosi na hegemone; **hegèmōnski** *pril.* kao hegemon, na način hegemona [*vladati ~*]

✧ *grč.* hēgemonía: vrhovno zapovjedništvo ≃ hēgemṓn: vođa

**Hègesip 1.** (4. st. pr. Kr.), atenski političar i govornik, Demostenov suborac protiv Filipa Makedonskoga **2.** (?–180), ranokršćanski pisac (*Uspomene*)

**hê-hê** *uzv.* **1.** pri dužem se izgovaranju i diftongira (*he-heei*, *he-heej*); izražava **a.** zadovoljstvo **b.** nevjericu, sumnju **2.** (izgovoreno udvojeno ili više puta) služi za oponašanje smijeha kojim se, u razgovoru, izražava nevjerica, sumnja i sl. u ono što sugovornik kaže; ha-ha

✧ *ekspr.*

**Heidegger** (*izg.* Hàjdeger), **Martin** (1889–1976), njemački filozof; jedan od utemeljitelja egzistencijalizma, zaokupljen pitanjima o bitku ljudskog opstojanja; snažno utjecao na mlađu generaciju europskih filozofa (*Bitak i vrijeme*); 1933–1934. javno podržao nacizam, ali se ubrzo povukao

**Heidelberg** (*izg.* Hàjdelberg) *m* sveučilišni grad u Njemačkoj // **hàjdelberškī** *prid.* koji se odnosi na Heidelberg △ *~* ***čovjek*** (*Homo heidelbergensis*), europski pračovjek, potječe iz srednjeg kvartara

**Heifetz** (*izg.* Hàjfec), **Jascha** (1901–1987), američki violinist; jedan od najvećih virtuoza 20. st.; često surađivao s A. Rubinsteinom

**heilàlgija** *ž pat.* bol usana

✧ *nlat.* cheilalgia ≃ *grč.* kheĩlos: usna + -ALGIJA

**heilìtis** *m pat.* upala usne, različitih uzroka

✧ *grč.* kheĩlos: usna + -ITIS

**heilognatopalatoshíza** *ž pat.* urođeni rascjep

usne, čeljusti i nepca; vučje ždrijelo
✧ *grč.* kheîlos: usna + gnáthos: čeljust + *lat.* palatum: nepce + *grč.* skhísis: cijepanje

**heilokarcìnōm** *m* ⟨G heilokarcinóma⟩ *pat.* tumor usana
✧ *grč.* kheîlos: usna + *v.* karcinom

**heiloplàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* kirurški zahvat kojim se ispravlja »zečja usna« i stvara nova usna
✧ *grč.* kheîlos: usna + -PLASTIKA

**heiloràgija** *ž pat.* krvarenje usana
✧ *grč.* kheîlos: usna + rhēgnýnai: kidati

**heiloshíza** *ž pat.* urođena mana, rascjep usne
✧ *grč.* kheîlos: usna + skhísis: cijepanje

**heimafòbija** *ž psih.* bolestan strah od hladnoće
✧ *grč.* kheîma: zimsko vrijeme + -FOBIJA

**Heine** (*izg.* Hàjne), **Heinrich** (1797–1856), najveći lirski pjesnik njemačkog romantizma; bogatstvo emocija povezuje s ironijom i skepsom; piše i socijalno motiviranu poeziju, političko-satiričke pjesme, publicistiku; zbog problema s njemačkom cenzurom od 1831. živio u Parizu (*Knjiga pjesama*eseji *Putne slike*)

**Heinemann** (*izg.* Hàjneman), **Fritz** (1889–1969), njemački filozof i povjesničar filozofije; od 1933. u V. Britaniji (*Povijest filozofije kao povijest čovjeka*, *Novi putovi filozofije*)

**Heinzel** (*izg.* Hàjncl), **Vjekoslav** (1871–1934), hrv. arhitekt, zagrebački gradonačelnik (1920–1928), zaslužan za planski razvoj grada i izgradnju istočnog dijela Zagreba

**heironòmija** *ž glazb. pov.* u glazbi staroga i srednjega vijeka, pokreti rukom koje je izvodio vođa orkestra ili zbora da bi naznačio dizanje i spuštanje melodije (za razliku od dirigenta koji označuje tempo i takt)
✧ *grč.* kheironomía: gestikulacija ≃ kheír: ruka + némein: upravljati

**Heisenberg** (*izg.* Hàjzenberg), **Werner** (1901–1976), njemački fizičar; otkrio načine formuliranja kvantne mehanike u terminima matrica i uveo »princip neodređenosti«, kojim utvrđuje granice nekim aspektima spoznaje putem eksperimenata u atomskoj fizici (*Fizika i filozofija*), Nobelova nagrada 1932.

**Hèkata** *ž mit.* božica mjesečine i čarolija u Grka i Rimljana

**Hekàtej Milèćanin** (o.540–480. pr. Kr.), grčki geograf i povjesničar (*Opis Zemlje*, *Genealogije*)

**hekàtomba** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *rel.* u antici prinošenje velike žrtve bogovima (stotinu bikova ili volova) **2.** *pren.* masovno stradanje ljudi (u ratu, u logorima, u prirodnim katastrofama); pokolj
✧ *grč.* hekatómbē ← hekatón: sto + boûs: vol, govedo

**hekatompèdōn** *m* ⟨G hekatompedóna⟩ *pov. arhit.* **1.** hram ili sveto područje u antičkoj Grčkoj, dugačko 100 stopa **2.** jedan od hramova na atenskoj Akropoli
✧ *grč.* hekatómpedos ← hekatón: sto + poús: stopa

**hèking** *m*, *v.* haking

**hȅklati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** izrađivati čipke ili slične radove posebnom iglom (kukicom); kukičati, kačkati **2.** *žarg.* **a.** praviti stalno iste nesvjesne pokrete rukom (zbog tika, bolesti i sl.) **b.** motati usnama i jezikom u govoru (zbog pijanstva, umora i sl.) **c.** u pijanom stanju bauljati cestom; teturati, posrtati // **heklèrāj** (**heklerȁj**) *m* ⟨G hekleràja⟩ *reg.* **1.** proizvodi heklanja, kukičanja **2.** heklanje kao zanimanje, bavljenje heklanjem radi prodaje **3.** poduzeće koje se bavi proizvodnjom heklanih predmeta
✧ *njem.* heckeln

**hȅknādla** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* igla za heklanje; kačkalica, kukača
✧ *njem.* Hecknadel

**HEKS-, HEKSA-** kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na broj šest [*heksapetalan*]
✧ *grč.* héks: šest

**heksabarbìtōn** *m* ⟨G heksabarbitóna⟩ *farm.* sredstvo za spavanje s brzim učinkom, daje se intravenozno za kratke narkoze
✧ HEKSA- + *v.* barbiturat(i)

**heksadècimālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *mat.* koji se odnosi na brojevni sustav kojemu je korijen 16 (osnovni sustav kod digitalnih kompjutera)
✧ HEKSA- + *v.* decimala

**hèksādskī** *prid.* kojemu je osnova broj šest
✧ *grč.* heksás: šestica

**hȅksaēdar** *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ *mat.*, *v.* kocka
✧ *grč.* heksáedron ≃ HEKSA- + hédra: sjedalo

**heksàfora** *ž pov. arhit.* **1.** zidna ploha s nizom od 6 niša **2.** zidni otvor raščlanjen sa 6 stupića
✧ HEKSA- + -FORA

**hȅksagon** *m mat.* šesterokut; heksagram

// **hȅksagōnālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *mat.* koji ima šest kutova; šesterokutan, šesterobridan; **hȅksagonskī** *prid.* koji se odnosi na heksagon △ ~ ***sustav*** *min.* jedan od šest sustava kristalizacije minerala; daje oblike prizme, bipiramide, romboedra i dr.
✧ *grč.* hekságōnon ≃ HEKSA- + -GON[1]

**hȅksagram** *m* **1.** *mat.*, *v.* heksagon **2.** šesterokraka zvijezda, pripisuju joj se magična svojstva, čest motiv u orijentalnoj dekoraciji **3.** Davidova zvijezda, drevni simbol Židova, kabalističkog podrijetla
✧ HEKSA- + -GRAM

**heksakloròfēn** *m* ⟨G heksaklorofféna⟩ *kem.* bezbojni kristal, fenolni spoj, antibakterijsko sredstvo, ograničene uporabe
✧ HEKSA- + *v.* klor + *v.* fenol

**hȅksakord** *m glazb.* glazbena ljestvica od šest dijatonskih stupnjeva s polustupnjem između trećega i četvrtoga
✧ HEKS- + *v.* akord

**hèksāl** *m* ⟨G heksála⟩ *kem.* eksplozivna smjesa, sastoji se od heksogena, aluminija i tekućih primjesa
✧ tvorničko ime proizvoda®

**heksamèrōn** *m* ⟨G heksameróna⟩ razdoblje od šest dana
✧ HEKSA- + *grč.* hēméra: dan

**hȅksametar** (**heksàmetar**) *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *jez. knjiž.* stih sastavljen od šest metričkih jedinica (stopa); herojski stih △ ***daktilski*** ~ najpoznatiji stih antičke književnosti (u njemu su spjevani Homerovi epovi, Ovidijeve »Metamorfoze« i dr.), od čijih su šest stopa prve četiri daktili ili spondeji, peta daktil i šesta spondej ili trohej // **hȅksametarsk|ī** *prid.*, ob. u: [*~a pjesma*]
✧ *grč.* heksámetron ≃ HEKSA- + -METAR

**heksametròīd** *m* ⟨G heksametroída⟩ *jez. knjiž.* stih nalik na heksametar, ali koji nije potpuno pravilan; nepravilan heksametar
✧ HEKSA- + -METAR + -OID

**heksamìdīn** *m* ⟨G heksamidína⟩ *farm.* antiseptik za vanjsku uporabu
✧ HEKSA- + *grč.* ámydos: suh + -IN

**hèksān** *m* ⟨G heksána⟩ *kem.* $C_6H_{14}$, zasićeni ugljikovodik, važan sastojak benzina i nafte, koristi se kao uspješno otapalo
✧ HEKSA- + *v.* (alk)ani

**hèksangulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *mat.* koji ima šest kutova, šesterokutan
✧ HEKS- + *lat.* angularis: kutni ≃ angulus: kut

**heksapètālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *bot.* šesterolatičan, cvijet sa 6 latica
✧ HEKSA- + *grč.* pétalon: list

**hȅksapōd** *m* ⟨N *mn* heksapódi⟩ *zool.* opći naziv za kukce jer imaju šest nogu
✧ *grč.* heksápous: šesteronožni ≃ HEKSA- + -POD

**hȅksapolis** (**heksàpolis**) *m pov.* političko-vjerski savez šest dorskih gradova Male Azije
✧ *grč.* Heksápolis ≃ HEKSA- + *v.* polis

**hȅksastil** *m pov. arhit.* u antičkoj arhitekturi hram sa šest stupova na pročelju ili portik sa šest stupova
✧ *grč.* heksástylos ≃ HEKSA- + -STIL

**hèkset** *m inform.* bajt od šest bitova
✧ HEKS- + *v.* set

**hèksīl** *m* ⟨G heksíla⟩ *kem.* $C_6H_{13}$, jednovalentni organski radikal

**heksíti** *m mn* ⟨N hèksīt, G heksíta⟩ *kem.* alkoholi dobiveni od heksoza

**hèksnšus** *m reg.* lumbago, križobolja
✧ *njem.* Hexsenschuss

**heksóda** *ž tehn.* elektronska cijev sa šest elektroda; rasvjetno tijelo
✧ HEKS- + *grč.* hodós: put

**hȅksogēn** *m vojn. kem.* sintetički eksploziv posebno velike razorne snage; ciklonit
✧ HEKS- + -GEN

**heksóza** *ž kem.* $C_6H_{12}O_6$, ugljikohidrat sa šest atoma ugljika u jednoj molekuli (najvažniji monosaharidi)
✧ HEKS- + -OZA

**HEKTA-, HEKATO-, HEKTO-** dekadski prefiks (simbol h), kao prvi dio riječi znači $10^2$ (sto) puta jedinica koja je drugi dio te riječi [*hektogram*]
✧ *grč.* hekatón: sto

**hȅktār** *m fiz.* jedinica za mjerenje površine zemljišta (stoti dio četvornog kilometra), 10.000 $m^2$ (simbol ha)
✧ HEKTA- + *v.* ar

**hèktika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *zast.* sušica, tuberkuloza, *v.* **2.** *razg.* jarost, užurbanost, zajedljivost, nervoza // **hèktičk|ī** *prid.* **1.** koji je sušičav; tuberkulozan [*~o stanje*] **2.** koji je zajedljiv; prenapet, jarostan; **hèktički** *pril.* jarosno, sušičavo, nervozno
✧ *grč.* héksis: stanje tijela ≃ hektikós: hektički

**hektogràfija** *ž graf.* tehnika umnožavanja otisaka: kredom premazan papir po kojem se piše ili crta stavlja se na obojeni da bi na njemu

ostao negativ // **hèktograf** *m graf.* stroj za umnožavanje spisa i crteža koji su izrađeni hektografskom tintom
✧ HEKTO- + -GRAFIJA
**hèktogram** *m fiz.* težina: uteg od sto grama (simbol hgr)
✧ HEKTO- + -GRAM
**hèktolitar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* jedinica volumena: iznosi 100 litara (simbol hl)
✧ HEKTO- + *v.* litra[1] (litar)
**hèktometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* jedinica duljine, $10^2$ (sto) metara (simbol hm)
✧ HEKTO- + -METAR
**hektopàskāl** *m* ⟨G hektopaskála⟩ *meteor.* jedinica za mjerenje tlaka zraka (simbol hPa), 1 hPa = 100 Pa = 1 mb
✧ HEKTO- + *v.* paskal
**Hèktor** *m mit.* sin kralja Prijama, vrhovni zapovjednik i najhrabriji borac trojanske vojske; njegova smrt u dvoboju s Ahilejem pod zidinama Troje, uvod u taj dvoboj i njegove posljedice jedan su od glavnih motiva Homerove *Ilijade*, *v.*
**Hektórović**, **Petar** (1487–1572), hrv. pjesnik, prevoditelj s latinskog, renesansni erudit, hvarski plemić; u spjevu *Ribanje i ribarsko prigovaranje*, remek-djelu starije hrv. književnosti, zabilježio stare hrv. narodne pjesme, tzv. bugarštice
**hektosekùnda** *ž* ⟨G *mn* hektosekúndā⟩ *fiz.* jedinica vremena, $10^2$ (sto) sekundi (simbol hs)
✧ HEKTO- + *v.* sekunda
**hèktoster** *m* mjera za drvo: sto kubičnih metara
✧ *njem.* Hektoster ← *fr.* hectostère ≃ HEKTO- + *grč.* stereós: čvrst, krut
**Hèkuba** *ž mit.* žena trojanskog kralja Prijama i Hektorova majka u starogrčkoj mitologiji
**hèlāć** *m* ⟨G helaća⟩ *reg.* propast, nestanak, katastrofa, stradanje
✧ *tur.* helâk ← *arap.* hälāk: propast
**Heláda**, *v.* Helen
**hèlānka** *ž* ⟨D L -i/-nci, G *mn* -ā/-ī⟩ vrsta sintetičkog tekstila
**helanòdik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *sport pov.* organizator, voditelj ili sudac na antičkim olimpijskim igrama, predstavljao je natjecatelje publici i dodjeljivao nagrade
✧ *grč.* ⟨*mn*⟩ Hellanodíkai
**helèbārda** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pov. vojn.* starinsko hladno oružje, sastoji se od sjekire na jednoj strani, a na drugoj od kuke, obje nasađene na vrh dugačkog koplja
✧ *njem.* Hellebarde
**helebórus** *m bot.*, *v.* kukurijek
✧ *grč.* helléboros
**hèleflīnta** *ž min.* čvrsta i tvrda stijena iz grupe kristalnih škriljevaca
✧ *njem.* Helleflinte ← Helle: svjetlost + Flinte: kremen
**Hèlen** *m mit.* **1.** praotac Helenā (Grka), imao tri sina od kojih su nastala glavna plemena (eolsko, jonsko, ahajsko i dorsko) **2.** sin Prijamov i Hekubin, prorok // **Heláda** *ž pov. geogr.* zemlja Helena, antički i moderni naziv za Grčku, čest u pjesmama; **hèlādsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Heladu △ ~***a kultura*** *pov.* kultura brončanog doba u kopnenoj Grčkoj (o.3000–o.1100. pr. Kr.); **Heléni** *m mn* ⟨N Hèlēn⟩ (**Hèlēnka** *ž*) *pov.* grčko pleme nastanjeno u *J* Tesaliji, u 7. st. pr. Kr. to se ime prenijelo na sve Grke; **helènist** *m* **1.** *pov.* **a.** Židov koji se helenizirao (u doba helenizma) **b.** pisac na Istoku koji je pisao grčkim jezikom (4. st.–1. st. pr. Kr.) **2.** onaj koji proučava, koji se bavi helenizmom i helenistikom **3.** onaj koji cijeni, koji se divi kulturi stare Grčke; **helenìstičkī** *prid.* koji se odnosi na helenistiku i heleniste; **helenìstički** *pril.* kao helenist, na način helenista; **helenìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** znanost koja se bavi proučavanjem helenizma **2.** studij staroga grčkog jezika i njime bitno određenog nastavnog programa; **helènistkinja** (**helènistica**) *ž*, *v.* helenist; **helenizácija** *ž pov.* **1.** širenje grčke kulture za vrijeme i nakon Aleksandrova pohoda na Istok u osvojene zemlje **2.** skup postupaka kojim se ostvaruje snažan utjecaj grčkog jezika i kulture na druge kulturne zajednice; pogrčivanje, grecizacija; **helenìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *pov.* **1.** povijesno razdoblje na *I* Sredozemlju od smrti Aleksandra Velikog (322. pr. Kr.) do rimskog osvojenja Egipta (31. pr. Kr.) **2.** sinkretizam grčke kulture i umjetnosti s društvenim i političkim institucijama istočnih despocija **3.** razdoblje u razvitku grčke likovne umjetnosti i književnosti s vlastitim umjetničkim zasadama različitima od onih u klasičnom razdoblju grčke književnosti i umjetnosti **4.** grčka nacionalna individualnost (jezik, običaji, kultura); helenstvo **5.** *v.* grecizam; **helenìzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces helenizacije, koji

nosi bitna obilježja helenizma; **helenizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* helenìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi helenizaciju; **hèlēnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Helene; grčki [*~a kultura*]; **hèlēnski** *pril.* kao Helen, na način Helena
✧ *grč.* Hellás: Grčka ≃ Héllēn: Grk; Hellēnistḗs: helenist

**Heléna** *ž* **1.** *v.* ◈ **2.** *mit.* kći Zeusa i Lede, najljepša od svih smrtnih žena; žena spartanskog kralja Menelaja koju je ugrabio sin trojanskog kralja Paris, zbog čega je izbio Trojanski rat **3.** *pren.* simbol lijepe i pustolovne žene
◈ ž. os. ime; isto: *v.* Jelena; *hip.*: **Èla**, **Ilóna** (← *mađ.*), **Lèla**, **Lèna**, **Lénka**, **Nèla**, **Néna** i sl.
✧ *grč.* Helénē: sjajna, blješteća

**helenìzam**, *v.* Helen

**helenòfīl** *m* ⟨G helenofíla⟩ ljubitelj Helena, onaj koji je jako naklonjen Helenima; grkofil
✧ *grč.* Héllēn: Grk + -FIL

**helèpōl** *m* ⟨G helepóla⟩ *pov. vojn.* u rimsko doba, visoki ratni stroj, omogućavao je napadačima da se približe zidinama i bore u istoj razini s napadnutima
✧ *njem.* hellenisieren ← *grč.* helépolis ≃ heleîn: zauzeti + pólis: grad

**hèler** *m pov.* sitna novčana jedinica u raznim zemljama; filir
✧ *njem.* Heller, prema njemačkom gradu Hallu u pokrajini Švapskoj, gdje se prvotno kovao

**Hèlespont** *m* antički naziv za Dardanele
✧ prema kćerci beotskoga kralja Heli, koja je, bježeći od maćehe, pala sa zlatorunoga ovna u morski tjesnac koji dijeli Europu od Azije

**Hèlga** ž. os. ime, *v.* Olga

**heliája** *ž*, *v.* helijeja

**hèlibus** *m term. zast.* helikopter za prijevoz većeg broja ljudi
✧ *fr.*, *v.* heli(kopter) + -BUS

**helidónija** (**celidonija**) *ž bot.*, *v.* rosopas
✧ *grč.* khelidónion ≃ khelidṓn: lastavica

**hèlidrom** *m neol.* uzletište i sletište za helikoptere; heliodrom, heliport, heliostanica
✧ *fr.*, *v.* heli(kopter) + -DROM

**hêlīj** *m kem.* element, plemeniti plin (simbol He, atomski broj 2), vrlo lagan, koristi se za punjenje zračnih balona u laserskoj tehnici
✧ *nlat.* helium ≃ *grč.* hḗlios: Sunce

**Hêlīj** *m mit.* bog Sunca, zlatne kose, s krunom od sunčanih zraka, svakoga dana vozi vatrene kočije s krilatim konjima preko neba; prebiva na *I* obali Oceana
✧ *grč.* Hḗlios

**helȉjant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *bot. rij.*, *v.* suncokret
✧ *grč.* hḗlios: Sunce + ánthos: cvijet

**helijàntīn** *m* ⟨G helijantína⟩ *kem.* vrsta azoboje

**helijéja** *ž pravn.* **1.** *pov.* najvažnije sudište u staroj Ateni, rješavalo je najvažnije javne stvari; heliaja **2.** zbor sudaca **//** **helȉjast** *m* sudac član helijeje
✧ *grč.* hēliaía

**helikòīd** *m* ⟨G helikoída⟩ zavojna ploha koja nastaje jednolikim okretanjem horizontalnog pravca oko vertikale i pritom se jednoliko diže **//** **hèlikoidāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima svojstva helikoida △ *~**na antena*** *vojn.* četvrtvalna antena za prijem i slanje elektromagnetskih valova
✧ *grč.* helikoeidḗs: zavojit ≃ héloks: zavoj + -ID

**hèlikōn** *m* **1.** *glazb.* instrument s četiri jednako ugođene žice za određivanje tona (u antičkoj Grčkoj) **2.** *glazb.* veliki puhaći instrument, nosi se preko ramena; bas u vojnom orkestru **3.** *v.* bombardon
✧ *grč.* héliks: zavinut

**hèlikoplān** *m term. zast.* letjelica s elementima helikoptera i aeroplana
✧ *v.* heliko(pter) + *v.* (aero)plan

**helikòpter** *m* letjelica koja se uzdiže okomito uvis s pomoću propelera na vertikalnoj osi uz velike mogućnosti manevriranja; uvrtnjak, vrtložnjak **//** **helikòptersk|ī** *prid* koji se odnosi na helikoptere [*~a platforma*; *~i desant*]
✧ *njem.* Helikopter ≃ *fr.* hélicoptère ← *grč.* héliks: zavoj + pterón: pero

**HELIO-** kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na Sunce [*heliocentričan*]
✧ *grč.* hḗlios: Sunce

**heliobiològija** *ž* znanstvena disciplina koja se bavi istraživanjem bioloških pojava u njihovu odnosu prema djelovanju Sunčeva svjetla
✧ HELIO- + *v.* biologija

**heliocèntrič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *astron.* kojemu je Sunce središte, koji Sunce promatra kao središte △ *~**ne koordinate*** *astron.* koordinate sustava s ishodištem u Sunčevu središtu; *~**ni sustav*** učenje koje se temelji na spoznaji da je Sunce središte našeg planetarnog sustava **//** **heliocèntričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-

ošću⟩ svojstvo onoga što je heliocentrično; **heliocentrìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *astron.* shvaćanje i učenje koje je zasnovao Kopernik da je Sunce središte svemira, *opr.* geocentrizam
✧ HELIO- + -CENTRIČAN

**heliòdōr** *m* ⟨G heliodóra⟩ *min.* dragi kamen žutozelenkaste boje; beril
✧ HELIO- + *grč.* dôron: dar

**hȅliodrom** *m*, *v.* helidrom

**helioelèktričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na uređaje što u svemirskim brodovima pretvaraju Sunčevu svjetlost u električnu energiju
✧ HELIO- + *v.* elektrika

**heliòfīl** *m* ⟨G heliofíla⟩ onaj koji voli Sunce, onaj koji voli osunčana mjesta (o čovjeku, o životinjama)
✧ HELIO- + -FIL

**heliòfīt** *m* ⟨G heliofíta⟩ *bot.* biljka kojoj za normalan razvoj treba vrlo mnogo svjetlosti
✧ *grč.* hēliόphyton ≃ HELIO- + -FIT

**heliofòbija** *ž psih.* bolestan, paničan strah od Sunčeve svjetlosti (poremećaj u čovjeku, urođeno ponašanje u nekih životinja) // **hȅliofōban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji se boji Sunčeve svjetlosti, koji bježi od Sunčeve svjetlosti (npr. škorpija)
✧ HELIO- + -FOBIJA

**Heliogábal** (204–222), rimski car (od 218), ubili ga pretorijanci // **heliogabalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* razvrat, moralna izopačenost

**heliogràfija** *ž astron.* skup znanja o svojstvima Sunca // **heliògraf** *m* **1.** *meteor.* uređaj za kontinuirano bilježenje trajanja sijanja Sunca **2.** sprava za snimanje Sunčeve površine **3.** *vojn.* sprava za davanje svjetlosnih signala pomoću refleksa Sunčevih zraka na ogledalu (u mornarici i avijaciji); **heliògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na heliografiju △ *~e koordinate* *astron.* veličine pomoću kojih se na Sunčevoj površini određuje položaj neke točke
✧ HELIO- + -GRAFIJA

**heliogravúra** *ž tisk.* vrsta dubokog tiska pomoću fotomehaničkog prenošenja slike s mogućnostima višebojnog tiska izvrsne kvalitete (knjige s reprodukcijama, poštanske marke i sl.); fotogravura
✧ HELIO- + *v.* gravura

**heliokròmija** *ž tehn. zast.* fotografija boja
✧ HELIO- + -KROMIJA

**heliolàtrija** *ž rel.* kult Sunca karakterističan za brojne religije; obožavanje Sunca
✧ HELIO- + -LATRIJA

**heliomarinoteràpija** *ž med.* kombinacija helioterapije s ljekovitim djelovanjem mora i primorske klime
✧ HELIO- + *v.* marinoterapija

**hȅliometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *astron. zast.* instrument u teleskopu, služi za mjerenje promjera svemirskih tijela i njihovih kutnih udaljenosti
✧ HELIO- + -METAR

**heliometeorològija** *ž* dio meteorologije koji istražuje odnos između atmosferskih pojava i Sunčeva zračenja
✧ HELIO- + *v.* meteorologija

**hȅlioskop** *m astron.* uređaj u teleskopu koji omogućuje (smanjenjem intenziteta Sunčeve svjetlosti pomoću filtera ili refrakcije) neposredno promatranje Sunca // **helioskòpskī** *prid.* koji se odnosi na helioskop
✧ HELIO- + -SKOP

**hȅliostāt** *m* ⟨G heliostáta⟩ *fiz.* uređaj sa zrcalom koji usmjeruje Sunčeve zrake neovisno o prividnom Sunčevom kretanju // **heliostàtskī** *prid.* koji se odnosi na heliostat
✧ HELIO- + -STAT

**helioteràpija** *ž med.* liječenje prirodnim Sunčevim zračenjem (ultraljubičastim, dnevnim, infracrvenim) // **helioterapèut** *m med.* stručnjak koji liječi helioterapijom; **helioteràpījskī** *prid.* koji se odnosi na helioterapiju
✧ HELIO- + *v.* terapija

**hȅliotrōp** *m* ⟨G heliotrópa⟩ **1.** instrument za signalizaciju reflektiranjem Sunčevih svjetlosnih zraka, ob. kod trigonometrijskih mjerenja **2.** *min.* vrsta poludragulja (kremen) s crvenim pjegama **3.** *bot.* **a.** biljka krasnica tamnomodrih cvjetova s mirisom na vaniliju, podrijetlom iz Perua **b.** svaka biljka koja cvjetove okreće prema Suncu (suncokret i sl.) **4.** sunčani sat // **heliotropìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *bot.* svojstvo biljaka da se okreću prema izvoru svjetlosti (suncokret) ili od njega odvraćaju; fototropizam
✧ *lat.* heliotropium ← *grč.* hēliotrópion

**heliotròpīn** *m* ⟨G heliotropína⟩ mirisni spoj sličan onom iz heliotropa (**3a**) dobiva se iz soka sasafrasa; piperonal
✧ *v.* heliotrop + -IN

**helióza** *ž pat.* sunčanica

✧ *grč.* hēlíōsis: izlaganje suncu ≃ HELIO- + -OZA

**heliozòe** *ž mn* ⟨N heliozòa⟩ *zool.* slatkovodne praživotinjice (*Heliozoa*) iz reda korjenonožaca; sunašca

✧ *nlat.* Heliozoa ≃ HELIO- + -ZOA

**hèliport** *m*, *v.* helidrom

**helkidrìōn** *m* ⟨G helkidrióna⟩ *pat.* **1.** čir, prišt **2.** ječmenac

✧ *grč.* helkýdrion ≃ hélkos: rana + hýdra: zmija

**helkològija** *ž med.* dio medicine, bavi se proučavanjem čireva i gnojnih upala

✧ *grč.* hélkos: rana + -LOGIJA

**hèlkom** *m* ⟨G helkóma⟩ *pat.* **1.** prišt, čir **2.** gnojenje, nakupljanje gnoja; helkoza // **helkòtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima prišteve ili je sklon čirevima; prištav

✧ *grč.* hélkōma: rana

**helkóza** *ž*, *v.* helkom (**2**)

**Heller** (*izg.* Hèler), **Joseph** (1923), američki književnik, poznat po grotesknom i satiričkom romanu *Kvaka 22*

**hellertion** (*izg.* helèrtion) *m glazb. tehn.* elektroakustički glazbeni instrument, prvi put se na njemu sviralo 1936, zvuk se proizvodi pomoću oscilatorskih radiocijevi

✧ prema imenima konstruktora B. Hel(bergera) i P. Lert(esa)

**Hellman** (*izg.* Hèlmen), **Lillian** (1905–1984), američka dramatičarka i komediografkinja (*Dječji sat*, *Male lisice*, *Straža na Rajni*, *Jesenski vrt*)

**hèlminti** *m mn* ⟨N hèlmint, G *mn* -nātā⟩ *zool.* skupni naziv za brojne vrste parazitskih oblenjaka na čovjeku i životinjama // **helmintològija** *ž zool.* dio parazitologije koji se bavi parazitskim oblenjacima i njihovim odnosom prema domaćinu u kojem parazitiraju

✧ *grč.* hélmins: glista

**helmintijáza** *ž pat.* bolest koju uzrokuju višestanični parazitski crvi (helminti)

✧ *nlat.* helminthiasis ≃ *grč.* helminthiân: patiti od glista ≃ hélmins: glista

**helodèrma** *ž* ⟨G *mn* helodérmā⟩ *zool.* otrovni gušter (*Heloderma suspectum*), živi po pustinjama Arizone i Novog Meksika; bradavičar otrovni

✧ *nlat.* heloderma ≃ *grč.* hélos: močvarno tlo + -DERMA

**helofíti** *m mn* ⟨N helòfīt, G helofíta⟩ *bot.* močvarne biljke

✧ *grč.* hélos: močvarno tlo + -FIT(I)

**hèlōt** *m* ⟨G helóta⟩ **1.** *pov.* u antičkoj Sparti državni rob poljodjelac, u vojsci lako naoružani vojnik **2.** *pren. knjiš. zast.* onaj koji je bez ikakvih osobnih prava // **hèlōtskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na helote **2.** *pren.* koji je ropski; obespravljen

✧ *grč.* heilôtes

**help** (*izg.* hèlp) *m inform.* funkcija u mnogim programima i operativnim sistemima koja uputstva za korisnika prikazuje na ekranu ili ispisuje na pisaču; poziva se mišem (opcijom u izborniku i sl.), funkcijskom tipkom ili komandom i može biti prilagođena kontekstu; pomoć

✧ *engl.*

**Hèlsinki** *m* (*šved.* Helsing fors) glavni grad i luka Finske, 990.200 stan. // **Hèlsinčanin** *m* (**Hèlsinčānka** *ž*) ⟨N *mn* Hèlsinčani⟩ stanovnik Helsinkija; **hèlsinškī** *prid.* koji se odnosi na Helsinki △ ***Helsinška deklaracija*** *pol.* dokument iz 1975, zastupa načelo nepovredivosti granica europskih država i princip pregovora u rješavanju međunarodnih problema

**Helvetia** (*izg.* Hèlvēcija) *ž pov.* latinski naziv za Švicarsku // **Helvéćanin** *m* (**Helvéćānka** *ž*) ⟨N *mn* Helvéćani⟩ stanovnik Helvetie; **helvètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** sveukupno švicarsko kulturno naslijeđe **2.** *tisk.* tip olovnih slova, nastao u 16. st. u Švicarskoj; **hèlvētsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Švicarsku △ ***Helvetska Republika*** nakon francuske revolucije Švicarci su osnovali Helvetsku Republiku u kojoj je suverenitet kantona prenesen prvi put na središnju vlast; od 1848. Švicarska je savezna država s kantonalnim uređenjem; ***~e konfesije*** kalvinističke vjeroispovijesti u Švicarskoj; ***~i protestantizam*** švicarski protestantizam

**Helvétius** (*izg.* Elvesjìs), **Claude Adrien** (1715–1771), francuski filozof prosvjetiteljstva, ateist, radikalni kritičar feudalnog poretka i tadašnjeg kršćanskog morala; njegova glavna knjiga *O duhu* (1758) osuđena od kraljevske vlasti, javno spaljena (1760), a Helvetius morao privremeno napustiti Francusku

**hèlvīn** *m* ⟨G helvína⟩ *min.* manganski silikat i manganski sulfid, žut do žutosmeđ, piroelektričan

✧ *lat.* helvus: žutosmeđ + -IN

**hêljda** (**hȅljda**) *ž* ⟨G *mn* héljdā/-ī⟩ *bot.* jednogodišnja biljka (*Fagopyrum esculentum*) iz porodice dvornika (*Polygonaceae*), uzgaja se radi jestivih škrobnih sjemenki, po sastavu sličnih žitaricama; hajda **// hȅljdin** *prid.* koji pripada heljdi, koji je napravljen od heljde [*~a kaša*]
✧ *tur.* helda (unakrštanjem s *njem.* Heide(korn))

**Hêm** *m mit.* trački kralj, sa ženom Rodopom samoprozvao se Zeusom i Herom, pa su za kaznu pretvoreni u planine

**HEMA-**, **HEMATO-**, **HEMO-** u složenicama označava ono što je u vezi s krvlju [*hemofilija*]
✧ *grč.* haîma: krv

**hemaglutìnīn** *m* ⟨G hemaglutinína⟩ *biol.* aglutinin koji reagira na crvena krvna zrnca koja se potom zgrušavaju
✧ HEMA- + *v.* aglutinacija, aglutinin(i)

**hemangìōm** *m* ⟨G hemangióma⟩ *pat.* benigni tumor građen od novonastalih krvnih žila
✧ HEMA- + *v.* angiom

**hemàntus** *m bot.* južnoafrički biljni rod (*Haemanthus*), ukrasna biljka gustih štitastih cvjetova
✧ *nlat.* haemanthus

**hemartróza** *ž pat.* krvarenje u zglobu
✧ HEMA- + *v.* artroza

**hematemèza** *ž pat.* povraćanje krvi zbog krvarenja iz gornjeg dijela probavnog trakta (krvareća vrijed želuca ili dvanaestnika, varikozitet jednjaka)
✧ HEMAT(O)- + *grč.* émesis: povraćanje

**hematidróza** *ž pat.* krvavo znojenje
✧ HEMAT(O)- + *v.* hidroza

**hemàtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *farm.* sredstvo koje povećava broj eritrocita ili krvnu boju
✧ *grč.* haimatikós: krvni ← HEMATO-

**hemàtīn** *m* ⟨G hematína⟩ *kem.* od hemoglobina dobiveno plavocrno bojilo, netopljivo u vodi, ali lako topljivo u alkalijama; boja krvi
✧ *grč.* haimátinos: krvav ≃ HEMAT(O)- + *v.* (glob)in

**hemàtīt** *m* ⟨G hematíta⟩ *min.* $Fe_2O_3$, najznačajnija željezna rudača, po kemijskom sastavu željezni oksid; koristi se za proizvodnju željeza i boje (crveni oker)
✧ *grč.* haimatítēs (líthos): kao krv crveni kamen ≃ HEMAT(O)- + -IT

**HEMATO-**, *v.* HEMA-

**hematòblast** *m biol.* sastojak krvi; trombocit
✧ HEMATO- + -BLAST

**hematocitològija** *ž med.* dio hematologije koji se bavi krvnim stanicama, njihovim stvaranjem, funkcijom i bolestima
✧ HEMATO- + *v.* citologija

**hematòfāg** *m* ⟨G hematofága, N *mn* hematofázi, G hematofágā⟩ *zool.* onaj koji se hrani krvlju (o čovjeku, o životinji); sangvinivor
✧ HEMATO- + -FAG

**hematofòbija** *ž psih.* bolestan strah od pogleda na prolivenu krv; hemofobija
✧ HEMATO- + -FOBIJA

**hematogèlīt** *m* ⟨G hematogelíta⟩ *min.* amorfna modifikacija željeznog oksida; sastavni dio zemlje crvenice
✧ HEMATO- + *grč.* gê: zemlja + -LIT[1]

**hematohézija** *ž pat.* krvava dijareja
✧ HEMATO- + *grč.* khézein: imati stolicu

**hematokràcija** *ž pol. pov.* tip vladavine koji počiva na nasljednoj aristokraciji, tj. na »plemstvu po krvi«
✧ HEMATO- + -KRACIJA

**hematòkrīt** *m* ⟨G hematokríta⟩ *med.* **1.** volumen eritrocita u 100 mililitara krvi **2.** sprava (centrifuga) za izdvajanje krvnih zrnaca
✧ HEMATO- + *grč.* kritḗs: sudac

**hematoksìlōn** *m* ⟨G hematoksilóna⟩ *bot.* biljna vrsta (*Haematoxylon campechianum*), visoko drvo Srednje Amerike, Meksika, kultivirano u tropskoj Aziji, skupocjeno drvo i podloga za dobivanje žute i crne boje; kampeševina
✧ *nlat.* haematoxylon ≃ HEMATO- + *grč.* ksýlon: drvo

**hematològija** *ž med.* disciplina koja se bavi proučavanjem krvi i krvotvornih organa, bolestima krvnih stanica i njihovim liječenjem **// hematòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* stručnjak u hematologiji; **hematòloškī** *prid.* koji se odnosi na hematologiju i hematologe [~ *nalaz*]
✧ HEMATO- + -LOGIJA

**hemàtōm** *m* ⟨G hematóma⟩ *pat.* izljev krvi (ob. se zgruša) u nekom organu, tkivu ili međutkivnom prostoru (u mozak kod moždanog udara, u potkožje nakon udarca i sl.); modrica
✧ HEMATO- + -OM

**hematòmetr|a** *ž pat.* zadržavanje, najčešće menstrualne krvi u maternici [*bolovati/patiti od ~e*]
✧ HEMATO- + *grč.* mḗtra: maternica

**hematomijélija** *ž pat.* krvarenje u kralješničnoj moždini uslijed ozljede ili bolesti; opasnost od kljenuti
✧ HEMATO- + *grč.* myelós: moždina

**hematopoéza** *ž fiziol.* proces stvaranja krvnih stanica u koštanoj srži; hemopoeza
✧ HEMATO- + *grč.* poíēsis: stvaranje

**hematoptizácija** *ž pat.* pljuvanje krvi, *usp.* hemoptiza
✧ HEMATO- + *grč.* ptýsis: pljuvanje

**hematotòraks** *m pat.* izljev krvi u grudnu šupljinu; hemotoraks
✧ HEMATO- + *grč.* thṓraks: oklop, grudna šupljina

**hematóza** *ž fiziol.* **1.** stvaranje krvi **2.** pretvaranje venske u arterijsku krv
✧ *grč.* haimátōsis ≃ HEMATO- + -OZA

**hematozòe** *ž mn* ⟨N hematozòa⟩ *zool.* životinje koje žive kao nametnici u krvi, krvni paraziti
✧ HEMATO- + -ZOA

**hematúrija** *ž pat.* prisutnost krvi u mokraći (kod bubrežnih kamenaca, tumora i sl.)
✧ HEMATO- + -URIJA

**hȅmendeks** *m*, *v.* ham-and-eggs

**hemeralòpija** *ž pat.* slab vid u sumraku zbog smanjene prilagodljivosti mrežnice na mrak; kokošja sljepoća, noćna sljepoća, hesperanopija, *opr.* niktalopija // **hemeràlop** *m pat.* onaj koji boluje od hemeralopije
✧ *grč.* hēméra: dan + alaós: slijep + -OPIJA

**hemeroídi** *m mn*, *v.* hemoroidi

**hemerológija** *ž* umješnost izrade kalendara // **hemeròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ rasprava o kalendaru
✧ *grč.* hēmerológion: kalendar ≃ hēméra: dan + -LOGIJA

**hemerotéka** *ž* ⟨D L -éci⟩ **1.** zbirka novina i časopisa **2.** vrsta novinske dokumentacije
✧ *grč.* hēméra: dan + -TEKA

**HEMI-** kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na pola, polovicu [*hemisfera*]
✧ *grč.* hēmi-, *usp. lat.* semi-

**hemianalgézija** *ž pat.* nedostatak osjeta na bol u polovici tijela
✧ HEMI- + *v.* analgezija

**hemianestézija** *ž pat.* gubitak površnog osjeta u polovici tijela zbog organskog oštećenja mozga
✧ HEMI- + *v.* anestezija

**hemianòpsija** *ž pat.* ispad polovice vidnog polja, polovično sljepilo
✧ HEMI- + AN- + -OPSIJA

**hemiàntrop** *m antrop. zool.* polučovjek
✧ *grč.* hēmiánthrōpos ≃ HEMI- + ánthrōpos: čovjek

**hemiatròfija** *ž pat.* atrofija jedne strane ili dijela tijela ili polovice organa
✧ HEMI- + *v.* atrofija

**hemicelulóze** *ž mn* prirodni polisaharidi, lakše probavljivi od celuloze i niže atomske težine
✧ HEMI- + *v.* celuloza

**hemicìkličkī** *prid.* **1.** koji ima oblik polovine kruga; poluokrugao **2.** koji se javlja u polovici nekog ciklusa
✧ HEMI- + -CIKLIČKI

**hemiédrija** *ž min.* manja simetrija kristala u odnosu na maksimalnu simetriju razreda kojem kristal pripada
✧ HEMI- + -EDRIJA

**hèmiēp** *m jez. knjiž.* **1.** prva polovica epskog heksametra od početka stiha do stanke iza pete polustope **2.** polufraza, polovica izražajne cjeline
✧ *grč.* hēmiepés ≃ HEMI- + *v.* ep

**hemigràfija** *ž tisk.* naziv za izradu tiskarskih ploča za visoki tisak jetkanjem (nagrizanjem) ili graviranjem uz pomoć reprodukcijske fotografije
✧ HEMI- + -GRAFIJA

**hemihipertròfija** *ž pat.* prekomjerna razvijenost jedne polovice ili dijela tijela
✧ HEMI- + *v.* hipertrofija

**hemikránija** *ž pat.* snažna glavobolja koja zahvaća polovicu glave; migrena
✧ *grč.* hēmikranía ≃ HEMI- + kraníon: lubanja

**hemimètabōl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *biol.* koji se preobražava nepotpuno △ **~*ni kukci*** *zool.* kukci koji ne provode potpunu preobrazbu (iz ličinke)
✧ HEMI- + *v.* metabolizam, metaboličan

**hemimòrfija** *ž min.* pojava da je kristalu glavna os polarna, bez ravnine simetrije okomite na tu os
✧ HEMI- + -MORFIJA

**hemimòrfīt** *m* ⟨G hemimorfíta⟩ *min.* cinkov bazični silikat, važna cinčana ruda; neki se bruse kao dragi kamen
✧ HEMI- + -MORF + -IT

**Hemingway** (*izg.* Hèmingvej), **Ernest** (1898–1961), američki književnik; reporter u španjolskom građanskom ratu, borac protiv fašizma; zaokupljen temom o prkosnom junaštvu čovjeka suočenog sa silama jačim od njega; počinio samoubojstvo; Nobelova nagrada 1954 (*Kome zvono zvoni*, *Starac i more*)

**hemiparazíti** *m mn* ⟨N hemiparàzīt, G hemipa-

razíta⟩ *bot.* biljke polunametnici, fotosintezom same proizvode organske tvari, a vodu uzimaju od domaćina (npr. imela)
✧ HEMI- + *v.* parazit(i)

**hemiparéza** *ž pat.* slabost jedne strane tijela
✧ HEMI- + *grč.* páresis: paraliza, otpuštanje

**hemipàtija** *ž pat.* bol koja se prostire polovicom tijela
✧ HEMI- + -PATIJA

**hemiplègija** *ž pat.* oduzetost jedne strane tijela, nastaje zbog krvarenja u mozgu (kap), infekcija, tumora i dr.; hemipleksija // **hemiplèksija** *ž, v.* hemiplegija
✧ *grč.* hēmiplēgía ≃ HEMI- + plēgḗ: udarac

**hemisféra** *ž* **1.** *geogr.* polutka Zemljine kugle ili drugoga planeta [*istočna/zapadna ~*] **2.** *astron.* polovica nebeske sfere ograničene nebeskim ekvatorom **3.** *anat.* polovica malog ili velikog mozga [*lijeva ~/desna ~*] // **hemìsfērsk|ī** *prid.*, ob. u: [*~a meteorološka fronta*]
✧ *grč.* hēmisphaírion ≃ HEMI- + -SFERA

**hemisìndrōm** *m* ⟨G hemisindróma⟩ *pat.* bolesna promjena koja zahvaća samo jednu polovicu tijela
✧ HEMI- + *v.* sindrom(i)

**hèmistih** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *jez. knjiž.* **1.** svaki od dva dijela aleksandrinskog ili nekog drugoga stiha podijeljenog cezurom **2.** cezura na tom mjestu kao takva
✧ *grč.* hēmistíkhion ≃ HEMI- + *v.* stih

**HEMO-**, *v.* HEMA-

**hemoblastóze** *ž mn pat.* grupa bolesti koje nastaju zloćudnim bujanjem stanica krvotvornih organa (leukemija, limfom, plazmocitom, retikulosarkom, limfogranulom i dr.)
✧ HEMO- + -BLAST + -OZA

**hemocijànīn** *m* ⟨G hemocijanína⟩ *biol.* u krvnoj tekućini nekih mekušaca i člankonožaca dišni pigment za prijenos kisika
✧ HEMO- + *v.* cijan + -IN

**hemocitòblast** *m biol.* stanica iz koje nastaju sve krvne stanice (osim monocita)
✧ HEMO- + CITO- + -BLAST

**hemodijalíza** *ž med.* postupak kojim se iz krvi, preko semipermeabilnih membrana, odstranjuju produkti metabolizma i toksične supstance; primjenjuje se kod otkazivanja funkcije bubrega i kod nekih otrovanja [*peritonejska ~*]
✧ HEMO- + *v.* dijaliza

**hemodinàmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* grana fiziologije koja se bavi proučavanjem fizičkih principa cirkulacije krvi
✧ HEMO- + *v.* dinamičan, dinamika

**hemodìnamometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* manometar kojim se mjeri krvni tlak u krvožilnom sustavu
✧ HEMO- + *v.* dinamometrija, dinamometar

**hemofìlija** *ž pat.* nasljedna sklonost krvarenju i poremećaj zgrušavanja zbog nedostatka plazmatskih faktora važnih za zgrušavanje krvi // **hemofìličār** *m* onaj koji boluje od hemofilije; **hemofìličārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hemofiličar; **hemofìlījskī** *prid.* koji se odnosi na hemofiliju
✧ HEMO- + -FILIJA

**hemofòbija** *ž, v.* hematofobija

**hemoftàlmija** *ž pat.* izljev krvi u oko, ob. nakon fizičke ozljede
✧ HEMO- + *grč.* ophtalmós: oko

**hemogènija** *ž pat.* bolest karakteristična po spontanim krvarenjima u organima ili mišićnom tkivu zbog smanjivanja otpornosti krvnih sudova
✧ HEMO- + -GENIJA

**hemoglijáza** *ž pat.* ukupnost promjena u krvi koje prethode brojnim simptomima ateroskleroze ili ateroma
✧ HEMO- + *grč.* glía: ljepilo + -(IJ)AZA

**hemoglòbīn** *m* ⟨G hemoglobína⟩ *fiziol.* proteinski pigment crvenih krvnih tjelešaca koji veže i prenosi kisik // **hemoglòbīnskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***otrovi*** tvari koje blokiraju fiziološku funkciju hemoglobina
✧ HEMO- + *lat.* globus: kugla, gruda

**hemoglobinùrija** *ž pat.* izlučivanje hemoglobina ili krvne boje mokraćom kod zaraznih bolesti, nekih trovanja, težih opekotina
✧ *v.* hemoglobin + -URIJA

**hemògram** *m med.* rezultat laboratorijske analize krvi u dijagnostičke i prognostičke svrhe (utvrđivanje broja eritrocita, leukocita, trombocita, količine hemoglobina); krvna slika
✧ HEMO- + -GRAM

**hemoklázija** *ž pat.* patološka promjena u fizičko-kemijskim svojstvima krvne plazme
✧ HEMO- + *grč.* klásis: prekid

**hemokromatóza** *ž pat.* poremećaj metabolizma željeza zbog kojeg dolazi do taloženja željeza u tkivu, pojave tamne pigmentacije kože (brončani ten), jetrene ciroze i šećerne bolesti
✧ HEMO- + KROMATO- + -OZA

**hemokultúra** *ž biol.* umjetno uzgajanje bakterija na krvnoj podlozi
✧ HEMO- + *v.* kultura

**hemolíza** *ž pat.* raspadanje crvenih krvnih tjelešaca i oslobađanje hemoglobina koji se javlja u plazmi (kod otrovanja od zmijskog ugriza, kakve krvne bolesti ili pogrešne transfuzije) // **hemolìtici** *m mn* ⟨N hemolìtik⟩ *kem.* sredstva koja uzrokuju raspadanje eritrocita
✧ HEMO- + -LIZA

**hemolizīn** *m* ⟨G hemolizína⟩ *pat.* tvar koja izaziva hemolizu, a može biti raznog podrijetla (biljnog, bakterijskog, zmijskog i dr.)
✧ *v.* hemoliza + -IN

**hȅmometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* sprava za utvrđivanje količine hemoglobina u krvi i gustoće krvi
✧ HEMO- + -METAR

**Hèmon** *m mit.* sin Kreontov i Euridikin, Antigonin zaručnik

**hemopàtija** *ž pat.* svaka bolest krvi
✧ HEMO- + -PATIJA

**hemopoéza** *ž, v.* hematopoeza

**hemoptíza** *ž pat.* iskašljavanje veće količine krvi iz respiratornog trakta, često u mlazu (kod plućne tuberkuloze, kroničnih plućnih bolesti i povreda); hematoptizacija, hemoptoa
✧ HEMO- + *grč.* ptýsis: pljuvanje ← ptýein: pljuvati

**hemoptòa** *ž, v.* hemoptiza

**hemoràgija** *ž pat.* obilno, jako krvarenje; nastaje kao posljedica oštećenja srca ili krvnih žila; krvoliptanje // **hemoràgič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji pripada hemoragiji **2.** koji pati od hemoragije **3.** koji je s primjesama krvi (izljev, iskašljaj, urin) △ *~**na dijateza*** *pat.* sklonost krvarenju zbog nasljednog faktora (hemofilija), otrovanja, nedostatka vitamina ili tvari koje pospješuju zgrušavanje krvi; **hemoràgičār** *m* onaj koji pati od hemoragije; **hemoràgījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hemoragiju △ *~**e groznice*** *pat.* virusne infekcije koje pored općih infektivnih simptoma prate i krvarenja
✧ *grč.* haimorhagía ≃ HEMO- + rhēgnýnai: kidati

**hemoroídi** *m mn* ⟨N hemoròīd, G hemoroída⟩ *pat.* proširenje vena na kraju debelog crijeva u obliku čvorića što uzrokuje krvarenje pri stolici; šuljevi, krvavnica, hemeroidi, sinigle
✧ *lat.* haemorrhoidae ← *grč.* haimorhoídes ≃ HEMO- + rheīn: teći

**hemosporídija** *ž zool.* red praživotinja koje žive kao nametnici na krvnim tjelešcima različitih kralješnjaka
✧ *nlat.* haemosporidia

**hemostáza** *ž* **1.** *med.* privremeno ili trajno zaustavljanje krvarenja **2.** *pat.* zastoj cirkulacije △ ***spontana*** ~ zaustavljanje krvarenja kontrakcijom krvne žile i zgrušavanjem krvi; ***umjetna*** ~ zaustavljanje krvarenja pritiskom na krvnu žilu ili njezinim podvezivanjem // **hemostàtič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *med.* koji ima svojstva hemostatika △ *~**na klȉješta*** kirurška sprava kojom se blokira istjecanje krvi na mjestu gdje je prerezana krvna žila; **hemostàtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *farm.* sredstvo za zaustavljanje krvarenja (mehaničko, farmakološko)
✧ *nlat.* haemostasis ← *grč.* haimóstasis ≃ HEMO- + -STAZA

**hemostìptici** *m mn* ⟨N hemostìptik⟩ *farm.* sredstva za zaustavljanje krvarenja (u svim oblicima: fizički, koaguliranjem, kontrakcijom)
✧ HEMO- + *v.* stipsa

**hemoteràpija** *ž med.* liječenje krvlju (osobito transfuzijom krvi) ili proizvodima od krvi
✧ HEMO- + *v.* terapija

**hemotòraks** *m, v.* hematotoraks

**hemóza** *ž pat.* otjecanje očnih kapaka, ob. znak za druge bolesti
✧ *grč.* khḗmē: školjka, kapak + -OZA

**hèmpšājr** *m, v.* hampshire

**hèmung** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *psih.* smetnja psihičke prirode koja se javlja u izvršavanju voljnih radnji; zapreka [*imati ~e*]
✧ *njem.* Hemmung

**hemùrgija** *ž agr.* skup znanja o industrijskom iskorištavanju poljoprivrednih proizvoda
✧ *v.* kemija + *grč.* érgon: rad

**héna** *ž bot., v.* kȁna (**2**)
✧ *njem.* Henna ← *arap.* ḥinnā'

**hȅnc** *m* ⟨N *mn* hȅnčevi/-i⟩ *sport žarg.* prekršaj u nogometu kada igrač rukom takne loptu (osim vratara u njegovu prostoru); hends, »ruka«
✧ *engl.* hands

**Hench** (*izg.* Hȅnč), **Philip Showalter** (1896–1965), američki liječnik, Nobelova nagrada za medicinu 1950 (s E. C. Kendallom i T. Reichsteinom)

**hȅndek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg. vojn.* rov oko zidina utvrđenog grada; opkop
✧ *tur.*

**HENDEKA-** kao prvi dio riječi označuje jedanaest onoga što je u drugom dijelu riječi [*hendekasilab*]
✧ *grč.* héndeka: jedanaest

**hendekàgōn** *m* ⟨G hendekagóna⟩ *mat.* jedanaestorokut
✧ *grč.* hendekágōnos ≃ héndeka: jedanaest + -GON[1]

**hendekasìlab** *m jez. knjiž.* jedanaesterac, stih od jedanaest slogova
✧ *lat.* hendecasýllabus ← *grč.* hendekasyllabos ≃ HENDEKA- + *v.* silaba

**Henderson** (*izg.* Hèndersen) **1. Arthur** (1863–1935), britanski političar; jedan od glavnih organizatora britanske Laburističke stranke, ministar vanjskih poslova 1929–1931; Nobelova nagrada za mir 1934. **2. Fletcher** (1898–1952), američki jazz glazbenik, utemeljitelj prvog jazz orkestra (1923)

**hendiadìōn** *m* ⟨G hendiadióna⟩ *jez. knjiž.* stilska figura: jedinstven izraz, koji se inače izriče imenicom i atributom, iskazuje se dvjema imenicama povezanim veznikom [*kita i svatovi: kićeni svatovi*]
✧ *grč.* hèn dià dyoîn: jedan kroz dva

**hèndikep** (čiji, za koga) *m* **1.** otežavajuća okolnost; poteškoća, smetnja [*težak* ~] **2.** tjelesni ili duševni nedostatak ili mana [*gluhoća je vrlo ozbiljan* ~] **3.** (∅) *sport* vrsta natjecanja u kojem bolji pojedinci ili momčadi daju prednost slabijima (u bodovima, metrima, težini i sl.) kako bi se na taj način izjednačili izgledi na uspjeh (u biciklizmu, jahanju, jedrenju, konjičkom sportu, šahu i sl.) [*trka na* ~] // **hendikèpīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je u čemu prikraćen, koji nije doveden u ravnopravan položaj s kim u odnosu na postizanje uspjeha, početne mogućnosti ili položaj, koji na početku ili na startu nije u ravnopravnom položaju **2.** koji je s poteškoćama u razvoju; koji nije normalno tjelesno ili duševno razvijen; **hendikepírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* hendikèpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prouzročiti hendikep (**1**), dovesti/dovoditi u nepovoljan položaj
✧ *engl.* handicap

**hendikèper** *m sport* u konjičkom sportu osoba koja u galopskim utrkama konjima određuje teret (teži za bolje konje), a u kasačkim daje lošijim konjima prednost u metrima
✧ *engl.* handicapper

**Hendrix** (*izg.* Hèndriks), **Jimi** (**James**) (1942–1970), američki pjevač i gitarist rock-glazbe, proširio gitaristički zvučni raspon i tehniku (električna pojačala)

**hènds** *m*, *v.* henc

**hèngelāmpa** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. zast.* svjetiljka koja je obješena o strop
✧ *njem.* Hängelampe

**Henie** (*izg.* Héni), **Sonja** (1912–1969), norveška klizačica; svjetska i europska prvakinja u umjetničkom klizanju i filmska glumica; višestruka olimpijska pobjednica

**hènker** *m reg. knjiš. zast.* **1.** onaj koji obavlja vješanje; krvnik **2.** *pren. rij.* onaj koji koristi priliku da drugog uništi ili mu naškodi; gulikoža
✧ *njem.* Henker

**henoteìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *rel.* štovanje jednoga boga kao glavnoga (pored drugih nižih bogova) u mnogobožačkim religijama (što se smatra prijelaznim oblikom s politeizma na monoteizam)
✧ *grč.* heîs: jedan + theós: bog

**hènri** *m*, *v.* henry

**Hènrik 1.** *v.* ♦ **2.** ime osmorice engleskih kraljeva (12–16. st.), sedmorice njemačko-rimskih careva (10–14. st.), šestorice kraljeva u Španjolskoj (13–16. st.), četiri francuska kralja (11–17. st.), jednog carigradskog latinskog cara (13. st.), jednog portugalskog kralja (16. st.), prvog austrijskog vojvode (Babenberg, 12. st.), dvojice saskih i bavarskih vojvoda (12. st.) **3.** (*engl.* Henry, *izg.* Hènri) **II** (1133–1189), engleski kralj (od 1154), ograničio vlast plemstva, proširio teritorije; sukobio se s Thomasom Beckettom, nadbiskupom od Canterburyja, oko sudske vlasti nad klerom, dao ga ubiti **4.** (*fr.* Henri, *izg.* Anrî) **III** (1551–1589), francuski kralj, posljednji iz kuće Valois, dao pogubiti hugenotske vođe; ubijen **5.** (*fr.* Henri, *izg.* Anrî) **IV** (1553–1610), francuski kralj, prvi iz dinastije Bourbona, vođa hugenota, njegova ženidba s Margaretom Valois bila je povod za Bartolomejsku noć (1572), *v.*; ubijen **6.** (*njem.* Heinrich, *izg.* Hȁjnrih) **IV** (1050–1106), njemačko-rimski car (od 1054, odn. 1084–1105), pokorio se pokajnički papi Grguru VII 1077. u Canossi **7.** (*engl.* Henry, *izg.* Hènri) **IV** (1366–1413), engleski kralj (od 1399), prvi vladar iz kuće Lancaster, nakon što je u zatvoru dao ubiti kralja Rikarda II **8.** (*engl.* Henry, *izg.* Hènri) **V** (1387–1422), engleski

kralj (od 1413), pobjednik nad Francuzima kod Azincourta (1415) **9.** (*engl.* Henry, *izg.* Hènri) **VI** (1421–1471), engleski kralj, kad je 1429. napao Francusku suprotstavila mu se Jean d'Arc (*v.* Djevica Orleanska); za njegova vladanja završen stogodišnji rat između Francuske i Engleske **10.** (*engl.* Henry, *izg.* Hènri) **VII** (1457–1509), engleski kralj (od 1485), začetnik dinastije Tudor, povezao kuće York i Lancaster, dokrajčio rat ruža, *v.* **11.** (*engl.* Henry, *izg.* Hènri) **VIII** (1491–1547), engleski kralj (od 1509), u sukobu s papom, proglasio se 1534. poglavarem Anglikanske crkve; stvarao temelje engleske snage na moru i kopnu; 6 puta se ženio **12. Pomorac** (1394–1460), portugalski infant, stvarao temelje trgovačke i pomorske snage zemlje, poticao geografska otkrića

◈ m. os. ime (njemačkoga podrijetla); *hip.*: **Héno**, **Híno**, **Hînko**, **Rìki**; **Hènrijeta** ž. os. ime; *hip.*: **Héna**, **Rìka** ◇ *pr.*: **Hìnek** (*Z* Slavonija), **Hínić** (620, Lika)

**henry** (*izg.* hènri) *m fiz.* SI jedinica induktiviteta (simbol H), definiran induktivitetom električnog kruga u kojem se stvara napon od jednog volta kada se struja u krugu mijenja jednolikom brzinom od jednog ampera po sekundi, transformatori rade na principu (međusobnog) induktiviteta (H = V · s/A)

✧ prema američkom fizičaru J. Henryju (1797–1878)

**heortològija** *ž rel.* znanost o blagdanima, njihovu postanku i značenju; dio liturgike

✧ *grč.* heorté: svečanost + -LOGIJA

**HEP** *krat.* Hrvatska elektroprivreda

**hepàrīn** *m* ⟨G heparína⟩ *kem.* tvar dobivena iz jetre, sprečava zgrušavanje krvi, važna u transfuziji i preventivi tromboze

✧ *grč.* hêpar: jetra + -IN

**HEPAT-** (**HEPATO-**) kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na jetru [*hepatolit*]

✧ *grč.* hêpar: jetra

**hepatàlgija** *ž pat.* bol jetre

✧ HEPAT- + -ALGIJA

**hepatektòmij|a** *ž med.* operativno odstranjenje cijele jetre ili njezina dijela [*izvesti ~u*]

✧ HEPAT- + *v.* ektomija

**hepàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na jetru

✧ *grč.* hēpatikós

**hepatikostòmija** *ž med.* operativno otvaranje jetrenog kanala kako bi se omogućila drenaža; hepatostomija

✧ *grč.* hēpatikós: jetra + stóma: usta, otvor

**hepatikotòmija** *ž med.* operativni zahvat na jetrenom kanalu

✧ *grč.* hēpatikós: jetreni + -TOMIJA

**hepatȉtis** *m pat.* upala jetre, akutna ili kronična, virusna ili toksična; zarazna žutica // **hepatȉtičār** *m* onaj koji boluje od hepatitisa

✧ *grč.* hēpatîtis: jetreni ≃ HEPAT- + -ITIS

**hepatȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* ukupnost simptoma karakterističnih za kroničnu jetrenu bolest

✧ HEPAT- + -IZAM

**hepatocèla** *ž* ⟨G *mn* hepatocélā⟩ *pat.* jetrena kila

✧ HEPATO- + *grč.* kḗlē: izraslina

**hepatògēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *fiziol.* koji proizvodi jetra

✧ HEPATO- + -GEN

**hepatòlīt** *m* ⟨G hepatolíta⟩ *pat.* kamenac u jetri

✧ HEPATO- + -LIT[1]

**hepatològija** *ž med.* grana interne medicine koja se bavi proučavanjem jetre i liječenjem jetrenih bolesti // **hepatòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* specijalist koji se bavi hepatologijom

✧ HEPATO- + -LOGIJA

**hepatomegàlija** *ž pat.* bolesno povećanje jetre, različitih je uzroka

✧ *nlat.* hepatomegalia ≃ HEPATO- + *grč.* mégas: velik

**hepatonèfrīt** *m* ⟨G hepatonefríta⟩ *pat.* bolest karakteristična po istovremenim smetnjama u jetri i bubrezima

✧ HEPATO- + *grč.* nephrós: bubreg + -IT(IS)

**hepatoptóza** *ž pat.* spuštanje jetre popuštanjem vezivnih sredstava

✧ HEPATO- + *grč.* ptôsis: padanje

**hepatorèksija** *ž pat.* prsnuće ili ruptura jetre

✧ HEPATO- + *grč.* rhêksis: prekid, prsnuće

**hepatoskòpija** *ž mit.* proricanje »sudbine« tumačenjem znakova na jetri žrtvovanih životinja

✧ *grč.* hēpatoskopía ≃ HEPATO- + -SKOPIJA

**hepatostòmija** *ž*, *v.* hepatikostomija

**hepatotoksèmija** *ž pat.* otrovanje krvi jetrenog podrijetla

✧ HEPATO- + *v.* toksemija

**hepatotòmija** *ž med.* rezanje, operacija na jetri

✧ HEPATO- + -TOMIJA

**Hepburn** (*izg.* Hȅpbern) **1. Audrey** (1929–1993), američka filmska glumica (*Praznik u Rimu*, *Ljubav poslije podne*, *Doručak kod Tiffanyja)* **2. Katharine** (1909), američka kazališna i filmska karakterna glumica, duhovita interpretkinja blago ekscentričnih likova (*Afrička kraljica*, *Iznenada prošlog ljeta*, *Zima jednog lava*, *Zlatno jezero*); zvijezda punih 70 godina

**hȅpening** *m*, *v.* happening

**hȅpiend** *m*, *v.* happy end

**hȅpi lâjn** *m*, *v.* happy line

**HEPTA-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na sedam [*heptameron*]
✧ *grč.* héptá: sedam

**hȅptaēdar** *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ *mat.* geometrijsko tijelo omeđeno sa sedam ploha
✧ HEPTA- + -EDAR

**hȅptagōn** *m mat.* sedmerokut
✧ *grč.* heptágōnos ≃ HEPTA- + -GON[1]

**hȅptakord** *m glazb.* **1.** niz od sedam dijatonskih tonova **2.** *pov.* u antici, lira sa sedam žica
✧ HEPTA- + *v.* akord

**heptalògija** *ž knjiž.* sedam romana ili sedam dramskih djela istog autora povezanih u jedinstvenu cjelinu
✧ HEPTA- + -LOGIJA

**heptamèrōn** *m* ⟨G heptamerόna⟩ razdoblje od sedam dana; tjedan, hebdomada
✧ HEPTA- + *grč.* hēméra: dan

**hȅptametar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *jez. knjiž.* stih od sedam stopa
✧ HEPTA- + -METAR

**hèptān** *m* ⟨G heptána⟩ *kem.* sedmi član homolognog niza zasićenih alifatskih ugljikovodika; sastojak benzina i nafte

**heptàrhija** *ž* **1.** istovremena vladavina sedmorice **2.** *pov.* razdoblje u engleskoj povijesti (6–9. st.): u središnjem dijelu otoka bilo je sedam kraljevstava
✧ HEPTA- + -ARHIJA

**Heptàteuh** *m bibl.* prvih sedam kanonskih knjiga *Staroga zavjeta*, Sedmoknjižje (sadrži: Pentateuh, Knjigu Jošuinu i Knjigu sudaca)
✧ *lat.* Heptateuchos ← *grč.* Heptáteukhos ≃ HEPTA- + teûkhos: svitak, knjiga

**hȅptatlōn** *m sport* sedmoboj
✧ HEPTA- + *grč.* âthlon: borba

**heptóda** *ž fiz. tehn.* elektronska cijev sa sedam elektroda
✧ HEPTA- + *grč.* hodós: put

**Héra** *ž mit.* najviša grčka božica i kraljica neba, Zeusova sestra i žena; zaštitnica braka i potomstva

**herȁjn** *uzv. reg.* uđite!, unutra!, slobodno!
✧ *njem.* herein!

**Heràklije** (575–641), bizantski car (od 610), stvorio tematski sustav u Bizantu, *usp.* tema **(5)**

**heràklīt** *m* ⟨G heraklíta⟩ *građ.* ploče prešane od drvene vune i mineralnih veziva, dobar toplinski i akustički izolator
✧ tvorničko ime proizvoda

**Heràklit** (o.544–480. pr. Kr.), grčki filozof, osnovica njegova učenja sažeta je u izreci »sve teče«, sve se neprekidno mijenja, vatra je temeljni element koji daje mjeru kozmosu (*O prirodi*) **// heraklitìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* pojam kojim se označuje Heraklitov stav o vječnoj promjenjivosti svega što postoji (*panta rei*: sve teče); sinonim za dijalektičko tumačenje svijeta i života, *opr.* eleatizam

**Hèraklo** *m* **1.** *mit.* najveći junak grčke mitologije, golem i divovske snage; Hera mu je poslala ludilo pa je ubio svoju prvu ženu i trojicu sinova; za iskupljenje grijeha služio mikenskom kralju Euristeju za kojeg je morao obaviti 12 poslova, junačkih djela, među kojima i čišćenje Augijevih štala, *v.*; otac Zeus uzdigao ga na Olimp i proglasio besmrtnim **2.** *pren.* **a.** uzorni junak, osoba iznimne tjelesne snage; herkul **b.** onaj koji svladava životne teškoće **3.** *astron.* zviježđe sjevernog neba, blizu Lire **// herakléje** *ž mn pov.* u staroj Grčkoj, svečanosti u čast Herakla (posebno u Tebi); **Heraklídi** *m mn* Heraklovi potomci koji su ponovno osvojili Peloponez, postojbinu svojih predaka; **Hèraklov** *prid.* koji pripada Heraklu △ ~ ***čvor (uzao)*** *mit.* čvor na nevjestinom pojasu, koji je prema tradiciji smio odvezati samo ženik; ***~i stupovi*** antičko ime za Gibraltar

**heràldika** *ž* ⟨D L -ici⟩ pomoćna povijesna znanost o grbovima: proučava pravila za sastavljanje grbova, njihov postanak i razvoj; grboslovlje **// heràldičār** *m* onaj koji se bavi heraldikom (oblikovanjem i proučavanjem grbova); **heràldičk|ī** *prid.* koji se odnosi na heraldiku △ ***~a boja*** jedna od temeljnih boja koje se rabe u heraldici (plava, crvena, zelena, žuta, crna, srebrna i zlatna); ***~i znak*** dio grba koji ima određeno značenje (list, mač, lav i sl.)
✧ *fr.* héraldique ≃ *fran.* heriwald ← heri: vojska + wald: zapovjednik

**hȅrav** (**ȅrav**, **ȅrlāv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je nagnut na jednu stranu; kriv, iskrivljen // **hȅravōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je herav ili svojstvo onoga što je heravo

◆ *pr.*: **Erláković**

✧ *tur.* eğri

**hȅrba** *ž farm.* naziv za droge od osušene stabljike s listovima (ponekad od cvjetova) zelene biljke

✧ *lat.*: trava, zelenje

**herbalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ liječenje biljem, fitoterapija

✧ *v.* herba + -IZAM

**hèrbārij** *m* zbirka osušenih i prešanih biljki ili njihovih dijelova; herbar, biljnik // **hèrbār** *m* ⟨G herbára⟩ *zast.*, *v.* herbarij; **hèrbārījskī** *prid.* koji se odnosi na herbarij [*~ primjerak*]

✧ *lat.* herbarium

**Herbart** (*izg.* Hèrbart), **Johann Friedrich** (1776–1841), njemački filozof, psiholog i pedagog (*Opća pedagogija*, *Psihologija kao znanost*)

**herbàtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *pov.* u srednjem vijeku daća davana za napasanje stoke na tuđim pašnjacima; travarina

✧ *srlat.* herbaticum ≃ *lat.* herba: trava

**Herberstein** (*izg.* Hèrberštajn), **Johann Joseph** (o.1630–1689), austrijski general, rukovodio vojnim akcijama u gušenju Zrinsko-Frankopanske urote; postavljen za kapetana grada Senja

**Hèrbert** m. os. ime (njemačkoga podrijetla); **Hêrta** ž. os. ime; *hip.*: **Bêrta** (*v.* i Albert)

✧ *njem.* Herbert

**herbìcīd** *m* ⟨G herbicída⟩ *kem.* sredstvo za uništavanje trave

✧ *v.* herba + -CID

**herbivóri** *m mn* ⟨N herbìvōr, G herbivóra⟩ *zool.* životinje koje se hrane biljem; biljožderi

✧ *nlat.* herbivora ≃ *v.* herba + *lat.* vorare: žderati

**hȅrc**[1] *m*, *v.* hertz

**hȅrc**[2] *m* ⟨N *mn* hèrčevi⟩ *reg.* **1.** srce **2.** boja igraćih karata (uz tref, karo i pik); srce // **hèrcig** *pril. reg. fam.* ljupko, pristalo, dražesno, šesno (ob. o djeci i djevojkama i njihovoj odjeći) [*to je tako ~*]; **hȅrčev** *prid.* koji se odnosi na herc (o boji karata) [*~ as*; *~a desetka*]

◆ *pr.* (nadimačka): **Hȅrc** (Međimurje), **Hèrcig** (Vrbovec, Prigorje), **Hèrclik** (Grubišno Polje, Đurđevac), **Hèrček** (Prigorje), **Hèrčeki** (Bjelovar)

✧ *njem.* Herz

**hèrceg** *m* ⟨V -eže, N *mn* -ezi, G -ēgā⟩ *pov.* **1.** *vojn.* vođa vojske; vojvoda, vojskovođa **2.** visoko dostojanstvo u državi (princeps, dux), po rangu odmah iza kralja // **hèrceginja** *ž*, *v.* herceg; **hèrcegovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -gujēm, *pril. sad.* -gujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *pov.* u srednjovjekovnoj Hrvatskoj i Bosni vladati u svojstvu hercega, biti herceg; **hèrcegovina** *ž*, *v.* herceštvo (**2**); **hèrcešk|ī** *prid.* koji se odnosi na hercega [*~a čast*]; **hèrceštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā⟩ *pov.* **1.** čast i dostojanstvo hercegovo, hercegova vlast **2.** područje na kojem vlada herceg; hercegovina

◆ **Éro** m. os. ime, *hip.* šaljivo ime za Hercegovca; isto: **Héro** ◊ *pr.* (uglavnom etnici, došljaci iz Hercegovine): **Êrāk** (540, Šibenik, Metković), **Érac**, **Eráković** (430, Šibenik, Drniš), **Èrceg** (2660, Vrgorac, sred. Dalmacija), **Èrcegovac** (570, Zagora, Banovina), **Ercégović** (1270, Šibenik, sred. Dalmacija), **Èreš** (340, Slavonski Brod, Metković), **Hèrceg** (3770, Zagorje), **Hèrcegovac** (Osijek), **Hèrcezi** (Novi Marof), **Hercígonja** (710, Zagreb, Zagorje), **Hèrcog** (100, Slavonski Brod)

✧ *mađ.* herceg ← *stvnjem.* Heri-zogo: vojskovođa

**Hèrceg-Nȍvī** *m* naselje i luka u Boki kotorskoj, Crna Gora, 11.500 stan. // **Hercegnóvljanin** *m* (**Hercegnóvljānka** *ž*) ⟨N *mn* Hercegnóvljani⟩ stanovnik Herceg-Novog; **hèrcegnovskī** *prid.* koji se odnosi na Herceg-Novi i Hercegnovljane

**Hèrcegovac**[1] *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Garešnice), 1447 stan. // **hèrcegovačkī**[1] *prid.* koji se odnosi na Hercegovac i Hercegovčane; **Hèrcegovčanin** *m* (**Hèrcegovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Hèrcegovčani⟩ stanovnik moslavačkog mjesta Hercegovca

◆ *v.* herceg

**Hèrcegovina** *ž geogr.* *J* dio Bosne i Hercegovine, o. 9.500 km², 430.000 stan. △ ***istočna*** ~ područje od lijeve obale Neretve; ***zapadna*** ~ područje od desne obale Neretve // **Hèrcegovac**[2] *m* (**Hèrcegōvka** *ž*) ⟨G -ōvca, N *mn* Hèrcegōvci⟩ stanovnik Hercegovine, *usp.* Ero; **hèrcegovačkī**[2] *prid.* koji se odnosi na Hercegovinu i Hercegovce [*~ duhan*]; **hèrcegovački** *pril.* kao Hercegovac, na način Hercegovaca

◆ *v.* herceg

**Hercen** (*izg.* Hèrcen), **Aleksandar Ivanovič** (1812–1870), ruski književnik i publicist, politički mislilac, zagovornik radikalnih demokratskih i socijalnih reformi u Rusiji; od 1847. živio u zapadnoj Europi; snažno utjecao na demokratski orijentiranu rusku inteligenciju; memoari *Prošlost i razmišljanja*, jedno od uzornih djela memoarske literature

**hèrcenbreher** *m reg. iron.* slamatelj ženskih srca, neodoljivi udvarač; zavodnik
✧ *njem.* Herzenbrecher

**hȅrcfēler** *m pat. reg. zast.* srčana mana, greška na srcu
✧ *njem.* Herzfehler

**hȅrcīnsk|ī** *prid.* ob. u: △ *~o* ***boranje*** *geol.* orogeneza koja je u doba karbona proizvela u središnjoj Europi dva visoka gorska luka (Ural i gorja Engleske, srednje Francuske i Njemačke); variscičko nabiranje

**hȅrcklopfn** *m reg.* **1.** *psih.* snažno lupanje srca (od straha, prevelikog uzbuđenja, iznenadne situacije) **2.** *pat.* **a.** lupanje srca kao bolest; tahikardija **b.** srčana aritmija
✧ *njem.* Herzklopfen

**hercròmān** *m* ⟨G hercromána⟩ *knjiž. žarg.* lagan roman ljubavnog sadržaja namijenjen sentimentalnosti naklonjenom širokom čitateljstvu; ljubić
✧ *njem.* Herzroman

**hȅrcšlāg** *m reg. zast.* srčana kap, srčani udar, infarkt
✧ *njem.* Herzschlag

**hȅrcšmerc** *m reg. zast.* bol u srcu, ljubavni jad
✧ *njem.* Herzschmerz

**Hercules** *m*, *v.* Herkul

**Herder** (*izg.* Hèrder), **Johann Gottfried von** (1744–1803), njemački književnik, filozof i teolog, kasni prosvjetitelj; zastupao teoriju da je književnost svakog naroda određena njegovom posebnošću i jezikom, stoga osobito cijenio pučku poeziju; objavio zbirku *Glasovi naroda* u pjesmama u kojoj je i Goetheov prijevod *Hasanaginice*, *v.*

**hȅreditār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se prenosi s roditelja ili daljih predaka na potomstvo (o bolestima, svojstvima); nasljedan [*~ne bolesti*] // **hereditarijanìzam** *m* ⟨G -zma⟩ gledište koje ističe utjecaj naslijeđa u određivanju ponašanja; **hereditárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *biol.* **1.** genetsko nasljeđivanje fizičkih svojstava od roditelja prema njihovoj djeci i potomcima; nasljednost, hereditet **2.** niz fizičkih obilježja koja jedinka dobiva putem hereditarnosti; **heredìtēt** *m* ⟨G hereditéta⟩, *v.* hereditarnost
✧ *lat.* hereditarius

**Hȅrešin** *m* naselje (u blizini Koprivnice), 651 stan. // **Herešínac** *m* (**Hȅrešīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Herešínci⟩ stanovnik Herešina; **hȅrešīnskī** *prid.* koji se odnosi na Herešin i Herešince

**herètik**, *v.* hereza

**hèrez|a** *ž* **1.** *kat.* vjersko uvjerenje koje je suprotstavljeno kanoniziranom tumačenju neke crkve ili vjerske zajednice (u pravoslavlju jeres) (za razliku od šizme, hereza označuje doktrinarnu razliku i podjelu) [*optužiti za ~u*]; krivovjerje, heretizam **2.** *pren.* udaljavanje od principa kakvog političkog, ideološkog ili umjetničkog programa; negiranje tog programa // **herètičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima svojstva hereze; **herètičkī** *prid.* koji se odnosi na herezu i heretike; **herètički** *pril.* kao heretici, na način heretika; **herètično** *pril.* na heretičan način, poput heretika; **herètičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili osobina onoga koji je heretičan; krivovjerstvo; **herètik** *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩ **1.** *rel.* pristaša hereze; krivovjernik **2.** otpadnik od neke grupacije (političke, ideološke, umjetničke i sl.) **3.** *pren.* osoba koja ne poštuje ustaljena i uobičajena pravila; nonkonformist; **heretìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* hereza (**1**)
✧ *grč.* haíresis: biranje, stranka, sljedba ≃ haireîn: birati

**hergèla** *ž*, *v.* ergela

**Hèrgešić**, **Ivo** (1904–1977), hrv. književni povjesničar, teatrolog, prevodilac, sveučilišni profesor; osnovao studij komparativne književnosti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu (*Književni portreti* I, II, III)

**Hȅrkul** *m* **1. a.** *mit.* latinsko ime grčkog junaka Herakla, *v.*; Hercules **b.** (herkul) *pren.*, *v.* Heraklo (**2**) **2.** *astron.* zviježđe sjeverne nebeske sfere // **hȅrkulskī** *prid.* koji je kao u Herkula, iznimne snage, nevjerojatno jak; divovski

**hérma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *umj.* u antičkoj Grčkoj poprsje ili glava (božanstva ili pokojnika) na stupu
✧ *grč.* Hermês: Hermes, poprsje Hermesa, zatim poprsje općenito

**hermafròdīt** *m* ⟨G hermafrodíta⟩ **1.** (Hermafrodit) *mit.* sin Hermesa i Afrodite, voljom bogo-

va sjedinjen je s nimfom Salmakidom u jedno biće **2.** *biol.* organizam u kojemu su spojene muške i ženske osobine; dvospolac (o čovjeku, životinji ili biljci) // **hermafrodìtizam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1. a.** *biol.* istovremeno postojanje spolnih žlijezda obaju spolova u organizmu jedne jedinke (u nekih životinja, osobito beskralješnjaka); biseksualnost, dvospolnost **b.** *pat.* u čovjeka stanje nepotpune spolne razlučenosti s funkcionalno nedovoljno razvijenim žlijezdama jednoga i drugoga spola **2.** *umj.* skulptura koja istovremeno ima i muška i ženska spolna obilježja; herma **3.** *žarg.* ponašanje koje istovremeno pripada dvjema suprotstavljenim grupama, ponašanje koje je ni tu ni tamo; obostrano, neodređeno; **hermafròdītskī** *prid.* koji se odnosi na hermafrodite

**Hȅrman 1.** *v.* ◈ **2. Dalmatinac** (*lat.* Hermanus Dalmata) (12. st.), hrv. filozofsko-teološki pisac (*De essentiis*), astronom-astrolog i prevoditelj (započeo prijevod *Kur'ana*) **3. Oskar** (1886–1974), hrv. slikar; pripadnik tzv. minhenske škole, *v.*; glavni predstavnik tzv. drugog, kasnog vala hrv. ekspresionizma

◈ m. os. ime (njemačkoga podrijetla); isto: **Àrmāndo** (← *šp.*) *rij.*, **Àrmin** (← *mađ.*); *hip.*: **Héro**; **Hermína** ž. os. ime; *hip.*: **Írma**

◇ *pr.*: **Hèmar** (Podravina), **Hȅrāk** (*v.* i heroj), **Hèraković**, **Hèric** (Međimurje), **Hérić** (100, Zagreb i okolica), **Hèrman** (780, Međimurje), **Hermánović** (Velika Gorica), **Hȓman** (190, Varaždin), **Kèrman** (Međimurje, ← *njem.*)

✧ *njem.* Hermann

**hermèlīn** *m* ⟨G hermelína⟩ **1.** *zool.* vodena lasica (*Mustela erminea*); zerdav **2.** skupocjeno krzno zerdava, *v.* (osobito bijelo zimsko) △ ~ ***stola*** ženski ovratnik (oramenica) od zerdavova krzna // **hermèlīnskī** *prid.* koji se odnosi na hermelin

✧ *njem.* Hermelina

**hermeneùtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** teorija i praksa izlaganja i tumačenje teksta **2.** *fil.* umijeće tumačenja, dokazivanja i razumijevanja; u novijoj filozofiji, metoda izlaganja i objašnjenja smisla bitka (M. Heidegger) **3.** *teol.* znanstveno istraživanje i tumačenje *Biblije* da bi se došlo do otkrivanja izvornoga smisla **4.** *glazb.* struja u glazbi 20. st.: tvrdi da vanjska pojava umjetničkog djela ukazuje na postojanje nekog drugoga, u prvom redu psihičkog elementa // **hermeneùtičār** *m* onaj koji problemima pristupa hermeneutički; **hermeneùtičārev** (**hermeneùtičārov**) *prid.* koji pripada hermeneutičaru; **hermeneùtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hermeneutičar; **hermeneùtičkī** *prid.* koji se odnosi na hermeneutiku i hermeneutičare △ ~ ***krug*** *fil.* struktura i proces tumačenja u hermeneutičkoj filozofiji, prema kojoj se nešto može razumjeti samo ako se u određenoj mjeri već prije razumjelo; **hermeneùtički** *pril.* kao hermeneutičar, na način hermeneutičara, kao u hermeneutici

✧ *grč.* hermēneutikḗ: umijeće tumačenja

**Hȅrmes** (**Hȅrmo**) *m mit.* glasnik bogova, ali i izvršitelj Zeusove volje; pratitelj duša mrtvih u podzemni svijet, bog i zaštitnik trgovaca, pronalazača, putnika, atleta, varalica i lopova; izumio pastirsku frulu, kresivo, brojeve, mjere i pismo // **Hȅrmesov** *prid.* koji pripada Hermesu △ ~ ***štap*** *mit.* štap obavijen dvjema zmijama koje su prema vrhu okrenule glavu jedna prema drugoj, simbol trgovine; kaducej

**Hȅrmes Trismègist(os)** *m mit.* grčki naziv egipatskog boga Thotha, boga znanja, izumitelja pisma, autora hermetičkih spisa prevedenih u latinskom zborniku *Hermeticus corpus* // **hermètič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je zatvoren po smislu, teško razumljiv [*~an tekst*] **2.** koji je potpuno zatvoren, koji se zatvara da ne propušta zrak [*~na kabina*]; hermetički; **hermètičkī** *prid.*, *v.* hermetičan △ ~ ***spisi*** naziv za zbirku tekstova koji su bili pripisivani mitskom Hermesu Trismegistu, *v.*; **hermètički** *pril.* tako da bude hermetično [*zatvoriti ~*]; (potpuno) zatvoreno, nepropusno, hermetično; **hermètično** *pril.*, *v.* hermetički; **hermètičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hermetičan ili svojstvo onoga što je hermetično; **hermètik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ pjesnik koji stvara u duhu hermetizma; **hermètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** skup znanja o tajnim stvarima, o stvarima i pojavama koje su dostupne samo čvrsto zatvorenom krugu ljudi (osobito o magiji, alkemiji i sl.); hermetizam **2.** *meton.* ono što je teško ili nemoguće shvatiti; **hermetìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *v.* hermetika (**1**) **2.** *psih.* zatvorenost u sebe, izoliranje od drugih **3.** *knjiž. pov.* pjesnički pravac između dva svjetska rata: svoju poetiku temeljio je na napuštanju logičnog, racionalnog smisla jezi-

ka i simbola u korist njihove emotivne vrijednosti, slikovitosti i zvučnosti, postajući tako krajnje nepristupačan običnoj publici **4.** *pov. rel.* religiozno-mistična sekta u helenizmu koja je slavila Hermesa Trismegistosa

**Hermìona** (**Hermióna**) *ž mit.* kći spartanskog kralja Menelaja i Helene, žena Ahilejeva sina Neoptolema, kasnije žena Oresta

**hȅrncimer** *m reg. zast.* soba za gospodu, muška soba (gdje se obično odlazilo pušiti u isključivo muškom društvu)

✧ *njem.* Herrenzimmer

**hèrnija** *ž pat.* prodor unutrašnjih organa ili njihovih dijelova u neku tjelesnu šupljinu, osobito prodor crijeva kroz oslabljenu stijenku potrbušnice; bruh, kila

✧ *lat.*

**Héro** *m* ⟨G Hérē⟩, *v.* Ero

◈ *v.* Herman, heroj

**Hèrod, Vȅlikī** (o.72–4. pr. Kr.), *pov. bibl.* židovski kralj Galileje i Judeje od 37. do 4. pr. Kr.; rimski vazal, tiranin; prema *Novom zavjetu* naredio pokolj djece u Betlehemu iz straha od Isusova rođenja // **Hȅrodeševo** *sr reg.* dan 28. prosinca, sjećanje na pokolj nevine dječice u Betlehemu; Djetinci, Mladenci

**Hèrodot** (484–424. pr. Kr.), grčki povjesničar, prvi koji je historiografiju odvojio od legendi i mitova te nastojao utvrditi povijesnu istinu; napisao 9 knjiga, nazvan »ocem povijesti«

**heroída** *ž jez. knjiž.* pismo, poslanica u stihovima u kojoj govori neki heroj ili poznata osoba

✧ prema zbirci *Heroides* rimskoga pjesnika Ovidija, *grč.* hērōís: junakinja

**heròika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *glazb.* skladba u kojoj autor slavi junaštvo, himna herojstvu **2.** heroizam

✧ *grč.* hērōikós: junački

**heròīn** *m* ⟨G heroína⟩ *farm.* $C_{21}H_{23}NO_5$, bijeli prah, snažan analgetik, ester morfina, dobiva se iz morfija; brzo izaziva snažnu ovisnost // **heròič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima jak učinak △ *~**na sredstva*** *farm.* lijekovi jakog učinka, mogu izazvati otrovanje; **heroìnist** *m* ovisnik o heroinu; **heroinìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* **1.** uživanje i ovisnost o heroinu **2.** općenito, teška narkomanska ovisnost, ovisnost o teškim drogama; **heròīnsk|ī** *prid.* **1.** koji sadrži heroin, koji ima heroina **2.** na kojem se ili u kojem se nalazi heroin △ *~**a mafija*** narko-mafija specijalizirana za trgovinu heroinom; *~**i koktel*** mješavina više droga od kojih je jedna heroin; *~**i put*** područja kroz koja se krijumčari heroin

✧ *njem.* Heroin, prvotno tvorničko ime® ≃ *grč.* hḗrōs: junak (navodno nazvan tako zbog osjećanja snage i poleta koje potiče)

**heroína** *ž* **1.** junakinja, *usp.* heroj **2. a.** glumica koja glumi uloge u herojskim dramama, u tragedijama i sl. **b.** glavni ženski lik u dramskim, književnim i filmskim djelima

✧ *grč.* hērōínē

**heroinomànija** *ž pat.* ovisnost o heroinu // **heroinòmān** *m* ⟨G heroinomána⟩ onaj koji je ovisan o heroinu

✧ *v.* heroin + -MANIJA

**hèrōj** *m* ⟨G herója⟩ **1.** *mit.* u antičkoj mitologiji polubog nadljudskih osobina **2.** *pov. rel.* lokalno božanstvo nižeg reda, zaštitnik mjesta ili kakva svetog prostora **3.** *pov.* pobjednik u atletskim natjecanjima u staroj Grčkoj **4.** *pren.* onaj koji je izuzetne hrabrosti i požrtvovnosti (i u ratu i u mirnodopskom životu); znamenita osoba, junak, ratnik, vojskovođa, državnik i dr. [~ *rada*] △ ~ ***socijalističkog rada*** *pov. ideol.* najviše civilno odlikovanje u SSSR-u, stvoreno 1938; ~ ***SSSR-a*** *pov. ideol.* visoko vojno odlikovanje u SSSR-u, stvoreno 1934; ***narodni*** ~ *pov. ideol.* najviše odlikovanje i titula za sudionike Narodnooslobodilačkog rata 1941–1945 // **heroìzam** *m* ⟨G -zma⟩ vrlina heroja; junaštvo, herojstvo; **heròjčina** *m razg. pejor. augm.* od heroj **1.** onaj koji maltretira ili ponižava slabijega i nemoćnijega od sebe **2.** onaj koji se ponaša bahato, samoživo; **hèrōjsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na heroja **2.** koji je iznimno hrabar, odvažan; junački **3.** koji govori o herojima; epski [*~a poezija*] △ *~**i stih***, *v.* heksametar; *~**o doba** (~**a epoha**)* *pov.* **1.** vrijeme u kojem su (ob. u antičkoj Grčkoj) živjeli heroji (ob. se misli na vrlo davno vrijeme) **2.** vrijeme u kojem su neka civilizacijska dostignuća bila u počecima, vrijeme koje prerasta u legendu [*~o doba zrakoplovstva*]; **hèrōjski** *pril.* kao heroj, na način heroja; **herójstvo** *sr*, *v.* heroizam

◈ *pr.*: **Hȅrāk** (700, Krapina, Istra; *v.* i herceg, heroj), **Hèraković** (120, Samobor)

✧ *grč.* hḗrōs: junak

**hèrold** *m pov.* **1.** srednjovjekovni glasnik u vojsci, vladarov poklisar **2.** rukovoditelj ceremonija, osobito na viteškim turnirima **3.** u kraljevskoj kancelariji voditelj rodoslovnih

knjiga i registra grbova te sastavljač grbova za nove plemiće (na temelju strogih pravila heraldike)
✧ *njem.* Herold

**Hèron Aleksandrijski** (1. st.), grčki matematičar i fizičar // **Hèronov** *prid.* koji pripada Heronu △ ~***a boca*** *fiz.* zatvorena posuda iz koje se tlačenjem zraka može istjerati voda; ~***a formula*** *mat.* naziv formule za izračunavanje površine trokuta kad su poznate duljine njegovih stranica (potječe od Arhimeda)

**Hèronda** (3. st. pr. Kr.), grčki pjesnik mimijamba (kratka dramska forma s temom iz svakodnevnog života)

**hèroōn** *m* ⟨G heroóna⟩ *pov.* antički naziv za grobnicu ili svetište nekog heroja
✧ *grč.* hērôion

**heròstrāt** *m* ⟨G herostráta⟩ **1.** (Herostrat) *pov.* Efežanin koji je 356. pr. Kr. u želji da se proslavi, da bude zapažen, zapalio Artemidin hram u Efezu **2.** onaj koji što čini iz pukog slavohleplja // **heròstratskī** *prid.* koji se poduzimlje da se stekne bilo kakva slava, koji nastaje u težnji da se slava stekne makar i lošim djelom; **heròstratski** *pril.* kao herostrat (Herostrat), na način herostrata (Herostrata)

**herpangína** *ž pat.* virusna upala usne šupljine s pojavom mjehurića, česta kod djece
✧ *v.* herpes + *v.* angina[1]

**hèrpes** *m pat.* virusno oboljenje, ob. u obliku mjehurića na mjestu gdje sluznica prelazi u kožu; jaglina, kosopasica, perutac, pljuskavica △ ~ ***febrilis*** *pat.* virusna infekcija što se manifestira izbijanjem skupine mjehurića, ob. na usni; ~ ***zoster*** *pat.* teže virusno oboljenje, očituje se osipom oko pasa, ali i na drugim dijelovima tijela
✧ *grč.* hérpēs ← hérpein: vući se, puzati

**herpetològija** *ž zool.* grana zoologije, skup znanja o gmazovima
✧ *grč.* herpetón: gmizavac + -LOGIJA

**Herrera** (*izg.* Erêra), **Fernando de** (1534–1597), španjolski renesansni pjesnik (*Pjesan o pobjedi kod Lepanta*)

**Herschel** (*izg.* Hèršl), **Frederick William** (1738–1822), engleski astronom njemačkog podrijetla, otkrio Uran, utvrdio da se Sunčev sustav kreće kroz sustav Mliječne staze

**Hershey** (*izg.* Hèrši), **Alfred Day** (1908–1997), američki biolog, genetičar i virolog, Nobelova nagrada za medicinu 1969 (s M. Delbrückom i S. Luriom)

**hertz** (*izg.* hèrc) *m fiz.* jedinica frekvencije (simbol Hz), izvedena jedinica SI; definiran frekvencijom periodičkog sustava koji ima period od jedne sekunde (Hz = 1/s)
✧ prema njemačkom fizičaru H. R. Hertzu, *v.*

**Hertz** (*izg.* Hèrc) **1. Gustav** (1887–1975), njemački atomski fizičar, Nobelova nagrada 1925 (s J. Franckom) **2. Heinrich Rudolph** (1857–1894), njemački fizičar

**hèrub** (**herùvīm**) *m zast.*, *v.* kerubin

**Herzl** (*izg.* Hèrcl), **Theodor** (1860–1904), austrijski pravnik, novinar i publicist, utemeljitelj političkog cionizma kao pokreta za uspostavljanje židovske države u Palestini; organizator Svjetskog kongresa cionista u Baselu 1897. i prvi predsjednik Svjetske cionističke organizacije (*Židovska država*)

**hȅs** *m glazb.* kromatski sniženi ton h (be) (enharmonijski jednak tonu ais)

**hèsāp** *m* ⟨G hesápa⟩ *reg.* račun; broj, procjena // **hesápiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* hèsāpīm, *pril. sad.* -pēći⟩ *reg.* računati, misliti, smatrati, procjenjivati
◈ *pr.*: **Esápović** (Bjelovar)
✧ *tur.* ← *arap.* ḥisāb

**hesihàsti** *m mn*, *v.* hezihasti

**hesihàzam** *m*, *v.* hezihazam

**Hèsiod** (**Hèziod**) (8. st.–7. st. pr. Kr.), jedan od najranijih grčkih pjesnika, često nazivan »ocem grčkog didaktičkog pjesništva« (*Djela i dani*, *Postanak bogova*)

**hesònīt** *m* ⟨G hesoníta⟩ *min.* kalijsko-aluminijski mineral, mrkožut ili crven, sjajan, tvrd; vrsta poludragog kamena
✧ *grč.* héssōn: manji, manje vrijedan + -IT

**hèspāp** *m* ⟨G hespápa⟩ *reg.* **1.** roba za prodaju **2.** materijal, oprema, potrepštine, *usp.* espap
✧ *tur.* esbap ← *arap.* ʿäsbāb: uzroci, povodi ← säbäb: uzrok, povod; veza, sredstvo, oruđe

**hesperanòpija** *ž*, *v.* hemeralopija

**Hesperíde** *ž mn mit.* kćeri Atlantove, čuvale drvo jabuke sa zlatnim plodovima

**hesperòrnis** *m zool. geol.* izumrli rod zubatih ptica bez krila (*Hesperornis regalis*), iz razdoblja krede u Sjevernoj Americi
✧ *nlat.* Hesperornis ← *grč.* hésperos: večer, zapad + órnis: ptica

**Hess** (*izg.* Hȅs) **1. Moses** (1812–1875), njemački publicist i filozof; socijalističkim idejama u ranijim radovima bitno utjecao

na Marxa i Engelsa, kasnijim djelom *Rim i Jeruzalem* idejni je preteča Th. Herzla i cionizma **2. Rudolf** (1894–1987), njemački nacistički političar, Hitlerov zamjenik od 1934; tajeći od Hitlera odletio u Škotsku i ponudio Britancima separatni mir s Njemačkom; u nirnberškom procesu osuđen na doživotnu robiju; u zatvoru Spandau počinio samoubojstvo **3. Viktor Franz** (1883–1964), austrijski fizičar, od 1938. u SAD-u, Nobelova nagrada 1936 (sa C. D. Andersonom)

**Hesse** (*izg.* Hèse), **Hermann** (1877–1962), njemački pjesnik i romanopisac; u glavnim djelima (*Igra staklenim perlama*, *Narcis i Zlatousti*) udubljuje se u dualizam između kontemplativnog i aktivnog života; Nobelova nagrada 1946.

**Hèstija** *ž mit.* kći Kronova i Reina, sestra Zeusova, božica domaćeg ognjišta, zaštitnica progonjenih, simbol građanske sloge

**hèšvān** (**hešvȁn**) *m* ⟨G hešvána⟩ **1.** drugi mjesec židovske godine (prema brojanju od postanka svijeta) **2. a.** *rel. zast.* osmi mjesec po brojanju od izlaska židovskog naroda iz Egipta **b.** listopad/studeni prema gregorijanskom kalendaru

✧ *hebr.* ḥešwān

**hȅt** *m* **1.** *lingv.* osmo slovo hebrejske abecede (tvrdi grleni h) **2.** *pov.* u hebrejskom obilježavanju brojeva oznaka za broj 8

✧ *hebr.* ḥeyth: ograda, plot

**hetàkomba** *ž* ⟨G *mn* -ī/-ā⟩ tajna

**HETER-, HETERO-** kao prvi dio riječi znači drugi, drukčiji, različit [*heterodoksija*]

✧ *grč.* héteros

**hètera** *ž pov.* u staroj Grčkoj žena iz najviše klase profesionalnih pratilja i zabavljačica muškaraca; znamenite po svojem obrazovanju koje je bilo uskraćeno običnim antičkim građankama; uživale velik društveni ugled; neke su bile savjetnice grčkim filozofima i političarima **//** **heterìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *term.* prvi oblici braka u početnom stadiju razvitka društva, karakterizira ga puna sloboda spolnih odnosa **2.** stanje, položaj u kojem se nalazi prostitutka (brojnost spolnih odnosa)

✧ *grč.* hetaíra: družica

**heteràrhija** *ž pov.* vladavina tuđinskog vladara u nekoj zemlji

✧ HETER- + -ARHIJA

**hèteri** *m mn pov.* **1.** u antici makedonsko rodovsko plemstvo **2.** teška konjica stare makedonske vojske

✧ *grč.* hetaîroi: drugovi, suplemenici

**hetèrije** *ž mn* ⟨N hetèrija⟩ *pov.* **1.** naziv za tajna politička, religiozna ili vojna društva u antičkoj Grčkoj (osobito u Ateni) **2.** trupe careve garde u Bizantu **3.** tajna politička društva Grka s kraja 18. i na poč. 19. st. kojima je program bio buđenje helenskog nacionalnog osjećaja i oslobađanje od osmanske vlasti

✧ *grč.* hetairía: društvo, bratstvo

**HETERO-**, *v.* HETER-

**heteroanamnéza** *ž med.* anamneza koju daje bolesnikova pratnja kad on to nije sam u stanju učiniti

✧ HETERO- + *v.* anamneza

**heterocìkli** *m mn kem.* organski spojevi koji uz atome ugljika u svome prstenu imaju i atome drugih elemenata; heterociklički spojevi

✧ HETERO- + -CIKL

**heterodòksija** *ž* **1.** vjerovanje ili mišljenje koje se ne slaže s općevažećim ili službenim **2.** *rel.* pripadanje drugoj vjeri; inovjerstvo, hereza, krivovjerje **//** **heterodòks|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji odstupa od uobičajenog vjerovanja ili učenja **2.** koji pripada drugoj vjeri; inovjeran, krivovjeran, *opr.* ortodoksan △ ***~ni problem*** *šah* problem čije rješenje zahtijeva odstupanje od pravila šahovske igre

✧ *grč.* heterodoksía: različito (krivo) mišljenje

**heteroerotìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* erotska uzbuđenost tijelom osobe suprotnog spola, *opr.* autoerotizam

✧ HETERO- + *v.* Eros, erotizam

**heterofilija** *ž bot.* pojava i razvoj različitih oblika listova na istoj biljci (osobito kod vodenog bilja)

✧ HETERO- + *grč.* phýllon: list

**heterofònija** *ž glazb.* najjednostavniji oblik polifonije: dva ili više pjevača ili pjevač s više instrumentalista izvode istu melodiju, ali je različito variraju odnosno interpretiraju; raširena u gotovo svim izvaneuropskim kulturama i u narodnoj glazbi nekih europskih krajeva

✧ *grč.* heterophōnía ≃ HETERO- + -FONIJA

**heterofòrija** *ž pat.* sklonost ka škiljenju

✧ HETERO- + -FORIJA

**hȅteroforman** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ koji je raznih

oblika; heteromorfan, raznoobličan, različit, *opr.* izomorfan

✧ HETERO- + -FORMAN

**heteroftàlmija** *ž pat.* pojava da je svako oko drugačije boje

✧ *grč.* heterophthalmía ≃ HETERO- + *grč.* ophthalmós: oko

**heterogàmija** *ž biol.* **1.** oplođivanje muške i ženske spolne stanice kad se one razlikuju i fiziološki i po obliku i veličini, *opr.* izogamija **2.** oplodnja između gameta koje se nisu razvile u istoj jedinki; alogamija

✧ *grč.* heterogamía: drugi krak ≃ HETERO- + -GAMIJA

**hèterogēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se sastoji od elemenata ili dijelova različite prirode; raznorodan, različit, nejednak **2.** koji nema jedinstva, koji se sastoji od vrlo različitih elemenata [~ *sastav*], *opr.* homogen △ ~***e rokade*** *šah* izvođenje rokada na suprotne strane (jedan igrač izvodi veliku, drugi malu rokadu) // **heterogénōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je heterogen ili svojstvo onoga što je heterogeno

✧ *grč.* hetrogenḗs ≃ HETERO- + -GEN

**heterogònija** *ž* **1.** nastajanje iz čega što nije istovrsno **2.** *biol.* smjenjivanje jedne spolne i nekoliko partenogenetskih generacija; oblik izmjene generacija **3.** *sociol. psih.* zakon razvitka, prema kojem stvarno postignuti konačni ciljevi ne odgovaraju prvotno postavljenima (prema W. Wundtu)

✧ HETERO- + -GONIJA

**heteroinseminácija** *ž biol.* umjetna oplodnja životinja

✧ HETERO- + *v.* inseminacija

**heteròklīt** *m* ⟨G heteroklíta⟩ *gram.* imenica koja u različitim padežima ima različite osnove // **heteròklitan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji odudara od uobičajenih propisa ili običaja (u umjetnosti i sl.) **2.** koji je čudan, neobičan do smiješnog **3.** *gram.* koji se deklinira prema dvije deklinacije, koji je heteroklit; **heteroklízija** *ž lingv.* nepravilnost u deklinaciji

✧ *grč.* heteróklíton ≃ HETERO- + klínein: naslanjati

**hèterokrom|an** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ **1.** koji je različitih boja **2.** *fiz.* koji upotrebljava dvije ili više različitih boja [~*na fotometrija*] // **heterokròmija** *ž fiziol.* **1.** pojava različite boje dlaka u iste osobe **2.** pojava različite boje šarenica u iste osobe

✧ *grč.* heterókhrōmos: raznobojan ≃ HETERO- + -KROMAN

**heterokromosómi** *m mn* ⟨N heterokromòsōm, G heterokromosóma⟩ *biol.* spolni kromosomi X i Y, razlikuju se od ostalih kromosoma po veličini i funkciji u staničnoj diobi

✧ HETERO- + *v.* kromosom(i)

**heterolàgnija** *ž biol.* umjetno oplođivanje ženke (spermom mužjaka s kojim ne živi u zajednici), *usp.* heteroinseminacija

✧ HETERO- + *grč.* lagneía: blud

**heterològija** *ž fil.* teorija po kojoj se u spoznajnom procesu sukobljuju dva suprotstavljena fenomena, npr. logično i nelogično

✧ HETERO- + -LOGIJA

**heteromètrija** *ž jez. knjiž.* različitost ritmičkih stopa u stihovima nekog pjesničkog djela

✧ *grč.* heterometría ≃ HETERO- + métron: mjera

**hèteromorfan** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩, *v.* heteroforman // **heteromorfìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *kem.* javljanje neke materije u više različitih oblika (npr. ugljik u obliku dijamanta, grafita, antracita), *usp.* polimorfizam; **heteromorfóza** *ž* **1.** *biol.* oblik regeneracije u kojoj organizam razvije funkcionalno drugi organ umjesto izgubljenog (kod rakova npr. umjesto izgubljenog oka razvije se novo ticalo) **2.** *pat.* nenormalan razvoj i sastav tkiva, *opr.* homomorfoza

✧ HETERO- + -MORFAN

**heteròním** *m* ⟨G heteroníma⟩ *lingv.* **1.** jezični ekvivalent u drugom jeziku, riječ koja potpuno pokriva značenje [*pas* u hrvatskom, *dog* u engleskom i *chien* u francuskom] **2.** član para srodnih odnosa [*otac-majka, brat-sestra*]; iskazan različitim riječima koje nisu izvedene od istog korijena u odnosu na parove izvedene od istog korijena [*prijatelj-prijateljica*]

✧ *grč.* heterṓnymos: s različitim značenjem

**hèteronoman** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ **1.** koji je ovisan o drugome; nesamostalan **2.** koji se događa, koji reagira ako se steknu određene okolnosti; uvjetovan **3.** *fil.* koji prihvaća iz vanjskoga svijeta zakone što oblikuju njegovo ponašanje // **heteronòmij|a** *ž* zakonodavno postupanje koje ne proistječe iz sebe samoga, nego iz koga ili čega drugoga, pokoravanje tuđem zakonu [~*u volje definirao je Kant*]; nesamozakonitost, *opr.* autonomija

✧ HETERO- + -NOMAN

**heteroplàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* prenošenje ne-

kog stranog tijela u ljudski organizam kako bi se nadoknadio ili pokrio manjak
✧ HETERO- + -PLASTIKA

**hèteropolār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je različitih polova △ *~na (ionska) veza kem.* elektrostatička privlačnost između iona i električnog naboja suprotna polariteta
✧ HETERO- + -POLARAN

**hèteroseksuālan** *prid.* ⟨*odr.*: -lnī⟩ koji je spolno orijentiran na suprotni spol, *opr.* homoseksualan // **heteroseksuálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G heteroseksùālācā⟩ onaj koji je spolno naklonjen osobama suprotnoga spola, *opr.* homoseksualac; **heteroseksuálčev** *prid.* koji pripada heteroseksualcu; **heteroseksualìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* seksualna privlačnost i odnosi između osoba suprotna spola (odnosi koji se smatraju uobičajenima); raznospolnost, *opr.* homoseksualnost; **heteroseksùālka** *ž*, *v.* heteroseksualac; **heteroseksuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je heteroseksualan
✧ HETERO- + *v.* seks, seksualan

**heterosféra** *ž astron.* gornji sloj atmosfere iznad 95 km u kojem sastav zraka više nije stalan pa se uslijed djelovanja Sunčeva zračenja uz molekule kisika i dušika pojavljuju i njihovi atomi, a na vrlo velikim visinama i atomi helija i vodika
✧ HETERO- + -SFERA

**heterosilàbičkī** *prid· gram.* onaj glas ili skupina glasova koji pripadaju raznim slogovima, *opr.* tautosilabički
✧ HETERO- + *v.* silaba, silabički

**heterospòrija** *ž bot.* stvaranje dvovrsnih spora u nekih papratnjača
✧ HETERO- + -SPORIJA

**heterostìlija** *ž bot.* kod nekih biljnih vrsta, pojava 2 tipa cvjetova (rjeđe više) koji se međusobno razlikuju dužinom vratova tučka i dužinom prašnika što omogućuje samooplodnju
✧ HETERO- + *grč.* stŷlos: stup

**heterosugèstija** *ž psih.* sugestija koju provodi druga osoba, *opr.* autosugestija
✧ HETERO- + *v.* sugestija

**heteroteleològija** *ž teol.* podvrgavanje neke aktivnosti tuđim ciljevima, stranim potrebama
✧ HETERO- + *v.* teleologija

**heterotèličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima više svrha, *opr.* autoteličan
✧ HETERO- + *grč.* telikós: svrhovit

**heterotèrmija** *ž biol.* sposobnost prilagođavanja tjelesne temperature temperaturi okoline // **hèterotermn|ī** *prid. biol.* koji ima promjenljivu, o okolini ovisnu, temperaturu tijela, *usp.* homeoterman △ *~e životinje zool.* hladnokrvne životinje (npr. ribe, vodozemci i gmazovi)
✧ HETERO- + -TERMIJA

**heterotròfija** *ž biol.* ishrana organizama gotovim organskim tvarima, nesposobnost organizma da vlastitim organima proizvodi hranu (čovjek, sve životinje i parazitske biljke), *opr.* autotrofija // **hèterotrofan** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ *biol.* koji se hrani gotovim organskim spojevima (životinje i neke biljke), *opr.* autotrofan
✧ HETERO- + -TROFIJA

**heteróza** *ž biol.* pojava bujnijeg, snažnijeg i otpornijeg potomstva (u biljaka i životinja) nastalog križanjem genetski znatno različitih roditelja
✧ HETERO- + -OZA

**heterozìgōt** *m* ⟨N *mn* heterozigóta⟩ *biol.* organizam koji potječe od roditelja različita genetskog ustroja; raznonasljedan (melezan) organizam, *opr.* homozigot // **heterozìgot|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *biol.* koji ima dva različita oblika jednog te istog gena (kod križanaca), *opr.* homozigotan △ *~ni blizanci biol.* blizanci razvijeni iz istog ili dva različita jajašca; jednojajčani, višejajčani blizanci
✧ HETERO- + *grč.* zygón: jasan

**Hetíti** *m mn* ⟨N Hètīt, G Hetíta⟩ *pov. etn.* indoeuropski narod (MalaAzija, 2000. do 1200. pr. Kr.) // **hètītskī** *prid.* koji se odnosi na Hetite △ *~ jezik lingv.* izumrli jezik anatolijske grane indoeuropskih jezika, najstariji poznati indoeuropski jezik, očuvan na pločicama iz 2. tisućljeća pr. Kr., pisan klinastim pismom babilonskog podrijetla i hetitskim hijeroglifima

**hȅtman** *m* **1.** *pov.* vojni zapovjednik u Poljskoj, Litvi i Ukrajini od 16. do 18. st. **2.** ataman
✧ *češ.*, *polj.* ← *njem.* Hauptmann

**hȅt trȉk** *m*, *v.* hat trick

**hètum** *m fil. hind.* uzrok, kao središnji profilem indijskih teorija kauzaliteta; u budističkoj logici to je polazište za 23 vrste razložnosti
✧ *skr.*

**heuréka** (**heurèka**) *uzv.* **1.** doslovno znači: Našao sam! (Arhimed kad je pronašao hidro-

statski zakon) **2.** *pren.* uzvik radosti kojim se popraćuje otkriće

✧ *grč.* hēúrēka ← heurískein: pronaći, otkriti

**heurìstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ kojemu je svojstveno otkrivanje, koji otkriva, koji se usvaja uz otkrivanje (za razliku od onoga što se uči pukim ponavljanjem ili oponašanjem) // **heurìstičk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na heuristiku **2.** *log.* koji je koristan, koji ima svoju svrhu u istraživanju i otkrićima, osobito znanstvenim △ *~e* ***znanosti*** znanosti koje svoje spoznaje ne mogu provjeriti eksperimentom, *opr.* egzaktne znanosti, *v.* egzaktan △; *~i* ***postupak*** prikazivanje putova i načina postizanja rezultata neke znanosti; *~i* ***program*** *inform.* vrsta programa koji rješava problem na temelju pokušaja i pogrešaka; **heurìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** skup znanja o metodama otkrivanja i utvrđivanja novih činjenica i spoznaja; umijeće metodičnog otkrivanja istina **2.** u historijskoj znanosti, utvrđivanje autentičnosti izvora

✧ *nlat.* heuristicus ≃ *grč.* heurískein: pronaći, otkriti

**Heuss** (*izg.* Hȍjs), **Theodor** (1884–1963), njemački političar, prvi predsjednik Savezne Republike Njemačke (1949–1959), koautor njemačkog poslijeratnog ustava

**hȅvi** *prid.*, *v.* heavy

**hevimetàlik** *prid. glazb.* koji se odnosi na vrstu rock-glazbe snažnog ritma // **hevimetálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G hevimètālācā⟩ *glazb.* izvođač ili pristaša i ljubitelj heavy metala; teškometalac

✧ *engl.* heavy metallic

**Hevra kadiša** (*izg.* Hèvra kadišā) židovsko pogrebno i potporno društvo

✧ *aram.*: sveti savez

**Heydrich** (*izg.* Hàjdrih), **Reinhard** (1904–1942), njemački nacistički dužnosnik; Himmlerov glavni pomoćnik u SS-u, organizirao Sigurnosnu policiju; od 1936. šef Gestapoa, *v.*, 1939. šef Glavnog ureda za sigurnost Reicha; imao ključnu ulogu u organizaciji holokausta, *v.*; ubijen u atentatu u Pragu

**Heyerdahl** (*izg.* Héierdāl), **Thor** (1914–2002), norveški istraživač; smionim prekooceanskim ekspedicijama nastojao dokazati južnoameričko podrijetlo Polinezijaca (*Kon Tiki*, 1947) i mogućnost da su Egipćani otkrili Ameriku (*Ra*, 1969), a Sumerani Afriku (*Tigris*, 1978)

**Heyrovsky** (*izg.* Hèjrovski), **Jaroslav** (1890–1967), češki kemičar, izumitelj polarografije, Nobelova nagrada 1959.

**hezihàsti** *m mn* ⟨N hezìhast, G hezihàsta⟩ *pravosl.* pristaše mističnog učenja među monasima s planine Atosa u *S* Grčkoj (14. st.) i pripadnici hezihastičkog pokreta; vjerovali su da se ekstazom može ostvariti veza s Bogom raskinuta praroditeljskim grijehom; hesihasti, isihasti // **hezihàzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pravosl.* **1.** metoda unutarnje molitve **2.** *pov.* mistično učenje, od 14. st. službeni nauk istočne crkve; hesihazam

✧ *srlat.* hesychasta ← *grč.* hēsykhastés ≃ hēsykházein: šutjeti, mirovati

**Hèziod**, *v.* Hesiod

**Hf** *kem.* simbol za element hafnij

**Hg** *kem.* simbol za element živu

**HGZ** *krat.* Hrvatski glazbeni zavod, najstarija glazbena ustanova u Hrvatskoj

**HHO** *krat.* Hrvatski helsinški odbor, nevladina udruga za ljudska prava

**hȉ** (**hȉ-hȉ**) *čest.* način i konvencija pisanja kojom se predočuje stidljiv, prigušen i uzdržan smijeh

✧ *ekspr.*

**hi**[1] *sr* **1.** dvadesetdrugo slovo grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 600

**hi**[2] *uzv.*, *v.* haj[1]

**Hiawatha** (*izg.* Haievàtha/ob. Hiavàta) **1.** legendarni sjevernoamerički indijanski poglavica Irokeza u 16. st. **2.** junak istoimenog epa H. W. Longfellowa

**hibernácija** *ž* **1.** *biol.* stanje snižene temperature tijela toplokrvnih životinja za vrijeme zimskog sna **2.** *med.*, *v.* hibernizacija **3. a.** proces smrzavanja ljudskih ili životinjskih tijela u ledu ili u ledenjacima; ostaci se mogu izvanredno očuvati stoljećima i tisućljećima **b.** metoda hlađenja teško oboljelih s namjerom ponovnog oživljavanja u budućnosti, u vrijeme kada ih medicina bude sposobna izliječiti **4.** *pren.* neaktivnost, pasivnost (ob. u intelektualnom smislu) // **hibernírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* hibèrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (za)lediti koga tako da prema pretpostavci može oživjeti nakon mnogo godina ili nakon velike prirodne ili druge katastrofe **2.** *neob.* (za)lediti što; **hi-**

**bernizácija** *ž med.* privremeno hlađenje, zamrzavanje dijelova tijela radi težih kirurških zahvata; hibernacija; **hibernizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* hibernìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (o)hladiti, zamrznuti/zamrzavati tijelo radi kirurškog zahvata **2.** hibernirati

✧ *lat.* hibernatio ≃ hibernus: zimski ≃ hibernare: prezimiti

**hibìskus** *m bot.* **1.** kineska ruža (*Hibiscus rosa-sinensis*); grm s velikim dekorativnim cvjetovima (državni simbol Havaja) **2.** ostale biljke iz roda *Hibiscus*

✧ *nlat.* Hibiscus ← *grč.* ibískos: sljez

**hibnèrīt** *m* ⟨G hibneríta⟩ *min.* manganov volframat, u prirodi se nalazi kao samostalan mineral

✧ *njem.* prema mineralogu A. Hübneru

**hìbrīd** *m* ⟨G hibrída⟩ **1.** *biol.* životinja ili biljka dobivena križanjem jedinki koje pripadaju različitim vrstama; križanac, mješanac, bastard **2.** *lingv.* riječ tvorena od tvorbenih sastavnica koje pripadaju različitim jezicima (s gledišta hrv. jezika od domaćeg i stranog elementa npr. mikroračunalo); mješovita tvorenica, bastardna riječ **3.** *pren.* ono što je različitog podrijetla ili nastanka [*njegove ideje ~ su svega i svačega*] // **hìbrīd|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je hibrid, kojemu je hibridno postanje i sl. bitno obilježje △ *~**ni kompjuter** inform.* kompjuter koji ima ugrađen analogni i digitalni hardver; **hibridizácija** *ž biol.* stvaranje hibrida križanjem biljaka ili životinja različitih nasljednih osobina; **hibridizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* hibridìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ stvoriti/stvarati hibride, meleze; križati

✧ *lat.* hybrida ≃ (vjerojatno) *grč.* hýbris: razuzdanost

**Hìbris** *ž mit.* grčka božica oholosti i neobuzdanosti

**HIBZ** *krat.* Hrvatski izdavački bibliografski zavod 1941–1945; započeo izdavati Hrvatsku enciklopediju (prvih 5 svezaka)

**hic et nunc** (*izg.* hîk ȅt nȕnk) *uzv.* ovdje i sada (u smislu kako rečeno, obećano i sl. valja odmah i na licu mjesta predočiti, napraviti, dokazati)

✧ *lat.*

**hickory** *m*, *v.* hikori

**Hicks** (*izg.* Hȉks), **John Richard** (1904–1989), britanski ekonomist (*Prilog teoriji privrednog ciklusa*); Nobelova nagrada 1972 (s J. K. Arrowom)

**hic Rhodus, hic salta!** (*izg.* hîk Rȍdus, hîk sȁlta) **1.** tu je Rod, tu skači! (prema Ezopovoj basni, hvalio se neki čovjek da je na Rodu silno skočio i pozivao se na neke svjedoke, na što mu je odgovoreno: »Ne trebamo svjedoke! Tu je Rod, tu skači!«) **2.** *pren.* sad pokaži što znaš i što možeš

✧ *lat.*

**hȉčkokovskī**, *v.* Hitchcock

**hićája** *ž*, *v.* hikaja

**hìćmet** *m*, *v.* hikmet

**hidàlgo** *m* ⟨N *mn* -lzi/-si, G hidálgā/-ā⟩ **1.** titula španjolskog nižeg plemstva, simbolizira duh feudalnog viteštva **2.** do 1931. zlatnik, a od 1951. srebrnjak u Meksiku

✧ *šp.* ← *stšp.* fijo d'algo: sin nečega (imutka)

**hidatóde** *ž mn bot.* organi smješteni na rubu lista biljke kroz koje se izlučuje suvišna voda

✧ *grč.* hýdōr: voda + hodós: put, staza

**hidatofíte** *ž mn bot.* biljke čiji su dijelovi sasvim potopljeni u vodi

✧ *grč.* hýdōr: voda + -FIT

**HIDR-** (**HIDRO-**) kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na vodu i vlažnost [*hidrat*]

✧ *grč.* hýdōr: voda

**hȉdra** *ž* ⟨G *mn* hîdrā/-ī⟩ **1.** *zool.* slatkovodni polip (*Chlorohydra viridissima*) s golemom sposobnošću regeneracije; zelena hidra **2.** *pren.* ono što se razvija na monstruozan način, ono što se ne može uništiti (o bićima i pojavama) △ ***lernejska Hidra*** *mit.* mnogoglava vodena zmija iz Lerne na Peloponezu koju je svladao Heraklo

✧ *lat.* hydra ← *grč.* hýdra: vodena zmija

**hidradènōm** *m* ⟨G hidradenóma⟩ *pat.* benigni tumor kože, nastaje od žlijezda znojnica

✧ HIDR- + *v.* adenom

**hìdrant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *tehn.* ulični priključak na vodovodnu mrežu // **hìdrantnī** *prid.* koji pripada hidrantu, koji je dio hidranta [*~ otvor*; *~ poklopac*]; **hìdrantskī** *prid.* koji se odnosi na hidrante [*~ sustav* (u okviru vodovoda)]

✧ *amer.engl.* hydrant ≃ *grč.* hýdōr: voda

**hidrargìrum** *m kem.*, *v.* živa

✧ *nlat.* hydrargyrum ← *grč.* hydrárgyros: živa ≃ HIDR- + árgyros: srebro

**hìdrāt** *m* ⟨G hidráta⟩ *kem.* **1.** spoj vode s kristaliziranim solima, ugljični hidrati (ugljikohidrati): celuloza, šećeri, škrob i gume

**2.** spojevi iona rastvoreni u vodi s jednom ili više molekula vode // **hidratácija** *ž kem.* kemijska reakcija spajanja vode s koloidnim česticama ili ionima; **hidratácījskī** *prid.* koji se odnosi na hidrataciju; **hȉdrātnī** *prid.* koji se odnosi na hidrate; hidratski
✧ HIDR- + -AT

**hidraùlika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *fiz.* znanstveno istraživanje i tehnološka primjena ponašanja (tlaka i strujanja) tekućina **2.** ukupnost sprava koje rade na načelu hidraulike [~ *na ovom stroju radi loše*] // **hidraùlič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ (ob. *odr.*) koji djeluje na vodeni pogon, koji pokreće neka tekućina [~*na kočnica*] △ ***~na preša (dizalica, kočnica)*** *tehn.* uređaji koji koriste jednako djelovanje hidrostatskog tlaka u svim smjerovima, kako bi obavili određenu radnju (zaustavili vozilo, podigli teret i sl.); ***~na spojka*** *tehn.* spojka koja se aktivira tlačenjem neke tekućine (ob. ulja u motornim vozilima); ***~ne orgulje*** *glazb. pov.* najstariji tip orgulja, poznat još u antičkom Rimu; voda je služila kao sredstvo za regulaciju ekspanzije zraka; ***~ne tekućine*** posebna ulja koja omogućuju rad hidrauličnih uređaja i sustava; ***~ni ovan*** vodena crpka u kojoj se tlak postiže hidrauličnim udarom; ***~ni prijenos*** prijenos mehaničke snage preko hidrauličkog ulja; ***~ni strojevi*** strojevi u kojima je radni pogon tekućina (vodene turbine, crpke); ***~ni udar*** nagli porast tlaka kao posljedica nekontroliranog zatvaranja cjevovoda; **hidraùličār** *m* onaj koji se bavi hidraulikom, kome je hidraulika specijalnost; **hidraùličārev** (**hidraùličārov**) *prid.* koji pripada hidrauličaru; **hidraùličkī** *prid.* **1.** koji uključuje, koji se pokreće ili upravlja snagom tlačene tekućine, osobito vode **2.** koji se odnosi na hidrauliku [~ *zakoni*]; **hidraùlički** *pril.* pomoću (principa) hidraulike; **hidraùlično** *pril.* na hidrauličan način; prema načelima hidraulike; **hidraùličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hidraulično
✧ *lat.* hydraulicus ← *grč.* hydraulikós: koji pripada vodenom stroju ≃ HIDR- + aulós: cijev

**hidràzīn** *m* ⟨G hidrazína⟩ *kem.* $NH_2 \cdot NH_2$, dušikov spoj s vodikom, bezbojna uljasta tekućina, bazičnog svojstva, vrlo jako redukcijsko sredstvo; služi kao raketno gorivo, pri razvijanju fotografija itd.
✧ HIDR- + *grč.* ázō(os): beživotan + -IN

**hidrídi** *m mn* ⟨N hìdrīd, G hidrída⟩ *kem.* kemijski spojevi nekog elemenata s vodikom (npr. kalcijev h. $CaH_2$, natrijev h. NaH)
✧ HIDR- + -ID(I)

**hȉdrija** *ž* ⟨G *mn* hídrījā⟩ *pov. umj.* starogrčka posuda za vodu, s tri drška, ob. oslikana
✧ *grč.* hydría ≃ HIDR-

**hidrírānje** *sr*, *v.* hidrogenacija

**HIDRO-**, *v.* HIDR-

**hidroadenȉtis** *m pat.* gnojna upala žlijezda znojnica i limfnih čvorova
✧ HIDRO- + *v.* adenitis

**hidroàeroplān** *m*, *v.* hidroavion
✧ HIDRO- + *v.* aeroplan

**hidroakùstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* grana akustike, ispituje kretanje zvuka u vodi // **hidroakùstičk|ī** *prid.*, ob. u: △ ***~a navigacija*** *pom.* navigacijski sustav vođenja broda podvodnim akustičkim uređajima; ***~i uređaj*** uređaj koji radi na principu prostiranja zvuka, odnosno ultrazvuka kroz vodu
✧ HIDRO- + *v.* akustika

**hidroarheològija** *ž arheol.* grana arheologije, proučava ostatke materijalne kulture koji se nalaze pod vodom // **hidroarheòloškī** *prid.* koji se odnosi na hidroarheologiju
✧ HIDRO- + *v.* arheologija

**hidroaròmatskī** *prid.*, ob. u: [~ *spojevi*], *v.* aliciklički
✧ HIDRO- + *v.* aroma, aromatski

**hidroavijácija** *ž* grana zrakoplovstva u čijem su sastavu hidroavioni // **hidroavijácījskī** *prid.* koji se odnosi na hidroavijaciju
✧ HIDRO- + *v.* avijacija

**hidroavȉōn** *m* ⟨G hidroavióna⟩ *tehn.* avion osposobljen za spuštanje na vodu i polijetanje s vode; hidroaeroplan, hidroplan // **hidroavȉōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidroavion [~*a baza*]
✧ HIDRO- + *v.* avion

**hidrobáza** *ž*, *v.* hidroport
✧ HIDRO- + *v.* baza

**hidrobiològija** *ž biol.* grana biologije, proučava život organizama u vodi i vodu kao njihov životni prostor // **hidrobiòloškī** *prid.* koji se odnosi na hidrobiologiju
✧ HIDRO- + *v.* biologija

**hidrobȉont** *m* ⟨G *mn* -nāta⟩ *biol.* onaj koji živi u vodi (o životinji i biljci) // **hidrobȉontskī** *prid.* koji se odnosi na hidrobionta
✧ HIDRO- + -BIONT

**hȉdrobus** *m pom.* manji putnički brod bez šetne

palube, služi za prijevoz većeg broja putnika
✧ HIDRO- + -BUS

**hidrocèfalus** *m pat.* urođeni ili stečeni poremećaj proširenja moždanih komora zbog nakupljanja likvora koji ne može otjecati; posljedice su: povećanje obima lubanje, ispupčenje čela, atrofija mozga, pojava epilepsije i mentalno propadanje; hidrokefal, vodena glava
✧ *grč.* hydroképhalon ≃ HIDRO- + -CEFAL

**hidrocentrála** *ž* električna centrala koja pretvara vodenu energiju u električnu; hidroelektrana
✧ HIDRO- + *v.* centar, centrala

**hidrocìklički** *prid.*, *v.* aliciklički
✧ HIDRO- + -CIKLIčKI

**hidrodinàmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* grana hidromehanike, znanost o kretanju tekućina i plinova te o pojavama pri interakciji čvrstih tijela i tekućina i plinova u kretanju // **hidrodinàmičk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidrodinamiku △ *~a* ***podvodna mina*** *vojn.* vrsta nekontaktne podvodne mine; *~i* ***šok*** *med.* učinak strelovitog zrna koje kod pogođenog izaziva brzu smrt; *~i* ***tlak*** *fiz.* tlak koji može zaustaviti strujanje tekućine u nekoj točki
✧ HIDRO- + *v.* dinamičan, dinamika

**hìdrodrōm** *m*, *v.* hidroport
✧ HIDRO- + -DROM

**hidroelektràna** *ž*, *v.* hidrocentrala
✧ HIDRO- + *v.* elektrana

**hidroenèrgija** *ž fiz.* energija uskladištena u vodenim masama, bilo u obliku kinetičke energije (gibanje vodenih masa), bilo u obliku potencijalne energije (povišeni položaj vodenih masa koji se padom vode može iskoristiti za dobivanje korisne energije); snaga vode
✧ HIDRO- + *v.* energija

**hidroeskadrìla** *ž* ⟨G *mn* hidroeskadrílā⟩ *pom. vojn.* osnovna taktična jedinica hidroavijacije (od 9 do 12 hidroaviona)
✧ HIDRO- + *v.* eskadra, eskadrila

**hȉdrofān** *m* ⟨G hidrofána⟩ *min.* mutni opal mliječne boje, porozan; upotrebljava se kao dragi kamen
✧ HIDRO- + -FAN

**hȉdrofīl** *m* ⟨G hidrofíla⟩ **1.** *zool.* močvarni kukac duljine 5 cm; vodoljub **2.** (*mn*) *bot.* biljke prilagođene životu u vodi, osobito cvjetnjače (njihovo oprašivanje vrši se pomoću vode); higrofil // **hȉdrofīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji upija, privlači vodu (tekućinu, vlagu), *opr.* hidrofoban **2.** koji se napuhava u dodiru s tekućinama (o koloidnim tvarima) △ *~na* ***gaza (pamuk)*** pamuk koji lako upija vodu, upotrebljava se u osobnoj higijeni i medicini;

**hidrofìlija** *ž* **1.** *pat.* nekontrolirana potreba za vodom **2.** *bot.* oprašivanje s pomoću vode; higrofilija, *usp.* hidrogamija
✧ HIDRO- + -FIL

**hidrofíti** *m mn* ⟨N hidròfīt, G hidrofíta⟩ *bot.* biljke koje djelomično ili potpuno žive u vodi (brojne alge i gljive, poneke mahovine itd.); higrofiti, vodene biljke
✧ HIDRO- + -FIT(I)

**hidrofìzika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* skup znanja o fizičkim osobinama vode i o pojavama vezanim za hidrosferu
✧ HIDRO- + *v.* fizika

**hidrofòbija** *ž* **1.** *psih.* patološki strah od vode (jedan od simptoma bjesnoće) **2.** *fiz.* svojstvo materija i tijela koji odbijaju vodu, *opr.* hidrofilija // **hȉdrofōban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ **1.** *kem.* koji se ne miješa s vodom, *opr.* hidrofilan **2.** *psih.* koji se boji vode
✧ *grč.* hydrophobía ≃ HIDRO- + -FOBIJA

**hȉdrofōn** *m* ⟨G hidrofóna⟩ *tehn.* elektroakustična sprava koja u tekućinama akustične oscilacije pretvara u električne; koristi se u različite vrste komunikacija i mjerenja pod vodom (ultrazvučni dubinomjer, podvodni telefon i sl.)
✧ HIDRO- + -FON

**hȉdrofōr** *m tehn.* električni uređaj za crpljenje vode iz bunara, cisterne, podzemnog izvora vode i dr.
✧ *grč.* hydrophóros: vodonoša ≃ HIDRO- + -FOR

**hidroftàlmus** *m pat.* povećanje oka zbog prirođenog glaukoma
✧ HIDR- + *grč.* ophthalmós: oko

**hidrogalvanoteràpija** *ž med.* dio fizikalne terapije; zasniva se na uporabi galvanske struje u vodi
✧ HIDRO- + *v.* galvanoterapija

**hidrogàmija** *ž bot.* oprašivanje biljaka uz pomoć vode, *usp.* hidrofilija
✧ HIDRO- + -GAMIJA

**hȉdrogel** *m kem.* koloidni gel u kojem je voda disperzivno sredstvo
✧ HIDRO- + *v.* gel

**hȉdrogēn** *m* ⟨G hidrogéna⟩ *kem.* **1.** *v.* vodik **2.** tekućina koja se koristi u kozmetici za izbjeljivanje kose; peroksid // **hidrogenáci-**

**ja** *ž kem.* reakcija dodavanja vodika nekom spoju; hidriranje △ ~ ***masti*** *kem.* umjetno otvrdnjavanje masti, koje se dobivaju iz tekućih ulja, dodavanjem vodika; ~ ***ugljena*** proizvodnja mineralnog ulja iz kamenog ugljena dodavanjem vodika; **hȉdrogēnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidrogen △ ~***a bomba*** nuklearna bomba pri čijoj eksploziji nastaje fuzija jezgara vodika u jezgri helija uz oslobađanje energije goleme razorne snage; H-bomba, fuzijska bomba, termonuklearna bomba
✧ HIDRO- + -GEN

**hidrogenèrātor** *m* ⟨G hidrogenerátora⟩ *tehn.* električni generator koji energiju kretanja vode pretvara u električnu energiju pomoću vodene turbine
✧ HIDRO- + *v.* generator

**hidrogènīt** *m* ⟨G hidrogeníta⟩ *kem.* spoj ferosilicija i sode, grijanjem oslobađa vodik; silikol
✧ HIDRO- + -GEN + -IT

**hidrogeogràfija** *ž hidr.* grana hidrologije, proučava vode u vezi s drugim sastavnim dijelovima prirode: klimom, biljnim svijetom, reljefom i dr.
✧ HIDRO- + *v.* geografija

**hidrogeòlošk|ī** *prid.*, ob. u: △ ~***a karta*** specijalna geološka karta; prikazuje položaj, rasprostiranje, kvantitetu i kvalitetu podzemnih voda
✧ HIDRO- + *v.* geologija, geološki

**hidrogimnàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.*, *v.* hidrokineziterapija
✧ HIDRO- + *v.* gimnastika

**hidroglȉser** *m pom.* **1.** motorni čamac ili brod s ugrađenim krilima hidrodinamičnog oblika koji, većim dijelom izdignut iznad vodene površine, razvija velike brzine; hidrokrilac **2.** *razg.* brzi motorni čamac s ugrađenim ili izvanbrodskim motorom koji postiže velike brzine; gliser
✧ HIDRO- + *v.* glisirati, gliser

**hidrogràfija** *ž hidr.* dio hidrologije koji se bavi proučavanjem površinskih voda i tokova, njihovim opisom i analizom fizikalnih uvjeta // **hidrògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidrografiju △ ~***a motka*** drvena šipka obojena crnim i bijelim pojasevima; služi za mjerenje malih dubina u vodotocima; hidromotka; ~***a mreža*** *geogr.* mreža prirodnih vodotoka i voda stajaćica; ~***a služba*** djelatnost organizirana radi hidrografsko-navigacijskog osiguranja plovidbe; ~***i faktor*** visinska razlika između geodetske i hidrografske razine
✧ HIDRO- + -GRAFIJA

**hȉdrogram** *m hidr.* grafički i kronološki opis protjecanja nekog vodotoka u prirodi
✧ HIDRO- + -GRAM

**hidrohòrija** *ž bot.* rasprostiranje peludi, plodova i sjemenki vodom
✧ HIDRO- + *grč.* koreía: ples

**hidrohòtēl** *m* ⟨G hidrohotéla⟩ *term.* hotel na vodi
✧ HIDRO- + *v.* hotel

**hidròīd** *m* ⟨G hidroída⟩ *zool.* vodeni polip
✧ HIDRO- + -ID

**hidroizolácija** *ž tehn.* način zaštite objekata i konstrukcija od svih oblika vlage, vode i smrzavanja // **hidroizòlātor** *m* ⟨G hidroizolátora⟩ tvar ili smjesa kojom se postiže hidroizolacija
✧ HIDRO- + *v.* izolirati, izolacija

**hidroizotèrma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *fiz.* izolinija koja spaja točke s jednakom temperaturom vode mora
✧ HIDRO- + *v.* izoterman, izoterma

**hidrojedrȉlica** (**hidrojèdrilica**) *ž* amfibijska zračna jedrilica; može polijetati s kopna i s vode i slijetati na njih
✧ HIDRO- + *v.* jedrilica

**hidrokèfal** *m*, *v.* hidrocefalus

**hidròkela** *ž pat.* oteklina okruglog ili jajolikog oblika koja se formira u mošnji ili uzduž sjemenovoda, nastaje od nakupljanja serozne tekućine i može narasti do veličine ljudske glave
✧ *grč.* hydrokḗle ≃ HIDRO- + kēlḗ: oteklina, tumor

**hidrokinemàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ grana hidromehanike, opisuje gibanje tekućina u prostoru i vremenu i razvrstava strujanja prema njihovim svojstvima
✧ HIDRO- + *v.* kinematika

**hidrokinètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* znanost o kretanju tekućina
✧ HIDRO- + *v.* kinetika

**hidrokineziteràpija** *ž med.* kineziterapija u vodi; primjenjuje se kod svih lokomotornih oštećenja, kod oštećenja centralnog i perifernog živčanog sustava; hidrogimnastika
✧ HIDRO- + *v.* kineziterapija

**hidrokìnōn** *m* ⟨G hidrokinóna⟩ *kem.* $C_6H_4(OH)_2$, aromatični kemijski spoj (bjeličasti kristali lako rastopljivi u vodi); služi kao razvijač i senzibilizator u izradi fotografija

✧ HIDRO- + *grč.* kínēsis: kretanje ≃ kinētikós: koji pokreće

**hidrokrílac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G hidròkrīlācā⟩ *razg.*, *v.* hidrogliser (**1**)

✧ HIDRO- + *v.* krilo

**hìdroksīl** *m* ⟨G hidroksíla⟩ *kem.* jednovalentna organska skupina –OH karakteristična za neorganske baze i alifatične i aromatične alkohole; hidroksilna skupina // **hìdroksīdi** *m mn* ⟨N hìdroksīd, G hidroksída⟩ *kem.* spojevi u kojima su atomi kovine vezani s hidroksilnom skupinom; imaju bazična svojstva (boje crveni lakmus modro); **hìdroksīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji sadrži radikal hidroksil

✧ HIDRO- + *grč.* oksýs: kiseo

**hidroksilàmīn** *m* ⟨G hidroksilamína⟩ *kem.* dušikov spoj s vodikom i hidroksilom; bezbojni higroskopni kristali, jako redukcijsko sredstvo

✧ *v.* hidroksil + *v.* amin(i)

**hidrokúcija** *ž term.* smrt uzrokovana ulaskom u hladnu vodu

✧ HIDRO- + *v.* (egze)kucija

**hidroláza** *ž biol.* enzim koji djeluje tako da fiksira vodu uz fermentirajuće tvari // **hidròlāt** *m* ⟨G hidroláta⟩ *kem.* aromatična destilirana voda

✧ HIDRO- + -OL + -AZA

**hidrolíza** *ž kem.* reakcija između vode i nekog spoja, dovodi do stvaranja novih spojeva // **hidrolìtičkī** *prid.* koji se odnosi na hidrolizu

✧ HIDRO- + -LIZA

**hidrològija** *ž* znanost koja se bavi vodama na i ispod Zemljine površine, pojavljivanjem, otjecanjem i raspodjelom vode u vremenu i prostoru, kao i njezinim fizikalnim i kemijskim svojstvima, te djelovanjem vode na okoliš, uključujući i utjecaj na živa bića // **hidròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za hidrologiju; **hidròlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidrologiju i hidrologe [*~a služba*] △ *~**a godina*** razdoblje od 1. listopada do 30. rujna sljedeće godine; *~**a postaja*** mjesto gdje se redovno provode hidrološka mjerenja: vodostaj, protok, nanos i dr.; *~**i ciklus*** proces kruženja vode kroz atmosferu i na Zemljinoj površini, a obuhvaća isparavanje s vodenih površina, procese kondenzacije, stvaranje oblaka i oborina i njihovo vraćanje u more, oceane i rijeke; *~**i režim*** promjena stanja i karakteristika nekog vodenog objekta (rijeke, jezera i dr.) koja se redovito ponavljaju u vremenu i prostoru i prolaze kroz određene faze

✧ HIDRO- + -LOGIJA

**hidrolokácija** *ž* određivanje točnog položaja pokretnog ili nepokretnog podvodnog objekta // **hidrolokácījskī** *prid.* koji se odnosi na hidrolokaciju

✧ HIDRO- + *v.* lokacija

**hidromàntija** *ž* proricanje, gatanje sudbine gledanjem u vodu

✧ *grč.* hydromanteía ≃ HIDRO- + -MANTIJA

**hidromasáža** *ž med.* podvodna masaža postignuta vrtloženjem vode, ob. u terapijske svrhe

✧ HIDRO- + *v.* masaža

**hidromehànika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* skup znanja: **1.** o tekućini u mirovanju [*hidrostatika*] **2.** o strujanju tekućina [*hidrodinamika*] **3.** o mirovanju i kretanju tijela uronjenih u tekućinu // **hidromehàničār** *m* onaj koji se stručno bavi hidromehanikom; **hidromehàničārev** (**hidromehàničārov**) *prid.* koji pripada hidromehaničaru; **hidromehàničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hidromehaničar; **hidromehàničkī** *prid.* koji se odnosi na hidromehaniku

✧ HIDRO- + *v.* mehanika

**hidrometalùrgija** *ž* proizvodnja metala prevođenjem rude u vodenu otopinu i ekstrakcijom metala iz te otopine bez primjene električne energije

✧ HIDRO- + *v.* metalurgija

**hìdrometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje brzine protjecanja tekućina i plinova

✧ HIDRO- + -METAR

**hidrometèōr** *m* ⟨G hidrometeóra⟩ *meteor.* općenito, svaki proizvod nastao pretvorbom vodene pare (u tekućem ili krutom stanju), koji lebdi u zraku, pada iz zraka (oborine) ili nastaje na Zemljinoj površini

✧ HIDRO- + *v.* meteor

**hidrometeorològija** *ž* znanost o vodi u atmosferi, povezuje probleme meteorologije i hidrologije u hidrološkom ciklusu i bavi se inženjerskim primjenama u hidrologiji (kontrola poplava, navodnjavanje i dr.) // **hidrometeoròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za hidrometeorologiju; **hidrometeoròlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidrometeorologiju i hidrometeorologe △ *~**a služba*** djelatnost koja organizira meteorološka i hidrološka mjerenja, proučavanja klime, prognoze vre-

mena i vodostaja te razne primjene meteorologije u poljoprivredi; u Hrvatskoj je u nadležnosti Državnog hidrometeorološkog zavoda; ~**i režim** promjene stanja i karakteristika vodenoga toka, koje se ponavljaju u vremenu i prostoru i koje prolaze kroz različite faze (npr. sezonske)

✧ HIDRO- + *v.* meteorologija

**hidromètrija** *ž* grana hidrologije koja obuhvaća sva mjerenja hidrološkog režima nadzemnih i podzemnih voda // **hidromètrījsk|ī** *prid.*, ob. u: [*~a stanica*] △ ~***o krilo*** sprava za mjerenje brzine protoka u tekućicama, sastoji se od tijela s propelerom, uređaja s brojačem okretaja i motkom kojom se krilo spušta na različite dubine u vodi; hidrospidometar

✧ HIDRO- + -METRIJA

**hȉdrōn** *m* ⟨G hidróna⟩ *kem. fiz.* pozitivni ion H+, odnosno skupno ime za proton ($^1H^+$), deutron ($^2H^+$) i triton ($^3H^+$), naziv se koristi kada izotopna specifikacija nije bitna

✧ HIDRO- + -ON

**hidrònālij** *m kem.* legura aluminija s magnezijem, manganom i silicijem; upotrebljava se u brodogradnji, postojana u morskoj vodi

✧ HIDRO- + *v.* aluminij

**hidronefróza** *ž pat.* zastoj i skupljanje mokraće u kanalnom sistemu bubrega zbog nasljednih ili stečenih anomalija (tumor, kamen, tuberkuloza)

✧ HIDRO- + *v.* nefroza

**hidrònīm** *m* ⟨G hidroníma⟩ *lingv.* zemljopisno ime rijeke ili drugih voda // **hidronìmija** *ž lingv.* korpus hidronima; **hidronomàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* toponomastička disciplina koja proučava imena voda

✧ HIDR- + -ONIM

**hidropízija** *ž*, *v.* hidropsija

**hȉdroplān** *m*, *v.* hidroavion

✧ HIDRO- + *v.* (aero)plan

**hidropneumotòraks** *m pat.* istovremena prisutnost tekućine i zraka u pleuri

✧ HIDRO- + *v.* pneumotoraks

**hidropòlip** *m pat.* vodeni polip

✧ HIDRO- + *v.* polip

**hidropònika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *agr.* uzgajanje korisnih biljaka bez tla, često na sintetskim umjetnim podlogama pri čemu se korijenje nalazi u vodi obogaćenoj hranjivim kemijskim otopinama // **hȉdropōn** *m* ⟨G hidropóna⟩ *agr.* uređaj za umjetan uzgoj biljaka pomoću hranjivih otopina u vodenoj kulturi ili na inertnom supstratu (kremeni pijesak, šljunak i dr.)

✧ HIDRO- + *grč.* pónos: rad, trud

**hȉdroport** *m* luka za hidroavione uz specijalizirane službe i zgrade; hidrobaza, hidrodrom

✧ HIDRO- + *v.* (aero)port

**hidròpsija** *ž pat.* nenormalno skupljanje serozne tekućine u tjelesnim šupljinama, šupljim organima i tkivima; hidropizija, vodena bolest // **hidròpičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *pat.* koji boluje od vodene bolesti

✧ *grč.* hýdrōps ≃ HIDRO- + -OPSIJA

**hidroréa** *ž pat.* kronično istjecanje vodenaste tekućine iz tijela

✧ HIDRO- + -REJA

**hidrorèaktīvnī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***remorker*** *pom.* posebna vrsta remorkera u sastavu inženjerskih jedinica za vuču ili potiskivanje većih plovnih objekata

✧ HIDRO- + *v.* reaktivirati, reaktivan

**hidrosàlpinks** *m pat.* nakupljanje vodenaste tekućine u jajovodu

✧ HIDRO- + *grč.* sálpigks: truba

**hidrosatùrnija** *ž pat.* otrovanje olovom koje se nalazi u vodi namijenjenoj za piće

✧ HIDRO- + *lat.* saturnus: olovo

**hidrosféra** *ž geogr.* općenito vodeni omotač na Zemljinoj površini za razliku od voda u litosferi i atmosferi // **hidrosférskī** *prid.* koji se odnosi na hidrosferu

✧ HIDRO- + -SFERA

**hidrosìstēm** *m* ⟨G hidrosistéma⟩ *hidr.* sustav međusobno povezanih rijeka i kanala na određenom području, namijenjen plovidbi, navodnjavanju i odvodnjavanju

✧ HIDRO- + *v.* sistem

**hidroskòpija** *ž hidr.* proučavanje vode s obzirom na njezine sastojke // **hȉdroskop** *m* **1.** vodeni sat **2.** otkrivač izvora vode

✧ HIDRO- + -SKOPIJA

**hidrospìdometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *hidr.* hidrometrijsko krilo, *v.* hidrometrijski △

✧ HIDRO- + *engl.* speed: brzina + -METAR

**hidrostàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* grana hidromehanike, proučava zakone ravnoteže mirnih tekućina te zakone ravnoteže tijela uronjenih u tekućinu // **hidrostàtičār** *m* stručnjak za hidrostatiku; **hidrostàtičārev** (**hidrostàtičārov**) *prid.* koji pripada hidrostatičaru; **hidrostàtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hidrostatičar; **hidrostàtičkī** *prid.*, *v.* hidrostatski; **hȉdrostatsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidro-

statiku; hidrostatički △ *~a* ***vaga*** *fiz.* vaga kojom se određuje specifična težina nekog tijela mjerenjem istisnute vode; *~**i paradoks*** *fiz.* pojava da hidrostatski tlak na dnu posude ovisi samo o visini stupca tekućine (formulirao ga je B. Pascal 1652); *~**i tlak*** *fiz.* tlak u mirnoj tekućini koji djeluje okomito na stijenku posude u kojoj se tekućina nalazi
✧ HIDRO- + -STATIKA

**hidrosulfíti** *m mn* ⟨N hidrosùlfīt, G hidrosulfíta⟩ *kem.* kisele ili primarne kisele soli sumporaste kiseline; bisulfiti
✧ HIDRO- + *v.* sulfit(i)

**hidrotàksija** *ž*, *v.* hidrotropizam

**hidrotèhnika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *tehn.* grana građevinarstva, skup znanja o gradnji vodenih objekata (u vodi, na njoj i na zemlji uz vodu: brane, kanali, luke, uvođenje vodovoda, osposobljavanje rijeka za plovidbu itd.) [*poljoprivredna ~*; *prometna ~*; *sanitarna ~*] // **hidrotèhničār** *m* stručnjak za hidrotehniku; **hidrotèhničārev** (**hidrotèhničārov**) *prid.* koji pripada hidrotehničaru; **hidrotèhničk|ī** *prid.* koji se odnosi na hidrotehniku △ *~**a melioracija*** *agr.* isušivanje, odvodnjavanje i navodnjavanje zemljišta, svi postupci pomoću kojih se postiže iskoristljivost zemljišta, pogotovo onog pogodnog za poljoprivrednu proizvodnju
✧ HIDRO- + *v.* tehnika

**hidroteràpija** *ž med.* vanjska primjena vode različite temperature i različitog agregatnog stanja u ljekovite svrhe; liječenje vodom // **hidroteràpījskī** *prid.* koji se odnosi na hidroterapiju
✧ HIDRO- + *v.* terapija

**hidrotèrmāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na toplu vodu △ *~**ni izvori*** prirodni izvori tople vode; *~**ni minerali*** minerali nastali magmatskim aktivnostima iz prirodnih pregrijanih vodenih otopina
✧ HIDRO- + -TERMALAN

**hidròtici** *m mn* ⟨N hidròtik⟩ *farm.* sredstva za znojenje
✧ *grč.* hidrōtikós ≃ hidrṓs: znoj

**hidrotòraks** *m pat.* izljev u prsnoj šupljini (kod srčane dekompenzacije, bubrežnih bolesti, upalnih i tumorskih bolesti pluća)
✧ HIDRO- + *grč.* thṓraks: grudni koš

**hidrotropìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *biol.* svojstvo biljaka da na najprimjereniji način usmjeravaju svoje organe (korijen, list) prema vodi ili vlazi i tako optimalno iskorištavaju uvjete u kojima obitavaju; hidrotaksija
✧ HIDRO- + -TROPIZAM

**hidróza** *ž fiziol.* znojenje
✧ HIDRO- + -OZA ≃ hidrṓs: znoj

**hidrozòe** *ž mn* ⟨G hidrozóā⟩ *zool.* skupina žarnjaka, žive kao polipi i meduze
✧ *nlat.* hydrozoa ≃ HIDRO- + -ZOA

**hídža** *ž knjiž. pov.* vrlo stara i često korištena vrsta satirične, prigodne i pogrdne pjesme u arapskoj predislamskoj i islamskoj književnosti
✧ *arap.* hāğu: ironija, satira

**hìdžr|a** *ž pov. isl.* preseljenje Muhameda 622. iz Meke u Medinu; muslimani su taj događaj prihvatili kao početak nove ere i od tada računaju godine [*računanje vremena po ~i*] // **hìdžret** *m* preseljenje iz jednog mjesta u drugo [*~ učiniti* preseliti]
✧ *arap.* hiğrā: seoba

**Hìđa** (**Hìdža**), **Đuro** (1752–1833), hrv. pjesnik i liječnik iz Dubrovnika, prevoditelj Vergilija, Horacija, Ovidija i dr.

**Hierònim**, *v.* Jeronim ◈

**hífe** *ž mn* ⟨N hífa, G *mn* -ā⟩ *biol.* dugačke bezbojne niti s mnoštvom stanica od kojih se sastoji steljka gljiva
✧ *grč.* hyphḗ: tkanje

**hiféma** *ž pat.* izljev krvi u stražnji dio oka
✧ *grč.* hýphaimos: podliven krvlju ≃ HIP-[1] + haîma: krv

**hifèreza** *ž gram.* izostavljanje kratkog samoglasnika ispred nekoga drugoga kratkog samoglasnika
✧ *grč.* hyphaíresis: oduzimanje ≃ HIP-[1] + haíresis: uzeće

**hi fi** (I) (*izg.* hâj fī/hâj fâj) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *tehn.* koji se odlikuje vrlo kvalitetnom reprodukcijom zvuka // **hi fi** (II) (*izg.* hâj fī/hâj fâj) *m* **1.** *tehn.* uređaji (gramofoni, magnetofoni, rekorderi i sl.) s takvom reprodukcijom zvuka **2.** *meton.* vjerna i iznimno kvalitetna reprodukcija zvuka preko pojačala i zvučnika △ *~ **linija*** skup povezanih naprava za reprodukciju zvuka, ob. gramofon, kasetofon, radioaparat, CD plejer koji preko pojačala i zvučnika reproduciraju izvrstan zvuk s nosača zvuka
✧ *engl.* **Hi**gh-**Fi**delity: visoka osjetljivost

**high** (*izg.* hâj) *prid.* i *pril.* **1.** visok; *usp.* hâj[2] (I) **2.** *žarg.* koji je u uznesenom stanju (ob. ovisnici o drogi) △ ***~-end*** (*izg.* ~-ènd) *žarg.* koji se odnosi na vrhunske proizvode ili uslu-

ge, one koji su vrhunske kakvoće i obično visokih cijena; vrhunski; ~ **fidelity** (*izg.* ~ fìdeliti) *tehn.* originalu vjerna kvaliteta zvuka u snimanju ploča i izrađivanju elektroničkih aparata, *usp.* hi fi; ~ **life** (*izg.* ~ lȃjf) život na visokoj nozi; ~ **society** (*izg.* ~ sosàjeti) visoko društvo, gornja klasa, elita, elitno društvo, *usp.* džet-set; ~ **tech** (*izg.* ~ tȅh) *tehn.* **1.** visoka tehnologija, predmeti visoke tehnologije **2.** sofisticirani uređaji i strojevi koji u velikoj mjeri uključuju najnovija tehnološka i informatička dostignuća **3.** stil u dizajnu ili unutrašnjoj dekoraciji koji se koristi predmetima što se obično upotrebljavaju u tvornicama, skladištima, industriji i sl.
✧ *engl.*

**Hȉgijeja** (**Higijéja**, **Hígija**) *ž mit.* grčka božica zdravlja, kći Asklepijeva; njezin prikaz kao mlade žene sa zmijom u ruci, koju napaja iz zdjelice, simbol je liječničkog zvanja
✧ *grč.* Hygieía, *lat.* Hygia

**higijéna** *ž* **1.** (∅, čega) *med.* grana medicine, bavi se pravilima, općim i praktičnim postupcima za čuvanje i poboljšanje zdravlja [~ *rada*; *školska* ~; *komunalna* ~; *osobna* ~] **2.** (čega) provedba općih i praktičnih postupaka koji pridonose sprečavanju bolesti, njihovom širenju i poboljšanju zdravlja [~ *jaslica*; ~ *zubi*] △ ***mentalna*** ~ **1.** ukupnost postupaka da se očuvaju psihičko zdravlje i psihičke funkcije **2.** *pren. pejor.* briga za ono što misle i rade drugi, ob. u smislu političkog uvjeravanja drugih i nametanja svoga isključivog mišljenja // **higijèničār** *m* onaj koji se brine za higijenu, ob. ondje gdje je više ljudi, tako da nadgleda čišćenje i raspolaže osnovnim priborom za čistoću i jednostavnim lijekovima; **higijèničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* higijeničar; **hȉgijēnskī** *prid.* koji se tiče higijene ili se na nju odnosi, koji je u skladu s higijenom [~ *uvjeti su vrlo loši*]; **hȉgijēnski** *pril.* kako traži higijena, po pravilima higijene, vodeći računa o higijeni [*to što radiš nije* ~]
✧ *grč.* hygieínos: zdrav

**Hȉgin, Gaj Julije** (1. st. pr. Kr.), rimski filolog i enciklopedist

**HIGR-**, **HIGRO-** kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na vlagu, vlažnost, vodu [*higroskop*]; vodo-
✧ *grč.* hygrós: vlažan, mokar, voden

**hȉgristor** *m meteor.* električni otpornik čiji se otpor mijenja s promjenom količine vlage u zraku; koristi se u higrometrima i radiosondama
✧ *engl.* ≃ HIGR- + (res)istor: otpornik

**higròfīl** *m* ⟨G higrofíla⟩ *bot.*, *v.* hidrofil (2) // **higrofìlija** *ž bot.*, *v.* hidrofilija (2)
✧ HIGRO- + -FIL

**higrofíti** *m mn* ⟨N higròfīt, G higrofíta⟩ *bot.*, *v.* hidrofiti
✧ HIGRO- + -FIT(I)

**higrofòbija** *ž* **1.** *psih.* strah od vode, vlage ili tekućina **2.** odbijanje vode, bijeg od vode
✧ HIGRO- + -FOBIJA

**higrògraf** (**hȉgrograf**) *m meteor.* instrument koji kontinuirano bilježi promjene relativne vlage zraka (najčešće na principu promjene dužine ljudske vlasi); higrometar
✧ HIGRO- + -GRAF

**higrògram** (**hȉgrogram**) *m meteor.* dijagram na kojem su zapisane promjene relativne vlage u tijeku 24 sata ili tjedan dana
✧ HIGRO- + -GRAM

**higrològija** *ž* skup znanja o vlažnosti zraka
✧ HIGRO- + -LOGIJA

**hìgrōm** *m* ⟨G higróma⟩ *pat.* **1.** proširenje sluznih vrećica i tetivnih ovojnica u neposrednoj blizini zgloba, na mjestu pritiska ili trenja; u slučaju infekcije, prosijecanjem se izbacuje gnoj **2.** tvorba građena od širokih limfatičnih prostora ispunjenih bistrom tekućinom; javlja se u djece, najčešće na vratu
✧ HIGR- + -OM

**higromètrija** *ž meteor.* mjerenje apsolutne i relativne vlažnosti neke materije, osobito plinova i zraka // **hȉgrometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *meteor.*, *v.* higrograf
✧ HIGRO- + -METRIJA

**hȉgroskop|an** *prid.* ⟨*odr.* -pnī⟩ koji upija vlagu, koji iz svoje okoline oduzima vodu △ ***~na tvar*** tvar koja iz svoje okoline upija vlagu (npr. sumporna kiselina i sl.); ***~na vata*** vata iz koje je izdvojena mast i koja brzo i efikasno upija tekućine // **hȉgroskop** *m meteor.* sprava za kvalitativno pokazivanje promjene vlage u zraku; **higroskòpičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo čvrstih ili tekućih tvari da iz svoje okoline upijaju i vežu vlagu ili je ispuštaju
✧ HIGRO- + -SKOP

**hȉgrostāt** *m* ⟨G higrostáta⟩ *tehn.* uređaj koji automatski regulira potrebnu vlažnost u zatvorenim prostorijama (muzeji, galerije, znan-

stveni instituti i dr., gdje postoje predmeti ili uređaji osjetljivi na promjenu vlažnosti zraka)
✧ HIGRO- + -STAT

**hi-hat** (*izg.* hâj-hèt) *m glazb.* metalna udaraljka (dvostruka činela) sastavljena od dvaju brončanih tanjura učvršćena na okomitom nosaču (u ritam liniji jazz-orkestra); charleston činela
✧ *engl.*

**hȉhōt** *m* zvonki smijeh; kikot // **hihòtati se** (**kikòtati se**) *nesvrš.* ⟨*prez.* hìhoćēm se, *pril. sad.* hìhoćūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) isprekidano se smijati **2.** (komu) smijati se iz pristojnosti ili radi ulagivanja na ono što govornik smatra smiješnim
✧ *onom.* ≃ *rus.* xòxot

**hijàcint** (**hijacȉnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā/-cintā⟩ **1.** *bot.* ukrasna biljka raznobojnih mirisnih cvjetova (*Hyacinthus orientalis*) iz porodice ljiljana (*Liliaceae*); jacint, zumbul **2.** *min.* vrsta cirkona žutocrvene boje od kojeg se dobiva skupocjeni dragi kamen **3.** (Hijacint) **a.** *v.* ◈ **b.** *mit.* lijepi sin lakedemonskoga kralja Amikla, ljubimac Apolonov, ubio ga iz ljubomore Zefir; iz njegove krvi nastao cvijet, *usp.* hijacint (**1**)
◈ **Hijàcint** (**Hijacȉnt**) m. os. ime (*mit.* podrijetla), *rij.*; *hip.*: **Címo**, **Jàcint**, **Jáco**; **Hijàcinta** ž. os. ime, *rij.*; *hip.*: **Cȉntija**, **Jàcinta** (**Jacȉnta**)
◊ *pr.*: **Jàcek**, **Jàcešin** (Slavonski Brod), **Jácić**, **Jàcin**, **Jàckanić**
✧ *lat.* Hyacinthus ← *grč.* hyákinthos

**Hijáde** *ž mn* **1.** *mit.* kćeri Atlantove, odgojile Dioniza pa ih je Zeus pretvorio u zvijezde **2.** *astron.* skupina zvijezda u zviježđu Bika

**HIJAL-** (**HIJALO-**) kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na staklo [*hijalitis*]
✧ *grč.* hýalos: staklo

**hijàlīn** *m* ⟨G hijalína⟩ *pat.* **1.** masa nalik na staklo u koju se pretvara tkivo kod nekih kroničnih bolesti **2.** tvar od koje su sačinjene stijenke ehinokokne ciste // **hijàlīn|ī** *prid.*, ob. u: △ ~***e stijene*** *min.* amorfne, staklaste eruptivne stijene nastale naglim hlađenjem kisele lave na površini Zemlje; vulkanska stakla
✧ *lat.* hyalinus: staklen ← *grč.* hyálinos

**hijàlīt** *m* ⟨G hijalíta⟩ *min.* **1.** vrsta minerala opala **2.** masa za proizvodnju predmeta staklarske galanterije
✧ HIJAL- + -LIT[1]

**hijalȉtis** *m pat.* upala očnog staklastog tijela
✧ HIJAL- + -ITIS

**hijalobàzalt** *m geol.* neiskristalizirana bazaltna stijena, nalazi se obično na površini bazaltnih lava; nije mineral
✧ HIJALO- + *v.* bazalt

**hijalocíti** *m mn* ⟨N hijalòcīt, G hijalocíta⟩ *anat.* stanice staklastog tijela (staklovine) koja ispunjava unutrašnjost očne jabučice, imaju svojstvo fagocitoze i biosinteze međustanične tvari
✧ HIJALO- + -CIT(I)

**hijalodijàbāz** *m* ⟨G hijalodijabázā⟩ *min.* dijabazna staklasta stijena u osnovnoj masi
✧ HIJALO- + *v.* dijabaz

**hijalofòbija** *ž psih.* bolestan strah od stakla
✧ HIJALO- + -FOBIJA

**hijalòīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je staklast
✧ HIJALO- + -OIDAN

**hijalopȉrīt** *m* ⟨G hijalopiríta⟩ *min.* staklasta površina eruptivnih stijena; prema kemijskom sastavu odgovara liparitima
✧ HIJALO- + *v.* pirit

**hijaloplàzma** *ž* ⟨G *mn* hijaloplázmā/-ī⟩ *fiziol.* providna, viskozna tekućina, dio citoplazme životinjskih i biljnih stanica; ne može se izdiferencirati bojom
✧ HIJALO- + -PLAZMA

**hijalosidèrīt** *m* ⟨G hijalosideríta⟩ *min.* zeleni, na površini katkad crvenosmeđi oblik minerala olivina
✧ HIJALO- + *v.* siderit

**hijalotràhīt** *m* ⟨G hijalotrahíta⟩ *min.* staklasta površina eruptivnih stijena; prema kemijskim odlikama odgovara trahitima
✧ HIJALO- + *v.* trahit

**hijalùrgija** *ž* proizvodnja predmeta od hijalita; staklarstvo
✧ *v.* hijalit + *grč.* érgon: posao

**hijaluronidáza** *ž fiziol.* enzim koji razgrađuje hijaluronsku kiselinu i pojačava apsorpciju lijekova unesenih supkutanom injekcijom
✧ HIJAL- + *grč.* oûron: mokraća + -ID + -AZA

**hijalurònsk|ī** *prid.*, ob. u: △ ~***a kiselina*** *biol.* hijalinski ugljični hidrat koji je amorfni temelj vezivnog tkiva

**hijàstičkī**, *v.* hijazam

**hijastòlīt** *m* ⟨G hijastolíta⟩ *min.* vrsta andaluzita
✧ *grč.* khiastós: iskrižan + -LIT[1]

**hȉjāt** *m* **1.** *lingv.* fonetska pojava da se u riječi ili na kraju jedne i na početku druge riječi nađu dva samoglasnika jedan do drugoga, produž-

enje samoglasničkog artikulacijskog otvora; zijev, hazma **2.** *anat.* otvor kroz koji prolazi neka anatomska struktura ili organ

✧ *lat.* hiatus ≈ hiare: zijevati

**hijàzam** *m* (**hijàzma** *ž*) ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *jez. knjiž.* pjesnička figura u kojoj se druga polovica izraza nalazi u obratnom zrcalnom rasporedu [*Mir i samoća, samoća i mir*] **2.** *anat.* ispreplitanje, mjesto ukrštanja živčanih vlakana **3.** *biol.* ispreplitanje kromosoma u tijeku mejoze // **hijàstičkī** *prid.* koji se odnosi na hijazam

✧ *grč.* khiasmós ≈ khî: slovo »hi«

**hijéna** *ž* **1.** *zool.* životinja (*Hyaena*) iz reda zvijeri (*Hyaenoidae*); strvinar, živi u Africi i sred. i Z Aziji **2.** *pren.* onaj koji je bešćutan, koji unesrećenom čovjeku dodatno zagorčava život ili ga dodatno unesrećuje // **hìjēnsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na hijenu **2.** *pren.* koji je podmukao; zloban, pakostan [*~a narav*]; **hìjēnski** *pril.* **1.** na način hijene, poput hijene **2.** *pren.* pakosno, podmuklo, strvinarski, lešinarski

✧ *grč.* hýaina ≈ hŷs: svinja

**HIJER-** (**HIJERO-**) kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na sveto ili posvećeno [*hijerarh*]

✧ *grč.* hierós: svet

**hijeràrhija** *ž* **1.** stupnjevanje ovlaštenja, činova, dostojanstva; starješinstvo **2.** sustav podređenosti i nadređenosti u ustanovama i raznim organizacijama [*crkvena ~*; *vojna ~*; *administrativna ~*] **3.** u Katoličkoj crkvi poredak službenika Crkve, »Sveti poredak« koji ide od đakona i svećenika preko biskupa do pape koji je na čelu hijerarhije **4.** *teol.* poredak stupnjevanja (nadređenosti i podređenosti) koji vlada između šest vrsta (zborova) anđela △ ***feudalna ~*** *pov.* ustroj društva (ob. u srednjem vijeku) utemeljen na feudalnom društvenom odnosu, piramida koju uspostavljaju vazali i seniori, vazalovi vazali i seniorovi seniori; ***~ istinā*** *kat.* praktičan sažetak i »jezgra« kršćanskog učenja, lako razumljiv za vjernike // **hijèrarh** *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ **1.** *pravosl.* (= jezarh) titula koja se pridodaje ob. episkopima i arhiepiskopima **2.** *razg. rij.* onaj koji zauzima visoku i važnu dužnost, mjesto u nekoj hijerarhiji; **hijeràrhījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hijerarhiju △ ***~a baza podataka*** *inform.* baza podataka u kojoj veze između zapisa čine stablo; ***~i odnos*** *lingv.* odnos uspostavljen podjelom kojega nadređenoga pojma na podređene pojmove ili ujedinjavanjem podređenih pojmova u nadređene, *usp.* dijelni odnos, *v.* dijelni △; **hijeràrhījski** *pril.* na hijerarhijski način, prema hijerarhiji

✧ *grč.* hierarkhía ≈ HIJER- + -ARHIJA

**hijeràtīt** *m* ⟨G hijeratíta⟩ *min.* kalijski silikofluorid

✧ prema talijanskom otoku Hiera

**hijèrātsk|ī** *prid.* **1.** *pov.* koji se odnosi na svećenike i svetost [*~e manire*]; svećenički, posvećeni (ob. nekih starih religija, posebno egipatske), *opr.* profan **2.** koji je stiliziran [*~i stil* o likovnom izražavanju i sl.]; ukočen △ ***~o pismo*** *lingv. pov.* staroegipatsko pismo kojim su se služili svećenici, nastalo pojednostavljivanjem i grafičkom redukcijom hijeroglifa // **hijeratìzam** *m* ⟨G -zma⟩ stiliziranost, ukočenost (u gestama i sl.); **hijèrātski** *pril.* na hijeratski način, tako da djeluje hijeratski

✧ *grč.* hieratikós

**hijeròdul** *m pov.* robovi i ropkinje koji su održavali čistoću antičkih hramova, sudjelovali su i u obredima vršeći neke sporedne obredne poslove

✧ *grč.* hieródoulos ≈ HIJERO- + doûlos: rob

**hijeròfant** *m pov. rel.* svećenik koji je vodio eleuzinske misterije (tajni obredi u počast boginje Demetre u koje su se ljudi morali uvesti činom inicijacije)

✧ *grč.* hierophántēs ≈ HIJERO- + phaínein: pokazivati

**hijeroglíf|i** *m mn* ⟨N hijeròglīf, G hijeroglífa⟩ **1.** pismeni znakovi bilo kojeg pojmovnog pisma **2.** *pov.* staroegipatsko sakralno slikovno pismo (simboli za pojmove koji tek sekundarno označuju i glasovne skupine i glasove) **3.** mala pješčana uzvišenja (od nekoliko cm) u priobalnom pijesku **4.** *pren.* nečitljiva slova, nečitljiv rukopis [*pisati nečitljive ~e*] // **hijeròglīfsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na hijeroglife [*~o pismo*] **2.** koji je napisan hijeroglifima [*~i zapis*]

✧ *grč.* hieorghlyphikós ≈ HIJERO- + glýphein: dubsti

**hijerokràcija** *ž pov.* vladavina svećenstva, *usp.* teokracija // **hijeròkrat** *m* pripadnik hijerokracije, svećenik koji vlada ili ima važnu ulogu u upravljanju svjetovnim zajednicama

✧ HIJERO- + -KRACIJA

**hijeromàntija** *ž rel. pov.* u antičkoj Grčkoj i

Rimu proricanje iz utrobe životinje prinesene na žrtvu

✧ HIJERO- + -MANTIJA

**hikája** *ž reg.* priča, pripovijetka; hićaja

✧ *tur.* ← hikâye ← *arap.* ḥikāyä

**hìkite** *m* ⟨*indekl.*⟩ *sport* u karateu privlačenje ruke u pripremni položaj za zadavanje udarca

✧ *jap.*

**hìkmet** (**hìćmet**) *m reg.* **1.** mudrost, filozofija **2.** čudo, tajna, zagonetnost // **hikmètli** (I) (**hićmètli**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* čudnovat; mudar; **hikmètli** (II) *pril.* čudnovato, začudno

✧ *tur.* ← *arap.* ḥikmä

**hikòri** *m* ⟨G -ja⟩ *bot.* vrsta čvrstog, tvrdog i elastičnog drveta (*Carya illinoënsis*); raste u Sjevernoj Americi, koristi se za proizvodnju vrijednih i trajnih proizvoda (skije, vesla, saonice i dr.); hokraija, pekan

✧ *amer.engl.* hickory ← *egz.*

**hȉl** *m*, *v.* hilus

**hȉla** *ž reg.* podvala, varka, prevara, lukavstvo; špekulacija

✧ *tur.* hile ← *arap.* ḥīlä

**Hilàndār** *m* ⟨G Hilandára⟩ *pov. crkv.* manastir na Svetoj Gori (Atos, Grčka), središte srednjovjekovne srpske književnosti i kulture; podigao ga Stefan Nemanja uz pomoć sina Rastka (zaređenog Save, kasnije proglašenog svetim) // **hilàndārskī** *prid.* koji se odnosi na Hilandar

**hilangìōm** *m* ⟨G hilangióma⟩ *pat.* benigni tumor limfnih žila crijeva

✧ *v.* hilus + *v.* angiom

**Hilárij** **1.** *v.* ◈ **2. Sv.** (291–371), asket, učenik Sv. Antuna, utemeljitelj redovništva u Palestini; borac protiv arijanizma, slavi se 13. siječnja (njegov život opisao Sv. Jeronim)

◈ m. os. ime (svetačkoga podrijetla), *rij. zast.*; isto: **Hilárije**, **Hilàrion**, **Ìlārij**, **Ilàrijon**; *hip.*: **Ìlar**; *usp.* prevedena imena: Obrad, Radovan, Radoslav, Veseljko; **Hilárija** ž. os. ime, *rij.*; *hip.*: **Hȉla**, **Lára**

✧ *lat.* Hilarius ← *grč.* Hilários ← hiláros: radostan, veseo

**hilarotràgēdija** *ž knjiž. pov.* u antičkoj grčkoj drami vrsta igrokaza koja se zasnivala na parodiji sadržaja tragedije

✧ *grč.* hilarotragāidía ≃ hilarós: veseo + *v.* tragedija

**Hilbert** (*izg.* Hìlbert), **David** (1862–1943), njemački matematičar; jedan od najvećih matematičkih inovatora 20. st. posebno na područjima geometrije, integrala i matematičkih zakonitosti; u elaboratu *Spoznaja prirode i logika* (1930) filozofski rezimirao svoje poglede na matematiku

**Hȉlda** ž. os. ime (njemačkoga podrijetla;ime nekoliko svetica); isto: **Hildegarda** *rij.*

✧ *njem.* Hilde ← Hildegard (ili drugih složenih imena: Hildrun, Brunhilde, Mathilde i sl.)

**Hilȅl** (60. pr. Kr.–9), predsjednik jeruzalemskog Sanhedrina (vrhovnog židovskog vijeća); u Talmudu najčešće citirani židovski mudrac koji je kao suštinu religije isticao maksime iz Levitike *Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe* i *Što ne želiš da drugi učini tebi*, *ne čini ti drugome*

**hilelȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ etički projekt koji je poč. 20. st. promicao stvaralac esperanta L. Zamenhof, zasnovan na religijskom eklekticizmu i općeprihvatljivoj moralnoj poruci

✧ prema židovskom mudracu Hilelu

**hilemorfȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje da su u svemu tjelesnom bitni sastavni dijelovi materija i forma povezani u jedinstvo (postavio ga Aristotel, dopunila skolastika)

**hȉlijarh** *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ *pov.* **1.** *vojn.* zapovjednik jedinice od 1000 vojnika kod starih Grka i Makedonaca **2.** naziv za visokog dostojanstvenika na perzijskom kraljevskom dvoru

✧ *grč.* khilíarkhos ≃ khílioi: tisuća + -ARH

**hilijàzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *kat.* vjerovanje u tisućgodišnje kraljevstvo Božje koje će početi ponovnim dolaskom Krista, *usp.* milenarizam **2.** učenje ili stav o milenijskom trajanju ili vrijednosti čega // **hilȉjast** *m* onaj koji naučava hilijazam; **hilijàstičkī** *prid.* koji se odnosi na hilijazam i hilijaste △ ~ ***strah*** *pov.* opća atmosfera u kršćanskoj Europi godine 1000. i 1033. zbog straha od Sudnjega dana; **hilijàstički** *pril.* kao hilijast, na način hilijasta, kao hilijazam

✧ *grč.* khiliás: tisuća + -(I)ZAM

**hilȉtis** *m pat.* upala hilusa, mjesta na organu kroz koje ulaze arterije, a izlaze vene

✧ *v.* hilus + -ITIS

**Hillary** (*izg.* Hìlari), **Edmund** (1919), novozelandski alpinist, s nepalskim vodičem Tenzingom Norgayem prvi se popeo na Mount Everest (1953)

**hilològija** *ž fil.* učenje o prvobitnoj materiji

✧ *grč.* hylē: tvar + -LOGIJA

**hilomikróni** *m mn* ⟨N hilomìkrōn, G hilomikróna⟩ *fiziol.* lipoproteinske čestice što se stvaraju u crijevnoj sluznici za vrijeme apsorpcije masnih tvari tijekom probave
✧ *grč.* hylē: tvar + *v.* mikron(i)

**hilotòraks** *m pat.* nakupljanje crijevne limfe u šupljini plućne ovojnice
✧ *v.* hilus + *v.* toraks

**hilozoìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* starogrčka filozofsko-kozmologijska doktrina prema kojoj materija sadrži različite potencijalne oblike života koji je pokreću, pa se time tumači i pojava kretanja; oživljena materija kao pokretač svega postojećeg // **hilozòist** *m* pristaša hilozoizma
✧ *grč.* hýlē: tvar + zōḗ: život + -IZAM

**hilúrija** *ž pat.* zamućenje mokraće zbog masnih kapljica, mlječasta izgleda
✧ *v.* hilus + -URIJA

**hílus** *m* **1.** *fiziol.* hranjivi bijeli sok koji nastaje kao rezultat probave, ulazi u krvotok, a postaje i jedan od izvora limfe **2.** *anat.* mjesto na organu kroz koje ulaze arterije i izlaze vene, živci i kanali koji su u njegovoj funkciji; hil
✧ *grč.* khylós: sok

**hȉljada** *ž jez. knjiž.* tisuća // **hiljadárka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* novčanica od 1000 osnovnih jedinica nekog novca; **hȉljadita** *ž pov.* stara i izvansustavna jedinica kuta (znak m); **hȉljaditi** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* hȉljadēći (se), *gl. im.* hȉljađēnje⟩ *razg.* naveliko (se) umnažati; **hiljadòstruk** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ tisućostruk; **hiljadòstruko** *pril.* tisućostruko; **hȉljadu** (čega) *pril.* tisuću [~ *ljudi*]
✧ *grč.* khiliás

**Himalája** *ž geogr.* najviši planinski masiv na Zemlji, dug o. 2400 km; proteže se duž granice Indije i Tibeta; najviši vrh Mt. Everest (8848 m) // **himàlājsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Himalaju [~*a ekspedicija*; ~*i vrh*; ~*i prijevoj*]

**hîman**, *v.* himna

**himàntōm** *m* ⟨G himantóma⟩ *pat.* produženje resice na nepcu; upala resice, himantoza
✧ *grč.* himás: remen + -OM

**himantóza** *ž pat.*, *v.* himantom
✧ *grč.* himás: remen + -OZA

**himatìōn** *m* ⟨G himatióna⟩ *pov.* muški i ženski drapirani ogrtač u antičkoj grčkoj nošnji, nosio se prebačen preko hitona ili na golu tijelu
✧ *grč.* himátion

**hìmba**, *v.* hiniti

**hȉmber**, *v.* himbersaft

**hȉmbersaft** *m reg.* sok od malina; himber // **hȉmber** *m*, *v.* himbersaft
✧ *njem.* Himbeersaft ← Himbeere: malina + Saft: sok

**hîmen** *m anat.* opna koja djelomice zatvara ulaz u rodnicu i koja se razdire prilikom prvoga spolnog snošaja; čednjak, djevičnjak
✧ *lat.* hymen ← *grč.* hymḗn: kožica, opna

**Himènej** *m* ⟨G Himenèja⟩ **1.** *mit.* starogrčki bog svadbe **2.** (himenej) *glazb. pov.* u staroj Grčkoj, svatovska pjesma što su je nevjestini pratioci pjevali vodeći mladu u mladoženjinu kuću

**hìmēnij** *m bot.* sloj askusa ili bazidija (strukture koje stvaraju pore), često pomiješanih s parafizama ili cistidama, na plodištu viših gljiva
✧ *nlat.* hymenium ← *v.* himen

**himenòfōr** *m* ⟨G himenofóra⟩ *bot.* pravilan sloj stanica koji pokriva površinu himenija
✧ *v.* himen + -FOR

**himenomicéte** *m mn bot.* red gljiva (*Hymenomycetales*) iz razreda gljiva stapčara (*Basidiomycetes*) s o. 16.000 vrsta otrovnih i jestivih gljiva
✧ *v.* himen + *grč.* mýkēs: gljiva

**himéra** *ž zool.* rijetka morska riba hrskavičarka (*Chimaera monstrosa*)
✧ *v.* hìmera

**hìmera** *ž* **1.** (Himera) *mit.* čudovišna neman koja riga vatru; lavlje glave, tijela koze, sa zmajskim repom; ubio je Belerofont na Pegazu **2.** svaka slična groteskna neman, često u dekorativnim umjetnostima **3.** zastrašujuće i nestvarno stvorenje iz mašte **4.** *pren.* pusta fantazija, neostvariva zamisao; iluzija // **himèričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima svojstva himere; izmaštan, nejasan ili neostvariv (zato što je nedorečen, nedomišljen i sl.)
✧ *lat.* chimaera ← *grč.* khímaira: koza

**hímet** *m* **1.** (Himet) *geogr. pov.* brdo na Atici u Grčkoj **2.** *pren. reg.* težnja da se što postigne; trud, nastojanje, zalaganje // **hìmetskī** *prid.* koji se odnosi na Himet i himet △ ~ ***med*** u antici visoko cijenjen med koji se dobivao od pčela s planine Himet
✧ *tur.* himmet ← *arap.* himmä

**Himmler** (*izg.* Hìmler), **Heinrich** (1900–1945), njemački nacistički dužnosnik; šef cjelokupne policije Trećega Reicha, obavještajnih službi i oružanih odreda SS-a, zatim i ministar unutrašnjih poslova, organizirao logore

smrti; najodgovorniji za provedbu holokausta u okupiranoj Europi; 1945. uhvaćen u bijegu, počinio samoubojstvo trovanjem

**hîmna** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī/hîmānā *neob.*⟩ **1.** *pov.* u antičkoj grčkoj književnosti pjesma u slavu bogova ili heroja; svečana pjesma, hvalospjev **2.** pjesma nekog naroda, države, pokreta ili organizacije koja se pjeva ili svira u svečanim prilikama [*državna ~*; *nacionalna ~*; *olimpijska ~*] **//** **hîman** *m* ⟨G -mna, N *mn* -mne, G -ānā⟩ *crkv.* metrički i ritmički tekst koji se recitira ili pjeva tijekom liturgije; hvala; **hìmnārīj** *m glazb. rel.* zbirka himana; **hìmničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima svojstva himne; himnički; **hìmničkī** *prid.* **1.** koji je poput himne, koji je na način himne **2.** koji je uzvišen; svečan, himnozan; **hìmničnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je himnično; **hìmnika** *ž* ⟨D L -ici⟩ ukupnost dojmova koje pobuđuje himna; **hìmnōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩, *v.* himnički (**2**)

✧ *lat.* hymnus ← *grč.* hýmnos

**hìmnōdija** *ž glazb.* **1.** skladanje himni **2.** pjevanje himni **//** **hìmnōd** *m* ⟨G himnóda,V hìmnōde⟩ *glazb. pov.* pjevač himni u antičkoj Grčkoj

✧ *grč.* hymnōidía ≃ hýmnos: himna + ōidía: pjevanje

**himnògraf** *m pov.* u antičkoj Grčkoj pjesnik koji sklada himne u čast bogova, pobjednika u natjecanjima ili vladara

✧ *v.* himna + -GRAF

**himnològija** *ž glazb.* skup znanja o himnama, posebno o crkvenim pjesmama i pjesnicima

✧ *v.* himna + -LOGIJA

**himnopójac** *m* ⟨G -jca, V himnòpōjče, N *mn* -jci, G himnòpōjācā⟩ *iron.* onaj koji u obliku stihova, javnim govorima, novinskim člancima itd. pretjerano hvali (koga) kao da pjeva himne **//** **himnòpōjka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* himnopojac

✧ *v.* himna + *v.* poj, pojati

**hîmus** *m fiziol.* kaša od jela koja nastaje u želucu i prelazi u tanko crijevo

✧ *lat.* chymus ← *grč.* khymós: sok

**HINA** *krat.* Hrvatska izvještajna novinska agencija

**hinajàna** *ž rel.* jedan od dva najstarija oblika budizma (drugi je mahajana); razlika je u vjerovanju u jednog ili više Buddha

✧ *skr.* hinayana

**hinc ira!** (*izg.* hìnk îra!) odatle (taj) bijes

✧ *lat.*

**Hindemith** (*izg.* Hìndemit), **Paul** (1895–1963), njemački skladatelj, violinist, dirigent, pedagog; jedan od tvoraca nove glazbe, proširio tonalitet, pionir tzv. utilitarne glazbe skladane da služi društvenim potrebama; doživio nacistički bojkot, 1935. otišao u emigraciju (opere *Cardillac*, *Slikar Mathias*, *Harmonija svijeta*, balet *Demon*)

**Hindenburg** (*izg.* Hìndenburg), **Paul von Beneckendorf und von** (1847–1934), njemački feldmaršal i političar, pruski junker, predsjednik Weimarske Republike (1925–1934); dopustio uspon Hitlera na vlast i imenovao ga kancelarom

**Hìndu** *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** *pov. etn.* skupni naziv za pradavna azijska plemena **2.** (hindu) pripadnik hinduizma **//** **hìndi** *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** naziv za suvremene indijske jezike u cjelini **2.** novoindijski jezik, danas službeni jezik u Indiji, hindski jezik; **hindùist** *m* pripadnik hinduizma; **hinduìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na hinduiste △ *~a* ***religija*** religija hinduizma; **hinduìstički** *pril.* kao hinduist, na način hinduista; **hindùistkinja** *ž*, *v.* hinduist; **hinduìzam** *m* ⟨G -zma⟩ ukupnost vjerovanja, vrijednosti i običaja koji predstavljaju religiju, mitologiju i staru literaturu brahmanske Indije, *usp.* brahman (Brahman, Brahma), Upanišade, Vede

✧ *engl.* ← *perz.* Hindū: Indijac

**Hìndustān** *m geogr.* gusto naseljena nizina u *S* dijelu Indije **//** **Hindustánac** *m* (**Hindùstānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Hindustánci⟩ stanovnik Hindustana; **hìndustāni** *m lingv.* glavni jezik u sjevernoj Indiji i Pakistanu s dvije književne varijante – hindi (hindski) i urdu (urdski); prvim govore hinduisti, drugim većinom muslimani; hindustanski jezik; **hìndustānskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik***, *v.* hindustani

✧ *perz.* Hindustān: područje Indijaca

**hineràuge** *m reg. zast.* žulj na tabanu ili nožnim prstima nastao stalnim nadraživanjem tkiva; kurje oko

✧ *njem.* Hühnerauge ← Huhn: pijetao + Auge: oko

**híniti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* hînīm, *pril. sad.* -nēći, *gl. im.* -njēnje⟩ biti prijetvoran, prijetvorno se ponašati, činiti se ili praviti se da se što zna ili ne zna i sl.; izigravati, glumiti, biti licemjeran **//** **hìmba** *ž* ⟨G *mn* hímbā/-ī⟩ pretvaranje onoga koji se prikazuje moralnim ili

časnim, a ima drugačije namjere; hipokrizija, hina, licemjerje; **hȉmben** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun himbe; neiskren, licemjeran, prijetvoran, dvoličan; **hȉmbenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ licemjer; **hȉmbeno** *pril.* na himben način; prijetvorno, hineći (što); **hȉmbenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je himben; **hína** *ž razg.*, *v.* himba; **hȋnjeno** *pril.* na himben način; prijetvorno, licemjerno; **hȋnjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hinjeno

✧ *prasl.* *xyniti (*rus.* xínit', *slov.* hiniti) ← ? *ie.* *skuHn- (*grč.* skynía: obrve, *skr.* skunoti: pokriva)

**hȉnkeman** *m reg. zast.* **1.** kastriran muškarac ili muškarac koji je zbog ozljeda ostao bez spolnih organa; kastrat **2.** seksualno nesposoban muškarac, impotentan čovjek

✧ prema Eugenu Hinkemannu (lik u istoimenom romanu njemačkog pisca E. Tollera) koji je u 1. svjetskom ratu ranjen u spolne organe

**Hȋnko**, *v.* Henrik ◈

**Hínković**, **Hinko** (1854–1929), hrv. političar, pravnik, publicist; protivnik Austro-Ugarske, suosnivač Jugoslavenskog odbora 1915, ali ubrzo dolazi u sukob s N. Pašićem

**hȉnsān** *m* ⟨G hinsána⟩ *reg. ekspr.* čovjek

✧ *tur.* insan ← *arap.* ʿinsān

**hȉnterbina** *ž reg. kazal.* prostor u dubini scene; stražnji dio pozornice

✧ *njem.* Hinterbühne

**hȉntergedanke** *ž reg.* primisao, pritajena misao, ob. neiskrenost; himbenost, himba

✧ *njem.* Hintergedanke

**hȉntergrund** *m reg.* **1. a.** pozadina, zaleđe **b.** pretpostavljeni uzroci nekog djelovanja (ne sasvim jasni tako da se samo naslućuju), dublji razlozi; pozadina, bekgraund **2.** *pren.* zadnjica, stražnjica

✧ *njem.* Hintergrund

**hȉnterland** *m reg. pov. geogr.* područje koje čini geografsku ili ekonomsku cjelinu; zaleđe

✧ *njem.* Hinterland

**hȉntōv** *m* ⟨G hintòva, G hintóvā⟩ *reg.* kola na opruge s konjskom zapregom za prijevoz putnika; fijaker, kočija

✧ *mađ.* hintó

**hioscijàmīn** *m* ⟨G hioscijamína⟩ *kem.* $C_{17}H_{23}NO$, otrovan alkaloid koji se dobiva iz bunike, velebilja, beladone, a upotrebljava u farmakologiji

✧ *nlat.* hyoscyamus ← *grč.* hyoskýamos: velebilje + -IN

**hiostrongilóza** *ž pat.* parazitarna bolest svinja uzrokovana valjkastim crvom koji obitava u želucu i izaziva upalu

✧ *grč.* hȳs: svinja + *nlat.* Strongiloidea: porodica valjkastih crva + -OZA

**hȋp** *m* ⟨G hípa, N *mn* hípovi, G hìpōvā⟩ *arh.* trenutak, časak

✧ ? *prasl.* xypъ (*rus. dijal.* *xypát'sja: žuriti se, *slov.* hip)

**HIP-**[1], **HIPO-**[1] kao prvi dio riječi označuje nešto umanjeno, oslabljeno, sniženo i sl. [*hipalgezija*], *opr.* HIPER-

✧ *grč.* hypó: ispod, niže, pod

**HIP-**[2], **HIPO-**[2] kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na konja [*hipantrop*]

✧ *grč.* híppos: konj

**hipagóga** *ž* ⟨D L -ózi/-i⟩ *pom. pov.* starogrčki jedrenjak široka i zaobljena pramca, s jednim jarbolom, prvenstveno za prijevoz konjaništva

✧ *grč.* hippagōgós ≃ HIP-[2] + agōgḗ: prevoženje

**hipakúzija** *ž pat.* djelomična gluhoća, slabljenje sluha

✧ HIP-[1] + *grč.* ákousis: sluh

**hipalága** *ž* ⟨D L -ázi/-i⟩ *jez. knjiž.* **1.** govornička figura u kojoj je hotimice poremećen red rečeničnih dijelova **2.** pjesnička figura, sastoji se u gramatičkom povezivanju riječi koje po smislu ne spadaju jedna uz drugu [*žedan kamen*]

✧ *grč.* hypallagḗ: promjena ≃ HIP-[1] + allagḗ: promjena

**hipalgèzija** *ž med.* smanjena osjetljivost na bol, *opr.* hiperalgezija

✧ HIP-[1] + *grč.* álgēsis: bol

**hipàntrop** *m* ⟨G hipantròpa, N *mn* hipantrópi⟩ *mit.* čovjek-konj; centaur

✧ *grč.* hippánthrōpos ≃ HIP-[2] + ánthrōpos: čovjek

**hipargìrīt** *m* ⟨G hipargiríta⟩ *min. zast.* miargirit, srebrov antimonov sulfid

✧ HIP-[1] + *grč.* árgyros: srebro + -IT

**Hìparh** (161–127. pr. Kr.), grčki astronom i matematičar, otkrio precesiju ekvinocija, jedan od utemeljitelja geocentričkog sustava, izradio prvi poznati atlas s 850 zvijezda

**hipàrhija** *ž pov. vojn.* konjička jedinica u antičkoj Grčkoj (o. 500 ljudi) // **hìparh** *m* ⟨N *mn*

-rsi⟩ *pov. vojn.* zapovjednik konjice u antičkoj Grčkoj
✧ *grč.* hipparkhía ≃ HIP-[2] + -ARHIJA

**hiparìōn** *m* ⟨G hipariόna⟩ *zool. geol.* preteča konja iz pliocena // **hiparìōnsk|ī** *prid.*, ob. u: △ *~a fosilna fauna zool. geol.* fauna sisavaca (surlaša, kopitara) među kojima dominiraju ostaci hipariona
✧ *grč.* híppárion: konjić

**hìpāt** *m* ⟨G *mn* hipáta⟩ **1.** *rel.* vrhovni, uzvišeni (pridjevak olimpskih bogova) **2.** *pov.* **a.** uzvišeni (u istočnim dijelovima Rimskog Carstva naziv za konzula) **b.** u Bizantskom Carstvu visoka počasna titula
✧ *grč.* hýpatos

**HIPER-** kao prvi dio riječi označuje povišenje, pojačanje [*hipertenzija*]; nad-, pre-, preko-, *opr.* HIP-[1] (HIPO-[1])
✧ *grč.* hypér: iznad, gore, preko

**hiperacidìtēt** *m* ⟨G hiperaciditéta⟩ *fiziol. pat.* prevelika količina, višak solne kiseline u želucu (popratna pojava čira na želucu i dvanaestercu, želučanog katara), *opr.* hipoaciditet
✧ HIPER- + *v.* acid, aciditet

**hiperàktīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** *psih.* koji pati od hiperaktivnosti **2.** koji je iznimno aktivan, koji ima mnogo energije (u fizičkom i intelektualnom radu, u igri i sl.) // **hiperaktívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G hiperàktīvācā⟩ *razg.* onaj koji je sav u pokretu, onaj koji forsirano što radi, a rezultati nisu u skladu s poduzetim; **hiperaktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* prekomjerna motorička aktivnost [*svrhovita ~*; *besciljna ~*]
✧ HIPER- + *v.* aktiv, aktivan

**hiperakúzija** *ž med.* pretjerana osjetljivost na buku i na zvuk
✧ HIPER- + *grč.* ákousis: sluh

**hiperalgézija** *ž med.* pretjerana osjetljivost na bol, *opr.* hipalgezija
✧ HIPER- + *grč.* álgésis: bol

**hipèrbatōn** *m* ⟨G hiperbatóna⟩ *jez. knjiž.* **1.** postupak kojim se izbjegava uobičajeni red riječi u rečenici [*moje srce* : *srce moje*] **2.** u pjesmi, rečenica se ne završava stihom već se nastavlja u prvome dijelu sljedećega; opkoračenje
✧ *grč.* hyperbatón: prekoračeno ≃ HIPER- + baínein: koračati

**hipèrbola** *ž* **1.** *jez. knjiž.* stilska figura koja se sastoji u uporabi pretjeranih izraza; preuveličavanje, pretjerivanje **2.** *mat.* ravninska krivulja sa svojstvom da je apsolutna vrijednost razlike udaljenosti svake njezine točke od dva zadana fokusa konstantna // **hipèrbol|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na hiperbolu △ *~ne funkcije mat.* funkcije definirane pomoću eksponencijalne funkcije, npr. kosinus hiperbolni cosh $x = (e^x + e^{-x})/2$, imaju neka svojstva slična trigonometrijskim funkcijama; **hiperbòličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je pretjeran; preuveličan **2.** *mat.* koji je u obliku hiperbole; **hiperbòlika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** uporaba hiperbola, gomilanje hiperbola **2.** uvećavanje stvarne razine neke pojave; pretjerivanje, preuveličavanje; **hiperbolízirati** *nesvrš.* ⟨*prez.* hiperbolìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ izražavati se u hiperbolama, u superlativima; pretjerivati, preuveličavati
✧ *grč.* hyperbolḗ: prebacivanje, pretjerivanje ≃ HIPER- + bállein: bacati

**hiperbolòīd** *m* ⟨G hiperboloída⟩ *mat.* neograničena centralnosimetrična ploha, presjeci ravninama paralelnim s jednom osi simetrije su hiperbole, a ostalim ravninama elipse i kružnice [*jednoplošni ~*; *dvoplošni ~*] // **hiperbolòidn|ī** *prid.*, ob. u: [*~o središte*]
✧ *v.* hiperbola + -OID

**Hiperboréjci** *m mn* ⟨N Hiperboréjac, G Hiperboréjca, G *mn* Hiperbòrējācā⟩ *mit.* u grčkoj mitologiji ljudi na krajnjem *S* Europe gdje se ne može doprijeti ni kopnom ni morem, žive u suncu, miru i obilju, *usp.* borej (Borej) // **hiperbòrējskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Hiperborejce **2.** koji je na sjeveru; sjeverni (ob. u smislu skandinavski, nordijski) **3.** *pren.* koji je beskrajno udaljen; na rubu svijeta, krajnji **4.** *pren.* onaj koji je iznad bure, zaštićen od svega; nedodirljiv
✧ *grč.* hyperbóreos: onkraj sjevernoga vjetra, sjeverni, polarni ≃ HIPER- + boréas: sjeverac, sjever

**hiperdúlija** *ž kršć.* štovanje Blažene Djevice Marije za razliku od štovanja svetaca i Boga
✧ *srlat.* hyperdulia ≃ HIPER- + *grč.* douleía: ropstvo

**hipereméza** *ž pat.* učestalo, nezaustavljivo, prekomjerno povraćanje
✧ HIPER- + *grč.* émesis: povraćanje

**hiperèmija** *ž pat.* povećana lokalna količina krvi u žilama nekog dijela organizma (bilo arterijska bilo venska krv)
✧ HIPER- + -EMIJA

**hiperepinèfrija** *ž pat.* povećano lučenje nadbubrežnih žlijezdi
✧ HIPER- + EPI- + *grč.* nephrós: bubreg
**hiperèrgija** *ž pat.* pretjerana sposobnost organizma da reagira na neku tvar
✧ HIPER- + *grč.* érgon: rad
**hipererotìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* prenaglašena spolna osjetljivost i aktivnost; hiperseksualizam
✧ HIPER- + *v.* Eros, erotizam
**hiperèstēzija** *ž fiziol.* pretjerana osjetljivost (čula, kože i sl.), *opr.* hipostezija
✧ HIPER- + *grč.* aísthēsis: osjećaj
**hiperfràgment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *fiz.* jezgra atoma u kojoj hiperon zamjenjuje nukleon
✧ HIPER- + *v.* fragment
**hiperfùnkcija** *ž pat.* pojačan (nenormalan) rad pojedinih organa ili organskih sustava
✧ HIPER- + *v.* funkcija
**hipergalàktika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *astron.* podskupina u skupini galaktika, galaktika s masivnom koronom i objektima u njoj
✧ HIPER- + *v.* galaktika
**hiperglikémija** (**hiperglukèmija**) *ž pat.* povećana količina glukoze u krvi
✧ HIPER- + *v.* glikemija
**hiperhidróza** *ž fiziol.* prekomjerno znojenje (osobito na dlanovima, tabanima, pod pazuhom)
✧ HIPER- + *v.* hidroza
**Hipèrid** (389–322. pr. Kr.), grčki govornik i političar, nepomirljivi protivnik Makedonaca, pogubljen nakon poraza Atene
**hiperinflácija** *ž ekon.* intenzivno povećanje opće razine cijena, iznimno visoka inflacija (godišnji rast cijena od 100% i više) koja se neprekidno povećava
✧ HIPER- + *v.* inflacija
**hiperinzulinìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* sindrom spontanog, učestalog ili trajnog gubljenja svijesti zbog povećanog lučenja inzulina u organizmu
✧ HIPER- + *v.* inzulin
**Hipèrion** *m mit.* bog sunca u starogrčkoj mitologiji, jedan od Titana
**hipèrīt** *m* ⟨G hiperíta⟩ *min.* dubinska eruptivna stijena
✧ HIPER- + -IT
**hiperkàpnija** *ž pat.* povećanje količine ugljičnog dioksida odnosno povišenje njegova parcijalnog tlaka u tjelesnim tekućinama (pri poremećajima u radu ronilačkog uređaja, podmornice, kod nekih oboljenja)
✧ HIPER- + *grč.* kapnós: dim, para
**hiperkàrma** *ž* ⟨G *mn* hiperkārmā/-ī⟩ *sociol.* (često *iron.*) ukorijenjeno vjerovanje da će kazna biti znatno teža od grijeha koji se čini prema prirodi, društvu ili ljudima (ozonske rupe zbog velikih količina štetnih tvari, npr. freon i sl.)
✧ HIPER- + *v.* karma
**hiperkatalèktičkī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***stih*** *jez. knjiž.* stih koji ima jedan slog više od uobičajenoga broja slogova u određenoj vrsti stiha
✧ *lat.* hipercatalecticus ← *grč.* hyperkatálēktos ≃ HIPER- + KATA- + lḗgein: prestajati
**hiperkeratóza** *ž pat.* prekomjerno orožnjavanje kože
✧ *nlat.* hyperkeratosis ≃ HIPER- + *grč.* kéras: rog + -OZA
**hiperkìneza** *ž pat.* pretjeran motorni, mišićni nemir i aktivnost (tremor, koreja, tikovi itd.) // **hiperkinètičk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na hiperkinezu **2.** koji pati od hiperkineze △ ~***o ponašanje*** *psih.* izrazit i pretjeran nemir i motorna aktivnost, brbljavost, često praćena nemogućnošću koncentriranja na neki sadržaj ili neku aktivnost; uglavnom u dječjoj dobi
✧ HIPER- + -KINEZA
**hiperklorírānje** *sr* pojačana dezinfekcija vode klornim sredstvima pri jačem zagađenju; prije uporabe potrebno dekloriranje
✧ HIPER- + *v.* klor, kloriranje
**hiperkrínija** *ž pat.* povećanje žljezdanog lučenja
✧ HIPER- + krínein: lučiti
**hiperkrìtičan** (prema čemu) *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je pretjerano kritičan; sitničav, zajedljiv, prekritičan // **hiperkrìtičār** *m* onaj koji je pretjerano oštar, neumoljiv kritičar; **hiperkrìtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hiperkritičar; **hiperkrìtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hiperkritičan
✧ HIPER- + *v.* kritika, kritičan
**hiperlipèmija** *ž pat.* povećanje koncentracije neutralnih masti u krvi
✧ HIPER- + *v.* lipemija
**hiperlòjālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je vrlo odan; previše vjeran **2.** *meton. pejor.* koji ne iskazuje svoje neslaganje s kakvim autoritetom iako ono postoji; preposlušan, servilan // **hiperlojálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hiperlojalan
✧ HIPER- + *v.* lojalan

**hipermàngān** *m* ⟨G hipermangána⟩ *kem.* $KMnO_4$, kalijev permanganat, tamnoljubičasti kristali rastopljeni u vodi služe za dezinfekciju (ispiranje rana, zagnojenja, protiv znojenja nogu itd.)
✧ HIPER- + *v.* mangan

**hipermàrket** *m razg.* veliki prodajni prostor preko 2000 $m^2$ tipa samoposluživanja, s velikim parkiralištem i drugim pratećim objektima
✧ *engl.* hypermarket ≃ HIPER- + *v.* market, prema uzoru na supermarket

**hipermàstija** *ž biol.* pojava prekobrojnih mliječnih žlijezda kod sisavaca
✧ HIPER- + *grč.* mastós: dojka

**hȉpermēdij** *ž inform.* skup međusobno povezanih informacija (tekstova, slika, filmskih inserata, grafikona i sl.) prilagođenih kompjuterskom korištenju
✧ *engl.* ≃ HIPER- + *v.* medij

**hipermenoràgija** *ž fiziol.* dugotrajna i obilna menstruacija
✧ HIPER- + *v.* menoragija

**hipermetamorfóza** *ž zool.* oblik potpune preobrazbe u nekih životinja u kojoj ličinka prolazi nekoliko razvojnih faza
✧ HIPER- + *v.* metamorfoza

**hȉpermetar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *jez. knjiž.* stih u kojem je zadnji slog izvan poetskog metra
✧ *grč.* hypérmetros: prekomjeran ≃ HIPER- + -METAR

**hipermètrija** *ž pat.* manjak osjećaja za kretnje; one mimoilaze cilj, iako je funkcionalnost i usmjerenost dobra // **hipermètričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** *pat.* koji se odnosi na hipermetriju **2.** *biol.* koji je bitno veći od prosječnoga, od uobičajenoga (o primjercima velikih životinja unutar vlastite vrste)
✧ *grč.* hypermetría: prekomjernost ≃ HIPER- + -METRIJA

**hipermetròpija** *ž pat.* dalekovidnost; hiperopija
✧ HIPER- + METRO- + -OPIJA

**hipermnézija** *ž psih.* **1.** izvanredno dobro pamćenje, neprirodno pamćenje pojedinosti i sitnica **2.** poboljšanje reprodukcije naučenog s produljenjem vremenskog razmaka između učenja i reprodukcije
✧ HIPER- + -MNEZIJA

**hȉpermodēr|an** (**hipermòdēran**) *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji je sasvim nov, koji je hit, koji tek što se pojavio u javnosti [~*an auto*] **2.** koji je pomodan, pretjerano nov u odnosu na prihvaćene norme pa time i izazovan, koji je sklon pretjeranom pomodarstvu [~*no oblačenje*] // **hipermodèrnist** *m* onaj koji je pretjerano sklon modernom, pomodnom; **hipermodérnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hipermoderan
✧ HIPER- + *v.* moda, moderan

**hipernèfrōm** *m* ⟨G hipernefróma⟩ *pat.* maligni tumor bubrega
✧ *nlat.* hypernephroma ≃ HIPER- + *grč.* nephrós: bubreg + -OM

**hiperòksija** *ž fiziol.* povećanje količine kisika u tjelesnim tekućinama (pri ronjenju s uređajima zatvorenog kruga disanja)
✧ HIPER- + *grč.* oksýs: oštar

**hipèrōl** *m* ⟨G hiperóla⟩ *farm.* tablete ili prašak na bazi hidrogenskog oksida; rastopljeni u vodi služe kao sredstvo za ispiranje i dezinfekciju grla, usta i ušiju
✧ tvorničko ime proizvoda

**hipèrōn** *m* ⟨G hiperóna⟩ *fiz.* barion koji se ne raspada jakom interakcijom, a koji nije nukleon (proton ili neutron); barioni koji se raspadaju jakom interakcijom imaju vrlo kratko vrijeme poluživota (o. $10^{-24}$ s), a barioni koji se tako ne raspadaju žive mnogo duže (o. $10^{12}$ puta duže)
✧ HIPER- + -ON

**hiperònīm** *m* ⟨G hiperoníma⟩ *lingv.* leksem koji obuhvaća leksičke sadržaje drugih leksema (hiponima); nadređenica, *opr.* hiponim
✧ HIPER- + -ONIM

**hiperòpija** *ž*, *v.* hipermetropija

**hiperorganìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *sociol.* izraz sociologa organicista za društva (»organska tijela«), kako bi naglasili analogiju i razlike s biološkim organizmima
✧ HIPER- + *v.* organ, organizam

**hiperòsmija** *ž psih.* pretjerana, bolesna osjetljivost na mirise
✧ HIPER- + *grč.* osmḗ: miris

**hiperostóza** *ž* **1.** *pat.* zadebljanje kosti zbog stvaranja novog koštanog tkiva **2.** *anat.* prekomjerna veličina jednog ili više dijelova kostura
✧ HIPER- + *grč.* ostéon: kost + -OZA

**hiperpàtija** *ž psih.* osjet bola u području tijela koje je inače na dodir neosjetljivo
✧ HIPER- + -PATIJA

**hiperpigmentácija** *ž fiziol.* povećanje količ-

ine pigmenta u koži izazvano različitim uzrocima

✧ HIPER- + *v.* pigment, pigmentacija

**hiperpirèksija** *ž pat.* krajnje visoka tjelesna temperatura (iznad 40 °C), popratna pojava nekih bolesti ili postkirurških stanja

✧ HIPER- + *nlat.* pyrexia: vrućica ← *grč.* pýreksis

**hiperpituitarìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* sindrom koji je posljedica pretjerane aktivnosti hipofize

✧ HIPER- + *lat.* pituita: sluz + -IZAM

**hiperplàzija** *ž fiziol.* prekomjerni razvoj tkiva ili organa zbog stvaranja novih stanica koje imaju istu građu i funkciju kao ta tkiva ili organi pa ih mogu zamijeniti ako su oštećeni ili razoreni

✧ HIPER- + *grč.* plásis: oblikovanje

**hiperpnèa** (**hiperpnéja**) *ž fiziol.* povećanje amplitude i ritma disanja; dahtanje, soptanje

✧ HIPER- + *grč.* pnoiḗ: disanje

**hiperpopulácija** *ž sociol.* prebrz rast stanovništva; prenaseljenost

✧ HIPER- + *v.* populacija

**hiperprodùkcija** *ž* **1.** *ekon.* veća proizvodnja od potrošnje ili potražnje; pretjerana proizvodnja **2.** *pren.* prekomjerna prisutnost bilo čega na određenom području [~ *inteligencije*] // **hiperpròduktīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je izvanredno produktivan, koji proizvodi više nego što je potrebno

✧ HIPER- + *v.* producirati, produkcija

**hiperpróstor** *m*, *v.* hyperspace

**hiperrealìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *umj.* težnja krajnjoj realnosti u reproduciranju likovnog motiva (1970-ih u SAD-u)

✧ HIPER- + *v.* realan, realizam

**hiperreflèksija** *ž psih.* pretjerano izraženi ili izrazito jaki refleksi

✧ HIPER- + *v.* reflektirati, refleks

**hiperseksualìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* hipererotizam

✧ HIPER- + *v.* seks, seksualan + -IZAM

**hipersènzibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je preosjetljiv, suviše osjetljiv, bolesno osjetljiv; hipersenzitivan // **hipersenzibílac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G hipersenzìbilācā⟩ *razg.* onaj koji je previše osjetljiv; **hipersenzibílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hipersenzibilan

✧ HIPER- + *v.* senzibilan

**hipersènzitīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩, *v.* hipersenzibilan

✧ HIPER- + *v.* senzitivan

**hipèrsil** *m* hladno valjani lim s vrlo dobrim magnetskim odlikama; koristi se u izradi mjernih i energetskih transformatora

✧ tvorničko ime proizvoda®

**hipersòmnij|a** *ž psih.* povećana potreba za snom, dugo spavanje bez obzira na vrijeme, mjesto, situaciju; može biti fiziološkog ili psihogenog karaktera [*patiti od ~e*]

✧ *nlat.* hipersomnia ≃ HIPER- + *lat.* somnus: spavanje

**hipersòničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *rij.*, *v.* supersoničan (3) △ ***~na brzina*** brzina kretanja nekoga tijela veća od brzine kretanja zvuka; nadzvučna brzina

✧ HIPER- + *engl.* sonic: zvučan ← *lat.* sonus: zvuk

**hipersplenìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* poremećaj u funkciji slezene, uzrok nekih bolesti krvi

✧ HIPER- + *grč.* splḗn: slezena + -IZAM

**hìperstēn** *m* ⟨G hipersténa⟩ *min.* željezno-magnezijski silikat, sastojak bazičnih eruptivnih stijena; neki se upotrebljavaju kao dragi kamen

✧ HIPER- + *grč.* sthénos: snaga, moć

**hìpertekst** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *int.* tekst u kojem odabrane riječi, fraze ili slike mogu služiti kao veza prema drugim tekstovima, slikama, zvučnim zapisima ili kakvom drugom dokumentu, *usp.* hiperveza

✧ HIPER- + *v.* tekst

**hipertelorìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* povećan razmak između dvaju parnih organa

✧ HIPER- + TELE- + *grč.* horismós: razgraničenje

**hipertènzija** *ž* **1.** *pat.* povišeni krvni tlak u arterijama i nekim venama, lubanji i očnoj jabučici (najčešće simptom brojnih oboljenja) **2.** *psih.* prenapetost

✧ HIPER- + *v.* tenzija

**hipertènzīn** *m* ⟨G hipertenzína⟩ *farm.* tvar koja povećava tlak krvi

✧ *v.* hipertenzija + -IN

**hipertèrmija** *ž* **1.** *pat.* povišena tjelesna temperatura **2.** *med.* stanje umjetno povišene tjelesne temperature u svrhu liječenja

✧ HIPER- + -TERMIJA

**hipertireóza** *ž pat.*, *v.* bazedov

✧ HIPER- + *grč.* thyreós: štit + -OZA

**hipertìrōn** *m* ⟨G hipertiróna⟩ *pov. arhit.* vrsta ukrasne ploče ili friza iznad dovratnika na ulazu u dorske hramove

✧ *grč.* hypèrthyron ≃ HIPER- + thýra: vrata

**hipertònija** *ž* **1.** *fiziol.* povećana napetost (tonus) mišića **2.** *biol. fiz.* stanje neke tekućine u kojoj je osmotski tlak viši u odnosu na drugu tekućinu odijeljenu membranom; moguće su određene molekularne i ionizirajuće izmjene, *opr:* hipotonija **3.** povećan krvni tlak; hipertenzija // **hipertòničār** *m* onaj koji boluje od hipertonije; **hipertòničārev** (**hipertòničārov**) *prid.* koji pripada hipertoničaru; **hipertòničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hipertoničar; **hipertònički** *prid.* koji se odnosi na hipertoniju
✧ HIPER- + -TONIJA

**hipertrihóza** *ž pat.* prekomjerno izrastanje dlaka po cijelom tijelu; dlakavost, kosmatost
✧ HIPER- + *grč.* thríks: kosa + -OZA

**hipertròfija** *ž* **1.** *pat.* prekomjerno povećanje obujma i težine nekoga organa (ili tkiva) **2.** *pren.* povećanje do nenormalno velikih razmjera [~ *birokracije*] // **hipertròfīran** *prid.* ⟨*odr:* -ī⟩ koji je prekomjerno povećan; **hipertròfīrano** *pril.* na hipertrofiran način [*reagirati* ~]; pretjerano, neumjereno; **hipertrofírati** *dv.* ⟨*prez.* hipertròfīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) biti/bivati zahvaćen hipertrofijom (npr. o tkivu, nekom tjelesnom organu) **2.** (što) *razg.* pretjerati/pretjerivati u opisu čega, uvećati, prikazati/prikazivati većim
✧ HIPER- + -TROFIJA

**hiperventilácija** *ž* forsirano duboko disanje koje omogućava duži prestanak udisanja, ob. kod ronjenja i sl. zbog smanjenja količine ugljičnog dioksida
✧ HIPER- + *v.* ventilirati, ventilacija

**hipervèza** *ž int.* način povezivanja dvaju ili više objekata u hipertekstu koji omogućava izravan pristup od jednog objekta k drugome (objekti mogu biti razni dokumenti, riječi, reference unutar teksta i sl.); hyperlink, *usp.* hipertekst
✧ HIPER- + *v.* vezati, veza

**hipervitaminóza** *ž* **1.** *fiziol.* povećana količina vitamina u organizmu **2.** *pat.* poremećaj koji nastaje zbog prevelike količine nekih vitamina u organizmu, *opr.* avitaminoza, hipovitaminoza
✧ HIPER- + *v.* vitamin + -OZA

**hipestèzija** *ž*, *v.* hipostezija

**hȉp-hȍp** *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** ulična supkultura New Yorka nastala među mladim Afroamerikancima i Hispanoamerikancima (rap, grafiti, brejk, poseban govor i specifično odijevanje) [~ *generacija*] **2.** *glazb.* plesna glazba te supkulture s rapom i obično sa socijalno i politički angažiranim tekstovima
✧ *amer.engl.*

**hȉpi** (I) *m* ⟨G -ja⟩ **1.** *pov. sociol.* pripadnik masovnog pokreta mladih s kraja 1960-ih; odbacuje ustaljene društvene norme, suprotstavlja se militarizmu (prvenstveno američkom vojnom angažmanu u Vijetnamu), nekonvencionalna izgleda (obvezatna duga kosa, šarena odjeća često kreirana pod utjecajem indijske nošnje, bosonog ili u sandalama), živi u većim ili manjim zajednicama, komunama, u spontanim ljubavnim vezama, ideal mu je ljubav i mir [*Vodite ljubav, a ne rat*; *dajte šansu miru*]; zbog ukrašavanja kose i odjeće cvijećem, zbog miroljubivosti i neagresivnosti nazvani »djecom cvijeća«; hipijevac, hipik **2.** *pejor.* onaj koji je nemoralan, društveno neprihvatljiv, otpadnik, onaj s kojim se ne treba družiti (dugokos, promiskuitetan, prljav, ovisnik o drogama i dr.) // **hȉpi** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji pripada hipijima, koji se odnosi na hipije △ ~ ***pokret*** masovni pokret mladih s kraja 1960-ih; **hȉpijevac** *m* ⟨G -ēvca, N *mn* -ēvci, G -ēvācā⟩ *razg.*, *v.* hipi (I); **hȉpijēvčev** *prid.* koji pripada hipijevcu; **hȉpijēvka** (**hȉpica**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hipijevac; **hȉpijevskī** *prid.* koji se odnosi na hipije △ ~ ***pokret***, *v.* hipi (II) △; **hȉpijevski** *pril.* kao hipi, poput hipija, na način hipija; **hipijévština** *ž pejor.* **1.** ponašanje hipija **2. a.** neodgovornost, zapuštenost **b.** prljavost, neopranost; **hìpik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *razg.*, *v.* hipi (I)
✧ *amer.engl.* hippie

**hipijàtrika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *vet.* dio veterinarske medicine, skup znanja o bolestima i liječenju konja // **hipijàtar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri, G hipìjatārā⟩ *vet.* specijalist za konjske bolesti
✧ HIP-² + -IJATRIJA

**HIPN-, HIPNO-** kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na san, snivanje [*hipnobat*]
✧ *grč.* hýpnos: san

**hipnagògičk|ī** *prid.* uspavljujući, koji pospješuje san i spavanje △ ~***e halucinacije*** *psih.* vizualne ili auditivne halucinacije (slike, zvukovi) koje se javljaju u polusnu prije usnuća; ~***e slike*** *psih.* vrlo žive predodžbe, gotovo halucinantnog karaktera, koje se javljaju u času uspavljivanja
✧ HIPN- + -AGOGIČKI

**hipnapagògičkī** *prid.* koji sprečava san, koji rasanjuje
✧ HIPN- + *v.* apagogija, apagogički
**hipnoanalíza** *ž psih.* primjena hipnoze u psihoanalitičkoj terapiji
✧ HIPNO- + *v.* analiza
**hipnòbāt** *m* ⟨G hipnobáta⟩ *psih.* mjesečar
✧ HIPNO- + *grč.* baínein: ići
**hipnofòbija** *ž psih.* patološki strah pojedinih neurotika od odlaska u san, od stanja spavanja
✧ HIPNO- + -FOBIJA
**hipnogògija** *ž psih.* teorija koja pretpostavlja da je moguće učiti i u snu s pomoću priključaka na izvore podataka
**hȉpnoīd|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji djeluje poput hipnotika; uspavljujući △ *~**no stanje*** psihičko stanje kao posljedica uzimanja nekih tvari (meskalin, LSD i sl.), slično snu, ali bez spavanja
✧ HIPN- + -OIDAN
**hipnopèdija** *ž psih.* učenje u kojem se uspavanom učeniku preko slušalica emitira određeno gradivo; učenje u snu
✧ HIPNO- + -PEDIJA²
**hipnopòmnī** *prid.* koji se odnosi na stanje koje neposredno slijedi nakon buđenja
✧ *v.* Hipnos
**Hȉpnos** *m mit.* u starogrčkoj mitologiji bog sna, sin noći, blizanac boga smrti Tanata // **hipnòtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na hipnozu, koji ima hipnozu kao učinak; **hipnòtičār** *m* onaj koji se bavi hipnozom; **hipnòtičārev** (**hipnòtičārov**) *prid.* koji pripada hipnotičaru; **hipnòtičk|ī** *prid.* koji se odnosi na hipnotik [*~o sredstvo*; *~o djelovanje*]; **hipnòtički** *pril.* tako da ima za učinak hipnozu [*govoriti ~*; *djelovati na koga ~*]; **hipnòtično** *pril.* na hipnotičan način, poput hipnotika; **hipnòtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *farm.* sredstvo, uglavnom sintetsko, koje olakšava nastupanje sna; **hipnotȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** ukupnost pojava koje čine hipnozu **2.** način na koji tko dovodi drugoga u stanje umjetnog sna; vještina hipnotiziranja **3.** disciplina koja se bavi tim pojavama; **hipnotȉzēr** *m* ⟨G hipnotizéra⟩ onaj koji hipnotizira; **hipnotȉzērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hipnotizer; **hipnotȉzērskī** *prid.* koji se odnosi na hipnozu i hipnotizere; **hipnotȉzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je podvrgnut hipnozi; **hipnotȉzirāno** *pril.* na hipnotiziran način; **hipnotȉzīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje u kojem se nalazi hipnotizirana osoba **2.** *pren.* stanje zanesenosti čime; **hipnotízirati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* hipnotìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr*: -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** podvrgnuti/podvrgavati hipnozi; uspavati/uspavljivati **2.** *pren.* opčiniti koga, oduševiti/oduševljavati za što, zaluditi za čim; **hipnóza** *ž* **1.** *psih.* stanje slično snu koje se umjetno izaziva sugestijom **2.** *pravn.* u kaznenom pravu stanje smanjene uračunljivosti, pa se pravno posebno tretira
✧ *grč.* Hýpnos
**hipnoteràpija** *ž psih.* naziv za svaki oblik terapije u kojoj se koristi hipnoza // **hipnoterapèut** *m* onaj koji se bavi hipnoterapijom
✧ HIPNO- + *v.* terapija
**HIPO-**¹, *v.* HIP-¹
**HIPO-**², *v.* HIP-²
**hipoacidìtēt** *m* ⟨G hipoaciditéta⟩ *fiziol.* smanjena, nedovoljna količina solne kiseline u želučanom soku, *opr.* hiperaciditet
✧ HIPO-¹ + *v.* acid, aciditet
**hȉpocentar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *geol.* mjesto poremećaja u Zemljinoj kori, žarište potresa iz kojeg se udari šire prema površini i u dubinu, *usp.* epicentar
✧ HIPO-¹ + -CENTAR
**hipocikloída** *ž mat.* krivulja koju opisuje čvrsta točka kružnice kada se ova kotrlja po zadanoj kružnici s unutarnje strane
✧ HIPO-¹ + *v.* cikloida
**Hipòdam** (5. st. pr. Kr.), grčki urbanist, tvorac rešetkastog tipa gradskog plana
**hȉpoderm** *m* **1.** *bot.* kod biljaka sloj ispod epiderma; ima zaštitnu funkciju i regulira otpuštanje vode **2.** *zool. anat.* **a.** kod člankonožaca sloj epitelnog tkiva ispod hitinskog omotača **b.** kod sisavaca potkožni masni sloj // **hipodermàtičn|ī** *prid.* potkožni, koji se nalazi ispod kože [*~e injekcije*]; hipodermični; **hipodèrmičnī** *prid.*, *v.* hipodermatični
✧ HIPO-¹ + -DERM
**hipodermìtis** *m pat.* upala dubinskog sloja kože
✧ HIPO-¹ + DERM- + -ITIS
**hipodermóza** *ž pat.* parazitska bolest upalnih potkožnih nakupina gnoja u goveda uzrokovana ličinkama velikog i malog štrka
✧ HIPO-¹ + DERM- + -OZA
**hȉpodrom** *m* **1.** *sport* kružna staza za natjecanje konja u trkačkim i skakačkim disciplinama **2.** natkrivena jahaonica
✧ *grč.* hippódromos ≃ HIPO-² + -DROM

**hipoèstrija** *ž pat.* pojava oslabljenog spolnog nagona (gonjenja) u životinja (ob. krmača)
✧ HIPO-[1] + *lat.* oestrus: razdoblje najjače spolne aktivnosti
**hipofàgija** *ž* jedenje konjskog mesa
✧ HIPO-[2] + -FAGIJA
**hipofàrinks** *m anat.* donji dio ždrijela smješten uz grkljan
✧ HIPO-[1] + *grč.* phárygks: grkljan, ždrijelo
**hipofíza** *ž anat.* žlijezda s unutrašnjim lučenjem smještena na bazi mozga, regulira rad drugih endokrinih žlijezda
✧ *nlat.* hypophisis ≃ HIPO-[1] + *grč.* phýein: rasti
**hipofizektòmija** *ž med.* kirurško odstranjenje hipofize
✧ *v.* hipofiza + *v.* ektomija
**hipòfora** *ž jez. knjiž.* fiktivan, izmišljen dijalog što ga govornik umeće u svoj iskaz
✧ *grč.* hypophorá ≃ HIPO-[1] + -FORA
**hipofùnkcija** *ž pat.* smanjena sposobnost funkcioniranja pojedinih organa, smanjen kapacitet u funkcioniranju nekog organa, slabljenje organa
✧ HIPO-[1] + *v.* funkcija
**hipogàstrīj** *m anat.* donji dio trbušne šupljine, smješten u području zdjelice
✧ *grč.* hypogástrion ≃ HIPO-[1] + gastḗr: trbuh
**hipògēj** *m* **1.** *pov.* grobnica ili svetilište pod zemljom ili u stijeni; kripta, katakomba **2.** općenito, svaka prostorija iskopana u zemlji, izgrađena pod zemljom ili izdubljena u stijenama
✧ *lat.* hypogeum ← *grč.* hypógeion ≃ HIPO-[1] + gê: zemlja
**hipogenitalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fiziol.* različiti stupnjevi nerazvijenosti spolnih organa
✧ HIPO-[1] + *lat.* genitalis: spolni organi
**hipoglikèmija** *ž pat.* smanjena koncentracija glukoze u krvi; simptom oboljenja // **hipoglikèmījskī** *prid.*, ob. u: [~ *napad*]
✧ HIPO-[1] + *v.* glikemija
**hipògrif** *m mit.* u vjerovanju starih Grka, fantastična životinja konjskog tijela i orlovske glave
✧ HIPO-[2] + *grč.* grýps: orlolav
**hipohidróza** *ž pat.* smanjeno znojenje, često kod endokrinih oboljenja
✧ HIPO-[1] + *v.* hidroza
**hipohòndrija** *ž psih.* sklonost umišljanju bolesti // **hipohòndar** *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ onaj koji pati od hipohondrije; umišljeni bolesnik, hipohondrik; **hipohòndrica** *ž*, *v.* hipohondar; **hipohòndrič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji pati od hipohondrije, zahvaćen hipohondrijom **2.** koji ima svojstva hipohondrije [~*no porijeklo bolesti*]; **hipohòndrično** *pril.* na hipohondričan način, kao hipohondar; **hipohòndrik** *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩, *v.* hipohondar
✧ *lat.* hypochondria ← *grč.* hypokhóndria: gornji dio utrobe ispod rebrene hrskavice (mislilo se da je to središte tjeskobe izazvane umišljenom bolesti) ≃ HIPO-[1] + khóndros: hrskavica
**hìpokāmp** *m* **1.** (Hipokamp) *mit.* u starih Grka fantastična životinja; u umjetnosti predstavljen kao morski konj s konjskim trupom i ribljim repom umjesto stražnjeg dijela trupa **2.** *zool.* morski konjic **3.** *anat.* dio kore velikog mozga u unutrašnjem dijelu sljepoočnog režnja (u presjeku ima oblik morskog konjica)
✧ *lat.* hippocampus ← *grč.* hippókampos ≃ HIPO-[2] + kámpos: morsko čudovište
**hipokàpnija** *ž fiziol.* smanjena količina ili snižen parcijalni tlak ugljičnog dioksida u krvi zbog voljne ili prisilne hiperventilacije
✧ HIPO-[1] + *grč.* kapnós: para, dim
**hipokàust** *m pov. tehn.* u antičko doba uređaj za grijanje prostorija zrakom koji se zagrijava u pećima te struji kroz šupljinu podova i zidova (ob. u reprezentativnim zgradama i bogatim kućama) // **hipokaùstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *tehn.* sustav grijanja hipokaustom
✧ *lat.* hypocaustum ← *grč.* hypókauston ≃ HIPO-[1] + kaustós: zagrijan, zapaljen
**hipokìneza** *ž pat.* ukočenost, smanjena sposobnost kretanja, usporena pokretljivost
✧ HIPO-[1] + -KINEZA
**hipokloríti** *m mn* ⟨N hipoklòrīt, G hipoklorítа⟩ *kem.* soli hipokloraste kiseline HClO; sastavni su dio lužine za bijeljenje ili dio klornog vapna
✧ HIPO-[1] + *v.* klor, kloriti
**hipokorìstik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *lingv.* ime koje se nadijeva drugome da bi se iskazao osobito intiman odnos s njim, ime odmila (Dado od Darko, Seka od sestra i sl.); odmilica, umiljenica
✧ *grč.* hypokoristikós: umilan ≃ HIPO-[1] + korízesthai
**Hipòkrat** (460–377. pr. Kr.), najveći grčki i an-

tički liječnik, prvi odvojio medicinu kao znanost od magije i praznovjerja, pa je proglašen »ocem znanstvene medicine« // **hipokràtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *ekspr. knjiš.* liječnik koji je pristalica metoda liječenja što ih je utvrdio antički liječnik Hipokrat; **hipokratȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ medicinska znanost utemeljena na Hipokratovu učenju △ ***digitalni*** ~ *pat.* deformacija noktiju karakteristična za neke kronične infekcije; **Hipòkratov** *prid.*, ob. u: [~*a kapa*, *term.* način previjanja ozljede na glavi] △ ~***a prisega*** zakletva koju daju diplomanti medicine, sadrži obvezujuća etička načela liječničkog poziva; **hipòkratsk|ī** *prid.* koji je poput Hipokrata, koji se pridržava Hipokratova nauka, koji je u tradiciji Hipokratovoj [~*a medicina*; ~*o liječenje*; ~*i spisi*] △ ~***o lice*** lice umirućeg čovjeka; **hipòkratski** *pril.* medicinski ispravno, na tragu klasične medicine (a ne alternativne), medicinski tradicionalno (i konzervativno)

**hipòkrit** *m* onaj koji se predstavlja kao dobar i ispravan, ali iza toga skriva pravu prirodu (nepoštenje, dvoličnost i sl.); licemjer, himbenik, podlac // **hipokrȉtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je licemjeran; himben; **hipokrȉtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hipokritičan, svojstvo onoga što je hipokritično; hipokrizija, licemjerje; **hipòkritskī** *prid.* koji se odnosi na hipokrite; **hipòkritski** *pril.* kao hipokrit, na način hipokrita; **hipokrízija** *ž* simuliranje, pretvaranje da tko ima odlike i uvjerenja kakva zapravo nema, osobito u smislu predstavljanja sebe ili drugoga kao pobožne ili moralno superiorne osobe; licemjernost, dvoličnost, prijetvornost

✧ *grč.* hypokritḗs: glumac ≃ HIPO-[1] + krínein: lučiti, suditi; hypókrisis: gluma

**hipòksija** (**hipoòksija**) *ž fiziol.* nedostatna količina kisika u stanicama i tkivu zbog smanjenja kisika u udahnutom zraku // **hipòksič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima manjak kisika △ ~***ni test*** *med.* test kojim se ispituje rad i metabolizam srca, testiraju se bolesnici te ronioci, alpinisti i drugi

✧ HIPO-[1] + *grč.* oksýs: oštar

**Hipòlit** *m mit.* sin Tezejev i Antiopin, u njega se zaljubila Fedra, odbio je njezinu ljubav i to ga je stajalo života

**hipològija** *ž znanstv.* skup znanja o rasama, uzgoju, njezi i uporabi konja; konjarstvo, konjogojstvo

✧ HIPO-[2] + -LOGIJA

**hipomàhija** *ž vojn. pov.* konjanička bitka

✧ *grč.* hippomakhía ≃ HIPO-[2] + makhía: bitka

**hipomànija** *ž psih.* blaži oblik manije; manija koju ne prati delirij

✧ HIPO-[1] + -MANIJA

**hipomàntija** *ž* proricanje sudbine po rzanju konja (poznato u starih Perzijaca, Kelta i sl.)

✧ HIPO-[2] + -MANTIJA

**hipomenoréja** *ž pat.* oskudna, umanjena menstruacija zbog smanjene površine sluznice maternice

✧ HIPO-[1] + *v.* menoreja

**hipomnèzija** *ž fiziol.* stanje slabijeg pamćenja; često jedan od mehanizama neuroze, bijeg od stvarnosti

✧ *grč.* hypōmnēsis: podsjećanje ≃ HIPO-[1] + -MNEZIJA

**Hipònakt** (6. st. pr. Kr.), grčki liričar realističnog i satiričkog izričaja

**hiponàstija** *ž bot.* pojačan rast duž donje površine biljke ili nekog njezinog dijela, prisiljava je da se savije prema naprijed

✧ HIPO- + *grč.* nastós: stisnut, čvrst

**hipònīm** *m* ⟨G hiponíma⟩ *lingv.* leksem koji se sadržajno može obuhvatiti u riječ širega značenja; podređenica, *opr:* hiperonim // **hiponȉmija** *ž lingv.* odnos uključivanja koji se primjenjuje na označeno značenje leksičkih jedinica i vezuje uz logiku razreda

✧ HIPO-[1] + -ONIM

**hipopatològija** *ž vet.* skup znanja o bolestima konja

✧ HIPO-[2] + *v.* patologija

**hipoplàzija** *ž fiziol.* nepotpun razvoj nekog organa ili cijelog organizma, zaostalost u embrionalnom razvoju; zakržljalost, nerazvijenost

✧ HIPO-[1] + *grč.* plássein: oblikovati

**hipopòtam** (**hipopòtamus**) *m zool.* vodenkonj (*Hippopotamus amphibius*) iz porodice *Hippopotamidae*; nilski konj (vodenkonj koji obitava na Nilu)

✧ *nlat.* Hippopotamus ← *grč.* hippopótamos ≃ HIPO-[2] + pótamos: rijeka

**hiporhéma** *ž* **1.** *glazb. pov.* starogrčka vedra korska pjesma s plesom i pantomimom (uz pratnju kitare i frule) **2.** u starogrčkoj tragediji ples koji plešu polukorovi (nastali razdvajanjem cjeline kora na dva skupa korskih pjevača)

✧ *grč.* hypórkhēma ≃ HIP-[1] + órkhēma: ples

**hiposeksualìtēt** *m* ⟨G hiposeksualitéta⟩ slabost, umanjenost seksualnog nagona, često konstitucionalnog karaktera
✧ HIPO-[1] + *v.* seks, seksualnost

**hiposkénīj** (**hiposcênīj**) *m pov. kazal.* **1.** dio teatra koji se nalazi ispod scene **2.** zid koji podržava pod teatra **3.** prostor ispred toga zida; na njemu su smješteni glazbenici
✧ *grč.* hyposkḗnion ≃ HIPO-[1] + *v.* scena

**hipospàdija** *ž pat.* prirođena anomalija muškoga spolovila: otvor mokraćovoda nalazi se na donjoj strani penisa
✧ *grč.* hypospadías: osoba hipospadijom ≃ HIPO-[1] + spân: vući

**hipòstaza** (**hipostáza**) *ž* **1.** *fil.* trajna osnova stvari (za razliku od promjenjivih svojstava); ono što je supstancijalno; supstancija, bit **2.** *teol.* **a.** osoba (božanska, u Bogu je jedna narav, a tri osobe) **b.** Božja priroda (u Kristu su dvije naravi, ali jedna osoba) **3.** *term.* slijevanje krvi u niže dijelove tijela // **hipostàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima svojstva hipostaze; bitan, predmetan, samostalan; **hipòstatsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hipostazu △ ~***o sjedinjenje (unija)*** *teol.* sjedinjenje dviju naravi, božanske i ljudske, u jednoj osobi: u Isusu Kristu; **hipostazírati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* hipostàzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *fil.* nešto apstraktno i pojmovno zamisliti/zamišljati kao postojeće, kao bit stvari, supstancijalno
✧ *grč.* hypóstasis HIPO-[1] + -STAZA

**hipostènija** *ž pat.* **1.** slabljenje funkcija u nekom tkivu ili organu **2.** smanjenje živčanog tonusa
✧ HIPO-[1] + *grč.* sthénos: snaga

**hipostézija** *ž psih.* nedovoljna osjetljivost osjetila na dodir; smanjena osjetljivost, hipestezija, *opr.* hiperestezija
✧ HIPO-[1] + *grč.* aísthēsis: osjetljivost

**hȉpostil** *m pov. arhit.* velika dvorana ili trijem kojima strop nose stupovi (u egipatskom i grčkom graditeljstvu koje ne poznaje luk i premošćivanje velikog prostora lukovima)
✧ *grč.* hypóstylos: poduprt stupovima ≃ HIPO-[1] + -STIL

**hiposulfíti** *m mn* ⟨N hiposùlfīt, G hiposulfíta⟩ *kem.* soli hiposulfitne kiseline $H_2S_2O_4$; upotrebljavaju se za izradu bojila

**hipotàksa** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *lingv.* podređenost, zavisnost jedne sintaktičke cjeline (obično rečenice) od druge, *opr.* parataksa // **hipotàktičan** ⟨*odr.* -čnī/-čkī⟩ *prid.* koji je zavisan; podčinjen, podređen △ ~***ne rečenice*** *gram.* zavisnosložene rečenice
✧ *grč.* hypótaksis ≃ HIPO-[1] + táksis: poredak, red

**hipotàlamus** *m anat.* dio mozga koji regulira brojne vegetativne funkcije preko hipofize i neposredno vegetativnim živčanim sustavom; podbrežje
✧ *nlat.* hypothalamus ≃ HIPO-[1] + *grč.* thálamos: odaja

**hipotèhnika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost ili umijeće uzgoja i dresure konja
✧ HIPO-[2] + *v.* tehnika

**hipotéka** *ž* ⟨D L -éci⟩ **1.** *pravn.* založno pravo, teret na nekretninu kojim se osigurava naplata potraživanja (ako ne bude namirena, vjerovnik ima pravo tražiti prodaju založene nekretnine) **2.** *pren.* ono što sprečava postizanje nekog cilja, ono što je razlog teškoća [*nedavni je rat i dalje velika ~ u odnosima dviju zemalja*] // **hipotèkārn|ī** *prid.* **1.** kojemu hipoteka leži u temeljima poslovanja, koji se temelji na radu s hipotekama [*~a banka*] **2.** kojem je hipoteka jamčevina [*~i kredit*]
✧ *grč.* hypothḗke: zalog ≃ HIPO-[1] + -TEKA

**hipotenúza** *ž mat.* najduža stranica pravokutnog trokuta, leži nasuprot pravom kutu; potpona
✧ *lat.* hypotenusa ← *grč.* hypoteínousa (grammḗ): (crta) koja se proteže ispod ≃ HIPO-[1] + teínein: napinjati

**hipotènzija** *ž pat.* pad arterijskog tlaka ispod normale; hipotonija
✧ HIPO-[1] + *v.* tenzija

**hipoteràpija** *ž med. rij.* terapija koja u liječenju teškoća u kretanju koristi jahanje na konjima; jahaća terapija, terapija jahanjem
✧ HIPO-[2] + *v.* terapija

**hipotèrmij|a** *ž* **1.** *pat.* hlađenje i stanje organizma pri većem padu temperature tijela ispod normale (npr. zbog niskih temperatura zimi), ponekad s opasnim posljedicama [*umrijeti od ~e*] **2.** *med.* namjerno smanjenje temperature tijela (ili pojedinih organa) iz terapijskih razloga (operacija mozga, srca, krvnih žila)
✧ HIPO-[1] + -TERMIJA

**hipotéza** *ž* **1.** *log.* sud za koji se pretpostavlja da je istinit kako bi se njime objasnile određene činjenice **2.** pretpostavka na temelju činjenica (u znanosti ili u zbivanjima u društvu) // **hipotètičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je

zasnovan na hipotezi, koji se pretpostavlja; hipotetski, hipotetički; **hipotètičkī** *prid.* koji se odnosi na hipotezu, koji se izvodi iz ili od hipoteze; **hipotètički** *pril.* tako da se »uzme kao hipoteza« **1.** kao da je moguće, u okvirima mogućeg [~, *mogao bih diplomirati sljedeće godine*] **2.** jedva moguće, teško da je moguće, jedva ostvarivo, na rubu mogućeg [*govorim samo* ~]; **hipotètično** *pril.* na hipotetičan način; nagađajući, predmnijevajući; **hipotètičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hipotetično, što je doneseno itd. pod pretpostavkom; **hipòtetsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na pogodbu; pogodbeni [~*e rečenice*] **2.** koji je moguć, ali neizvjestan, nesiguran, koji iskazuje neku daleku mogućnost, još je u okvirima mogućeg, ali je vjerojatnost vrlo mala; teško vjerojatan, jedva moguć, jedva vjerojatan [*postoji još samo* ~*a mogućnost da su preživjeli*] **3.** koji je pretpostavljen; uvjetan, nedokazan, sumnjiv △ ~***a sigurnost*** *log.* pristanak na neki iskaz koji se temelji na nepotpunoj evidenciji, odn. na konvergenciji raznih vjerojatnosti; ~***i silogizam*** *log.* zaključak kod kojeg su jedna ili obje premise hipotetski sudovi; ~***i sud*** *log.* tvrdnja u kojoj postoji ovisnost postojanja subjekta, ili nekog njegovog atributa

✧ *grč.* hypóthesis: osnovica, pretpostavka ≃ HIPO-[1] + -TEZA

**hipotireóza** *ž pat.* oboljenje smanjenog lučenja tiroksina iz štitnjače, očituje se u usporenom metabolizmu, izrazitoj pospanosti, mišićnoj tromosti itd.

✧ HIPO-[1] + *grč.* thyreós: štit + -OZA

**hipotònija** *ž pat.* **1.** *fiziol.* slabljenje napetosti (tonusa) mišića **2.** *biol.* stanje neke tekućine u kojoj je osmotski tlak niži u odnosu na drugu tekućinu odijeljenu membranom; moguće su određene molekularne i ionizirajuće izmjene **3.** smanjeni krvni tlak; hipotenzija

✧ HIPO-[1] + -TONIJA

**hipotròfija** *ž pat.* nedovoljna razvijenost nekog organa ili cijeloga tijela, *opr.* hipertrofija

✧ HIPO-[1] + -TROFIJA

**hipoventilácija** *ž fiziol.* smanjeno disanje, odnosno smanjena ventilacija plućnih alveola

✧ HIPO-[1] + *v.* ventilirati, ventilacija

**hipovitaminóza** *ž pat.* poremećaj uslijed djelomičnog nedostatka nekog vitamina (najčešće zbog nedovoljne ili neprimjerene ishrane); blaža klinička slika nego u avitaminozi, *usp.* avitaminoza

✧ HIPO-[1] + *v.* vitamin + -OZA

**hipovolèmija** *ž fiziol.* smanjenje volumena krvi u cirkulaciji

✧ HIPO-[1] + *v.* volumen + -EMIJA

**hipòzmija** *ž pat. psih.* smanjen osjet njuha

✧ HIP-[1] + *grč.* osmḗ: miris

**HIPSO-** kao prvi dio riječi upućuje na pojam visine [*hipsofobija*]

✧ *grč.* hýpsos: visina

**hipsofòbija** *ž psih.* strah od visine, *usp.* akrofobija

✧ HIPSO- + -FOBIJA

**hipsogràfija** *ž* grana kartografije, bavi se proučavanjem i grafičkim prikazom visina na mapama // **hipsògrafsk|ī** *prid.*, ob. u: △ ~***a krivulja*** *geol.* grafički prikaz prosječnih visina i dubina na površini Zemlje

✧ HIPSO- + -GRAFIJA

**hipsomètrija** *ž geogr.* **1.** mjerenje nadmorske visine nekog mjesta na Zemlji **2.** predstavljanje visina na zemljovidima pomoću izohipsa // **hȉpsometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* instrument za mjerenje tlaka zraka određivanjem vrelišta tekućine poznatih svojstava (npr. vode), mjeri također nadmorsku visinu određivanjem promjene tlaka zraka; **hipsomètrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hipsometriju △ ~***a krivulja*** *hidr.* krivulja na zemljovidu koja pokazuje koji dio slivnog područja leži iznad promatrane nadmorske visine; ~***a ljestvica*** *geogr.* niz tonova istih ili različitih boja koji na zemljovidu predočavaju sve veću nadmorsku visinu ili morsku dubinu; ~***a mapa*** *geogr.* fizički zemljovid na kojemu je reljef predstavljen izohipsama

✧ HIPSO- + -METRIJA

**hȉpsteri** *m mn sociol.* omladinska supkultura 1950-ih, nastala u SAD-u među ljubiteljima be bop jazza, zagovarala je rasnu jednakost i nekonformizam; na razini stila slični britanskim modovima

✧ *amer.engl.* hipsters

**hipuríti** *m mn* ⟨N hipùrīt, G hipuríta⟩ *geol. zool.* mekušci kredne formacije (veličine i do 1 m), važni za izgradnju vapnenačnog krednog kamenja

✧ HIP-[2] + *grč.* ourá: rep

**hîr** *m* ⟨N *mn* hírovi⟩ čin obijesti, nenadani prohtjev, nepredvidiva promjena; kapric [~ *prirode*; *prolazni* ~] // **hiròvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji

je sklon hirovima, koji je sklon nepredvidljivim prohtjevima, koji je sklon nenadanim promjenama; ćudljiv, kapriciozan; **hiròvito** *pril.* na hirovit način; nepredvidljivo, kapriciozno; **hiròvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hirovit ili svojstvo onoga što je hirovito

✧ *xyra: bolest (*rus. dijal.* xirij: slab, bolestan, *polj. dijal.* chyać: bolovati)

**HIR-, HIRO-** kao prvi dio riječi označava ono što je u vezi s rukom ili dlanom [*hiromantija*]

✧ *grč.* kheír: ruka

**hiragàna** *ž lingv.* japansko kurzivno pismo izvedeno iz kineskog pisma i prilagođeno svakodnevnoj upotrebi (jedno od dva japanska pisma)

✧ *jap.* ← hira: obično + kana: japansko slogovno pismo

**hiràgra** *ž pat.* kostobolja u ručnim zglobovima

✧ *grč.* kheirágra ← kheír: ruka + ágra: plijen

**hȉran** *m tehn.* vrsta radarskog daljinomjera za aeronavigaciju

✧ *engl.* **Hi**gh **Ra**nge **N**avigation: navigacija na velikim udaljenostima

**Hȉrc, Dragutin** (1853–1921), hrv. prirodoslovac, geograf i planinar; istraživač flore i faune hrv. planina; napisao oko tisuću popularnih znanstvenih radova (*Revizija hrvatske flore*, *Gorski kotar*)

**hȉri mȍtu** *m* ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* kreolski jezik nastao na temelju austronezijskoga jezika motu; jedan od službenih jezika Papue Nove Gvineje

**hȉrmos** *m glazb. pov.* u bizantskoj glazbi prva strofa svake ode u kanonu; utvrđivala je ritam, melodiju i broj slogova ostalih strofa

✧ *grč.* heirmós: ređanje, spajanje

**HIRO-**, *v.* HIR-

**hirófa** *ž* općenito dekorativni i arhitektonski ukras u obliku biljnog pletera i sl.

✧ *grč.* kheír: ruka

**hirògraf** *m pov.* **1.** isprava s vlastoručnim potpisom onoga koji ju je izdao, *usp.* autograf (**1**) **2.** *rel.* papino pismo bez javnog objavljivanja **3.** svaki od istovjetnih tekstova koji se u nekoliko primjeraka pišu na istoj pergameni, a potom režu na samostalne dijelove

✧ *grč.* kheirógraphos ≃ HIRO- + -GRAF

**Hirohȉto** (1901–1989), japanski car (od 1926), potomak najstarije carske obitelji u svijetu; 15. kolovoza 1945. putem radija zapovjedio kapitulaciju Japana, odrekao se »božanskog podrijetla« (1946) i prihvatio demokratski ustav (1947); naslijedio ga sin Akihito

**hirològija** *ž* skup znanja o sustavu znakova pomoću kojih se sporazumijevaju gluhi (pokreti ruku i prstiju)

✧ HIRO- + -LOGIJA

**hiròmant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji se bavi hiromantijom **2.** *pren.* onaj koji želi drugoga smutiti, prevariti; prevarant // **hiromàntija** *ž* gatanje i proricanje iz oblika ruke i crtovlja dlana; **hiròmantkinja** *ž*, *v.* hiromant; **hiròmantskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na hiromanta i hiromantiju **2.** *pejor.* koji želi, nastoji smutiti, prevariti; prevarantski; **hiròmantski** *pril.* na način hiromanta

✧ *grč.* kheirómantis ≃ HIRO- + -MANT

**Hȉron** *m mit.* kentaur, liječnik, prorok i učitelj Ahileja, Herakla, Tezeja i dr., odrekao se besmrtnosti u korist Prometejevu

**hirospàzma** *ž* ⟨G *mn* -zāmā/-ī⟩ *pat.* bolan grč u ruci koji nastaje od dugotrajna i neprekidna pisanja

✧ HIRO- + *grč.* spásma: grč

**Hirošíma** *ž* grad i luka na *J* dijelu otoka Honshu, Japan, o. 1.200.000 stan., simbol katastrofe koju uzrokuje atomsko oružje (na grad je 6. 8. 1945. bačena prva atomska bomba u povijesti, koja je ubila 200.000 ljudi)

**hiròtērīj** *m zool. geol.* vodozemac donjeg trijasa; sačuvani su otisci stopala u pješčenjaku

✧ *nlat.* chirotherium ≃ HIRO- + *grč.* thēríon: zvijer

**hirotònija** *ž pravosl.* akt dobivanja svećeničke vlasti polaganjem episkopovih ruku

✧ *grč.* kheirotonía: glasovanje podizanjem ruke ≃ HIRO- + -TONIJA

**hȉršlēder** *m reg.* jelenja koža, upotrebljava se ob. za izradu odjeće i obuće; antilop [*rukavice od ~a*]

✧ *njem.* Hirschleder ≃ Hirsch: jelen + Leder: koža

**Hirtz** (*izg.* Hȉrc), **Miroslav** (1878–1944), hrv. zoolog, urednik *Prirode*, skupio i obradio građu za *Rječnik narodnih zooloških naziva*

**hirzutȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fiziol.* pretjerana dlakavost u žena na mjestima ob. oskudne dlakavosti

✧ *lat.* hirsutus: dlakav

**hȉs** *m glazb.* kromatski povišen ton h (enharmonijski jednak tonu c)

**Hȉspānija** *ž geogr. pov.* u starom vijeku na-

ziv Pirenejskog poluotoka // **hispànist** *m* stručnjak u hispanistici; **hispanìstičkī** *prid.* koji se odnosi na hispanistiku i hispaniste; **hispanìstički** *pril.* kao hispanist, na način hispanista; **hispanìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem jezika, književnosti i kulture govornika španjolskog jezika; **hispanìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ prepoznatljiva pojedinost iz španjolskoga jezika usvojena u drugom jeziku

✧ *lat.* Hispania: Španjolska

**Hispanoamerikánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* Hispanoamerikánci, G Hispanoamerìkānācā⟩ stanovnik Latinske Amerike // **hispanoamèričk|ī** *prid.* koji se odnosi na Latinsku Ameriku i španjolski jezik [*~a kultura*]

✧ *v.* Hispanija + *v.* Amerika, Amerikanac

**hispanoàrapsk|ī** *prid.* hispanomaurski, ob. u: △ *~a* ***umjetnost*** *pov. umj.* maurska umjetnost, umjetnost muslimanske Španjolske u srednjem vijeku

✧ *v.* Hispanija + *v.* Arapin, arapski

**hispanòfon** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji govori španjolski

✧ *v.* Hispanija + -FON

**hispanomàurskī** *prid.*, *v.* hispanoarapski

✧ *v.* Hispanija + *v.* Mauri, maurski

**Hispanorímljanin** *m* ⟨N *mn* Hispanorímljani⟩ *pov.* stanovnik Hispanije u rimsko doba

✧ *v.* Hispanija + *v.* Rim, Rimljanin

**histàmīn** *m* ⟨G histamína⟩ *kem.* $C_5H_9N_3$, fiziološki aktivan spoj lokalnog i općeg djelovanja; nastaje razgradnjom aminokiseline histidina kod raznih alergijskih oboljenja; sastavni je dio otrova nekih insekata

✧ *konstr.*, *v.* hist(idin) + *v.* amin(i)

**histerektòmij|a** *ž med.* kirurško odstranjenje maternice [*obaviti/izvršiti ~u*]

✧ *grč.* hystéra: maternica + *v.* ektomija

**histeréza** *ž* **1.** *fiz.* pojava u kojoj rezultati nekog djelovanja traju i po uklanjanju uzročnika toga djelovanja **2.** *ekon.* pretpostavka da naravna stopa nezaposlenosti automatski prati putanju stvarne nezaposlenosti **3.** *inform.* sklonost uređaja, sklopa ili sustava da se ponaša različito, ovisno o smjeru promjene ulaznog parametra △ ***magnetska*** *~ fiz.* magnetizam nekog feromagneta traje još neko vrijeme poslije prestanka djelovanja magnetske sile (postojanje permanentnih magneta posljedica je magnetske histereze)

✧ *grč.* hystérēsis: nedostatak

**histèrija** *ž pat.* **1.** duševni poremećaj karakterističan po izljevima jakih emocija i simptomima poput paralize koji nemaju tjelesnog uzroka; psihogenija **2.** *razg.* jak i nekontroliran emocionalni ispad // **histèrič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se odnosi na histeriju, koji je obilježen histerijom ili koji je prouzročen histerijom [*~ni ispad*; *~na reakcija*] **2.** koji ima ili je sklon histeriji [*~na osoba*; *~an karakter*]; **histèrično** *pril.* na histeričan način; **histèričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pat.* stanje onoga koji je histeričan; **histèrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ onaj koji boluje od histerije; **histerizírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* histerìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** postupiti/postupati u histeriji, očito i u velikoj mjeri pokazati/pokazivati znake histerije **2.** *razg.* biti u afektu, luditi/ludovati za čim ili kim

✧ *grč.* hystéra: koju boli maternica, jer su stari Grci vjerovali da je bolest karakteristična za žene i da joj je uzrok poremećaj u maternici ≃ hystéra: maternica

**histèrōn-protèrōn** *m* **1.** *log.* pogreška u dokazivanju: jedan se sud izvodi iz drugoga koji tek treba dokazati **2.** *jez. knjiž.* retorička figura, sastoji se u okretanju logičnog ili kronološkog redoslijeda dvaju jezikom iskazanih elemenata [*umrijet ćemo, odrastat ćemo*; *moriamur et in media arma ruamus*]

✧ *grč.* hýsteron: kasnije + próteron: prije

**histìdīn** *m* ⟨G histidína⟩ *kem.* $C_6H_9O_2N_3$, jedna od esencijalnih aminokiselina, važan sastojak mnogih biljnih i životinjskih bjelančevina

**HISTO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na tkivo [*histotomija*]

✧ *grč.* histós: tkalački stan, konac na tkalačkom stanu, tkanje

**histocìōm** *m* ⟨G histocióma⟩ *pat. fiziol.* skupni naziv za grupu malignih ili benignih tumora u tkivima, mezodermnog podrijetla

✧ HISTO- + *grč.* kýtos: šupljina + -OM

**histodijagnòstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* dijagnostički postupak mikroskopskog pregleda tkiva uzetog biopsijom ili punkcijom

✧ HISTO- + *v.* dijagnoza, dijagnostika

**histofiziològija** *ž med.* grana histologije, proučava morfološke promjene tkiva i organa u njihovoj normalnoj funkciji

✧ HISTO- + *v.* fiziologija

**histògēn** *m* ⟨G histogéna⟩ *biol.* svaka tvar sposobna da podržava stvaranje i obnovu nekog tkiva // **histogènija** *ž biol.* proces pravilnog

razvijanja tkiva u životinjskim i biljnim tijelima; histogeneza
✧ HISTO- + -GEN

**histogèneza** *ž biol.* **1.** stvaranje i razvoj različitih tkiva iz embrija **2.** *v.* histogenija
✧ HISTO- + -GENEZA

**histògram** *m* grafički prikaz distribucije frekvencija gdje se frekvencije niza predočuju pravokutnicima
✧ HISTO- + -GRAM

**histokèmija** *ž* grana histologije, proučava kemijski sastav i metabolizam stanica i tkiva
✧ HISTO- + *v.* kemija

**histolíza** *ž* **1.** *biol.* enzimatska razgradnja organskoga tkiva **2.** *pat.* patološko razaranje tkiva u gnojnim upalama **3.** *pat.* raspadanje tkiva poslije smrti
✧ HISTO- + -LIZA

**histològija** *ž med.* znanost koja se bavi proučavanjem mikroorganske građe pojedinih tkiva organizma; mikroskopska anatomija // **històlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* stručnjak u histologiji; **històloškī** *prid.* koji se odnosi na histologiju [~ *pregled*; ~ *nalaz*]
✧ HISTO- + -LOGIJA

**históni** *m mn* ⟨N hìstōn, G históna⟩ *fiziol.* malene bazične bjelančevine, proteinski su dio kromosomskog materijala
✧ HISTO- + *v.* (prot)on(i)

**histoplazmóza** *ž pat.* gljivična bolest koja najprije zahvaća pluća (slična je plućnoj tuberkulozi), a potom i ostale organe (ljudi i životinja)
✧ HISTO- + *v.* plazma + -OZA

**hìstōrij|a** *ž* **1.** *term.* znanost koja proučava prošlost, bavi se obrađivanjem prošlosti; historijska (povijesna) znanost [*historia rerum gestarum*] **2.** ukupnost prosudbi i misli koje se stječu proučavanjem prošlosti, memorija koju buduće generacije čuvaju o prošlosti [*~a će o tome suditi*; *njegovo će ime ostati u ~i*] **3.** *razg.* priča, pripovijedanje o prošlim vremenima (*res gestae*); povijest // **historicìtēt** *m* ⟨G historicitéta⟩ povijesna autentičnost, utemeljenost priče, činjenice i sl. u stvarnim prošlim zbivanjima [~ *ovog teksta je dvojben*]; historičnost; **historicìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *razg.*, *v.* historizam (**1**,**2**) **2.** *pov. umj.* u arhitekturi (i skulpturi) 19. st. (između klasicizma i secesije) način oblikovanja imitiranjem historijskih stilova i primjenom njihovih konstruktivnih i dekorativnih elemenata, obuhvaća neoromaniku, neogotiku, neorenesansu, neobarok i dr.; **històričār** *m* onaj koji se bavi historijom; historik, povjesničar; **històričārev** (**històričārov**) *prid.* koji pripada historičaru; **històričārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* historičar; **històričarskī** *prid.* koji se odnosi na historičare; **històričarski** *pril.* kao historičar, na način historičara; **històričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *term.*, *v.* historicitet; **historìjāt** *m* ⟨G historijáta⟩ potanki opis slijeda nekog događaja; **histȍrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na historiju; povijesni △ *~a nužnost* *fil.* stav da je povijesni razvoj predodređen nekim okolnostima (ekonomskim, ideološkim, rasnima i sl.); *~i materijalizam* *fil. ideol.* marksističko tumačenje povijesnog razvoja prema kojem napredak proizvodnih snaga određuje formiranje društvenih odnosa u proizvodnji koji su osnova cjelokupnoj političkoj i kulturnoj nadgradnji; *~i stilovi* *pov. umj.* u europskoj arhitekturi i primijenjenoj umjetnosti u 19. st. stilovi koji se inspiriraju dalekim povijesnim razdobljima (antikom, srednjim vijekom i sl.); *~o slikarstvo* *pov. umj.* grana slikarstva u kojoj se prikazuju **1.** povijesna zbivanja **2.** u širem smislu i legendarne, epske i sl. teme; **histȍrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* historičar; **historìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** historijsko prilaženje pojavama prirode i društvenog života, njihovo promatranje u procesu postanka i razvitka; historicizam **2.** *razg.* prenaglašenost historijskih činjenica među ukupnim činjenicama duhovnog i javnog života; historicizam **3.** *lingv.* riječ koja označava pojavu iz prošlosti [*kmet, ban*]
✧ *lat.* historia ← *grč.* historía: proučavanje putem istraživanja, povijest; hístōr onaj koji zna ili vidi

**historiogràfija** *ž* **1.** znanost koja se bavi opisivanjem prošlosti ljudskog društva prema izgrađenoj metodi; historijska znanost **2.** *term.* predznanstveno bavljenje prošlošću od Herodota do 19. st. // **historiògraf** *m* onaj koji piše historiju; povjesničar; **historiògrafkinja** *ž*, *v.* historiograf; **historiògrafskī** *prid.* koji se odnosi na historiografiju i historiografe
✧ *grč.* historiographía ≃ *v.* historija + -GRAFIJA

**histotòksik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *biol.* tvar sposobna da uništi neko tkivo
✧ HISTO- + *v.* toksičan

**histotòmija** *ž med.* rasijecanje organskih tkiva
✧ HISTO- + -TOMIJA

**Histria** (*izg.* Hìstria) *ž ant.* ime za poluotok Istru // **Hìstri** *m mn* ime predrimske etničke skupine koja je u antičko doba nastanjivala poluotok Istru
✧ *lat.*

**histrìōn** *m* ⟨G histrióna⟩ **1.** *pov.* glumac i plesač u pantomimi u starom Rimu **2.** glumac (osobito u putujućim ili *ad hoc* grupama) **3.** *pejor.* lakrdijaš, cirkusant, zabavljač općenito // **histriòničnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* sklonost pretjeranoj mimici, gestikulaciji; svraćanje pozornosti, intenzivno maštanje; **histrìōnskī** *prid.* koji se odnosi na histrione
✧ *lat.* histrio ← *etrušč.*

**hiškarjâna** *ž lingv.* indijanski jezik koji se govori u Venezueli; hiškar̀janski jezik

**hȉt** (I) *m* ⟨N *mn* hìtovi⟩ **1.** *term.* proizvod (materijalni ili duhovni: pjesma, film, odjevni predmet i sl.) koji, popraćen snažnom medijskom propagandom, postaje nezaobilazna (najčešće kratkotrajna) pojava koja pobuđuje veliko zanimanje; uspješnica **2.** *inform.*, *v.* pristup (4) **3.** *int.* naziv za jedno učitavanje sadržaja neke stranice; posjet // **hȉt** (II) *prid.* ono što ima karakteristike hita (1) [*~-film*; *~-grupa*; *~-knjiga*; *~-pjesma*] △ **~-parada** **1.** lista (ob. popularne glazbe) sastavljena prema popularnosti kod slušatelja ili prema broju prodanih ploča **2.** radio ili televizijska emisija u kojoj se izvode trenutačno najuspješnije skladbe rangirane prema listi popularnosti; **hìtovskī** *prid.* koji se odnosi na hit; **hìtovski** *pril.* kao u hitu, na način hita
✧ *amer.engl.* hit

**hȉtan**, *v.* hitati[2]

**hȉtar**, *v.* hitati[2]

**hȉtati**[1] (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* hitnuti (1) // **hȉtac** *m* ⟨G hȉca, N *mn* hȉci⟩ **1.** pucanj iz vatrenog oružja **2.** *fiz.* izbacivanje nekog tijela u prostor nekom početnom brzinom △ ***kosi*** ~ *bal.* gibanje tijela izbačenog pod kutem s obzirom na horizontalnu ravninu pod utjecajem gravitacije; ***početni (okomiti)*** ~ *bal.* gibanje tijela okomitim smjerom u odnosu na površinu Zemlje početnom brzinom koja se zbog gravitacije s ubrzanjem jednolično smanjuje dok ne padne na nulu; ***vodoravni (horizontalni)*** ~ *bal.* gibanje tijela izbačenog stanovitom brzinom u vodoravnom smjeru; staza njegova kretanja je parabola; **hȉtimice** *pril.* onako kako se baci kamen iz ruke na daljinu, vrzimice; **hȉtiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *prid. trp.* hȉćen⟩ *reg.*, *v.* baciti (1); **hȉtnuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* hȉtnuo⟩ **1.** (što) baciti, izbaciti; ob. u značenju da se baci što dalje ili do određenog cilja [~ *iz ruke*] **2.** (se) izbaciti se tijelom (npr. do željene visine)
✧ *prasl.* i *stsl.* xytiti (*rus.* po-xítit': ugrabiti, *češ.* chytiti, chytati: uhvatiti) ≃ *v.* hvatati, hvat

**hȉtati**[2] (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** nastojati da se što prije stigne ili obavi; žuriti, spješiti **2.** trčati [*on hita k cilju*] // **hȉt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ne trpi odlaganje, koji ne trpi kašnjenje, koji se mora obaviti što prije; žuran △ ***~na pomoć*** služba brze liječničke pomoći; hitna; **hȉtar** *prid.* ⟨*odr.* -trī⟩ koji radi brzo, koji se kreće brzo; brz [~ *na peru/jeziku/odgovoru*]; **hȉtnā** *ž* ⟨G -ē, D L -ōj⟩ *razg.* hitna pomoć, *v.* hitan △; **hȉtno** *pril.* bez odgađanja; neodgodivo, žurno; **hȉtnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je hitno; **hítnja** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ žurba; **hitrìna** *ž*, *v.* hitrost; **hȉtro** *pril.* okretno, brzim kretnjama, munjevito; **hitròća** *ž*, *v.* hitrost; **hȉtrōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hitar i svojstvo onoga što je hitro; hitrina, hitroća
♦ *pr.* (nadimačka): **Hȉtrec** (240, Zlatar Bistrica), **Hȉtrī** (Dubrovnik)
✧ *v.* hitati[1]

**Hitchcock** (*izg.* Hȉčkok), **Alfred** (1899–1980), britanski i američki filmski redatelj, majstor filmskih trilera (*Rebecca*, *Prozor na dvorište*, *Sjever-sjeverozapad*, *Vrtoglavica*, *Ptice*, *Psiho* i dr.) // **hȉčkokovskī** *prid.* koji je napet, pun zastrašujućeg iščekivanja i atmosfere iznenadnih obrata [~ *film*]

**hìtīn** *m* ⟨G hitína⟩ *biol.* netopljiv polisaharid od kojeg se sastoji vanjski oklop mnogih životinja (rakovi, kukci, stonoge i dr.) te koji izgrađuje staničje brojnih gljiva i lišaja
✧ *grč.* khitṓn: haljina, oklop + -IN

**Hitler** (*izg.* Hȉtler), **Adolf** (1889–1945), vođa njemačke Nacionalsocijalističke stranke, diktator od 1933, glavni vinovnik 2. svjetskog rata (1939); opsjednut rasnom teorijom o superiornosti njemačke rase i vizijom o dominaciji Njemačke nad Europom i svijetom (formulirano u knjizi *Mein Kampf* 1925–26); jedan od najvećih ratnih zločinaca u povijesti;

suočen s potpunim porazom, počinio samoubojstvo 30. 4. 1945. // **hitlerìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* politički sustav koji je stvorio A. Hitler ili oni koji su se inspirirali njegovim primjerom; nacizam, nacifašizam; **hìtlerovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *pov.* pristaša Hitlerove politike 1920–1945; **hìtlerovsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Hitlera [*~a politika*] **2.** koji se ponaša, koji djeluje poput Hitlera; zločinački [*~i postupak prema Židovima, Poljacima, Romima* i dr.] △ *~a* ***Njemačka*** *pov.* Treći Reich (1933–1945)

**Hìtlerjūgend** *m pov.* organizacija nacističke omladine, *usp.* nacizam

✧ *njem.* Hitlerjugend: Hitlerova mladež

**hìtmējker** *m glazb. žarg.* skladatelj čije skladbe postaju hitovi // **hìtmējkerskī** *prid.* koji se odnosi na hitmejkera

✧ *amer.engl.* hit-maker

**hìtōn**[1] *m* ⟨G hitóna⟩ *pov.* starogrčka bijela odjeća od vune ili lana, bez rukava, slična haljini, koju su nosili muškarci i žene odijevajući je na golo tijelo

✧ *grč.* khitṓn ← *semitski*

**hìtōn**[2] *m* ⟨G hitóna⟩ *zool.* morski mekušac (*Chiton olivaceus*) iz porodice babuški; h. maslinasti

✧ *v.* hiton[1]

**hitròprstić** *m ekspr.* onaj koji je sklon krađi, koji ima hitre prste kad se radi o uvlačenju u tuđi džep; lopov, kradljivac, dugoprstić

✧ *v.* hitati[2], hitar + *v.* prst

**HIV** *krat.* retrovirus iz skupine uzročnika leukemije u ljudi; uzročnik AIDS-a

✧ *engl.* **H**uman **I**mmunodeficiency **V**irus

**hìzmet** (**ìzmet**[1]) *m reg. zast.* služba, dvorba [*ići na ~*]; usluga // **hizmèćār** (**izmèćār**) *m* ⟨G hizmećára⟩ *reg. zast.* sluga, poslužitelj; **hizmećáriti** (**izmećáriti**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hizmèćārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *reg. zast.* služiti, raditi kao sluga; **hìzmećārka** (**ìzmećārka**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hizmećar

✧ *tur.* ← *arap.* ḫidmä

**hȉža** *ž* ⟨G *mn* hîžā⟩ *reg.*, *v.* kuća

◈ *pr.*: **Hȉža** (Vinkovci), **Hȉžāk** (260, Ludbreg, Zagorje), **Hȉžār** (120, Zagorje), **Hȉžman** (240, Međimurje), **Pòhižek** (Krapina, Zagreb i okolica)

✧ *prasl.* i *stsl.* xyža (*rus. dijal.* xížina) ← *germ.* *xūs- (*stvnjem.* hūs)

**hjêr** *m lingv.* ime slova h u glagoljičnoj i ćiriličnoj azbuci, *usp.* h (**2**)

**hl** *krat.* hektolitar, *v.*

**hlȁče** *ž pl. tantum* ⟨G *mn* hlâčā⟩ dio odjeće koji od pasa pokriva noge [*kratke/duge ~*] △ ***jahačke*** ~ hlače široko krojene do koljena, od koljena su sužene kako bi mogle ući u čizmu ili u čarapu, *usp.* čakšire, rajthoze; ***ribarske*** ~ hlače krojene tako da se uze prema dolje a dosežu ob. do pola lista na nozi; ***tirolske*** ~ kožne kratke hlače; ***zvonaste (mornarske)*** ~ muške i ženske hlače koje se naglo šire prema stopalu, po tradiciji ih nose pomorci // **hlàčevina** *ž* čvrsta pamučna tkanina, upotrebljava se za radna odijela i sl.; **hlàčice** *ž pl. tantum* **1.** *dem.* od hlače **2.** dječje hlače △ ***vruće*** ~ kratke pripijene ženske hlačice koje ističu bokove i stražnjicu; **hlȁčnica** *ž* nogavica

✧ *holče ← *lat.* calcea: obuća (riječ je posuđena iz alpskog latiniteta prije 8. st.)

**hlâd** *m* ⟨N *mn* hládovi⟩ mjesto u sjeni, prostor zaštićen krošnjom ili krovom koji nije izložen izravnom utjecaju sunca [*sjesti u ~*; *skloniti se u ~*; *biti u ~u*]; hladovina // **hlád|an** *prid.* ⟨*odr.* hlâdnī, *komp.* hlàdnijī⟩ **1.** koji ima nisku temperaturu, pobuđuje osjet studeni, hladnoće [*~na zakuska*; *~no jelo*; *~an znoj* znak straha, jeze, *opr.* topao] **2.** *pren.* koji se ne uzbuđuje, ostaje miran u neugodnim ili uzbuđujućim situacijama; ravnodušan [*~an doček* doček bez srdačnosti; *~an kao led* **a.** vrlo hladan **b.** *pren.* neljubazan; *~an ton* neljubazan ton] △ *~**na fronta*** *meteor.* naziv za vremenske promjene uzrokovane prodorom zračnih masa koje se uvlače pod topliju zračnu masu; *~**ni rat*** **1.** *pov.* razdoblje iza 2. svjetskog rata obilježeno krajnjom zaoštrenošću odnosa između SAD-a i SSSR-a (i blokova koje su predvodile) **2.** *pren.* neprijateljski odnosi među državama bez upotrebe oružja, ali s propagandno-ideološkim sredstvima; *~**ni zid*** pojas u kojem se sudaraju morske struje različitih toplinskih svojstava; *~**no oružje*** oružje iz kojega se ne puca (za razliku od vatrenog; nož, mač, strijela, koplje, bodež i dr.); **hlȁdenac** *m* ⟨G -ēnca, N *mn* -ēnci⟩ vrelo, studenac, *usp.* kladenac; **hlàdetina** *ž kulin.* ohlađen i želatiniziran sok od iskuhana mesa i okosnica; mrzletina, pihtija, piktije, žele, aspik, drhtalica, pače, drče, sulc; **hlàdetinast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je kao masa poput hladetine, koji drhturi na površini, koji nije sasvim krut ili tvrd; drhtu-

rav, mlohav [~*o lice*; ~*i obrazi*] **2.** *pren.* koji nije čvrst u obradi, kompoziciji; **hlàdilo** *sr* sredstvo za hlađenje; **hladiónica** *ž konstr.*, *v.* hladnjača (**1**); **hladiòničkī** *prid.* koji se odnosi na hladionik; **hladiònīk** *m* ⟨G hladioníka, N *mn* hladioníci, G hladioníkā⟩, *v.* hladnjak (**2b**); **hláditi** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* hlâdīm (se), *pril. sad.* -dēći (se), *prid. trp.* hlâđen, *gl. im.* -áđēnje⟩ **1.** (što, koga) oduzimati čemu toplinu (onomu što je vruće ili toplo) do željene mjere, snižavati čemu temperaturu, činiti hladnijim; rashlađivati, ohlađivati **2.** (što, koga) *pren.* donositi, pronositi hladno (prema toplome), izazivati osjećaj ugodne ili umjerene hladnoće, činiti svježijim **3.** (što, koga) *pren.* umirivati, stišavati ono što je raspaljeno, zagrijano (o raspoloženju među ljudima, načinu vođenja razgovora itd.) **4.** (se) *pren.* postajati ravnodušan, gubiti oduševljenje ili polet; smirivati se (u raspoloženju i osjećajima); **hládno** *pril.* ⟨*komp.* hlàdnijē⟩ **1.** s hladnoćom, sa studeni, studeno [~ *je*] **2. a.** bez uzbuđenja, suzdržano, ravnodušno **b.** s naglašenom suzdržanošću; neljubazno, ledeno [~ *su ga primili*]; **hladnòća** *ž* **1.** vrijeme, vremenske prilike kad vladaju niske temperature; studen, zima **2.** mirnoća, staloženost, odmjerenost, prisebnost duha **3.** hladno držanje; suzdržanost, neljubaznost; **hládnjač|a** *ž* **1.** poduzeće, postrojenje za držanje i čuvanje hrane i druge kvarljive robe [*zagrebačka ~a*]; hladionica **2.** prijevozno sredstvo (kamion, vagon itd.) namijenjeno prevoženju hrane i druge kvarljive robe [*kamion-~a*; *vagon-~a*; *prevoziti ribu ~om*]; **hlâdnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1.** *knjiš.* mjesto uređeno za sjedenje na otvorenom prostoru sa zaklonom od sunca; sjenica **2.** *tehn.* **a.** uređaj za hlađenje motora, procesora i dr. naprava koje se griju pri svojem radu **b.** kućanski ili sl. uređaj za hlađenje i čuvanje namirnica; frižider, hladionik; **hlàdnjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hlàdnīm, *pril. sad.* hlàdnēći, *gl. im.* -ēnje⟩ postajati hladniji ili hladan (ob. o vremenu); **hladòvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* hlàdujēm, *pril. sad.* hlàdujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** boraviti u hladu **2.** *pren.* ljenčariti, ne raditi; **hladòvina** *ž* **1.** *v.* hlad **2.** *pren.* mjesto ili posao gdje se malo radi i lagano živi, posao koji nije naporan, lagodno radno mjesto; **hladòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je bogat hladom, koji stvara dobar hlad

◈ *pr.*: **Hlâd** (220, Zagreb, Klanjec), **Hláde** (Duga Resa), **Hlàdek** (*I* Slavonija), **Hlàdik** (*Z* Slavonija), **Hlàdika** (Zagorje, Prigorje), **Hlàdilo** (Dubrovnik), **Hlàdīš** (Prigorje), **Hlâdki** (Međimurje, Prigorje), **Hl̀ādnić** (Ludbreg), **Hl̀ādnīk** (Zagreb, Dugo Selo), **Hlàduvka** (Vrbovec) ◇ *top.* (često u *hidronim.*): **Hlâdnā vồda**, **Hlâdnī vȉr** i sl.

✧ *prasl.* *xoldъ (*rus.* xólod: hladnoća, *polj.* chłód) ≃ *lit.* šaltas: hladan

**hladnìkija** *ž bot.* biljni rod (*Hladnikia*) iz porodice štitarki (*Apiacceae*) s fino razdijeljenim listovima i rebrastim plodovima

✧ *nlat.* hladnikia, prema češkom botaničaru Hladniku

**hl̀ādnokr̄v|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji ima tjelesnu temperaturu promjenjivu sukladno okolini (npr. riba) [~*na životinja*], *opr.* toplokrvan **2.** koji se ne uzbuđuje u opasnim ili teškim situacijama, koji ne gubi prisutnost duha; miran, hladan, uvijek priseban // **hl̀ādnokr̄vno** *pril.* na hladnokrvan način; prisebno; **hladnokŕvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga koji je hladnokrvan [*sačuvati* ~]; **hladnòkr̄vnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *agr.* pasmina konja mirne ćudi i hladne krvi [*hrvatski* ~]

✧ *v.* hlad, hladan + *v.* krv

**hladnoràtovskī** *prid.* koji se odnosi na hladni rat (razdoblje u odnosima velikih sila poslije 2. svjetskog rata), *usp.* hladni rat, *v.* hladan △ // **hladnoràtovski** *pril.* kao u hladnom ratu, na način hladnog rata

✧ *v.* hlad, hladan + *v.* rat

**hl̀ādolēž** (**l̀ādolēž** *razg.*) *m bot.* biljka penjačica (*Convolvulus*) iz porodice slakova (*Convolvulaceae*)

✧ *v.* hlad + *v.* ležati

**hlàīna** *ž*, *v.* hlena

**hlamída** *ž pov.* u antičkoj Grčkoj kratki muški ogrtač, kabanica

✧ *grč.* khlamýs

**hlâp**[1] (**hl̀āp**) *m* ⟨N *mn* hlápovi⟩ *zool.* traženi morski rak deseteronožac (*Homarus vulgaris*) iz porodice *Palinuridae*; karlo, rarog

✧ *v.* hlap[2]

**hlâp**[2] *m zast. pov.* kmet, težak, sluga

◈ m. os. imena (zaštitnička) *zast.*: **Hlâp**, **Hl̀āpac**, **Hl̀āpen**, **Hl̀āpoje**, **Hl̀āpota** ◇ *pr.*: **Hlâp** (Velika Gorica), **Hl̀āpčić** (180, Međimurje), **Hlàpec** (Sveti Ivan Zelina, Našice), **Hl̀āpović**, **Hlòpec** (Velika Gorica), **Làpac** (Baranja), **Làpanja** (Banovina),

Lȁpaš (*Z* Slavonija), **Làpčević** (190, Gvozd, Banovina, Slavonija), **Lȁpčić** (180, Knin, Dalmacija), **Lâpec**, **Làpēnda** (Imotski, Dalmacija), **Lápić** (230, Sinj, Lika, Zagora)
✧ *prasl.* *xolpъ: momak (*rus.* xolóp, *polj.* chłop) ? ≃ *lit.* šelpti: pomagati

**Hlȁpičina** *ž* naselje (u blizini Čakovca), 832 stan. // **Hlapičínec** *m* (**Hlȁpičīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Hlapičínci⟩ stanovnik Hlapičine; **hlapȉčīnskī** *prid.* koji se odnosi na Hlapičinu i Hlapičince

**hlapìnika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* grmovi sredozemnih šikara (*Calycotome*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*)

**hlápiti** (**hlápjeti**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -pēći, *gl. im.* -pljēnje⟩ prirodnim procesom i bez primjene posebnog tehničkog postupka iz tekućeg prelaziti u plinovito stanje; isparavati, izvjetravati // **hlàpiv** (**hlàpljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji hlapi [~ *na zraku*]; **hlàpivōst** (**hlȁpljivōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hlapivo [~ *tvari*; ~ *vode*]
✧ *ekspr.*, *onom.* ≃ *slov.* hlipati: teško disati, *strus.* xlygrat'

**hlàptati** *nesvrš.* ⟨*prez.* hlȁpćēm, *pril. sad.* hlȁpćūći, *gl. im.* -ānje⟩ bučno ispijati tekućinu (ob. o psu); lapsati, laptati
✧ *ekspr.*, *onom.*, *v.* hlapiti

**Hlȅbine** *ž mn* ⟨G *mn* -īnā⟩ naselje (u blizini Koprivnice), 1395 stan. // **Hlebínac** *m* (**Hlèbīnka** *ž*) ⟨G -nca, V Hlèbīnče, N *mn* Hlebínci, G Hlebínācā/Hlèbīnācā⟩ **1.** stanovnik Hlebina **2.** (hlebinac) *pren.* naivčina, naivac (prema slikarskoj školi naivaca iz Hlebina); **Hlebínčev** *prid.* koji pripada Hlebincu; **hlèbīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Hlebine △ ~***a škola*** *lik.* hlebinska škola poseban stil slikanja bojama na staklu s temama iz seoskog života koji su razvili slikari samouci u podravskom selu Hlebinama pod nadzorom slikara Krste Hegedušića (najistaknutiji predstavnik I. Generalić)
◈ *pr.* (etnici): **Hlebínac** (Virovitica, Daruvar), **Lebínac** (130, Bjelovar, Virovitica, Senj), **Lebínec** (Podravina, Prigorje)
✧ *prasl.* *xlębь: blato

**Hlebnikov** (*izg.* Hlèbnikov), **Velemir** (1885–1922), ruski pjesnik, jedan od organizatora futurističkog pokreta (*Šaman i Venera*)

**hléna** *ž pov.* u staroj Grčkoj širok vuneni ogrtač što se nosio povrh hitona pričvršćen kopčom na ramenu; hlaina
✧ *grč.* khlaîna

**hlépiti** (**hlépjeti**) (za čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -pēći, *gl. im.* -pljēnje⟩ jako željeti nešto; žudjeti
✧ *ekspr.*, *v.* hlapiti

**Hlòe** *ž mit.* nadimak božice Demetre kao zaštitnice mladih usjeva

**hljȅb** *m* ⟨N *mn* hljèbovi⟩ **1.** *ekspr.* (+ *srp.*) kruh **2.** *knjiš.* okrugao oblik kruha [~ *kruha*] // **hljȅbac** *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci⟩ *reg.* kruh; **hljèpčić** *m* okrugao oblik peciva, vrsta okruglog peciva; panin △ ~***i Sv. Lucīje*** *pov.* hljepčići od miješanog brašna koji su se na dan Sv. Lucije bacali sa zvonika istoimene crkve u Jurandvoru na Krku kao ostatak Panspermije, *usp.*
◈ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Hlȅb** (280, Zlatar Bistrica, Zagorje), **Hlèbār** (Koprivnica, Ludbreg), **Hlèbec** (360, Zagorje), **Hlèbetina** (Jastrebarsko), **Hlèbić** (Jastrebarsko), **Lèbār** (Međimurje, *Z* Slavonija, Zagorje; *v.* i rebro), **Lèbarić** (Rijeka, Karlovac), **Lèbec** (Čazma, Garešnica, Prigorje, Istra), **Lébić** (Slavonski Brod), **Pȅtohleb** (Buzet)
✧ *prasl.* i *stsl.* xlěbъ (*rus.* xleb, *polj.* chleb) ← *got.* hlaifs: kruh

**hm**[1] *krat.* hektometar

**hm**[2] *riječca* (često ponovljeno hm-hm ili hm-hm-hm) konvencija pisanja za ono što se čuje kad se zatvorenih usta zrak pusti kratko kroz nos u zn. **1.** razmišljanja, krzmanja, nevjerice, uzimanja predaha da se nešto kaže i sl. **2.** (u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika) nevjerice ili sumnje u njegove riječi **3.** (hm-hm-hm treće naglašeno) lagano izraženog zadovoljstva ili lagane ugode
✧ *ekspr.*

**hmȅlj** *m* ⟨G hmèlja⟩ *bot.* industrijska biljka penjačica (*Humulus lupulus*) iz porodice konoplji (*Cannabinaceae*), ženski se cvjetovi upotrebljavaju kao sirovina u proizvodnji piva i u medicini // **hmèljār** *m* onaj koji uzgaja i prerađuje hmelj; **hmèljara** *ž* pogon, zaseban prostor u kojem se obavlja prerada hmelja; **hmèljārnī** *prid.* koji ima svojstva hmelja, koji pripada hmelju; hmeljni; **hmèljārnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ površina na kojoj se uzgaja hmelj; hmeljište; **hmeljárstvo** *sr agr.* proizvodnja i prerada hmelja; **hmȅljīšte** *sr*, *v.* hmeljarnik; **hmȅljnī** *prid.*, *v.* hmeljarni
◈ *pr.*: **Hmèlāš** (Slavonski Brod), **Hmèlik** (Podravska Slatina, Bjelovar), **Hmȅlina**

(250, Zagreb, Krapina), **Hmȅljina** (Baranja) ◊ *top.* (naselje): **Hmȅlje**
✧ *prasl.* *xmelь (*rus.* xmel', *polj.* chmiel) ← *germ.* (*stengl.* hymele) ili *turk.*

**hmong-mien** *m*, *v.* miao-jao

**Ho** *kem.* simbol za element holmij

**hoàcīn** *m* ⟨G hoacína⟩ *zool.* ptica (*Opisthocomus hoatzin*), slična gnjetlu, u jatima prebiva u porječju Amazone; ciganska kukumača, smrdljivi gnjetao
✧ *nahuatl* huactzin

**Hobbema** (*izg.* Hòbema), **Meindert** (1638–1709), nizozemski slikar, jedan od najistaknutijih baroknih pejzažista nizozemske škole

**Hobbes** (*izg.* Hȍbz), **Thomas** (1588–1679), engleski filozof i politički teoretičar; knjigom *Levijatan* (1651) dao prvu teoriju građanske države koja sprečava »prirodno stanje ratovanja sviju protiv svih« i jamči individualnu sigurnost građanina na osnovi društvenog ugovora; njegove ideje korištene u razvoju građanskih liberalnih teorija, ali i kao potkrepa teorijama o jačanju države putem apsolutističke vladavine, u interesu reda i mirnog života u društvu

**hȍbi** *m* ⟨G -ja⟩ posao kojim se tko bavi iz vlastitoga zadovoljstva, a ne po dužnosti; omiljena razbibriga, zabava, zanimanje [*raditi iz ~ja*; *imati ~*] // **hòbist** *m* onaj koji se čime bavi kao hobijem, koji ima hobi; **hobìstičkī** *prid.* koji se odnosi na hobi i hobiste; **hobìstički** *pril.* kao hobist, na način hobista
✧ *engl.* hobby ← hobbyhorse: vrsta malog irskog konja (koji nije podoban za vojnu službu)

**hóbl** *m* (**hóbla** *ž*) ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ *reg.*, *v.* blanja // **hȍblati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* izglađivati drvo; blanjati, strugati; **hȍblić** *m dem.* od hobl; **hòblīnje** *sr zb. reg.* **1.** sitni otpaci od hoblanja i sl.; strugotine, blanjevina, ostrušci, šuška **2.** *pren.* sitnice, gluposti, neznatne stvari
✧ *njem.* Hobel

**hóblbank** *m* ⟨N *mn* -ānki/-ovi, G -ānkā/-ānkōvā⟩ *reg.* stol za blanjanje
✧ *njem.* Hobelbank

**hòbotnica** *ž zool.* morski osmokraki glavonožac (*Octopus vulgaris*); oktopod
✧ ≃ *prasl.* *xobotъ: rep (*rus.* xòbot)

**hoc loco** (*izg.* hôk lòko) na ovom mjestu; ovdje
✧ *lat.*

**hoc mense** (*izg.* hôk mȅnse) ovoga mjeseca
✧ *lat.*

**hoc tempore** (*izg.* hôk tȅmpore) u ovo vrijeme
✧ *lat.*

**hòću**, *v.* htjeti

**hôd** *m* **1.** kretanje koracima; hodanje, pješačenje, koračanje [*sat ~a*] **2.** način hodanja i koračanja [*brz (širok, razmaknut, klimav) ~*] **3.** rad, djelovanje nekog stroja **4.** *pren. žarg.* kretanje (o društvenim događajima, razvoju u umjetnosti i sl.) △ ***prazni*** ~ **1.** nepotreban ili uzaludan rad, neiskorištenost stroja ili kapaciteta **2.** rad motora, pri kojem automobil stoji; ler; ***mrtvi*** ~ nefunkcionalno pokretanje dijela stroja ili naprave (upravljača automobila itd.) // **hòdāč** *m* ⟨G hodáča⟩ *sport* natjecatelj u atletskoj natjecateljskoj disciplini hodanja, *v.*; **hodàčica** *ž*, *v.* hodač; **hodàčičin** *prid.* koji pripada hodačici; **hódajūć|ī** *prid.* koji hoda △ ~***a baza podataka***, *v.* baza △; ~***a enciklopedija (leksikon)*** *razg.* (u šali) onaj koji sve zna, sveznalica; **hódalica** *ž* naprava u kojoj se djeca uče hodati ili koja pomaže pri hodu [*dječja ~*; *invalidska ~*]; hodaljka; **hódāljka** *ž* ⟨D L -ljci, G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hodalica; **hódānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* hodati **2.** *sport* lakoatletska natjecateljska disciplina na stazama različite dužine, ob. na cestama na 20 i 50 km; za razliku od trčanja, jedno stopalo uvijek mora biti na zemlji; **hòdāš** *m* ⟨G hodáša⟩ *sport razg.* onaj koji se bavi brzim hodanjem; **hódati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hôdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kretati se koracima, premještati se hodom [~ *amo-tamo*; ~ *u snu*; ~ *po dućanima*]; hoditi, *usp.* dohodati **2.** *razg.* **a.** funkcionirati, raditi (o mehanizmima) **b.** (ob. u *3. l. jd*) biti u redu [*hoda* sve je u redu] **3.** *razg.* imati djevojku ili momka, biti ljubavni par; **hòditi** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hȍdīm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* hòđēnje⟩ **1.** *v.* hodati (1) **2.** kretati se [*pod suncem ti meni hodio* = živ bio i sretan, sunce tebe grijalo] **3.** ⟨*imp.* hòdi⟩ u dozivanju ili pozivanju koga da se pridruži [ob. *hodi ovamo* = dođi (ovamo)]; **hȍdn|ī** *prid. pov. služb.* (*vojn.* u domobranstvu do 1918) pješački [~*i bataljun*; ~*a satnija*]; **hodnìčić** *m dem.* od hodnik; **hodnìčina** *ž augm.* od hodnik; **hȍdnīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ uzak i izdužen prolaz u stanu, javnim i poslovnim zgradama itd. za ulaz u druge prostorije (u njemu se ne boravi); **hòdnja** *ž* ⟨G *mn* hódnjā/-ī⟩ *vojn.* organizira-

no kretanje vojne postrojbe; **hôdom** *pril.* na hodajući način [*ići* ~]; **hòdulje** *ž pl. tantum* ⟨G *mn* hòdūljā⟩ dva duga štapa, s prečkama za stopala, koji služe da se na njima hoda na stanovitoj visini nad tlom; štule

◈ **Hòdimīr** m. os. ime (narodno) *zast.*; *hip.*: **Hòdislav**, **Hòdivoj**, **Hòtko** ◇ *pr.* (kod nekih preklapanje s *tur. hip.* Hódo): **Hȍdāk** (2060, Slunj, *I* Slavonija), **Hòdalić** (Đurđevac), **Hòdalin** (Banovina), **Hȍdālj** (180, Petrinja), **Hòdan** (Osijek), **Hòdanić** (Primorje), **Hodánovac** (Našice, Rijeka), **Hódić** (Đurđevac), **Hòdinj** (Zagreb, Rijeka), **Hȍdko** (Zagreb i okolica), **Hȍdnīk** (Kutina, Ogulin), **Hòdonj** (Slavonija) ◇ *top.* (naselja): **Hòdilje** (Dubrovnik), **Hodínci** (Ozalj), **Ȍdak** (780, Zagora, *J* i sred. Dalmacija), **Òdalj** (Virovitica, Sesvete)

✧ *prasl.* i *stsl.* xodъ: put (*rus.* xod, *polj.* chód) ← *ie.* *sod-, *v.* sjesti, sjediti

**hodegètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *rij.* metoda neposrednog moralnog odgoja kojoj je cilj da se dijete postupno dovede do moralne samostalnosti **2.** uputa za izučavanje neke znanosti

✧ *grč.* hodēgētikós ≃ hodós: put + hēgeîsthai: voditi

**Hodgkin** (*izg.* Hȍđkin), **Thomas** (1798–1866), britanski liječnik, prvi opisao bolest koja nosi njegovo ime // **Hodgkinov** (*izg.* Hȍđkinov) *prid.* koji pripada Hodgkinu △ ~***a bolest***, *v.* limfogranulom

**hodigìtrija** *ž rel. umj.* jedan od atributa Majke Božje u bizantskoj ikonografiji: ona koja je zaštitnica putnika

✧ *grč.* hodēgétria: pratilica na putu ≃ hodós: put + hēgētḗr: vođa

**hȍdnīk**, *v.* hod

**Hódo** m. os. ime (*musl.*) ◇ *pr.*: **Hòdobaša** (Sisak)

**hodočàstiti** (∅, na što) *nesvrš.* ⟨*prez.* hodòčāstīm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* hodočàšćēnje⟩ **1.** poduzeti hodočašće, pohoditi sveta mjesta (ob. kao katolički i zapadnokršćanski običaj), *usp.* hadžiluk **2.** *pren. iron.* odlaziti na neko mjesto ili kome ponizno, ulagivački, udvornički kao da se ide na hodočašće // **hȍdočasnica** *ž*, *v.* hodočasnik; **hȍdočasničin** *prid.* koji pripada hodočasnici; **hȍdočasnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji ide na hodočašće; **hȍdočašće** *sr* pokloničko putovanje do nekog mjesta iz vjerskih pobuda [~ *u Lourdes*; ~ *u Međugorje*]

✧ *v.* hod, hodati + *čьstiti: sudjelovati, *v.* čest[1], čestica

**hodògraf** *m* krivulja koja spaja vrhove vektora brzine ili ubrzanja materijalne točke na određenoj razini

✧ *grč.* hodós: put + -GRAF

**hodògram** *m ekon.* **1.** razrađeni plan, slijed radnji nekog organiziranog procesa **2.** redoslijed radnji svakoga tko sudjeluje u nekom procesu rada ili organizaciji

✧ *grč.* hodós: put + -GRAM

**hȍdometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** sprava za mjerenje prijeđenog puta; putomjer **2.** *publ. iron.* predodžba o tome kako će se odvijati događaji, plan ili scenarij kakve duže političke akcije

✧ *grč.* hodómetron ≃ hodós: put + -METAR

**hȍdoskop** *m* sprava koja materijalizira putanju električnog vodiča u magnetskom polju

✧ *grč.* hodós: put + -SKOP

**Hȍdošan** *m* naselje (u blizini Čakovca), 1463 stan. // **Hodošánec** *m* (**Hodòšānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Hodošánci, G Hodòšānācā⟩ stanovnik Hodošana; **hȍdošānskī** *prid.* koji se odnosi na Hodošan i Hodošance

**hȍdža** *m* ⟨N *mn* -e, G hôdžā⟩ *isl.* **1.** svećenik **2.** vjeroučitelj; nastavnik, predavač u medresi [piše se iza imena: *Nasredin-hodža*]

◈ *pr.*: **Hȍdja** (Sveti Ivan Zelina), **Hȍdža** (100, Rijeka), **Hȍdžić** (760, Istra), **Hȍđa** (Novi Marof, Prigorje), **Hȍđić** (Buzet), **Ȍdža** (Solin, sred. Dalmacija), **Ȍdžić** (Sisak, Posavina) i složena prezimena tipa: Abdihodžić, Alihodžić, Balihodžić, Čolakhodžić, Delihodžić, Hajdarhodžić, Halilhodžić, Hasanhodžić, Jusufhodžić, Karahodžić, Konjhodžić, Medanhodžić, Murathodžić, Omerhodžić, Osmanhodžić, Salihodžić, Sijamhodžić, Turčinhodžić

✧ *tur.* hoca, hace ← *perz.* ḫāğe

**hȍdžo džȕcu** *m* ⟨*indekl.*⟩ japanska borilačka vještina kojoj je cilj vezati protivnika užetom

✧ *jap.* hojo jutsu

**Hoffmann** (*izg.* Hȍfman) **1. Ernst Theodor Amadeus** (1776–1822), njemački književnik; njegove su fantastične, ponekad jezovite priče inspirirale mnoge skladatelje (Offenbach, Delibes, Hindemith, Wagner); utjecao na E. A. Poea i Kafku (*Serapionova braća*, *Životni nazori mačka Murra*) **2. Josef** (1831–1904), austrijski slikar i grafičar, au-

tor serije akvarela s pejzažnim i folklornim motivima iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine

**hofírati** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* hòfīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** udvarati se, zavoditi **2.** (s kim) dodvoravati se, koketirati (u smislu pristajanja na nešto – ulazak u neku stranku, u neko društvo i sl.) // **hofirant** (**hofirȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *reg.* **1.** udvarač **2.** *iron.* onaj koji iskazuje ljubav drugoj osobi na pomalo staromodan i ritualiziran način s cvijećem, ljubavnim pismima, uzdisajima i sl.; **hofirantica** *ž*, *v.* hofirant; **hofirantičin** *prid.* koji pripada hofirantici
✧ *njem.* hofieren ← Hof: dvor

**Hofmannsthal** (*izg.* Hȍfmanštāl), **Hugo von** (1874–1929), austrijski književnik, impresionist, pisao lirske pjesme i drame, u djelima odrazio atmosferu bečkog fin-de-sièclea; pisao libreta za opere R. Straussa (*Elektra*); njegov misterij *Jederman* (*Čovjek*), izveden na mnogim europskim pozornicama, postao je kultna predstava na Salzburškim ljetnim igrama

**Hofmeister** (*izg.* Hȍfmajster), **Wilhelm** (1824–1877), njemački botaničar; utemeljitelj komparativne morfologije bilja kao znanosti

**hòfnica** *ž vojn. pov.* vrsta zastarjelog vatrenog oružja; lumbarda
✧ *češ.* houfnice, houfenice

**hôfrāt** *m reg. pov.. knjiš.* dvorski savjetnik (visok činovnički položaj u Austro-Ugarskoj)
✧ *njem.* Hofrat

**Hogarth** (*izg.* Hògart), **William** (1697–1764), engleski rokoko slikar genrea i grafičar; naglašena satirična, ironična nota i kritika manira engleskog plemstva

**hôh** (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je na visokom položaju ili je iz najvišeg društvenog sloja; elitan [*to je ~ društvo*] **2.** *pejor.* koji se ponaša kao snob, koji je pun sebe; bahat, umišljen, nabusit // **hôh** (II) *pril.* **1.** otmjeno, u visokom stilu, svojstveno eliti [*u toj kući sve je ~*] **2.** *pejor.* poput snoba; bahato, umišljeno, nabusito [*ponaša se tako ~, kao da je ne znam kako važan*]
✧ *njem.* hoch

**hôhdajč** (**hôhdojč**) *m reg.* njemački književni jezik, počiva na gornjonjemačkom i srednjonjemačkom narječju
✧ *njem.* Hochdeutsch

**Hohenstaufovci** (*izg.* Hòenštaufovci) *m mn pov.* njemačka vladarska obitelj, njemački carevi 1139–1254.

**hôhglanc** (I) *m reg.* visok sjaj lakirane površine (ob. na namještaju, ali i na porculanu, srebrnini itd.), uglancanost do visoka sjaja; blještavilo // **hôhglanc** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je uglancan do visoka sjaja, blještav, blistav, sjajan [*~ kutija*]
✧ *njem.* Hochglanz

**hòhštapler** *m reg.* **1.** onaj koji pomoću spretna nastupa i manira pribavlja pristup u društvo **2.** onaj koji živi raskošnije nego što ima sredstava, koji se izdaje za nešto više nego što jest [*veliki ~*; *teški ~*] // **hohštaplèrāj** (**hohštaplerȁj**) *m* postupci i način života hohštaplera; hohštaplerstvo; **hòhštaplērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hohštapler; **hòhštaplerskī** *prid.* koji se odnosi na hohštaplere; **hòhštaplerski** *pril.* kao hohštapler, na način hohštaplera; **hòhštaplērstvo** *sr* osobina i stav hohštaplera; hohštapleraj; **hohštaplírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* hohštàplīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ biti hohštapler, ponašati se kao hohštapler
✧ *njem.* Hochstapler

**hòjrat** *m reg.* onaj koji je neodgojen, neuglađen; horjat, prostak, neotesanac // **hòjratskī** *prid.* koji se odnosi na hojrate; **hòjratski** *pril.* kao hojrat, na način hojrata; **hòjratstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ *reg.* osobina hojrata, prostaštvo, grubijanstvo, neotesanost
✧ *tur.* hoyrat ← *ngrč.* khōriátēs: seljak

**hòkanskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezici*** *lingv.* prema nekim lingvistima velika jezična porodica koja bi obuhvaćala brojne američke indijanske jezike Sjeverne i Srednje Amerike

**hòkēj** *m* ⟨G hokéja⟩ *sport* igra s palicama na dva gola; pobjeda se postiže tako da se što više pločica ili lopti ubaci u protivnička vrata [*~ na ledu*; *~ na travi*; *dvoranski ~*; *~ na koturaljkama*] // **hokèjāš** *m* ⟨G hokejáša⟩ **1.** igrač hokeja **2.** *žarg. iron.* starac (aluzija na kretanje uz pomoć štapa); **hokejàšica** *ž*, *v.* hokejaš; **hokejàšičin** *prid.* koji pripada hokejašici; **hokèjāšk|ī** *prid.* koji se odnosi na hokejaše [*~i štap*; *~a oprema*; *~e klizaljke*]; **hokèjāški** *pril.* kao hokejaš, na način hokejaša; **hòkejsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hokej [*~o igralište* igralište za hokej]
✧ *engl.* hockey

**hòkl** *m* (**hòkla** *ž*) *m* ⟨G *mn* hóklā⟩ *reg.* niska stolica bez naslona; hoklica // **hòklica** *ž*, *v.* hokl
✧ *njem.* Hockel, *austr.njem.* Hockerl

**hòko** *m* ⟨*indekl.*⟩ *zool.* vrsta južnoameričkih kokoši (*Crax*) iz porodice gologlavki (*Cracidae*); lako se pripitomljuju, a zbog iznimno snažnoga glasanja služe umjesto pasa kao čuvari stada
✧ *amer.šp.* joco

**hokràija** *ž bot.*, *v.* hikori

**Hokusai** (*izg.* Hokusài), **Katsushika** (1760–1849), jedan od najvećih japanskih slikara svih vremena; jednostavni meditativni prikazi prirode, mijena i procesa u prirodi; utjecaj na E. Maneta i europske moderne slikare

**hòkus-pòkus** (**-preparátus**) *m* **1.** bajalački izraz pri izvođenju mađioničarskih, čarobnjačkih i sl. trikova **2.** *pren.* trik, prevara, opsjena, nepouzdana stvar, varka, obmana
✧ *pseudolat.* vjerojatno ← *lat.* hoc est corpus: ovo je tijelo (riječi svećenika prilikom pričesti)

**hôl** *m*, *v.* hala (3)

**HOL-**, **HOLO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na čitavo, cijelo [*holomorfoza*]
✧ *grč.* hólos: čitav, cijeli

**Holàndija** *ž pov.* povijesna nizozemska pokrajina, krajem 16. st. postaje dominantna u Ujedinjenim nizozemskim zemljama, a njezin glavni grad Amsterdam je sljedećih sto godina vodeće europsko trgovačko središte; otud Nizozemsku i danas često zovu Holandija // **hòlandsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Holandiju i Holanđane, *usp.* nizozemski △ ~***a (nizozemska) obrana*** *šah* otvaranje iz grupe zatvorenih igra, nastaje nakon početnih poteza 1. d4 f5; ~***i saskok*** *sport* u gimnastici vrsta saskoka sa ruča; **Holánđanin** (**Holándēz**) *m* (**Holánđānka** *ž*) ⟨N *mn* Holánđani⟩ stanovnik Holandije, *usp.* Nizozemac

**holàrktik** *m geogr.* biogeografsko područje kopnenog dijela sjeverne Zemljine polutke južno od polarnog kruga; holarktida // **holàrktičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ što pripada holarktiku; **holarktída** *ž*, *v.* holarktik
✧ HOL- + *v.* Arktik

**Holbach** (*izg.* Hòlbah), **Paul Dietrich**, **baron** (1723–1789), francuski filozof, enciklopedist, surađivao na Diderotovoj *Enciklopediji*; u svojem najpoznatijem djelu *Sustav prirode* zagovarao ateizam i materijalizam

**Holbein** (*izg.* Hòlbajn), **Hans Ml.** (1497/98–1543), njemački renesansni slikar i drvorezac, dvorski slikar na dvoru engleskog kralja Henrika VIII, najpoznatiji po portretima (*Erazmo Rotterdamski*, *Henrik VIII*, *Jane Seymour*, *Ana od Clevea*); od drvoreza ističe se serija *Mrtvački ples* // **hòlbeinskī** *prid.* koji je kao u Holbeina △ ~ ***tepisi*** tip tepiha iz 16. st. čiji se uzorci pojavljuju na slikama Holbeina Ml.

**holbèlija** *ž bot.* biljka penjačica (*Holboellia latifolia*) ljubičastog ploda i cvjetovima što mirišu na naranču
✧ *nlat.* holbellia, po danskom biologu Carlu Holboellu

**hȍlcšarāf** *m* ⟨G holcšaráfa⟩ *reg.* posebna vrsta vijka, uglavnom od željeza, na kraju zašiljenog radi lakšeg prodiranja u drvo; vijak za drvo
✧ *njem.* Holzschraube

**Hölderlin** (*izg.* Hèlderlin), **Friedrich** (1770–1843), njemački književnik, pjesnik njemačkog idealizma (*Pjesme*, roman *Hyperion*, tragedija *Empedoklova smrt*)

**hòlding** (I) *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *ekon.* poslovna organizacija uređena posjedovanjem dionica, sistem koji se sastoji od više specijaliziranih jedinica (poslovnica, grana poslovanja i privređivanja i sl.) [*prodati dio ~a*] // **hòlding** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩, *v.* holdinški; **hòldinšk|ī** *prid.* holding, koji se odnosi na holding [*~o poduzeće*; *~a grupa*; *~a kompanija*]
✧ *engl.*

**hole** (*izg.* hôul) *m sport* u golfu: **1.** rupa **2.** *meton.* pogodak u tu rupu (lopticom)
✧ *engl.*

**holéder** *m tehn.* u proizvodnji papira stroj za mljevenje i miješanje vlakana

**holestèrōl** *m* ⟨G holesteróla⟩ *razg. zast.*, *v.* kolesterol

**hòlijamb** *m jez. knjiž. pov.* stih u antičkoj poeziji, ob. u satiri, sastavljen od pet jamba i jednog troheja; riječ je o katalektičkom jampskom trimetru u kojem je jamb iz posljednje stope zamijenjen trohejem; »hromi jamb«
✧ *grč.* kholós: šepav, hrom, *v.* jamb

**hòlip** *m* (**hòlipa**, **hol̀ipna** *ž*) suh ravan ili savijen list prhka tijesta; služi za pripremanje kolača ili kao tuljac iz kojeg se jede sladoled; oblija, hostija
✧ *njem.* Holippe

**hol̀izam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** evolucionistička teorija J. C. Smutsa **2.** *biol.* teorija prema kojoj je organizam kao cjelina nešto bitno drukčije i više negoli puki zbroj djelovanja svih

njegovih dijelova, te kao cjelina usmjerava sve fizikalno-kemijske životne pojave; »biologija cjeline« **3.** *psih.* promatranje i proučavanje pojedinih stanja psihe u okviru cjeline (promatranje pojedinosti kao dijela strukture) // **hòlist** *m* onaj koji pristaje uz holizam ili formulira holizam; **holìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na holizam △ ~***a duhovnost*** *kršć.* nov pristup shvaćanju i življenju duhovnog života u 20. st. (osobito u SAD-u); duh spaja sve dimenzije življenja (fizičku, psihološku, mentalnu, emocionalnu i sl.); ~***a medicina*** liječenje u kojem se spajaju uobičajeni pristup i alternativna medicina, na čovjeka se gleda kao na cjelinu i dio cjeline; bolesna osoba aktivno sudjeluje u liječenju; **holìstički** *pril.* kao holisti, na način holizma, prema holizmu; **hòlistkinja** *ž*, *v.* holist

✧ *engl.* holism ≃ HOLO-, izraz je uveo južnoafrički državnik i general J. C. Smuts 1926. u djelu *Holizam i evolucija*

**hòlkas** *m pom. pov.* tip starogrčkog trgovačkog broda

✧ *grč.* holkás ≃ hélkein: vući

**Hollý** (*izg.* Hòlī), **Jan** (1785–1849), slovački pjesnik, jedan od začetnika slovačke poezije (*Tužaljke*, *Ode*)

**Hollywood** (*izg.* Hòlivud) *m* područje Los Angelesa, Kalifornija, SAD, u kojem je od 1911. središte američke filmske industrije; popularno nazvan »tvornica snova« // **holivudìzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je urađen u maniri holivudskih filmova, koji je poput serijskih holivudskih filmova i TV-serija; kičast, sapunast **2.** koji je grandiozan, spektakularan; **hòlivudsk|ī** *prid.* što se odnosi na Hollywood △ ~***a produkcija*** film bogate scenografije, kostimografije, specijalnih efekata i stoga vrlo skup

**hôlmīj** *m kem.* element iz grupe lantanoida, vrlo rijedak metal (simbol Ho, atomski broj 67)

✧ *nlat.* holmium, prema švedskom gradu Stockholmu

**HOLO-**, *v.* HOL-

**holoblàstičkī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***razvoj*** *biol.* razvoj zametka iz cijeloga jajeta

✧ HOLO- + -BLASTIČKI

**hȍlocēn** *m geol.* sadašnje geološko doba u razvitku Zemlje (stariji naziv aluvij), posljednji stadij u geološkom razvitku Zemlje (s gledišta naših znanja) // **hȍlocēnskī** *prid.* koji se odnosi na holocen

✧ HOLO- + -CEN

**holoèdrija** *ž min.* vrsta nekog kristalnog sustava u kojoj su zastupljeni oblici s najvišim mogućim stupnjem simetrije toga sustava // **holoédar** *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ *min.* kristal koji je građen u sustavu holoedrije

✧ HOLO- + -EDRIJA

**Holofèrno** (**Hȍlofērno**) *m bibl.* asirski vojskovođa kojeg je ubila Judita za vrijeme opsjedanja njezina grada

**holofráza** *ž lingv.* riječ koja sama izražava cijelu rečenicu ili ideju

✧ HOLO- + -FRAZA

**hologàmija** *ž biol.* pojava kod nekih vrsta da se spolne stanice ne razlikuju po veličini i strukturi od ostalih stanica; spajanje nekih praživotinja koje su iste oblikom i veličinom

✧ HOLO- + -GAMIJA

**hologèneza** *ž* **1.** *biol.* stajalište prema kojem evoluciju organskog svijeta pokreću unutarnji uzroci neovisno o vanjskim faktorima **2.** *antrop.* teorija o čovjekovoj pojavi posvuda na Zemlji, a ne samo na nekom određenom prostoru

✧ HOLO- + -GENEZA

**hològraf** *m* **1.** *pravn.* svaki dokument (testament, oporuka, isprava i dr.) pisan i potpisan vlastitom rukom, *usp.* autograf (**1**) **2.** pisac oporuke ili kakve isprave sastavljene vlastoručno

✧ *grč.* hológraphos: potpuno (vlastoručno) napisan ≃ HOLO- + -GRAF

**holografìja** *ž* disciplina koja se bavi stvaranjem trodimenzionalnih (stereoskopskih) slika pomoću holograma △ ***akustička*** ~ dobivanje prostornog zora predmeta pomoću zvučnih valova // **hològrafskī** *prid.* koji se odnosi na holografiju

✧ *grč.* holographía ≃ HOLO- + -GRAFIJA

**hològram** *m fiz.* fotografski zapis interferencije između snopa koherentne svjetlosti reflektirane od nekog objekta i direktnog koherentnog snopa svjetlosti; izlaganje holograma snopu koherentne svjetlosti pod određenim kutem stvorit će trodimenzionalnu sliku objekta (npr. kostiju prije operacije)

✧ HOLO- + -GRAM

**holokàust** *m pov.* **1.** žrtva paljenica bogovima ili dušama pokojnika (kod Grka i Rimljana) **2.** (Holokaust) *pol.* genocid nad Židovima u nacističkoj Njemačkoj i u zemljama pod njezinom okupacijom i utjecajem za vrijeme 2. svjetskog rata (kada je ubijeno gotovo

6.000.000 ljudi, pretežno u koncentracionim logorima); šoa

✧ *grč.* holókaustos: potpuno spaljen ≃ HOLO- + kaustós: spaljen

**holomarijanìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *teol.* učenje koje govori da se duša nalazi u svim dijelovima tijela

✧ HOLO- + *v.* Marija, marijanski + -IZAM

**holometabolìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *zool.* potpuna preobrazba u kukaca; holometabolija, metamorfoza // **holometabòlija** *ž*, *v.* holometabolizam

✧ HOLO- + *v.* metabolizam

**holomorfóza** *ž biol.* potpuna obnova nekog organa // **holomòrfan** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ koji je cjelovit; potpun

✧ HOLO- + -MORFOZA

**holotònija** *ž pat.* kočenje mišića uslijed grčeva, grčevito kočenje mišića; tetanus

✧ HOLO- + -TONIJA

**holotùrija** *ž zool.*, *v.* trp

✧ *nlat.* holothurium ← *grč.* holothoúrion

**Holstein** (*izg.* Hòlštajn) *m pov.* područje naseljeno Sasima, ujedinjeno sa Schleswigom (1386) // **hòlštajnskī** *prid.* koji se odnosi na njemačku pokrajinu Schleswig-Holstein △ ~ ***konj*** jahaći konj, dobar skakač; posebna rasa razvijena na području *S* Njemačke

**hȍljeva** *ž reg. zast.* čarapa, bječva; nogavica, otvor od čizme

◈ *pr.* (nadimačka): **Hȍljac** (Pokuplje), **Hóljevac** (580, Lika), **Hóljević** (Gorski kotar), **Hùljev** (590, Šibenik)

**Hòljevac, Većeslav** (1917–1970), hrv. političar, jedan od glavnih organizatora ustanka i antifašističkog otpora u Karlovcu i na Kordunu 1941; kao gradonačelnik Zagreba 1952–1962. bitno unaprijedio glavni grad, proširio ga preko Save i izgradio Velesajam; politički optuživan za hrv. nacionalizam, udaljen sa svih politički utjecajnih funkcija 1967.

**hòmāgīj** *m* **1.** *pravn. pov.* zakletva vjernosti, prisega na vjernost nižega višemu, ob. podanika kralju **2.** *pov.* globa na koju su bili osuđivani ubojice i počinitelji nasilja **3.** iskazivanje dužna štovanja; štovanje, poštovanje, hommage // **hȍmagijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je nastao u odanosti, koji je odan, smjeran; podanički [*premda ~na, ova knjiga pisana je u širokom duhu sveopćeg napretka*]

✧ *srlat.* homagium ≃ *lat.* homo: čovjek, *v.* hommage

**hȍmār** *m* **1.** *bot.*, *v.* smreka (1) **2.** *reg.* grm

**homaranìzam** *m* ⟨G -zma⟩ etički projekt koji je poč. 20. st. promicao izumitelj esperanta L. Zamenhof; zasnovan je na religijskom eklekticizmu i općeprihvatljivoj moralnoj poruci, kao svojevrsni međureligijski i međusvjetonazorski most

✧ *esper.* homaro: čovječanstvo

**homatròpīn** *m* ⟨G homatropína⟩ *kem.* ester bademove kiseline i otopina; upotrebljava se u medicini kao bolja zamjena atropina

✧ *konstr.*, *grč.* hómoios: sličan, jednak, isti + *v.* atropin

**hòmburg** *m* ⟨N *mn* -rzi⟩ model tvrdog šešira s obodom zavinutim prema gore; idn-šešir

✧ prema njemačkom gradu Homburgu gdje je prvi put proizveden

**home** (*izg.* hôum) *m*, ob. u: △ ~ ***page*** (*izg.* ~ pêjdž) *int.* glavna stranica nekog skupa web stranica; naslovnica; ~ ***rule*** (*izg.* ~ rûl) **1.** *pol.* samouprava koju ima neka pokrajina ili zemlja unutar veće zajednice **2.** *pov.* program nacionalnog pokreta za samoupravu Irske u drugoj pol. 19. st.

✧ *engl.*: dom

**Homeîni** (pravo ime Ruhollāh Musavi) (1900–1989), iranski šijitski vođa (ajatolah) i osnivač Islamske Republike Iran

**HOMEO-** prvi dio u riječi sa značenjem sličan [*homeopatija*]

✧ *grč.* hómoios: sličan, jednak, isti

**homeomèrije** *ž mn fil.* u grčkoj filozofiji, iskonske čestice materije koje su jednako djeljive i koje u sebi sadrže dio svega postojećega, pa je od njih sastavljen čitav svemir

✧ *grč.* homoioméreia: jednakost dijelova ≃ HOMEO- + -MERIJA

**homeopàtija** *ž med.* alternativna medicinska metoda koju je izgradio S. Hahnemann (1755–1843); nastoji liječiti bolesti onim lijekom koji kod zdrava čovjeka izaziva simptome slične simptomima bolesti od koje se liječi, *opr.* alopatija // **homeòpāt** *m* ⟨G homeopáta⟩ *med.* liječnik koji liječi homeopatskim postupcima i nasljeduje homeopatsku doktrinu; **homeòpatsk|ī** *prid.* koji se odnosi na homeopatiju △ ***~a doza*** vrlo male doze lijeka kojim se u liječenju služe homeopati

✧ *grč.* homoiopátheia: sličnost osjećaja, sličnost stanja ≃ HOMEO- + -PATIJA

**homeopòlār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩, ob. u: △ ***~na veza*** *kem.* veza zajedničkih parova elektrona

i pojedinih atoma u molekuli; kovalentna veza
✧ HOMEO- + -POLARAN
**homeoptòtōn** *m* ⟨G homeoptotóna⟩ *jez. knjiž.* stilistička figura: sastoji se u ponavljanju različitih riječi, ali s istim nastavkom
✧ *grč.* homaióptātos ≃ HOMEO- + ptôsis: padež
**homeosinijàtrija** *ž med.* medicinska doktrina koja objedinjava homeopatiju i kinesku akupunkturu
✧ HOMEO- + *srlat.* Sinae: Kinezi + -IJATRIJA
**homeostáza** *ž fiziol.* ravnoteža fizioloških funkcija u organizmu, osigurava normalno biološko funkcioniranje stanica i tkiva // **homeòstāt** *m* ⟨G homeostáta⟩ kibernetički sustav koji simulira homeostazu živih organizama
✧ HOMEO- + -STAZA
**homeotèrmija** *ž* **1.** *biol.* ujednačenost i stalnost temperature tijela ptica, sisavaca i čovjeka **2.** *fiz.* pojava da more ima jednaku temperaturu od površine do dna; homotermija (homatermija) // **hȍmeotērman** (**homeotèrman**) *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji ima stalnu temperaturu (krvi) u normalnim okolnostima, *usp.* heterotermni; **hȍmeotermi** *m mn zool.* životinje sa stalnom, nepromjenjivom tjelesnom temperaturom
✧ *grč.* homaióthermos ≃ HOMEO- + -TERMIJA
**Hòmēr** ⟨G Homéra⟩ legendarni grčki pjesnik, prevladava mišljenje da je živio u tadašnjoj grčkoj koloniji Smirni o. 8. st. pr. Kr. (legenda kaže da je bio slijep), da je kao genijalan pjesnik pod utjecajem narodne usmene predaje u mlađim godinama spjevao *Ilijadu*, *v.* a u starijim godinama *Odiseju*, *v.* // **homerídi** *m mn* ⟨N homèrīd, G homerída⟩ **1.** starogrčki pjevači koji su održavali Homerov kult i recitirali njegove pjesme, a smatrali su se njegovim potomcima **2.** rapsodi koji su pjevali samo *Ilijadu* i *Odiseju*; **hòmērsk|ī** *prid.* **1.** u Homerovu stilu, stilu Homerovih epova; kao kod Homera **2.** *pren.* **a.** epski, herojski, velika opsega i uzvišena sadržaja **b.** golem △ ***~i smijeh*** nezadrživ, grohotan, gromoglasan, neobuzdan smijeh (kakvim se smiju bogovi); ***~o pitanje*** problem identiteta autora i autorstva *Ilijade* i *Odiseje*
**home run** (*izg.* hôum rȁn) *m sport* u bejzbolu bod osvojen pretrčavanjem svih četiriju baza bez prekida
✧ *engl.*
**homespun** (*izg.* hôumspan) *m* rukom tkana tkanina od meke, dugodlake vunene pređe
✧ *engl.*
**homestead** (*izg.* hôumsted) *m* **1.** kuća, zemlja i gospodarske zgrade u vlasništvu farmera **2.** zemlja dana naseljeniku da na njoj živi i da je obrađuje
✧ *engl.*
**hometrainer** (*izg.* hôumtrējner) *m fiziol. tehn.* nepomični bicikl s mehanizmom za opterećenje nogu i ruku pri pedaliranju; bicikl ergometar za rekreativno vježbanje
✧ *engl.*
**homìcīd** *m* ⟨G homicída⟩ *pravn.* ubojstvo
✧ *lat.* homicidium ≃ homo: čovjek + occidere: ubiti
**hȍmić**, *v.* homoseksualan
**homilètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *teol.* disciplina koja upućuje u vještinu kršćanskog propovijedanja (teorijski i praktično) i njegovu povijest
✧ *grč.* homilētikḗ: vještina razgovaranja ≃ homileîn: općiti, družiti se
**hòmīlija** *ž* **1.** *kršć. pov.* u ranom kršćanstvu jednostavno izlaganje vjerskih istina namijenjeno pouci vjernika **2.** *crkv.* propovijed koja obrađuje tekst iz *Biblije* i svećenikovo tumačenje u bogoslužju // **homilìjār** *m* ⟨G homilijára⟩ *kršć.* zbirka propovijedi znamenitih starih crkvenih propovjednika
✧ *lat.* homilia ← *grč.* homilía: općenje, druženje
**hominídi** *m mn* ⟨N homìnīd, G hominída⟩ *zool.* sve izumrle vrste primata ljudskih obilježja, a i današnji čovjek
✧ *nlat.* hominidae ≃ *lat.* homo: čovjek
**hominizácija** (**hominácija**) *ž fil.* evolucijski proces u kojem jedna linija primata dobiva ljudska obilježja; očovječenje, počovječivanje
✧ *nlat.* hominizatio ≃ *lat.* homo: čovjek
**hominìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* filozofski pravac koji smatra da je sva spoznaja i istina samo ljudska, utemeljena na ljudskim potrebama, iskustvima, ciljevima i interesima
✧ *lat.* homo: čovjek + -IZAM
**homintèrna** *ž pejor.* homoseksualna solidarnost, povezanost homoseksualaca
✧ *konstr.*, *v.* hom(oseksualan) + *v.* interna(cionala)

**hommage** (*izg.* omâž) (∅, komu) *m* **1.** djelo, priredba, muzička skladba, recital itd. u čast značajnog umjetnika ili osobe, često u njegovu stilu **2.** homagij
✧ *fr.*

**homo** (*izg.* hȍmo) *m* skupno ime koje u antropološkoj i zoološkoj klasifikaciji ima fosilni i današnji čovjek △ ~ ***cylindriacus*** (*izg.* ~ cilindriákus) *iron. knjiš. ekspr.* pripadnik onih staleža iz 19. st. i iz prve pol. 20. st. koji u svečanim prigodama nosi cilindar; ukočen, pozer, cilindraš; ~ ***duplex*** (*izg.* ~ dȕpleks) onaj koji je **1.** dvoličan **2.** lukav; ~ ***erectus*** (*izg.* ~ erèktus) *antrop.* uspravan, uspravljen čovjek, čovjek koji hoda na stražnjim nogama (za razliku od prethodnih hominida koji su još uvijek hodali na sve četiri noge); naziv izumrle vrste hominida; pitekantrop; ~ ***faber*** (*izg.* ~ fȁber) *dosl.* čovjek kovač; radnik; djelatan, praktičan čovjek, čovjek kao stvaralac, čovjek kao aktivno biće; ~ ***habilis*** (*izg.* ~ hȁbilis) umješan, spretan čovjek; ime jedne razvijenije vrste primata iz roda australopiteka; ~ ***Krapinensis*** (*izg.* ~ Krapinènsis) *zool.* krapinski čovjek (pripadnik čopora neandertalaca, najvećeg dosad poznatog u svijetu, čije je ostatke 1899. u spilji kraj Krapine pronašao Dragutin Gorjanović Kramberger); ~ ***ludens*** (*izg.* ~ lûdens) čovjek koji se igra, koji ima sklonost i potrebu za igrom, što je sastavni dio kulture svih ljudskih društava; ~ ***neandertalensis*** (*izg.* ~ neandertalènsis) neandertalac, pripadnik izumrle grane hominida najsličnije čovjeku; ~ ***novus*** (*izg.* ~ nȍvus) onaj koji je prvi u svojoj obitelji dosegao visoke časti, onaj koji je iznenada postao poznat; skorojević, parveni; ~ ***peccator*** (*izg.* ~ pekátor) *kat.* čovjek u grijehu; grešnik, smrtnik; ~ ***primigenius*** (*izg.* ~ primigènius) pračovjek; ~ ***priscus*** (*izg.* ~ prȉskus) *knjiž. ekspr.* kromanjonac, predak današnjih ljudi; ~ ***rusticus*** (*izg.* ~ rȕstikus) **1.** seljak, ratar, poljoprivrednik, priprost čovjek **2.** *pren. pejor.* nespretnjaković, neotesanac, primitivac; ~ ***sapiens*** (*izg.* ~ sȁpiens) *zool.* naziv za ljudsku vrstu
✧ *lat.*

**HOMO-**[1] kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na jednako, isto ili zajedničko [*homologan*]; isto-, jednako-
✧ *grč.* homós: isti; homoû: zajedno

**HOMO-**[2] kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na čovjeka, da pripada čovjeku
✧ *lat.* homo: čovjek

**homocentrìzam** *m* ⟨G -zma⟩ učenje prema kojem je čovjek središte svega, središte svemira
✧ HOMO-[2] + -CENTRIZAM

**homoeròtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *psih.*, *v.* homoseksualizam
✧ HOMO-[1] + *v.* Eros, erotika

**homofònija** *ž* **1.** *glazb.* glazbeni slog koji tvore glas (melodijska linija) i pratnja koja melodiju samo podupire **2.** *fon.* identičnost po ȉzgovoru, ali ne po značenju // **hȍmofōn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je jednoglasan; jednakozvučan
✧ *grč.* homophōnía ≃ HOMO-[1] + -FONIJA

**homogàmija** *ž* **1.** *bot.* istovremeno sazrijevanje muških i ženskih cvjetova u dvospolnih biljaka **2.** sklonost čovjeka i nekih životinja da ostaju uz stalnog partnera (partnericu) iz vlastite vrste
✧ HOMO-[1] + -GAMIJA

**hȍmogēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je iste ili slične prirode ili vrste [~*o društvo*]; istovrstan, jednovrstan, istorodan, podudaran, *opr.* heterogen **2.** koji je jedinstvene strukture [~*a tekućina*] △ ~***a jednadžba*** *mat.* jednadžba oblika $f(x_1, x_2, ..., x_n) = 0$ pri čemu je $f$ homogena funkcija; ~***e tvari*** *fiz.* tvari kod kojih su fizikalna i kemijska svojstva jednaka u bilo kojoj točki; ~***o zračenje*** *fiz.* zračenje koje ima konstantnu valnu duljinu ili konstantan kvant energije // **homogenizácija** *ž* **1.** *v.* homogenizirati **2.** *med.* metoda u bakteriologiji, kojom se iz organskih tekućina odstranjuju čestice ili mikrobi koji ne mogu biti centrifugirani ako okolina nije homogena **3.** *pol.* okupljanje, objedinjavanje, čvršće povezivanje svih pripadnika (nekog pokreta, društvenog sloja, nacije) radi neke zajedničke akcije, obrane i sl. [*nacionalna* ~; *jezična* ~; *vjerska* ~]; **homogenìzātor** *m* ⟨G homogenizátora⟩ *tehn.* sprava koja homogenizira tekućine; **homogenizírati** (što, koga) *dv.* ⟨*prez.* homogenìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (u)činiti da što bude homogeno, provesti/provoditi homogenizaciju **2. a.** raspršiti/raspršivati čestice ravnomjerno po čitavoj tekućini [~ *mlijeko emulgacijom masnih tvari*] **b.** (u)činiti istovrsnim, jednakovrijednim po sadržaju [~ *biračko tijelo*]; **hȍmogēno** *pril.* na homogen način; istovrsno, podudarno; **hȍmogēnōst** *ž*

⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je homogeno **2.** *mat.* svojstvo funkcije da se množenjem svih varijabli parametrom *t* vrijednost funkcije mijenja za faktor jednak nekoj potenciji od *t* (npr. $f(tx) = t^r f(x)$)
✧ *grč.* homogenḗs ≃ HOMO-[1] + -GEN

**homògraf** *m lingv.* **1.** različiti glasovi ili fonemi koji se označuju istim grafemom **2.** riječ koja se piše isto kao i riječ drugog značenja [*pâs* i *pȁs*]; homogram, istopisnica // **homogràfija** *ž lingv.* grafijsko podudaranje riječi različitoga značenja; **hȍmografskī** *prid.* koji se odnosi na homografe
✧ *grč.* hómographos (hómogramminos) ≃ HOMO-[1] + -GRAF

**homògram** *m*, *v.* homograf (2)
✧ HOMO-[1] + -GRAM

**homòīd** *m* ⟨G homoída⟩ *zool.* biće nalik na čovjeka, čovjekoliko biće, *usp.* antropoid, android
✧ HOMO-[2] + -ID

**homokròmija** *ž biol.* svojstvo i sposobnost neke životinje da prilagodi boju kože ili krzna svojoj životnoj okolini
✧ HOMO-[1] + -KROMIJA

**homolàterālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada istoj strani
✧ HOMO-[1] + *lat.* lateralis: koji se odnosi na stranu ≃ latus: strana

**hȍmolobi** *m* ⟨G -ja⟩ *publ.* lobi onih koji su homoseksualni; homoseksualne osobe koje djeluju u društvenom životu kao lobi
✧ *v.* homoseksualan + *v.* lobi

**homològija** *ž* **1. a.** slaganje, podudarnost **b.** sklad, skladnost **2.** *biol.* sličnost organa različitih organizama po podrijetlu **3.** *mat.* u elementarnoj geometriji: sličnost likova (ima različita značenja u drugim granama matematike) **4.** *fil.* kod stoika označava sklad između djelovanja i razuma, između čovjeka i prirode // **homòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *kem.* član homolognog niza; **homologácija** *ž* **1.** postupak kojim ovlaštena institucija utvrđuje i potvrđuje da neki proizvod (osobito stranog podrijetla) odgovara propisanim standardima, da zadovoljava sve propisane uvjete; homologiranje **2.** općenito, usuglašavanje po sličnosti onoga što je povezano po strukturi, funkciji ili postanku **3.** *sport* **a.** u atletici priznavanje rekorda od nadležnih atletskih organizacija **b.** u automobilizmu i motociklizmu klasifikacija vozila za natjecanje prema normativima; **hȍmolog|an** *prid.* ⟨*odr.* -gnī⟩ koji je sličan i povezan po strukturi, funkciji ili postanku; istovrstan, odgovarajući; ekvivalentan △ ***~ni niz*** *kem.* niz srodnih organskih spojeva zajedničke opće formule koji se međusobno razlikuju samo jednom atomskom grupom; ***~ni organi*** *biol.* organi kod različitih organizama (životinjskih i biljnih vrsta) koji su isti ili slični po svom podrijetlu i građi, ali su u razvoju izmijenili oblik i funkciju (promjena prednjih udova kod kralješnjaka: krila u ptica, noge u kopitara, ruke u ljudi i sl.); ***~ni red*** = ***~ni niz***; **homologírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* homològīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi homologaciju
✧ *grč.* homología ≃ homólogos: složan ≃ HOMO-[1] + -LOGIJA

**homològrafsk|ī** *prid.*, ob. u: △ ***~a projekcija*** vrsta kartografske projekcije u kojoj su paralele paralelni pravci, a meridijani elipse (osim nultog meridijana koji je okomica na ekvator); takva projekcija najvjernije predočava površinu Zemlje
✧ *v.* homologija + -GRAFSKI

**homo-mensúra** *ž fil. pov.* naziv za Pitagorinu filozofiju da je »čovjek mjera svih stvari«
✧ HOMO-[2] + *lat.* mensura: mjera

**homomorfóza** *ž biol.* oblik regeneracije: organizam nadoknađuje izgubljeni organ sličnim organom, *opr.* heteromorfoza // **hȍmomorfan** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ koji je istog, jednakog oblika; **homomorfìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *biol.* pojava da različiti organi dobiju isti oblik; konvergencija **2.** *mat.* važan tip preslikavanja među algebarskim strukturama
✧ HOMO-[1] + -MORFOZA

**homònīm** *m* ⟨G homonímа⟩ *lingv.* riječ ista oblika ali različita značenja spram neke druge riječi; istozvučnica, *opr.* sinonim // **homòniman** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji ima svojstva homonima; **homonìmija** (**homònimnōst**) *ž lingv.* pojava da riječ ili više riječi istog glasovnog sastava i istog grafičkog oblika imaju različito značenje ili podrijetlo; istozvučnost, istoimenost, suzvučnost; **homonìmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* **1.** skup znanja o homonimima **2.** ukupnost homonima u nekom jeziku; **homònimno** *pril.* kao homonim, na način homonima
✧ HOMO-[1] + -ONIM

**homònkul** (**homònkulus**) *m*, *v.* homunkul

**homoplàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* kirurško nado-

mještanje izgubljenog tkiva tkivom iste osobe, *opr.* aloplastika
✧ HOMO-[1] + -PLASTIKA

**homoplàzija** *ž biol.* sličnost pojedinih organa među različitim životinjskim vrstama koja nije uvjetovana zajedničkim precima
✧ HOMO-[1] + -PLAZIJA

**homòpteri** *m mn* ⟨N homòpter⟩ *zool.* kukci jednakokrilci (cvrčci, konjska smrt, biljne uši i dr.)
✧ *grč.* homápteros ≃ HOMO-[1] + -PTER(I)

**homoseìste** *ž mn* ⟨N homoseìsta⟩ krivulje na karti dobivene spajanjem točaka mjesta u kojima su se potresi osjetili u isto vrijeme
✧ HOMO-[1] + *grč.* sistós: potresen ≃ seismós: potres

**hȍmoseksuālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je sklon osobama istoga spola, *opr.* heteroseksualan // **hȍmić** *m razg.*, *v.* homoseksualac; **hòmićkī** *prid.* koji se odnosi na homiće; **homoseksuálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G homoseksùālācā⟩ onaj koji je spolno naklonjen osobama istoga spola; pigist, uranist, pederast, homić, dajguz; **homoseksuálčev** *prid.* koji pripada homoseksualcu; **homoseksualìzam** *m* ⟨G -zma⟩ ukupnost osobina, sklonosti i djelatnosti homoseksualaca; homoerotika; **homoseksùālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* homoseksualac; **homosèksuālno** *pril.* na način homoseksualca, kao homoseksualac; **homoseksuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je homoseksualac
✧ HOMO-[1] + *v.* seks, seksualnost

**homotèrmija** *ž*, *v.* homeotermija
✧ HOMO-[1] + -TERMIJA

**homotètija** *ž mat.* preslikavanje ravnine s jednom čvrstom točkom (centrom), tako da je omjer udaljenosti bilo koje točke od centra i udaljenosti njezine slike od centra jednak zadanoj pozitivnoj konstanti
✧ *fr.* homothétique ≃ HOMO-[1] + *grč.* thésis: postavljanje

**homotransplàntāt** *m* ⟨G homotransplantáta⟩ *med.* transplantat tkiva na tkivo unutar iste vrste
✧ HOMO-[1] + *v.* transplantirati, transplantat

**homozìgōt** *m* ⟨G homozigóta⟩ *biol.* organizam nastao od roditelja istovjetnih genetskih osobina, *opr.* heterozigot // **homozìgotan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *biol.* koji je naslijedio istu grupu osobina obaju roditelja, *opr.* heterozigotan; **homozígnōst** (**homozigòtnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je homozigotan
✧ HOMO-[1] + *v.* zigota

**homùnkul** (**homùnkulus**) *m* **1.** prema vjerovanju alkemičara, sitno biće slično čovjeku dobiveno kemijskim postupkom; homonkul(us) **2.** *biol.* neznanstvena teorija o tome da ljudska spolna stanica posjeduje u embrionalnom stanju sve organe buduće razvijene individue **3.** *knjiš. pejor.* **a.** onaj koji je niska rasta; čovječuljak, patuljak, kepec **b.** *pren.* onaj koji je ništavna karaktera; bijednik, sitna duša, nitko i ništa, moralna nula
✧ *lat.* homunculus: čovječuljak

**Hòndl**, **Stanko** (1873–1971), hrv. fizičar, sveučilišni profesor i rektor Zagrebačkog sveučilišta, pisac stručnih knjiga i udžbenika; osnovao u Zagrebu Fizikalni zavod važan za razvitak fizike u Hrvatskoj

**hòndrīn** *m* ⟨G hondrína⟩ *kem.* tvrda rožnata tvar, dobiva se kuhanjem hrskavice s vodom
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + -IN

**hondriòsōm** *m* ⟨G hondriosóma⟩ *biol.*, *v.* mitohondrij
✧ *grč.* khondríon: mala hrskavica + -SOM

**hondrìtis** *m pat.* upala hrskavice, odnosno opne koja pokriva hrskavicu
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + -ITIS

**hondroblàstōm** *m* ⟨G hondroblastóma⟩ *pat.* dobroćudni tumor građen od hrskavičavih stanica koštane epifize
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + *v.* blastom

**hondrodistròfija** *ž pat.* bolesno stanje nenormalnog rasta hrskavice; ahondroplazija
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + *v.* distrofija

**hòndrōm** *m* ⟨G hondróma⟩ *pat.* vrsta benignog tumora
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + -OM

**hondromalácija** *ž pat.* patološko razmekšanje hrskavice
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + malakía: mekanost

**hondrosàrkōm** *m* ⟨G hondrosarkóma⟩ *pat.* zloćudni tumor hrskavičaste građe; teško se razlikuje od dobroćudnoga
✧ *grč.* khóndros: hrskavica + *v.* sarkom

**hondróza** *ž pat.* degenerativno oboljenje hrskavice
✧ *grč.* khóndrōsis: oboljenje prsa ← khóndros: hrskavica + -OZA

**Hȍndurās** *m geogr.* država u Srednjoj Americi s izlazom na Karipsko more i Tihi oce-

an, 112.088 km$^2$, 4.444.000 stan., glavni grad Tegucigalpa // **Hondurášanin** *m* (**Hondurášānka** *ž*) ⟨N *mn* Hondurášani⟩ stanovnik ili državljanin Hondurasa; **hȍnduraškī** *prid.* koji se odnosi na Honduras i Hondurašane [*Honduraški zaljev*]

**Honegger** (*izg.* Onegêr), **Arthur** (1892–1955), francuski skladatelj švicarskog porijekla, pripadao francuskoj glazbenoj avangardi prve pol. 20. st., povezuje utjecaje Bacha, Stravinskog, jazza i politonalnost (scenski oratorij *Kralj David*, *Ivana Orleanska na lomači* na tekst Paula Claudela)

**Hȍng Kȍng** *m* bivša britanska kolonija (*JI* obala Kine), 1045 km$^2$, 5.683.000 stan., glavni grad i luka Victoria // **hòngkonšk|ī** *prid.* koji se odnosi na Hong Kong i Hongkonžane [*~a gripa*]; **Hòngkonžanin** *m* (**Hòngkonžānka** *ž*) ⟨N *mn* Hòngkonžani⟩ stanovnik Hong Konga

**Hönigsberg** (*izg.* Hènigsberg), **Leon** (1861–1911), hrv. arhitekt; s J. Deutschom izgradio brojne reprezentativne secesijske zgrade u zagrebačkom Donjem gradu (hotel Palace, Starčevićev dom, Umjetnički paviljon, zgrada Trgovinske obrtne komore)

**honky-tonk** (*izg.* hȍnki-tȍnk) *m* **1.** neugledni barovi na jugu SAD-a gdje se slušala »primitivna« crnačka glazba **2.** *glazb.* tradicionalni country stil; od ranih 1950-ih karakterističan po jednostavnom (često socijalno obojenom) tekstu i »tradicionalnim« glazbalima
✧ *engl.*

**hȍnor** *ž* **1.** (Honor) *mit.* rimska božica časti, utjelovljenje časti **2.** čast, ugled; počasno mjesto △ ***honoris causa*** (*izg.* honóris kȁuza) radi počasti, iz počasti // **honòrāt** *m* ⟨G honoráta⟩ *knjiš. ekspr. zast.* onaj kome pripada počast; ugledan čovjek, dostojanstvenik; **honòratskī** *prid.* koji se odnosi na honorate
✧ *lat.* honor

**honòrār** *m* ⟨G honorára⟩ plaća po ugovoru za izvršen rad (ob. intelektualni) [*autorski ~*] // **honorárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G honòrārācā⟩ *razg.* honorarni namještenik; **hȍnorār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji se odnosi na honorar **2.** koji dobiva za svoj rad honorar [*~ni suradnik*] **3.** *zast. rij.* kojemu se iskazuje počast, počasni [*~ni akademik*; *~ni profesor*] **4.** koji je neredovit; povremen [*~ni posao*; *~no zaposlenje*]; **honorárčev** *prid.* koji pripada honorarcu; **honòrārčiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *razg.* **1.** naporno raditi za honorar, probijati se živeći od honorara **2.** *pejor.* posvetiti se neumjerenom zarađivanju na honorarima; **honòrārka** *ž* ⟨D L -rci, G *mn* -a/-i⟩, *v.* honorarac; **hȍnorārno** *pril.* za honorar △ ***raditi ~*** ob. u zn. prekovremeno, izvan redovnog posla; **honoríra|ti** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* hȍnòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati honorar (ob. za kakav intelektualni trud, održavanje nastave, davanje instrukcija, napisan tekst i sl.) **2.** nagraditi/nagrađivati u novcu ili u čemu drugom (protuusluzi, privilegijama i sl.) [*svatko će biti ~n kako je zaslužio*; *dobro su mu ~li prijelaz u suparničku stranku*]
✧ *lat.* honorarium ≃ *v.* honor

**hȍnved** *m* **1.** *pov.* dobrovoljačke formacije u mađarskoj revoluciji 1848/49. **2.** mađarsko domobranstvo od 1867. **3.** naziv za mađarsku vojsku od 1920.
✧ *mađ.* honovéd ← hon: domovina + véd: braniti (otud hrv. prijevod: domobranstvo)

**Hooke** (*izg.* Hȕk), **Robert** (1635–1703), engleski znanstvenik // **Hookov** (*izg.* Hùkov) *prid.* koji pripada Hookeu △ ***~ zakon*** *fiz.* naprezanje elastičnoga tijela proporcionalno je sili koja ga izaziva

**Hoover** (*izg.* Húver), **John Edgar** (1895–1972), američki kriminalist, pravnik, 1924–1972. na čelu FBI kojeg je izgradio u moćnu organizaciju

**hòpak** *m glazb. etnol.* ukrajinski i ruski narodni ples, karakteriziraju ga brojne improvizacije (skokovi, čučnjevi, premetanja itd.); gopak
✧ *ukr.*

**hȍper** *m pom.* pomoćni brod koji u gradnji luke služi za prijevoz mulja, pijeska i šljunka na otvoreno more gdje ih odlaže
✧ *engl.* hopper

**hȍpi** *m* ⟨G -ja⟩ *lingv.* indijanski jezik uto-astečke porodice, govori se u Arizoni

**Hopkins** (*izg.* Hòpkinz) **1. Frederick Gowland** (1861–1947), engleski biokemičar, Nobelova nagrada za medicinu 1929. **2. Gerard Manley** (1844–1889), engleski pjesnik, isusovac, pjesme (objavljene posthumno) snažno su utjecale na razvoj anglosaske poezije (*Šarena ljepota*; *Ne, strašnije nije ništa*)

**hòplīt** *m* ⟨G hoplíta⟩ *pov. vojn.* teško naoružan starogrčki borac pješak (opremljen brončanim šljemom, kratkim mačem, štitom, oklo-

pom, dugim kopljem i štitnicima na nogama) // **hoplètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *vojn. zast.* skup znanja o oružju i naoružanju

✧ *grč.* hoplítēs ≃ hóplon: oružje

**hoplitòdrōm** *m sport pov.* natjecateljska disciplina antičkih olimpijskih igara; trčanje na 2 stadija pod ratnom opremom

✧ *grč.* koplitodrómos ≃ *v.* hoplit + -DROM

**hȍpsati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) **a.** lagano odskakivati kao loptica **b.** poskakivati, živo plesati **2.** (∅, oko koga) obigravati oko koga sa željom da se što postigne; trčati oko koga, ulagivati se, dodvoravati se // **hȍp!** *uzv.* (izgovor i konvencija pisanja) u raznim kontekstima: pri poticanju na skok, pri doskoku, nakon skoka, nakon manjeg uglavnom ugodnog iznenađenja i sl. [*~, što je to?*]; hopla, hop-la; **hȍpacȕpa** *uzv.* **1.** u igri s malim djetetom **2.** *razg.* u pričanju kada se ističe spolni čin [*činiti ~*]; **hȍpla** (**hȍp-lâ**) *uzv.* **1.** *v.* hop! **2.** ob. u šali u izražavanju nevjerice u ono što je sugovornik rekao

✧ *njem.* hopsen

**hoquetus** (*izg.* okétus) *m glazb. pov.* brzo izmjenjivanje stanki među dionicama u polifonoj glazbi (13. i 14. st.)

✧ *srlat.* ≃ *fr.* hoquet

**hȏr** *m* ⟨N *mn* hórovi⟩ *zast.* (+ *srp.*), *v.* kor

**hòra** *ž* ⟨N *mn* hòre⟩ **1.** *arh. ekspr.* pogodno vrijeme, pravi čas **2.** ⟨*mn* Hôre⟩ *mit.* tri božice godišnjih doba, kćeri Zeusove; kao personifikacije prirodnih sila održavale su red u prirodi; zaštitnice zakonitosti, pravednosti i mira (Dike – pravda, Irene – mir, Eunomija – zakonitost) // **hôra** *ž kat.* **1.** napjev, molitva i čitanje iz časoslova rimske crkve (brevijara), vezan za određeno doba dana; svaka se hora sastoji od himne, antifona, psalama i responzorija **2.** (*mn*) *rel.* tekstualni dijelovi brevijara koji se mole u određeni sat dana; časovi △ ***mala*** ~ dnevne pobožnosti, održavaju se (teoretski) u sate po kojima nose ime (*prima*, *tertia*, *sexta*, *nona*); ***velika*** ~ matutin, laude, vespere, kompletorij; **hòrārij** *m kat.* posebna knjiga u kojoj je zbirka hora; časoslov

✧ *lat.* ← *grč.* hṓra: godišnje vrijeme, doba, sat, ura

**Horâcije Flȁk, Kvint** (65–8. pr. Kr.), rimski pjesnik; metrički besprijekorna lirika prožeta političkim idejama (Augustov pristaša); često prisutan oštar, polemički ton (*Carmina*, *Saturae*, *Epistula ad Pisones*); estetski kanon francuskog klasicizma (*De arte poetica*) // **hòrācijevskī** *prid.* koji se odnosi na Horacija, kao u Horacija

**hȏrda** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *pov.* jedan od administrativno-vojnih oblika organizacije turkijskih i mongolskih naroda **2.** *pejor.* **a.** osvajači, pljačkaši **b.** gomila ljudi; rulja [*obična ~*] **3.** *sociol.* društvena zajednica ljudi na vrlo niskom stupnju razvoja

✧ *tur.* ordu: vojska

**hordeacea** (*izg.* hordeàcea) *ž mn bot.* ječam i ječmu srodne žitarice

✧ *nlat.* hordeacea ≃ *lat.* hordeum: ječam

**hordèīn** *m* ⟨G hordeína⟩ *kem.* biljna bjelančevina (prolamin), nalazi se i u zrnu ječma, bogata glutenom

✧ *fr.* hordéine ≃ *lat.* hordeum: ječam

**hordèōl** *m* ⟨G hordeóla⟩ *pat.* gnojni otok očnog kapka; ječmenac, ječmičak, čmičak, jačmen, ječmenjak, jačmik

✧ *lat.* hordeolum: mali ječam ← hordeum: ječam

**hordìtis** *m pat.* upala glasnih žica; upala glasnica

✧ *grč.* khordḗ: žice + -ITIS

**hòrdōm** *m* ⟨G hordóma⟩ *pat.* zloćudni tumor koji se razvija iz embrionalnih ostataka notokorda

✧ *grč.* khordḗ: žica + -OM

**hordotòmija** *ž med.* kirurško presijecanje živčanih niti na kralješničnoj moždini koje provode osjet bola

✧ *grč.* khordḗ: žica + -TOMIJA

**hordotònālnī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***organi*** *zool.* slušni i orijentacijski organi mnogih kukaca

✧ *grč.* khordḗ: žica + -TONALAN

**horèa** *ž pat.* neurološka bolest čije su manifestacije nekontrolirano trzanje udova, glave, muskulature lica, razdražljivost; mlatarača, posunčanica, vidovica

✧ *grč.* khoreía: ples u kolu

**Hòreb** *m bibl.* brijeg u Sinajskoj pustinji na kojem je Mojsije (prema *bibl.* knjizi *Izlazak*) od Boga primio Deset zapovjedi (Dekalog), osnovne zasade jednobožačke religije i etike

✧ *hebr.* ḥorēbh: pustoš

**horégija** *ž pov.* u antičkoj Ateni, obveza opremanja i izdržavanja dramskog ili muzičkog kora za vrijeme pripreme Dionizijevih igara

✧ *grč.* khorēgía ≃ khorós: kolo, zbor + ágein: voditi

**hòrijamb** *m jez. knjiž.* vrsta stope u antičkoj metrici, sastoji se od horeja (troheja) i jamba (shema: naglašeni-nenaglašeni-nenaglašeni-naglašeni)
✧ *lat.* choriambus ← *grč.* khoríambos ← khoreîos: horej + íambos: jamb

**horipilácija** *ž fiziol.* kostriješenje dlaka na tijelu
✧ *lat.* horripilatio ≃ horrere: stršiti + pilus: dlaka

**horìzont** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *geogr.* kružna prividna crta koja kao granica dijeli nebo i površinu Zemlje, obzor **2.** mreža transportnih i ventilacijskih hodnika, otkopna radilišta na određenoj razini u podzemnom rudniku **3.** *pren.* razina ili granica znanja, iskustva ili interesa [*njegovi ~i su vrlo široki/uski*] △ *~ **očekivanja*** granica do koje može razgovarati i zaključivati onaj koji sve podređuje unaprijed stvorenim predodžbama; granica i način mišljenja onoga kojemu je usađen dogmatski način mišljenja // **horizontál|a** *ž* **1.** vodoravna crta, vodoravan položaj, pravac paralelan s ravninom horizonta ili s površinom mirne vode, vodoravnica, *opr.* vertikala **2.** (*mn*), *v.* izohipsa; **hȍrizontāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je paralelan s linijom horizonta ili s površinom mirne vode; vodoravan △ *~**na diferencijacija*** *ekon.* podjela rada u radnoj organizacijskoj jedinici na istoj organizacijskoj razini; *~**ne koordinate*** *astron.* sustav koordinata na nebeskoj sferi s astronomskim (pravim) horizontom kao osnovnim krugom; **hȍrizontālno** *pril.* na horizontalan način, vodoravno; **horizontálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je horizontalno; **horìzontskī** *prid.* koji se odnosi na horizont [*~ koordinatni sustav*]
✧ *lat.* horizon ← *grč.* horízōn (kýklos): (krug) koji dijeli, ograničenje ≃ horízein: ograničavati

**hòrjat** *m*, *v.* hojrat

**hòrmičk|ī** *prid.* koji se odnosi na nagon △ *~**a psihologija*** grana u psihologiji; za temelj psiholoških pojava uzima biološko-psihološke procese, pa tek zatim spoznajne postupke
✧ *grč.* hormḗ: impuls, nagon

**hòrmōn** *m* ⟨G hormóna⟩ tvar koju luče žlijezde s unutarnjim lučenjem, prenosi se kroz krv do organa u kojima djeluje [*~i rasta*; *muški ~*; *ženski ~i*] // **hȍrmonal|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na hormone, koji sadrži hormone [*~ni preparat*]; hormonski △ *~**na terapija*** *med.* liječenje određenih bolesti ili sindroma hormonima; **hòrmōnskī** *prid.*, *v.* hormonalan; **hòrmōnski** *pril.* s pomoću hormona
✧ *grč.* hormôn: koji potiče, koji draži ← hormân: pokretati, pobuđivati

**hormonogèneza** *ž fiziol.* stvaranje hormona
✧ *v.* hormon + -GENEZA

**hormopàtija** *ž pat.* primarne smetnje instinktivnog, nagonskog i afektivnog života koje su organski ili funkcionalno uvjetovane
✧ *v.* hormon + -PATIJA

**hȍrn** *m glazb.* limeni puhaći instrument; rog // **hòrnist** *m glazb.* **1.** onaj koji svira rog **2.** trubač u vojsci; **hòrnistica** *ž* ⟨G *mn* -ā⟩, *v.* hornist; **hornìstičkī** *prid.* koji se odnosi na horn i horniste
✧ *njem.* Horn

**Hȍrn** (*nizoz.* Kap Hoorn, *šp.* Cabo de Hornos) *m* ⟨G -a⟩ *geogr.* rt na Ognjenoj zemlji, najjužnija točka Južne Amerike

**hȍrnblēnda** *ž min.* silikatni mineral iz grupe amfibola, rogovača, smećkastocrn, sjajan, čest u magmatskim stijenama
✧ *njem.* Hornblende

**hornpipe** (*izg.* hȍrnpājp) *m glazb.* **1.** *pov.* stari engleski ples u 3/2 ili 4/4 mjeri **2.** engleski narodni instrument, vrsta klarineta s dva volovska roga
✧ *engl.*

**HORO-**[1] kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na mjesto, kraj, prostor, zemlju [*horografija*]
✧ *grč.* khṓra: prostor, mjesto, zemlja

**HORO-**[2] kao prvi dio riječi znači sat, vrijeme; koji se odnosi na vrijeme [*horologij*]
✧ *lat.* hora ← *grč.* hṓra

**hòrog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *sport* u košarci: bacanje lopte u koš i dodavanje jednom rukom preko glave postrance, igrač je pri tome okrenut leđima ili bokom prema košu ili suigraču kojem dodaje loptu; horok
✧ *v.* horuk

**horogràfija** *ž geogr.* opis neke zemlje ili kraja // **horògraf** *m geogr.* opisivač neke zemlje ili kraja
✧ *grč.* khōrographía ≃ HORO-[1] + -GRAFIJA

**hòrok** *m*, *v.* horog

**horòlōgīj** *m rel.* zbirka molitava za svako doba dana u pravoslavnoj crkvi; časlavac; časoslov, brevijar

✧ *grč.* hōrológion: sat, ura ≃ HORO-² + lógos: riječ

**horolò̀gija¹** *ž biol.* dio biogeografije koji se bavi proučavanjem pojava i zakonitosti rasprostranjenja biljaka i životinja na Zemlji
✧ HORO-¹ + -LOGIJA

**horolò̀gija²** *ž* skup znanja o mjerenju vremena i gradnji instrumenata za mjerenje i pokazivanje protoka vremena
✧ HORO-² + -LOGIJA

**Horolôgium** *m astron.* zviježđe na *J* nebeskoj sferi

**horònīm** *m* ⟨G horoníma⟩ *lingv.* naziv mjesta ili zemlje
✧ HORO-¹ + -ONIM

**hȍror** (I) *m* **1.** strava, jeza, užas [*situacija u tom poduzeću je pravi ~*] **2.** ono što izaziva užas, stravu, jezu, što je strašno, jezovito, morbidno **3.** film strave i užasa, film koji svojom jezovitošću izaziva strah i nelagodu u gledalaca [*idemo gledati ~*] △ ***horror vacui*** (*izg.* hȍror vàkui) *psih.* **1.** strah pred pustim, jednoličnim, besciljnim životom **2.** strah od praznine (npr. u baroknoj umjetnosti) // **hȍror** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji ima elemente stravičnog, koji izaziva strah i užas [*~-film*; *~-priča*; *~-roman*; *~-sadržaj*]
✧ *lat.* horror

**hȍroskop** *m* **1.** karta relativnih pozicija planeta i znakova zodijaka u trenutku čijeg rođenja, pomoću nje se unutar dvanaest osnovnih grupa određuju karakterne osobine pojedinca ili skupina; njom se koriste astrolozi za predviđanje budućih događaja **2.** predviđanje zasnovano na takvom horoskopu [*dnevni ~*; *tjedni ~*; *godišnji ~*; *životni ~*] **3.** natalna karta napravljena prema točnom položaju planeta po datumu rođenja osobe, na osnovi čega se (prema nekim vjerovanjima) utvrđuje njen karakter, osobine, budućnost △ ***biti po ~u*** biti rođen u određenom horoskopskom znaku (Ovan, Bik, Blizanci, Rak, Lav, Djevica, Vaga, Škorpion, Strijelac, Jarac, Vodenjak, Riba) // **horoskò̀pija** *ž* proučavanje točnog položaja zvijezda u trenutku rođenja na osnovi čega se određuje karakter, osobine i sudbina određene osobe; **hȍroskopskī** *prid.* koji se odnosi na horoskop
✧ *grč.* hōroskópos: koji promatra vrijeme, doba; astrolog ≃ HORO-² + -SKOP

**Horowitz** (*izg.* Hòrovic), **Vladimir** (1903–1989), američki pijanist, briljantni interpretator Liszta, Čajkovskog, Rahmanjinova

**hȍrōz** *m reg.* **1.** pijetao, kokot **2.** (ob. ȍroz) dio na lovačkim i puškama kremenjačama
◈ *pr.* (nadimačko): **Hȍrozović** (Banovina), *usp.* Pivac
✧ *tur.* ← *perz.* ḫurūs

**horribile** (*izg.* horìbile) (**horribilis**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩, ob. u: △ ~ ***auditu*** (*izg.* ~ audítu) strašno je čuti; ~ ***dictu*** (*izg.* ~ dȉktu) strašno je reći; ~ ***visu*** (*izg.* ~ vîzu) strašno je vidjeti
✧ *lat.*

**hors d'oeuvre** (*izg.* ordêvr) *m kulin.* jelo prije juhe (šunka, sir, raznovrsni naresci, kavijar, račići, razne vrste riba, majoneza, masline, raznovrsne salate itd.); predjelo
✧ *fr.*

**horseface** (*izg.* hôrsifējs) *m* ⟨*indekl.*⟩ *iron.* lice osobe, ob. duguljasto, jačih vilica ili jakih zubi, lice koje podsjeća na konjsko; konjsko lice
✧ *engl.*

**hôrsifējs** *m*, *v.* horseface

**hôrst** *m geogr.* naziv za predio bez raslinja na kojem dominiraju stijene i kamenje; krš, stjenjak, stršenjak, timor
✧ *njem.* Horst

**hortènzija** *ž bot.* rod ukrasnih biljaka (*Hydrangea*) s bijelim, svijetlomodrim ili ružičastim cvjetovima skupljenim u kuglaste cvatove; ima ih o. 80 vrsta
✧ prema Francuskinji Hortenziji Lepaute

**Horthy** (*izg.* Hòrti), **Miklós** (1868–1957), do 1918. admiral austrougarske mornarice, 1920–1924. u svojstvu regenta na čelu mađarske države vodio autoritarnu i profašističku politiku; uveo zemlju u 2. svjetski rat na strani sila Osovine; pobjegao 1945. i umro u emigraciji u Portugalu

**hortikultúra** *ž agr.* grana poljoprivrede koja se bavi unapređivanjem uzgoja i kultiviranja vrtnih biljaka; vrtlarstvo, cvjećarstvo, povrtlarstvo, arhitektura parkova i dr. // **hortikùltūralan** (**hortikùltūran**) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na hortikulturu; **hortikùlturalno** (**hortikùlturno**) *pril.*, ob. u: [*~ oblikovati*]
✧ *lat.* hortus: vrt + *v.* kultura

**hortolò̀gija** *ž agr.* skup znanja o vrtlarstvu
✧ *lat.* hortus: vrt + -LOGIJA

**hô-rȕk** *uzv.* koji potiče u zajedničkom podizanju tereta ili sličnom fizičkom radu
✧ *ekspr.* ≃ *njem.* ho-ruck

**Hôrus** (**Hôr**) *m mit.* staroegipatski bog sunca, Izidin sin; s Ozirisom i Izidom tvori tzv. egipatsko sveto trojstvo; prikazivan kao lik jastreba ili čovjeka s jastrebovom glavom

**Hòrvat 1. Anđela** (1911–1985), hrv. povjesničarka umjetnosti i konzervatorica (*Između gotike i baroka*) **2. Branko** (1928–2003), hrv. ekonomist, istaknuti analitičar i ekonometričar; za djelo *Politička ekonomija socijalizma* (1984) bio u najužem izboru nominiranih za Nobelovu nagradu **3. Gabrijela** (1877–1968), hrv. operna pjevačica, od 1903. primadona Narodnog teatra u Pragu (o. 200 naslovnih i većih uloga) **4. Ivo** (1897–1963), hrv. botaničar (*Nauka o biljnim zajednicama*, *Vegetacija planina zapadne Hrvatske*, *Vegetacija jugoistočne Europe*) **5. Josip** (1896–1968), hrv. novinar, kulturni povjesničar, pisac povijesno-publicističke literature, 1926–1941. glavni urednik dnevnika *Jutarnji list*, u NDH izbačen iz novinarstva (zbirka političkih portreta *Hrvatski panoptikum*, memoarska proza *Živjeti u Hrvatskoj 1900–1941*) **6. Lavoslav** (**Lav**) (1903–1989), hrv. arhitekt moderne funkcionalističke struje (palača Banac u Dubrovniku, Banovinska bolnica u Splitu, koautor Meštrovićeva paviljona u Zagrebu) **7. Milan** (1919), hrv. dirigent, šef-dirigent orkestara u Zagrebu, Dublinu i Grazu

**Horváth** (*izg.* Hòrvat), **Ödön, von** (1901–1938), austrijski pisac kritičko-realističkih pripovijetki i vrlo cijenjenih i često izvođenih dramskih djela (*Don Juan se vraća iz rata*, *Priče iz Bečke šume*, *Dijete našeg doba*)

**Horváti** *m mn* ⟨G Horvátā⟩ naselje (u blizini Zagreba), 1427 stan. // **Horváćanin** *m* (**Horváćānka** *ž*) ⟨N *mn* Horváćani⟩ stanovnik Horvata; **horváćānskī** *prid* koji se odnosi na Horvate i Horvaćane

**Hòrvati** (**de Horvati**) *m mn* hrv. plemićka obitelj mađarskog porijekla s posjedima u *I* Slavoniji; zajedno s obitelji Paližna, *v.* igrali vidnu ulogu u dinastičkim borbama za hrv. krunu potkraj 14. st.; doveli na prijestolje Karla Dračkog, u borbi ubili ugarskog palatina Nikolu Gorjanskog, zarobili kraljicu Mariju i njenu majku Elizabetu, ali zatim poraženi od vojske kralja Žigmunda (1387); Ladislav poginuo u borbi, njegov brat Ivaniš zarobljen i pogubljen u Pečuhu, a treći brat Pavao (zagrebački biskup 1379–1387) također zarobljen i gubi mu se trag

**Hòrvatić, Stjepan** (1899–1975), hrv. botaničar, proučavao biljne zajednice, njihove uzajamne odnose i rasprostranjenost u nizinskim dijelovima Hrvatske (okolina Križevaca) i na hrv. mediteranskom području (osobito otok Pag) (*Flora i vegetacija otoka Paga*, *Fitogeografske značajke i raščlanjenje Jugoslavije*, *Ilustrirani bilinar*)

**Hòrvatin, Kamilo** (1896–nakon 1937), hrv. revolucionarni političar i novinar, jedan od prvih organizatora i vodećih ljudi KPJ, 1920-ih urednik *Borbe*; od 1929. u emigraciji, 1937. nestao u Staljinovim čistkama

**Hòrvat-Kîš, Franjo** (1876–1924), hrv. pisac pripovijetki, zapaženiji kao putopisac (*Viđeno i neviđeno*, *Istarski puti*)

**Hòrvat-Pȉntarić, Vera** (1926), hrv. povjesničarka i teoretičarka umjetnosti; istraživanja i radovi o baroku, teoretski radovi o modernoj i avangardnoj umjetnosti, vizualnim komunikacijama i dizajnu

**hòsa** *ž* ⟨G *mn* hósā⟩ *ekon.* **1.** dizanje, porast cijena vrijednosnim papirima na burzi (uglavnom špekulativnog karaktera) **2.** *bank.* visoko stanje dionica i državnih papira // **hòsist** *m ekon.* **1.** burzovni špekulant koji provodi hosu **2.** igrač koji riskantnim preprodavanjem vrijednosnih papira nastoji doći do brze dobiti

✧ *fr.* hausse

**hosàna** (I) *ž* **1.** (Hosana) **a.** *jud.* židovska blagdanska pjesma o Blagdanu sjenica **b.** *kat.* crkvena himna koja se pjeva na Tijelovo **2.** pobjednička pjesma // **hosàna** (II) *uzv.* poklik »spasi nas!«, »pomozi mi!« kojim su neki Židovi, prema *Novom zavjetu*, pozdravljali Krista pri njegovu ulasku u Jeruzalem

✧ *grč.* hōsanná ← *hebr.* hōsīʿ ānnā: spasi nas, molimo

**hòspīcīj** (**hospìcij**) *m* **1. a.** *pov.* svratište, konačište za putnike i namjernike, ob. uz samostane **b.** svratište ili dom za starce, djecu **c.** sklonište u planini **2.** *pov.* u našim srednjovjekovnim dokumentima dužnost koju su imali gradovi i niži feudalci prema kralju; obveza ugošćivanja, gostoprimstvo

✧ *lat.* hospitium ≃ hospes stranac, gost

**hospitácija** *ž* (ob. *mn*) *term.* **1.** visokoškolska nastava iz pedagoških predmeta koja se održava u srednjim i osnovnim školama **2.** pokazni sat koji student održava u sklopu takve nastave // **hospìtant** *m* ⟨G -nātā⟩ onaj

koji hospitira, koji pohađa hospitacije (ob. student); **hospìtantica** (**hospìtantkinja**) *ž*, *v.* hospitant; **hospitírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hospìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ prisustvovati (gostovati) ob. kao student nastavi koju održava iskusniji nastavnik (mentor), radi stjecanja didaktičko-metodičkih znanja i iskustava

✧ *nlat.* hospitatio ≃ *lat.* hospes: gost

**hospìtāl** *m* ⟨G hospitála⟩ **1.** *pov. med.* zgrada u kojoj se liječilo bolesne, preteča današnjih bolnica **2.** bolnica (ob. u oznakama upozorenja za strance, kao oznaka vojne bolnice, kao polazna riječ za kraticu H); špital // **hospitalizácija** *ž* **1.** čin hospitaliziranja, smještavanja u bolnicu radi liječenja [*prisilna* ~; *obvezatna* ~] **2.** stanje onoga koji je hospitaliziran; **hospitalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *psih.* sindrom psihičke promjene koji se javlja kod male djece koja žive u domovima ili dugo borave u bolnici **2.** *pat.* štetne posljedice čestih infekcija rezistentnim virusima ili bakterijama, stečenim za vrijeme boravka u bolnici; **hospitalìzant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji je zadržan u bolnici radi liječenja ili promatranja; **hospitalìzantica** *ž*, *v.* hospitalizant; **hospitalizírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* hospitalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* hospitalìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ smjestiti/smještati u bolnicu i podvrgnuti/podvrgavati bolničkom liječenju ili promatranju [*bolesnika treba* ~]

✧ *srlat.* hospitale: gostiona, konačište ≃ *lat.* hospitalis: gostoljubiv

**hospitál|ac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G hospìtālācā⟩ *kat. pov.* **1.** pripadnik katoličkog viteškog reda osnovan o. 1120. u Jeruzalemu, kasnije rod se povlači na Cipar, Rod i Maltu (Malteški vitezovi, malteški red); ivanovac **2.** pripadnik svakog crkvenog reda kojem su briga bolesnici, putnici i hodočasnici △ *~**ci Sv. Ivana od Boga*** *kat.* redovnička družba koja se sastoji od braće laika i svećenika i brine se za zdravlje svojih bližnjih, osnovana 1522.

✧ *srlat.* hospitalarius, *v.* hospital

**hospòdār** *m* ⟨G hospodára⟩ *pov.* titula vlaških i moldavskih vladara od 14. do 19. st.

✧ *ukr.*

**hȍst** *m* ⟨N *mn* -i/-ovi, G hôstā/-ōvā⟩ *inform.* kompjuter koji je u odnosu na više drugih kompjutera, terminala i uređaja središnji; u njemu se obavljaju poslovi koji se zadaju na drugom mjestu unutar sustava // **hȍst|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji se odnosi na hosta △ *~**ni kompjuter*** *inform.* središnji kompjuter u mreži; host; **hòstel** *m* vrsta hotela s jednostavnijom i jeftinijom ponudom (višekrevetne sobe, zajedničke sanitarne prostorije, jednostavan obrok, bez posluge) uglavnom za mlade; prenoćište, pansion; **hostèsa** *ž* ⟨G *mn* hostésā⟩ domaćica u vlaku, autobusu, na brodu, kod većih sportskih natjecanja, kongresa i sl.

✧ *engl.* host: domaćin

**hòstija** *ž* **1.** *pov.* u starom Rimu žrtvena životinja **2.** *kat.* posvećen okrugli listić od beskvasna pšeničnog tijesta, simbol Tijela Isusova; služi za pričest u Katoličkoj crkvi **3.** holip

✧ *lat.* hostia: žrtva

**hòstīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *knjiš. ekspr.* **1.** koji pripada neprijatelju, koji se odnosi na neprijatelja **2.** koji izražava, iskazuje neprijateljstvo; agresivan, neprijazan, odbojan, napadački

✧ *lat.* hostilis ≃ hostis: neprijatelj

**hostilitium** (*izg.* hostilìcium) *m pov.* **1.** dužnost feudalnih podanika da krenu u vojnu službu (u 15. st. i kasnije) **2.** daća koja se davala za otkup te službe; vojšćina

✧ *srlat.*

**Hô Šî Mȉn** **1.** (1890–1969), vijetnamski državnik, vođa gerilskog otpora protiv Japanaca (1940–1945), predsjednik DR Vijetnama (1946–1969) **2.** *m* glavni grad i luka Vijetnama, 3.934.000 stan. (prije Sajgon) // **Hô Šî Mȉnov** *prid.* koji pripada Ho Ši Minu; **hošimìnovskī** *prid.* koji se odnosi na Ho Ši Mina

**hot** (*izg.* hȍt) *prid.* **1.** *glazb.* koji ima neka tipična svojstva jazz-glazbe (dirty tones i sl.) **2.** u složenicama označava **a.** koji je doveden do usijanja; vruć, ugrijan, zagrijan **b.** *pren.* koji izaziva pozornost, koji je nekonforman; koji je izašao iz okvira; neobuzdan, mahnit, lud, neograničen △ ~-***jazz*** (*izg.* ~-džȅz) *glazb.* vrsta jazz-glazbe (osobito naglašen ritam, improvizacija, čisti tonovi se izvode kao »polutonovi«); ~ ***line*** (*izg.* ~ lâjn) *publ. žarg.* **1.** direktna telefonska linija kojom se vođe velikih sila koriste u vrijeme mogućih kriza; vrući telefon, crveni telefon **2.** telefonska linija kojom se šalju lascivne poruke; seks preko telefona; ~ ***money*** (*izg.* ~ mȁni) **1.** »vrući novac«, novčani kapital koji se naglo, ali privremeno prebacuje u inozemstvo da bi

se izbjegle posljedice devalvacije u vlastitoj zemlji ili ostvarile kamate više od domaćih **2.** *pren.* novac sumnjiva podrijetla (uglavnom od kriminalnih pothvata gangsterskih udruženja) koji se ne može odmah upotrijebiti u zakonitim poslovima, već se prvo mora »oprati« kroz nizove fiktivnih tvrtki; ~ ***pants*** (*izg.* ~ pȅnts) vrlo kratke hlačice od materijala koji se pripija uz tijelo, vruće hlačice (ženski modni krik s kraja 1970-ih)
✧ *engl.* hot

**hȍta** *ž glazb.* španjolski narodni ples parova u trodomnoj mjeri s mnogobrojnim ritmičkim varijantama [*aragonska* ~]
✧ *šp.* jota

**hȍtdog** *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** *kulin.* pečena hrenovka u dugačkom pecivu s prilogom ili bez njega **2.** *sport* zimski sport u kojem se na specijalnim kratkim skijama izvode figure i akrobacije // **hȍtdoger** *m sport* skijaš koji na specijalnim kratkim skijama izvodi figure i akrobacije
✧ *engl.* hot dog

**hòtel** *m* ⟨G hotèla⟩ **1.** u 17. st. u Francuskoj naziv za gradske palače koje su plemićima služile za povremeni boravak i za smještaj uglednih gostiju **2.** ugostiteljski objekt u kojemu se uz naplatu može privremeno boraviti, zabavljati i hraniti se [~ *za samce*] // **hotelìjēr** *m* ⟨G hotelijéra⟩ **1.** onaj koji upravlja hotelom **2.** vlasnik hotela; **hotelìjērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* hotelijer; **hotelìjērsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hotel i hotelijera [~*a škola*; ~*i fakultet* obrazovna institucija za hotelijere]; **hotelijérstvo** *sr* **1.** sveukupno znanje i struka o vođenju hotela **2.** dio turističke ponude koja se oslanja na boravak turista u hotelu i iskorištavanje hotelskih mogućnosti; **hòtelsk|ī** *prid.* koji se odnosi na hotele [~*i gost*; ~*a terasa*]
✧ *fr.* hôtel

**Hotentóti** *m mn* ⟨N Hotèntōt, G Hotentóta⟩ *etn.* pogrdni bjelački naziv (mucavci) za plemena Khoi-Khoin, nastanjena u *J* i *JZ* Africi, rasno srodni Bušmanima // **hotèntōtskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Hotentote **2.** *pren.* krajnje primitivan, divljački, barbarski △ ~ ***jezik*** *lingv.* jedan od jezika khoisanske porodice, govori se u *J* Africi

**hȍtimicē**, *v.* htjeti

**hotmail** (*izg.* hotmêjl) *m int.* web stranica®, jedan od najpoznatijih davatelja besplatnih adresa putem weba [*http: www.~.com*]
✧ *engl.*

**Houdini** (*izg.* Houđîni), **Harry** (1874–1926), američki mađioničar mađarskog podrijetla; svjetsku slavu stekao svojim spektakularnim predstavama oslobađanja iz raznih okova i smrtnih opasnosti

**hôul** *m*, *v.* hole

**house** (*izg.* hâus) *m glazb.* stil u pop-glazbi u kojem se ističe ritam bubnjeva, sekvencera, uzrokovanih zvučnih efekata i izrazitih sintetiziranih basova; zajednički naziv za mnoge podvrste plesne elektronske glazbe, nastao u Chicagu sredinom 1980-ih
✧ *engl.*

**Houston** (*izg.* Hjùston) *m* grad i luka u *J* Teksasu (SAD), 1.631.000 stan. // **Hjustónac** *m* (**Hjùstōnka** *ž*) ⟨N *mn* Hjustónci⟩ stanovnik Houstona; **hjùstōnskī** *prid.* koji se odnosi na Houston i Hjustonce

**hȍverkraft** *m* vozilo koje se kreće na principu »zračnog jastuka« ne dodirujući podlogu; lebdjelica
✧ *engl.* hovercraft

**Howard** (*izg.* Hòuerd), **Trevor** (1916–1988), britanski kazališni i filmski glumac, ostvario vrhunske karakterne uloge (*Kratak susret*, *Treći čovjek*)

**howgh** *uzv.*, *v.* haug

**howker** (*izg.* hàuker) *m pom.* trgovački jedrenjak zdepastog trupa s okruglim pramcem i okruglom krmom (Sjeverno more, od 16. do 19. st.)
✧ *engl.*

**Hoxha** (*izg.* Hòdža), **Enver** (1908–1985), albanski komunistički vođa; 1941–1944. vrhovni zapovjednik albanskih partizana i NOV-a, poslije rata uspostavio autokratsko-staljinistički totalitarni režim; u sporu s Jugoslavijom od 1948, poslije 1956. i sa SSSR-om; izolirao Albaniju od svijeta

**hózne** *ž pl. tantum reg. zast.* hlače △ ***half-~*** (*izg.* half-~) uske hlače; ***leder-~*** (*izg.* léder-~) hlače od kože, tzv. đavolje hlače, tirolske hlače; ***Pejačević-~*** hlače prema banu Pejačeviću, uske, pritegnute gumom pod stopalom; ***pump-~*** (*izg.* pùmp-~) široke hlače skupljene ispod koljena; ostavljaju nepokrivene listove noge
✧ *njem.* Hose

**hozntrégeri** *m pl. tantum reg.* naramenice koje pridržavaju hlače; hozentregeri, tirake
✧ *njem.* Hosenträgern

**HP** *krat.*, *v.* KS
✧ *engl.* **h**orse-**p**ower

**HPSS** *krat.* Hrvatska pučka seljačka stranka, ime za HSS 1904–1920.

**hr** *krat. int.* hrvatska nacionalna oznaka za internetske adrese (.hr) (*engl.* top-level domain) [*http: mzt.*~ Ministarstvo znanosti i tehnologije; *http: irb.*~ Institut »Ruđer Bošković« itd.], *usp.* edu, com, gov, org

**HR** *krat.* hrv. nacionalna oznaka na tablicama motornih vozila

**hrábar** *prid.* ⟨*odr.* hrâbrī, *komp.* hràbriji⟩ koji se usuđuje učiniti ono što je teško ili što se drugi ne usuđuju, koji ne preza pred čim, koji se usuđuje suočiti s opasnošću ili teškoćama; odvažan, *opr.* plašljiv // **hrábriti** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* hrâbrīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ ohrabrivati, junačiti; **hrâbro** *pril.* na hrabar način; smjelo, odvažno; **hrábrōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hrabar [*luda* ~; *lažna* ~]

◈ **Hrábar** m. os. ime (narodno) *zast. rij.*; isto: **Hràbrimīr** (Hrabromir), **Hràbrislav** (**Hrabroslav**) ◇ *pr.*: **Hȑābāk, Hrábar** (320, Trogir), **Hrábra** (Zadar), **Hrábrić** (110, Krk), **Hràbrov** (60, Zadar), **Ȑābār** (350, Istra, Primorje)

✧ *prasl.* *xorbrъ (*stsl.* xrabъrъ, *rus. dijal.* xoróbryj, *polj.* chrobry), *latv.* skarbs: oštar ≃ *stengl.* scearp: oštar

**Hradčany** (*izg.* Hrádčani) *m mn* bivši dvor čeških kraljeva u Pragu, građen 1310, danas rezidencija češkog predsjednika i češke vlade [*odluka se donosi na ~ma*]

**hrákati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hrâčēm, *pril. sad.* hráčūći, *gl. im.* -ānje⟩ šumno istiskivati zrak kroz stisnuto grlo i odstranjivati sluz; hrčkati, pljuvati // **hráčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G hrâčākā⟩ *razg.*, *v.* hrakotina; **hràčkati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* hrakati; pljuckati; **hráknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* hrâknēm, *imp.* hrákni⟩, *v.* hrakati; **hrakòtina** *ž* sluz koja se dobije izbacivanjem iz grla, pluća; hračak, ispljuvak

✧ *ekspr.*, *prasl.* *xrakati (*slov.* hrakati, *rus. dijal.* xrákat')

**hȓâm** *m* ⟨N *mn* hrámovi⟩ **1.** građevina posvećena kakvu božanstvu, namijenjena štovanju božanstva **2. a.** mjesto bogoslužja **b.** *retor.* vrlo važno mjesto neke djelatnosti gdje se nalazi ili stječe najvažnije ili najljepše što ono stvara [~ *umjetnosti*]

✧ *prasl.* *xormъ (*stsl.* xramъ, *češ.* chrám) ← ? *ie.* *skormo- (*stvnjem.* scirm: zaklon, *skr.* carman: koža)

**hȑāmati**, *v.* hrom[1]

**hrán|a** *ž* ukupnost tvari i jela koje živo biće (čovjek, životinja, biljka) unosi u tijelo da se nadoknadi energija ili održi život organizma △ ***brza ~a*** gotova hrana koja se u obliku sendviča i sl. kupuje na kioscima i sl. i odmah se može jesti; ***dječja ~a*** hrana priređena po posebnom postupku za malu djecu koja još nemaju zube; papica; ***duševna ~a*** ono što dobro djeluje na duh, što je potrebno duhu ili duši (umjetnost, književnost, itd.), užitak za duh, duševna potreba; ***laka ~a*** hrana koja ne sadrži mnogo masnoća i koja se lako probavlja, koja ne pada teško na želudac; ***suha ~a*** obrok koji se može ponijeti ili prenositi kao suha tvar, namijenjena jednom obroku ili više obroka [*ponijeti suhu ~u*]; ***tekuća ~a*** hrana koja se jede žlicom (juha, žitka hrana i sl.); ***teška ~a*** visokokalorična hrana koja se teško probavlja; ***topovska ~a***, *v.* tòpovskī △; ***zdrava ~a*** **1.** hrana u kojoj su dobro uravnoteženi svi potrebni sastavni dijelovi (bjelančevine, masnoće, kalorije itd.) **2.** hrana koja nije zatrovana kemijskim sredstvima upotrijebljenim u vrijeme rasta (žitarice) ni konzervansima ni drugim kemikalijama // **hranàrina** *ž* pomoć, ob. novčana koju prima zaposlena osoba za vrijeme bolovanja, socijalno ugrožena osoba i sl.; **hrànidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ način i sadržaj davanja hrane (ob. o usjevima); **hrànidbenī** *prid.* koji je dio, koji pripada, koji se odnosi na hranidbu △ ~ ***lanac*** *biol.* niz organizama u nekom staništu u kojem se jedan organizam hrani drugim i sam služi kao hrana sljedećem u lancu; **hrànilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩, *v.* hranitelj; **hrànilāštvo** *sr* skrb, briga, staranje (ob. roditeljsko) o komu; **hrànilica** *ž* posuda iz koje se hrani perad, stoka (valov); **hrànilīšte** *sr* **1.** mjesto hranjenja peradi, stoke **2.** *lov.* mjesto organiziranog hranjenja divljači **3.** *med.* mjesto uzgoja bakterija; **hrànitelj** *m* onaj koji izdržava drugoga, onaj o kojem ovisi egzistencija drugoga, koji izdržava obitelj; hranilac; **hranitèljica** (**hrànitēljka**) *ž*, *v.* hranitelj [~ *obitelji*]; **hranitèljičin** *prid.* koji pripada hraniteljici; **hrániti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* hrânīm, *pril. sad.* -nēći, *prid. trp.* hrânjēn, *gl. im.* hránjēnje⟩ **1.** davati komu hranu izravno u usta [~ *bolesnika*] **2.** osiguravati komu hranu, izdržavati koga [~ *obitelj*] **3.** davati ili opskrbljivati korisnim sastojcima u hrani [~

*drvo*; ~ *kožu lica*]; **hȑanivo** *sr agr.* hranjiva tvar; **hranjènica** *ž*, *v.* hranjenik; **hranjèničin** *prid.* koji pripada hranjenici; **hranjènīk** *m* ⟨G hranjeníka, N *mn* hranjeníci, G hranjeníkā⟩ *rij.* **1.** onaj kojega su othranili usvojitelji, ljudi koji mu nisu biološki roditelji; usvojenik **2.** svinja koja se tovi za klanje; tovljenik; **hrànjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji sadrži u hrani poželjne sastojke; **hrànjivo** *pril.* na hranjiv način; **hrànjivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hranjivo

◈ m. os. imena (narodna), *zast. rij.*: **Hrànimīr**, **Hrànislav**, **Hrànivoj**; *hip.*: **Hȑaja**, **Hrân**, **Hrânča**, **Hránko** ◇ *pr.*: **Hránčo** (Županja), **Hránić** (660, Ivanec), **Hranílović** (270, Međimurje), **Hrànitelj** (Moslavina), **Ránić** (260, Petrinja, Moslavina, Banovina, *Z* Slavonija), **Ranílović** (120, Podravina, Prigorje), **Ranisávljević** (170, Nova Gradiška, Požega, Slavonija)

✧ *prasl.* *xorna (*stsl.* xrana, *rus.* xoróna, *polj. dijal.* charna) ← ? *ie.* *skorneh$_2$ ≈ *lat.* caro: meso

**Hranílović, Jovan** (1855–1924), hrv. književnik, grkokatolički župnik, urednik *Obzora* i *Vijenca* (*Žumberačke elegije*)

**hȑapav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je neravne, oštre površine, *opr.* gladak **2.** koji je promukao, koji je nečiste boje; razderan (o ljudskom glasu) // **hȑapaviti** (**hȑapavjeti**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -vēći, *gl. im.* -vljēnje⟩ postajati hrapav; **hȑapavo** *pril.* **1.** na hrapav način, uz zapreke od hrapavosti **2.** *pren.* sa zastojima, uz sitnije probleme, s poteškoćama; **hȑapavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hrapavo

✧ *ekspr.*, *prasl.* *xrapati: hrkati (*rus.* xrapét', *polj.* chrapać)

**hȑapavica** (**hȑapovača**) *ž bot.* biljni rod (*Lasiagrostis*) iz porodice trava (*Gramineae*)

✧ *v.* hrapav

**hrâst** *m* ⟨N *mn* hrástovi⟩ *bot.* visoko listopadno stablo iz roda *Quercus*, porodica bukava (*Fagaceae*), plod mu je žir; dub, (za neke iz roda) cer, đer △ ~ ***kitnjak*** *Q. sessiliflora*; ~ ***lužnjak*** *Q. robur*; ~ ***plutnjak*** *Q. suber* // **hràstić** *m dem.* od hrast; **hrastíćak** *m* ⟨G -ćka, N *mn* -ćci⟩ *dem.* i *hip.* od hrast; **hràstīk** *m* ⟨G hrastíka, N *mn* hrastíci⟩ gaj hrastovih stabala; **hràstov** *prid.* koji je od hrasta, koji pripada hrastu [*~o drvo*; *~a kora*]; **hràstovina** *ž* hrastovo drvo kao građa i materijal za obradu [*slavonska ~*]; **hràstōvlje** *sr zb.*, *v.* hrašće; **hrâšće** *sr zb.* hrastov gaj, ukupnost hrastova na jednom mjestu; hrastovlje

◈ **Hràstimīr** m. os. ime (narodno), *zast. rij.* ◇ *pr.* (nadimačka ili češće etnici): **Hrâst** (Poreč, Primorje), **Hràstar** (Zagreb, Pula), **Hràstavec** (Međimurje), **Hráste** (Hvar, sred. Dalmacija), **Hràstić** (470, Varaždin, Zagorje), **Hràstina** (Rijeka), **Hràstīnskī** (**Hrastînskī**) (350, Zabok, Zagreb), **Hȑastnīk** (Kutina), **Hràstov** (Ozalj), **Hràstovčāk** (Karlovac, Ozalj), **Hràstovec** (Varaždin, Vrbovec), **Hràstović** (260, Donja Stubica), **Hrastòvskī** (Sisak), **Hraščánec** (Međimurje, Koprivnica), **Hrašćánec** (Međimurje, Varaždin), **Râst** (150, Gospić, Moslavina, Slavonija, Dalmacija), **Ráste** (Šibenik, Pula), **Rástić** (Zagreb, Šibenik, Slavonija), **Ràstovac** (160, Lika, Kutina, Banovina), **Ràstovčan** (Banovina), **Ràstović** (310, Donji Lapac, Lika, Zagora), **Rastòvskī** (120, Karlovac, Glina, Banovina), **Zahràstnik** (Zaprešić) ◇ *top.* (naselja): **Hȑastīn** (Osijek), **Hràstina** (Zagreb), **Hrâstje** (Zelina), **Hrâstje Pljȅšivičkō** (Jastrebarsko), **Hràstovac** (Garešnica), **Hràstovec Tòpličkī** (Novi Marof), **Hȑastovica** (Ozalj), **Hràstovljān** (Ludbreg), **Hrâšća** (Jastrebarsko), **Hràšćina** (Zlatar), **Rástičevo** (Gračac, 77 stan.), **Ràstovac** (Imotski, 390 stan.; Čazma, 57 stan.; Grubišno Polje, 142 stan.; Trogir, 135 stan.), **Ràstovac Bȕdačkī** (Karlovac, 25 stan.), **Ràstovača** (Korenica, 115 stan.), **Rášćane Gôrnjē** (Imotski, 91 stan.), **Rášćani** (Križevci, 155 stan.)

✧ *prasl.* *xvorstъ (*rus.* xvórost: pruće, *polj.* chrust: šipražje)

**Hráste, Mate** (1898–1970), hrv. slavist, bavio se čakavskom dijalektologijom, toponomastikom i poviješću hrv. jezika (*Gramatika hrvatskog ili srpskog jezika*s I. Brabecom i S. Živkovićem)

**Hrastélnica** *ž* naselje (u blizini Siska), 1006 stan. // **Hrastélničanin** *m* (**Hrastélničānka** *ž*) ⟨N *mn* Hrastélničani⟩ stanovnik Hrastelnice; **hrastélničkī** *prid.* koji se odnosi na Hrastelnicu i Hrastelničane

◈ *v.* hrast

**hràstelj** *m bot.* biljka (*Helminthia echioides*) iz porodice glavočika (*Compositae*); prakica

✧ *v.* hrast

**Hrastína Sȁmoborskā** *ž* naselje (u blizini Zagreba), 645 stan.

◈ *v.* hrast

**Hrástovica** *ž* naselje (u blizini Petrinje), 584 stan. // **Hrástovičanin** *m* (**Hrástovičānka** *ž*) ⟨N *mn* Hrástovičani⟩ stanovnik Hrastovice; **hrástovičkī** *prid.* koji se odnosi na Hrastovicu i Hrastovičane

**Hȑastovskō** *sr* ⟨G -ōga⟩ naselje (u blizini Ludbrega), 805 stan. // **hȑastovskī** *prid.* koji se odnosi na Hrastovsko i Hrastovščane; **Hȑastovščanin** *m* (**Hȑastovščānka** *ž*) ⟨N *mn* Hȑastovščani⟩ stanovnik Hrastovskog

♦ *v.* hrast

**Hrâšće Tùropoljskō** *sr* naselje (u blizini Zagreba), 1099 stan.

♦ *v.* hrast

**Hȑašćica** *ž* naselje (u blizini Varaždina), 667 stan. // **Hȑašćičanin** *m* (**Hȑašćičānka** *ž*) ⟨N *mn* Hȑašćičani⟩ stanovnik Hrašćice; **hȑašćičkī** *prid.* koji se odnosi na Hrašćicu i Hrašćičane

♦ *v.* hrast

**hȓbat** *m* ⟨G -pta, N *mn* -pti, G -ātā/hȓptōvā⟩ **1.** leđa; hrptenica, hrptenjača **2. a.** istaknut duguljast dio planine, brda ili gorja; grbina **b.** ono što se može usporediti s leđima, što je na zadnjoj, leđnoj strani [~ *knjige*; ~ *morskog vala*] // **hȓptenī** *prid.* koji pripada hrptu, dorsalni; **hrptènični** *prid.* koji se odnosi na hrptenjaču; kralježnični, kičmeni; **hrptènjača** (**hrptènica**) *ž* **1.** *v.* hrbat (**1**) **2.** kralježnica; **hrptènjačnī** *prid.* koji čini hrptenjaču

✧ *prasl.* i *stsl.* хrьbьtъ (*rus.* xrebét; *polj.* chrzebiet) ? ≃ *v.* grba[1]

**hŕčak**[1] *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci/-čkovi⟩ **1.** *zool.* **a.** poljski glodavac (*Cricetus cricetus*), kraj usta ima vrećice koje mu služe da u njima skuplja hranu **b.** (*mn*) porodica glodavaca (*Cricetidae*), spavaju zimski san **2.** *pren.* (u šali) onaj koji stalno stvara zalihe, koji je štedljiv, koji nakuplja i unosi u kuću materijalna dobra

✧ *prasl.* ? *хrъčь (*slov.* hrček)

**hŕčak**[2] *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci/-čkovi⟩ *bot.* naziv za više vrsta gljiva (rodovi *Gyromitra* i *Morchella)*

✧ *v.* hrčak[1]

**hȓdati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** gristi koru drveća (o životinjama) **2.** jesti glođući **3.** *žarg.* neumjereno jesti

♦ *pr.*: **Hȓdalo** (Dubrovnik), **Hȑdan** (Dugo Selo), **Hȑdas**, **Hȑdelja** (Zabok)

**hȑđa** *ž*, *v.* rđa // **hȑđati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rđati; **hȑđav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* rđav (**1**); **hȑđavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* rđavost

♦ *pr.* (nadimačka po boji kose odnosno puti, ili u značenju loša osoba): **Ȅrjavac** (140, Delnice), **Ȅrjavec** (180, *Z* Slavonija), **Hèrjanić** (Sesvete), **Hèrjavec** (110, Čakovec, Varaždin), **Hèrjavić** (Sesvete)

✧ *prasl.* *rъdja, h- je neetimološko (*rus.* rža, *polj.* rdza), *lit.* ruda: crvenosmeđ ≃ *grč.* erythrós: crven, *v.* ruda[1]

**Hrȅlja** m. os. ime (narodno) *zast.*, *v.* krilo, Krelja

**Hrèljīn** *m* naselje (u blizini Rijeke), 746 stan. // **Hreljínac** *m* (**Hrèljīnka** *ž*) ⟨N *mn* Hreljínci, G Hrèljīnācā⟩ stanovnik Hreljina; **hrèljinskī** *prid.* koji se odnosi na Hreljin i Hreljince

**hrematìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o vještinama stjecanja dobara putem zamjene

✧ *grč.* khrēmatistikḗ ≃ khrêma: stvar, novac

**hrematològija** *ž* znanost o novcu, njegovu podrijetlu i uporabi

✧ *grč.* khrêma: stvar, novac + -LOGIJA

**hrematonòmija** *ž* znanost o uporabi novca

✧ *grč.* khrêma: stvar, novac + -NOMIJA

**hrematopéja** *ž* stjecanje novca

✧ *grč.* khrêma: stvar, novac + poieîn: činiti

**hrȅn** *m* ⟨G hrèna⟩ *bot.* povrtna biljka (*Armoracia lapathifolia*) pikantna okusa; korijen se koristi kao začin [*ljut kao* ~]

♦ *pr.* (nadimačka): **Hrȅn** (1000, Donja Stubica), **Hrȅnār** (100, Zagreb, Pregrada), **Hrènčević** (Velika Gorica), **Hrènek** (Donja Stubica, Jastrebarsko), **Hrènić** (150, Koprivnica), **Hrènković** (Velika Gorica), **Hrènovac** (Slavonija), **Hrènović** (130, Zagreb, Sesvete)

✧ *prasl.* *хrěnъ (*rus.* xren, *polj.* chrzan) ? ≃ *grč.* keráin

**hrènak** *m bot.*, *v.* grešun

**hrènōvka** *ž* ⟨G *mn* hrènōvkī⟩ *kulin.* suhomesnati proizvod za kuhanje (u obliku kobasice) od sitno mljevena i mekana mesa

✧ *v.* hren

**hrestomàtija** *ž* zbirka biranih proznih tekstova iz književnih ili znanstvenih djela; antologija

✧ *grč.* khrēstomátheia ≃ khrēstós: koristan + manthánein: učiti

**hrezmòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ proricatelj sudbine; vrač, gatar

✧ *grč.* khrēsmológos ≃ khrēsmós: proročanstvo + -LOG

**hȓg** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg. zast.* posuda napravlje-

na od tikve, vrč, vjedro; vrg // **hȑga** *ž* ⟨G *mn* hȓgā⟩ *razg.* **1.** kvrga **2.** komadina [~ *od čovjeka* ljudeskara]; **hȑgav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* kvrgav; **hȑgavo** *pril.*, *v.* kvrgavo

♦ *pr.* (nadimačka): **Ârgović** (310, Posavina), **Érgotić** (270, Slavonski Brod), **Hèrgešić** (Zagreb i okolica), **Hêrgić** (Istra), **Hèrgotić** (100, Međimurje), **Hèrgović** (Osijek), **Hȓg** (410, Križevci, Zagorje), **Hȑga** (410, Zagora), **Hȓgar** (150, Ivanec), **Hȑgarek** (110, Ivanec), **Hȑgetić** (230, Donja Stubica, Podravina), **Hŕgić** (Đakovo), **Hȑgić** (270, Šibenik), **Hȓgota** (Županja), **Hȑgovān** (Vrbovec), **Hȓgōvčić** (Županja), **Hȑgović** (870, Zagora), **Hŕžić** (*v.* i raž), **Kȑga** (220, Korenica, Istra, *Z* Slavonija), **Kȑgović** (Slavonija), *usp.* Čutura, Ćupić, Peharček, Vrčić

✧ ≃ *slov.* hrg

**hrîb** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *zast.* brežuljak, humak

♦ *pr.* (etnici): **Hrìbār** (320, okolica Zagreba), **Hrìbernīk** (okolica Zagreba), **Hribèrskī** (150, Zagreb, Zagorje), **Hrìberšek** (Međimurje, Varaždin), **Hrìbljan** (Ozalj)

◊ *top.* (često kao ime brežuljaka; naselja): **Hrîb** (Čabar, 165 stan.), **Hríbac** (Delnice)

✧ ? *v.* hrbat

**hrîd** *ž* ⟨G -i, I -i/-iđu, G *mn* hrídī, N *zb.* hrîđe⟩ *ekspr. jez. knjiž.* visoka strma kamena gromada, stijena koja strši; greben, klisura (**2**), hridina // **hrìdina** *ž*, *v.* hrid; **hrìdinast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima svojstva hridine, koji je građen poput hridine [~*a stijena*]; **hridòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun hridi [~*a obala*]; **hridòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hridovito; **hrîđe** *sr zb.*, *v.* hrid

♦ **Hrîd** m. os. ime (narodno), *zast. rij.*

✧ ≃ *mak.* rido ? ≃ *v.* grič

**hríja** *ž pov.* pismena obrada zadane teme prema utvrđenoj shemi (u starih retoričara, srednjovjekovnom i humanističkom školstvu do 17. st. kada se odbacuje)

✧ *lat.* chria ← *grč.* khreía: upotreba, korist, praksa

**hȑing** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *pov.* tip avarskog utvrđenog naselja u Panonskoj nizini (6–8. st.); utvrđeno sustavom koncentričnih bedema

✧ *germ.* *hringaz: prsten (*njem.* Ring)

**hrípati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hrîpljēm/hrîpām *rij.*, *pril. sad.* hrípljūći/-ajūći *rij.*, *gl. im.* -ānje⟩ teško i šumno disati proizvodeći hrapav šum iz pluća i bronhija // **hrȉpav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji hripi; **hrȉpavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *razg.* dječja bolest, izaziva grčevit hripavi kašalj; veliki kašalj, magareći kašalj, rikavac, zacenka, kukurikavac, pertussis; **hrȉpavo** *pril.* na hripav način; **hrípnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* hrîpnēm, *pril. pr.* -úvši, *imp.* hrípni, *prid. rad.* hrópnuo⟩, *v.* hripati

✧ *ekspr.* ≃ *rus.* xrepát'

**hrisòvulja** *ž pov.* srednjovjekovna vladarska povelja sa zlatnim pečatom; izdavali su je bizantski i srpski vladari; zlatna bula

✧ *grč.* khrysoûs: zlatan + boulḗ: odluka

**hristòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *srp.*, *v.* kristolog (i druge riječi)

✧ *grč.* khristós: pomazan + -LOG

**hrȉšćānstvo** *sr reg.* (+ *srp.*), *v.* kršćanstvo

**hrizelefantína** *ž umj.* starogrčka tehnika izrade kipova poznata samo po literarnim opisima: drvena podloga oblagala se tankim zlatnim pločicama (odjeća) ili slonovom kosti (za gole dijelove tijela)

✧ *grč.* khryselephántos: zlatom i slonovačom obložen ≃ khrysós: zlato + eléphas: slon

**HRIZO-** (**HRISO-**) kao prvi dio riječi označuje ono što se odnosi na zlato [*hrizolatrija*]

✧ *grč.* khrysós: zlato

**hrizobèrīl** *m* ⟨G hrizoberíla⟩ *min.* berilijski aluminat, tvrd, ukrasni kamen, maslinastozelen ili žućkast; dragulj

✧ *grč.* khrysobéryllos ≃ HRIZO- + *v.* beril

**hrizogràfija** *ž umj.* slikarska tehnika i vještina pisanja i slikanja zlatom (posebno njegovana u ranom kršćanstvu i Bizantu, ali je korištena i u romaničkom, gotičkom i ranorenesansnom slikarstvu), obvezatno pri oslikavanju ikona

✧ *grč.* khrysigraphía ≃ HRIZO- + -GRAFIJA

**hrizohedonìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *ekon. pov.* ekonomska doktrina prema kojoj bogatstvo neke zemlje ovisi o zalihama zlata

✧ HRIZO- + *v.* hedonist, hedonizam

**hrizòkōla** *ž min.* bakrov metasilikat hidrat zelene i modre boje, brusi se kao dragi kamen

✧ *grč.* khrysokólla ≃ HRIZO- + kólla: ljepilo

**hrizòlīt** *m* ⟨G hrizolíta⟩ *min.* naziv za mineral olivin, željezov magnezijev silikat kakvoće dragulja, bistre zelene boje

✧ *grč.* khrysolíthos ≃ HRIZO- + -LIT[1]

**hrizomànija** *ž psih.* požuda za zlatom, pomama za zlatom ili novcem, pohlepa

✧ *grč.* khrysomanía ≃ HRIZO- + -MANIJA

**hrizopoéja** *ž* u alkemističkoj terminologiji naziv za navodno pravljenje zlata
✧ *grč.* khrysopaía ≃ HRIZO- + *grč.* poieîn: činiti

**hr̀izopras** *m min.* mineral zelenkasto bjelkaste boje; vrsta kalcedona, poludragulj
✧ *grč.* khrysóprasos ≃ HRIZO- + práson: poriluk

**hrizòstom** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *pov. kršć.* koji ima zlatna usta; zlatousti (epitet nekolicine crkvenih otaca, kako bi se naglasila njihova rječitost: Ivan Hrizostom – Zlatousti)
✧ *grč.* khrysóstomos ≃ HRIZO- + stóma: usta

**hr̀izōt** *m* ⟨G hrizóta⟩ legura slična zlatu
✧ *grč.* khrysōtós

**hrizoteràpija** *ž med. zast.* liječenje preparatima koji sadrže zlato
✧ HRIZO- + *v.* terapija

**hȑk** *uzv.* izgovor i konvencija pisanja u zn. jačeg udarca [~ *po nosu*] // **hȑknuti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši., *imp.* hȑkni, *prid. trp.* hȑknut⟩ *žarg.* udariti, lupiti, dati udarac, zadati udarac
✧ *ekspr.*

**HRK** *krat. ekon.* znak za hrv. novčanu jedinicu u inozemstvu i u međunarodnom bankarstvu, *usp.* kn[1]

**hr̀kāć** *m* ⟨G hrkáča⟩ *zast. pejor.* pravoslavac (tako ih nazivaju katolici u Bosni i nekim dijelovima Hrvatske)
◈ *pr.* (*v.* i hrkati): **Hr̀kāč** (270, Zagorje), **Hr̀kāć** (100, Slavonski Brod), **Hȑkman** (Vojnić, Vukovar), **Ȑkman** (198, Gvozd, *I* Slavonija)

**hŕkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hȓčēm, *pril. sad.* hŕčūći, *gl. im.* -ānje⟩ disati u snu uz hrapav šum iz grla i nosa // **hr̀kāč** *m* ⟨G *mn* hrkáča⟩ onaj koji u spavanju hrče; **hr̀kalo** *sr* i *m dem. hip.* od hrkač; **hŕkānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* hrkati **2.** *med.* zvuk koji nastaje zbog treperenja mekog nepca između zračne struje koja ulazi kroz nos i usta; **hŕknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* hȓknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* hŕkni, *prid. rad.* hŕknuo⟩, *v.* hrkati
◈ *pr.* (nadimačka): **Ȃrkman** (Gvozd), **Hŕka** (Dugo Selo), **Hrkálović** (230, Otočac), **Hr̀kec** (Zlatar Bistrica), **Hŕkić** (Sisak), **Hr̀kovac** (Velika Gorica), **Hȓković** (Novi Marof)
✧ *ekspr.*, *onom.*, *prasl.* *xъrkati (*rus.* xórkat', *polj.* charkać) ≃ *v.* hrakati

**hr̀lina** *ž bot.*, *v.* galega

**hr̀liti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ radosno juriti; hitati // **hr̀lī** *prid.* koji je brz; hitar, žustar [~ *korak*]; **hr̀lo** *pril.* na hrli način; hitro, žustro; **hr̀lōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je hrlo
◈ *pr.* (nadimačka): **Hêrl** (Bjelovar), **Hèrlić** (Međimurje), **Hèrljević** (120, Gorski kotar), **Hŕle** (Zagreb, Dubrovnik), **Hr̀lec** (Križevci), **Hŕlić** (260, Zaprešić, Čazma)
✧ *xъrliti (≃ *rus.* ime rijeke Xoról)

**hȑnja** *ž* ⟨G hȑnjā/-ī⟩ *pat.* prirođeno nepotpuno sraščivanje gornje usne (*labium leporinum*); zečja usna // **hȑnjav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima hrnju; koji ima zečju usnu; **hȑnjavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je hrnjav; **hŕnjo** *m razg.* onaj koji je hrnjav
◈ **Hr̀njac** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.* (nadimačka): **Hȑnkāš** (Dubrovnik, Dugo Selo), **Hȑnjāk** (290, Korenica, Lika), **Hȑnjica** (Donji Lapac, Sisak), **Hŕnjić** (Zagreb, Trogir), **Hȑnjkāš** (Rijeka, Zaprešić)

**hȑm**[1] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kojemu je jedna noga trajno bolesna ili oštećena; šepav // **hrȁmati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/-mljēm, *pril. sad.* -ajūći/-mljūći, *gl. im.* -ānje⟩ naginjati tijelo pri hodu više na jednu nogu, vući bolesnu nogu; šepati; šepesati, cotati, ćopati, šantati; **hȑmo** *pril.* šepavo; **hȑmōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga koji je hrom
◈ *pr.* (nadimačka): **Hròmek** (Koprivnica), **Hrómić** (*S* Dalmacija), **Hròmin** (160, Zadar), **Hròmiš** (*I* Slavonija), **Hrônčić** (Cres-Lošinj), **Rómac** (500, Sinj, Dalmacija), **Rómić** (1420, Benkovac, Zagora, Slavonija), **Rônčević** (2110, *S* Dalmacija, Primorje), *usp.* Cotić, Šepić, Šeponja
✧ *prasl.* i *stsl.* xromъ (*rus.* xromój, *polj.* chromy) ← *ie.* ? *sromo- (*skr.* srāmas: hrom)

**hȑm**[2] *m zast.* (+ *srp.*) krom, *v.*

**hȑptati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hȑpćēm, *pril. sad.* hȑpćūći, *gl. im.* -ānje⟩ puštati glasove koji nastaju od teškoća u disanju iz zdravstvenih razloga ili od fizičkog napora // **hròpac** *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci, G hȑpācā⟩ teškoća u disanju, gušenje [*samrtni* ~]; **hròpnja** *ž* hroptanje, *usp.* hroptati; **hròpot** *m* šum koji nastaje kad se hropće; **hȑptav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji hropće; **hȑptavo** *pril.* na hroptav način, uz hropot; **hȑptavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje otežanog disanja; gušenje
✧ *ekspr.* ? ≃ *rus.* xrópat': jako udarati

**hȑp|a** *ž* 〈G *mn* hŕpā〉 **1.** veća nabacana ili ne posebno sređena količina sipke tvari ili više komada koji se posebno raspoznaju i mogu priključiti ili izuzeti, na jednome mjestu nakupljena ili načinjena radi neke obrade ili radi sakupljanja [*~a pijeska*; *~a rublja*; *~a kamenja*; *baciti na ~u*]; gomila **2.** *pren.* prevelika ili nepoželjno velika količina čega [*~a ljudi*; *~a problema*; *~a pitanja*] // **hrpètina** *ž augm.* od hrpa; **hȑpica** *ž dem.* od hrpa; **hȑpimicè** *pril.* na hrpe (ob. o ljudima) [*navalili su na to pojeftinjenje ~* = u gomilama, masovno]

**hrptènjača** (**hrptènica**), *v.* hrbat

**hȓs** (**ȓs**) *m reg.* **1.** muška snaga, muškost, žudnja, silna želja; nagon, strast **2.** bijes, gnjev, mržnja, srdžba // **hȑsnuti²** (**ȓsnuti**) (∅, što) *svrš.* 〈*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* hȑsnuo〉 provaliti, puknuti (o srdžbi)

◈ preklapanje s *v.* hrsak

✧ *tur.* hırs ← *arap.* ḫirṣ

**hȑsak**, *v.* hrust

**hȑskati**, *v.* hrust

**hȑskavica¹** *ž anat.* vezivno tkivo oko kostiju ili tkivo koje zamjenjuje kosti u tijelu kralješnjaka // **hȑskavičav** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji sadrži hrskavicu, kojemu je hrskavica bitno obilježje, koji je od hrskavice [*~o tkivo*]; **hȑskavičnī** *prid.* koji se odnosi na hrskavicu

✧ *v.* hrsak

**hȑskavica²** *ž bot.* planinska biljka (*Paronychia*) iz porodice klinčića (*Caryphyllaceae*)

✧ *v.* hrskavica¹

**hȑskavičnjače** *ž mn* 〈N hȑskavičnjača〉 *zool.* razred morskih riba (*Chondrichthyes*) s mnogo vrsta; hrskavičarke

✧ *v.* hrskavica¹

**HRSS** *krat.* Hrvatska republikanska seljačka stranka, ime za HSS 1920–1925.

**hȑsuz** (**ȑsuz**) *m* 〈N *mn* -i, G hȑsūzā〉 *reg.* **1.** lopov, kradljivac, razbojnik **2.** ugursuz, spadalo // **hrsùzluk** *m* 〈N *mn* -uci〉 *reg.* krađa, lupeštvo, otimačina, nepodopština

✧ *tur.* hırsız

**hȑšum** (**ȓšum**) *m reg.* vikanje na koga, vidljivo izraženo nezadovoljstvo; ljutnja

✧ *tur.* hım ← *perz.* ḫišm

**hȓt** *m* 〈G hȑta, N *mn* hȑtovi〉 **1.** *kinol.* vrlo brz lovački pas (*Canis familiaris gradus*), gonič vitka tijela, udubljena trbuha i dugih nogu [*ruski ~*; *afganistanski ~*; *perzijski ~*] **2.** *pren.* vrlo mršava, žilava osoba

✧ *prasl.* *xъrtъ (*rus.* xort, *polj.* chart)

**HRT** *krat.* Hrvatska radio-televizija

**hrȕpiti** *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši〉 **1.** naglo ući gdje, upasti **2.** *zast.* galamiti, bučiti

◈ *pr.* (nadimačka): **Hrȕpa** (Zagorje), **Hrùpačkī** (**Hrupàčkī**) (100, Zagorje, Donji Miholjac), **Hrúpec** (100, Ludbreg), **Hrùpek** (160, Varaždin), **Hrùpelj** (Zagorje), **Hrúpić** (Međimurje)

✧ *ekspr.*, *prasl.* *xrupiti, *xrupati (*rus.* xrúpat': glasno udarati, *polj.* chrupać)

**hrùpsija** *ž pat.* smetnja vida: bolesnik na predmetima vidi različite, nepostojeće boje (dugine boje, boje spektra)

✧ *grč.* khrôma: boja + -OPSIJA

**hrȕst** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 *zast.* čvrst, snažan // **hȑsak** *m* 〈G hȑska, N *mn* hȑsci/hŕskovi, G hȑsākā〉 zvuk koji se proizvede hrskanjem; **hȑskati** (∅, što) *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉 proizvoditi šum kao što ga proizvodi nešto lako lomljivo ili krhko (keks pod zubima, korica leda pod nogama); hrstati, hruskati, hrustati; **hȑskav** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji hrska; **hȑskavo** *pril.* na hrskav način; **hȑsknuti** (∅, što) *svrš.* 〈*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši〉, *v.* hrskati, hrsnuti¹; **hȑsnuti¹** (∅, što) *svrš.* 〈*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* hȑsni〉, *v.* hrskati; **hȑstati** (∅, što) *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* hrskati; **hrȕskati** (∅, što) *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* hrskati; **hrȕskavac** *m* 〈G -āvca, N *mn* -āvci〉 onaj što je hrskav; **hrȕstati** (∅) *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* hrskati, hrstati; **hrȕstav** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 hruskav, prhak; **hrústiti se** *nesvrš.* 〈*prez.* hrûstīm se, *pril. sad.* -tēći se, *gl. im.* hrúšćēnje〉 *reg.* uzimati prijeteći stav, pokazivati komu namjeru za borbu ili prepiranje

◈ m. os. imena (narodno, možda *mit.* postanja) *zast.*: **Hȓs**, **Hȑsac**, **Hȑsina**, **Hrȕstan** (preklapanje s *musl.* imenom Hrùstan/Rùstan drukčije etimologije) ◇ *pr.*: **Hȓs** (Zagreb), **Hȑsan** (Karlovac), **Hȑsinjāk** (Pokuplje), **Hȑskanović** (Županja), **Hrȕst** (Požega), **Hrùstanović** (**Hrustánović**) (Slavonija, preklapanje s *musl.* imenom), **Hrùstek** (100, Međimurje), **Hrústić** (190, Zagreb, Sesvete)

✧ *ekspr.*, *prasl.* *xrustъ, *xrъskъ, *xruskъ (*rus.* xrust: vrst brašna, *češ.* chroust: kukac), *prasl.* *xrǫstiti (*rus.* xrústat': zubima hrskati, *češ.* chroustati)

**Hruščov** (*izg.* Hrȕščov), **Nikita Sergejevič** (1894–1971), sovjetski političar i državnik;

na čelu komunističke partije (1953–1964) i premijer SSSR-a (1958–1964); potaknuo društvene i političke promjene u SSSR-u i u komunističkom svijetu; referatom *O kultu ličnosti i njegovim posljedicama* (1956) prvi u sovjetskom vodstvu kritizirao Staljina i staljinizam; neki njegovi neuspjesi, osobito u poljoprivredi i vanjskoj politici (kubanska kriza) dali povoda dogmatičarima da ga državnim udarom svrgnu s vlasti (1964) i do kraja života drže u kućnom zatvoru

**hrûšt** *m* ⟨N *mn* hrúštevi⟩ *zool.* kukac kornjaš (*Melolontha melolontha*) iz porodice truležara; kebar, gundelj
✧ *prasl.* *xrǫščь (*rus. dijal.* xrušč, *slov.* hrošč)

**Hȑvace** *ž pl. tantum* ⟨G Hȑvācā⟩ naselje (u blizini Sinja), 1856 stan. [*ove ~*] // **Hȑvačanin** *m* (**Hȑvačānka** *ž*) ⟨N *mn* Hȑvačani⟩ stanovnik Hrvaca; **hȉvatačkī** *prid.* koji se odnosi na Hrvace i Hrvačane
◈ *v.* Hrvatska

**hrváština**[1] (**rváština**) *reg. ž agr.* **1.** jedna od sorta vinove loze iz Dalmatinske zagore **2.** vino od te loze
✧ *v.* Hrvatska

**Hȑvāt**, *v.* Hrvatska

**hrvàtica** *ž agr.* **1.** istarska sorta vinove loze **2.** vino od te loze
✧ *v.* Hrvatska

**hȑvati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* hȑvānje⟩, *v.* rvati se // **hȑvāč** *m* ⟨G hrváča⟩ *sport* onaj koji se amaterski ili profesionalno bavi hrvanjem; **hȑvāčkī** *prid.* koji se odnosi na hrvače [*~ susret*]; **hȑvalīšte** *sr* ring; **hȑvānje** *sr sport* teškoatletska disciplina u kojoj se dva natjecatelja hvataju bez udaranja nastojeći srušiti suparnika na strunjaču; natjecatelji su podijeljeni u 10 težinskih kategorija △ ***grčko-rimsko*** ~ olimpijska disciplina, ograničuje zahvate na tijelo iznad pojasa; ***slobodno*** ~ olimpijska disciplina, dopušta zahvate po čitavu tijelu
✧ *prasl.* *rъvati, s neetimološkim h- (*rus.* rvat': trgati, *polj.* rwać) ?← *ie.* *$h_1$rew- (*lat.* ruere: provaliti, *skr.* ravati: razara)

**Hȑvātskā** *ž* ⟨G -ē, D L -kōj⟩ **1.** *geogr.* država u *JI* Europi, 56.538 km² kopnene i 33.200 km² obalne površine mora, 4.784.265 stan. (1991), glavni grad Zagreb **2.** *pov.* *pol.* **a.** kontinentalni dio Jadranske obale bez gradova pod vlašću Bizanta **b.** zemlja u državnim i dinastičkim pravno-povijesnim vezama koja sa zemljama Slavonijom i Dalmacijom tvori Trojednu Kraljevinu **3.** dnevnik Stranke prava, izlazio u Zagrebu 1886–1895, 1900–1903. i 1911–1918. △ ***Banovína*** ~ banovina u Kraljevini Jugoslaviji (od 1939. do 1941); ***Bijela*** ~ *pov.* prema spisu bizantskog cara Konstantina VII Porfirogeneta pradomovina Hrvata, najvjerojatnije područje oko Krakova (*J*Poljska); ***civilna*** ~ *pov.* Hrvatska osim Vojne krajine (Granice); ***Crvena*** ~ *pov.* termin iz *Ljetopisa popa Dukljanina* (12. st.), odnosi se na područje današnje Crne Gore; ***Federalna*** ~, ***Narodna Republika*** ~, ***Socijalistička Republika*** ~ nazivi Hrvatske u sastavu federativno utemeljene Jugoslavije od 1943. do 1990; ***Nezavisna Država*** ~ država pod ustaškom vlašću 1941–1945; ***plava*** ~ *publ.* primorska, Hrvatska uz more (koja je upravljena na bogatstva mora i njegove komparativne prednosti u privredi i gospodarstvu); ***Republika*** ~ država koja je proglasila samostalnost 1991; ***zelena*** ~ Hrvatska panonskog bazena (koja je upravljena na bogatstva žitarica) // **Hrváćanin** *m* (**Hrváćānka** *ž*) ⟨N *mn* Hrváćani⟩ *jez. knjiž. pov.* onaj koji je iz Hrvatske (ob. bez određenja nacionalnosti); **hrváština**[2] *ž arh. jez. knjiž.* hrvatski jezik; **Hȑvāt** *m* (**Hrvàtica** *ž*) ⟨G Hrváta, N *mn* Hrváti⟩ pripadnik hrvatskog naroda; **Hrvàtina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *augm.* od Hrvat **2.** *razg.* onaj koji je »veliki Hrvat« u smislu političkog opredjeljenja i nastupa [*velika ~*; *prava ~*]; **hȑvatka** *ž* ⟨G *mn* -tākā/-ī⟩ **1.** *zast.*, *v.* kravata **2.** *rij.* neki tipovi crvene kape uz pučku nošnju; **hȑvatovati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -tujēm, *pril. sad.* -tujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *pol.* nametljivo izražavati hrvatske nacionalne osjećaje; **hȑvātsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Hrvate i Hrvatsku [*~i narod*; *~i osjećaj*; *~i običaji*] **2.** (u *im.* službi) *razg.* hrvatski jezik
△ ***Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU)*** najviša znanstvena i kulturna ustanova u Hrvatskoj, osnovana 1866. zalaganjem J. J. Strossmayera kao Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (od 1866. do 1941. i od 1945. do 1991); ***Hrvatska bratska zajednica (HBZ)*** (*engl.* Croatian Fraternal Union) najjača organizacija hrvatskih iseljenika u SAD-u i Kanadi; osnovana 1894; ***Hrvatska demokratska zajednica (HDZ)*** vladajuća stranka u Hrvatskoj 1990–2000,

osnovana 1989; ***Hrvatska matica iseljenika*** udruženje osnovano u Hrvatskoj 1951. radi njegovanja veza s hrvatskim iseljenicima u svijetu; ***Hrvatska misao*** »časopis za narodno gospodarstvo, književnost i politiku«, polumjesečnik 1902–1906, glavni pokretač i jedan od urednika Stjepan Radić; ***Hrvatska mlada lirika*** kultna zbirka pjesama objavljena u Zagrebu 1914. s pjesmama dvanaestorice autora među kojima su Ivo Andrić, Janko Polić Kamov i Tin Ujević; knjiga je predstavila »drugi naraštaj hrvatske moderne«; ***Hrvatska narodna stranka (HNS)*** osnovana 1990, od 2000. u koalicijskoj vlasti; ***Hrvatska radio-televizija (HRT)*** sustav radijskih i TV postaja sa središtem u Zagrebu, osnovana 1990; ***Hrvatska revija*** književni časopis, izlazio 1928–1945. u izdanju Matice Hrvatske u Zagrebu, 1951–1990. u Buenos Airesu, Parizu, Münchenu i Barceloni, glavno književno-kulturno-političko glasilo hrv. inteligencije u političkoj emigraciji; od 1991. povremeno izlazi u Zagrebu; ***Hrvatska seljačka stranka (HSS)*** osnovana 1904. kao HPSS (Stjepan i Antun Radić), reaktivirana 1989, od 2000. u koalicijskoj vlasti, *usp.* haesesovac; ***Hrvatska socijalno-liberalna stranka (HSLS)*** osnovana 1989, od 2000. u koalicijskoj vlasti; ***Hrvatska stranka prava***, *v.* pravaš; ~***a šutnja*** *publ. žarg.* navodno uobičajeni konformizam hrvatske javnosti i političara (ob. korišten za razdoblje nakon 1971. i kasnih 1980-ih); ***Hrvatska vojska (HV)*** oružane snage RH, osnovane 1990–1991; ***Hrvatski dnevnik*** dnevno glasilo HSS-a, izlazio u Zagrebu 1936–1941; ***Hrvatski glazbeni zavod (HGZ)*** najstarija glazbena ustanova u Hrvatskoj, utemeljena 1827. u Zagrebu; ~***i jal*** navodno vrlo raširena zavist Hrvata i hrvatskih građana (»nek' susjedu crkne krava«); ~***i jezik*** **1.** jezik kojim govore Hrvati kao izvorni govornici; hrvatski **2.** *lingv.* južnoslavenski (zapadnojužnoslavenski) jezik iz baltoslavenske grane indoeuropske jezične porodice **3.** govorni, standardni i službeni jezik u Republici Hrvatskoj; ~***i (standardni, književni) jezik*** tradicijom i pismenošću oblikovan sustav na glasovnoj i gramatičkoj osnovi štokavskog narječja ijekavsko-jekavskog govora (*pov.* i ikavskog); ***Hrvatski list*** informativni dnevnik nacionalne, uglavnom desne orijentacije, izlazio u Osijeku 1920–1941; ***Hrvatski narod*** pokrenut 1939. kao tjednik, 1941–1945. središnji dnevni list u NDH; ~***i ovčar*** *kinol.* stara pasmina domaćega psa, poznat od 14. st.; svinjar, bikar; ***Hrvatski narodni preporod*** *pov.* naziv za nacionalni, politički i kulturni pokret u Hrvatskoj 1835–1848, poznatiji pod imenom Ilirski pokret; ***Hrvatski papinski zavod Sv. Jeronima*** osnovan u Rimu 1787. kao odgojni zavod za svećeničke pripravnike iz hrvatskih krajeva; ***Hrvatski sabor***, *usp.* Sabor Republike Hrvatske, *v.* sabor (**2a**); ***Hrvatski sokol*** tjelovježbena organizacija osnovana 1874. s ciljem »tjelesnog, moralnog i intelektualnog odgoja naroda«; raspušten 1929. kad je osnovan Jugoslavenski sokol; ***Hrvatski tjednik*** objavljena 33 broja 1971. u Zagrebu, najvažnije novinsko glasilo koje je izražavalo ideje »hrvatskog proljeća«; posljednji broj zabranjen; ~***o pitanje*** *pov. pol.* problem rješavanja budućeg organiziranja hrvatskih zemalja u Austro-Ugarskoj i Jugoslaviji, ob. kako ga vide sudionici hrv. nacionalnog pokreta; ***Hrvatsko pravo*** novine Čiste stranke prava, izlazile u Zagrebu 1895–1911. i 1924–1932; ***Hrvatsko proljeće*** naziv za politički, kulturni i gospodarski pokret u Hrvatskoj krajem 1960-ih, koji je težio liberalizaciji političkog režima i većoj samostalnosti Hrvatske u okviru Jugoslavije; vode ga čelnici SKH Savka Dabčević-Kučar i Miko Tripalo; ugušen u unutarpartijskom obračunu u prosincu 1971; ***Hrvatsko-srpska koalicija*** *pol. pov.* vodeća politička stranka u Hrvatskoj 1906–1918, rezultat politike utemeljene na Riječkoj i Zadarskoj rezoluciji 1905; ***Hrvatsko-Ugarska nagodba*** *pov.* dogovor hrvatske i ugarske strane u srpnju 1868. o budućim odnosima i diobi ovlasti: Hrvatskoj i Slavoniji ostavljeni su unutrašnji poslovi, pravosuđe i školstvo s vjerskim poslovima, Hrvatima je priznat status političkog naroda koji s Ugarskom čini jednu državnu zajednicu; ***Hrvatsko-ugarsko kraljevstvo*** *pov.* državna zajednica nastala izborom ugarskog kralja Kolomana za hrv.-dalmatinskog kralja 1102; konačno razvrgnuta 1918; **hȑvātski** *pril.* kao Hrvat, na način Hrvata; **hrvàtskijē** *pril.* ⟨*komp.*⟩ postupiti više hrvatski u usporedbi s kim [*izraziti se* ~]; **hrvǻtstvo** *sr* **1. a.** osjećaj pripadnosti hrvatskom narodu **b.** ukupnost osobina Hrvata

2. (Hrvatstvo) ukupnost Hrvata, svi Hrvati 3. svojstvo onoga što je hrvatsko (»hrvatskost«) [~ *riječi*]

◆ m. os. imena: **Hr̀vāt**, **Hr̀vatin**, **Hȑvoj**, **Hȑvoje**; ž. os. imena: **Hr̀vatka**, **Hȑvōjka** ◇ *pr.* (etnonimska, samo u *S* Hrvatskoj te izvan Hrvatske i etnici): **Ârvojić** (Bjelovar), **Erváčanin**, **Ȅrvačić** (Đakovo), **Ervaćanin** (Pakrac), **Ervaćínović** (Slavonski Brod), **Hèrvāt** (Pula), **Hèrvatin** (Istra), **Hòrvačić** (Velika Gorica), **Horváćanīn** (Slavonski Brod), **Hȍrvāt** (23.540, Zagorje), **Hòrvatec** (Zabok), **Hòrvatek** (550, Zagorje), **Horvath** (*izg.* Hȍrvāt) (Zagreb, *Z* Slavonija), **Horvat̀ček** (150, Zagreb, Zabok), **Hòrvatić** (2930, Zagorje), **Hòrvatin** (460, Zagreb, Klanjec), **Horvatínčić** (Samobor, Zagorje), **Horvatínec** (130, Zagreb, Banovina), **Horvatínović** (230, Prigorje, Podravina), **Horvátović** (430, Donja Stubica, Posavina), **Hòrvatuš** (Zagreb, Samobor), **Hròvat** (Zagreb), **Hròvatić** (Zagreb), **Hròvatin** (Istra), **Hrváčanin** (Rijeka), **Hr̀vačić** (Velika Gorica), **Hrváćanin** (Požega), **Hr̀vāt** (170, Slavonija), **Hr̀vatić** (Split, Požega, Đurđevac), **Hr̀vatin** (810, Istra), **Hŕvić** (Rijeka, Sisak), **Hr̀voić** (210, Đurđevac, Podravina), **Hȑvoj** (290, Zagreb, Krapina), **Hr̀vojčec** (Progorje), **Hȑvoje** (Omiš), **Hrvójević** (290, Slunj, Slavonija), **Hr̀vojić** (170, Velika Gorica), **Kèrvatin** (Labin), **Kròbat** (Sesvete), **Rváčanović** ◇ *top.* (naselja; mnoga s hrvatskim imenom nalaze se izvan Hrvatske, u Austriji, Italiji, Sloveniji, Mađarskoj, BiH, npr. Hrvatini kod Kopra, Hrvaćani kod Kotor-Varoša itd.): **Hòrvatskō** (Ivanec, 155 stan.), **Hr̀vātskī Blȁgaj** (Slunj, 128 stan.), **Hr̀vātskī Čùntić** (Petrinja, 223 stan.), **Hr̀vatskō** (Delnice, 72 stan.)

**Hr̀vātskā Kòstājnica** *ž* grad na Uni, 3480 stan.; Kostajnica // **Kòstājničanin** *m* (**Kòstājničānka** *ž*) ⟨N *mn* Kòstājničani⟩ stanovnik Kostajnice; **kòstajničkī** *prid.* koji se odnosi na Kostajnicu i Kostajničane

**Hr̀vatskī Blàgaj** *m* selo na Kordunu; tvrđa s branič kulom iz 16. st., u ruševinama

**Hr̀vātskī Lèskovac** *m* naselje (u blizini Zagreba), 1836 stan.

**Hr̀vātskō prímorje** *sr geogr.* **1.** obalni pojas od Rijeke do Lukova Šugarja **2.** *razg.* hrv. priobalni pojas od slovenske do crnogorske granice

**Hr̀vātskō Sèlo** *sr* naselje (u blizini Gvozda), 550 stan.

**Hr̀vātskō zágorje** *sr* oblast u *SZ* dijelu Hrvatske, 270.000 stan.

**Hr̀voje Vùkčić Hrvàtinić** (?–1416), bosanski vojvoda, gospodar *SZ* Bosne // **Hr̀vojev** *prid.* koji pripada Hrvoju △ ~ ***misal*** najljepše iluminirani hrv. glagoljski kodeks izrađen za kneza Hrvoja Vukčića Hrvatinića o. 1403/04.

**hȑzati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hȑžēm, *pril. sad.* hȑžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rzati

✧ *onom.*

**hȑž** *m reg. arh.*, *v.* raža

**Hržènica** *ž* naselje (u blizini Ludbrega), 1004 stan. // **Hržénac** *m* (**Hr̀žēnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Hržénci, G Hr̀žēnācā⟩ stanovnik Hrženice; **hržèničkī** *prid.* koji se odnosi na Hrženicu i Hržence

◆ *v.* raž

**hsȉng** *m sport* jedan od najpoznatijih tzv. unutrašnjih ili mekih stilova u kineskom boksu (više se udara šakom, manje nogom)

✧ *kin.*

**HT** *krat.* Hrvatski telekom (*pov.* Hrvatske telekomunikacije)

**htjȅti** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* hòću, *enkl. obl.* ću, *prez. svrš. u službi futura II* htjȅdnēm, *odrični prez.* néću, *impf.* hòtijāh/hȍćāh, *aor.* htjȅdoh/htjȅh, *pril. sad.* hòtēći/hȉjūći *jez. knjiž.*, *pril. pr.* htjêvši/hòtjēvši, *prid. rad.* hȉo, *gl. im.* htjénje/hȉjēnje⟩ **1.** imati volju, pokazivati želju (za čim), biti željan (čega), namjeravati (što), biti odlučan za neku radnju [*hoću se vratiti*] **2.** biti suglasan s kim ili čim, slagati se, biti suglasan da što bude [*radi što hoćeš*], *opr.* neću **3.** izražavati molbu u formi pitanja [*hoćete li se maknuti?*] // **ćȕ** *1. l. jd prez. gl.* htjeti u enklitičkom obliku, puni oblik hoću, *usp.* htjeti; **hȍćka** *ž* ⟨G *mn* hȍćākā/-ī⟩ *žarg.* (ob. u šali) ona koja lako pristaje na intimne odnose (kao da kaže uvijek »hoću«), radodajka; **hòću** *1. l. jd prez. gl.* htjeti, skraćeni oblik ću; **hȍticē** *pril. knjiž.*, *v.* hotimice; **hȍtimicē** *pril.* svojom voljom, voljno (izvesti neku radnju), namjerno, s namjerom, hoteći, htijući, poticajem volje; hotice; **hȍtimičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je učinjen hotimice; namjeran [~ *udarac*]; **hȉjēnje** (**htjénje**) *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* htjeti **2.** namjera da se nešto dobije ili učini, želja da se što postigne ili ostvari; izraz volje **3.** *fil.* čovjekova sposobnost da se moti-

virano usmjeruje na neko djelovanje, svjesno odredivši svoj stav

◈ m. os. imena (narodna): **Hòtimīr**, **Hòtislav**; *hip.*: **Hȍtko** ◊ *pr.*: **Hȍti** (Zagreb, Glina), **Hòtić** (Sisak, Pakrac), **Hȍtko** (170, Zaprešić, Zagreb), **Hȍtnjān** (Glina), **Hòtovec** (Posavina), **Hòtujac** (Zagreb)

✧ *prasl.* i *stsl.* xotěti (*rus.* xotét', *češ.* chtít) ≈ *v.* hvatati, hvat

**HTML** *krat. int.* osnovni programski jezik na kojem se temelji web, *usp.* DHTML, XML

✧ *engl.* **H**yper**t**ext **M**arkup **L**anguage

**HTTP** *krat. int.* **1.** protokol iz skupine TCP/IP **2.** usluga (servis) na internetu koji se koristi za prijenos sadržaja web stranica od poslužitelja do klijenta

✧ *engl.* **H**yper**t**ext **T**ransfer **P**rotocol

**huaca** (*izg.* huȁka) *ž pov.* kod starih Peruanaca **1.** posvećeno mjesto ili objekt **2.** podzemna grobnica

✧ *šp.* ← *egz.*

**Hua Kuo-feng** (Hȕa Kȕo-fȅng) (1921), kineski političar; jedan od bliskih suradnika Mao Ce-tunga (ministar javne sigurnosti, predsjednik vlade i potpredsjednik CK KKP); nakon smrti Mao Ce-tunga 1976. predsjednik CK i komandant vojske do 1981. kada ga je zamijenio Hu Yaobang, pouzdanik velikog reformatora Teng Hsiao-pinga, *v.*

**Huȁng** (**Huang He**, **Hwang Ho**) *m geogr.*: rijeka u *SI* Kini, duga 4845 km, izvire na Tibetu, utječe u Žuto more; Žuta rijeka

**hub** (*izg.* hȁb) *m int.* središnji razdjelni uređaj koji računala povezuje u mrežu; koncentrator

✧ *engl.*

**hùbert** *m kinol.* vrsta psa, jurski gonič

**Hùbert** **1.** *v.* ◈ **2.** (**Hubèrtus**), **Sv.** (o.655–727), biskup u Liègeu, legendarni zaštitnik lovaca **//** **hubèrtus** *m* ogrtač od nepromočive tkanine, obično zelene boje, zbog nepromočivosti, topline i praktičnosti koriste ga ponajviše lovci; loden

◈ m. os. ime (germanskoga podrijetla); *hip.*: **Bȅrti**, **Bêrto** ◊ *pr.*: **Hùbert** (Zagreb, Baranja)

✧ *njem.* Hubert

**hȕckati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** riječima ili kretnjama poticati psa da navali, zalaje ili ugrize (koga) **2.** činiti da tko uđe u oštar sukob s kim, da se na koga ustremi, da se zavadi s kim; podjarivati koga, huškati, podbadati

✧ *ekspr.*

**húčati**, *v.* huk

**hȕćum** *m reg.* suđenje; presuda △ ~ ***učiniti*** suditi, presuditi, voditi sud

✧ *tur.* hüküm ← *arap.* ḥukm

**hucȕmet** *m reg. zast.* **1.** država, državna vlast, uprava **2.** zgrada u kojoj se nalaze uredi upravne vlasti; hukumet

✧ *tur.* hükümet ← *arap.* ḥukūmä

**hûd** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* hȕđī⟩ *arh.* koji je ljutit [~*i pas*]; strog, zao, oštar **//** **hȕditi** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* -đēnje⟩ ružiti, grditi, kuditi; **hudòb|a** *ž* ⟨G *mn* hudóba⟩ **1.** *mit.* zla sila, nečista sila [*Bog je stvorio sve životinje osim vuka, kojega je rodila ~a*]; vrag **2.** zlo djelo, ružno djelo, nepodopština, nevaljalština [*činiti ~e*]; **hȕdoban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji ima svojstva hudobe, koji je kao hudoba; gadan; **hudòbina**[1] *ž*, *v.* grdobina[1]; **hȕdōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hud ili svojstvo onoga što je hudo

◈ **Hùdislav** m. os. ime (narodno, profilaktičko; potvrđeno u 13. st.); *hip.*: **Hûd**, **Hùdan**, **Húdo** ◊ *pr.*: **Hùdac**, **Hȕdāk** (**Hùdak**) (200, Zagorje), **Hùdan** (Dugo Selo), **Húde** (Samobor, Bjelovar), **Hùdec** (Novska, Križevci), **Hùdeček** (Pakrac), **Hùdek** (130, Zagreb, Zagorje), **Hȕdelīst** (Podravina), **Hûdī** (220, Virovitica, Zlatar Bistrica), **Hùdīč** (**Hudîč**) (Zagreb), **Hùdiček** (Međimurje), **Húdić** (140, Zlatar Bistrica, Prigorje), **Hùdik** (Zagreb, Garešnica), **Hȕdika** (100, Zagreb, Zagorje), **Hùdiluk** (Prigorje), **Hùdin** (130, Ivanec, Međimurje), **Hȕdina** (120, Zagreb, Zaprešić), **Hùdīnčec** (160, Zagreb, Koprivnica), **Hùdjek**, **Hȕdoba** (*Z* Slavonija), **Hȕdobec** (Baranja, Križevci), **Hùdoklin** (Prigorje), **Hudolètnjāk** (380, Varaždin, Zagorje), **Hùdolin** (120, Čabar), **Hudoljètnjak** (Ivanec), **Hudórovac** (Samobor), **Hudórović** (340, Gorski kotar), **Hudòvērnīk** (Našice), **Hùdulin** (Korčula), **Hudúrović** (Ogulin), **Hȕdžber** (Velika Gorica), **Hȕđ** (120, Ivanec), **Hùđa** (*S* Hrvatska), **Hùđan** (Split), **Hȕđber** (Čazma, Velika Gorica), **Hùđek** (230, Varaždin), **Hùđik** (Osijek), **Hȕđin** (Ivanić Grad), **Ȕdina** (Krk)

✧ *prasl.* i *stsl.* xudъ (*rus.* xudój, *polj.* chudy), *lit.* skaudus: bolestan ← *ie.* *ksewd-/*ksud- (*skr.* kšudras: malen)

**hùdām** *m* ⟨G hudáma⟩ *mit. isl.* poslušan džin, u službi je onoga koji doziva džinove

✧ *tur.* huddam ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ḫuddām ← ḫādim: sluga

**hùdba** *ž*, *v.* hutba

**hùdikovina** *ž bot.*, *v.* bekovina

✧ *v.*. hud

**hudòbina**[2] *ž zool.*, *v.* grdobina[2]

✧ *v.*. hud

**hudòljetnica** *ž bot.* agresivna korovna biljka (*Conyza canadiensis*) sjevernoameričkog podrijetla; kanadska h.

✧ *v.* hud + *v.* ljeto

**hudožèstvo** *sr* ⟨G *mn* -ā/-tāvā⟩ *knjiž. zast.* umjetnost // **hudožèstvenīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *knjiš. zast.* **1.** član Hudožestvenog teatra iz Moskve kojeg je proslavio redatelj Stanislavski potkraj 19. st. i u prvim desetljećima 20. st. **2.** umjetnik, dramski umjetnik, glumac; **hudòžnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *zast.* umjetnik

✧ *rus.* xudóžestvo

**hùdut** *m reg.* granica, među; područje

✧ *tur.* hudut, hudud ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ḥudūd ← ḥadd: linija razgraničenja

**hȕdžera** (**ȕdžera**) *ž reg.* **1.** pomoćna prostorija uz kuhinju, smočnica **2.** koliba

✧ *tur.* hücre ← *arap.* ḥuğrä: soba

**huèrta** *ž agr.* umjetno navodnjavani krajevi u *J* Španjolskoj; odlikuju se velikim prinosom

✧ *šp.* juerta

**hugenòti** *m mn* ⟨G *mn* hugenótā⟩ *pov.* katolički naziv za pristalice reformacije, posebno kalviniste, u Francuskoj (16–18. st.) // **hugènotskī** *prid.*, ob. u: [~ *ratovi*]

✧ *njem.* Huggnotte ← *fr.* huguenot(e) ← *švic.njem.* Eidgenoss: saveznik, zavjetovani drug

**Hugo** (*izg.* Igò) **1.** francuski kralj (987–996), prvi vladar iz dinastije Capet (Kapetović) **2. Victor Marie** (1802–1885), francuski pjesnik, romanopisac i dramatičar; u mladosti rojalist i katolik, kasnije republikanac te vođa demokratske ljevice; predgovor *Cromwellu* (1827) borbeni je manifest francuskog romantizma, a premijera drame *Hernani* (1830) bila je pobjeda novog književnog pokreta kojemu je Hugo bio vođa; od 1851. u političkom progonstvu kao protivnik Napoleona III, održava veze sa svim progresivnim krugovima u Europi, blizak idejama utopijskog socijalizma; poslije propasti Carstva (1870) vraća se u Pariz, biran u Parlament i Senat; romanima *Notre-Dame de Paris* i *Bijednici* stekao svjetsku popularnost, kao i monumentalnom epskom poemom *Legende stoljećā*

**Húgo** m. os. ime (njemačkog podrijetla; ime nekoliko svetaca); tvori se od njemačkih imena koja počinju s Hug- (Hugbald, Hugbert, Hugifried, Hugimar, Hugwin i sl.)

**hû-hû** *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa sova, *usp.* puh-puh // **huhúkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hùhūčēm, *pril. sad.* huhúćūći, *gl. im.* -ānje⟩ glasati se kao sova

**Huizìnga** (*izg.* Hojzìnga/ob. Hùjcinga), **Johan** (1872–1945), nizozemski povjesničar kulture (*Jesen srednjega vijeka*)

**hȕj** *uzv.* konvencionalni način pisanja za iskazivanje odvratnosti [*izvana ~, a iznutra fuj*], *usp.* fuj

✧ *onom.*

**hȕja** *ž* ⟨G *mn* hûjā⟩ *ekspr.* bijes, velika srdžba [*uzela ga ~*]

✧ *tur.* huy ← *perz.* hūy: narav, ćud

**hujàli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je ćudljiv; prgav, svadljiv, ljut

✧ *tur.* huylu, *v.*. huja

**hûk** *m* ⟨N *mn* hûci/húkovi⟩ **1.** glasanje nekih noćnih ptica [*sovin ~*] **2.** zvuk koji proizvode velike mase vode tekućice u padu ili brzom protjecanju ili vjetar u snažnim naletima; huka **3.** nerazgovijetni šum [*daleki ~*] // **húčan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji stvara buku; šuman; **húčati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -čīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čānje⟩ snažno šumjeti, šumjeti kao vodopad ili kao bujica; **híjati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -jīm, *pril. sad.* -jēći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.*. hujiti; **hújiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -jēći, *gl. im.* -jēnje⟩ **1.** snažno udarati, prolaziti u jakom nalijetanju (kao vjetar, ili voda tekućica), predodžba zvuka koji se konvencionalno piše i izgovara »hu«; proizvoditi huku; hujati **2.** *pren.* brzo prolaziti (o vremenu i godinama); **hȕka** *ž*, *v.* huk (**2**); **húkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* hûčēm, *pril. sad.* húčūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** snažno puhati u ruke (da se zgriju) **2.** ispuštati glas sličan ćukovu ili sovinu; **húknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* hûknēm, *imp.* húkni⟩, *v.*. hukati; **hȕktati**[1] *nesvrš.* ⟨*prez.* hȕkćēm, *pril. sad.* hȕkćūći, *gl. im.* -ānje⟩ hukati (o motoru, parnom stroju, vlaku i sl.) [*lokomotiva hukće*]; **hȕktav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji hukće; **hȕktavo** *pril.* na huktav način, hukćući

**hùkepāk** *prid.*, ob. u: △ ~ ***tehnologija*** *ekon.* način prijevoza tereta: cestovna vozila zajedno s teretom prevoze se na željezničkim vagonima i riječnim brodovima

✧ *engl.* hookpack technology

**hùktati**[2] *nesvrš.* ⟨*prez.* hùkćēm, *pril. sad.* hùkćūći, *gl. im.* -ānje⟩ *isl.* vikati hu, hu; huktanje je dio derviškog obreda

✧ *arap.* hū, hū: on, on, tj. Bog, Bog

**hukùmet** *m*, *v.* hućumet

**húla**, *v.* huliti

**hùla-hȕp** *m* ⟨G hùla-hȕpa⟩ **1.** obruč od plastične mase, ob. živih boja, koji je namijenjen za igru **2.** dječja igra i oblik tjelesne vježbe, popularna poč. 1960-ih, koja se sastoji u tome da se obruč okreće oko struka pokretima tijela // **hulahùpke** *ž pl. tantum* ⟨G hulahúpkā/-ī⟩ ženske čarape i gaćice krojene kao cjelina [*ove* ~]

✧ *engl.* Hula-Hoop: tvorničko ime proizvoda®

**hȕligān** *m žarg.* grub, divlji mlađi muškarac sklon destrukciji, nasilništvu i sitnom kriminalu [*navijački ~i*]; nasilnik, siledžija, skitnica // **hȕligānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* huligan; **hȕligānskī** *prid.* koji se odnosi na huligane; **hȕligānski** *pril.* na huliganski način, kao huligan; **huligánstvo** *sr* ponašanje huligana; vandalizam, nasilništvo

✧ *engl.* hooligan (prema nekom irskom osobnom imenu)

**húliti** (∅, na koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ činiti grijeh nezahvalnosti, biti ohol prema višoj vrijednosti ili prema višem biću [~ *(na) Boga*] // **húla** *ž* čin huljenja, postupak onoga koji huli; huljenje; **hùlitelj** *m* onaj koji huli; hulnik; **hûlnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩, *v.* hulitelj; **hȕlja** *m* ⟨N *mn* -e, G hûljā⟩ nečastan i nepošten čovjek; podlac, pokvarenjak; **hȕljskī** *prid.* koji se odnosi na hulje; nečastan, nepošten [~ *postupak*]; **hȕljski** *pril.* kao hulja, na način hulje [*postupili su* ~]

♦ *pr.* (nadimačka): **Húlec** (Podravina), **Hȕlenić** (Sisak), **Hȕlina** (100, Zaprešić), **Hȕljāk** (210, Zagreb i okolica), **Hùljek** (Zagorje), **Hùljenić** (Moslavina), **Hùljev** (*v.* i holjeva), **Húljić** (180, Hvar), **Hȕljina** (140, Karlovac)

✧ *prasl.* *xuliti (*rus.* xulít', *stčeš.* chúlost: stid)

**hȕlk** *m* ⟨N *mn* hùlkovi, G húlkōvā⟩ *pom. pov.* **1.** veliki trgovački trojarbolni jedrenjak niska pramca, visoke krme, naoružan sa 6 do 8 topova (15. i 16. st.) **2.** raspremljen brod koji može poslužiti kao brod vojarna

✧ *njem.* Hulk ← *engl.* hulk

**hully-gully** (*izg.* hàli-gàli) *m* **1.** *glazb.* moderni ples; bio u modi 1960-ih **2.** vrtuljak u lunaparku na kojem se uz vrtnju cijele konstrukcije posebno podižu i spuštaju, u neočekivanom ritmu, pojedina sjedišta (ob. pričvršćena za posebne kranove)

✧ *engl.*

**hȕlman** *m zool.* vrsta majmuna (u Indiji ga smatraju svetim)

✧ *hind.*

**Hulse** (*izg.* Hàls), **Russel Alan** (1950), američki fizičar, Nobelova nagrada 1993. za otkriće pulsara u binarnom sistemu, čime je potvrđena teorija relativnosti A. Einsteina, formulirana 70 godina ranije

**hȕlja**, *v.* huliti

**hûm** *m* ⟨N *mn* húmovi⟩ **1.** omanji brijeg pod travom **2.** (Hum) *pov.* (u nekim izvorima) Hercegovina // **húm|ac** *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G hûmācā⟩ *ekspr.* humak (**1**) [*s bratom sjela ~cu na vrhuncu*]; **hȕmak** *m* ⟨G -mka, N *mn* -mci⟩ **1.** *dem.* i *hip.* od hum **2.** zemlja groba izdignuta na površini okolne zemlje, grob oblikovan po stranama od zemlje [*grobni* ~]; humka; **hùmić** (**hùmčić**) *m dem.* od hum; **hȕmka** *ž* ⟨G *mn* hȕmākā/-i⟩, *v.* humak (**2**)

♦ *pr.* (etnici): **Hûm** (100, Osijek, Koprivnica), **Hùmačkić**, **Hùmek** (120, Varaždin), **Huméljak** (**Humeljâk**) (Velika Gorica), **Húmić** (60, Karlovac), **Hȕmljāk** (Donja Stubica), **Hȕmljān** (Garešnica), **Humljánović** (Bjelovar), **Hùmskī** (200, Zagorje) ◊ *top.* (oronimi): **Hûm**, **Húmac**, **Humášce**, **Humášćica**, **Hùmčić**, **Hùmčina**, **Hùmina** i sl.; (naselja): **Hûm** (Slatina, 243 stan.), **Hûm Kòšničkī** (Pregrada, 126 stan.), **Hûmljani** (Orahovica, 235 stan.), **Hûm Vároš** (Slatina, 61 stan.), **Hûm Zàbočkī** (Zabok, 450 stan.), **Pòdhum** (Rijeka, 1187 stan.), **Pòdhūmlje** (Vis, 60 stan.), **Pòdūm** (Otočac, 459 stan.), **Pòdūmci** (Drniš, 173 stan.), **Pòthūm Pláščanskī** (Ogulin, 190 stan.)

✧ *prasl.* *xъlmъ (*stsl.* xlъmъ, *rus.* xolm, *češ.* chlum) ← *germ.* *hulma- (*stengl.* holm)

**Hûm** *m* naselje u Istri, smatra se najmanjim gradom na svijetu, 23 stan.; povezuje ga s Ročem 7 km dugačka »Aleja glagoljaša«

◊ *top.* (često dio imena naselja, npr. Hum na Sutli, Hum Stubički, Hum Bistrički, Hum Breznički i dr.)

**hȕmān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se odnosi, koji pri-

pada ili koji je tipičan za ljudsku vrstu [*~a genetika*] **2.** koji ima ili koji izražava ljudske osobine ili kvalitete, koji suosjeća i ima razumijevanja za drugoga čovjeka i druge ljude; čovjekoljubiv, milosrdan [*~o ponašanje*] △ *~a* ***ekologija*** dio ekologije koja se bavi proučavanjem odnosa čovjeka i njegovog okoliša; *~o* ***preseljenje*** *pol. ideol.* nasilno stvaranje etnički čistih područja u Hrvatskoj i Bosni (odnosi se na Hrvate, muslimane Bošnjake i Srbe); izraz nastao poč. 1990-ih // **humanitárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G humanìtārācā⟩ *razg.* onaj koji ukazuje humanitarnu pomoć, onaj koji sudjeluje u pružanju pomoći ugroženima, onaj koji sudjeluje u humanitarnoj djelatnosti; **hùmanitār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji promiče činjenje dobroga, koji nastoji dobročinstvima olakšati život drugoga [*~na organizacija*; *~na pomoć*]; **humanitárčev** *prid.* koji pripada humanitarcu; **humanìtārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* humanitarac; **hùmanitārno** *pril.* na humanitaran način; **humanìtēt** *m* ⟨G humanitéta⟩ **1.** *antrop.* ljudi kao cjelina; ljudska vrsta **2.** stanje, osobine ili činjenice koje čovjeka čine čovjekom (za razliku od životinja), *opr.* bestijalnost **3.** osobina onoga koji izražava ljudske osobine ili kvalitete, koji je human; humanost, čovječnost, čovjekoljublje, filantropija; **humanizácij|a** *ž* **1.** čin humaniziranja ili rezultat humaniziranja [*provesti ~u*] **2.** humaniziranje kao proces [*unapređivati ~u*]; **humanizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* humanìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti da tko postane human ili da što postane humano; **hùmānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je human, ukupnost dobrih odlika koje izlaze iz humaniziranja; čovječnost, čovjekoljublje, ljubav prema bližnjem

✧ *lat.* humanus ≃ homo: čovjek

**humanìōra** (**humaniôra**) *sr mn* ⟨*indekl.*⟩ **1.** starogrčke i starorimske lijepe vještine i znanosti (tzv. kvadrivij) **2.** viši razredi klasičnih škola (od renesanse naovamo) u kojima se izučavala klasična starina; klasična gimnazija

✧ *v.* human

**humanìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* učenje da sve mora počivati na čovjekovoj prirodi i na čovjeku kao mjeri svih stvari **2.** *pov.* razdoblje obnove klasične kulture (poč. 14. do kraja 15. st.) u skladu s učenjem renesansnih humanista **3.** učenje kojem je cilj razvoj dobrih osobina kod ljudi **4.** čovječnost, ljudskost u najširem smislu, suosjećanje za teškoće drugoga čovjeka i drugih ljudi; spremnost da se pomogne drugima // **humànist** *m* **1.** pristaša humanizma (**1, 2**) **2.** onaj koji je human **3.** znanstvenik koji se bavi humanističkim znanostima; **humànistica** (**humànistkinja**) *ž*, *v.* humanist; **humanìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na humaniste ili humanizam △ *~a* ***psihologija*** *psih.* tretira čovjeka ponajprije kao slobodno, stvaralačko biće koje teži za samoostvarenjem i uzajamnim razumijevanjem; nagoni i podražaji okoline ostaju u pozadini djelovanja; *~e* ***znanosti*** proučavanje književnosti, jezika, filozofije i umjetnosti; **humanìstički** *pril.* na način humanista, u skladu s načelima humanizma [*~ obrazovan*]; **humanìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *pov.* latiničko pismo nastalo u Firenci u doba renesanse kao reakcija na teško čitljivu kurzivnu goticu **2.** *term.* ukupnost humanističkih znanosti

✧ *v.* human + -IZAM

**humanum est errare** (*izg.* humánum ȅst eráre) ljudsko je svojstvo griješiti (odatle: errare humanum est, *usp.*)

✧ *lat.* Seneka

**humàrica** (**hȕma**, **ȕma**), *v.* humus

**Hûm Bȉstričkī** *m* naselje (u blizini Donje Stubice), 579 stan.

◈ *v.* hum

**Humboldt** (*izg.* Hùmbolt) **1. Alexander von** (1769–1859), njemački prirodoslovac, jedan od osnivača moderne geografije i geobotanike (*Kosmos*) **2. Wilhelm von** (1767–1835), njemački filolog, književnik i diplomat (*O raznolikosti jezičnog ustroja*) // **Hùmboldtov** (*izg.* Hùmboltov) *prid.* koji pripada Humboldtu (**1**) △ *~a* ***stipendija*** prestižna stipendija za znanstveno istraživanje koju dodjeljuje njemačka Zaklada Alexander Humboldt; *~a* ***struja*** *geogr.* hladna morska struja u Pacifiku uz obalu Južne Amerike

**Hûm Brȅznički** *m* naselje (u blizini Novog Marofa), 568 stan.

◈ *v.* hum

**Hume** (*izg.* Hjûm) **1. David** (1711–1776), engleski filozof, empirist i senzualist (*Rasprava o ljudskom razumu*, *Rasprava o načelima morala*) **2. John** (1937), sjevernoirski političar, za nastojanja oko mirnog rješenja sukoba u Sjevernoj Irskoj Nobelova nagrada za mir 1998.

**hùmīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji sadrži mnogo vlage; vlažan, mokar // **humidìtēt** *m* ⟨G humiditéta⟩ *term.* vlažnost, stupanj vlage (u zraku ili tlu); **hùmidnōst** *ž* ⟨I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je humidno; vlažnost
✧ *lat.* humidus

**humidifìkātor** *m tehn.* naprava koja regulira vlažnost zraka u prostorijama s centralnim grijanjem
✧ *lat.* humidus: vlažan + facere: činiti

**hùmiférān** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je bogat humusom (o tlu)
✧ *v.* humus + -FER(IČ)AN

**humifikácija** *ž biol.* proces truljenja i raspadanja mrtvog organizma (biljnog ili životinjskog) i njegova pretvaranja u humus
✧ *v.* humus + -FIKACIJA

**humìkola** *ž biol.* organizam (biljni ili životinjski) koji živi u humusu
✧ *v.* humus + *lat.* colere: nastavati

**humilìjāt** *m* ⟨G humilijáta⟩ *pov. rel.* pripadnik vjerskog pokorničkog pokreta u Lombardiji (12. st.); laička bratovština koja je propagirala pokornost
✧ *srlat.* humiliatus ≃ *lat.* humilis: ponizan

**humilìtēt** *m* ⟨G humilitéta⟩ *rij.* osobina onoga koji je ponizan; pokornost, smjernost, odanost
✧ *lat.* humilitas

**hùmīt** *m* ⟨G humíta⟩ *min.* mineral koji pripada grupi humita, magnezijevih hidroksidofluoridnih ortosilikata, srodan olivinu
✧ *lat.* humus: zemlja + -IT

**Húml, Vaclav** (1880–1953), hrv. violinski pedagog češkog podrijetla, odgojio više generacija violinista (Baloković, Pinkava, Klima); po njemu nazvano međunarodno violinističko natjecanje u Zagrebu

**Hûm na Sùtli** *m* naselje (u blizini Pregrade), 1282 stan.
◆ *v.* hum

**Húmo, Hamza** (1895–1970), bošnjački pjesnik, pripovjedač, dramatičar, romanopisac i novinar (*Poema o Mostaru*, *Pod žrvnjem vremena*, *Tri svijeta*, *Grozdanin kikot*)

**hùmor** *m* **1.** *zast.* sve tekućine u organizmu **2.** *pat.* gnoj na koži ili sluzokoži // **hùmorāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *fiziol.* koji se odnosi na tekućine i sokove u organizmu, koji se odnosi na hùmor △ ***~na patologija*** *med.* zastarjela teorija prema kojoj nepravilan odnos 4 osnovna soka organizma (krvi, sluzi, žute žuči, crne žuči) dovodi do bolesti; ***~na regulacija*** *biol.* regulacija fizioloških procesa u čovjeku i životinjama pomoću hormona; **humorìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* zastarjelo medicinsko učenje po kojem poremećen odnos među sokovima u tijelu dovodi do bolesti
✧ *lat.* humor: vlaga, tjelesni sok ≃ humere: biti mokar

**hùmor** *m* **1.** smisao ili sposobnost da se uoči smiješna strana događaja i situacija, smisao za komično [*imati osjećaj za* ~] **2.** oblik šaljive ironije, oblikovanje komičnih doživljaja svijeta u dosjetke, šale, stalne oznake (nadimke) ili tekstove (humoreske itd.) △ ***crni*** ~ humor koji smiješno otkriva u okrutnim i mučnim stvarima; ***galgen~***, *v.* galgenhumor // **hùmōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** *v.* humorističan [~ *film*] **2.** *rij. knjiš.* koji se odnosi na humor; **humòrist** *m* **1.** autor humorističkih djela, onaj koji u svoja djela (ob. pisana) unosi humorističke elemente **2.** onaj koji zadijeva šale, šaljivdžija; **humorìstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji u sebi sadrži humor, prožet humorom; duhovit, humoran, šaljiv; **humorìstičkī** *prid.* koji je rađen u žanru humora, koji pripada humoristici, kojemu je humor bitna odlika [~ *film*]; **humorìstički** *pril.* kao humorist, na način humorista; **humorìstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je humoristično; **humorìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *knjiž.* humoristična literatura u širokom rasponu od blagog humora do groteske; **humòristkinja** (**humòristica**) *ž*, *v.* humorist
✧ *engl.* humor ← *lat.* humor: vlaga

**humorèska** *ž* ⟨D L -èsci/-i, G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *knjiž.* priča ili novela koju karakterizira vedar humor i jednostavnost **2.** *glazb.* kratka instrumentalna kompozicija vesela karaktera i živa tempa
✧ *njem.* Humoreske

**Hûm Stùbičkī** *m* naselje (u blizini Donje Stubice), 637 stan.
◆ *v.* hum

**húmus** *m geol.* veoma plodan površinski sloj zemljišta, sastoji se od visokomolekularnih organskih spojeva; (zemlja) crnica // **humàrica** (**hùma**, **ùma**) *ž geol.* vrsta tla; plava zemlja; **humizácija** *ž agr.* obogaćivanje zemljišta gotovim humusnim materijama ili tvarima iz kojih se humus lako stvara; **hùmōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je pun humusa, u čemu ima humusa; **húmusnī** *prid.* koji

pripada humusu, koji ima svojstva humusa
✧ *lat.*

**hùncut** *m* ⟨G *mn* -i⟩ *reg.* onaj koji je prepreden, spreman na sitne prijevare i nestašluke [*on/ona je* ~] // **huncutàrija** *ž reg.* **1.** postupak huncuta; nestašluk **2.** svi huncuti; **huncutáriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* huncùtārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ ponašati se kao huncut, zbijati prihvatljive nepodopštine, vragolijati, praviti psine, zafrkavati se; **hùncutsk|ī** *prid.* koji se odnosi na huncute [*~o ponašanje*]
✧ *mađ.* huncut ← *njem.* Hundsfott

**Hundertwasser** (*izg.* Hùndertvaser), **Friedensreich** (1928–1998), najistaknutiji predstavnik austrijskog modernog slikarstva; povezao tradiciju secesije Schielea i Klimta sa suvremenim tretmanom plohe i jarkim koloritom

**hungàrika** *ž* ⟨D L -ici⟩ sva djela na mađarskom jeziku ili o Mađarima i Mađarskoj // **hungarìstika** *ž* proučavanje mađarskog jezika, književnosti i kulture; **hungarìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *lingv.* mađarski izraz u nekom drugom jeziku
✧ *srlat.* (H)ungarica

**hungarològija** *ž* znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem mađarskog jezika, književnosti i kulture // **hungaròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za hungarologiju (proučava, studira itd.); **hungaròloškī** *prid.* koji se odnosi na hungarologiju i hungarologe; **hungaròloški** *pril.* kao hungarolog, na način hungarologa
✧ prema *srlat.* imenu Mađara, Hungari + -LOGIJA

**Húni** *m mn* ⟨N Hûn⟩ *pov.* mongolski narod koji je u 5. st. prodro u Europu // **hûnskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Hune **2.** *pejor.* koji je neciviliziran, nečovječan; barbarski; **hûnski** *pril.* poput Huna; barbarski

**hûnta** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pol.* skupina ljudi, ob. časnika koji vladaju zemljom koju su osvojili vojnim udarom ili pučem [*vojna* ~] // **huntìstičkī** *prid.* kao hunta, na način hunte [*ponašati se* ~]
✧ *šp.* junta

**hunter** (*izg.* hànter) *m lov.* **1.** vrsta jahaćih konja u Engleskoj koji se koriste u lovu **2.** lovački pas **3.** kroj ogrtača, kaputa itd. u lovačkom stilu
✧ *engl.*

**Hunyadi** (*izg.* Hunjádi), **János** (o.1387–1456), ugarski vojskovođa, junak u borbama protiv Osmanlija, u narodnoj pjesmi Sibinjanin Janko

**húnjavica** *ž pat.* upala sluznice nosa popraćena šmrcanjem i kihanjem; rinitis △ ***peludna*** ~ hunjavica uzrokovana alergijom na pelud
✧ *onom.*

**hȕnjkati** *nesvrš.*, *v.* unjkati

**hȕpser** *m reg.* **1.** umjetno oblikovana izbočina na prometnici radi smanjenja brzine vozila; »ležeći policajac« **2.** izbočina na skijaškoj stazi
✧ *njem.* hupsen (hupfen): skakutati

**hȕrā** *uzv.* **1. a.** konvencionalni način pisanja za poziv na utrkivanje u igri **b.** smatra se konvencionalnim kao vojnički poziv na juriš **2.** *zast.* kao uzvik oduševljenja, pozdrava i slavlja
✧ *njem.* hurra, *engl.* hurrah

**hùrāl** *m* ⟨G hurála⟩ *pol.* izborni organ vrhovne i mjesne vlasti u Narodnoj Republici Mongoliji △ ***Veliki narodni*** ~ mongolski parlament, narodna skupština

**hurapatriotìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *razg.* djelovanje hurapatriota // **hurapatrìot** *m* ⟨G hurapatrióta⟩ borbeni nacionalšovinist; džingo
✧ *njem.* Hurrapatriotismus

**hûrda** *ž reg.* **1.** iznutrica zaklane životinje **2.** vrsta posna ovčjeg sira **3.** ugrušano mlijeko prvih dana nakon što se krava oteli **4.** staro željezo, željezni otpad
✧ *tur.* ← *perz.* ḫurde: otpad, poglavito željezni

**hûrija** *ž isl.* rajska ljepotica [*dženetska* ~]
✧ *tur.* huri ← *arap.* ⟨*mn*⟩ hūr ← ḥawrā': krupnooka ljepotica

**húrījskī** (**hùrītskī**) *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik nepoznate genetske pripadnosti, govorio se u 2. tisućljeću pr. Kr. na Bliskom istoku

**hȕrikan** *m meteor.* vjetar orkanske snage; hariken, vihor, uragan, oluja, ciklon
✧ *engl.* hurricane ← *šp.* huracan ← *egz.* hurakan

**húrma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* datula
✧ *tur.* ← *perz.* ḥurmā

**hurmàšica** *ž*, *v.* urmašica

**Hȕs**, **Jân** (1371–1415), češki crkveni reformator i borac za nacionalna prava, postavio temelje današnjem češkom pravopisu; proglašen za heretika i spaljen // **hùsīt** *m* ⟨G husíta⟩ *pov.* pripadnik vjerskog i nacionalnog protufeudalnog češkog pokreta, *usp.* husitski pokret, *v.* husitski △; **hùsītskī** *prid.* koji se

odnosi na husite △ ~ **koral** *glazb. pov.* češka narodna duhovna pjesma, nastala u prvoj pol. 15. st.; ~ **pokret** širok socijalno-religiozni pokret u Češkoj poč. 15. st. (zalagao se za stvaranje češke nacionalne crkve i za konfiskaciju crkvenih posjeda); ~ **ratovi** *pov.* ratovi 1419–1436. u kojima su poraženi husiti koje je vodio Jan Žiška

**Husàīn** *m* ⟨G Husaína⟩ naselje (u blizini Kutine), 917 stan. // **Husaínac** *m* (**Husàīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Husaínci, G Husàīnācā⟩ stanovnik Husaina; **husàīnskī** *prid.* koji se odnosi na Husain i Husaince

**hȕsār** *m* **1.** *vojn.* konjanik u teškoj konjici u hrv. i ugarskoj vojsci (od 15. st.) **2.** pripadnik lakih konjaničkih odreda u više europskih vojski; borbu je vodio samo na konju // **hȕsarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na husare [*~e hlače*; *~a dolama*]; **hȕsarski** *pril.* kao husari, na način husara [*prebacio je nogu ~ preko konjske glave skočivši iz sedla*]

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Hȕsār** (120, *Z* Slavonija, Prigorje), **Hȕsarek** (Krapina), **Hùsarić** (Ivanić Grad)

✧ *mađ.* huszár, *v.* gusar

**Husèin** **1.** (626–680), unuk Muhamedov, drugi sin Muhamedove kćerke Fatime; dio Muslimana ga i danas drži legitimnim nasljednikom proroka Muhameda **2. II** (1935–1998), jordanski kralj (od 1953); zagovornik pregovaranja o sporazumijevanju s Izraelom **3. Saddam** (1937), irački političar, diktator, vrhovni zapovjednik vojske i predsjednik države

◈ *pr.*: **Husèin** (Istra), **Husèinagić** (Vukovar), **Husèinbašić**, **Huseîni**, **Huseínović** (100, Zagreb, *J* Hrvatska), **Husèjin**, **Husejínović**, **Husèjnagić**, **Husèjnović** (posvuda), **Hùseljić** (Slavonija), **Husétović** (Osijek, Ivanić Grad), **Húsić** (250, Zagreb, Labin, Primorje), **Hȕska** (Kostajnica), **Hùskanović** (okolica Zagreba), **Hȕskić** (310, Primorje), **Hȕsko** (Slavonija), **Hûsović** (Rijeka)

✧ *tur.* Hüseyn ← *arap.* Ḥusäyn

**husky** (*izg.* hàski) *m* **1.** podstavljena lovačka jakna izrađena od sintetičkih materijala **2.** *kinol.* pasmina pasa podrijetlom s Arktika, duge i guste dlake, upotrebljava se osobito za vuču saonica

✧ *engl.* ← *inuit* (*esk.*)

**Hùsrev-bȅg** (1480–1541), bosanski sandžak beg, osmanski namjesnik u Bosni; 1522–1538. ratovao u Dalmatinskoj zagori, osvojio Knin, Skradin, Obrovac, Sinj, Nadin i Vranu; sagradio u Sarajevu monumentalnu džamiju (*Husrev-begova džamija*)

**Husserl** (*izg.* Hȕserl), **Edmund** (1859–1938), njemački filozof, osnivač fenomenološke škole (*Ideja čiste fenomenologije i fenomenologijske filozofije*, *Kartezijanske meditacije*, *Kriza europskih znanosti*)

**hustle** (*izg.* hàsl) *m glazb.* ples udvoje 1970-ih

✧ *engl.*: gužva, vreva

**Huston** (*izg.* Hjȕstn), **John** (1906–1987), američki filmski redatelj, između 1940–1950. snimio neke među najpopularnijim američkim filmovima (*Malteški sokol*, *Blago Sierra Madre*, *Džungla na asfaltu*, *Otok Largo*)

**hȕškati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *pejor.* poticati na pobunu i sukobe [*~ na rat*; *~ na tučnjavu*]; podbunjivati // **hȕškāč** *m* ⟨G huškáča⟩ onaj koji huška na što [*ratni ~*]; **huškáčev** *prid.* koji pripada huškaču; **huškàčica** *ž*, *v.* huškač; **hȕškāčkī** *prid.* koji se odnosi na huškače, koji služi huškanju; **hȕškāčki** *pril.* kao huškač, na način huškača

✧ ? ≃ *slov.* huškati: šumjeti

**Hȕšnjakovo** *sr* arheološki lokalitet (Krapina, Hrvatsko zagorje), nalazište pračovjeka; D. Gorjanović Kramberger 1899. ovdje je otkrio ostatke krapinskih neandertalaca, *usp.* krapinski pračovjek, *v.* krapinski △

**hùta** *ž* ⟨G *mn* hútā⟩ *reg.* kućica, koliba, bajta, udžerica

✧ *njem.* Hütte

**hùtba** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *isl.* propovijed petkom i o bajramima što ju imam kazuje u džamiji; hudba

✧ *tur.* ← *arap.* huṭbä

**Huxley** (*izg.* Hȁksli) **1. Aldous Leonard** (1894–1963), engleski književnik, romanopisac; odvjetak glasovite obitelji, unuk T. H. Huxleya, brat Juliana; pesimist i cinik, duhovit i ironičan, kritički pisao o društvenim, moralnim i intelektualnim problemima; kasnije ga sve više zanima mistika, eksperimentirao s halucinogenim drogama (*Kontrapunkt života*, *Slijepi u Gazi*) **2. Andrew Fielding** (1917), engleski neurofiziolog, unuk T. H. Huxleya, polubrat Aldousa i Juliana; jedan od trojice dobitnika Nobelove nagrade za medicinu 1963. za rezultate istraživanja nervnih impulsa (zajedno s Hodgkinom i Ecclesom); izda-

vač časopisa *Journal of Molecular Biology* **3. Julian Sorell** (1887–1975), engleski biolog, unuk T. H. Huxleya, brat Aldousa; istaknuo se istraživanjima rasta i evolucije; prvi generalni direktor UNESCO-a **4. Thomas Henry** (1825–1895), engleski zoolog, jedan od najistaknutijih pobornika i tumača Darwinove teorije o evoluciji; djed Aldousa i Juliana

**Huygens** (*izg.* Heìhens) (**Hugenius**), **Christiaan** (1629–1695), nizozemski fizičar, matematičar i astronom, formulirao valnu teoriju svjetlosti uz uvođenje pojma etera

**hv** *krat.* hvat

**HV** *krat.* Hrvatska vojska, *v.* hr̀vātskī △

**hvál|a** *ž* **1. a.** izrečeno lijepo mišljenje o kome, isticanje dobrih osobina; hvaljenje [*obasuti ~om*] **b.** hvaljenje samoga sebe; hvastanje, *v.* **c.** zahvalnost, priznanje, satisfakcija **2.** (u službi *gl. pril.*) zahvaljujući [*najljepša ~a*] **3.** *crkv.* svečana pjesma na početku časova koja uvodi u molitveni sadržaj časa ili blagdana [*jutarnja ~a*; *večernja ~a*]; himan // **hvàlilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji stalno hvali, pretjeruje u hvali; hvalitelj, hvališa; **hvàlisati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm se, *imp.* hvàliši se, *pril. sad.* -išūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *jez. knjiž. pejor:* hvastati se; **hvalìsav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se voli hvalisati; hvastav; **hvalìsavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji samoga sebe rado hvali; hvališa, hvastavac; **hvalìsāvčev** *prid.* koji pripada hvalisavcu; **hvalìsavica** *ž*, *v.* hvalisavac; **hvalìsavičin** *prid.* koji pripada hvalisavici; **hvalìsavo** *pril.* na hvalisav način; hvastavo; **hvalìsavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hvalisav; hvastavost; **hvàliša** *m* **1.** *v..* hvalisavac **2.** onaj koji pretjerano drugoga hvali, koji voli hvaliti; hvalitelj; **hvàlitelj** *m*, *v.* hvalilac; **hváliti** *nesvrš.* ⟨*prez.* hvâlīm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ **1.** (koga, što) isticati (čija) dobra svojstva ili osobine **2.** (se) pretjerano se hvaliti

♦ m. os. imena (narodna) *zast.*: **Hvàlimīr**, **Hvàlislav**; *hip.*: **Hvâl**, **Hválac**, **Hvàlenko**, **Hvâljen** ◊ *pr.*: **Hvála** (Daruvar), **Hvàlec** (Zagreb, Osijek), **Válkovac** (Županja), **Válković** (270, Primorje, Istra, od Hvaoković)

✧ *prasl.* i *stsl.* xvala (*rus.* xvalá, *polj.* chwała)

**hválēvrijēdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ kojeg treba pohvaliti, čije osobine ili ponašanje zaslužuju pohvalu // **hválēvrijēdno** *pril.* na hvalevrijedan način; pohvalno

**Hvâl Kr̀stjanin** (o.1400), bosanski bogumilski pisar tekstova (*Apokalipsa*, *Nikoljsko jevanđelje*) // **Hvàlov** *prid.* koji pripada Hvalu △ ~ ***zbornik*** ćirilički rukopis na pergamentu što ga je 1404. pisao Hval Krstjanin u čast Hrvoja, hercega splitskog i kneza »Donjih krajeva«

**hvȁlospjēv** *m* **1.** općenit naziv za pjesme i druge retoričke oblike spjevane u čiju čast, retorički i pjesnički oblik koji hvali koga ili što [~ *u kraljevu čast*; *pjevati ~e (kome)*] **2.** pismena ili usmena velika hvala u čiju čast, o čijim djelima ili zaslugama (često u smislu nekritičkog veličanja) [*ne želim ~e*] **3.** *rel.* lirski ulomak *Svetoga pisma* koji nije iz psalama, ali se u bogoslužju primjenjuje na način psalama // **hvȁlospjevan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je pun hvalospjeva

✧ *v.* hvala + *v.* spjevati, spjev

**Hvâr** *m* ⟨G Hvára⟩ **1.** *geogr.* otok u skupini srednjodalmatinskih otoka, 299,6 km$^2$, 11.459 stan. **2.** grad i luka na istoimenom otoku, 3643 stan. // **Hváranin** *m* (**Hvárānka** *ž*) ⟨N *mn* Hvárani⟩ stanovnik Hvara; **hvârsk|ī** *prid·* koji se odnosi na Hvar i Hvarane [*~i opservatorij*] △ *~**a buna*** *pov.* protuplemićki ustanak pučana na otoku Hvaru pod vodstvom M. Ivanića u 16. st.; *~**a kultura*** *arheol.* eneolitička kultura sa središtem u Hvaru

♦ *pr.* (etnik): **Fárac** (200, Korčula, *J* i sred. Dalmacija)

✧ *ant.* Pharos, poslije Lesina

**hvȁstati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ uzdizati se hvalom, pretjerano se hvaliti, praviti se važan; hvalisati se // **hvȁstav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ onaj koji je sklon hvastanju, koji se rado hvasta; hvalisav; **hvȁstavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je hvastav; hvalisavac; **hvȁstavo** *pril.* na hvastav način; hvalisavo; **hvȁstavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je hvastav; hvalisavost

✧ *prasl.* *xvastati (*rus.* xvástat'sja, *češ.* chvastati)

**hvatáči** *m mn* ⟨N hvàtāč, G hvatáča⟩ *zool.* majmuni (*Ateles*) iz porodice kapucina

✧ *v.* hvatati

**hvȁtati** (koga, što; koga/što čime; koga/što na što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći,

*gl. im.* -ānje⟩ **1.** uzimati u ruke, početi držati rukama ili čim drugim; zadržavati [~ *rukama*] **2. a.** prekinuti, iznenaditi [~ *učenike u prepisivanju*] **b.** iskorištavati [~ *priliku*] **3.** *v.* loviti [~ *ribu*] // **hvât** *m* ⟨N *mn* hvátovi⟩ **1.** mjera od četiri kubna metra (ob. za građu i ogrjevno drvo u trupcima); prostorni (metrički) hvat **2.** *pov.* mjera za dužinu (1,896 m), ob. *razg.* za mjerenje zemljišta **3.** *sport* **a.** način držanja rekvizita **b.** hvatanje protivnika u skladu s pravilima hrvanja △ ***četvorni*** ~ jedinica za mjerenje površine (oznaka čhv); ***prostorni (metrički)*** ~, *v.* hvat (**1**); **hvàtāč** *m* ⟨G *mn* hvatáčā⟩ **1.** onaj koji hvata **2.** sprava koja što hvata **3.** *sport* igrač koji hvata loptu △ ~ ***nanosa*** *hidr.* uređaj za hvatanje riječnog nanosa (lebdećeg ili vučenog, pri dnu korita rijeke); sastoji se od profiliranih boca koje se spuštaju na različite dubine u rijeci i u koje se postupno nakuplja riječni nanos; **hvàtāljka** *ž* ⟨D L -ljci, G *mn* -ā/-ī⟩ sprava kojom se što hvata; **hvȁtati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** priljubljivati se uza što, prihvaćati se, lijepiti se uza što, obuhvaćati oko čega [*hvata se rosa (rđa, prašina, skorup)*] **2. a.** (koga) *pejor.* nametati se (kome) [~ *moćnika*] **b.** (čega) *pejor.* služiti se čime, uzimati što u ruke i služiti se [~ *privatnih stvari*] **3.** *pren.* **a.** tražiti se, ne moći se naći, loviti se, mimoilaziti se u obavljanju poslova **b.** *glazb.* ne moći se složiti, održati ritam ili melodiju i sl.; **hvȁtīšte** *sr* dio oružja ili oruđa na kojem se hvata u šaku i drži pri rukovanju; **hvátiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* hvâtīm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* -ćēnje⟩ slagati u hvatove [~ *drva*]; **hvàtljika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *pom.* kuka za hvatanje užeta na brodovima

✧ *prasl.* *xvatiti, *xvatati (*rus.* xvatít', *polj.* chwatać)

**HVIDRA** *krat.* Hrvatski vojni invalidi Domovinskog rata

**HVO** *krat.* Hrvatsko vijeće obrane, hrvatska vojska Federacije BiH

**hvója** *ž*, *v.* mladica[2] (**1b**) // **hvȍjast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun hvoja [~*a grana*]

◈ *top.*: **Fójnica** (Bosna)

✧ *prasl.* *xvoja (*rus.* xvója: iglica bora, *polj.* choja: bor), *lit.* skuja: iglica

**Hyde Park** (*izg.* Hâjd Pârk) *m* park u središtu Londona

**hydrofoil** (*izg.* hâjdrofòil) *m pom.* hidrokrilni brod, hidrogliser

✧ *engl.*

**hyperlink** *m*, *v.* hiperveza

✧ *engl.*

**hyperspace** (*izg.* hajperspêjs) *m* **1.** prostor koji ima četiri ili više dimenzija, nedokučivi prostor koji nije zabilježen niti u sustavu virtualne memorije; hiperprostor **2.** zamišljeni prostor u kojem se zakoni fizike poništavaju brzinom većom od brzine svjetlosti ili putovanjem kroz vrijeme

✧ *engl.*

**Hyppolite** (*izg.* Ipolȉt), **Jean** (1907–1968), francuski filozof (*Geneza i fenomenologija duha*)

**hyracoth** (*izg.* hìrakot) *m zool. geol.* europski konj velik kao lisica, kojega su fosilni ostaci iz eocena pronađeni u Engleskoj, *usp.* eohippus

✧ *nlat.* hyracotherium ≃ *grč.* hýraks: miš, rovka + theríon: zvijer

**Hz** *krat.* herc

**HŽ** *krat.* Hrvatske željeznice

# I

**i**[1], **I** **1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* prema izgovoru prednji otvornik [*ovaj i*] **b.** (*sr*) trinaesto slovo u hrv. latinici i deveto u većini drugih latiničnih sustava [*malo i*; *veliko I*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo i*; ⟨*mn*⟩ *ova i*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosanici oznaka za brojčane vrijednosti 10 i 20 **3.** riječ za pojačavanje, intenzifikator [*ja i ne znam*] **4.** više, plus [*dva i dva su četiri*] **5.** makar, barem, niti [*nije bilo liječnika koji bi znao i pola od toga*] **6.** *mat.* oznaka za imaginarnu jedinicu (kompleksni broj) **7.** (I) u rimskom označivanju brojeva, znak za brojku 1 (jedan) **8.** (I) u zrakoplovstvu oznaka za klasu avieta, letjelica s ljudskim pogonom **9.** (I) *kem.* simbol za element jod **//** **i**[2] *vezn.* (sastavni) **1.** vezuje u nabrajanju [*i šume, i rijeke, i polja*] **2.** vezuje dvije riječi [*slika i prilika*] **3.** vezuje rečenice [*odlučio sam i imao sam pravo*]
✧ 1–5 *prasl.* *(j)ь (*rus.* i, *polj.* i), *lit.* ir ži', ← *ie.* *$h_2$r (*grč.* ára, ra: baš, upravo)

**I-**, *v.* IN-[1] (IM-[1])

**ȉā** *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za glasanje, revanje magarca
✧ *onom.*

**iai-do** (*izg.* jȁj-dô) *m* ⟨*indekl.*⟩ japanska vještina baratanja sabljom, posebno vještina izvlačenja iz korica i ubadanja ili zadavanja udarca
✧ *jap.*

**ȉako** *vezn.* u dopusnom značenju, koji izriče nešto drugačije od onoga što se očekuje [*~ je star, dobro trči*]; premda, makar, ako i (jest, nije); akoprem
✧ *v.* i + *v.* ako

**Ìbadan** *m* grad u *J* Nigeriji, 1.172.000 stan. **//** **ȉbadanskī** *prid.* koji se odnosi na Ibadan

**ibádet** *m isl.* **1.** stanje prožetosti Allahom u molitvi [*~ činiti*]; moljenje, *usp.* nàmāz **2.** proučavanje vjerovanja (itikad), obreda (ibadat) i društvenog života (muamelat)
✧ *tur.* ibadet ← *arap.* 'ibādä

**ibàdīt** (**abadȉt**) *m* ⟨G ibadíta⟩ pripadnik islamske sekte, haridžitske struje, nastale u 8. st. u Mezopotamiji, danas na Arapskom poluotoku i u Africi
✧ *arap.* 'ibādiyyä

**ibadùllāh** *m* ⟨G *mn* ibadulláhā⟩ *isl.* Božji stvorovi, Božji narod, ljudi
✧ *tur.* ibadullah ← *arap.* 'ibādullāh

**Ibarruri** (*izg.* Ibarûri), **Dolores Gómez** (**La Pasionaria**) (*izg.* La Pasionârija) (1895–1989), španjolska političarka, revolucionarka, novinarka, organizatorica KP Španjolske, legendarna po strastvenim govorima za vrijeme španjolskog građanskog rata; od 1939. u emigraciji odakle se vraća 1977.

**ibèovac** *m* ⟨G -ōvca, V -ōvče, N *mn* -ōvci⟩ *pov.* pristaša politike koju je zagovarala Rezolucija Informbiroa, 1948. **//** **ibèōvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* ibeovac
✧ *krat.* **I**nformacioni **b**iro

**íber** *pril. reg.* kada se više ponudi u cijeni, da se izigra viša karta [*ići ~*; *igrati ~*]; preko, više
✧ *njem.* über: povrh

**íbercūg** *m* ⟨N *mn* -ugi⟩ *reg.* **1.** navlaka, prekrivač **2.** premaz preko čega, gornji sloj na čemu i sl.
✧ *njem.* Überzug

**Ìbērija** (**Ibêrija**) *ž geogr. zast.*, *v.* Španjolska **//** **Ibéri** *m mn etn.* prastanovnici Španjolske (1. tisućljeće pr. Kr.) u sredozemnom pojasu od Andaluzije preko Pireneja do *J* Francuske; **ibèrījskī** *prid.* koji se odnosi na Iberiju; **ȉbersk|ī** *prid.* koji se odnosi na Ibere △ *~i jezik* *lingv.* genetski izoliran jezik antičkih Ibera, poznat s nekoliko stotina natpisa

iz jugoistočne Španjolske; *~o* ***pismo*** pismo kojim su pisani iberski natpisi, kombinacija slogovnog pisma i alfabeta

**íbermenš** *m* **1.** *fil.* prema F. Nietzscheu, novi čovjek koji zasniva život na punom životu i volji za životom, a ne na zaboravu i lažnim vrijednostima koje bi bile važnije od života samoga **2.** *pov. ideol.* prema nacističkoj ideologiji pripadnik germanske rase, nadmoćan ostalima, posebno Židovima i Slavenima

✧ *njem.* Übermensch

**íberzac** *m tisk.* ostatak, ob. grafički materijal koji se prenosi u sljedeći broj novina ili časopisa

✧ *njem.* Übersatz

**ibídem** *pril.* »na istom mjestu«, oznaka pri citiranju kako bi se izbjeglo ponavljanje navedenog naslova; *krat.* ibid. ili ib.

✧ *lat.* ibidem

**îbis** *m* **1.** *zool.* ptica (*Ibis religiosa*, *Threskiornis etiopica*) iz reda rodarica (*Ibididae*); poznati fosilni nalazi stari 60 mil. godina, sveta ptica starih Egipćana, njezino dolijetanje pretkazivalo je dolazak poplavnih voda **2.** (*mn*) porodica *Threskiornithidae* (u nas blistavi ibis *Plegadis falcinellus*)

✧ *lat.* ibis ← *grč.* íbis ← *egip.* hb

**ibis redibis** (*izg.* îbis redíbis) (u okviru hrv. rečenice) u zn. »dvoznačno«, »i ovako i onako« [*to se može shvatiti ~*], *usp.* amfibologija

✧ *lat.* prema rečenici koja se pripisuje delfijskoj proročici Pitiji koja je uvijek govorila dvosmisleno: »ibis redibis numquam peribis in bello«; dvoznačnost leži u postavljanju zareza a može se prevesti kao: »ići ćeš, vratit ćeš se, nikad nećeš poginuti u ratu«, odnosno »ići ćeš, vratit ćeš se nikad, poginut ćeš u ratu«

**Ìbler** **1. Drago** (1894–1964), hrv. arhitekt i pedagog, na čelu tzv. zagrebačke škole moderne arhitekture; slijedi funkcionalizam na osnovi Poelziga i Loosa; od 1926–1941. vodi novoosnovani odjel arhitekture na Likovnoj akademiji (stambene kuće, Zarazna bolnica na Mirogojskoj cesti u Zagrebu) **2. Janko** (pseudonim Desiderius) (1862–1926), hrv. književnik i publicist (*Hrvatska politika 1903–1914*)

**ìblis** *m isl.* **1.** ime šejtanskog (đavoljeg) starješine **2.** (iblis) đavao, sotona **3.** djelo šejtana, đavolje djelo

✧ *tur.* iblis ← *arap.* iblīs

**IBM** (*izg.* âj bî èm, prema *engl.*) *krat. inform.* najveći proizvođač računala, tvrtka prema kojoj je stvoren današnji PC standard △ *~* ***uskladivo (kompatibilno)*** *inform.* **1.** *pov.* ono što nije proizvedeno u tvrtki IBM, ali što je arhitekturom, performansama i standardnim rješenjima vrlo slično originalu **2.** ono što je spojivo sa PC standardom, koje podržava PC standard

✧ *engl.* **I**nternational **B**usiness **M**achines®

**Ibn** (*izg.* Íbn) **1. al-Arabi** (1165–1240), španjolski sufijski učitelj i pjesnik; naučavao da je ljubav važnija od znanja i vjere, napisao o. 400 knjiga, snažno utjecao na Dantea **2. Ezra Abraham** (1092/93–1167), židovsko-španjolski pjesnik, gramatičar, putnik, neoplatoničar, astronom, astrolog i mistik; pisao na arapskom, hebrejskom i španjolskom **3. Ezra Moses** (1060–1139), židovski pjesnik i kritičar; jedan od najboljih pjesnika maurskog zlatnog doba u Španjolskoj (900–1200); religiozna i svjetovna te ljubavna poezija; hedonistički, veseo, ali i melankoličan, elegičan ton; važan segment španjolske književne povijesti **4. Gabirol** (latinizirano ime Avicebron, Avencebrol) (1022–1070), pjesnik židovske škole religiozne poezije za vrijeme maurskog zlatnog doba u Španjolskoj; značajan neoplatonistički filozof (*Fontana života*); utjecao na kabaliste, židovski ezoterijski misticizam i srednjovjekovne europske skolastičare **5. Junus Abul Hasan** (o.950–1009), arapski astronom, u *Hakimskim tablicama* dao rezultate istraživanja putanja Mjeseca i planeta te Sunčeve paralakse; prvi izradio trigonometrijske tablice **6. Saud Abd-al Asis** (1880–1953), arapski društveni i vjerski vođa; kralj Saudijske Arabije (od 1932); uveo eksploataciju nafte i započeo modernizaciju zemlje **7. Saud Muhamed** (1735–1766), osnivač dinastije Saud koja je uglavnom vladala Arapskim poluotokom do 1880. i ponovno poslije 1. svjetskog rata **8. Sina**, *v.* Avicena

**íbn** (**bȅn**, **bȉn**) *m* ⟨*indekl.*⟩ patronimički dodatak pred arapskim vlastitim imenima na arapskom jeziku označava oca [*Alija ~ Saud* Alija sin Saudov]

✧ *tur.* bin, ibni ← *arap.* ibn: sin, patronimik uz os. ime

**Ìbo** *m etn.* narod sudanske rase u *J*Nigeriji, 16,1 mil. stan.

**Ibráhim 1.** *v.* ◈ **2. -paša Memibegović Sarakoš** nazvan Gazi, tur. vojskovođa iz 17. st., ratuje u Hrvatskoj i Ugarskoj **3. -paša, Novošeheralija** (?–1621), bio tri puta osmanski veliki vezir
◈ m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Íbro**, **Ȉbrica** ◇ *pr.*: **Ìbradžić** (Sisak, Bjelovar), **Ibráhim** (Rijeka, Vinkovci), **Ibráhimagić** (Kutina), **Ibrahimbégović** (Osijek, Buje), **Ibrahimèfendīć** (Opatija), **Ibrahîmi** (110, Rijeka), **Ibrahimkàdīć** (Trogir), **Ibráhimović** (260, Istra), **Ibráhimpašić** (Zagreb, Sisak), **Ibráim** (Karlovac), **Ibràimi**, **Ibráimović** (Slavonski Brod), **Ibraimòvskī** (Sesvete), **Ibráković** (Zadar), **Ȉbralić** (Pula), **Ibránović** (Osijek), **Ibrašímović** (Zagreb), **Ȉbrčić** (Ludbreg), **Ȉbričić** (Rijeka, Zadar), **Íbrić** (Županja, Istra), **Ȉbriks** (120, Virovitica, Osijek), **Ibríšević** (Zagreb, Istra), **Ibrišímović** (100, Slavonski Brod, Trogir, *v.* i ibrišim), **Ȉbrović** (Petrinja), **Ìbrūlj**
✧ *tur.* Ibrahim ← *arap.* Ibrāhīm, *v.* Abraham

**IBRD** (*izg.* i be er de) *krat. ekon.* Međunarodna banka za obnovu i razvoj; World Bank
✧ *engl.* **I**nternational **B**ank for **R**econstruction and **D**evelopment

**ìbret** *m reg.* **1.** pouka, primjer za pouku **2.** čudo [*~om se ibretio* čudom se čudio] **// ìbreti|ti se** (komu, čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -tēći se, *gl. im.* ìbrećēnje⟩ *reg.* čuditi se, biti iznenađen [*ibretom se momak ~o*]
✧ *tur.* ibret ← *arap.* ʿibrä: pouka, primjer, mnoštvo, čudo

**ìbrīk** *m* ⟨G ibríka, N *mn* ibríci⟩ *reg.* bakrena (srebrna, zlatna) posuda uska grla sa zaklopcem **// ibrìčić** *m dem.* od ibrik
✧ *tur.* ← *arap.* ibrīq ← *perz.* ābrīz, āb: voda

**ibrìšim** *m reg.* tanki svileni konac za vezenje
◈ *pr.*: **Ibrišímović** (100, Slavonski Brod, Trogir, *v.* i Ibrahim)
✧ *tur.* ibriim ← *perz.* ebrīšum: vrsta konca

**Ibrišímović, Luka** (1620–1698), franjevac, gvardijan samostana u Velikoj, vikar zagrebačke biskupije u osmanskoj Slavoniji; jedan od vođa pobunjenog stanovništva protiv osmanske vlasti u Slavoniji

**ibrišìm-serdžáda** *ž reg.* (+ *isl.*) prostirka za klanjanje u molitvi po propisima islama
✧ *v.* ibrišim + *tur.* seccade ← *arap.* säǧǧādä

**Ibsen** (*izg.* Ȉbzen), **Henrik** (1828–1906), norveški dramatičar i pjesnik, jedan od najvećih modernih dramatičara, realist; doveo u pitanje zastarjele moralne, društvene i religiozne zasade, oštar kritičar suvremenog društva, braka i osobnog morala

**ibùki** *m* ⟨*indekl.*⟩ *sport* tehnika dubokog disanja u karateu, usklađena s kretanjem da bi udarac bio što snažniji
✧ *jap.*

**ibupròfēn** *m* ⟨G ibuproféna⟩ *farm.* antireumatik koji ima i analgetsko djelovanje
✧ *krat.* **isobu**til**fen**il **pro**pionična kiselina

**Ich-form** (*izg.* Ȉh-fôrm) *ž knjiž.* pripovijedanje u prvom licu, jedan od mogućih načina kazivanja u književnom djelu, *opr.* Er-form
✧ *njem.* Ich: ja + *v.* forma

**I Ching** (*izg.* Î Čȉng) (prema pinyinu Yi Jing), zvana i *Knjiga promjena*, drevni kineski tekst (o.12. st. pr. Kr.) za proricanje na osnovi 64 heksagrama, jedan od tzv. Pet klasika konfucijanizma

**ictus** *m*, *v.* iktus

**ICTY** (*izg.* âj sî tî uâj prema *engl.* ob. i ci ti) *krat.* Međunarodni sud za zločine na području bivše Jugoslavije; Haški sud
✧ *engl.* **I**nternational **C**riminal **T**ribunal for the former **Y**ugoslavia

**Ȉčići** *m mn* naselje (u blizini Opatije), 579 stan. **// Ȉčićanin** *m* (**Ȉčićānka** *ž*) ⟨N *mn* Ȉčićani⟩ stanovnik Ičića; **Ȉčićkī** *prid.* koji se odnosi na Ičiće i Ičićane

**Ȉčijī** *prid. zam.* (**Ȉčijā** *ž*, **Ȉčijē** *sr*) **1.** u zn. najmanje određene posvojnosti **2.** (u nesamostalnoj upotrebi) bilo čiji, ma čiji, čiji god, *opr.* ničiji
✧ *v.* i + *v.* čiji

**ìčkija** *ž reg.* **1.** alkoholno piće **2.** *meton.* strast za alkoholom **3.** prošireno zn. na strast za čim, izrazita sklonost, neutaživa žudnja; požuda **// ičkìjāš** *m* ⟨G ičkijáša⟩ *reg.* onaj koji se odao piću; alkoholičar, pijanica
✧ *tur.* içki: piće ← *tur.* içmek: piti

**ìčluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* topao prsluk, nosi se zimi ispod običnog prsluka; dio tradicionalne odjeće orijentalnoga kroja
✧ *tur.* içlik

**ičòglan** *m pov.* dječak u službi na osmanskom dvoru; dvorski paž
✧ *tur.* içoğlan ← iç: unutrašnjost + oğlan: dječak

**-ić** sufiks **1.** kojim završavaju umanjenice [*golub – golubić*] **2.** kojim završavaju naša prezimena [*Iveković*] **3.** koji se često dodaje mnogim riječima ili imenima ulica, ustanova itd. (ob. u *žarg.* mladih ljudi i djece) [*krimić*

film koji se bavi temama kriminala; *ljubić* ljubavni roman; *Kvatrić* Kvaternikov trg; *sladić* sladoled]

**íće** *sr reg. ekspr.* ono što se jede [~ *i piće* jelo i pilo]; hrana

✧ od *išće ← *ěstьje (analogijom prema *v.* piće) s ikavskim odrazom *ě

**ȉći** *nesvrš.* ⟨*prez.* ȉdēm, *pril. sad.* ȉdūći, *pril. pr.* ȉšāvši, *imp.* idi, *prid. rad.* ȉšao⟩ **1.** (kuda, kamo, komu, s kim, za kim, uz koga, uza što) **a.** kretati se hodajući [~ *ulicom*]; hodati **b.** kretati se nekim vozilom [~ *autobusom*] **c.** kretati se (o vozilu) [*traktor ide sporo*] **2.** (kuda, kamo) kretati se u nekom smjeru ili prema nekom mjestu; prilaziti, primicati se [~ *u kino*] **3.** pohađati, polaziti [~ *u školu*] **4.** raditi, funkcionirati (o mehanizmu) [*sat ide točno*] **5.** družiti se s kim, ob. djevojka i mladić; hodati **6.** napredovati, razvijati se, teći [*oporavak je išao sporo*] **7.** nastojati, težiti [~ *za čim*; ~ *za nekim ciljem*; ~ *na sve ili ništa*] **8.** (komu, koga) biti namijenjen, ticati se [*to je išlo mene*] **9.** imati prođu, prodavati se [~ *dobro/loše*; ~ *kao halva*] **10.** (na što) poduzeti, imati što kao cilj [*idemo na nova rješenja*; *ide se na novi nastavni program*] **//ȉdūćī** *prid.* koji je na redu, koji slijedi, odmah za kim ili čim; sljedeći [~ *put*], *opr.* prethodan

✧ *prasl.* *it'i ⟨*prez.* *jьdǫ⟩ (*rus.* ittí, idú, *polj.* iść, idę), *lit.* eiti ← *ie.* *$h_1$ey-: ići (*lat.* ire, *grč.* iénai)

**ićȉndija (ikȉndija)** *ž isl.* **1.** treća u danu od pet muslimanskih molitava (namaza), obavlja se oko sredine vremena između podneva i zalaska sunca (druga nakon podneva) **2.** vrijeme kad se odvija ta molitva

✧ *tur.* ikindi: drugi

**ićitùglija (ićtùglija)** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *pov.* paša s dva tuga; sandžakbeg **2.** *pren.* čovjek sa dvije žene

✧ *tur.* iki: dva + tuğ: konjski rep ← *perz.* tūġ

**ȉćrām (ȉkrām)** *m* ⟨G ićráma⟩ *reg.* ukazivanje časti gostu; doček, pogošćenje, čast, počast

✧ *tur.* ikram ← *arap.* ikrām

**-ID (-OID), -IDA, -IDAN (-OIDAN), -IDE, -IDIZAM** kao drugi dio riječi znači nalik na, koji ima oblik [*geoid*; *sferoidan*]; -lik, -ličan

✧ *grč.* -eides; eídos: slika, lik

**îd** *m* ⟨N *mn* ídovi⟩ *psih.* u Freudovu trostrukom modelu psihičkog aparata primitivni, animalistički, instinktivni element, izvor libida koji zahtijeva neposredno zadovoljenje svojih impulsa; neorganizirana primitivna razina psihe dana rođenjem (za razliku od ega i superega)

✧ *lat.*: ono (kao prijevod *njem.* Es: ono)

**Ída**[1] ž. os. ime; *hip.*: **Ȉdica**, **Ȉduška**

✧ skraćeno od germanskih imena koja počinju s Id-

**Ída**[2] *ž mit.* gora iznad Troje (danas Kaz Dagh u Turskoj), mjesto gdje je Paris dosudio jabuku Afroditi i s čijeg su vrha grčki bogovi promatrali Trojanski rat

**idára** *ž reg.* **1. a.** nabavljanje i stvaranje potrebne količine čega; opskrba **b.** davanje komu novaca za pokrivanje svih životnih troškova; izdržavanje **2.** uprava, državna vlast

✧ *tur.* idare ← *arap.* idārä

**idáre mèdžlis** *m pov.* okružno narodno vijeće (u Bosni u vrijeme Osmanskog Carstva)

✧ *v.* idara + *tur.* meclis ← *arap.* mäğli: vijeće, (*dosl.*) mjesto gdje se sjedi

**îde** *ž mn pov.* u rimskom kalendaru dani punog mjeseca, petnaesti dan u ožujku, svibnju, srpnju, listopadu, trinaesti u svim ostalim mjesecima; prema njima i kalendama računali su se svi ostali dani △ ***martovske*** ~ 15. ožujka 44. pr. Kr., dan kad je ubijen Gaj Julije Cezar

✧ *lat.* Idus

**ideácija** *ž fil.* **1.** stvaranje, oblikovanje ideja, predodžaba i pojmova **2.** proces neposrednog sagledavanja idejnog sadržaja određenog doživljaja (neovisno o induktivnom zaključivanju) **3.** *pren.* neposredno sagledavanje bîti svijeta

✧ *fr.* idéation, *v.* ideja

**idèāl** *m* ⟨G ideála⟩ **1.** pojam zamišljen u najvećem savršenstvu (npr. predmet, čovjek, društveni poredak) da bi poslužio kao cilj kojem se teži (npr. savršena pravednost, sloboda pojedinca, perfekcionizam profesionalca) **2.** savršeni stvarni primjer koji može poslužiti kao uzor u svojoj vrsti [*Heine je ~ pjesničke svestranosti*; *Novi Zeland je ~ ekologije*] **3.** konačna težnja, željeno ostvarenje neke osobne ili društvene ambicije [*njegov je ~ postati bogat*; *Albancima je ~ nezavisno Kosovo*] **//ȉdeāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *fil.* **a.** koji je blizak idealu [*~na predodžba*] **b.** koji opstoji samo u svijesti i mišljenju, a ne u stvarnosti; prividan, iluzoran, nestvaran, *opr.* realan (**1c**) **2.** koji odgovara idealu; savršen, sjajan, divan, besprijekoran [*~an slučaj*] △ ***~an tip*** *sociol.* prema M. Weberu, zamišljeni uzorak

koji u sebi sadrži sve osobine društvenog fenomena kojem pripada (npr. pravna država), te time pomaže sociologu pri analizi i generalizaciji; **~na ocjena** *sport* najviša moguća ocjena koju sudac može dati u određenoj sportskoj grani (npr. u umjetničkom klizanju 6, u gimnastici 10); **~na točka** *mat.* beskonačno udaljena točka, *v.* beskonačan △; **idealizácija** *ž* **1.** *psih.* **a.** psihički mehanizam kod kojega osoba sebi ili drugima pripisuje pretjerano pozitivne kvalitete **b.** predstavljanje čega u boljem svjetlu nego što u stvarnosti jest [~ *života*] **2.** predstavljanje čega savršenim (u obliku ideala) [~ *nečije ljepote*]; **idealìzātor** (**idealizâtor**) *m razg.* onaj koji se bavi uljepšavanjem predodžaba o čemu, onaj koji sve idealizira, *opr.* realist, racionalist, skeptik; **idealìzātorica** *ž*, *v.* idealizator; **idealizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* idealìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ zanositi se kim ili čim, prikazati ili prikazivati uljepšano u projekciji ideala; **ìdeālno** *pril.* na idealan način [*gledati/promatrati sve* ~]; **ideálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je idealan, svojstvo onoga što je idealno

✧ *njem.* Ideal ← *lat.* idealis ≃ *grč.* eîdos: lik, *v.* ideja

**idealìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* zajednički naziv za filozofske sustave (od Platona do Kanta i dr.) koji bit svega, bitak, nalaze u apstraktnom, pojmovnom, transcendentnom svijetu ideja, a ne u objektivitetu materijalne stvarnosti koju relativiziraju **2.** životni stav po kojem čovjek svoje djelovanje usmjerava prema višim ciljevima etike, ideologije, nacije, religije, a ne podređuje ih samo osobnom koristoljublju, *opr.* materijalizam **3.** shvaćanje umjetnosti kao izraza ideala (ne kao prikazivanje ili predočivanje stvarnoga), *opr.* realizam // **ideàlist** *m* **1.** pristaša filozofskog idealizma **2.** *razg.* **a.** onaj koji svijet oko sebe i opća zbivanja želi vidjeti kao ostvarenje najboljeg sadržaja početne ideje **b.** poštenjak, naivčina, bezazlen čovjek; **idealìstičkī** *prid.* koji se odnosi na idealizam i idealiste; **idealìstički** *pril.* kao idealist, na način idealista; **ideàlistkinja** *ž*, *v.* idealist

✧ *njem.* Idealismus, *v.* ideal

**idealrealìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje koje smatra da je sve idealno ujedno i realno (F. W. Schelling)

✧ *njem.* Idealrealismus

**idéj|a** *ž* **1.** predočavanje neke stvari putem biti pojma [*u riječi »stol« leži ~a svih stolova na svijetu*] **2.** shvaćanje, misaono oblikovanje, način shvaćanja (čega) [*glavna ~a knjige*; *nove ~e*; *hrabre ~e*] **3.** nadahnuće, poticaj, prijedlog, zamisao [*lansirati ~u*] **4.** *fil. pov.* **a.** istinito biće, trajna bit stvari (Platon) **b.** ono što je objektivno istinito (Hegel) △ ***božanske ~e*** *pov. kršć.* u neoplatonizmu crkvenih otaca stvaralačke misli Božje o stvarnosti ili praslike koje su identične s njegovim savršenstvom; ***dobra ~a*** dobra zamisao, dobar prijedlog; ***fiksna ~a***, *v.* fiksideja; **~a vodilja** osnovna zamisao koja vodi k cilju; ***morske ~e*** *žarg.* neprihvatljive, neostvarive zamisli, tlapnje; ***prazne ~e*** besmislene, besadržajne, neostvarive zamisli; ***sumanute ~e*** zamisli protivne zdravom razumu // **ìdējnī** *prid.* **1.** koji se odnosi na ideju **2.** *pol. ideol.* ideološki △ ~ ***pro'jekt*** *građ. arhit.* projekt u kojem su utvrđeni i zadani svi detalji nekog zahvata, gradnje itd.; prethodi izvedbenom projektu; **ìdējno** *pril.* na idejni način, u skladu s idejom [~ *ispravan*]; **idéjnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onog što sadrži ideju, što je prožeto idejom **2.** *pol. žarg.* politička pravovjernost

✧ *grč.* idéa, eîdos: oblik, lik ≃ ideîn: vidjeti

**idem** (*izg.* ˈìdem) *pril.* **1.** isti, isto **2.** *term.* u znanstvenim radovima naznaka za već ranije navedenog autora (*krat.* id.) △ ~ **per** ~ (*izg.* ~ pềr ~) *log.* način definiranja, objašnjenja nekog pojma njim samim, tautološka definicija, *usp.* circulus vitiosus

✧ *lat.*

**idèntič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je isti **2.** koji je posve jednak; istovjetan △ **~an pojam** pojam koji s drugim pojmom ima isti opseg i sadržaj; **~na funkcija** *mat.* funkcija na nekom skupu koja svakom elementu pridružuje njega samog; identiteta // **idèntično** *pril.* potpuno jednako; istovjetno; **idèntičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je identično; potpuna jednakost, istovjetnost; **identìtēt** *m* ⟨G identitéta⟩ **1.** odnos po kojemu je u različitim okolnostima nešto jednako samo sebi, istovjetno sa samim sobom; odnos koji svaki objekt susreće isključivo sa samim sobom; potpuno isto **2.** ukupnost činjenica koje služe da se jedna osoba razlikuje od bilo koje druge (ime i prezime, opis itd.) [*utvrditi* ~] **3.** osjećaj pripadnosti pokretu, grupi, orga-

nizaciji, religiji, naciji; prihvaćanje i isticanje te pripadnosti **4.** *mat.* jednakost koja vrijedi za sve vrijednosti varijabli koje sudjeluju u toj jednakosti; istovjetnost, identična jednakost **5.** *fil.* osjećaj sebe sama i sklada ličnosti tijekom vremena [*kriza ~a*] △ **spolni** ~ *psih.* unutarnji osjećaj muškosti ili ženskosti

✧ *srlat.* identicus, *v.* idem

**identificírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* identifìcīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (se s kim, sa čim) smatrati (se) identičnim, istovjetnim, »tim istim«, »tim istim i nijednim drugim nego tim«, prihvaćati privremeno ili trajno neke osobine, držanja, uloge, stavove, raspoloženja i sl. druge osobe, imitirati, patiti od empatije, izjednačiti/izjednačavati se **2.** prihvatiti/prihvaćati i istaknuti/isticati pripadnost nekom pokretu, grupi, religiji, naciji, poistovjetiti/poistovjećivati se s time **3.** (koga, što) utvrđivati istinitost podataka ili jednoznačnost osoba, leševa, tragova čega, predmeta, proizvoda i problema **4.** utvrditi čiji identitet // **identifikácija** *ž* **1.** *psih.* **a.** svjesno ili nesvjesno usvajanje svojstava druge osobe ili skupine kao sredstvo za stjecanje priznanja ili podrške [*djetetova ~ s roditeljima*] **b.** usmjerenost prema čemu (npr. obitelji, naciji, ideji) popraćena osjećajem bliske povezanosti [*~ useljenika s novom postojbinom*]; poistovjećivanje, izjednačavanje **2.** utvrđivanje identiteta (npr. nepoznate osobe, mrtvaca) [*~ pomoću otisaka prstiju*]; identificiranje; **identifikātor** (**identifikâtor**) *m* **1.** onaj koji identificira osobu, predmet itd. (o uređaju) **2.** *inform.* niz znakova koji se upotrebljava kao oznaka procedure ili programske varijable u nekom programu

✧ *srlat.* identificare ≃ *lat.* idem: isti + -FICIRATI

**idèntikit** *m* **1.** slika ili crtež koga ili čega načinjena na pretpostavci **2.** slika osumnjičenog dobivena aparatom ili rukom crtača koji radi prema podacima svjedoka; fotorobot

✧ *engl.* Identi-Kit® tvorničko ime proizvoda koji donosi obrasce crteža detalja ljudskog lica (npr. usta, nos, kosa, uho i sl.)

**IDEO-** kao prvi dio riječi znači misaoni, pojmovni, koji se odnosi na mišljenje, poimanje, shvaćanje; predodžba, misao, pojam [*ideofobija*]

✧ *grč.* idéa

**ideofòbij|a** *ž psih.* osjećaj jake odbojnosti ili bolesnog straha od mišljenja i misli [*patiti od ~e*]

✧ IDEO- + -FOBIJA

**ideofrènija** *ž* ⟨G *mn* -ījā⟩ *psih.* iskrivljenost, izobličenost, izopačenost ideja

✧ IDEO- + -FRENIJA

**ideogràfija** *ž* **1.** prikazivanje pojmova ideogramima (pisanje standardnim i dogovorenim oznakama u različitim znanostima) **2.** *lingv. pov.* vrsta primitivnog pisma u kojem pojedini grafem označuje određeni pojam; pojmovno pismo, piktografija

✧ IDEO- + -GRAFIJA

**ideògram** *m* **1.** grafički znak ili slika koji označuje neki pojam neovisno o glasovnoj građi riječi, tj. o odnosu glasova i slova (npr. u matematici oznake +, – itd.; u ovome rječniku ✧ kao oznaka za postanje riječi) **2.** u najstarijim (slikovnim, ideografskim) pismima znak za određenu riječ, odnosno pojam [*kineski ~i*] **3.** grafički simbol koji je svima ili mnogima razumljiv (npr. $ za SAD dolar ili % za postotak)

✧ IDEO- + -GRAM

**ideokràcija** *ž sociol.* vladavina ideja, odnosno ideologije u društvu, moć ideja i ideologije da prevladaju nad pragmatičnim ciljevima i neposrednim potrebama u društvu // **ideòkrat** *m* pristalica, pobornik ideokracije; **ideòkratkinja** *ž*, *v.* ideokrat

✧ IDEO- + -KRACIJA

**ideològēm** *m* ⟨G ideologéma⟩ **1.** *lingv.* novo značenje ili jedinica jezika nastala u okviru neke ideologije (npr. bratstvo i jedinstvo); ideologizam **2.** riječ ili fraza koja u nekoj ideologiji dobiva simboličku vrijednost pripadanja i prepoznavanja u pisanju tekstova i načinu izražavanja

✧ IDEO- + -LOG + *v.* (teor)em

**ideològij|a** *ž* **1.** proučavanje ideja i rad na idejama **2.** *pol.* **a.** primijenjeno mišljenje, ukupnost pojmova i konstrukcija u različitim oblicima svijesti usmjereni na izravno ostvarivanje i praktično djelovanje **b.** *razg.* krivo ili ekstremno shvaćanje i tumačenje kakve ideje [*zadojenost ~om*] **3.** ukupnost filozofskih, društvenih, političkih, moralnih, religioznih itd. ideja svojstvenih jednome razdoblju ili jednoj društvenoj skupini [*prosvjetiteljska ~a*; *građanska ~a*; *militaristička ~a*] **4.** *razg.* **a.** puka teorija o čemu, otuđena od životne

prakse **b.** životno opredjeljenje [*nečija osobna ~a*] // **ideòlog** (∅, čega) *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji stvara, formulira ideologiju; **ideològījskī** *prid.* koji se odnosi na ideologiju; ideološki; **ideologizácija** *ž* porast utjecaja ideologije u nekom društvu, državi ili na nekom području društvenog života (u kulturi, sportu i sl.); **ideologizírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* ideologìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi ideju u praksu, utjecati na koga da prihvati ideju, nastojati da ideja zaživi; **ideòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na ideologiju i ideologe [*~i protivnici*] △ ***~a borba*** **1.** sukob mišljenja, polemika unutar struke, društva, politike koja se služi ideološkim argumentima **2.** *pov.* u komunističkom pokretu često kao predznak ili predigra težih obračuna; **ideòloški** *pril.* prema određenoj ideologiji [*~ profiliran*; *~ bliži komunistima*; *~ obojen pokret*]

✧ *njem.* Ideologie ≃ IDEO- + -LOGIJA

**ideologìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* ideologem

**ideomotòrika** *ž* ⟨D L -ici⟩ nehotične kretnje izazvane nekom predodžbom vidnog, slušnog i sličnog karaktera (opažanje, zamišljanje ili iščekivanje nekog određenog pokreta nehotično izaziva isti taj pokret)

✧ IDEO- + *v.* motor, motorika

**id est** (*izg.* ȉd ȅst) to jest, to znači; *krat.* i. e.

✧ *lat.*

**Ìdhi** (**Ída**) *sr* **1.** *geogr.* gorje na Kreti, najviši vrh 2456 m **2.** *mit.* mjesto gdje je odgojen Zeus

**Ìdi Àmin Dáda** (1924), ugandski predsjednik (1971–1979), simbol grubog afričkog diktatorstva 20. st.

**idȉl|a** *ž* ⟨G *mn* idílā⟩ **1.** *knjiž.* lirsko-dramska pjesma nastala u staroj Grčkoj, a oživljena u europskoj umjetnosti; opisuje nepomućeni život ljudi (ribara, pastira i seljaka) koji sretno žive u suglasju s prirodom (npr. u starijoj hrv. književnosti pastorale) **2.** *lik.* poetizirani prikaz života u prirodi s pastoralnim (bukoličkim) scenama **3.** *glazb.* instrumentalna kompozicija u kojoj se dočarava vrlo smireno životno raspoloženje u skladu s prirodom **4.** *pren.* **a.** nepomućen život, ispunjen nježnošću, ljubavlju, srećom, ljepotom uopće [*bračna ~a*; *doživjeti ~u s kim*] **b.** ugođaj sklada i ljepote u prirodi [*zimska ~a*] // **idȉlič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji pruža sliku idile, koji podsjeća na idilu, koji je idila ili prožet idilom [*~na pjesma*]; **idȉlično** *pril.* na idiličan način [*~ doživljavati*]; **idȉličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je idilično

✧ *lat.* idyllium ← *grč.* eidýllion: kratka pastoralna pjesma ≃ eȋdos: oblik, slika

**IDIO-** kao prvi dio riječi znači: samo-, svoje-, vlastit, svojstven [*ideogeneza*]

✧ *grč.* ídios

**idiòblāst** *m* **1.** *bot.* biljna stanica ili nakupina stanica u nekom tkivu koja se građom i funkcijom razlikuje od ostalih stanica **2.** *min.* mineral u amorfnoj stijeni u vlastitom kristalnom obliku

✧ IDIO- + -BLAST

**idiofònija** *ž* neprijatan, neugodan zvuk, glas //**ȉdiofonī** *prid.* koji titranjem elastične materije od koje su načinjeni (metal, drvo) proizvode zvuk △ ~ ***instrumenti*** *glazb.* instrumenti koji daju zvuk udaranjem (triangl, gong, ksilofon, zvona) treskanjem (čegrtaljke, klepetaljke, zvončići, def), trzanjem (drombulja, muzičke kutije), struganjem, trljanjem (Glassharmonika, Nagelgeige)

✧ IDIO- + -FONIJA

**idiogàmij|a** *ž psih.* erotska želja ograničena na samo jednu ženu ili vrlo ograničen tip žene [*prožet ~om*; *patiti od ~e*] // **idiogàmist** *m* koji je sklon idiogamiji, *usp.* poligamija

✧ IDIO- + -GAMIJA

**idiogènez|a** *ž med.* samonikla pojava bolesti [*utvrditi ~u*]

✧ IDIO- + -GENEZA

**idioglòsija** *ž pat.* nesposobnost razumljivog, jasnog govora, umetanje besmislenih glasova u izgovarane riječi; katkad takav govor asocira na strani jezik

✧ *nlat.* idioglossia ≃ IDIO- + *grč.* glȏssa: jezik, govor

**idiògraf** *m* **1.** osobni potpis **2.** tekst napisan rukom; rukopis // **idiògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na idiograf △ ***~a znanost*** *pov.* znanost koja se bavi opisom pojedinačnog, *opr.* nomotetička znanost, *v.* nomotetički △; ***~i pristup*** *med.* način nalaženja konkretnih, osebujnih, jedinstvenih odlika nekog pojedinca, *opr.* nomotetični pristup, *v.* nomotetički △; **idiògrafski** *pril.* kao idiograf, na način idiografa

✧ IDIO- + -GRAF

**idiògram** *m biol.* grafičko prikazivanje pojedinih kromosoma jedne kromosomske grupe sa strukturnim obilježjima; kariogram

✧ IDIO- + -GRAM

**idiolàlija** *ž* **1.** upotreba samo svojega, izmišljenog govora kojim se često zabavljaju djeca **2.** *pat.* ekstremno defektan govor, zvuči kao nerazumljivo brbljanje (često u mentalno zaostalih osoba)
✧ IDIO- + -LALIJA

**idiolàtrija** *ž* obožavanje samoga sebe, zadivljenost vlastitom osobom, *usp.* narcizam (narcisizam)
✧ IDIO- + -LATRIJA

**idiòlekt** *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ *lingv.* ukupnost osobina (socijalnih, psihofizičkih, profesionalnih i dr.) koje karakteriziraju govor pojedinca; govor koji se ističe na sebi svojstven način; individualni oblik jezika
✧ IDIO- + *v.* (dija)lekt

**idìōm** *m* ⟨G idióma⟩ **1.** *lingv.* **a.** svaki od entiteta jezika koji se ne želi označiti ni kao jezik, ni kao dijalekt, ni kao govor **b.** poseban i prepoznatljiv govor nekog kraja ili pojedinog govornika **c.** riječ ili izraz svojstven nekom narječju, govoru **d.** osebujna riječ ili izraz, ob. teško prevodiv ili neprevodiv na drugi jezik [*šilo za ognjilo*] **2.** izraz, izražavanje uopće [*folklorni ~*; *glazbeni ~*] // **idiomàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji pripada idiomu; **idiomàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* **1.** ukupnost pojava koje se povezuju s pojmom idioma **2.** ukupnost pojava svojstvenih vezanim izrazima i drugim organiziranim oblicima riječi (ob. sintagma i fraza); **idiòmatskī** *prid.* koji se odnosi na idiome [*~ govor*; *~ rukopis*; *~ skladatelj*]
✧ *grč.* idíōma ≃ idioûsthai: činiti svojim, prisvajati

**idiopàtija** *ž med.* primarna bolest ili oštećenje zdravlja koje nije moguće povezati s poznatim uzročnicima oboljenja // **idiòpatsk|ī** *prid.* ono što ima nepoznati uzrok [*~a bolest*]
✧ *nlat.* idiopathia ← *grč.* idiopátheia ≃ IDIO- + -PATIJA

**idioplàzma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *fiziol.* aktivna, nasljedna supstancija stanične plazme
✧ IDIO- + *v.* plazma

**idiorìtmik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** *pravosl.* kaluđer koji u manastiru provodi život usmjeren na duhovni rad i prosvjetljenje, *usp.* kenobit, opštežitelj **2.** onaj koji je slobodan, neovisan, izdvojen iz cjeline, zajednice // **idiorìtmički** *pril.* kao idioritmici, na način idioritmika
✧ *grč.* idiorhythmikós ≃ IDIO- + *v.* ritam

**idiosinkrázija** *ž* **1.** *pat.* **a.** nenormalna reakcija na terapijske doze nekih lijekova (različito od alergije), uvjetovana genetskim poremećajima **b.** preosjetljivost na neku vrstu hrane (npr. jaja, ribe itd.), mirise, zvukove i sl. **2.** *pren.* **a.** nesnošljivost prema drugoj osobi, krajnja odbojnost prema kome, odvratnost prema kome, alergičnost na koga **b.** odvratnost prema čemu, krajnja gadljivost // **idiosinkràstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji sadrži idiosinkraziju; **idiosinkràstičkī** *prid.* koji se odnosi na idiosinkraziju; **idiosinkràstički** *pril.* tako da sadrži idiosinkraziju
✧ *grč.* idiosynkrásia ≃ IDIO- + sýgkrasis: miješanje, smjesa

**idiosóma** *ž* temeljni djelić opće materije
✧ IDIO- + *grč.* sôma: tijelo

**idìot** (**idìōt**) *m* **1.** *pat.* onaj koji boluje od idiotije **2.** *razg.* glupan, neinteligentna osoba, blesan △ *~-kamera* *žarg.* vrsta jednostavnih fotoaparata koje prije snimanja nije potrebno podešavati // **idiòtija** *ž*, *v.* idiotizam; **idiotìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *pat.* duševna zaostalost stečena u djetinjstvu, najčešće kao posljedica bolesti mozga, prate je i tjelesne deformacije; idiotija, idiotstvo, slaboumnost **2.** *razg.* velika glupost, promašena zamisao, vrlo glup postupak [*to je čisti ~*]; **idiotizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* idiotìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ učiniti/činiti da što/tko dobije svojstva idiota/idiotizma [*~ političku scenu*; *~ studente*]; u zn. vrlo niske razine mišljenja; zaglupljivati/zaglupiti; **idìotkinja** *ž*, *v.* idiot (2); **idìotsk|ī** *prid.* koji se odnosi na idiote, koji je svojstven idiotima [*~o ponašanje*]; **idìotski** *pril.* na idiotski način, kao idiot [*nastupiti ~*]; **idiòtstvo** *sr* **1.** *v.* idiotija, idiotizam (1) **2.** postupak idiota (2)
✧ *lat.* idiōta ← *grč.* idiṓtēs: privatni građanin, bez javnih obveza, onaj koji je nevješt; idiōtismós: osebujan način izražavanja

**idiotìpija** *ž anat.* međusobni odnos pojedinih dijelova organa // **ìdiotīp** *m* ⟨N *mn* -i, G -ā⟩ nasljedni sustav
✧ IDIO- + -TIPIJA

**îdo** *m* ⟨G îda⟩ *lingv.* međunarodni umjetni jezik konstruiran 1907. na temeljima esperanta (O. Jespersen, L. de Beaumont, L. Couturat), *usp.* esperanto, Volapük // **ìdist** *m* pristaša širenja jezika ido, govornik jezika ido
✧ prema esperantu (esperanto: potomak) ≃

id- ← *grč.* -ides, sufiks koji označava porijeklo + -o: svršetak

**ìdōl** *m* ⟨G idóla⟩ **1.** *rel.* **a.** slika, kip ili lik koji simbolizira višu silu ili više biće i sam postaje predmet obožavanja; onaj kojemu se iskazuje božanska čast **b.** krivo ili lažno božanstvo; kumir **2. a.** *pren.* osoba pretjeranog, slijepog obožavanja [~ *nacije*; *filmski* ~] **b.** ideja, stvar, predmet, koja je predmet kojoj se iskazuje strastvena ljubav i slijepa privrženost (država i državotvornost kao idol), nogometna momčad i sl. **3.** (*mn*) *fil.* glavni oblici negativnih utjecaja, »zablude koje ometaju prirodan kritičan stav u znanstvenom istraživanju« **4.** *arhit.* statueta (najčešće ženski lik) koja služi kao votiv ili grobni prilog
✧ *lat.* idōlum ← *grč.* eídōlon: slika ≈ eîdos: oblik

**idolàtrija** *ž* **1.** štovanje slika ili kipova kojima se pripisuju božanske moći; idololatrija, idolopoklonstvo **2.** *razg.* pretjerano uzdizanje koga, odnos prema komu kao da je idol // **idolàtrījskī** *prid.* koji se odnosi na idolatriju; **idolàtrījski** *pril.* tako da se uspostavlja idolatrija, da se od koga/čega pravi idol [*odnositi se (prema čemu)* ~]; **idololàtrija** *ž*, *v.* idolatrija
✧ *srlat.* idōlatria, haplologijom ← idōlolatria ← *grč.* eidōlolatreía ≈ *v.* idol + -LATRIJA

**idolopoklónstvo** *sr*, *v.* idolatrija // **idolopòklonīčkī** *prid.* koji se odnosi na idolopoklonike [~ *govor*]; **idolopòklonički** *pril.* na način idolopoklonika [*govoriti* ~]; **idolopòklonīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji pristaje uz idolopoklonstvo
✧ *v.* idol + *v.* pokloniti, poklonstvo

**Idomènej** *m mit.* kretski kralj, junak Trojanskog rata, ubio vlastitog sina, prvu osobu koju je na povratku vidio, kako bi ispunio zavjet sretnog povratka

**Ìdris I** (1890–1983), prvi libijski kralj nakon što je zemlja stekla neovisnost; 1969. svrgnuo ga M. Gadafi

**ìdūćī**, *v.* ići

**idžázet** (**idžázetnāma**) *m reg.* **1.** dopuštenje, dozvola **2.** svjedodžba o završenom ispitu, ob. teološkom
✧ *tur.* icazetname ← *arap.* iǧāzā + *perz.* nāme: pismo

**îdžo** *m lingv.* jezik idžojske skupine nigersko-kordofanskih jezika, govori se u Nigeriji

**iđìrot** *m bot.* ljekovita, močvarna biljka aromatičnog lišća (*Acorus calamus*) iz porodice kozlaca (*Araceae*); vodeni božur
✧ *tur.* eğir otu

**Ifigênija** *ž mit.* kći Agamemnona i Klitemnestre, pristala na samožrtvu kako bi grčka vojska iz Aulide otputovala do Troje; Artemidina svećenica na Tauridi, odakle ju je ugrabio brat Orest

**ifórac** *m* ⟨G -rca, V ìfōrče, N *mn* -rci, G ìfōrācā⟩ pripadnik IFOR-a, međunarodnih mirovnih snaga (u Hrvatskoj i BiH 1990-ih) // **ìfōrka** *ž*, *v.* iforac
✧ *konstr.*, *engl.* **I**ntegration **For**ces: integracijske snage

**ìftār** *m* ⟨G iftára⟩ *isl.* ramazanska večera u prvi sumrak kojom se prekida dnevni post
✧ *tur.* iftar ← *arap.* iftār

**iftìra** *ž* ⟨G *mn* iftírā⟩ *reg.* neosnovana optužba, lažna glasina o kome koja se širi sa zlom namjerom; kleveta, objeda
✧ *tur.* ← *arap.* iftirā

**ìgalo** *sr reg.* morska obala čije tlo pokrivaju sitni, obluci; žal, žalo
◈ *top.* (naselje): **Ìgalo** (u Crnoj Gori)
✧ *grč.* aigialós

**ȉgda** *pril.* ob. u pogodbeno-vremenskom značenju; ikad(a) [*ako* ~ *dođem*]
✧ *v.* i + *v.* kada

**ȉgdje** *pril.* **1.** na bilo kojem mjestu; bilo gdje, ma gdje **2.** s prijedlogom *bez* služi za pojačavanje ne postojanja ili odsutnosti [*bez* ~ *ikoga*]
✧ *v.* i + *v.* gdje

**igdràsil** *m mit.* u nordijskoj mitologiji sveto drvo, uvijek zeleni jasen koji drži svijet na okupu
✧ *stisland.* Yggdrasil

**igèlīt** *m* ⟨G igelíta⟩ *kem.* kemijskim putem dobivena materija koja se upotrebljava i kao zamjena za snijeg na skijaškim skakaonicama
✧ tvorničko ime proizvoda

**ìgla** *ž* ⟨G *mn* igálā⟩ **1.** zaoštrena šipčica s ušicom, ob. od metala, služi za šivanje; jagla **2.** šipčica s oštrim vrhom različitih oblika i namjena [*pletaća* ~; *gramofonska* ~; *magnetska* ~; ~ *za kosu*; ~ *za kravatu*] // **ìglānje** *sr* tehnika poprečnog povezivanja runa u proizvodnji netkanog tekstila zamrsivanjem vlakana po presjeku runa; **ìglār** *m* ⟨G iglárā⟩ onaj koji proizvodi ili prodaje igle; **ìglara** (**iglâra** *lokal.*) *ž rib.* mreža potegača za lov iglica; **ȉglast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je sličan igli ili iglama **2.** koji je pokriven iglama, koji

je u obliku igala (grana bora, kaktus); **ìglen|ī** *prid.* koji je dio igle; **iglètina** *ž augm.* od igla *pejor.* ob. u zn. koja bode, neugodna i sl.; iglurina; **ìglica**[1] *ž* **1.** *dem.* od igla **2.** najsitniji izbojak na grani četinara [*borova* ~]; **ìgličast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik iglici ili iglicama; **ìgličav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je pokriven iglicama **2.** koji je u obliku iglica **3.** *knjiš. ekspr.* oštar, hladan; **ìgličica** *ž dem.* od iglica

◈ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Igálac** (Vinkovci), **Ìgladić** (Osijek), **Ìglēndža** (Sinj), **Iglić** (100, Zadar)

✧ *prasl.* *jьgъla (*stsl.* igъla, *rus.* iglá, *polj.* igła)

**iglènjača** *ž bot.* biljka (*Scandix*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); češljika

✧ *v.* igla

**ìglica**[2] *ž* **1.** *zool.* morska riba koštunjača (*Belone acus*) iz porodice *Belonidae*; jaglica dugokljuna **2.** *bot.* **a.** *v.* geranij **b.** (*mn*) porodica *Geraniaceae* (rodovi pelargonija *Pelargonium*, crvena p. *P. inquinans*, čapljan *Erodium*, *E. cicutarium*); živa trava, upotrebljava se za zaustavljanje krvarenja

✧ *v.* igla

**ȉglozūb** *m zool.* morska svijetleća riba koštunjača (*Chauliodus sloanei*), ne živi u Jadranu; i. strašni

✧ *v.* igla + *v.* zub

**ȉglu** *m* ⟨G -ua⟩ eskimska nastamba u obliku kupole, izgrađena od leda i snijega, unutrašnjost obložena krznom

✧ *inuit*

**ìglūn** *m* ⟨G iglúna⟩ *zool.* ribe koštunjače **1.** (*Xiphias gladius*) iz porodice sabljarki, jaglun **2.** (*Scomberesox saurus*), riba poskok

✧ *v.* igla

**Ȉgman** *m geogr.* planina u središnjoj Bosni, najviši vrh 1667 m // **ȉgmanskī** *prid.* koji se odnosi na Igman

**Ìgnācije** **1.** *v.* ◈ **2. Antiohijski, Sv.** (o.40–107?), biskup u Antiohiji, autor 7 poslanica **3. Loyola** (*izg.* Lojòla), *v.* Loyola

◈ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Ìgnjācij**; *hip.*: **Céno**, **Ȉgnāt** (← *grč.*), **Ígnjo**, **Ígo**, **Nàcio** (*kajkavski*), **Nàcek**, **Náce** ◊ *pr.*: **Gnjátić** (*J* Dalmacija, *v.* i gnjat), **Gnjáto** (Dubrovnik), **Gnjâtović** (590, *S* Dalmacija, Lika, Bukovica), **Ȉgnac** (520, Čakovec), **Ȉgnjac** (Beli Manastir), **Ȉgnjačić** (Vinkovci, Županja), **Ȉgnjatić** (160, Kostajnica, Slavonija), **Ȉgnjātov** (Knin, Rovinj), **Ignjátović** (320, Slavonija), **Ȉgnjić** (100, Slavonija)

✧ *lat.* Ignatius (pučkom etimologijom latinsko se ime vezuje uz *lat.* ignis: »oganj, vatra« te nastaje ime *v.* Ognjeslav u doba ilirizma i Vatroslav)

**igni et ferro** (*izg.* ȉgni ȅt fȅro) ognjem i mačem

✧ *lat.*

**ignipunktúra** *ž med.* ubod užarenim iglama u terapijske svrhe; danas posebna tehnika akupunkture

✧ *lat.* ignis: vatra + *v.* punkcija, punktura

**ignoramus et ignorabimus** (*izg.* ignorámus ȅt ignorábimus) ne znamo i nećemo ni znati; izraz koji se odnosi na nerješivost zagonetke svijeta i života

✧ *lat.*

**ignoràncija** *ž* **1.** potpuna neupućenost u činjenice koje tvore potrebna znanja, posvemašnje neznanje **2.** prezir, nevođenje računa o čemu, neobaziranje na što // **ignòrant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji nema znanja, onaj koji je neobaviješten; neznalica **2.** onaj koji sve prezire, onaj koji ne vodi računa o kome ili čemu; **ignòrantkinja** (**ignòrantica**) *ž*, *v.* ignorant; **ignòrantskī** *prid.* koji se odnosi na ignoranciju i ignorante; **ignòrantski** *pril.* kao ignorant, na način ignoranta; **ignorírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ignòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ne znati, ne biti obaviješten **2.** ne mariti za koga ili što, zanemariti/zanemarivati; prezreti/prezirati

✧ *lat.* ignorantia ← ignorans: koji ne zna ← ignorare: ne znati

**Ignjátović, Jakov (Jaša)** (1822–1889), srp. romanopisac i novelist; uveo realizam u srp. književnost; napisao prvi roman srp. književnosti (*Vasa Rešpekt*)

**ígo** *sr* jaram

✧ *prasl.* *jьgo ← *jъgo (*stsl.* igo, *rus.* ígo, *polj.* igo), *lit.* jungas ← *ie.* *yugom (*lat.* iugum, *grč.* zygón)

**Ȉgor** **1.** *v.* ◈ **2.** (877–945), kijevski veliki knez (od 912) prodro s vojskom sve do Carigrada i sklopio s Carstvom sporazum

◆ m. os. ime (ruskoga podrijetla) ◊ *pr.*: **Ȉgor**

✧ *rus.* Igor' ← *stskand.* Ingvarr, *v.* Ivor

**ìgr|a** *ž* ⟨G *mn* igárā⟩ **1. a.** spontana intelektualna i tjelesna aktivnost djeteta kao sastavni dio odrastanja i razvijanja ličnosti **b.** u pedagogiji, sredstvo odgoja, obrazovanja i razvijanja stvaralačkih sposobnosti **c.** aktivnost mladunčadi u većine sisavaca **d.** oblik rekreacije koji ima kao jedini cilj da se osoba koja joj se

predaje zabavi; razonoda, rekreacija **2.** takva ili slična djelatnost podvrgnuta nekom sustavu pravila koja uvjetuju poraz ili pobjedu, gubitak ili dobitak [*~a šaha*; *~a lovice*; *~a karata*] **3. a.** (ob. *mn*) natjecanje u sportskim vještinama [*olimpijske ~e*] **b.** sportska borba, način kojim se odvija sportski susret [*dobra ~a*; *loša ~a*; *~a na sredini terena*] **c.** dio seta u tenisu; gem **4.** gluma, način na koji glumac izvodi svoju ulogu **5.** unaprijed smišljene radnje, tajni planovi [*opasna ~a*; *prozreti čiju ~u*] **6.** brza izmjena čega [*~a boje*; *~a svjetlosti*; *~a sjena*] **7.** u preferansu, početak bacanja karata bez otkrivanja talona △ ***dječja ~a*** *pren.* nešto vrlo jednostavno, lako; ***društvena ~a*** razonoda, zabava za dvije ili više osoba (karte, Monopoly i sl.); ***fer ~a*** **1.** časno ponašanje u sukobu **2.** pridržavanje sportskih pravila; ***~a na sreću*** hazardna igra u kojoj se, uz pomoć sreće, očekuje dobit u ovisnosti prema ulogu; ***~a riječi*** šaljiva dosjetka osnovana na riječima koje zvuče jednako, a značenje im je različito, paronimija; ***~a slučaja*** neočekivan događaj, zbivanje u kojem se različiti elementi neočekivano poklope; ***kompjuterska ~a*** interaktivni program na kompjuteru kojim se postižu bodovi i sl., služi za zabavu; ***prljava ~a*** podlo ponašanje, podmetanje // **ȉgrāč** *m* ⟨G igráča⟩ **1.** onaj koji igra, onaj koji sudjeluje u igri **2.** sportaš, član momčadi u sportskim natjecanjima **3.** *pren.* onaj koji dobro vodi igru u politici i društvenim zbivanjima, koji spretno mijenja politička i druga uvjerenja, koji se spretno održava u političkim igrama i promjenama; **igráčev** *prid.* koji pripada igraču; **igràčica** *ž*, *v.* igrač; **igràčičin** *prid.* koji pripada igračici; **ȉgrāć|ī** *prid.* koji se odnosi na igru i na igre, koji služi za igru [*~i stol*; *~a palica*] △ ***~a konzola*** (*engl.* game console) *inform.* računalo namijenjeno prvenstveno igranju igara (Nintendo®, Playstation®); konzola za igranje; ***~e karte*** **1.** »francuske«, 52–56 karata (nizovi: tref, pik, karo, herc) **2.** »mađarske«, 32 karte (nizovi: žir, bundeva, list, srce) **3.** »talijanske«, 40–52 karte (nizovi: kupe, špade, dinari, baštoni); **ȉgračka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -čākā/-ī⟩ predmet koji je namijenjen djeci za igru, ono čime se djeca igraju; **ȉgrāčkī** *prid.* koji se odnosi na igrače [*dobar ~ potez*]; **ȉgrāčki** *pril.* kao igrač, na način igrača; **ȉgrāčnica** *ž* prostorija u kojoj se igraju hazardne igre (rulet, karte itd.); kockarnica; **ȉgralīšnī** *prid.* koji pripada, koji je dio igrališta, koji se odnosi na igralište; **ȉgralīšte** *sr* **1.** *sport* prostor uređen za sportsku igru; teren [*nogometno ~*; *rukometno ~*] **2.** uređen prostor, ob. na otvorenome, namijenjen djeci za igranje; **igraónica** *ž* zatvoren prostor uređen za dječje igre, prostorija za igre (dio knjižnice, vrtića, dječjeg doma itd.); **igràrija** *ž* **1.** dječja igra **2.** *pren.* posao koji nije težak, mačji kašalj; **ȉgrati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) provoditi vrijeme u kakvoj igri [*~ nogomet*] **2.** nastupati protiv druge momčadi, natjecati se [*momčad A igra s momčadi B*; *~ neodlučno*] **3.** (na čemu) *reg. zast.* svirati kakav instrument **4.** (∅) skakati u mjestu, micati se u mjestu; treperiti, titrati **5.** glumiti **6. a.** *etnol.* plesati kolo **b.** (*srp.*) plesati [*~ tango*] **7.** (∅) prikazivati se (o filmu) u kinu [*što igra večeras?*]; **ȉgrati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** provoditi vrijeme u igri [*dijete se igra u parku*] **2.** biti neozbiljan, raditi nešto kao iz zabave [*nemoj se igrati!*]; praviti se, umišljati; glumiti [*~ generala*]; **ȉgrica** *ž dem.* od igra; **ȉgriv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može igrati; **ȉgrivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može igrati

◆ *pr.* (prema zanimanju, igrec, *reg.* svirač, guslar): **Ȉgračić** (Virovitica), **Ȉgrc** (200, Sesvete), **Ȉgrčić** (Jastrebarsko), **Ȉgrec** (530, Zagorje, Međimurje), **Ȉgrić** (110, Podravina)

✧ *prasl.* *jьgra (*stsl.* igrь, *rus.* igrá, *polj.* gra), *lit.* aikštis: strast ← *ie.* *h₂eyg- (*skr.* ejati: pomiče se)

**ȉgrīšće** (**Ìgrīšće**) *sr* naselje (u blizini Donje Stubice), 612 stan. // **ȉgrišćanin** *m* (**ȉgrišćānka** *ž*) ⟨N *mn* ȉgrišćani⟩ stanovnik Igrišća; **igríšćanskī** *prid.* koji se odnosi na Igrišće i Igrišćane

◈ *v.* igra

**ȉgrokāz** *m* predstava jednostavna teksta, jednostavni kazališni komad

✧ *v.* igra + *v.* kazati

**iguàna** *ž zool.* veliki gušter američkih tropskih zemalja (*Iguana iguana*); legvan

✧ *šp.* iguana ← *egz.* (*aravački*) iwana

**iguanòdōn** *m zool.* izumrli rod gmazova iz gornje jure i donje krede

✧ *v.* iguana + *grč.* odon: zub

**ȉgumān** *m pravosl.* glavar, predstojnik manastira // **igumànija** *ž*, *v.* iguman

✧ *bizant.grč.* hēgoúmenos ≃ *grč.* hēgēmṓn: vođa, upravitelj

**ȉh** *uzv.* konvencija pisanja **1.** za iskazivanje da se na nešto zaboravilo i naglo sjetilo **2.** u dijaloškoj situaciji za izricanje **a.** neslaganja s onim što sugovornik kaže (u smislu da pretjeruje i sl.); nije valjda, ma nemoj **b.** slaganja i pojačavanja onoga što sugovornik kaže; još kako, još koliko, itekako [*Danas je bilo hladno. – Ih!*]; ah, ju, uh
✧ *onom.*

**ȉhaha** (**ȉjaaā**) izgovor i konvencija pisanja za način kako njišti razigran konj
✧ *onom.*

**ihneùmōn** *m* ⟨G ihneumóna⟩ *mit.* malena zvijer, slična mački, posvećena egipatskoj božici Muti; mungos
✧ *lat.* ihneumon ← *grč.* ikhneumṓn

**ihnognòmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ umijeće čitanja tragova
✧ *grč.* íkhnos: trag + gnṓmē: mišljenje, spoznaja

**ȉhor** *m* **1.** *mit.* u starogrčkoj mitologiji eterična nadzemaljska tekućina u žilama bogova **2.** *med.* **a.** voda u krvi **b.** *pat.* crni gnoj, gnojni iscjedak
✧ *grč.* ikhṓr

**ihorèmija** *ž pat.* trovanje krvi zaraznim klicama i njihovim toksinima; sepsa
✧ *v.* ihor + -EMIJA

**I.H.S.** *kršć.* **1.** monogram za ime Isusovo **2.** Isus Spasitelj ljudi **3.** u ovom znaku (križu) pobijedit ćeš, *usp.* in hoc signo vinces **4.** u njemu (križu) je spasenje
✧ (**1**) transliteracija prva tri slova Isusova imena na grčkom (Iesoús Khristós Sōtḗr); (**2**) *srlat.* Iesus Hominum Salvator; (**3**) *lat.* In Hoc Signo (Vinces); (**4**) In Hoc Salus;

**IHTI-** (**IHTIO-**) kao prvi dio riječi znači riblji, u vezi s ribama [*ihtiologija*]
✧ *grč.* ikhthýs: riba

**ihtȉjār** (**iktȉjār**) *m* ⟨G ihtijára⟩ *reg.* **1.** starac, ob. mudar starješina **2.** *pejor.* starkelja // **ihtijàrluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1. a.** starost **b.** *etnol.* starješinstvo, poglavarstvo, vodstvo **2.** *pren.* ostarjelost, onemoćalost, ishlapjelost
✧ *tur.* ihtiyar ← *arap.* iḫtiyār: odabir

**ihtijȉzam** (**ihtioȉzam**) *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* trovanje ribom
✧ IHTI- + -IZAM

**ihtiobodóza** *ž pat.* parazitska bolest škrga i kože slatkovodnih riba, uzrok je praživotinja *Ichthyobodo necatrix*
✧ prema uzročniku bolesti + -OZA

**ihtiòdonti** *m mn geol. zool.* zubi ribljih okamina
✧ IHTI- + -ODONT(I)

**ihtiòfāg** *m* ⟨G ihtiofága, N *mn* ihtiofázi/ihtiofági⟩ *zool.* onaj koji se za održanje vrste hrani ribom; ribojed (o životinjama)
✧ IHTIO- + -FAG

**ihtiofòbija** *ž psih.* osjećaj jake odbojnosti ili bolesnog straha od riba
✧ IHTIO- + -FOBIJA

**ihtioftirijáza** *ž pat.* parazitska bolest kože i škrga slatkovodnih riba, uzrok je trepetljikaš *Ichtyiophthirius multifilis*
✧ *nlat.* ichtyopthiriasis ≃ IHTIO- + *grč.* phtheír: uš

**ihtȉōl** *m* ⟨G ihtióla⟩ *farm.* ljekovita tamna gusta tvar, sadrži sumpor, destilira se od bituminoznih škriljevaca u kojima ima ostataka ribljih okamina; upotrebljava se za liječenje kožnih bolesti [*mazati ~om*]
✧ IHTIO- + -OL

**ihtiòlīt** *m* ⟨G ihtiolíta⟩ *zool. geol.* okamenjeni ostatak ribe; otisak riba u fosilu
✧ IHTIO- + -LIT[1]

**ihtiològija** *ž zool.* grana zoologije, bavi se proučavanjem života riba i ribljih vrsta // **ihtiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi ihtiologijom; **ihtiològījskī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na ihtiologiju; ihtiološki; **ihtiològinja** *ž konstr.*, *v.* ihtiolog; **ihtiòloškī** *prid.* koji se odnosi na ihtiologe i ihtiologiju; ihtiologijski [~ *institut*]
✧ IHTIO- + -LOGIJA

**ȉhtiomorfan** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ koji je sličan ribi, u obliku ribe; ribolik
✧ IHTIO- + -MORFAN

**ihtiòrnis** *m zool. geol.* rod izumrlih morskih ribolikih gmazova (*Ichthyornis*) iz mezozoika
✧ IHTIO- + *grč.* órnis: ptica

**ihtiosàur** *m zool. geol.* rod izumrlih golemih ribolikih gmazova (*Ichthyosaurus*); živio je u vodi u doba mezozoika
✧ *nlat.* ichthiosaurus ≃ IHTIO- + *grč.* saûros: gušter

**ihtiotòmija** *ž zool.* anatomija riba, raščlanjivanje riba
✧ IHTIO- + -TOMIJA

**ihtióza** *ž pat.* nasljedna kožna bolest, koža je suha, prekrivena ljuskicama u obliku krljušti, neelastična je, ispucana; krljuštica, ljupinica, lupinac, ljuspinac
✧ IHTI- + -OZA

**Ii Naosuke** (*izg.* Ì Naosùke) (1815–1860), japanski feudalac i državnik, 1858. potpisao prvi trgovački ugovor sa SAD i time otvorio Japan zapadnjačkom utjecaju

**Ȉja** (**Ȉo**) *ž mit.* žena u koju se zaljubio Zeus i pretvorio je u kravu; na nju je Hera poslala obada pa je trčala svijetom sve do zapadnog mora – Jonskog, koje je prema njoj i dobilo ime

**ijàlem** *m pov. knjiž.* tužbalica u starogrčkoj drami
✧ *grč.* iálemos

**ijàr** *m jud.* **1.** osmi mjesec židovske godine (prema tradicionalnom brojanju od postanka svijeta) **2.** *rel.* **a.** *zast.* drugi mjesec po brojanju od izlaska židovskog naroda iz Egipta **b.** travanj/svibanj prema gregorijanskom kalendaru
✧ *hebr.* 'iyyār

**-IJATAR**, **-IJATRIČKI**, **-IJATRIJA**, **-IJATRIJSKI** kao drugi dio riječi znači liječništvo, liječnik, liječnički [*pedijatrija*; *pedijatar*]
✧ *grč.* iatrós: liječnik; iatreía: liječništvo; iatrikós: liječnički

**IJATRO-** kao prvi dio riječi znači da je u vezi s liječnikom i njegovom metodom ono što je u drugom dijelu [*ijatrogen*]
✧ *grč.* iatrós: liječnik

**ijatrògēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nastao liječenjem △ *~**a oštećenja*** oštećenja zdravlja koja nastaju kao posljedica liječničkih zahvata, pretraga ili načina liječenja; *~**i poremećaji*** poremećaji tjelesnih ili psihičkih funkcija koji se javljaju u liječenju i zbog liječenja
✧ IJATRO- + -GEN

**ijatrokémija** *ž* povijesno razdoblje kemije (alkemija kojoj je Paracelsus u 16. st. za cilj odredio pripravu lijekova umjesto traženja kamena mudraca) obilježeno potragom za lijekovima pripravljenim kemijskim putem od metalnih oksida i soli, preteča farmaceutske kemije, farmakologije i kemoterapije; jatrokemija
✧ IJATRO- + *v.* kemija

**ijatrològija** *ž med.* ukupnost umijeća i znanja liječenja tijela i organizma čovjeka; jatrologija
✧ IJATRO- + -LOGIJA

**ijatromehànika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med. pov.* učenje kojim se sve tjelesne funkcije nastoje objasniti mehaničkim zbivanjem (15–17. st.); jatromehanika
✧ IJATRO- + *v.* mehanika

**-IJAZA** kao drugi dio riječi označava stanje (ob. *med.*) [*psorijaza*]
✧ *nlat.* -iasis prema *grč.* apstraktnim imenicama sa sufiksom -(a)sis

**ijèdan** *prid. zam.* (neodređeno) ma i jedan (od njih više)
✧ *v.* i + *v.* jedan

**ijedànput** *pril.* ijednom, ikada // **ijèdnōm** *pril.*, *v.* ijedanput △ ***makar*** ~ ikada [*drugačije nego ~ prije*]
✧ *v.* ijedan + *v.* put, put (III)

**ijékavica** (**jékavica**) *ž* govor hrv. jezika u kojemu se na mjestu praslavenskog jata izgovara *ije* i *je* [*dijete, djeteta*]; ijekavština, *usp.* ekavica, ikavica // **ijékavac** (**jékavac**) *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji kao izvorni govornik govori (i)jekavski; **ijékavčev** *prid.* koji pripada ijekavcu; **ijekavizírati** *dv.* ⟨*prez.* ijekavìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ učiniti neki tekst ijekavskim; **ijékāvka** (**jékāvka**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* ijekavac; **ijékavskī** (**jékavskī**) *prid.* koji se odnosi na (i)jekavicu i (i)jekavce [*~ govor*]; **ijékavski** (**jékavski**) *pril.* kao (i)jekavac, na način (i)jekavaca [*govoriti ~*]; **ijekávština** *ž*, *v.* ijekavica
✧ riječ skovana u 19. st.

**ijù!** *uzv.* podvriskivanje u zadovoljstvu, ob. u nekim narodnim kolima, bećarcima i poskočicama // **ijujúkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ijùjūčēm, *pril. sad.* -účūći, *gl. im.* -ānje⟩ uzvikivati »iju«
✧ *ekspr.*

**ȉkad** (**ȉkada**) *pril.* bilo kad(a), ma kad(a); igda
✧ *v.* i + *v.* kad(a)

**ȉkakav** *prid. zam.* (**ȉkakva** *ž*, **ȉkakvo** *sr*) **1.** za izricanje nepostojanja drugoga ili ravnoga po kakvoći [*ako se nađe ~*] **2.** (neodređeno) kakav god, makar kakav, bilo kakav, kakav bilo, kakav bio, kakav bio da bio [*ako ima ~*]; ijedan, ikoji
✧ *v.* i + *v.* kakav

**ȉkāko** *pril.* (načina) iskazuje krajnju mogućnost ili jedinu mogućnost da se što izvrši, na ma koji način, bilo kako [*ako je ~ moguće*]
✧ *v.* i + *v.* kako

**ȉkamo** *pril.* (dopusni) za kretanje u zn. bilo kojeg mjesta; bilo kamo, ma kamo, makar kamo [*pođi, pa ako ~ stigneš*]
✧ *v.* i + *v.* kamo

**Ȉkar** *m mit.* sin Dedalov, poletjevši krilima što mu ih je otac načinio od perja slijepljena voskom, previše se približio Suncu pa su mu se

krila rastopila, a on se utopio u Egejskom moru; simbol nepromišljenosti, neostvarivih težnji, ali i osobne hrabrosti // **Ìkārov** *prid.* koji pripada Ikaru △ ~ ***let*** metafora za uzaludan pokušaj onih koji se vinu preko zadanih granica

**Ikàrija** *ž* naziv za zamišljenu zemlju u kojoj je ostvareno idealno komunističko društvo (E. Cabet)

**Ikárije** *m mit.* Atenjanin koga je Dionizije naučio kako se pravi vino

**íkavica** *ž* govor u kojem se na mjestu praslavenskog jata izgovara glas *i* [*dite, diteta*]; ikavština, *usp.* ijekavica, ekavica // **íkavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji govori ikavicom; **ikavìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ svojstvo ikavskoga govora prepoznatljivo u (i)jekavskom ili ekavskom govoru [*likaruša, arh.* stara knjiga domaćih lijekova; *na sviću, reg.* loviti ribu privlačeći je svjetlom u razdoblju mraka, kad nema mjesečine; *zvizdan* vrlo jako sunce, žega, pripeka]; **íkavskī** *prid.* koji se odnosi na ikavicu i ikavce [~ *govor*]; **íkavski** *pril.* kao ikavac, na način ikavaca [*govoriti* ~]; **ikávština** *ž*, *v.* ikavica

✧ riječ skovana u 19. st.

**Ikbal** (*izg.* Ìkbal), **Muhamed** (1877–1938), indijski pjesnik i filozof, zagovarao formiranje zasebne muslimanske države na Indijskom poluotoku i svojim idejama bio preteča Pakistanu

**ikebàna** *ž* **1.** umijeće slaganja rezanog cvijeća u cjelinu s određenim značenjem prema japanskom simboličnom govoru cvijeća **2.** *pren.* **a.** visokoparna, komplicirana aktivnost (ob. ono što je za običnog čovjeka teško razumljivo i shvatljivo) **b.** *iron.* osoba bez funkcije u kakvom političkom tijelu

✧ *jap.* ← ikei: oživjeti + hana: cvijet

**Ikeda** (*izg.* Ìkeda), **Hayato** (1899–1965), japanski političar, premijer (1960–1964); zaslužan za nagli gospodarski napredak Japana nakon 2. svjetskog rata

**IKHTHYS** *krat. kršć.* simbol Isusa u ranom kršćanstvu

✧ *grč.*: riba, akronim od *grč.* Iesoús Khristós Theou Hyiós Sōtḗr: Isus Krist, Sin Boga, Spasitelj

**ikìndija** *ž*, *v.* ićindija

**ȉkojī** *prid. zam.* (**ȉkojā** *ž*, **ȉkojē** *sr*) **1.** iskazuje dopuštanje jedne mogućnosti [*ako ~ od njih to može*] **2.** (neodređeno) makar koji, ijedan, ikakav (za osobe i stvari)

✧ *v.* i + *v.* koji

**ȉkoliko** *pril.* (u dopusnom značenju za dio količine): makar koliko, ma koliko, išta, makar malo [*ako se može ~ shvatiti*]

✧ *v.* i + *v.* koliki, koliko

**ìkona** *ž* **1.** *pov. umj. rel.* **a.** slika Krista, Bogorodice, svetaca ili svetog prizora izrađena na drvu po pravilima i običajima istočnih crkava **b.** mala slika ili lik **2.** *inform.* sličica na kompjuterskom ekranu koja predstavlja određenu datoteku ili program; aktivira se mišem

✧ *grč.* eikṓn: slika

**IKONO-** kao prvi dio riječi znači slika, slikarstvo; koji se odnosi na slike, slikarstvo [*ikonografija*]

✧ *grč.* eikono-; eikṓn ⟨G eikónos⟩: slika

**ikonobórac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G ikonòbōrācā⟩ **1.** *pov.*, *v.* ikonoklast, *opr.* ikonopoklonik, ikonodul **2.** *pren.* onaj koji se bori protiv ustaljenih mišljenja i uvriježenih istina // **ikonobòračkī** *prid.* koji se odnosi na ikonoborce; **ikonobórstvo** *sr*, *v.* ikonoklazam

✧ IKONO- + *v.* boriti se, borac

**ikonodùlija** *ž pov. rel.* struja koja je u borbi oko štovanja odnosno neštovanja slika u 7. i 8. st. u Carigradu zastupala mišljenje da se slike smiju štovati, ali ne zbog njih samih, nego preko njih onoga koga predstavljaju, *opr.* ikonoklazam // **ikonòdul** *m* pristaša štovatelja ikona, *opr.* ikonoklast

✧ IKONO- + *grč.* douleía: podložnost, robovanje, štovanje ← doûlos: rob, štovatelj

**ikonogràfija** *ž* **1.** *pov. umj.* **a.** proučavanje i opis slikarskih i srodnih djela po temi, simbolima i prikazivanju materijalnih pojedinosti **b.** ukupnost takvih prikazivanja **2.** ukupnost vanjskih obilježja i oznaka čega [*revolucionarna ~*] // **ikonògraf** *m* onaj koji se bavi ikonografijom; **ikonògrafkinja** *ž*, *v.* ikonograf; **ikonògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ikonografiju i ikonografe [*~e studije*]; **ikonògrafski** *pril.* kao ikonograf, na način ikonografa

✧ IKONO- + -GRAFIJA

**ikonoklàzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. rel.* struja u Carigradu i još nekim dijelovima Istočne crkve (7. i 8. st.) koja je htjela uništiti sve ikone iz bojazni da bi štovanje slika moglo odvesti u idolatriju; u sukobu ikonoklasta s ikonodulima konačno su potonji pobijedili (842. kon-

cil u Carigradu odobrava štovanje slika, ali su iz crkve isključeni kipovi); ikonoborstvo, kipoborstvo, *opr.* ikonodulija // **ikonòklast** *m* pripadnik ikonoklazma; ikonoborac, kipoborac; **ikonoklàstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na ikonoklazam △ *~a kriza pov.* proces između 730–843, sukob ikonoboraca i ikonodula
✧ IKONO- + *grč.* kláein: lomiti, kidati, rušiti

**ikonolàgnija** *ž psih.* erotska i seksualna upravljenost na slike i likove
✧ IKONO- + *grč.* lagneía: požuda, strast

**ikonolàtrija** *ž* obožavanje ikona, služba ikonama; vjerovanje u izravnu moć i svetost ikone
✧ IKONO- + -LATRIJA

**ikonològija** *ž pov. umj.* metoda koja na temelju ikonografskih tumačenja utvrđuje tipološke vrste i povezanost motiva u umjetničkom djelu te objašnjava njihovu simboliku
✧ IKONO- + -LOGIJA

**ikonomàhija** *ž* borba protiv obožavanja i štovanja ikona; ikonoborstvo
✧ *srgrč.* eikonom ahnia ≃ IKONO- + *grč.* mákhē: borba

**ikonopòklonīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ protivnik ikonoboraca; ikonodul, *opr:* ikonoklast // **ikonopoklónstvo** *sr rel.* kult štovanja ikona i svetačkih relikvija
✧ IKONO- + *v.* pokloniti, poklonik

**ikonòskop** *m tehn.* vrsta katodne cijevi u kameri, pretvara optičku sliku u električne impulse; ortikon
✧ IKONO- + -SKOP

**ikonòstas** *m crkv.* u starokršćanskim crkvama i crkvama istočnog kršćanskog obreda ikonama ukrašena pregrada s trojim vratima koja dijeli svetište od prostora za vjernike
✧ *srgrč.* eikonostasis ≃ IKONO- + *grč.* stásis: stajanje

**ikonotròpija** *ž* pogrešno tumačenje ili stvaranje legende na temelju krivog tumačenja neke slike ili prizora u prirodi // **ìkonotropskī** *prid.* koji se odnosi na ikonotropiju, koji je nastao zbog ikonotropije
✧ IKONO- + -TROPIJA

**ȉkosaēdar** *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ *mat.* pravilno tijelo omeđeno s dvadeset jednakostraničnih trokuta
✧ *grč.* eíkosi: dvadeset + -EDAR

**ȉkra** *ž* ⟨G *mn* ȉkārā⟩ *zool.* riblja jajašca; mrijest, butarga // **ȉkrīšte** *sr* mrijestilište
✧ *prasl.* *ikra (*rus.* ikrá, *polj.* ikra), *lit.* ikrai ← *ie.* *yekʷr-: jetra (*lat.* iecur, *grč.* hêpar)

**ìkrār** *m* ⟨G ikrára⟩ *reg.* **1.** očitovanje, izjava, priopćenje, priznanje **2.** odluka, čvrsta namjera // **ikráriti** (∅) *dv.* ⟨*prez.* ìkrārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *isl.* objaviti u džamiji posebnom molitvom odluku o polasku na hadžiluk
✧ *tur.* ← *arap.* iqrar

**ȉkrica** *ž zool.* mjehuričasta ličinka trakavice u posljednjem stadiju razvoja (*Cysticercus*) // **ȉkričav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je zaražen ikricom; **ȉkričavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje onoga što je ikričavo **2.** *pat.* zaraženost ikricama (bolest svinja i goveda); cisticerkoza
✧ *v.* ikra

**ȉks** *m* **1.** naziv za slovo x **2.** *mat.* oznaka za nepoznanicu, bilježi se *x* // **ȉksati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ājući, *gl. im.* -ānje⟩ u tipkanju nepotrebno pretipkati znakom x; **ȉkserice** *ž pl. tantum razg.* noge koje se sastavljaju u koljenima te podsjećaju na slovo x, *opr:* oksericе; **ȉkstī** *prid. razg.* nebrojeno mnogo [*po ~ put*]

**Ìksion** *m mit.* otac centaura, prvi ubojica rođaka

**ìkterus** *m pat.*, *v.* žutica[1] // **iktèričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩, *v.* žutičav
✧ *lat.* icterus ← *grč.* íkteros: žutica

**iktìjār** *m*, *v.* ihtijar

**ìktus** *m* **1.** *pat.* **a.** iznenadno pojavljivanje simptoma (napadaja) neke bolesti (epilepsije, sunčanice i sl.) **b.** srčani udar, kap **2.** *lingv.* pojačan izgovor nekog sloga u stihu, izdvaja jedan slog od drugih **3.** *glazb.* u gregorijanskom pjevanju znak za ritmičko uporište (*appoggio*)
✧ *lat.* ictus: udarac, ubod

**ȉkuda** (**ȉkud**) *pril.* (dopusni) za kretanje u zn. bilo kojega smjera; bilo kuda, ma kuda, makar kuda [*ako ~ kreneš, nekamo ćeš stići*]
✧ *v.* i + *v.* kud (kuda)

**ilácija** *ž* **1.** izvod, zaključak, sažetak **2.** ono što nužno slijedi, nastaje, proizlazi iz uzroka; konsekvencija, posljedica // **ȉlatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je krajnji, s kojim se zaključuje; zaključni, završni **2.** koji se javlja kao posljedica čega, kojim se izriče posljedica; posljedični [*ilativne rečenice* = posljedične, konsekutivne rečenice]
✧ *lat.* illatio ≃ illativus: koji je izveden ← inferre: unijeti, uvesti

**Ìlača** *ž* naselje (u blizini Vinkovaca), 1239 stan.

// **Ìlačanin** *m* (**Ìlačānka** *ž*) ⟨N *mn* Ìlačani⟩ stanovnik Ilače; **ìlačkī** *prid.* koji se odnosi na Ilaču i Ilačane

**iláhija** *ž reg. isl.* pobožna i poučna pjesma kojom se očituje Božje Jedinstvo // **ilákati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìlāčēm, *pril. sad.* iláčūći, *gl. im.* iláčēnje⟩ *reg. isl.* izgovarati pobožne riječi na arapskom jeziku: »lā ilāhe illa-llāh« (»nema drugoga boga osim jednog Allaha«), *usp.* alakati

✧ *tur.* ilāhi: Božji ← *arap.* ilāh: Bog

**ilakrimácija** *ž pat.* poremećaj lučenja suza, suhoća oka

✧ *nlat.* inlacrimatio ≃ ɪ- + *lat.* lacrimare: plakati, suziti

**ìlām** *m* ⟨G *mn* iláma⟩ *reg. pov.* **1.** sudska odluka koju izdaje kadija; presuda **2.** službeno rješenje // **ilámiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìlāmīm, *pril. sad.* ilámēći⟩ *reg. pov.* **1.** izricati presudu **2.** obavještavati koga o sudskoj odluci

✧ *tur.* ilām ← *arap.* iʿlām: obavještavanje, priopćavanje

**ìlān** *m* ⟨G ilána⟩ *reg.* **1.** javna objava, obznana, oglas **2.** pismeni dokument kojim se predočuju neki podaci; isprava

✧ *tur.* ilān ← *arap.* īʿlān

**llanos** *ž*, *v.* ljanos

**Ìlārij**, *v.* Hilarij ◈

**ìlati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìlām, *pril. sad.* ìlajūći, *gl. im.* ìlaćénje⟩ *reg. zast.* pakostiti, činiti za inat, smišljeno štetiti

✧ *tur.* hile: podmuklost

**Île-de-France** (*izg.* Ȉl de Frâns) *geogr. pov.* povijesna i administrativna pokrajina u *S* Francuskoj, 12.012 km², 10.661.000 stan., glavni grad Pariz

**ȉlegālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se odvija izvan zakona, koji je protivan zakonu; nezakonit **2.** *pov. ideol.* koji se skriva od vlasti; tajni, *opr.* legalan // **ilegála** *ž* **1.** *pov. ideol.* tajno djelovanje Komunističke partije u komunističkoj ideologiji nesklonim režimima **2.** *žarg.* potajna djelatnost, izvanzakonitost; **ilegálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G ilègālācā⟩ **1.** onaj koji se bavi ilegalnim političkim radom, član ili aktivist ilegalne organizacije **2.** *žarg.* onaj koji neprijavljen boravi duže ili kraće vrijeme i tako izbjegava propise, plaćanje stanarine ili zakonskih pristojbi (u studentskim domovima, podstanarstvu i sl.); **ilegálčev** *prid.* koji pripada ilegalcu; **ilègālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* ilegalac; **ȉlegālno** *pril.* protivno legalnosti, nezakonito; potajno, kriomice, *opr.* legalno; **ilegálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje i osobina onoga što je ilegalno; nezakonitost, *opr.* legalnost

✧ *srlat.* illegalis ≃ ɪ- + *v.* legalan

**ȉlegibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji nije čitljiv (o rukopisu), koji nije čitak (o tekstu); nečitljiv, nečitak, *opr.* legibilan

✧ *srlat.* illegibilis ≃ ɪ- + *v.* legibilan

**ȉlegitīman** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji ne ispunjava uvjete što ih postavlja zakon; nezakonit, bespravan, nelegitiman, *opr.* legitiman // **ȉlegitīmno** *pril.* protivno legitimnosti, bez legitimnosti, *opr.* legitimno

✧ *lat.* illegitimus ≃ ɪ- + *v.* legalan, legitiman

**ileostòmija** *ž med.* operacija kojom se kroz trbušnu stijenku oblikuje otvor na ileumu radi odstranjivanja sadržaja crijeva; umjetni anus

✧ *v.* ileum + *grč.* stóma: usta

**ìlet** *m reg.* **1.** prirođeni ili stečeni nedostatak; mana **2.** bolest, slabost, nemoć // **ilètli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. zast.* **1.** koji je bolestan, kojem je svojstvena mana, koji ima kakav nedostatak **2.** koji je oštećen, kome je načinjen kakav kvar

✧ *tur.* illet ← *arap.* ʿillä

**ilèum** (**ȉleum**) *m anat.* zadnji dio tankog crijeva, »vito crijevo«

✧ *srlat.* ← *grč.* eílein: savijati

**ȉleus** *m pat.* zapletaj crijeva s potpunim zatvorom, jakim bolovima, povraćanjem i potrebom brze liječničke intervencije

✧ *lat.* ileus ← *grč.* eileós

**ȉli** *vezn.* **1.** (rastavni) označuje izbor između dvojega ili između više mogućnosti [*jedan ~ drugi*; *da ~ ne*] **2.** uključuje pogodbu u konstrukciji s udvajanjem [*on ~ ja*; *~ ima ~ nema* ako ne – onda, u protivnom] **3.** označuje način da se drugačije kaže [*magarac ~ tovar*]; drugim riječima, drugačije rečeno, iliti **4.** označuje približnost; oko, otprilike [*u dva ~ tri sata*] // **ȉliti** *vezn. arh. iron.* ili, drugačije rečeno, to jest, drugim riječima

✧ *v.* i + *v.* li

**ȋlia** *sr mn anat.* slabine, crijeva

✧ *lat.*

**iliadèlfus** *m pat.* udvojena anomalija; s dvostrukim donjim dijelom zdjelica i udovima

✧ *v.* ilia + *grč.* adelphós: brat

**Ilìdža** *ž* **1.** naselje i termalno lječilište u sklopu Sarajeva, 67.500 stan., *v.* ◆ **2.** (ilidža) *reg.* toplice, ljekovito kupalište // **Ilidžánac**

*m* (**Ilìdžānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Ilidžánci, G Ilìdžānācā⟩ stanovnik Ilidže; **ilìdžanskī** *prid.* koji se odnosi na Ilidžu i Ilidžance; **ilìdžār** *m* ⟨G *mn* ilidžára⟩ *reg.* **1.** vlasnik ilidže **2.** onaj koji je zaposlen u ilidži **3.** *reg. zast.* učitelj plivanja; **ilidžárev** (**ilidžárov**) *prid.* koji pripada ilidžaru

♦ *top.*: **Ilìdža** (*v.*) ◊ *hidronim.*: **Ilìdža** (desni pritok Pakre, *Z* Slavonija)

**Îlij** *m pov.* naziv za Troju, *v.* // **Ilijáda** *knjiž.* veliki grčki ep koji se pripisuje Homeru, vjerojatno nastao u 8. st. pr. Kr.; sadrži 15.696 stihova (heksametara), podijeljenih na 24 pjevanja, opisuje grčku opsadu Troje (izvorno Ilij, zato Ilijada), vjerojatno povijesni događaj koji se zbio o. 1200. pr. Kr.

✧ *grč.* Ílios, Ílion

**Ìlija** **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** (9. st. pr. Kr.), starozavjetni prorok koji je, prema *Bibliji* bio uznesen ognjenim kolima na nebo (prema Perunu nazvan i Gromovnik), kršćanska ga ikonografija prikazuje kao starca // **ìlīnštāk** *m zast.* **1.** mjesec srpanj **2.** *pren.* pasja vrućina, žega; **Ìlīnje** *sr kat.* prema katoličkom kalendaru, dan Sv. Ilije, 20. srpnja

♦ m. os. ime (*bibl.* podrijetla); isto: **Èlija** *rij.* (Elijo, Elio ← *tal.*), **Hèlija** *rij.*; *hip.*: **Íco**, **Íko**, **Ìkša**, **Ílac**, **Íle**, **Ìlijāš**, **Ílko**, **Ílo**, **Líko**, **Lìkan** ◊ *pr.* (kod nekih moguće preklapanje s *v.* Ilarij i Ivan): **Èlijāš** (Slavonija), **Ìla** (Podravina), **Ìlak** (Trogir), **Ilákovac** (200, Slavonski Brod), **Ìlān** (Knin), **Ìlānčić** (Đakovo), **Ìlanić** (Vinkovci), **Ìlčić** (Zlatar Bistrica, Zagreb), **Íle**, **Ìlečić** (Jastrebarsko), **Ìlēj** (Zagreb), **Ìlek** (Požega), **Iléković** (220, Bjelovar), **Ìlenić** (Velika Gorica), **Ìleš** (240, Osijek), **Ìlešić** (Buje), **Ìletić** (Đakovo), **Ílic** (Metković), **Ílič** (*J* Dalmacija), **Ilíčević** (Primorje, Slavonija), **Ìličić** (700, Slavonija), **Ìličin** (Osijek), **Ilìčković** (Zagreb), **Ílīć** (4500, *J* i sred. Dalmacija, stezanjem od Ilijić), **Ìlićić** (Županja), **Ilìev** (Pula), **Ìlija** (Virovitica), **Ìlijāč** (Sveti Ivan Zelina), **Ilijànić** (180, Pokuplje), **Ìlijāš** (360, Zagreb, Čakovec, Zagreb), **Ilijàšev** (Beli Manastir), **Ilijášević** (190, Knin), **Ilìjašić** (Slavonski Brod), **Ilìjavec** (Beli Manastir), **Ìlijaz** (Rijeka), **Ìlijev** (Rijeka, Split), **Ìlijevec** (Ivanec), **Ilíjević** (150, Petrinja, Vinkovci), **Ìlijić** (250, Primorje), **Ìlijin** (Osijek), **Ìlijov** (Đakovo), **Ìlikić** (Zagreb), **Ílin** (Slavonija), **Ìlīnčić** (220, Osijek), **Ìlinić** (170, Donja Stubica), **Ilínović** (Daruvar), **Ìlisić** (Nova Gradiška), **Ilíšević** (260, Županja), **Ìlišin** (Našice), **Ilišínović** (Rijeka, Banovina), **Ìliškov** (Beli Manastir), **Ilìšković**, **Ìljegić** (Hvar), **Ìljevac**, **Ìljević**, **Íljić** (Županja), **Ìljkić** (Rijeka), **Ìlkić** (*v.* i Ilka, *hip.* od Helena), **Ìlkov** ◊ *top.*: **Sutùlija** (brdo kod Splita)

✧ *lat.* Elias ← *grč.* Elías ← *hebr.* 'eliyyāhū: Jahve je moj Bog

**ìlika** *ž* ⟨D L -ici/-i⟩ *reg.* rupica ili petlja na odijelu u koju se zakopča dugme

✧ *tur.* ilik

**ilimìtīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je bez limita, koji nije ograničen; neograničen, *opr.* limitiran

✧ I- + *v.* limit, limitirati

**ìlindēnskī** *prid.* koji se odnosi na Ilinden △ ***Ilindenski ustanak*** *pov.* oružani ustanak podignut na dan Sv. Ilije (*mak.* Ilinden) (prema pravoslavnom kalendaru 2. 8. 1903) protiv osmanske vlasti u Makedoniji, krvavo ugušen

**Ìlīrija** *ž pov.* **1.** kod Grka i Rimljana naziv za pokrajine koje su nastavali Iliri, tj. zemlje istočno od Jadranskog mora **2.** (Ilirija, Kraljevstvo) upravna jedinica Habsburške Monarhije (osnovana 1816) **3.** *usp.* ilirske provincije, *v.* ilirski △ // **ilírac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G ìlīrācā⟩ *pov.* pripadnik Ilirskog pokreta; sljedbenik ilirizma; **Ilíri** *m mn* ⟨N Ìlīr, G Ilíra⟩ (**Ìlīrka** *ž*) *pov.* ime etničke skupine koja je u antičko doba bila naseljena na zapadnom dijelu Balkanskog poluotoka (Iliriku) prije romanizacije te ime za stanovnike rimskoga Ilirika ilirskog podrijetla; **ilìričkī** *prid.* **1.** *arh.* ilirski **2.** koji pripada, koji se odnosi na Ilirik; **Ilìrik** *m* ime rimske pokrajine između Istre i Epira (u Grčkoj), *usp.* Ilirija (**1**); **ilirìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* kulturna i politička ukupnost ilirskog pokreta; **ìlīrsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Ilire, prastanovnike Balkanskog poluotoka **2.** *neol. pov.* **a.** koji se odnosi na sve Južne Slavene **b.** koji se odnosi na ilirizam i ilirce △ ***Ilirska stranka*** *pol. pov.* stranka 1841–1843. pod vodstvom J. Draškovića promicala politički program Ilirskoga pokreta; ~***e provincije*** *pov.* francuska pokrajina (od dijela hrv. i slov. zemalja) za Napoleonove vladavine (1809–1815); ~***i jezik*** *lingv.* **1.** jezik Ilira, izumrli indoeuropski jezik ili skupina jezika *SZ* dijela Balkanskog poluotoka **2.** hrv. jezik (u nazivima nekih gramatika, rječnika i u ter-

minologiji ilirskog pokreta); ~*i* ***preporod*** *(~****i pokret****)*, *usp.* Hrvatski narodni preporod, *v.* hrvatski △; **ilírstvo** *sr* **1.** ilirski pokret; ilirizam **2.** ukupnost osjećaja i uvjerenja koje je njegovao ilirski pokret

**Ilirorímljanin** *m pov.* stanovnik rimskog Ilirika

**Ilítija** *ž mit.* **1.** u grčkoj mitologiji božica zaštitnica porođaja, kći Zeusa i Here **2.** katkad ime za Artemidu ili Heru

**ìlkān** (**ilkànīd**, **ilhànid**) *m* ⟨G ilkána⟩ *pov.* naziv mongolskih vladara (13. i 14. st.) tzv. Ilkanidskoga Carstva (otprilike prostor stare Perzije), jedne od četiriju država nastalih raspadom mongolske stepske države nakon smrti Džingis-kana

✧ *tur.* (*mong.*) etlḫanı: vladar države, u ovome slučaju osobno ime vladara

**Illinois** (*izg.* Ilinòiz) *m geogr.* savezna država SAD, 149.885 km², 11.443.000 stan., glavni grad Springfield, najveći Chicago

**illustrissimus** (*izg.* ilustrìsimus) *m* **1.** nekadašnji počasni naslov za gospodstvo **2.** *pov.* feudalna titula, počasni naslov; presvijetli, velecijenjeni, najodličniji, ilustrišimuš [*illustrissime domine!* presvijetli gospodine]

✧ *lat.*

**Illyricum sacrum** (*izg.* Ilìrikum sȁkrum) crkveno djelo (9 knjiga) na kojem su radili talijanski povjesničari Filippo Riceputi (1667–1742), Daniel Farlati (1690–1773) i Jaccopo Coleti (1734–1827), sadrži podatke za političku i kulturnu povijest južnih Slavena, osobito na području *J* Hrvatske

✧ *lat.*: Sveti Ilirik

**ilmènīt** *m* ⟨G ilmeníta⟩ *min.* $FeTiO_3$, osnovna ruda titanija, željezni titanijev oksid crne boje

✧ prema Ilmenu, planini na Uralu, *rus.* Il'ménskie góry

**ìlmihāl** *m isl.* **1.** naučavanje vjere kao školskog predmeta **2.** udžbenik (katekizam) za vjeronauk

✧ *tur.* ilmihal ← ilm-i hal ← *arap.* ← *perz.*, *konstr.*

**ȉlojālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ nelojalan, *opr.* lojalan

✧ I- + *v.* lojalan

**Ìlok** *m* ⟨G Ilòka⟩ grad i pristanište na Dunavu, podno Fruške gore, najistočniji grad Hrvatske, 6775 stan. // **Ìločanin** *m* (**Ìločānka** *ž*) ⟨N *mn* Ìločani⟩ stanovnik Iloka; **ìločk|ī** *prid.* koji se odnosi na Ilok i Iločane [~*a graševina*]

**Ìlova** *ž* naselje (u blizini Kutine), 833 stan. // **Ìlovljanin** *m* (**Ìlovljānka** *ž*) ⟨N *mn* Ilóvljani⟩ stanovnik Ilove; **ìlovskī** *prid.* koji se odnosi na Ilovu i Ilovljane

◆ *v.* ilovača

**ìlovač|a** *ž geol.* vrsta zemlje od žute do crvene boje, nečista glina s mnogo kremenog pijeska, te oksida željeza i organske tvari od koje se izrađuju lončarski proizvodi, opeka, crijep i sl.; il, ilova // **ȉl** *m zast.*, *v.* ilovača; **ȉlo** *sr* mekani (nepečeni) materijal od ilovače; **ìlov** *prid. zast.* koji je od ila; **ìlova** *ž reg.*, *v.* ilovača; **ìlovast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ u kojem ima ilovače, koji sadrži ilovaču

◆ *pr.* (etnici): **Ȉlović** (Split) ◇ *top.* (naselja): **Ȉlovac** (Ozalj, 66 stan.), **Ȉlovača** (Slavonija), **Ȉlovačak** (Glina, 350 stan.), **Ȉlovār** (Labin, Vrbovec), **Ilòvīk** (naselje i otočić *J* od Lošinja, 145 stan.; Rijeka, 12 stan.), **Ìlovskī Klokóčevac** (Garešnica, 202 stan.) ◇ *mikrotop.*: **Ȉlica** (nekoć potok, danas glavna ulica u središtu Zagreba), **Ílo** (ime nekoliko blatnih uvala), **Ìlova** (lijevi pritok Trebeša, ogranka Lonje; desni pritok Male Trepče kod Petrinje), **Ȉlovač** (Dugi otok), **Ȉlovačina** (Dugi otok), **Ȉlovica** (Iž), **Ìlovice** (Dugi otok); hidronimi: **Ìlovinak** (desni pritok Košnice, blizu Zagreba), **Ȉlovnjāk** (kanal u Turopolju)

✧ *prasl.* *ilъ: blato (*rus.* il, *polj.* ił), *latv.* īls: taman ← *ie.* *ih₁l- (*grč.* ilýs: blato)

**Ilòvīk** *m* ⟨G Ilovíka⟩ *geogr.* otok *J* od Lošinja, o. 6 km², o. 200 stan.

**iltìfa** *ž reg.* određivanje vremena prema osmanskom računanju sati naročitom napravom za mjerenje visine sunca

✧ *tur.* irtifa ← *arap.* irtifāʿ

**ìltis** *m reg. zool.*, *v.* tvor

✧ *njem.* Iltis

**ìlum** *m reg.* **1.** znanje, vještina i odgoj stečeni obrazovanjem; ukupnost sređenih i uopćenih znanja, znanost; naobrazba, obrazovanost **2.** pojam, predodžba, svjesnost // **ìlumli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je učen, naobražen, obrazovan [~ *čovjek*; ~ *žena*]

✧ *tur.* ilim ← *arap.* ʿilm

**iluminácij|a** *ž* **1.** jarka rasvjeta u svečanim prigodama, osvjetljivanje spomenika i javnih zgrada reflektorima i sl. **2. a.** ukrašavanje rukopisnih knjiga ornamentima, inicijalima i minijaturama **b.** *meton.* ornament, inicijal ili minijatura na rukopisu ili rukopisnoj knjizi **3.** *teol. pov.* božansko prosvjetljenje ljudskoga duha (prema Sv. Augustinu) [*postići ~u*] // **ilumináti** *m mn* ⟨N ilumìnāt, G ilumináta⟩

1. *pov.* pripadnici različitih europskih udruženja koji uče da osim racionalne postoji i spoznaja prosvjetljenjem, protivnici dogmatizma; prosvijetljeni 2. *pov.* pripadnici tajnog društva osnovanog 1776. u Ingolstadtu (Bavarska), zastupaju slobodoumne ideje protiv crkvenih dogmi i crkvenog djelovanja, srodni slobodnom zidarstvu 3. (ob. *jd*) *zast.* čarobnjak, hipnotizer; **ilumìnātor** *m term.* ono što iluminira 1. umjetnik (osobito srednjovjekovni) koji ukrašuje rukopise ornamentima, inicijalima i minijaturama 2. ostakljeno okno a. na palubi broda kroz koje prolazi svjetlo u potpalublje; svjetlarnik b. na svemirskoj letjelici; **iluminírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* ilumìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ 1. rasvijetliti 2. izvesti/izvoditi ili izraditi iluminaciju 3. ukrasiti/ukrašavati iluminacijama; **iluminìzam** *m* ⟨G -zma⟩ 1. učenje i pokret nekih mističara zasnovan na vjerovanju o unutrašnjoj »iluminaciji« koju neposredno potiče Bog (16–18. st.) 2. *rij.*, *v.* prosvjetiteljstvo

✧ *srlat.* illuminatio: prosvjetljenje; slika u rukopisu ≃ illuminatus: prosvijetljen ≃ *lat.* lumen: svjetlo

**Ilumìnāt** m. os. ime; **Ilumìnāta** (**Ilumináta**) ž. os. ime

✧ *lat.* illuminatus: osvijetljen, obasjan, *v.* svjetlo (Svjetlan, Svjetlana)

**ìluminometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* aparat kojim se mjeri jačina osvijetljenosti ravne površine nekog predmeta

✧ *v.* iluminacija + -METAR

**ilustrácij|a** *ž* 1. slika, skica, crtež uz tekst 2. dodatak ili objašnjenje u obliku komentara, primjera, slika i sl. radi jasnoće ili živosti 3. *rij.* časopis koji pretežito donosi slikovni materijal; ilustrirani list, žurnal [*čitati ~u*] // **ȉlustratīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ 1. koji služi kao ilustracija [*~ni materijal* crteži, fotografije za časopis, novine, knjige] 2. *razg.* koji slikovito objašnjava [*~ni primjer*; *~na činjenica*]; **ȉlustratīvno** *pril.* na ilustrativan način; slikovito; **ilùstrātor** *m* onaj koji ilustrira, umjetnik koji radi (crta, slika i sl.) ilustracije [*~ knjige*]; **ilùstrātorica** *ž*, *v.* ilustrator; **ilùstrātorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ilustratore [*~a vještina*]; **ilustrírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* ilùstrīrām, *prid. trp.* ilùstrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ 1. ukrasiti/ukrašavati ilustracijama; dopuniti jedan tip umjetničkog izraza drugim (književni tekst likovnim itd.) 2. (po)služiti kao primjer, objašnjenje; razjasniti, osvijetliti, dokumentirati

✧ *lat.* illustratio ≃ illustrare: osvijetliti, razjasniti, proslaviti

**ilustrȉšimuš** *m reg.*, *v.* illustrissimus

**ìlūzij|a** *ž* 1. *psih.* pogrešna percepcija stvarnog izvanjskog podražaja; netočno objašnjenje podataka koje daju osjetila, varka u opažanju (npr. šuštanje lišća se čuju kao glasovi); privid, pričin 2. neobjektivno prosuđivanje stvarnosti nastalo nenamjerno pogrešnom interpretacijom nekih činjenica, stvarnih podataka; obmana, utvara [*životne ~e*; *mladalačke ~e*; *zanositi se ~ama*; *gajiti ~e*] 3. *umj.* svijet varke, privida koje ostvaruje umjetničko djelo △ ***~a novca*** *sociol.* psihološka ocjena vrijednosti novca, bez obzira na njegovu kupovnu moć (ob. u vrijeme inflacije, kada vrijednost novca pada) // **ȉluzōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se zasniva na iluzijama; varljiv, neostvariv [*~na stvar*; *~an pothvat*]; **ȉluzōrno** *pril.*, ob. u: [*~ očekivati*]

✧ *lat.* illusio ≃ illudere: igrati se, ismijavati, varati

**iluzionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ umijeće izvođenja vještina, iluzija i trikova koji se temelje na davanju pogrešnih podataka osjetilima; opsjenarstvo // **iluziònist** *m* onaj koji se bavi iluzionizmom; mađioničar, magičar, opsjenar; **iluzionìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na iluzionizam iluzioniste [*~i trikovi*] △ ***~o slikarstvo*** *lik.* zidno slikarstvo koje određenim postupcima ostvaruje privid trodimenzionalnog prostora; **iluzionìstički** *pril.* kao iluzionist, na način iluzionista; **iluziònistkinja** *ž*, *v.* iluzionist

✧ *v.* iluzija + -IZAM

**Iljf** (*izg.* Ȉljf), **Ilja Arnoljdovič** (1897–1937), ruski književnik i novinar; slavan i popularan u tandemu s E. Petrovom po humorističnim romanima iz sovjetskog života (*Dvanaest stolica*, *Zlatno tele*); junak njihove satirične proze Ostap Bender, *v.*

**Iljušin** (*izg.* Iljúšin), **Sergej Vladimirovič** (1894–1977), sovjetski konstruktor aviona; stvorio čuveni Il-2 Stormovik avion kojim se sovjetsko zrakoplovstvo služilo u 2. svjetskom ratu

**IM-**[1] kao prvi dio riječi znači da nema onoga što znači drugi dio [*imaterijalan*], *usp.* IN-[1]

✧ *lat.* in- (ispred b, m, p): bez, ne

**IM-**[2] kao prvi dio riječi znači da je u onome što znači drugi dio [*imenzurabilan*], *usp.* IN-[2]
✧ *lat.* in- (ispred b, m, p): u
**IM-**[3] kao prvi dio riječi znači da je iznad onoga što znači drugi dio
✧ *lat.* in- (ispred b, m, p): nad
**image** *m*, *v.* imidž
**imaginácija** *ž* mentalna sposobnost stvaranja slika nestvarnih ili dalekih predmeta, sposobnost mišljenja u predodžbama, simbolima, metaforama [*umjetnička* ~]; mašta // **ìmaginār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je zamišljen, koji ne postoji; izmišljen, izmaštan, nestvaran, nerealan △ ~***na jedinica*** *mat.* kompleksni broj *i* čiji je kvadrat -1; ~***ni broj*** *mat.* Descartesov termin za rješenje algebarske jednadžbe koje nije realni broj; **ìmaginārno** *pril.* na imaginaran način; **ìmaginatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji nastaje imaginacijom, koji se odlikuje imaginacijom kao bitnim svojstvom; **imaginatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je imaginativan ili svojstvo onoga što je imaginativno; **imaginírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* imagìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ stvoriti/stvarati predodžbu o čemu, stvoriti sliku čega
✧ *lat.* imaginatio ≃ imaginare ≃ imago: kopija, sličnost
**imaginìzam** (**imagìzam**) *m* ⟨G -zma⟩ *umj.* pjesnički smjer koji se pojavio u Engleskoj i Americi, zatim i u Rusiji uoči 1. svjetskog rata (E. Pound, S. Jesenjin)
✧ *engl.* imagism ≃ image: slika
**imago** (*izg.* imágo) *m* ⟨G *mn* -ā⟩ **1.** *pov.* voštana posmrtna maska starorimskog pokojnika, *usp.* imagines **2.** *zool.* završni stupanj u preobrazbi kukca, odrasli kukac **3.** *psih.* u podsvijesti pohranjena idealna slika o nekoj drugoj osobi iz okoline; nesvjesna vodeća slika (C. G. Jung) △ ~ ***mortis*** (*izg.* ~ mòrtis) *term.* slika mrtvaca, vrlo loš fizički izgled (ob. od depresije, utučenosti i sl.) // **imàgines** *m mn* *pov.* voštane kultne maske pokojnika koje su stajale u trijemu starorimske kuće (nošene na sprovodima), *usp.* imago (**1**)
✧ *lat.* ⟨*mn*⟩ imagines
**imàlīn** *m* ⟨G imalína⟩ (*srp.*) pasta za čišćenje obuće
✧ *fr.* prvotno naziv marke proizvoda(?)
**ȉmalo** *pril.* **1.** u pogodbenim rečenicama: makar malo, bar malo [*bude li* ~ *pametan, dobro će proći*; *ako budeš imao* ~ *sreće, pobijedit ćeš*] **2.** u rečenicama s niječnom konstrukcijom u zn. išta, i najmanje [*nema prilike da* ~ *promaši*]
✧ *v.* i + *v.* mal[1], malo
**ìmām** *m* ⟨G imáma⟩ **1. a.** *pov.* (*rij. neob.*) predvodnik karavane **b.** islamski vjerski službenik, onaj koji predvodi skupne molitve [*džamijski* ~] **c.** onaj koji stjecajem okolnosti rukovodi skupnim klanjanjem namaza; ne mora biti hodža, ali mora posjedovati vjersko obrazovanje ili dobro poznavati vjersku praksu **2.** titula značajnih ljudi u islamskom svijetu (političkih vođa, znanstvenika i sl.) **3.** glavno zrno u tespihu **4.** *rij.* kamiš
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Imámović** (140, posvuda), **Ìmān** (330, sred. Dalmacija, Zagora, *I* Slavonija)
✧ *tur.* ← *arap.* imām: vođa
**imáma** *ž* *etnol. reg.* povez oko fesa ili kečeta i sl., dio tradicionalne muške odjeće muslimana; saruk, turban
✧ *tur.* imame ← *arap.* ʿimāmä
**ìmām bajìldi** *m* *kulin. reg.* patlidžan punjen kosanim mesom, rajčicom i začinima, zapečen u vlastitom umaku
✧ *tur.* imam bayıldı: (*dosl.*) imam se onesvijestio
**imamíti** *m mn* ⟨N imàmīt, G imamíta⟩ *isl.* sljednici ekstremne sekte unutar islamskog šiitizma koja vjeruje u naslijeđe 12 posvećenih imama, od kojih je prvi Alija, a posljednji Muhamed al-Muntazar 880.
✧ *v.* imam
**ìmān** *m* ⟨G imána⟩ *isl.* **1.** vjerovanje u jednog Boga i objašnjavanje svijeta tom vjerom, kao i kultno štovanje Boga; Vjera, Zakon, Islam **2.** *zast.* islamska vjeroispovijest
✧ *tur.* iman ← *arap.* īmān
**ìmān-dóva** *ž* *isl.* molitva napisana na arapskom jeziku
✧ *v.* iman + *v.* dova
**imanèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *fil.* **1.** koji je sadržan u biti neke pojave, a ne potječe od nekog djelovanja izvana, koji proistječe iz same naravi koga ili čega; urođen **2.** koji je sadržan u nekoj pojavi, koji ne prelazi tu pojavu i ostaje njome ograničen, *opr.* transcendentan // **imanèncija** *ž* *fil.* svojstvo onoga što je imanentno; **imanentìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* teorija koja poriče mogućnost shvaćanja objektivne stvarnosti i metafizičkog bitka predmeta vlastite spoznaje [*etički* ~; *religiozni* ~; *me-*

*tafizički* ~]; **imanèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je imanentno

✧ *lat.* immanens ← immanēre: ostati unutra ≃ IM-[2] + manēre: ostati

**imànsuz** *m isl.* onaj koji ne vjeruje, koji nema vjeru u Boga, koji ne priznaje vjeru; bezbožnik

✧ *tur.* imansız, iman + -suz: bez

**Imànuel**, *v.* Emanuel ◈

**imáret** *m reg.* **1.** ustanova ili fond osnovani radi dugoročnih ciljeva za javno dobro, u humane, kulturne, prosvjetne svrhe; zaklada, založba, fondacija **2.** dobrotvorna pučka kuhinja, ob. uz džamiju

✧ *tur.* imaret ← *arap.* imārā

**imaterijalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* **1.** učenje koje niječe postojanje materije, ili je pak smatra produktom djelovanja fizikalnih sila **2.** odricanje od materijalnog; spiritualizam, *opr.* materijalizam **//`imaterijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je nematerijalan; nezbiljski, nestvaran, netjelesni, duhovni, *opr.* materijalan

✧ IM-[1] + *v.* materijalizam

**ìmati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìmām, *pril. sad.* ìmajūći, *gl. im.* ìmānje⟩, *opr.* nemati **1. a.** (koga, što) biti vlasnik [~ *kuću*; ~ *novaca*; ~ *psa*]; posjedovati **b.** (∅) *razg.* biti imućan, dovoljno posjedovati **2.** (koga, što) **a.** posjedovati neku osobinu [~ *plave oči*; ~ *široka ramena*] **b.** odlikovati se čime [~ *pamet* biti pametan; ~ *ugled* biti ugledan] **c.** raspolagati čime, uživati što, biti okružen [~ *dobre uvjete*; ~ *povoljan vjetar*; ~ *sreće*] **d.** biti opskrbljen, providen čime, opisan čime, nositi na sebi [~ *šešir na glavi*; *kutija ima poklopac*] **e.** biti u nekom stanju, biti obuzet; osjećati [~ *volju*; ~ *namjeru*; ~ *osjećaj*] **f.** biti pred čim što treba uraditi, što se treba dogoditi [~ *sastanak*; ~ *obvezu*] **g.** biti u nekom odnosu s kim [~ *sina*; ~ *obitelj*; ~ *prijatelje*] **h.** biti određene mjere, biti izražen mjerom [*zid ima tri metra*] **i.** biti određene starosti; navršavati [~ *dvadeset godina*] **3.** (s *inf.*) **a.** trebati, morati [*što to ima značiti?*; *imaš to uraditi*] **b.** željeti, namjeravati [*što imate reći?*] **4.** (⟨3. *l. jd*⟩ + koga, čega) **a.** postojati, pojavljivati se kao činjenica s kojom valja računati, objektivno biti uočen kao nešto s čim treba računati [*ima Boga* **a.** (doslovno s uvjerenjem) postoji, ne sumnjam u njegovo postojanje **b.** *razg. iron.* u odgovoru kad se misli da je što pravedno] **b.** (u raznim vezama riječi) [*toga ima* (ob. uz odgovarajuću intonaciju i gestu) ima toga mnogo; *ima tu poslova i poslova*; *ima tu svega (i svačega)* ima tu koječega; *ima (hrane)* ima u velikoj količini, ima u obilju, ima vrlo mnogo] **5.** *reg.* smatrati, držati [~ *za zlo*] **// ìmalac** *m* ⟨G -aoca, V -aoče, N *mn* -aoci⟩ onaj koji ima što kao ispravu, koji ima pri sebi, koji može pokazati i sl.; vlasnik [~ *isprave*; ~ *putovnice*; ~ *potvrde*]; **imánjce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *hip.* od imanje, *pejor.*; **imánje** *sr* **1.** *term.* posjed koji podrazumijeva vlasništvo nad zemljom i ono što je na zemlji; poljoprivredno dobro, gospodarstvo **2.** *razg.* ukupna imovina [*znanje je imanje*]; **ìmānje** *sr* ⟨*gl. im.*⟩, *v.* imati, *opr:* némānje; **ìmatnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *zast.* imućan čovjek, bogataš, posjednik; **imétak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -éci, G ìmētākā⟩ ukupnost onoga što tko posjeduje, ukupna imovina; imutak; **imòvina** *ž* ukupnost onoga što posjeduje fizička ili pravna osoba; posjedovana dobra, imetak; **ìmovinsk|ī** *prid.* koji se odnosi na imovinu [~*i odnos*] △ **~o pravo** građansko pravo, *v.* grȁđanskī △; **~o stanje** *pravn.* stanje imovine, ono što se utvrđuje ili popisuje kao imovina; **ìmovinski** *pril.* pomoću imovine, u odnosu na imovinu [*dobro stajati* ~]; **ìmōvn|ī** *prid.* koji se odnosi na imanje, imovinu △ **~e općine** *pov.* ustanove na području Vojne krajine koje su bile vlasnice šumā i davale ih na korištenje krȁjiškim obiteljima vojnih obveznika; **~o stanje** stanje imanja, ono što tko ima; **ìmōvnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ popis imovine; inventar; **ȉmūćan** *prid.* ⟨*odr.* -ćnī⟩ koji posjeduje mnoga materijalna dobra, koji je dobra imovinskog stanja, onaj koji ima u obilju; dobrostojeći; **ȉmūćnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je imućan; **imútak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -úci, G ìmūtākā⟩ ukupnost onoga što tko posjeduje, ukupna imovina; imetak

✧ *prasl.* *iměti ⟨*prez.* *imamь⟩ (*rus.* imét', iméju, *polj.* mieć, mam) ≃ *prasl.* *jęti: uzeti, *lit.* imti ← *ie.* *$h_1$em- (*lat.* emere: kupiti)

**imatrikulácija** *ž* upis u matičnu knjigu, matrikulu neke ustanove, posebno sveučilišta **// imatrikulírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* imatrikùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ upisati u matičnu knjigu, matrikulu

✧ *srlat.* immatriculatio ≃ IM-[2] + *v.* matrikula

**imbàrkati** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* imbàrkao⟩ *reg.* smjestiti putnike i robu u brod; ukrcati, utovariti

✧ *tal.* imbarcare

**ìmbat** *m meteor.* vjetar s mora nad *I* Sredozemljem; ublažuje ljetnu vrućinu
✧ *tal.* imbatto

**ˋìmbecīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *pat.* koji je duševno zaostao **2.** *razg.* koji je nesuvisla ponašanja, blesav; tupoglav, malouman △ ~ ***tip*** *žarg.* blesav i ništavan čovjek **// imbècīl** *m* ⟨G imbecíla⟩ **1.** *pat.* onaj koji pati od imbeciliteta **2.** *razg.* onaj koji teško ili sporo shvaća, koji je intelektualno nedorastao; **imbecilìtēt** *m* ⟨G imbecilitéta⟩ *pat.* teži stupanj mentalne retardacije urođene ili do druge godine života stečene, lakša od idiotije, teža od debilnosti; kvocijent inteligencije 20–50 odgovara dobi djeteta 3–7; imbecilnost; **ˋìmbecīlno** *pril.* na imbecilan način; debilno [~ *gledati*]; **imbecílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je imbecilan **2.** *v.* imbecilitet
✧ *lat.* imbecillus: slab

**Imber Naphtali Herz** (*izg.* Ìmber Naftáli Hèrc) (1856–1909), putujući židovski pjesnik, pobornik cionizma i obnove hebrejskoga kao govornog jezika; pjesma *Hatikva* (Nada) 1948. postala izraelska nacionalna himna

**imbòkati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* imbòkao⟩ *pom. reg.* **1.** podesiti jedro prema vjetru **2.** ući plovilom u luku
✧ *tal.* imboccare

**imbòtija** *ž reg.* poplun, jorgan
✧ *tal.* imbottita

**imbotonàdūra** *ž reg.* kopčanje odijela, kostima, kaputa itd. [*jednostruka ~*; *dvostruka ~*]
✧ *tal.* imbottonatura

**Ímbre**, *v.* Emerik ◆

**imbroglio** (*izg.* imbrȍljo) *m* **1.** *glazb.* trenutak kada se dvije ili više dionica, koje zvuče istodobno, harmonijski poklapaju, a razlikuju ritmički i metrički **2.** *reg.* opća gužva; pometnja, zbrka, smušenost, nered
✧ *tal.*

**imbròjati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* imbròjao⟩ *reg.* prevariti koga (u računanju, cijeni ili podmirivanju duga i sl.) **// imbrojávati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* imbròjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* imbrojati
✧ *tal.* imbrogliare

**ˋìmbrolj** *m pom. reg.* konopac za skupljanje jedara **// imbròljati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* imbròljao⟩ *pom. reg.* skupiti, sabrati jedra
✧ *tal.* imbrogli

**ˋìme** *sr* ⟨G -na, N *mn* imèna, G iménā⟩ **1. a.** riječ koja služi za označavanje pojedinačnog bića, stvari, skupine; označitelj za konkretan i određen pojam; oznaka predmeta jezičnim izrazom **b.** što se dobiva po rođenju kao oznaka uz prezime **2.** bilo kakav naziv ili nadimak **3.** *lingv.* zajednički naziv za imenice, zamjenice, pridjeve i brojeve, tj. riječi koje se sklanjaju **4. a.** kad se među osobama koje jedna drugoj govore »ti« ili kad se znatno stariji po godinama ili u nekim hijerarhijskim organizacijama obraća mlađemu u građanskom ophođenju može se upotrijebiti i onda kad jedna osoba drugoj govori »vi«; (u frazeološkim izrazima ili u rečenici pojavljuje se kao citat naslova ili stihova bez izravnog značenja ili kao dopuna u gomilanju riječi) [*vi ovdje trulite kod kuće, a ja doviđenja Franciska, idem ja lijepo na izlet (prema njemačkom filmu* Doviđenja Franciska *u 2. svjetskom ratu) = doviđenja mister Chips*] **b.** (u frazeološkim izrazima ili u vezanim izrazima vlastita imena pojavljuju se kao dio ili cjelovit opis nečega što se zna po izgledu ili se tako poistovjećuje među pripadnicima iste generacije ili među onima koji imaju slična sjećanja i asocijacije) [*noge Bettie Boop* snažne noge jakih listova kako je crtan lik u stripovima, snažne noge, bujne naivne djevojke pod tim imenom; *frizura Alida Valli* frizura na razdjeljak koja pada na jednu stranu i djelomično pokriva jedno oko (prema glumici iz talijanskih filmova u 2. svjetskom ratu i poslije); *hlače (cipele) Charlie Chaplin* vrlo široke, smiješne i neelegantne hlače (vrlo velike, prevelike i ružne cipele); *lice Fernandel* krupno lice velikih usta i vrlo velikih zuba; *šešir Girardi*, *usp.* đirardi i žirado; *šešir Vlaho Paljetak* veliki šešir širokih oboda, crn, kakav je nosio Vlaho Paljetak, skladatelj popularnih pjesama (*Fala*, *Marijana* itd.); *zalisci Franjo Josip* veliki zalisci (prema caru Franji Josipu, u običaju do 1918. godine); *hlače Pejačević* uske hlače koje se odozdo napinju poprečno preko tabana unutar cipele (po grofu Pejačeviću, ušle u neke od odora do 1918. godine); *papuče (pantofule) Mickie Mouse* velike crtane papuče, tako velike da u njima noge izgledaju tanke; *brkovi Erol Flinn (Pedro Armendariz, Ammadeo Nazzari) itd.*] △ ***krsno*** ~ ime dobiveno na krštenju; ime koje se nosi od krštenja; ***u ~ zakona (na-***

***roda)*** *pravn.* izraz kojim započinje neko traženje ili se donosi odluka // **ȉmenār** *m*, *v.* imenik; **ȉmenica** *ž gram.* promjenljiva vrsta riječi za koju je karakteristično obvezatno izražavanje roda, broja i padeža; označuje bića, predmete, pojmove, radnje, stanja, svojstva itd.; **ȉmeničkī** *prid.* **1.** koji se odnosi na imenice **2.** *v.* imenični; **ȉmeničnī** *prid.* koji pripada imenicama; imenički; **ȉmenīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1. a.** knjiga koja sadrži sređen popis imena ljudi po nekom redu i s potrebnim podacima [*telefonski* ~]; imenar, imenoslov **b.** *rij.* knjiga koja sadrži popis imena bilja, proizvoda i sl.; katalog, registar **2.** radna školska knjiga s popisom učenika i s rubrikama za dnevne bilješke i ocjene [*školski* ~]; **imenovánje** *sr* postavljanje na dužnost, čast ili položaj [~ *za ministra*; *njegovo* ~ **a.** on je imenovao **b.** on je imenovan]; **imènitelj** *m*, *v.* nazivnik; **ȉmenovānī** *prid.* spomenuti, navedeni [*gore* ~]; **ȉmenovati** *dv.* ⟨*prez.* -nujēm, *pril. sad.* -nujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što, kako) kazati ime, navesti/navoditi po imenu [~ *krivca*] **2.** (koga, što čime/za što) postaviti/postavljati na dužnost, čast ili položaj [~ *za ministra*]; **ȉmensk|ī** *prid. gram.* koji se odnosi na imena △ ~***e riječi*** *gram.* riječi koje se mijenjaju po padežima (imenice, pridjevi, zamjenice, brojevi); **ȉmenjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ onaj koji ima isto ime kao drugi, prema tom drugome [*imati* ~*a*]; **imenjàkinja** *ž*, *v.* imenjak

◈ *pr.*: **Iménković** (Rijeka), **Ȉmēnšek** (Zagreb), **Ȉmenjāk** (Zagreb)

✧ *prasl.* *(j)ьmę (*stsl.* imę, *rus.* ímja, *polj.* miano), *stprus.* emmens ← *ie.* *$h_3$nomn (*lat.* nomen, *grč.* ónoma)

**ȉmedijātan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je neposredan (komu); sljedeći, najbliži, izravan, direktan **2.** koji će se dogoditi u bliskoj budućnosti; skorašnji **3.** koji je neodgodiv; bezodvlačan

✧ *srlat.* immediatus

**imèla** *ž bot.* **1.** zimzeleni parazit (*Viscum album*), služi u medicini; bijela imela **2.** (*mn*) porodica grmolikih polunametničkih dvosupnica (*Loranthaceae*)

✧ *prasl.* *(j)ьmela, *omela (*rus.* oméla, *polj.* jemioła), *lit.* amalas, emalas

**ȉmelman** *m* u zrakoplovstvu figura u vertikalnoj ravnini, letjelica se vertikalno penje, skreće oko svoje uzdužne osi te mijenja smjer leta za 180°

✧ prema njemačkom pilotu Maxu Immelmannu

**ȉmendān** *m* dan u koji se proslavlja krsno ime dobiveno prema svecu // **ȉmendānsk|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na imendan [~*o slavlje*]

✧ *v.* ime + *v.* dan[1]

**ȉmenica**, *v.* ime

**ȉmenīk**, *v.* ime

**imenòslov** *m arh.*, *v.* imenik // **imenòslōvlje** *sr arh.*, *v.* onomastika

✧ *v.* ime + *v.* slovo

**ȉmenzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji je neizmjeran; beskonačan, neograničen, nesaglediv **2.** koji je bezbrojan; nebrojen, neizbrojiv **3.** koji je golem; glomazan

✧ *lat.* immensus ≃ IM-[1] + metiri: mjeriti

**ȉmenzurabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je neizmjerljiv; koji je bezbrojan, koji se ne može izraziti nekom mjerom ili omjerom; nemjerljiv, beskrajan

✧ *lat.* immensurabilis ≃ IM-[1] + mensura: mjera

**imèrzija** *ž* **1.** *astron.* nestajanje pratećeg nebeskoga tijela iza drugoga nebeskog tijela ili ulazak u njegovu sjenu, *opr.* emerzija **2.** *fiz.* potapanje, uranjanje čvrstih tijela u tekućinu **3.** povećanje jasnosti viđenja pod mikroskopom **4.** *rel. pov.* praksa da se krštenik prilikom krštenja sav uranja u vodu // **imèrzijskī** *prid.* koji se odnosi na imerziju △ ~ ***objektiv*** *fiz.* objektiv optičkog mikroskopa čija je prednja leća uronjena u tekućinu; prisutnost tekućine mijenja indeks loma te na taj način povećava efektivni otvor objektiva a time i rezoluciju mikroskopa

✧ *lat.* immersio: uranjanje ≃ IM-[2] + mergere: uranjati

**imétak**, *v.* imati

**IMF** *krat.* Međunarodni monetarni fond (MMF)

✧ *engl.* **I**nternational **M**onetary **F**und

**Imhòtep** (27. st. pr. Kr.), egipatski mudrac, arhitekt, liječnik, astronom, političar, poslije slavljen kao bog medicine u Egiptu, a u Grčkoj poistovjećen s Asklepijem; prema predaji konstruirao prvu stepenastu piramidu pokraj Memphisa

**imídi** *m mn* ⟨N ìmid⟩ *kem.* organski spojevi koji se odvode od amonijaka zamjenom 2 atoma vodika kiselinskim radikalima

**ȉmidž** *m term.* izgled i ponašanje prema publici, javnosti ili društvu u cjelini, slika ili dojam

kao predodžba o kome [~ *zavodnika*; *imati dobar* ~]

✧ *engl.* image ← *stfr.* image ≃ *lat.* imago: slika

**imigrírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* imìgrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ useliti/useljavati se na neko područje, stranu zemlju // **imigrácij|a** *ž* **1.** dugotrajnije, privremeno ili stalno nastanjivanje u drugoj zemlji, u kojoj osoba nije rođena; useljenje, *opr.* emigracija **2.** svi oni koji su uselili u neku zemlju; imigranti [*iz redova ~e u SAD regrutiraju se iznimni znanstveni kadrovi*]; **imigrácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na imigraciju △ ~***a politika*** *sociol.* tip ekspanzivne populacijske politike kojom država sustavom mjera i akcija potiče doseljavanje useljenika; **imìgrant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji se naselio u stranoj zemlji radi dugotrajnog ili stalnog boravka; useljenik, *opr.* emigrant

✧ *njem.* immigrieren ≃ *lat.* immigrare

**imìsija** *ž* **1.** *ekol.* štetni utjecaji jedne tvari na drugu (dim, neugodni mirisi, buka, otpadne vode i sl.) preko granice koja je uobičajena ili dogovorena **2.** *meteor.* koncentracija neke onečišćujuće tvari na promatranom mjestu izražena u $\mu gm^3$

✧ *lat.* immissiole ≃ IM-² + missio: slanje, odašiljanje

**imitírati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* imìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ svjesnim nastojanjem činiti ono što drugi čini, činiti po uzoru na koga drugoga; oponašati // **imitácija** (∅, čega) *ž* **1.** oponašanje nekog uzora, materija ili izradak što se prikazuje kao nešto drugo, vrednije [~ *zlata*; ~ *kože*]; imitat **2.** *pejor.* ono što je učinjeno ili proizvedeno bez kreativnosti ili nadahnuća, a izrađeno po uzoru na nešto drugo **3.** *meton.* proizvod oponašanja, rezultat imitacije; patvorina **4.** *glazb.* temeljna kompozicijska tehnika polifone glazbe (kanona, fuge, moteta i sl.); zasniva se na načelu ponavljanja; **imìtāt** *m* ⟨G imitáta⟩ *rij.* **1.** proizvod oponašanja; imitacija (1) **2.** krivotvorina, patvorina; **ìmitatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je sklon imitiranju ili ima svojstva imitacije; **imìtātor** *m* **1.** onaj koji imitira i zna imitirati; oponašatelj **2.** onaj koji se bavi imitiranjem kao vještinom **3.** *pejor.* **a.** povodljivac **b.** krivotvoritelj, falsifikator; **imìtātorica** (**imìtātorka**) *ž*, *v.* imitator; **imìtātorskī** *prid.* koji se odnosi na imitatore; **imìtātorski** *pril.* kao imitator, na način imitatora

✧ *lat.* imitari: oponašati

**ìmobīlan** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je u stanju mirovanja, koji se ne kreće, nepokretan, nepomičan, *opr.* pokretan, mobilan **2.** *pren.* koji teško što poduzima, koji se ne odlučuje na akciju, nespreman za akciju, *opr.* dinamičan, poduzetan, okretan // **imobìlije** *ž zb.* ukupnost predmeta imovine koja se ne može prenositi s mjesta na mjesto; nekretnine; **imobilizácija** *ž* **1.** dovođenje u stanje nepokretnosti **2.** *med.* fiksiranje dijelova tijela udlagama i povojima koje se radi kod fraktura da bi se postiglo mirovanje; **imobilizácijskī** *prid.* koji se odnosi na imobilizaciju [~ *postupak*]; **imobilìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *v.* imobilnost **2.** *pol. sociol.* nepokretnost u društvenom djelovanju, pomanjkanje pobude za djelovanje; tromost, učmalost, neinicijativnost, pasatizam; **imobilizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* imobilìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* imobilìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** *med.* gipsom, longetom i sl. onemogućiti/onemogućavati pokretanje povrijeđenih udova ili dijelova tijela [~ *ruku/nogu*] **b.** *pren.* (u)činiti nepokretnim, dovesti/dovoditi koga/što u stanje pasivnosti [~ *javnost*; ~ *čovjekovu savjest*] **2.** zaustaviti, spriječiti slijed radnje ili djelatnosti; blokirati; **imobílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je imobilno; nepokretnost, imobilizam [~ *ruke*]

✧ *lat.* immobilis ≃ immobilia: ono što se ne da maknuti

**ìmorālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *rij.* **1.** koji vrijeđa moral; nemoralan, nećudoredan **2.** koji se odaje razvratu; razbludan, raspušten, razuzdan, raskalašen **3.** koji nije pošten; nečastan, pokvaren, *opr.* moralan, ćudoredan, pošten, častan

✧ IM-¹ + *v.* moral, moralan

**imoralìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* etičko gledište koje odbacuje vladajući moral, suprotstavlja mu se, ili je prema njemu ravnodušno (npr. filozofija F. Nietzschea); amoralizam // **imoràlist** *m* onaj čiji je etički stav imoralizam; **imoràlistkinja** *ž*, *v.* imoralist

✧ *fr.* immoralisme ≃ IM-¹ + *v.* moralizam

**imortalìtēt** *m* ⟨G imortalitéta⟩ **1.** svojstvo onoga koji ne može umrijeti; besmrtnost [~ *duše*] **2.** svojstvo onoga koji će postojati zauvijek (u sjećanjima i sl.); neprolaznost

✧ *njem.* Immortalität ≃ *lat.* immortalitas ≃ IM-¹ + *v.* mortalitet

**imortèla** *ž* ⟨G *mn* imortélā⟩ *bot.* biljka kojoj cvijet ne vene ili vijenac takvih biljaka (npr. *Xeranthemum annuum*, nepoven), simbol besmrtnosti, trajanja i vječnosti
✧ *fr.* immortelle ← *lat.* immortalis: besmrtno

**Ìmotskī** *m* ⟨G Ìmotskōga⟩ gradić u Dalmatinskoj zagori, 4000 stan. // **Ìmoćanin** *m* (**Ìmoćānka** *ž*) ⟨N *mn* Ìmoćani⟩ stanovnik Imotskog; **ìmoćanskī** *prid.* koji se odnosi na Imoćane; **ìmoćanski** *pril.* kao Imoćanin, na način Imoćana; **ìmotskī** *prid.* koji se odnosi na Imotski

**impacijèncija** *ž reg.* nestrpljivost
✧ *lat.* impatientia ≃ IM-[1] + *v.* pacijencija

**ìmpakt** *m* **1.** jak udar jednog tijela o drugo; sraz, sudar **2.** *pren.* žestok učinak nečega što obično izaziva promjene u objektu na koji djeluje; šok, udar, udarac // **impàktīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je udaren, koji je (loše) učvršćen △ ***~i zub*** neiznikao ili dijelom iznikao zub, koji zbog lošeg položaja ili manjka prostora ne može doći u pravilan položaj u zubnom luku
✧ *lat.* impactus ≃ IM-[2] + pactus: učvršćen

**impàla** *ž* ⟨G *mn* impálā⟩ *zool.* afrička antilopa (*Impalla*)
✧ *engl.* ← *zulu*

**ȉmparcijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je nepristran; objektivan //**ȉmparcijālno** *pril.* na imparcijalan način; objektivno; **imparcijálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je imparcijalan; objektivnost
✧ IM-[1] + *lat.* partialis: koji pripada čemu

**ìmpast** *m* ⟨*indekl.*⟩ *term.* u slikarstvu naziv za debeo, reljefan namaz boje // **impastírati** *dv.* ⟨*prez.* impàstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *lik.* nanijeti/nanositi kistom, slikarskim nožem ili lopaticom (špahtlom) debeli sloj boje na sliku; slikati impasto
✧ *tal.* impasto

**impàštār** *m* ⟨G impaštára⟩ *reg. zast.* **1.** lijek koji se privija na ranu; melem **2.** ljepljiv ovoj za zaštitu ozlijeđenog mjesta na tijelu; flaster
✧ *mlet.* i *tal.* impiastro

**impeachment** (*izg.* impíčment) *m* **1.** *pol.* postupak za opoziv zbog možebitnih grešaka u vršenju neke javne službe, vodi se pred nadležnim državnim tijelom, a može završiti uklanjanjem iz službe (u anglosaksonskom pravu) [*povesti ~*; *poduzeti ~*] **2.** zapreka, pobijanje **3. a.** optužba **b.** prijekor, ukor
✧ *engl.* ≃ *fr.* empêcher: spriječiti ← *lat.* impedicare: sputati, sapeti

**impedimèntum** *m* **1.** ono što smeta, što ometa normalno odvijanje stvari; prepreka, zapreka, smetnja, teškoća **2.** *kat.* smetnja (zapreka) za dopušteno i valjano sklapanje braka // **impedàncija** *ž fiz.* općenito, omjer neke oscilirajuće veličine (sila, elektromotorna sila itd.) i neke druge veličine (ubrzanje, struja itd.) koji mjeri reakciju sustava na tu prvu veličinu △ ***električna ~*** (simbol Z) veličina koja mjeri otpor strujnog kruga prolasku struje i na taj način određuje amplitudu struje; kod istosmjerne struje to je omski otpor R, kod izmjenične struje uz omski otpor impedanciji pridonosi također i reaktancija (reaktanciju određuju kapacitet i induktivitet strujnog kruga); ***mehanička ~*** kompleksni omjer sile koja djeluje u smjeru gibanja i brzine
✧ *lat.* impedimentum ≃ impedire: staviti noge u stupicu; spriječiti, ometati

**impènjati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* impènjao⟩ *reg.* **1.** (što) dati u zalog, založiti **2.** (koga) zadužiti koga // **impenjávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* impènjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* impenjati
✧ *tal.* impegnare

**ȉmperatīv** *m* **1.** *gram.* zapovjedni način glagola kojim se izriče zapovijed, poticanje, zabrana i sl. [*uzmi:* infinitiv uzeti] **2.** *razg.* ono što se ne može otkloniti, ni izbjeći [*imati ~*]; neotklonjiv, neizbježan zahtjev, prijeka potreba, obveza △ ***kategorički ~*** *fil.* u Kantovoj filozofiji bezuvjetna moralna norma koja je oduvijek svojstvena umu, vječna i nepromjenjiva //**ȉmperatīvn|ī** *prid.* **1.** koji sadrži imperativ, koji je neotklonjiv, neizbježiv [*~i zahtjev*] **2.** koji se nameće; zapovjednički, zapovijedajući [*~i ton razgovora*] △ ***~a norma*** *pravn.* norma čiju primjenu njezini adresati ne mogu otkloniti svojom voljom; stroga norma; ***~i mandat*** nalog biračkog tijela koje izabrana osoba (zastupnik) mora strogo poštivati; **ȉmperatīvno** *pril.* na imperativan način, nedvosmisleno zapovjednički [*~ tražiti, reći*]; **imperatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se nameće imperativno, onoga što je imperativ
✧ *lat.* imperativus: zapovjedni ≃ imperatus: zapovjeđen ← imperare: zapovjediti, nametnuti

**impèrātor**, *v.* imperij

**ȉmperfekt** *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ *gram.* glagolski oblik, prošlo nesvršeno (trajno) vrijeme [nošah]

**//ȉmperfektīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji ima svojstva imperfekta, imperfektan **2.** koji je nezavršen; trajan, stalan △ **~*ni glagoli*** *gram.* nesvršeni glagoli, *opr.* perfektivni glagoli, *v.* perfektivan △; **imperfektivizácija** *ž lingv.* morfološki postupak pretvaranja svršenog oblika glagola u nesvršeni dodavanjem imperfektivnoga umetka korijenu; **imperfektȉvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je imperfektivno; **imperficírānje** *sr glazb. pov.* u srednjovjekovnoj menzuralnoj notaciji postupak pretvaranja trodijelnih (perfektnih) u dvodijelne (imperfektne) notne vrijednosti

✧ *lat.* imperfectus: nesvršen

**ȉmperfekt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji nije savršen, nesavršen, *opr.* perfektan △ **~*no tržište*** *ekon.* tržište na kojem pojedini prodavatelj, ili kupac, svojim odlukama može znatno utjecati na ponudu, potražnju i cijene

✧ *lat.* imperfectus: nesavršen, necjelovit ≃ IM-[1] + *v.* perfekcija, perfektan

**ìmpērīj** *m* **1.** *pravn. pov.* u starom Rimu: **a.** pravo na donošenje odluke, ovlast davanja zapovijedi (u obitelji, na poslu) **b.** najviša vojna i civilna vlast **2.** u srednjem vijeku: svjetovna vlast kraljeva i careva (nasuprot duhovnoj vlasti papa) **3.** *pov.* pravo na odlučivanje u državi; vlast, svevlast **4.** država kojoj je na čelu car, imperator; carstvo **5.** država koja posjeduje kolonije, kolonijalno carstvo [*britanski* ~] **6.** veliko prostiranje nekog oblika moći [*financijski* ~; *industrijski* ~] **// impèrātor** (**imperâtor**) *m* **1.** *pov.* u Rimu nositelj vrhovne vlasti: **a.** atribut najviših bogova (Jupitera), kraljeva i vrhovnih vojskovođa **b.** naslov rimskih careva **2.** *pren. publ.* onaj koji vlada kršeći demokratsku proceduru; diktator; **impèrātorica** (**imperâtorica**) *ž*, *v.* imperator; **impèrātorskī** *prid.* koji se odnosi na imperij i imperatore; **impèrātorski** *pril.* na način imperatora, kao imperator; **ȉmperijalnī** *prid.* ⟨*neodr.* ȉmperijālan⟩ **1.** koji se odnosi na imperij **2.** koji ima svojstva onoga što se pripisuje ili pobuđuje asocijacije na oblik vlasti i razdoblje »imperija« [~ *stil pokućstva*; ~ *način vladanja*]

✧ *lat.* imperium ≃ imperialis: carski ← imperare: vladati

**imperȉjāl**[1] *m* ⟨G imperijála⟩ **1.** fina vunena tkanina, ob. jednobojna **2.** *agr.* španjolska merino-ovca **3.** *tisk.* **a.** vrsta tiskarskih slova visine 5 cm **b.** vrsta finog papira formata 57 × 78 cm

✧ *lat.* imperialis: carski

**imperȉjāl**[2] *m* ⟨G imperijála⟩ *pov.* ruski zlatnik

✧ *rus.* imperial ≃ *srlat.* imperialis: kovanica

**imperȉjāl**[3] *m* ⟨G imperijála⟩ **1.** kartaška igra u kojoj je cilj postići imperijalni niz: as, kralj, dama, dečko u istoj boji **2.** *pov.* oblik bradice nazvan prema bradi cara Napoleona III (»brada Napoleon Treći«)

✧ *fr.* impérial ≃ *lat.* imperialis: carski

**imperijalȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** težnja jedne države da gospodari nad drugim državama ili narodima i da osvaja tuđe teritorije i pokorava druge narode, da stvara svoj imperij **2.** *pov. ideol.* prema marksističkom učenju, »posljednja faza kapitalizma« kao društvenog uređenja (ob. prijelaz iz 19. u 20. st.) kada se velike sile bore za kolonije **// imperijàlist** *m* **1.** pristaša imperijalizma (o osobi) **2.** onaj koji vodi osvajački rat; zavojevač, osvajač (o državama); **imperijalȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na imperijaliste i na imperijalizam [~ *apetiti*; ~ *rat*]; **imperijalȉstički** *pril.* kao imperijalisti, na način imperijalista; **imperijàlistkinja** *ž*, *v.* imperijalist

✧ *v.* imperij + -IZAM

**ìmpermeabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je nepropustan; neporozan, nepromočiv, *opr.* propustan, porozan, promočiv, permeabilan [~ *sloj*] **2.** koji je neprobojan, neprodoran, *opr.* probojan **// impermeabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje ili osobina onoga što je nepromočivo; nepromočivost, nepropusnost **2.** *fiz.* osobina nekih materija da ne propuštaju plinove i tekućine, *opr.* permeabilnost

✧ *lat.* impermeabilis ≃ IM-[1] + *v.* permeabilan

**ȉmpersonālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1. a.** koji nema ličnosti, osobnosti, personalnosti; bezličan, nezanimljiv, monoton (o osobi), *opr.* personalan **b.** koji se ne odnosi ni na koju osobu **2.** koji je suhoparan; jednoličan **3.** *gram.*, *v.* bezličan **//ȉmpersonālno** *pril.* na impersonalan način; bezlično [~ *govoriti*]; **impersonálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je bezličan ili svojstvo onoga što je bezlično, *opr.* personalnost

✧ *lat.* impersonalis ≃ IM-[1] + *v.* persona, personalan

**impertinèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je nametljiv i neosjetljiv prema drugom do nepristoj-

nosti; bezobrazan, drzak, drzovit, bezočan // **impertinèncija** *ž* postupak ili svojstvo onoga koji je impertinentan; drskost, bezobraznost, nepristojnost; **impertinèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je impertinentan, *usp.* impertinencija
✧ *lat.* impertinens

**impèštati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìmpeštān⟩ *reg. ekspr.* zaraziti koga (ob. spolnom bolešću); prilijepiti (kome spolnu bolest izravnim kontaktom) // **impeštávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* impèštāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* impeštati
✧ *mlet.* impestàr, *tal.* impestare

**impetígo** *m pat.* akutna kožna bolest s gnojnim mjehurićima i žutim krastama, posljedica infekcije streptokokom ili stafilokokom; gnojni ekcem //**ˋìmpetiginōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima svojstva impetiga, koji je nalik na impetigo
✧ *lat.* impetigo ≃ impetere: napasti

**impetuoso** (*izg.* impetuôzo) *prid.* i *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju (buran, žestok; burno, žestoko), najčešće dolazi u vezi s allegrom [*allegro* ~]
✧ *tal.*

**impétus** *m* **1.** snažan nastup koji se razvija u prepad i navalu **2.** provala žestine; strast, naglost **3.** *pat.* naglo oboljenje, iznenadan napadaj boli //**ˋìmpetuōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je žestok; vatren, silovit, nagao, neobuzdan, naprasit, iznenadan
✧ *lat.* ← impetere: napasti ≃ IM-² + petere: navaliti

**impíčment** *m*, *v.* impeachment

**impjègāt** *m* ⟨G impjegáta⟩ *reg.* administrativni službenik [*imati* ~*a*; *ona je* ~]
✧ *tal.* impiegato

**implantírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* implàntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *med.* **1.** organ ili dio tijela izvađen ili uzet s drugog ili istog tijela, unijeti, usaditi u drugo ili isto tijelo sa svrhom da obavlja predviđenu funkciju **2.** staviti/stavljati lijek pod kožu; umetnuti/umetati terapijsku tvar // **implantácij|a** (∅, čega) *ž med.* **1. a.** presađivanje ili ugrađivanje tkiva ili organa u ljudski organizam **b.** presađivanje organa ili tkiva na novo mjesto u tijelu **c.** usađivanje oplođene jajne stanice u sluznicu maternice **2.** stavljanje lijeka pod kožu; umetanje terapijskih tvari u tumorska tkiva i sl. [*izvesti* ~*u*; *izvršiti* ~*u*]; **implàntāt** *m* ⟨G implantáta⟩ ono što je implantirano; **implàntīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je presađen, usađen, koji je prošao proces implantacije
✧ *lat.* implantare ≃ IM-² + planta: sadnica

**ˋìmplauzibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji nije plauzibilan, neistinit; neprihvatljiv, neuvjerljiv, nevjerojatan, *opr.* plauzibilan
✧ IM-¹ + *v.* plauzibilan

**implementírati** (što) *dv.* ⟨implemèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *agr.* uzgojiti/uzgajati kao kulturu (o biljkama) **2.** primijeniti/primjenjivati, provesti/provoditi [~ *plan o uređenju regije/zemlje*] // **implementácija** (∅, čega) *ž* rad na provođenju čega; provedba, izvršenje, primjena, ostvarivanje [~ *sporazuma*]; **implemèntīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je primijenjen; proveden
✧ *lat.* implementum: ispunjenje ≃ implere: ispuniti

**implicíra|ti** (što) *dv.* ⟨*prez.* implìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* implìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ sadržavati u sebi što kao logičku premisu ili posljedicu; podrazumijevati [*pitanje* ~ *odgovor*; *ljubav* ~ *pažnju*] // **implìcit|an** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji što sadržava; uključen **2.** koji se podrazumijeva, koji proizlazi sam iz sebe; razumljiv △ ~***na funkcija*** *mat.* funkcija zadana u obliku $f(x, y) = 0$ tako da $y$ kao vrijednost pridružena varijabli $x$ nije izravno izražena; ~***ni troškovi*** *ekon.* troškovi koji proizlaze iz okolnosti na tržištu, a koji se moraju ukalkulirati u cijenu proizvodnje (cijena vlasnikova rada i cijena njegova kapitala); **implìcite** *pril.* po sebi razumljivo, što se podrazumijeva, bez izravnog navođenja ili spominjanja; prešutno [~ *priznati*], *opr.* eksplicite; **implikácij|a** *ž* **1.** neizbježna posljedica slijeda događaja, ono što je sadržano i što se podrazumijeva u čemu [*takva drskost nužno ima svoje* ~*e*] **2.** *log. mat.* logička operacija koja izjavama $A$ i $B$ pridružuje izjavu »ako $A$ onda $B$«; dobivena izjava je lažna samo u slučaju da je $A$ istinita, a $B$ lažna
✧ *lat.* implicare: ispreplesti ≃ implicitus: uključen

**ˋìmplōzija** (**implózija**) *ž* **1.** *fiz.* naglo smanjenje obujma tijela zbog gubljenja unutrašnjeg tlaka, obično praćeno praskom [~ *električne žarulje*], *opr.* eksplozija **2.** *fon.* zatvaranje

usne duplje na određenom mjestu prilikom izgovora pojedinih glasova // **ìmplozīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na imploziju △ ~***ni glasovi*** *fon.* glasovi karakteristični za neke afričke jezike; proizvode se usisavanjem zvuka (pucketavi, click-glasovi)

✧ *konstr.* prema eksplozija ≃ IM-² + *lat.* plaudere: udariti

**ìmplūvīj** *m arhit. pov.* nenatkrito mjesto u starorimskim kućama, služi za prikupljanje kišnice

✧ *lat.* impluvium ≃ IM-² + pluere: kišiti

**imponderabílije** *ž mn* **1. a.** ukupnost stvari, predmeta koji se ne mogu mjeriti ni odvagnuti **b.** *fiz. kem.* prema starim predodžbama, takve tvari ili pojave (eter, magnetizam i sl.) **2.** *razg.* nevažni događaji; sitnice, malenkosti **3.** *pren.* stvari, čimbenici, uzroci, faktori itd. čiji se učinak ne može točno procijeniti // **ìmponderabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se ne može vagati, koji nema težine; vrlo lagan **2.** *pren.* koji se ne može racionalno procijeniti, misaono nedostupan

✧ *lat.* imponderabilia: ono što se ne da vagati ← imponderabilis ≃ IM-¹ + pondus: teret, težina

**imponírati** (∅, komu, čemu) *dv.* ⟨*prez.* impònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uliti/ulijevati ili pribaviti poštovanje, izazvati/izazivati divljenje, doimati se [~ *ozbiljnošću*] **2.** djelovati uzvišeno, dostojanstveno

✧ *njem.* imponieren ← *lat.* imponere: staviti iznad, nametnuti

**importáncija** *ž knjiš.* važnost; značajnost, ugled, znatnost, zamašnost

✧ *tal.* importanza

**importàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima veliku važnost; značajan, vrijedan, utjecajan

✧ *srlat.* importans

**importírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* impòrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uvesti/uvoziti iz drugih zemalja // **ìmport** *m* uvoz iz inozemstva, *opr.* eksport; **impòrtēr** *m* ⟨G *mn* importéra⟩ onaj koji se bavi importom; uvoznik, *opr.* eksporter; **importíran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je uvezen; **ìmportn|ī** *prid.* koji se odnosi na uvoz; uvozni [~*a roba*]

✧ *engl.* import ← *lat.* importare: unijeti

**ìmposibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *knjiš.* koji je nemogućeg ponašanja, koji se ne može podnositi; nemoguć, neprihvatljiv, neizdržljiv, *opr.* podnošljiv, prihvatljiv

✧ *lat.* impossibilis

**ìmpost**¹ *m rij.* porez na robu

✧ *tal.* imposta ← *srlat.* impostus

**ìmpost**² *m građ.* **1.** prijelaz okomitog zida u luk **2.** krnja piramida ili kocka iznad kapitela na koju se oslanja svod ili luk; nadglavak, nadglavnik, ležaj

✧ *fr.* imposte ← *tal.* imposta ← *lat.* impositum

**impostírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* impòstīrām, *prid. trp.* impòstīrān, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uložiti/ulagati pismo ili sličnu pošiljku u sandučić i poslati poštom, dati/davati ga na poštu radi otpreme **2.** postaviti/postavljati, odrediti položaj [~ *glas* pravilno postaviti glas u pjevanju ili u govoru] // **impostácija** *ž* **1.** čin ulaganja, postavljanja na točno utvrđeno mjesto **2.** položaj onoga koji je srastao s nekim mjestom [*građanska* ~ ukupnost svojstava i okolnosti koje čine građanina]

✧ *tal.* impostare: postaviti, namjestiti

**ìmpostor** *m* **1.** onaj koji dovodi u zabludu, onaj koji zavarava; obmanjivač, varalica, lažljivac **2.** onaj koji pomoću spretna nastupa i manira omogućuje sebi pristup u društvo; hohštapler, pozer

✧ *tal.* impostore

**impostúra** *ž* **1.** riječ ili radnja kojom se drugi namjerno dovodi u zabludu; prevara, obmana, podvala **2.** postupak impostora; hohštapleraj

✧ *srlat.* impostura ← impostus: namješten

**impotèncija** *ž* **1.** nemoć, nesposobnost, neproduktivnost, nekreativnost; sterilnost [*stvaralačka* ~] **2.** *pat.* spolna nemoć muškarca, nesposobnost postizanja ili održavanja erekcije penisa u dovoljnoj mjeri da se na uspješan način obavi snošaj; impotentnost △ ***eksploatacijska*** ~ *zool.* spolna nemoć u muških rasplodnjaka kao rezultat pretjeranog fizičkog rada ili pretjeranog iskorištavanja u parenju // **impotèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji pati od impotencije; **impotèntno** *pril.* na impotentan način [~ *djelovati*]; **impotèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je impotentan, *usp.* impotencija (**2**)

✧ *lat.* impotentia ≃ impotens: koji nema snage, nemoćan ≃ IM-¹ + *v.* potencija

**impozànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji imponira, koji pojavom proizvodi jak dojam; zadivljujući, silan, sjajan, golem [~*an pothvat*;

*~na građevina*] // **impozàntno** *pril.* na impozantan način; zadivljujući [~ *izgledati*]; **impozàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je impozantan i svojstvo onoga što je impozantno

✧ *fr.* imposant

**impregnírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* imprègnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ natopiti/natapati, premazati/premazivati što (drvo itd.) zaštitnim sredstvom // **impregnácija** *ž* **1.** prožimanje (promakanje) materijala (drva, papira, tekstila i dr.) različitim zaštitnim sredstvima da se poveća njihova trajnost i otpornost na gnjiljenje, vatru, propuštanje vode i sl. **2.** sloj onoga čime je što impregnirano; **imprègnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces impregnacije [*~o platno*]

✧ *lat.* impregnatus: prožet, oplođen ← impraegnare: oploditi, nagnojiti ≃ IM-[2] + praegnans: noseći, trudan

**impresário** (**impresârio**) *m* ⟨G -ija⟩ **1.** *pov.* voditelj operne družine u 18. i 19. st. **2.** onaj koji se brine o angažmanu glumaca i drugih umjetnika; menadžer, agent, producent

✧ *tal.* impresario

**imprèsija** *ž* **1.** doživljaj izazvan neposrednim opažanjem predmeta, prirode ili situacije; dojam, utisak **2.** *psih.* ono što je neposredno doživljeno (za razliku od onoga što je zapamćeno, interpretirano ili logički izvedeno); osjet **3.** *fil.* metaforično zamišljanje spoznajnog čina (zamišljeno kao mehaničko »utiskivanje« materijalnih likova u neku plastičnu spoznajnu podlogu) **4.** *fil. pov.* u srednjovjekovnoj skolastici, dojmovi osjetnih kvaliteta, odnosno psihičke aktivnosti izazvane djelovanjem fizičke okoline na osjetne organe // **impresionàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, *v.* impresivan; **impresiòniran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je obuzet impresijom; zadivljen, opčinjen, zatravljen čim; **impresionírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* impresiònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izazvati/izazivati jak, živ dojam; **ȉmpresīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ostavlja jak dojam; dojmljiv, impresionantan [*~an govor*; *~na slika*]; **ȉmpresīvno** *pril.* na impresivan način [*izgledati ~*]

✧ *lat.* impressio ≃ IM-[2] + premere: tiskati *fr.* impressioner: impresionirati

**impresionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** umjetnički smjer (druga pol. 19. st.) koji stavlja težište na neposredni subjektivni doživljaj i svoju svrhu vidi u realizaciji i slobodnoj interpretaciji najneposrednijih umjetnikovih dojmova **a.** u likovnim umjetnostima slikanje u prirodi, hvatanje trenutka, svjetla, zraka; rastvaranje površine i forme uz napuštanje realističkog prenošenja viđenog po pravilima preciznog akademskog crteža što je omogućila istovremena pojava fotografije; skulptura se radi od materijala koji omogućuju brzo prenošenje i skicozno, vehementno oblikovanje (vosak, gips) **b.** u glazbi naglasak na osobnim trenutnim dojmovima i raspoloženjima (ob. lirska) koje pobuđuju zvukovi prirode i općenito umjetnikova okolina **c.** u književnosti nastojanje da se što vjernije prenesu najneposredniji autorovi dojmovi (impresije) bez naknadne etičke selekcije i racionalizacije **2.** teorija po kojoj su samo osjetilni dojmovi realni i relevantni za spoznaju, bez uplitanja transcendentnih komponenti **3.** zaključivanje na osnovi (prvih) dojmova, bez oslanjanja na materijalne činjenice i znanstvenu metodu (gdje je ona potrebna) // **impresiònist** *m* **1.** stvaralac ili sljedbenik impresionizma **2.** *pejor.* onaj koji donosi zaključke i postupa na osnovi (prvih) dojmova o komu ili čemu; **impresionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na impresioniste i impresionizam; **impresionìstički** *pril.* kao impresionist, na način impresionista; **impresiònistkinja** *ž*, *v.* impresionist

✧ *fr.* impressionnisme, prema slici C. Moneta *Impresija, izlazak sunca*, izloženoj 1874. u Parizu

**imprèso** *m umj.* ostavljanje znaka ili ukrašavanje u glini ili sličnu mekanu materijalu pritiskom prsta, nokta; pritiskivanje △ ***~-tehnika (keramika)*** ranoneolitička kultura s ukrašavanjem keramike

✧ *tal.* impresso

**imprèsum** *m* ukupnost podataka o knjizi, novinama: o mjestu objavljivanja, izdavaču i godini izdanja itd.

✧ *lat.* impressum: utisnuto ← imprimere: utisnuti

**imprimátur** *m* **1. a.** konačno odobrenje koje autor ili izdavač daju da djelo može biti objavljeno i predano u tisak [*dati ~*] **b.** formula odobrenja za tisak **2.** *pov.* odobrenje crkvene (posebice za Bibliju i bogoslovne priručnike) ili državne cenzure da se što tiska // **imprimírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* imprìmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ odobriti/

odobravati tiskanje nekog predloška; dati imprimatur; **imprìmīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dobio imprimatur
✧ *lat.* imprimatur: neka bude tiskano

**impromptu** (*izg.* empromtî) *m glazb.* kraća instrumentalna kompozicija, najčešće klavirska, slobodne forme i improvizacijskog karaktera
✧ *fr.*: bez pripreme ← *lat.* in promptu: nadohvat ruke

**impropérije** *ž mn* antifone i responzoriji koji se pjevaju u Katoličkoj crkvi za vrijeme liturgije Velikog petka, uvedene o. 1200.
✧ *srlat.* improperia: prijekori ≃ improperare: okrivljavati

**improvizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* improvìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* improvìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izvesti/izvoditi što bez prethodnih priprema [~ *predavanje*; ~ *govor*] **2.** izvesti/izvoditi improvizaciju // **improvizácija** *ž* **1. a.** ono što je načinjeno spontano, bez prethodnih priprema i planova **b.** ono što je stvoreno (smišljeno) na samom mjestu (govor, predavanje, kazivanje stihova i sl.) **2.** u umjetnosti **a.** u nekim razdobljima dominantan oblik stvaranja (grčki rapsodi, srednjovjekovni trubaduri itd.); formalno ispravno provođenje teme bez prethodne pripreme **b.** temeljno i najizraženije glazbeno sredstvo jazza s harmonijskom strukturom, ob. u formi bluesa ili anatole; **improvìzātor** *m* onaj koji ima dar improvizacije ili koji improvizira; **improvìzātorica** *ž*, *v.* improvizator; **improvìzīrano** *pril.* na improviziran način [*govoriti* ~]
✧ *njem.* improvisieren ← *tal.* improvvisare ← *lat.* improvisus: nepredviđen

**imprudèncija** *ž* nesposobnost logičkog i staloženog mišljenja; nerazboritost, nepromišljenost, *opr.* prudencija
✧ *lat.* imprudens: nepredvidiv, nagao ≃ IM-¹ + *v.* prudencija

**impudèncija** *ž* svojstvo onoga koji je besraman ili onoga što je besramno, čin onoga koji je besraman; bestidnost
✧ *lat.* impudentia ≃ IM-¹ + pudor: stid

**ȉmpudīkan** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -knī⟩ *reg.* koji je bez stida, bez osjećaja neugode zbog nepristojnosti; besraman
✧ *tal.* impudico ← *lat.* impudicus

**ìmpuls** *m* **1.** *psih.* nagli poticaj iz svjesne ili nesvjesne sfere psihe, afektivno djelovanje; poriv, poticaj, pobuda **2. a.** *fiz.* linearna količina gibanja, produkt mase i brzine tijela **b.** kratkotrajna promjena električnog napona, struje ili neke druge veličine koja je normalno konstantna **3.** obračunska jedinica nekih službi (o telefonskim uslugama i sl.) △ ~ ***sile*** *fiz.* produkt sile F i vremena t u kojem ta sila djeluje, impuls predan nekom tijelu jednak je promjeni linearne količine gibanja tog tijela; ***živčani*** ~ *med.* živčano uzbuđenje, akcijski potencijali koji putuju živcem // **ìmpuls|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji se sastoji od impulsa △ ***~ni generator*** *tehn.* uređaj koji omogućuje da se za vrlo kratko vrijeme dobije struja vrlo velike snage; ***~ni signali*** signali koji na TV, u radiotehnici i u drugim elektroničkim uređajima imaju oblik impulsa; **impulzívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G impùlzīvācā⟩ onaj koji djeluje impulzivno; **ȉmpulzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je sklon brzu djelovanju, koji reagira brzo, bez premišljanja; nagao, temperamentan △ ***~na kupnja*** *ekon.* način kupovanja u kojem potrošač u potrošačkom društvu odluku o kupnji donosi bez prethodnih priprema; neplanirana kupnja; ***~na reakcija*** *psih.* nepromišljeni, nagli, nekontrolirani, ob. temperamentni odgovor na neočekivanu novost ili izazov; **ȉmpulzīvno** *pril.* na impulzivan način; silovito, naglo, na mah [*djelovati* ~]; **impulzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je impulzivan
✧ *lat.* impulsus: udarac, poticaj

**imputírati** (komu, čemu) *dv.* ⟨*prez.* impùtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pripisati/pripisivati (komu) nešto što nije učinio ili rekao, bezrazložno okrivljavati podmetnuti/podmetati (ob. iza leđa) // **imputácija** *ž* čin imputiranja, *usp.* imputirati; **impùtīran** *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji je pripisan; podmetnut △ ***~a pravednost*** *teol.* način da se grešniku više ne pripisuju njegovi grijesi, jer mu se ubraja u opravdanju pravednost Isusa Krista
✧ *lat.* imputare

**Ímre** (**Ímbre**), *v.* Emerik ◈

**ȉmūćan**, *v.* imati

**ìmūn** (na što) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *med.* koji ima imunitet, koji je otporan na što [~ *na bolesti*] **2.** *pren.* koji nije pristupačan razlogu, koji ne prihvaća; okorio [~ *na činjenice*] // **imunìtēt** *m* ⟨G imunitéta⟩ **1.** *med.* sposobnost organizma da se suprotstavi zaraznim bolestima; otpornost prema toksičnom djelovanju anti-

genih supstanca; imunost [*steći/izgubiti* ~] **2.** *pravn.* povlašteno izuzimanje od djelovanja nekih zakona ili propisa (za osobe na posebnim položajima u vlasti ili u diplomaciji) [*uživati* ~; *diplomatski* ~ nepovredivost osobe diplomatskog predstavništva i prostorija koje mu pripadaju; ~ *Crkve*; *parlamentarni* ~] **3.** *pov.* **a.** u rimskom pravu potpuno ili djelomično izuzimanje od javnopravnih tereta **b.** u srednjem vijeku potpuno izuzeće crkvenih imanja od svjetovnih poreza i sudstva te upravne vlasti državnih službenika; **imunizácija** *ž med.* stvaranje otpornosti organizma na određene bolesti, stvaranje imuniteta; imuniziranje; **imunìzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je zaštićen imunizacijom; **imunìzīrano** *pril.* zaštićeno; **imunizírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* imunìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ unositi klicu (vakcinu) u organizam kako bi se stekao imunitet (**1**); **ìmūnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* imunitet (**1**)
✧ *lat.* immunis: isključen, *njem.* Immunität ≃ *lat.* immunitas

**IMUNO-** kao prvi dio riječi znači da se drugi dio odnosi na imunost i imunitet [*imunologija*]
✧ *lat.* immunitas: imunitet

**imunoglobulíni** *m mn* ⟨N imunoglobùlīn, G imunoglobulína⟩ *biol.* skupina međusobno srodnih bjelančevina u krvi i drugim tjelesnim tekućinama; sadrže specifična antitijela, primjenjuju se u imunoterapiji infektivnih bolesti; *krat.* Ig
✧ IMUNO- + *v.* globulini

**imunològija** *ž* znanost o imunosti; proučavanje sposobnosti organizma da prepozna strane tvari (antigene) i da se odupre njihovu djelovanju // **imunòloškī** *prid.* koji se odnosi na imunologiju i imunologe; **imunòloški** *pril.* kao imunolog, na način imunologa i imunologije [~ *djelovati*]
✧ IMUNO- + -LOGIJA

**ìmūnōst**, *v.* imun

**imunosuprèsija** *ž med.* potiskivanje imunološke reakcije, ob. se primjenjuje poslije presađivanja tkiva i organa i u autoimunim bolestima
✧ IMUNO- + *v.* supresija

**imútak**, *v.* imati

**ìmzik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* na tijelu posude istaknut ili vrlo izdužen dio kroz koji se izlijeva tekućina; sisak, izljevnik, »nos«
✧ *tur.* emzik

**-IN**, **-INI** završni dio riječi, ob. imenice izvedene iz latinskog i grčkog pridjeva, označava **1.** pripadnost čemu/komu, da je nalik, da je napravljen [*libertin*] **2.** ime ob. u kemijskoj ili mineraloškoj nomenklaturi [*glicerin*; *acetin*]
✧ *lat.* -inus, -ina, -inum; *grč.* -inos, -in, -inon

**in** *krat.* znak za angloameričku jedinicu duljine, inč

**In** *kem.* simbol za element indij

**ȉn** *prij. žarg.* unutra [*biti* ~ **1.** biti u kakvom problemu, raspolagati s informacijama, biti u toku s čime, biti obaviješten **2.** (u pridjevskoj službi) biti u modi]
✧ *engl.* in

**IN-**[1] (s alternacijama IM- i I-) u usvojenim internacionalnim riječima prema latinskom znači: negiranje, nijekanje, poništavanje onoga što se izriče drugim dijelom [*indeklinabilan:* nesklonjiv; *impersonalan:* bezličan (neosoban); *irealan:* nerealan]; ob. *hrv.* ne
✧ *lat.* in-, im-

**IN-**[2] kao prvi dio riječi znači unošenje, uvođenje u što [*infiltrirati*; *importirati*]; prožeti čime, uvesti (od uvoziti); prema, ka; in-, im-, u-, na-
✧ *lat.* in-, im-; in (*prij.*)

**-INA** kao drugi dio riječi znači onoliki dio koji je: **1.** u prvom dijelu (od treći dalje) [*treć(i)* + *-ina* → trećina; *deset(i)* + *-ina* → desetina] **2.** uz dvadeset, trideset itd. (od *drugi* dalje) [*tridesetdrug(i)* + *-ina* → tridesetdrugina = trideset drugi dio čega]

**Îna** ž. os. ime, *hip.* od Katarina, Kristina, Martina, Valentina i sl.

**in absentia** (*izg.* ȉn apsència) u odsutnosti
✧ *lat.*

**in abstracto** (*izg.* ȉn apstràkto) uopće; općenito uzevši; bez obzira na pojedine posebne slučajeve, *opr.* in concreto
✧ *lat.*

**ȉnāče** *pril.* **1. a.** *zast.* drugačije, na drugi način [*ne znam* ~ *nego ovako*] **b.** (nesamostalno u vezi s *vezn. i* ili *ni*) osim toga, pored toga, na drugi način [*on je i* ~ *lijen, nije ni* ~ *marljiv*] **2.** u protivnom [*čuvaj zdravlje,* ~ *zlo*] **3.** u dijaloškim situacijama ili raznim kontekstima [*kako ste* ~?, ~ *kako ste?* kako ste (osim ovoga što se zna ili o čemu se prvo pita i sl.); *je li* ~ *još što nejasno?* je li nejasno što drugo (osim onoga što je jasno); ~ *svuda (svatko, svi itd.)* u dijaloškoj situaciji ili u izlaganju u zn. da je drugačije nego na nekom spomenutom

ili određenom mjestu da drugačije rade drugi od onoga o kome se govori itd.; ~ *ne radim taj posao*; ~ *ne preuzimam te dužnosti* u zn. u uobičajenim okolnostima, obično, nemam naviku, nije mi običaj; *tko ~?* tko drugi?; *kao ~* kao obično, kao uvijek, kao što je običaj, kao što je u redovnim okolnostima] // **inàčica** *ž* ono što je ino, drugo po obliku uz istodobno zajedničko značenje (riječi imetak i imutak su inačice jer imaju različit oblik, a isto značenje); dubleta, varijanta

✧ *prasl.* *inače (*rus.* ináče, *polj.* inaczej) ≃ *prasl.* i *stsl.* inakъ: drukčiji (*rus.* inákij, *polj.* inaki), *lit.* vienokas: jednak

**ìnadekvatan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, *v.* neadekvatan

✧ IN-[1] + *v.* adekvatan

**in aeternum** (*izg.* ȉn etèrnum) zavazda, zauvijek, na vijekove

✧ *lat.*

**Ìnah** *m mit.* prvi kralj i najstariji stanovnik Arga; riječni bog istoimene rijeke u Argolidi

**ìnakceptabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se ne može usvojiti, uvažiti; neprihvatljiv, *opr.* akceptabilan

✧ IN-[1] + *v.* akceptirati, akceptabilan

**ìnaktīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se sporo i teško kreće, nepokretan, trom, miran, neaktivan, *opr.* aktivan **2.** *pov.* koji je izvan službe; nedjelatan **3.** *vojn.* koji je u pričuvi // **inaktivácija** *ž*, *v.* inaktivitet; **inaktìvīrānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga koji je inaktivan; **inaktivírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* inaktìvīrām, *pril. sad.* -ājući, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** zaustaviti/zaustavljati kakvo djelovanje, zaustaviti/zaustavljati čiji (po)kret **2.** (se) povući/povlačiti se iz djelatne službe; **inaktivìtēt** *m* ⟨G inaktivitéta⟩ nedjelatnost, tromost, nepokretnost, nedjelotvornost, inaktivacija

✧ IN-[1] + *v.* aktiv, aktivan

**inamovibilìtēt** *m* ⟨G inamovibilitéta⟩ *pravn.* zakonska zabrana premještanja činovnika određenih funkcija bez njihova pristanka

✧ IN-[1] + *lat.* amovere: maknuti

**Inàna** ili **Inàni** *ž mit.* sumerska božica, *v.* Ištar

**inanícija** *ž* **1.** *fiziol.* stanje izgladnjelosti i iscrpljenosti, potpun nedostatak hrane u organizmu (nastupa nakon gladovanja ili bolesti) **2.** *pren.* nepostojanje sadržaja, manjak sadržaja; ništavnost, praznina △ ***duševna*** ~ *psih.* zaostalost djeteta zbog neprikladna odgoja

✧ *lat.* inanitio ≃ inanis: prazan

**inaparèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je neprimjetan, nezamjetljiv, koji je bez znakova i simptoma

✧ IN-[1] + *lat.* apparens: koji se pojavljuje, pojavni

**Inari** (*izg.* Inári) *m mn* ⟨N Ìnār⟩ *mit.* u japanskoj mitologiji izvorno bog, zaštitnik uzgoja riže; prikazuje se kao bradati muškarac koji jaše na bijeloj lisici ili žena duge, lepršave kose s naramkom stapki riže

✧ *jap.*: rastuća riža

**in armis** (*izg.* ȉn ȁrmis) pod oružjem

✧ *lat.*

**inartikulácija**[1] *ž fon.* nejasno izgovaranje glasova

✧ *lat.* inarticulatus: nejasan, koji nije spojen

**inartikulírati** *dv.* ⟨*prez.* inartikùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ unijeti/unositi u zakon, propisati/propisivati zakonskim člankom // **inartikulácija**[2] *ž pravn.* unošenje u zakon, propisivanje zakonskog članka

✧ IN-[2] + *lat.* articulare: raščlaniti ≃ articulus: članak

**ìnāt** *m* ⟨G ináta⟩ namjerno postupanje protiv volje koga drugoga zbog ponosa, oholosti ili samoljublja [*tjerati* ~ inatiti se (s kim); *za* ~; *u* ~; *uz* ~ inateći se, iz prkosa]; prkos // **inàdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji se inati, sklon inaćenju; inatljivac, trucljivac; **inátiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìnātīm se, *pril. sad.* inátēći se, *gl. im.* ináćēnje⟩ tjerati inat, prkositi komu; kapricirati se; **inàtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sklon inatu; prkosan [~*o dijete*]; **inàtljivo** *pril.* na inatljiv način; prkosno [~ *postupati*]; **inàtljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je inatljiv

✧ *tur.* inat ← *arap.* ʿinād

**inatìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje koje smatra da čovjek posjeduje urođene ideje, principe spoznaje i ponašanja već od rođenja (Platon)

✧ *lat.* innatus: urođen + -IZAM

**inaugurácija** *ž* **1.** *pov.* u starom Rimu ispitivanje volje bogova od strane svećenika (augura), prethodi mnogim javnim aktima ili svečanostima **2. a.** svečano otvorenje **b.** svečano uvođenje u položaj; ustoličenje **c.** podjeljivȁnje časti // **inauguràcījsk|ī** *prid.* koji je dio inauguracije, otvorenja (neke sjednice, ustanove i sl.); pristupni, uvodni, nastupni; inauguralan [~*i govor*] △ ~***a diploma*** *pov.* diploma hrv. kraljeva koju su izdavali pri inauguraciji i njome se obvezivali da će čuvati

prava i Hrvatske i Ugarske; **ìnaugurālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩, *v.* inauguracijski; **inaugùrātor** *m* **1.** onaj koji svečano što otvara **2.** onaj koji uvodi koga u dužnost; **inaugurírati** *dv.* ⟨*prez.* inaugùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* inaugùrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) svečano otvoriti/otvarati (ustanovu, i sl.), započeti/započinjati govorom **2.** (koga) postaviti/postavljati koga na neki dostojanstven položaj **3.** navijestiti, započeti, uvesti/uvoditi [~ *novi stil*]
✧ *lat.* inauguratio ≃ inaugurare ≃ IN-² + augur: vrač, svećenik

**in bona fide** (*izg.* ìn bòna fìde) u dobroj vjeri
✧ *lat.*

**in bona pace** (*izg.* ìn bòna pâce) u dobrom miru
✧ *lat.*

**in brevi** (*izg.* ìn brȅvi) ukratko
✧ *lat.*

**inbrìding** *m biol.* parenje životinja (križanje biljaka) koje su u uskom srodstvu
✧ *engl.* inbreeding

**in capite et in membris** (*izg.* ìn kàpite ȅt ìn mȅmbris) u glavi i u udovima; potpuno; temeljito
✧ *lat.*

**in causa** (*izg.* ìn kàuza) u pravnom slučaju
✧ *lat.*

**incȅsija** *ž ekon.* porast cijena u uvjetima nezaposlenosti (kada istovremeno vlada i recesija, a prisutna je i inflacija)
✧ *v.* in(flacija) + *v.* (re)cesija

**ìncest** *m* ⟨G *mn* ìncēstā⟩ spolni odnos s bližim srodnikom; rodoskvrnuće // **ìncestnī** *prid.* koji nastaje u incestu, koji se odnosi na incest [~ *odnos*]; **ìncestuōz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji sadrži elemente incesta △ ~***ne radnje*** spolni postupci i osjećaji među bliskim rođacima; ~***no trgovanje dionicama*** *ekon.* slikovit izraz za trgovanje dionicama među povezanim poduzećima; te transakcije nisu uvijek zakonite, cilj im je ob. ostvarivanje nekih pogodnosti (poreznih i sl.)
✧ *lat.* incestus: bludnost ≃ IN-¹ + castus: čist

**incidéncij|a** *ž tehn.* **1.** širenje valova bilo koje vrste (zvučnih, svjetlosnih, ob. u optici i sl.); upadanje **2.** *ekon.* pojava pri plaćanju poreza da onaj koji neposredno plaća porez nije i onaj na koga teret poreza stvarno pada; prevaljivanje poreza **3.** učestalost pojavljivanja nekog poremećaja △ ***kut*** ~***e*** *fiz.* kut između okomice na površinu nekog tijela, prema kojem se val kreće iz smjera širenja tog vala
✧ *lat.* incidentia ≃ IN-² + cadere: padati

**incìdent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ nepredviđen događaj, nemio slučaj; izgred [*izazvati* ~; *došlo je do* ~*a*] // **incìdentn|ī** *prid.* koji nastaje kao incident, koji se odnosi na incident [~*o stanje*; ~*i odnosi*] △ ~***a igra*** *sport* utakmica u kojoj jedan ili više igrača igra grubo nastojeći time isprovocirati protivnika
✧ *srlat.* incidens ← *lat.* incidere: upasti, dogoditi se

**incinerácija** *ž* **1.** pretvaranje tvari u pepeo spaljivanjem **2.** *antrop.* obred spaljivanja tijela pokojnika u raznim kulturama; kremacija // **incinèrātor** *m tehn.* uređaj za spaljivanje tekućih i krutih organskih ostataka naftnog taloga i sl., npr. na brodovima
✧ *srlat.* incinerātio ≃ IN-² + *lat.* cinis: pepeo

**ìncipit** *m pov.* početni dio teksta srednjovjekovnog rukopisa, gregorijanskog korala i inkunabula, sadrži naziv djela i ime pisca; intonacija
✧ *lat.*: (ovdje) počinje ← incipere: počinjati

**incitácija** *ž* čin koji dovodi do toga da se tko naljuti, poticanje na sukobe; podbadanje, draženje, podjarivanje, izazivanje, huškanje
✧ *lat.* incitatio ≃ incitare: pokrenuti, potaknuti, pobuditi

**incízija** *ž* **1. a.** rasijecanje, sekcija **b.** *med.* operativno rasijecanje tkiva, kirurški rez na tijelu **2. a.** urezivanje u metal, drvo ili kamen; graviranje **b.** rezbarija // **ìncizīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je u nastupu oštar; jedak (o osobi) **2.** koji je pronicljiv; prodoran, »oštre pameti«; **incizívi** *m mn* ⟨N incìzīv, G incizíva⟩ *anat.* prednji zubi u gornjem i donjem zubnom luku sisavaca; sjekutići
✧ *lat.* incisio ≃ incidere: urezati

**incízum** (**incîzum**) *m* **1.** mjesto gdje je izveden urez ili zarez; urezotina **2.** *gram.* umetnuta rečenica, parenteza
✧ *lat.* incisum

**inclusive** (*izg.* inkluzíve) *pril.* tako da bude sastavni dio, tako da obuhvaća, uključuje i sl. što ili određenu količinu čega; uključivo // **incl.** *pril. krat.* usvojena u više europskih jezika u zn. »uključeno« (ob. ono što je uključeno u cijenu proizvoda ili usluge)
✧ *lat.*

**incognito** (*izg.* inkògnito) *pril.*, *v.* inkognito (I)

**in concreto** (*izg.* ˋin konkréto) u zbilji; u jednom danom slučaju; vezano za činjenice, *opr.* in abstracto
✧ *lat.*

**in continuo** (*izg.* ˋin kontìnuo) neprekidno, stalno
✧ *lat.*

**incoronata** (*izg.* inkoronâta) *ž glazb. pov.* znak kojim se u vokalnim djelima označavaju mjesta gdje pjevač uzima dah (uveden o. 1600)
✧ *tal.*

**in corpore** (*izg.* ˋin kȍrpore) **1.** svi skupa; u cijelosti **2.** osobno, »glavom«
✧ *lat.*

**in curia** (*izg.* ˋin kûria) u vijećnici; pred sudom
✧ *lat.*

**ȉnč** *m* ⟨N *mn* -i/-evi, G ȋnčā/-ēvā⟩ mjera za dužinu u V. Britaniji, SAD i nekim zemljama Commonwealtha (2,56 cm), ob. »palac«
✧ *engl.* inch ← *stengl.* ynce ← *lat.* uncia: dvanaesti dio, unca

**ìnćūn** *m* ⟨G inćúna⟩ *zool.* morska riba (*Engraulis encrasicholus*) iz porodice srdelki (*Clupeidae*); brgljun, minćun
✧ *mlet.* incio, *tal. dijal.* ancina ← *grč.* aphýē

**Ȉnd** *m geogr.* rijeka u središnjoj i *JZ* Aziji, 3060 km, izvire u *JZ* Tibetu, uvire u Arapsko more

**indamíni** *m mn* ⟨N indàmīn, G indamína⟩ *kem.* grupa plavih i zelenih bojila
✧ *v.* ind(igo) + *v.* amini

**indecèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je prost; nepristojan, bestidan, nedoličan **2.** koji je neumjeren u lošem smislu; neprilіčan, nedostojan, *opr.* decentan // **indecèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je indecentan
✧ IN-[1] + *v.* decentan

**ȉndefinitīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji nema kraja u vremenu i trajanju; beskrajan, *opr.* definitivan
✧ *lat.* indefinitus ≃ IN-[1] + *v.* definitivan

**ȉndeklinabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *gram.* koji se ne može sklanjati, deklinirati (prilozi, veznici, prijedlozi, uzvici, čestice; iznimno imenica ili pridjev); nesklonjiv, *opr.* deklinabilan // **indeklinabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *gram.* svojstvo imenice (imenske riječi) koja se ne može sklanjati; nesklonjivost
✧ *lat.* indeclinabilis ≃ IN-[1] + *v.* deklinacija, deklinabilan

**ìndeks** *m* ⟨G *mn* ˋindēksā⟩ **1.** ono što upozorava (indicira) na što u razvoju ili u odnosu na što drugo **2. a.** popis, sadržaj, registar imena, cijena i sl. **b.** popis mjesta (stranica, poglavlja) u nekom tekstu gdje se javljaju određene riječi ili izrazi [~ *pojmova*]; kazalo **3.** broj koji se stavlja ponajviše uz donji rub slova, a pokazuje neku veličinu ($H_2O$, $A_1$, $B_2$ i sl.) **4.** *mat.* oznaka koja se pridaje nekim matematičkim simbolima za srodne veličine, npr. rješenja kvadratne jednadžbe s nepoznanicom $x$ označavaju se $x_1$, $x_2$ (1 i 2 su indeksi); indeksi mogu biti i višestruki, npr. u oznaci $a_{ij}$ **5.** *ekon.* broj koji u postocima pokazuje uzastopne promjene neke ekonomske pojave; pokazatelj [~ *životnih troškova*] **6.** knjižica u koju se upisuju predmeti na visokim školama, potvrđuje pohađanje predavanja i uspjeh u polaganju ispita **7.** *trg.* postupak stvaranja indeksnog područja, datoteke podataka; ostvaruje se na osnovi ključa indeksiranja; kažiprst △ ~ ***bijede*** *ekon.* zbroj stope inflacije i stope nezaposlenosti u nekoj zemlji (zajedno upozorava na nezdravo i teško stanje gospodarstva); ~ ***kupovne moći*** *ekon.* pokazatelj kupovne moći novca; ~ ***loma*** *fiz.* (simbol n) karakteristika medija kojim se širi svjetlost, može se definirati omjerom brzine svjetlosti u vakuumu i brzine svjetlosti u tijelu, ovisan je o valnoj duljini, tako da se dva svjetlosna snopa različitih boja šire medijem dvjema različitim brzinama; omjer indeksa loma dvaju medija koji imaju zajedničku granicu određuje kut loma svjetlosti na toj granici (Snelliusov zakon); ~ ***ljudskog razvoja*** *ekon.* mjerilo ekonomsko-socijalnog napretka 1990-ih kao alternativni pokazatelj društveno-gospodarskog razvoja pojedinih zemalja (uzima se u obzir očekivani životni vijek, pismenost, školovanost, društveni proizvod); ~ ***profitabilnosti (rentabilnosti)*** *ekon.* uspješnost poslovanja poduzeća u postotnom obliku; ~ ***sušnosti*** *meteor.* veličina koja pokazuje stupanj sušnosti na nekom području, a definira se npr. usporedbom stvarnih i višegodišnjih vrijednosti vodne bilance; ~ ***ugodnosti*** *meteor.* veličina koja definira osjećaj ugodnosti čovjeka uz dane uvjete temperature i vlage zraka te brzine vjetra u rasponu od izvanredno hladno do ugodno i do izvanredno vruće; ~ ***zabranjenih knjiga*** *kat. pov.* zabranjivanje knjiga ili sprečavanje svakog pristupa njima, koje je stoljećima nametala Katolička crkva, ukinuo ga je papa Pavao

VI 1966. // **indeksácija** *ž* **1.** postupak kojim se izrađuje i koji kao rezultat daje indeks (ob.**1**,**4**) radi ocjene [~ *filmova*], radi usklađivanja plaća, životnih troškova i sl. **2. a.** postupak stvaranja indeksnog područja, datoteke podataka, odnosno indeksne datoteke **b.** u statistici postupak usklađivanja vrijednosno izraženih pojava s promjenama cijena; **indeksíránje** *sr* dodjela ključnih riječi i termina nekom dokumentu, koji ga opisuju i omogućuju njegovo pronalaženje u arhivu i dokumentaciji, *usp.* indeksacija; **ìndeksn|ī** *prid.* koji se odnosi na indeks, koji ovisi o indeksu △ ~***a greška*** *pom. tehn.* greška nastala prilikom upotrebe sekstanta; ~***a klauzula*** *pravn.* zaštitna klauzula kojom se visina novčane obveze određuje ovisno o porastu ili padu cijena materijala i rada na tržištu u razdoblju između sklapanja i ispunjenja ugovora; ~***a oznaka*** **1.** *tehn.* kod mikrofilmskih podataka vizualni informacijski pokazatelj (ob. tanja ili deblja crta) **2.** na meko označenim diskovima magnetski indikator kojim se dolazi na disk tijekom formatiranja zbog pronalaženja logičkog početka svakog traga

✧ *lat.* index: prokazivač, pokazivač

**indemnìtēt** *m* ⟨G indemnitéta⟩ *pravn.* **1.** osiguranje protiv štete, gubitaka **2.** zakonsko oslobađanje od kazne **3.** zakonsko oslobađanje od odgovornosti **4.** akt parlamenta kojim se visoki državni službenici oslobađaju odgovornosti za kršenje ustava ili zakona **5.** naknada štete; odšteta // **indemnizírati** *dv.* ⟨*prez.* indemnìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *pravn.* (komu) naknaditi štetu, dati/davati odštetu (u međunarodnom pravu) **2.** (se protiv čega) osigurati/osiguravati se **3.** (koga) izuzeti/izuzimati od odgovornosti, osloboditi

✧ *njem.* Indemmität ← *lat.* indemnitas ≃ indemnis: bez gubitka

**ìndēn** *m* ⟨G indéna⟩ *kem.* $C_9H_8$, aromatski ugljikovodik nađen u katranu kamenog uglja, bezbojna tekućina

✧ *v.* ind(igo) + -EN

**indepèndent** *m* ⟨G -nātā⟩ pripadnik strogog kalvinističkog reda u Engleskoj, koji otklanja ovisnost o državnoj Anglikanskoj crkvi

✧ *engl.* Independent ≃ IN-[1] + *v.* dependencija, dependentan

**independèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ni o kome ili ni o čemu ne ovisi; nezavisan, neovisan, slobodan, samostalan [~ *čovjek sa svojim prihodima*]

✧ *lat.* independens ≃ IN-[1] + *v.* dependencija, dependentan

**in deposito** (*izg.* ˋin depòzito) na čuvanju; u pohrani

✧ *lat.*

**indeterminácija** *ž* neodređenost, neodlučnost, nestalnost, *opr.* determinacija // **indetermìnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je bez određenosti, neodređen, nedovoljno jasan, *opr.* determiniran; **indetermìnist** *m* onaj koji formulira ili pristaje uz indeterminizam; **indetermìnistkinja** *ž*, *v.* indeterminist; **indeterminìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1. a.** učenje o neodredivosti fizikalnih događaja [*apsolutni* ~; *praktični* ~] **b.** negiranje opće zakonitosti i djelovanja kauzaliteta u razvitku prirode i društva **2.** *fil.* etički pravac koji zastupa postojanje apsolutno slobodne volje, *opr.* determinizam

✧ *lat.* indeterminatio ≃ IN-[1] + *v.* determinacija

**indèzet** *m reg.* soboslikarski obrazac; kalup, uzorak, šablona

✧ *tur.*

**Indiâna** *ž geogr.* savezna država u SAD, 93.995 km², 5.544.200 stan., glavni grad Indianapolis

**ìndīcija** *ž* **1.** činjenica iz koje se izvodi zaključak o postojanju druge činjenice [*osuditi na temelju* ~] **2.** znak čega, nešto što upućuje na nešto drugo, predznak // **indìciran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, ob. u: △ ~***a snaga stroja*** snaga parnog stroja izračunana pomoću indikatorskog dijagrama na osnovi površine i brzine stapa te srednjeg indiciranog tlaka u cilindru; **indicírati** *dv.* ⟨*prez.* indìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) ukazati/ukazivati, pokazati/pokazivati, naznačavati, upozoriti na što **2.** (komu) staviti/stavljati do znanja, dati/davati podatke **3.** (na što) uputiti/upućivati, propisati lijek

✧ *lat.* indicium ≃ indicare: indicirati

**indiferèncija** *ž* **1. a.** *psih.* duševno stanje ravnodušnosti, nezainteresiranosti, neosjetljivosti, bez emocionalnih reakcija na događaje u okolini, bez suosjećanja za drugoga; apatija **b.** prošireno zn. na odsutnost interesa prema drugima, hladnoća; odsutnost naklonosti ljubavi koja je prije postojala; indiferentnost **2.** *fil. pov.* **a.** u srednjovjekovnoj

skolastici idealno stanje duha oslobođenog tjelesnosti **b.** u idealističkoj filozofiji 19. st. (Schelling) nerazlučivost slobode od nužnosti, prirode od duha, realnog od idealnog te njihovo totalno prožimanje // **indifèrentan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ne pokazuje svoju naklonost [~ *na to*; ~ *prema tome*]; ravnodušan, nezainteresiran, neutralan; **indifèrentno** *pril.* na indiferentan način [~ *se ponašati*]; **indifèrentnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je indiferentan ili svojstvo onoga što je indiferentno, indiferencija; **indiferentìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* načelni stav neutralnosti ili ravnodušnosti u odnosu na etičke vrednote, društvenu ili političku angažiranost; suzdržavanje ili lišenost od bilo kakvih stavova u odnosu na opće događaje i stanja **2.** *teol.* gledište da su razlike među religijama nebitne

✧ *lat.* indifferentia

**ìndigēn** *m* ⟨N *mn* -ī⟩ **1.** onaj koji je od starine u tom kraju; domorodac, starosjedilac, starinac **2. a.** samonikla, samorodna biljka **b.** životinja koja je autohtona kao vrsta u nekom kraju

✧ *lat.* indigena

**indigènāt** *m* ⟨G indigenáta⟩ *pov.* **1.** pripadnost jednoj državi regulirana na različite načine (državljanstvo, podaništvo, zavičajnost, pravo boravka) **2.** stanje onoga koji pripada ili onoga što pripada; pripadništvo

✧ *njem.* Indigenat *fr.* indigénat ≃ *v.* indigen + -AT

**indigèstija** *ž* **1.** *fiziol.* stanje probavnih smetnji, loša probava **2.** *pren.* ono što se ne da podnijeti; neprobavljivost, nepodnošljivost (ob. o osobi i postupcima)

✧ *lat.* indigestio

**indignìtēt** *m* ⟨G *mn* indignitéta⟩ ponašanje ili postupak nedostojni časna čovjeka, kojim se nanosi nepravda ili sramota; uvreda // **indignácij|a** *ž* izražavanje nezadovoljstva, zlovolja zbog nedolična ili nepravedna postupanja; negodovanje, srdžba, gnjev, jarost, ljutnja, ogorčenje, gnušanje, gađenje, odbojnost, indigniranost [*stanje ~e*; *s ~om*]; **indignírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* indìgnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izazvati/izazivati negodovanje; ozlojediti; **indìgnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nezadovoljan, ogorčen, ozlojeđen; **indìgnīrano** *pril.* na indigniran način [~ *se osjećati*]; **indìgnīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* indignacija

✧ *njem.* Indignität ← *lat.* indignitas ≃ indignari: indignirati

**ìndigo** *m* **1.** modroljubičasta boja nazvana po biljci indigofera iz koje se nekoć dobivala **2.** papir za pravljenje kopija [~-*papir*] △ ***bijeli*** ~ *kem.*, *v.* indoksil

✧ *njem.* Indigo ≃ *lat.* indicum ← *grč.* indikón: indijsko

**indigoféra** *ž bot.* biljka (*Indigofera tinctoria*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); služi za dobivanje prirodnog indiga

✧ *nlat.* Indigofera ← *grč.*, *v.* indigo + -FER(A)

**indigòīd** *m* ⟨G indigoída⟩ *kem.* sintetska organska boja po konstituciji slična indigu

✧ *v.* indigo + -OID(I)

**indigòlīt** *m* ⟨G indigolíta⟩ *min.* vrsta minerala turmalina modre boje, dragi kamen, brazilski safir

✧ *v.* indigo + -LIT[1]

**ìndīj** *m kem.* element, srebrnastobijele boje, rijedak i skup metal, sličan olovu, teško hlapljiv (simbol In, atomski broj 49)

✧ *nlat.* indium, *v.* indigo

**Ìndija** *ž geogr.* država u *J* Aziji, na indijskom potkontinentu, izlazi na Arapsko more i Bengalski zaljev (Indijski ocean), sastoji se od 25 saveznih država i 7 teritorija, 3.229.419 km², 844.320.000 stan., glavni grad New Delhi △ ***Zapadna Indija*** *pov.* ime koje je Kolumbo dao Americi kad ju je otkrio, mislivši da je putujući na zapad stigao u Indiju // **Indíjac** *m* (**Ìndījka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Indíjci, G Ìndījācā⟩ **1.** stanovnik Indije **2.** onaj koji po rasnim obilježjima ukazuje da je porijeklom iz Indije; **ìndījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Indiju i Indijce [*Indijski ocean*] △ ***~a konoplja***, *v.* konoplja △; ***~a lađica*** *zool.* četveroškržni glavonožac toplih mora (*Nautilus*); ***~a smokva*** *bot.* vrsta kaktusa (*Opuntia ficus – indica*) iz porodice *Cactaceae*, velikih sočnih plodova, porijeklom iz *S* Amerike, kultivirana i podivljala u Sredozemlju; opuncija, žabica; ***~i jezici*** *lingv.* jezici različitih porodica koji se govore na Indijskom poluotoku (dravidski, mundski, tibeto-burmanski i indoeuropski); ***Indijski nacionalni kongres*** (poslije *Kongresna stranka*) *pol.* prva sveindijska politička organizacija, osnovana 1885; u početku mirni godišnji skup

utjecajnih javnih radnika, uskoro razvija radikalno krilo boraca za samostalnost; glavni pokret za indijsku samostalnost pod vodstvom M. Gandhija; ***Indijski ocean (Indik)*** *geogr.* najmanji ocean na Zemlji, između Azije, Afrike, Australije i Antarktike, 73,6 mil. km$^2$; ***~i poluotok*** *geogr.* dio indijskog potkontinenta između Arapskog mora i Bengalskog zaljeva, 3.950.000 km$^2$, o. 700 mil. stan. (1985); ***~o govedo***, *v.* gaur; ***~o-pakistanski ratovi*** *pov.* ratovi 1947–1949, 1965–1966, 1971. u kojima se ne uspijevaju riješiti teritorijalni sporovi dviju zemalja; **ìndījski** *pril.* kao Indijac, na način Indijaca

**indijàka** *ž* ⟨D L -àci⟩ *sport* odbojka južnoameričkih Indijanaca; igra se s kruškolikom loptom
✧ *šp.* indiaca

**Indijánac** *m* (**Indìjānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* -nci, G Indìjānācā⟩ *etn.* naziv za starosjedioca Sjeverne i Južne Amerike (izuzev Eskima) **//** **Indijánčev** *prid.* koji pripada Indijancu; **indìjānsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Indijance [*~o pleme*] **2.** *pren.* koji je borben, vičan ratovanju i nomadskom životu △ ***~a vatra*** *razg.* u grubim dječačkim igrama iskušavanje izdržljivosti na bol: nasuprotno istodobno zavrtanje i istezanje kože podlaktice čime se potiče osjećaj gorenja pod kožom [*dati ~u vatru* (komu)]; **indìjānski** *pril.* na način Indijanaca
✧ *srlat.* Indianus; kako je K. Kolumbo, iskrcavši se na Karipske otoke mislio da je stigao u Indiju, nazvao je tamošnje domoroce Indijancima

**indijáner** *m kulin. reg.* suhi kolačić od jaja, maslaca, šećera, brašna, preliven čokoladom
✧ *njem.* Indianer

**indikácija**, *v.* indikativ

**indìkān** *m* ⟨G indikána⟩ **1.** *kem.* ($C_{14}H_{17}NO$), indoksilov glikozid koji se nalazi u indigoferama i koji obradom prelazi u boju indiga **2.** *fiziol.* uobičajen sastojak urina
✧ *lat.* indicum

**ȉndikatīv** *m* **1.** *gram.* glagolski izrični način kojim se izravno konstatira, *opr.* optativ, imperativ, kondicional **2.** *term.* broj i znak, oznaka amaterske radiostanice **//** **indikácija** *ž* **1.** podatak ili učinak na osjetila koji na nešto ukazuje, vanjski znak; pokazivanje, upućivanje [*nepojavljivanje u javnosti jasna je ~ da je kralj bolestan*]; znak, obilježje **2.** *med.* naznačivanje potrebnog liječenja ili potrebnog lijeka [*ima ~/nema ~*], *opr.* kontraindikacija; **ȉndikatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji na nešto upozorava, koji pruža indikacije; signifikantan, znakovit △ ***~no planiranje*** planiranje kojim se ne nastoji utjecati na gospodarske tokove izravnim odlukama organa vlasti, nego drugim sredstvima (najavom općih smjernica razvoja i sl.); **indìkātor** *m* **1.** *tehn.* sprava, aparat itd. koji registrira neku pojavu, nastup ili uzajamne odnose više pojava **2.** *kem.* reagens koji mijenjajući boju otkriva kiselost ili lužnatost otopine **3.** pokazivač čega; pokazatelj, znak, upućivač; **indìkātorsk|ī** *prid.* koji pripada indikatoru, koji se odnosi na indikator △ ***~a kreda*** *vojn.* jednostavan indikator bojnih otrova; ***~a petlja*** *tehn.* elektromagnetski uređaj, u 2. svjetskom ratu služio je za otkrivanje neprijateljskih podmornica koje su se približavale lukama, prolazima i sl.
✧ *lat.* (modus) indicativus: pokazni (način), izrični, izjavni ≃ indicare: pokazivati

**indìkcija** *ž* **1.** objava crkvenog koncila **2.** sustav računanja vremena u papinskim bulama △ ***rimska ~*** razdoblje od 15 godina koliko je trajala carskom zapovijedi propisana visina poreza u starom Rimu
✧ *lat.* indictio

**indipèndēnca** *ž reg.* nezavisnost, neovisnost (od koga, o čemu)
✧ *tal.* indipendenza

**ȉndirekt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je neizravan; posredan, zaobilazan △ ***~ni govor*** *lingv.* neizravno navođenje nečijih (tip izrične konstrukcije); neupravni govor, *opr.* direktni govor, *v.* direktan △; ***~ni izvoz*** *ekon.* izvoz koji obavlja trgovačko poduzeće za vlastiti račun ili za račun i po nalogu komitenta; ***~ni objekt*** *gram.* objekt s prijedlogom ili u nekom kosom padežu (npr. u genitivu, dativu i dr.), *opr.* direktni objekt, *v.* direktan △; ***~ni troškovi*** *ekon.* troškovi koji se ne mogu izravno utvrditi po jedinici učinka (ob. amortizacija zgrada, grijanje, istraživanje tržišta i sl.); ***~ni udarac***, *v.* indirekt; ***~ni uvoz*** *ekon.* uvoz robe koji za proizvodno poduzeće obavlja trgovačko poduzeće **//** **ȉndirekt** *m* ⟨N *mn* -i, G -kātā/-ēktā⟩ *sport* kazneni udarac u nogometu iz kojeg se ne može izravno, neposredno postići gol; indirektni udarac; **ȉndirektno** *pril.* na indirektan način; posredno [*~ zaključiti*]
✧ *lat.* indirectus: neizravan

**ȉndiskretan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je nametljivo

radoznao, koji želi saznati i ne zna čuvati tajnu, *opr.* diskretan // **indiskrécija** *ž* nedostatak diskrecije; odavanje tajni, suvišna radoznalost; indiskretnost; **ìndiskretno** *pril.* na indiskretan način [~ *se ponašati*]; **ìndiskretnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je indiskretan, *v.* indiskrecija

✧ *lat.* indiscretus: nerazlučen ≃ IN-[1] + *v.* diskrecija, diskretan

**ìndiskutabīlan** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** kojem se ne može prigovoriti; neprijeporan, nedvojben **2.** u kojega se ne može sumnjati; siguran, pouzdan, *opr.* diskutabilan

✧ *fr.* indiscutable ≃ IN-[1] + *v.* diskusija, diskutabilan

**indisponírati** *dv.* ⟨*prez.* indispònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (u)činiti nesklonim, oneraspoložiti (koga, se) **2.** (u)činiti nesposobnim, neprikladnim (za što) **3.** odvratiti/odvraćati, odgovoriti/odgovarati // **indispònīran** (∅, za što) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izvan forme, bez volje, neraspoložen za što, *opr.* disponiran; **indispònīrano** *pril.* na indisponiran način [~ *pjevati*]; **indispònīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je indisponiran, stanje izvan forme,bez volje; neraspoloženje, bezvoljnost; **indispozícija** *ž* **1.** loša volja; zlovolja, neraspoloženost, nelagoda, mrzovolja **2.** subjektivan loš osjećaj (o vlastitu zdravlju), lakša bolest **3.** nedostatak volje za neki posao

✧ *njem.* indisponieren ≃ IN-[1] + *v.* dispozicija, disponirati

**ìndisputabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je takav da u nj ne treba sumnjati; neprijeporan, siguran, pouzdan, *opr.* disputabilan

✧ *lat.* indisputabilis

**indivídua** *ž* pojedini čovjek; pojedinac, individuum // **individuácija** *ž psih.* postupak razlikovanja čiji je krajnji ishod razvoj individualne osobe koja je odijeljena i različita od drugih; **individuálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G individùālācā⟩, *v.* individualist; **ìndividuāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je osobni, pojedinačan, *opr.* kolektivan **2.** svojstven samostalnoj osobi, koji se odnosi samo na jednu osobu; osebujan △ ~***na psihologija*** **1.** *usp.* diferencijalna psihologija, *v.* diferencijalni △ **2.** psihoanalitički i psihoterapijski smjer u psihologiji koji istražuje ljudsku težnju za moći, osjećaj »manje vrijednosti«, procese kompenzacije i dr.; ~***ni poljoprivrednik (poljodjelac)*** *pov.* onaj koji se bavi samostalno i trajno kojom od poljoprivrednih djelatnosti, a nije udružen u neki pravni subjekt (u zadrugu, kombinat i sl.); **individuálčev** *prid.* koji pripada individualcu; **individuàlist** *m* **1.** onaj koji je po naravi ili po uvjerenju pristaša individualizma **2.** pojedinac koji nije sklon kolektivnom organiziranom djelovanju; individualac; **individualìstičkī** *prid.* koji se odnosi na individualizam i individualiste; **individualìstički** *pril.* kao individualist, na način individualista; **individualizácija** *ž* izdvajanje jednoga, jedinke ili pojedinosti prema osobitim svojstvima, *opr.* generalizacija; **individualìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** nastojanje čovjeka kao društvenog bića da se ostvaruje u posebnostima, osobnim sklonostima i težnjama, koje nadređuje društvenim konvencijama **2.** *sociol.* teorija ili shvaćanje koje u pojedincu gleda najveću vrijednost društva, *opr.* kolektivizam **3.** suprotstavljanje interesa pojedinaca interesima zajednice **4.** načelo djelovanja odvojene ličnosti koja ostvaruje vlastite težnje i pritom ne gleda na interese drugih članova zajednice; **individualizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* individualìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vezati što na određenu osobu, gledati/vidjeti što kao djelo pojedinca ili pojedinačnu pojavu [~ *krivnju*], *opr.* obezličiti; **individùālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* individualac; **ìndividuālno** *pril.* pojedinačno, za sebe; zasebno, *opr.* kolektivno, grupno, masovno; **individuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću, G *mn* -ī⟩ **1.** skup svojstava nekog individuuma po kojima se on razlikuje od drugih **2.** osobina onoga koji je izražen kao osoba i pojedinac [*jaka* ~]; personalitet, osobnost; **indivíduum** (**indivîduum**) *m* **1.** svaki samostalno postojeći organizam **2.** *v.* individua **3.** *razg. pejor.* sumnjiva, beznačajna ličnost; tip

✧ *srlat.* individuum ≃ individualis ≃ *lat.* individuus: nedjeljiv ≃ IN-[1] + dividere: dijeliti

**Indoeurópljani** *m mn etn.* skupno ime za pripadnike naroda koji govore jezike iz indoeuropske porodice (indijski, perzijski, armenski, albanski, baltički, slavenski, grčki, romanski, keltski, germanski i dr.) // **indoeuropèist** *m lingv.* stručnjak koji se bavi indoeuropskim jezicima; **indoeuropeìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* znanost koja proučava indoeuropske jezike; **indoèurōpskī** *prid.* koji se odnosi na

Indoeuropljane △ ~ ***jezici*** *lingv.* jezična porodica koja obuhvaća slavenske, germanske, romanske, keltske, baltijske, indoiranske jezike, grčki, armenski, albanski i neke druge jezike

**indofènōl** *m* ⟨G indofenóla⟩ *kem.* plavo ili plavozeleno organsko bojilo
✧ *v.* ind(igo) + *v.* fenol

**ìndok** *m term.* služba za prikupljanje i pohranjivanje informacija i dokumenata (ob. u većim sustavima) [*~-služba*]
✧ *v.* in (formacija) + *v.* dok (ument)

**Indokína** *ž geogr.* veliki poluotok u *JI* Aziji između Indije i Kine na kojem su Vijetnam, Kambodža, Laos, Tajland, Burma i kopneni dio Malezije, o. 2 mil. km² △ ***Francuska*** ~ *geogr. pov.* dio Indokine koji je 1888–1954. uglavnom bio pod francuskom kolonijalnom vlašću: Vijetnam, Kambodža i Laos // **indokìnēskī** *prid.* koji se odnosi na Indokinu △ ~ ***ratovi*** *pov.* u 20. st. ratovi u Vijetnamu, Laosu i Kambodži u kojima je sudjelovala Francuska (1946–1954), potom SAD (od 1950-ih do 1975)

**indòksīl** *m* ⟨G indoksíla⟩ *kem.* oksidindol, oslobođen iz glikozida indikana, u kojem se nalazi u biljci, djelovanjem kisika iz zraka spoji se u boju indigo; bijeli indigo
✧ *v.* indigo + *v.* (hidr)oksil

**indoktrinírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* indoktrìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** propagirati ili nametati doktrinu (ob. političke doktrine ili ideologije), učiniti/činiti da čijim postupcima ovlada određena doktrina protivno racionalnim razlozima **2.** namjerno dovesti/dovoditi koga u bludnju (u znanosti i sl.) // **indoktrinácija** *ž* **1.** proces ili stanje mišljenja kao posljedica indoktriniranja [*politička ~*] **2.** poučavanje s ciljem namjernog zavođenja u znanstvenu zabludu; **indoktrìnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prožet indoktrinacijom, koji je podlegao indoktriniranju; **indoktrìnīrano** *pril.*, ob. u: [*~ misliti*]; **indoktrìnīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili osobina onoga koji je indoktriniran
✧ *njem.* indoktrinieren ≃ IN-² + *lat.* doctrina: poduka

**indolèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji izbjegava napore, koji ne mari; lijen // **indolèncij|a** *ž* ravnodušnost prema radu i sl. [*patiti od ~e*; *prepustiti se ~i*]; lijenost, tromost, ravnodušnost, nehajnost, nemarnost, indolentnost; **indolèntno** *pril.* na indolentan način [*~ se ponašati*]; **indolèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* indolencija
✧ *lat.* indolens: koji ne osjeća bol ≃ IN-¹ + dolēre: boljeti

**indóli** *m mn* ⟨N ìndōl, G indóla⟩ *kem.* organski spojevi koji sadrže pirolski i benzenski prsten, najjednostavniji indol (benzopirol) $C_8H_7N$, služi za proizvodnju parfema
✧ *krat. v.* ind(igo) + *v.* (benz)ol

**indològija** *ž* skup znanosti koje proučavaju jezike, kulturu, povijest, filozofiju, običaje Indije // **indòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi indologijom; **indòloškī** *prid.* koji se odnosi na indologiju i indologe; **indòloški** *pril.* kao indolog, na način indologa
✧ *v.* Indija + -LOGIJA

**Indònēzija** *ž geogr.* država u *JI* Aziji, na otocima Malajskog arhipelaga između Tihog i Indijskog oceana, 1.919.443 km², 179,1 mil. stan., glavni grad Jakarta // **indònēzījskī** *prid.* koji se odnosi na Indoneziju i Indonežane △ ~ ***jezik***, *v.* bahasa; **Indonéžanin** *m* (**Indonéžānka** *ž*) ⟨N *mn* Indonéžani⟩ stanovnici i državljani Indonezije; **indonéžanskī** *prid.* koji se odnosi na Indonežane; **indonéžanski** *pril.* kao Indonežanin, na način Indonežana

<u>**indoor**</u> (*izg.* ˈindor) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *term.* koji se odnosi na nešto što se događa ili upotrebljava u zatvorenom u, ob. u sportskoj dvorani [*~ prvenstvo*; *~ tenisice*]; dvoranski
✧ *engl.*

**indòra|ti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˈindorān⟩ *reg.* **1.** protkati zlatom, ukrasiti zlatnim nitima [*svaku treću žicu zlatom ~la*] **2.** preliti, premazati žumanjkom da bi se stvorila zlatna pokorica
✧ *tal.* indorare

**indosírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* indòsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *bank.* prenijeti/prenositi mjenicu na drugoga tako da se prijenos zabilježi na poleđini // **indosàment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *pravn.* **1. a.** tiskanica, vrijednosni papir kojim se mjenica prenosi s vjerovnika na drugu osobu **b.** potpis, bilješka na poleđini dokumenta **2.** *trg.* izdavanje (računa), prijenos **3.** ovlaštenje, potvrda, potkrepa; **indòsant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *pravn.* onaj koji prenosi mjenicu; naleđnik, žirant; **indòsātor**

(**indosâtor**) *m pravn.* onaj na koga se mjenica prenosi; žiratar
✧ *njem.* indossieren ← *tal.* indossare: metnuti na se, uprtiti

**Ȉndra** *ž mit.* **1.** u *Vedama* vrhovni bog, ubio zmaja Vrtru, otac Arjune **2.** u kasnijem hinduizmu samo bog kiše i oluje, namjesnik nebesa i čuvar istoka; oružje su mu grom i munja, pije somu za snagu

**ȉndri** *m* ⟨G -ja⟩ *zool.* crno-bijeli polumajmun (*Indris indris*) iz porodice *Indrisidae*, živi na Madagaskaru
✧ *fr.* indri ← *malg.* indry: pogledaj! (pogrešno uzeto za ime životinje)

**in dubiis libertas** (*izg.* ȉn dùbiis libèrtas) u neizvjesnosti; u dvojbi; u dilemi
✧ *lat.*

**in dubio** (*izg.* ȉn dùbio) u sumnji; u dvoumici
✧ *lat.*

**in dubio pro reo** (*izg.* ȉn dùbio prô rèo) u dvojbi treba odlučiti u korist optuženikovu
✧ *lat.*

**indùkcija** *ž* **1.** *fil.* **a.** zaključivanje od pojedinačnih slučajeva prema općim zakonitostima koje njima upravljaju **b.** metodološki postupak zaključivanja od pojedinačnog prema općem, *opr.* dedukcija **2.** *psih.* pojavljivanje čuvstava, misli, asocijacija koji su potaknuti istim psihičkim procesima kod drugih osoba **3.** *biol.* u ranoj fazi embrionalnog razvitka pojava da dio zametka (»aktivno tkivo«) izaziva determinaciju nediferenciranih stanica koje se razvijaju u pojedine organe △ ***električna*** ~, *v.* električni △; ***elektromagnetska*** ~ *fiz.* izazivanje električne struje u vodiču promjenom magnetskog polja oko njega; vodič može mirovati u vremenski promjenjivom magnetskom polju, ili se može gibati tako da na svom putu siječe magnetski tok promjenjivog intenziteta (na taj način proizvode struju elektromagnetski generatori); ***magnetska*** ~ *fiz.* gustoća magnetskog toka, vektorska fizikalna veličina proporcionalna magnetskom polju (simbol B), jedinica: tesla (simbol T); ***potpuna*** ~ *mat.* metoda dokazivanja neke tvrdnje koja vrijedi za svaki prirodni broj, osim konačno mnogo mogućih iznimki, proizlazi iz temeljnog aksioma strukture skupa prirodnih brojeva // **inducíra|ti** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* indùcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izvršiti/vršiti indukciju **2.** *pren.* uvesti/uvoditi ili dovesti u stanje kao da je izvršena indukcija [*~li su naciju u svoje traume*]; napeti, elektrizirati, frustrirati, podići temperaturu kome; **indùcīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na indukciju, koji je potaknut čime △ ***~e investicije*** *ekon.* dio investicija koji je potaknut povećanjem potrošnje; ***~i porođaj*** *med.* umjetno izazvan porođaj radi sigurnosti djeteta ili majke (carski rez ili poticanje umjetnih trudova); **indùkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na indukciju (**2**) [*~a struja*; *~i aparati*; *~i motor*] △ ***~a peć*** metalurška električna peć u kojoj se materijal grije (najčešće radi taljenja) u njemu induciranim vrtložnim strujama; ***~i kalem*** vrsta transformatora za proizvodnju izmjenične struje (ili udara izmjenične struje) visokog napona, radi na principu elektromagnetske indukcije; **induktàncija** *ž*, *v.* induktivitet; **ȉnduktīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ dobiven indukcijom (**1**) [*~na metoda*; *~ni zaključak (dokaz)*]; **induktivȉtēt** *m* ⟨G induktivitéta⟩ *fiz.* svojstvo električnog kruga da stvara elektromotornu silu promjenom struje koja teče kroz taj električni krug (samoinduktivitet, simbol L) ili promjenom struje koja teče kroz neki susjedni električni krug (međusobni induktivitet, simbol M), jedinica: henri (simbol H); induktancija, induktivnost, *usp.* elektromagnetska indukcija, *v.* indukcija △; **ȉnduktīvno** *pril.* na induktivan način [~ *zaključivati*]; **induktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* induktivitet; **ȉnduktor** *m* **1.** *fiz.* zavojnica koja posjeduje određeni induktivitet i koja se koristi upravo radi tog svojstva **2.** *inform.* sklopovni element određenog induktiviteta; prigušnica
✧ *lat.* inductio ≃ inductus: doveden ← inducere: dovesti; inductor: uvoditelj

**indulgèncija** *ž* **1.** *pov. crkv. kat.* **a.** oprost od grijeha, opraštanje kazne grešniku **b.** dokument kojim crkveni dostojanstvenik daje oprost od grijeha **2.** popustljivost, blagost
✧ *lat.* indulgentia ≃ indulgere: biti blag, popuštati

**indùlīn** *m* ⟨G indulína⟩ *kem.* modrosivo katransko bojilo topljivo u alkoholu
✧ *v.* indigo + -IN

**ȉndult** *m pravn.* **1.** zakonom ili zakonitim činom određeno odgađanje roka plaćanja; moratorij, pomilovanje (u feudalnom pravu produženje roka u kojem se mora zatražiti posjed lenskog dobra; u crkvenom pravu dopuštenje služenja osobitim pravom ili povlasticom) **2.** *vojn.*

dopuštenje brodu da napusti neprijateljsku luku u kojoj ga je zatekao početak rata **3.** *kat.* svako dopuštenje koje Sveta Stolica daje nekome kao izuzetak od općeg zakona Crkve; dispenza, privilegij
✧ *srlat.* indultum ← *lat.* indulgēre: biti blag, obziran, popustljiv

**indurácija** *ž pat.* otvrdnuće organa ili tkiva urastanjem ili pretvaranjem u vezivno
✧ *lat.* induratio

**industrial** (*izg.* indàstriel) *m glazb.* glazbeni stil proizašao iz post-punka; utemeljen uglavnom na sintetskom elektronskom ritmu, sintesajzerima i semplovima na štetu melodije
✧ *engl.*

**indùstrija** *ž* **1.** ukupnost mehaniziranog i automatiziranog radnog procesa kojemu je cilj prerađivanje sirovina ili poluproizvoda u gotov proizvod **2.** grana proizvodnje i trgovine [*informatička* ~; *kožarska* ~] △ ~ ***zabave*** (*engl.* show business) aktivnost zabavljanja široke publike (kazalište, TV, film, koncerti, cirkusi i sl.); ***laka*** ~ ona u kojoj se proizvode predmeti ili proizvodi za široku potrošnju; ***teška*** ~ ona koja uglavnom proizvodi sredstva za proizvodnju (strojeve) i poluproizvode // **industrijálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G industrìjālācā⟩ vlasnik industrijskog poduzeća; poduzetnik; **industrijálčev** *prid.* koji pripada industrijalcu; **industrijalizácija** *ž* politika i proces razvijanja industrije; **industrijalizírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* industrijalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uvesti/uvoditi industrijski način proizvodnje za razliku od obrtničkog; provesti/provoditi industrijalizaciju **2.** prikladnom tehnologijom proizvesti/proizvoditi u velikim količinama i serijama, *opr.* ručnim radom, obrtnički, ručno; **industrìjālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* industrijalac; **indùstrījsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na industriju [~*o poduzeće*; ~*a proizvodnja*; ~*a revolucija*] **2.** koji je proizveden u industriji [~*i dizajn*] **3.** koji služi kao sirovina u industriji [~*e biljke*, *v.*] **4.** u kojem je industrija razvijena [~*i centar*; ~*i grad*] △ ~***a demokrácija*** *term.* opći naziv za sve oblike sudjelovanja radnika u upravljanju; ~***a država*** *term.* država u kojoj prevladava nepoljoprivredno stanovništvo, a pretežan dio proizvodnje i dohotka potječe iz industrije; ~***a psihològija*** grana primijenjene psihologije koja istražuje psihološke probleme u industrijskom radu; ~***a revolúcija*** *pov.* veliki prevrat u ekonomskom i društvenom životu koji je nastao pronalaskom parnoga stroja i uvođenjem strojeva u proizvodnju dobara (umjesto dotadašnje manufakturne proizvodnje) potkraj 18. i u prvoj pol. 19. st.; ~***e (téhničke) bìljke*** biljke čiji dijelovi (stabljike, listovi, plodovi i dr.) služe kao sirovine u prerađivačkoj industriji (uljarice, biljke za proizvodnju šećera, alkohola itd.); ~***o oblikovanje***, *v.* dìzajn; **indùstrījski** *pril.* na industrijski način [~ *proizvoditi*]
✧ *lat.* industria: radinost

**ȉndžīl** (**indžȉjel**) *m* ⟨G indžíla⟩ *isl.* naziv za evanđelje
✧ *tur.* incil ← *srgrč.* Enaggélion

**ȉndžīr** *m* ⟨G indžíra⟩ *bot. reg.*, *v.* smokva
✧ *tur.* incir ← *perz.* enğīr

**inđènjati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* inđènjao⟩ *reg.* organizirati što, urediti, srediti što, učiniti da se stvari odvijaju prema zamislima, učiniti da što (npr. stroj) funkcionira
✧ *tal.* ingegnare: dovijati se ≃ ingegno: duh, nadarenost

**inedíta** *sr mn* **1.** *pov.* tekstovi koji još nisu tiskani; rukopisi **2.** *glazb.* glazbena djela koja nisu izvedena nakon što su nastala [*ta/ova* ~]
✧ *lat.* ← ineditus: neobjavljen

**ȉnenarhitekt** *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ *reg.* arhitekt za uređenje interijera
✧ *njem.* Innenarchitekt

**inèptan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je neprikladan; neskladan, nezgrapan **2.** koji je budalast; glup, besmislen // **inèpcija** *ž rij. knjiš.* **1.** pomanjkanje razboritosti, nepromišljen čin; ludost, glupost, budalaština **2.** bezvrijedna stvar, nešto beznačajno, trica
✧ *lat.* ineptus

**inèrcij|a** *ž* **1.** *fiz.* svojstvo tijela kojim se ono opire promjeni stanja gibanja; ako na tijelo ne djeluje sila i ako ono miruje, tada ostaje u stanju mirovanja, a ako se giba jednoliko po pravcu tada ostaje u stanju jednolikog gibanja po pravcu, tijelo može promijeniti stanje gibanja jedino kada na njega djeluje neka sila, inercija je izraz otpora toj promjeni a veličina tog otpora (mjera inercije) je masa tijela [*Galilejev zakon* ~*e*] **2.** *pren.* odsutnost kretanja, volje za kretanjem i djelovanjem; nepokretnost, nedjelatnost, tromost (o osobi, o društvu) // **ȉnercijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima svojstva inercije (1) △ ~***ni sustav***

*fiz.* sustav u kojem se tijela na koja ne djeluje nikakva sila gibaju jednolikom brzinom po pravcu, postoji mnoštvo inercijalnih sustava i svaki inercijalni sustav se u odnosu na svaki drugi giba jednolikom brzinom po pravcu, Newtonovi zakoni vrijede u inercijalnim sustavima, ali ne vrijede u sustavima koji se ubrzavaju; **inèrcījskī** *prid.* koji se odnosi na inerciju; **inèrcījski** *pril.* uz pomoć inercije; **inèrtan** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je bez inicijative; nepoduzetan, trom, nepokretan, pasivan (**1**); **inèrtno** *pril.* na inertan način; tromo [~ *živjeti*]; **inèrtnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je inertan; nedjelovanje, pomanjkanje pobuda, nepokretljivost, učmalost, nepokretnost, nedjelatnost, tromost, inercija (**2**) [~ *duha*]

✧ *lat.* inertia: nespretnost, tromost

**inervácija** *ž fiziol.* povezanost izvršnog i osjetnog organa živcima koji prenose podražaj od organa prema mozgu ili impuls od mozga prema izvršnim organima; oživčenje

✧ *nlat.* innervatio ≃ IN-² + *lat.* nervus: živac

**Ȋnes** ⟨*indekl.*⟩ ž. os. ime (španjolskoga podrijetla), *v.* Agneza

**in extenso** (*izg.* ȉn ekstènso) fraza koja se ob. upotrebljava pri opširnu citiranju (o tekstu, nečijem iskazu i sl.); nadugo, naširoko

✧ *lat.*: u punoj dužini

**in extremis** (*izg.* ȉn ekstrémis) *pravn.* u slučajevima kad su pojedine radnje učinjene u krajnjem trenutku postupak je blaži i vodi se s manje formalnosti; na kraju krajeva

✧ *lat.* in extremis momentis: u posljednjim trenucima, na samrti

**in facto** (*izg.* ȉn fȁkto) u činu; doista; uistinu; u srži; u stvari

✧ *lat.*

**ȉnfalibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ne može pogriješiti nepogrešiv; siguran, pouzdan // **infalibilìtēt** *m* ⟨G infalibilitéta⟩ *kršć.* nezabludivost, nepogrešivost △ ~ ***pape*** nepogrešivost poglavara Katoličke crkve kod katolika; ~ ***Svetog pisma*** kod protestanata

✧ *srlat.* infallibilīs ≃ IN-² + *lat.* fallere: zavaravati

**infámija** *ž* niskost u postupcima prema drugome; podlost, nečasnost, podmuklost, prljavost; infamnost // **ȉnfām|an** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji je prljav u postupcima prema drugome, nizak u postupcima; podmukao, podao, nečastan [~*an čin*; ~*na laž*]; **infámnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* infamija

✧ *lat.* infamia

**ȉnfant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ prestolonasljednik u nekim zemljama (ob. u Španjolskoj); princ, kraljević // **ȉnfantkinja** *ž*, *v.* infant

✧ *šp.* infante ≃ *lat.* infans: *v.* infantan

**infȁnt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na infante, na djecu, na nedorasle △ ~***na industrija*** *term.* industrija u povojima čiji razvoj država mora poticati posebnim mjerama i štititi od inozemne konkurencije

✧ *lat.* infans: koji ne može govoriti, nejak, neodrastao; dijete

**infantèrija** *ž vojn.* pješaštvo, pješadija // **infantèrist** *m* vojnik koji služi u infanteriji; pješak, pješadinac

✧ *tal.* infanteria ← infante: dječak, vojnik-pješak

**infantìcīd** *m* ⟨G *mn* infaticída⟩ ubojstvo djeteta koje izvrši jedan od roditelja (širi pojam od čedomorstva); djecoumorstvo, djecoubojstvo, *usp.* čedomorstvo

✧ *lat.* infanticidium ≃ infans: dijete + -CID

**infȁntīl** *m* ⟨G *mn* infantíla⟩ *ekspr.* onaj koji je kao dijete djetinjast, nedorastao, nezreo; infantilac //**ȉnfantīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je djetinjast; nezreo; **infantílčev** *prid.* koji pripada infantilcu; **infantilȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *pat.* zastoj tjelesnog, intelektualnog i emocionalnog razvitka na razvojnom stupnju djeteta [*fizički (somatski)* ~; *psihički* ~] **2.** *razg.* infantilan postupak ili ponašanje △ ***spolni*** ~ *pat.* zakočenost u razvoju spolnoga nagona ili spolnih organa; **infȁntīlka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* infantilac; **ȉnfantīlno** *pril.*, ob. u: [~ *se ponašati*]; **infantílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je infantilan ili svojstvo onoga što je infantilno; djetinjastost, nedoraslost; naivnost; zaostalost

✧ *lat.* infantilis

**infantílac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G infȁntīlācā⟩, *v.* infantil

**ȉnfarkt** *m* **1.** *pat.* lokalizirano područje nekroze stanica (tkiva) koje nastaje uslijed naglog prekida (smanjenja) prokrvljenosti, najčešće zbog začepljenja krvne žile [~ *srca*; ~ *pluća*; ~ *mozga*] **2.** *pren. razg.* zastoj, prekid [*došlo je do prometnog* ~*a*] // **infȁrktāš** *m* ⟨G infarktáša⟩ *razg.* onaj koji je prebolio infarkt (ob. srca); **infarktȁšica** *ž*, *v.* infarktaš; **ȉnfarktn|ī** *prid.* **1.** koji nastaje od infarkta, koji ima

svojstva infarkta [*~o stanje*] **2.** *pren.* koji je nepodnošljiv, stresan [*~a situacija*]
✧ *nlat.* infarctus ← *lat.* infartus ← infarcire: ispuniti, nabiti

**ˈìnfatigabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *knjiš.* koji neumorno radi, koji je neumoran
✧ *lat.* infatigabilis ≃ IN-[1] + fatigare: umoriti, izmučiti

**in favorem** (*izg.* ˈìn favórem) u korist
✧ *lat.*

**infectis rebus** (*izg.* infèktis rêbus) neobavljena posla
✧ *lat.*

**infèkcija** *ž pat.* **1.** prodor patogenih mikroorganizama koji uzrokuju oboljenje pojedinog organa ili sistemsku bolest cijelog organizma **2.** stanje koje je rezultat takva prodora **3.** infektivna bolest; zaraza, okuženje // **infèkcījskī** *prid. pat.* koji se odnosi na infekciju △ ~ ***šok*** *pat.* teško stanje koje se javlja kod teških infekcija (pada tlak, otkazuju bubrezi, pluća i moždane funkcije), ob. u starijih osoba; **ìnfekt** *m* ⟨G -kātā⟩ ono što uzrokuje infekciju, ono čime je što inficirano; **ˈìnfektīv|an** *prid.* ⟨*odr*: -vnī⟩ koji ima svojstva da izaziva infekciju [*~na bolest*; *~na žutica*]; zarazan; **inficīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je zaražen; **inficíra|ti** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* infìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* inficīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** zagaditi/zagađivati, okužiti mikroorganizmima koji prenose bolest; zaraziti **2.** prenijeti/prenositi kome bolest **3.** *pren.* djelovati tako da se izazove loše stanje, da se zatruju odnosi i sl.; zagaditi [*mržnja je ~la ljude*]
✧ *lat.* infectum ← inficere: zaraziti

**infektològija** *ž med.* grana medicine koja proučava uzroke, simptome i liječenje zaraznih bolesti // **infektòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* onaj koji se bavi infektologijom, proučavanjem i liječenjem zaraznih bolesti; **infektòloškī** *prid.* koji se odnosi na infektologe i infektologiju; **infektòloški** *pril.* kao infektolog, na način infektologa
✧ *v.* infekcija + -LOGIJA

**ìnfer** *m reg.* željezna rešetka na prozoru
✧ *tal.* inferriata

**ˈìnferiōr|an** (∅, prema komu) *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ slabiji u poželjnim svojstvima prema drugome, niži u nekoj klasifikaciji, hijerarhiji, *opr.* superioran △ ***~na dobra*** *sociol.* dobra koja potrošač nabavlja u većoj količini kada mu prihodi opadaju, a u manjoj količini kada mu prihodi rastu (npr. nekvalitetna hrana) // **ˈìnferiōrno** *pril.* na inferioran način [*~ se osjećati*]; **inferiórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je inferioran [*izazvati osjećaj ~i kod koga*], *opr.* sùperiornost
✧ *lat.* inferior: niži

**inferírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* infèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvesti/izvoditi zaključak, steći/stjecati uvjerenje // **inferèncija** *ž* izvođenje zaključaka, zaključivanje
✧ *lat.* inferre ≃ IN-[2] + ferre: nositi, donijeti

**ˈìnfernāl|an** *prid.* ⟨*odr*: -lnī⟩ koji je kao iz pakla; proklet, strašan, nepodnošljiv; paklen, opak, zao, zloban; dijaboličan [*trpio je ~ne bolove*] // **infèrnālija** (**infernâlija**) *ž ekspr.* ono što izaziva predodžbu pakla, strašna, paklena muka; užas, jezovitost, strahota
✧ *lat.* infernalis ≃ infernus: smješten dolje, podzemni

**ìnferno** (**infèrno**) *m* **1.** *rel.* boravište duša mrtvih, gdje duše grešnika trpe vječne muke; pakao **2.** *pren.* **a.** teško, nepodnošljivo stanje, velika patnja **b.** mjesto gdje sve nalikuje paklu
✧ *tal.* ← *lat.* infernus

**infertílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pat.* vrsta neplodnosti žena kod koje postoji mogućnost začeća, ali plod umire u ranoj trudnoći
✧ *lat.* infertilis: neplodan

**infestácija** (∅, čega) *ž* stanje i djelo uništenja svega značajnog, vrijednog, plodnog; pretvaranje u pustoš, ostavljanje za sobom pustoši; pustošenje
✧ *lat.* infestatio

**infeudácija** *ž pov.* davanje zemljišta u leno, uvođenje u posjed, podjeljivanje feuda, zasnivanje vazalskog odnosa
✧ *srlat.* infeudatio ≃ IN-[2] + *v.* feud

**infibulácija** *ž* običaj stavljanja pojasa nevinosti
✧ *lat.* infibulatio ≃ infibulare: sapeti kopčom (kožicu prepucija)

**inficírati**, *v.* infekcija

**ìnfiks** *m* ⟨G *mn* ˈìnfīksā⟩ *gram.* afiks koji se u tvorbi umeće u korijen riječi, čest u nekim jezicima (npr. austronezijskim), u indoeuropskim jezicima rijedak (npr. n u *lat.* iu-n-gere: uprezati); umetak
✧ *lat.* infixus: utaknut ← infigere: utaknuti, zabiti

**infiltrírati** *dv.* ⟨*prez.* infìltrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) svojom te-

kućinom povećati/povećavati količinu druge tekućine; ulijevati **2.** (se) *pren.* uvući/uvlačiti se postupno ili neopaženo (u neprijateljski teritorij i sl.) **// infiltrácija** *ž* **1.** propuštanje koga, čega da prođe, da prodre, da se probije kroza što; prodiranje, cijeđenjem ulaženje u drugu tekućinu **2.** *fiziol.* **a.** ulaženje ili nakupljanje u tkivu tvari i stanica koje se tu normalno ne nalaze **b.** *med.* ubrizgavanje (lijeka, anestetika i sl.) **3.** *pren.* neopaženo uvlačenje na neprijateljski teritorij, u neprijateljske redove (o obavještajcima i sl.) **4.** *hidr.* kretanje vode s površine u tlo; količina infiltracije jednaka je ukupno paloj oborini umanjenoj za gubitke intercepcije (zahvaćanja) po biljkama, retenciji u udubinama na Zemljinoj površini te površinskom otjecanju; **infiltrāt** *m* ⟨G *mn* infiltráta⟩ *pat.* stvaranje, nagomilavanje neuobičajenih organskih proizvoda u tjelesnim tkivima [*tuberkulozni* ~]; **infiltrīrānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je infiltrirano

✧ *njem.* infiltrieren ≃ IN-² + *v.* filtar, filtrirati

**in fine** (*izg.* ʽin fīne) na koncu; na kraju

✧ *lat.*

**ʽinfinītan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je bez kraja, beskrajan; beskonačan, bezgraničan, trajan, neprestan **2.** *gram.* neodređen, bezličan [~ *oblik*]

✧ *lat.* infinitus

**infinitezʽimāl** *m* ⟨G infinitezimála⟩ *mat.* beskonačno malena veličina **//ʽinfinitezimālnī** *prid.* koji se odnosi na infinitezimale △ ~ ***račun*** *mat.* metoda računanja s beskonačno malim veličinama, obuhvaća diferencijalni i integralni račun

✧ *fr.* infinitésimal ≃ *nlat.* infinitesimus: beskonačan po redu ≃ *lat.* infinitus: beskonačan

**ʽinfinitīv** *m gram.* neodređeni glagolski oblik, tvori se nastavkom *-ti* [*nosi + ti → nositi*; *strig + ti → strići*] **//ʽinfinitīvnī** *prid.*, ob. u: [~ *oblik*]

✧ *lat.* (modus) infinitivus: neodređen (oblik)

**infinítum** *pril.* beskonačno, beskrajno, neizmjerno, ob. u: [*ad* ~]

✧ *lat.* infinitum

**infirmʽitēt** *m* ⟨G infirmitéta⟩ **1.** *med.* slabost, nejakost, nemoć, iznemoglost **2.** *pren.* nemanje jake volje, popustljivost, neotpornost, bespomoćnost

✧ *njem.* Infirmität ← *lat.* infirmitas

**infìša|ti** (se u koga, u što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ʽinfišān⟩ *reg.* zaludjeti se kim ili čim, postati rob fiksne ideje, zanijeti se preko mjere nekom osobom ili ljubavlju prema komu ili čemu [*~o je u nju (djevojku)*; *~n u politiku*]

✧ *tal.* in + fissare ← *lat.* fixus

**inflácij|a** *ž* **1.** *ekon.* proces kontinuiranog rasta cijena, odnosno kontinuiranog opadanja vrijednosti novca; posljedica neravnoteže u gospodarstvu (povećanje novca u optjecaju prema maloj količini robe i usluga) [*galopirajuća ~a*; *zauzdati ~u*] **2.** *pren.* pretjerano povećanje količine čega uz smanjenje vrijednosti, važnosti, dosega [*~a riječi*] **// inflácījskī** *prid.* koji se odnosi na inflaciju; inflacioni △ ~ ***porez*** *ekon.* prihod koji država ubire iz novčane emisije; viši je što je i inflacija viša; **inflácījski** *pril.* kao inflacija, na način inflacije; **ʽinflaciōnī** *prid.*, *v.* inflacijski; **ʽinflatōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je dio inflacije, posljedica inflacije [*~na novčanica*]; koji djeluje tako da izaziva inflaciju △ ***~ni pritisak*** *ekon.* namjerno povećanje količine novca u optjecaju koje izaziva lagani porast cijena i potiče investicijsku aktivnost; **ʽinflatōrno** *pril.* na inflatoran način [*djelovati* ~]

✧ *engl.* inflation ← *lat.* inflatio: nadimanje

**in flagranti** (*izg.* ʽin flagrànti) na činu; na samom djelu [*zateći* ~; *uhvatiti* ~]

✧ *lat.* in flagranti (acto): u goruće, (činu)

**inflamácija** *ž pat.* lokalna reakcija živog tkiva na ozljede, visoke i niske temperature, tvari, klice itd.; upala, upaljenost

✧ *lat.* inflammatio

**ʽinfleksibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *gram.* koji se ne može mijenjati, riječi bez deklinacije ili konjugacije **2.** koji nije podvrgnut promjenama, kojeg nije moguće promijeniti, čiju odluku nije moguće promijeniti; nefleksibilan, krut, postojan (o osobi)

✧ *lat.* inflexibilis

**inflèksija** *ž* **1.** *mat.* svojstvo krivulje da u nekoj točki prelazi s jedne strane tangente na drugu; prijevoj **2.** mijenjanje tona i modulacija glasa (u glumi)

✧ *lat.* inflexio ≃ IN-² + *v.* fleksibilan, fleksija

**infloresćéncij|a** *ž bot.* stanje kada izrasta cvijet [*biti u ~i*; *vrijeme ~e*]; cvat, cvjetanje

✧ *nlat.* inflorescentia ≃ *lat.* inflorescere: cvjetati

**influènca** *ž pat. reg.* **1.** *v.* gripa[1] **2.** opći naziv za bolesti izazvane prehladom popraćene vrućicom i klonulošću

✧ *tal.* influenza ≃ *lat.* influere: utjecati, prodirati

**influèncija** *ž* **1.** djelovanje na koga ili što tako da izgrađuje ili mijenja postupke (ponašanje i uvjerenja); utjecaj **2.** *fiz.* razdvajanje naboja u vodiču koji se nalazi u stalnom električnom polju, uslijed različitih smjerova djelovanja sila na pozitivne i negativne naboje △ ***električna*** ~ *fiz.* pojava nastajanja električnog naboja na vodljivim materijama djelovanjem električnog polja; ***magnetska*** ~ magnetiziranje željeza i drugih fero- tvari u magnetskom polju // **influírati** (na koga, na što) *dv.* ⟨*prez.* inflùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti ili izvršiti utjecaj, djelovati na koga ili što; utjecati na koga, što
✧ *srlat.* influentia ≃ influere: utjecati

**info** (*izg.* ȉnfo) *m* **1.** *inform. krat.* prema informacija **2.** (Info) naziv velesajamskog godišnjeg okupljanja informatičke struke na Zagrebačkom velesajmu △ ~ ***box*** (*izg.* ~ bòks) *inform.* adresa na internetu i sl. gdje se mogu naći korisne informacije
✧ *engl.*

**informácija**, *v.* informirati

**informàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanstvena disciplina koja proučava pronalaženje, primanje, spremanje i prijenos podataka, te njihovu obradu i uporabu pomoću računala // **informàtičār** *m* onaj koji se bavi informatikom; **informàtičārev** (**informàtičārov**) *prid.* koji pripada informatičaru; **informàtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* informatičar; **informàtičārskī** *prid.* koji se odnosi na informatičare; **informàtičārski** *pril.* kao informatičar, na način informatičara; **informàtičk|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na informatiku △ ~***a revolucija*** *term.* suvremena tehnološka revolucija kojom se širenjem informatizacije unapređuje materijalna osnova društvenoga života i razvoja uvođenjem, proizvodnim iskorištavanjem i permanentnim revolucioniranjem novih energetskih izvora, novih materijala, sredstava za proizvodnju i proizvodnih snaga; informacijska eksplozija; ~***a tehnologija*** tehnologija zasnovana na primjeni elektronike i fotonike u proizvodnim, komunikacijskim i uslužnim djelatnostima (hardver, softver, telematika); visoka tehnologija, hi-tech; **informàtički** *pril.* na način informatike [~ *se osposobiti*]; **informatizácija** *ž* **1.** uvođenje i širenje uređaja za elektroničko prikupljanje, pohranjivanje i obradu bitnih podataka i informacija namijenjenih raznim korisnicima (nastavak procesa industrijalizacije, mehanizacije i automatizacije) **2.** opskrbljivanje korisničkog sustava kompjuterima i svom hardverskom i programskom opremom; **informatizírati** (što, za) *dv.* ⟨*prez.* informatìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uvesti/uvoditi informatizaciju, (pro)širiti rezultate informatike
✧ *engl.* informatics ≃ *rus.* informátika

**informatològija** *ž* znanost koja istražuje oblike, strukture i funkcije informacijsko-dokumentacijske djelatnosti u pojedinim društvima
✧ *v.* informacija + -LOGIJA

**Informbìrō** (**Ȉnformacioni bìrō**) *m* ⟨G Informbiròa⟩ *pov.* savjetodavno i direktivno tijelo Komunističke partije Sovjetskog Saveza i nekih drugih europskih komunističkih partija (1947–1956), osnovano radi koordinacije idejnog i političkog djelovanja i čvršćeg utjecaja SSSR-a; Kominform △ ***Rezolucija*** ~***a*** rezolucija iz 1948. koja politički i ideološki osuđuje Komunističku partiju Jugoslavije // **informbiròovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ pristalica Informbiroa (ob. onaj koji se izjasnio za Rezoluciju Informbiroa); kominformovac; **informbiròōvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* informbiroovac; **informbiròovskī** *prid.* koji se odnosi na Informbiro i informbiroovce; kominformovski; **informbiròovski** *pril.* kao informbiroovac, na način informbiroovaca; **informbiróvština** *ž pol. pejor.* pogledi i stavovi onih koji zastupaju ili simpatiziraju Informbiro

**informel** (*izg.* enformȅl) *m lik.* pravac apstraktne umjetnosti nastao o. 1945, odbacuje organiziran oblik izraza, orijentiran na umjetnikove emocionalne impulse, instinkt i automatsku gestu
✧ *fr.*

**informírati** *dv.* ⟨*prez.* infòrmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što) dati/davati informaciju, obavijestiti/obavještavati, u više smjerova razmjenjivati informacije posredstvom novina, televizije i drugih medija **2.** (se) tražiti informaciju, dobiti informaciju; obavijestiti/obavještavati se // **informácij|a** *ž* **1.** obavijest o činjenicama, izvještaj o čemu [*šalter za* ~*e*] **2.** novost koju prenosi koja izvjestiteljska agencija, radio ili televizija; podatak **3.** *inform.* **a.** rezultat obrade podataka [*dati* ~*u*; *prenijeti*

*~u*] **b.** podaci u bilo kojem stupnju obrade podataka △ ***genetička ~a*** *biol.* informacija koja staničnim organizmima omogućuje da u odgovarajućim razvojnim fazama ispune genetski upravljanu biokemijsku reakciju; **informácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na informacije, obavijesti △ ***~a ekonomija*** *ekon.* gospodarstvo u kojem informacija postaje glavni resurs privređivanja (termin se pojavljuje 1976); ***~a eksplozija***, *usp.* informatička revolucija, *v.* informatički △; ***~a superautocesta*** *term.* informacijska i komunikacijska infrastruktura na globalnoj razini; omogućuje velik protok digitaliziranih informacija; ***~a tehnologija*** tehnologija koja se koristi za upravljanje i obradu informacija (računala, telekomunikacije i sl.); ***~a znanost*** (često i u *mn*) znanost o skupljanju, organiziranju, obradi i širenju informacija; ***~i sustav (sistem)*** *term.* organizacijski adekvatno i funkcionalno usmjeren sustav djelovanja sa zadatkom da prikuplja, memorira, obrađuje i distribuira podatke i informacije korisnicima [*kompjuterski ~i sustav*]; ***~o društvo*** *term.* društvo u kojem su informacije i znanje, ako se praktično iskoriste, odlučujući činitelji gospodarskog i ostalog društvenog života; ***~o središte*** *term.* **1.** središte upravljanja i širenja informacija u nekoj organizaciji **2.** specijalizirani kompjuterski sustav posvećen pronalaženju informacija i podršci u odlučivanju; **ˋìnformatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji sadrži informacije, koji je pun informacija, koji služi za informacije; instruktivan, poučan △ ***pozvati na (obaviti) ~ni razgovor*** razgovor za prikupljanje informacija u istražne svrhe, ob. od strane policije od osoba za koje se pretpostavlja da posjeduju informacije koje mogu rasvijetliti istragu; **ˋìnformatīvno** *pril.*, ob. u: [*~ djelovati*]; **informatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je informativno [*velika/mala ~*; *visoka/niska ~*]; **infòrmātor** *m* (**informâtor**) **1.** izvjestitelj **2.** doušnik, potkazivač, denuncijant; **infòrmīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji posjeduje informacije; **infòrmīrano** *pril.*, ob. u: [*~ prosuđivati*]; **infòrmīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je informiran; obaviještenost, upućenost

✧ *njem.* informieren ← *lat.* informare: oblikovati

**infòtati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* infòtām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìnfotān⟩ *reg.* razljutiti se, postati mrzovoljan

✧ *mlet.* infotarse: naljutiti se

**INFRA-** kao prvi dio riječi znači da je ispod, pod-, niže od onog što je u drugome dijelu [*infrastruktura*]

✧ *lat.* infra (*prij.*)

**ìnfracrven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ ultracrven, ob. u: △ ***~e (toplinske) zrake*** *fiz.* (simbol IR) elektromagnetske zrake (fotoni) s većom valnom duljinom (manjom energijom) od vidljivog dijela spektra ali s manjom valnom duljinom od radiovalova (prenose toplinu, prodiru kroz maglu, omogućuju noćno fotografiranje); molekule vibriraju u infracrvenom području dajući vrlo karakteristične IR spektre, stoga se ti spektri mogu koristiti za preciznu identifikaciju molekula

✧ INFRA- + *v.* crven

**infràkcija** *ž* **1.** *pat.* nepotpun prijelom kosti u obliku pukotine; naprslina, napuknuće **2.** *pravn.* prekoračenje zakonskih odredaba bez težih posljedica po oštećenika što podrazumijeva lakšu kaznu; prijestup, prekršaj

✧ *lat.* infractio ≃ infringere: lomiti

**infrastruktúra** *ž* **1.** sve ono što je osnova ili temelj nekog objekta **2.** *ekon.* osnovne pogodnosti, preduvjeti, olakšice za funkcioniranje nekog sustava, djelatnosti [*turistička ~*] △ ***državna ~*** *term.* promet, energetika, telekomunikacije (za razliku od znanosti, školstva, zdravstva, kulture, socijalne zaštite i uprave); ***urbana ~*** *term.* promet, komunalne službe (vodovod, plin, kanalizacija i sl.) **//** **infrastrùktūrnī** *prid.* koji se odnosi na infrastrukturu [*~ objekti*]

✧ *njem.* Infrastruktur ≃ INFRA- + *v.* struktura

**ˋìnfrazvūk** *m* ⟨N *mn* -ukovi⟩ *fiz.* zvuk koji nastaje pri svakom poremećaju ravnotežnog stanja elastične sredine (npr. zraka), oscilacija zvučnog vala tako je mala da je ljudsko uho ne može osjetiti

✧ INFRA- + *v.* zvuk

**ˋìnfula** *ž* **1.** *pov.* **a.** povez od bijele vune s crvenim prugama oko čela rimskih svećenika i vestalinki, ob. kao znak nepovredivosti **b.** (*mn*) vrpca koja se s kraljevskih kruna ili biskupskih mitra spušta na leđa **2.** stilizirana stožasta kapa biskupa koju nosi na obredu; mitra **//** **infulírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* infùlīrām,

*pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dodijeliti/dodjeljivati biskupsku čast
✧ *lat.* infula

**in futurum** (*izg.* ˋin futúrum) ubuduće
✧ *lat.*

**ˋinfūz** *m* ⟨G infúza⟩ *reg.* napitak koji se dobije tako da se usitnjeno ljekovito bilje prelíje vrelom vodom; oparak
✧ *lat.* infusum ← infundere: ulijevati

**ˋinfūzija** (**infúzija**) *ž* **1.** *med.* unošenje velike količine tekućine (fiziološke otopine, otopine glukoze i drugo) u organizam (raznim načinima) **2.** *pren. publ.* pomoć, kredit i sl. što se daje ili ulaže u koga ili što da oživi svoju djelatnost ili proizvodnju [*kreditna* ~] **3.** *rel.* praksa prilikom krštenja, krštenik se triput polijeva vodom po glavi pri čemu se izgovara formula krštenja
✧ *lat.* infusio: nalijevanje

**infùzōrije** (**infuzôrije**) *ž mn zool.* mikroskopski sitni, većinom jednostanični organizmi u ustajaloj vodi (*Infusoria*) (npr. papučica, euglena); naljevnjaci, trepetljikaši
✧ *nlat.* infusoria

**in gamba** (*izg.* in gâmba) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ i *pril. reg.* koji se dobro drži za svoju odmaklu dob; poletan, čio, držeći
✧ *tal.*

**Ingarden** (*izg.* Ingàrden), **Roman Witold** (1893–1970), poljski filozof, fenomenolog, estetičar; izvršio veliki utjecaj na suvremenu teoriju književnosti (*Književno umjetničko djelo*)

**in genere** (*izg.* ˋin gènere) općenito; uopće
✧ *lat.*

**ˋingeniōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima inventivan duh, oštrouman; duhovit, konstruktivan [~ *čovjek*; ~ *projekt*] // **ingenióznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ingeniozan; oštroumnost, duhovitost, dovitljivost, darovitost, genijalnost
✧ *lat.* ingeniosus ≃ ingenium: prirođena darovitost, oštroumnost

**ingerèncija** *ž* djelokrug u kojem se kreću čije odluke, doseg kompetencije, mjerodavnost, upletanje, utjecanje, posredovanje [*to nije njegova* ~] // **ingerírati** (se u što) *dv.* ⟨*prez.* ingèrīrām se, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ iskoristiti ingerenciju
✧ *njem.* Ingerens ← *fr.* ingérence ≃ *lat.* ingerere: (se) upletati se, nametnuti (se)

**ˋingōrdo** *m reg.* onaj koji želi dobiti više nego što mu pripada ili što zaslužuje; lakomac, gramzivac, pohlepnik [*onaj* ~] // **ˋingōrdast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je gramziv na što, ob. na novac
✧ *tal.*

**ˋingot** *m* **1.** odljevak metala dobiven u kokili; šipka, blok **2.** u metalurgiji kalup za dobivanje različitih odljevaka
✧ *engl.*: (nešto) uliveno

**ingredˋijent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ sastavni dio, komponenta; kemijski element ili spoj koji čini s drugima neku cjelinu; sastojak, dodatak, primjesa, začin, ingredijencija // **ingredijèncija** *ž*, *v.* ingredijent (**1**)
✧ *lat.* ingrediens: koji ulazi, sastavni ← ingredi: ući, ulaziti

**Ingres** (*izg.* Êngr), **Jean Auguste Dominique** (1780–1867), prvo ime francuskog klasicističkog slikarstva (tzv. romantičarski klasicizam ili klasicistički romantizam); jedan od najboljih portretista svoga doba (*Odaliska*, *Kupačica*, *Turska kupelj*)

**ingrèsija** *ž* **1.** ono što nastaje silovitim prodiranjem čega; prodor, prodiranje **2.** *vojn.* silom izvršeno probijanje neprijateljskih redova, proboj, ulazak; upad, klin **3.** *geogr.* trajno, polagano prodiranje mora u kopno **4.** *astron.* pomrčina Sunca, Mjeseca, ali i drugih nebeskih tijela // **ingrèsijsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ingresiju △ ~***a mora*** *geogr.* rubna mora nastala potapanjem obalnih dijelova kopna; **ˋingresīv** *m gram.* oblik riječi kojim se označuje početak radnje ili stanja [*zapjevati* = *početi pjevati*]; **ˋingresīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je prodoran, probojan, koji se očituje kao ingresija; **ˋingresor** *m* onaj koji izvodi ingresiju; osvajač, agresor, napadač
✧ *lat.* ingressio ≃ ingredi: ulaziti

**Ìngrid** ⟨*indekl.*⟩ ž. os. ime (germanskoga podrijetla); *hip.*: **Ìnga**

**Ingušètija** *ž geogr.* republika u Pretkavkazju, glavni grad Nazran // **Ìnguši** *m mn etn.* narod iz kavkaske skupine; **ˋinguškī** *prid.* koji se odnosi na Inguše △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik čečensko-inguške grane nahsko-dagestanskih (sjeveroistočnokavkaskih) jezika, govori se u Ingušetiji

**ˋingver** *m bot.*, *v.* đinđer[2]
✧ *njem.* Ingwer ← *lat.* gingiber ← *grč.* zingibería

**ˋingvinālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *med.* koji se odnosi na slabine, prepone; slabinski, preponski
✧ *lat.* inguinalis

**inhalírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* inhàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ udahnuti/udisati, uvući/uvlačiti pare na nos i usta // **inhalácija** *ž med.* terapija pri kojoj lijekovi (u obliku pare, plina, praha, magle, hlapljevine) ulaze kroz nos i usta u organizam zajedno s udahnutim zrakom; **inhàlātor** (**inalâtor**) *m med. tehn.* posuda sa suženim grlom, služi za inhalaciju, omogućava udisanje ljekovitih para

✧ *njem.* inhalieren ≃ IN-² + *lat.* halare: disati

**inherèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je komu ili čemu svojstven, urođen, dio bića; koji postoji kao bitan element ili osobina nečega; intrinzičan, nerazdvojiv // **inherèncija** *ž* **1.** nerazdvojna, bitna pripadnost čemu **2.** odnos svojstava prema njihovu nosiocu; **inherèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je inherentno; svojstvenost, prirođenost; nerazdvojivost; **inherírati** *dv.* ⟨*prez.* inhèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (o čemu) nerazdvojno pripasti/pripadati komu ili čemu **2.** (∅, u čemu) ostati/ostajati pri nečemu; ustrajati, ne popuštati

✧ *lat.* inhaerens ← inhaerere

**inhibírati** (∅, što, se) *dv.* ⟨*prez.* inhìbīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** spriječiti/sprečavati koga da ostvari svoje namjere; zadržati, uzdržati (se), onemogućiti da se što dogodi **2.** onemogućiti/onemogućavati puno izražavanje čega; zatomiti, suspregnuti/susprezati **3.** zabraniti, obustaviti // **inhibícija** *ž* **1.** *psih.* kočenje, sprečavanje, zaustavljanje ili potiskivanje jednog doživljaja drugim, umanjivanje sposobnosti nekih radnji od straha, djelovanje napora volje da ograniči nagone ili neumjerene težnje itd.; inhibiranost **2.** kočenje, sprečavanje, zadržavanje (npr. kad u tijelu jedan organ koči djelovanje drugoga) **3.** ono što je komu ili čemu svojstveno, vlastitost, prirođenost, bitna pripadnost nečemu, odnos svojstava prema njihovu nositelju; nerazdvojivost; **inhìbīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je zakočen, suspregnut; **inhìbīrano** *pril.* na inhibiran način; zakočeno, suspregnuto; **inhìbīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje onoga koji je inhibiran **2.** *psih.*, *v.* inhibicija (**1**); **inhìbīt** *m* ⟨G inhibíta⟩ ono što usporava, otežava; supstancija koja usporava ili zaustavlja neku reakciju; negativni katalizator; kočnica, inhibitor; **inhìbītor** *m*, *v.* inhibit; **ˋinhibitōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima svojstva inhibicije, koji zadržava, priječi, zabranjuje, zaustavlja, obustavlja [~ *refleks*]

✧ *njem.* inhibieren ← *lat.* inhibēre

**ˋinhoatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji uvodi u što; uvodni, početni, pripremni △ ~***ni glagoli*** *gram.* glagoli koji pokazuju početak neke radnje ili stanja; ~***no-durativni glagoli*** *gram.* pokazuju radnju koja se malo-pomalo događa

✧ *lat.* inchoativus

**in hoc signo vinces** (*izg.* ˋin hôk sˋigno vˋinces) »u ovom ćeš znaku pobijediti«, prema legendi, riječi koje su se ukazale caru Konstantinu iznad križa prije odlučne bitke iz koje je izišao pobjednikom i kršćanstvo proglasio državnom vjerom u Rimskom Carstvu

✧ *lat.*

**in honorem** (*izg.* ˋin honórem) u počast

✧ *lat.*

**înī** *m zam. prid. knjiš.* drugi, ostali [*među ~m* među ostalim] // **îno** *pril. knjiš.*, *v.* drugo; **ˋinoča** *ž* **1.** *pov. etnol.* druga žena koja ulazi u kuću pored prve, prema mogućnostima koje ostavljaju islamski zakoni **2.** *razg.* ljubavnica oženjena čovjeka

✧ *prasl.* i *stsl.* inъ (*rus.* inój, *češ.* jiný), *lit.* vienas: jedan ← *ie.* *$h_3$eynos: jedan (*lat.* unus, *got.* ains)

**ˋinicijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na početak; polazni, začetni △ ~***na sredstva (novac)*** *ekon.* novac koji je potreban da se započne s nekim poslom; ~***ni eksplozivi*** najosjetljiviji eksplozivi kojima se pune detonatori // **inicijácija** *ž* **1. a.** obredno primanje u neko tajno vjersko ili, općenito, tajno udruženje **b.** *kršć.* postupno uvođenje u kršćanstvo sakramentima krštenja, potvrde i sudjelovanjem u euharistijskom slavlju **2.** primanje mladića ili djevojke u red odraslih praćeno obredima i običajima (osobito kod primitivnih naroda kada se proglašavaju punopravnim članovima plemenske zajednice) **3. a.** upućivanje u princip, tajne ili tehniku rada čije je poznavanje potrebno za usavršavanje u određenoj vještini ili znanosti **b.** obrezivanje, tetoviranje i drugi ispiti sposobnosti i izdržljivosti; **inicìjāl** *m* ⟨G inicijála⟩ **1.** početna slova imena i prezimena **2.** u tisku i slogu likovno istaknuto (bojom ili oblikom) slovo koje ukazuje na početak novog odlomka teksta; **inicijalizácija** *ž* **1.** *inform.* **a.** vraćanje parametara nekog programa ili procesa na njihove početne vrijednosti

**b.** *v.* formatiranje **2.** *tehn.* postupak provjere nekog uređaja prigodom prvog pokretanja **3.** *meteor.* određivanje konzistentnog niza početnih vrijednosti varijabla u numeričkom prognostičkom modelu koristeći meteorološka opažanja; **ˋìnicijālno** *pril.* na inicijalan način [~ *zapaliti*]; **inicijatív|a** *ž* **1.** sposobnost da se potakne ili slijedi plan djelovanja ili dostizanja nekog cilja; poduzetnost, pobuda, poticaj [*osoba od ~e*] **2.** čin ili uloga da se poduzme prvi korak ili vodeća uloga [*držati ~u*; *građanska ~a*; *~a vlade*]; **ˋìnicijatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji daje inicijativu [*~ni odbor*]; **inicìjātor** *m* (**inicijâtor**) **1.** onaj koji daje inicijativu za što; začetnik, poticatelj [~ *pothvata*; ~ *igre*; ~ *štrajka*] **2.** *kem.* tvar kojoj se molekule lako raspadaju (npr. pod toplinskim utjecajem) prigodom čega šire slobodne atome ili radikale koji mogu pokrenuti neku lančanu reakciju; **inicírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* inìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dati/davati inicijativu, pobudu; pokrenuti, započeti/započinjati

✧ *lat.* initialis: početni ≃ initium: početak ← inire: početi, ući; initiatio: posveta

**in illo tempore** (*izg.* ˋin ˋilo tȅmpore) u ono vrijeme; nekoć davno

✧ *lat.*

**in infinitum** (*izg.* ˋin infinítum) u beskonačnost; bez kraja

✧ *lat.*

**injèkcij|a** *ž* **1.** *med.* ubrizgavanje, uštrcavanje tekućine u tijelo iglom **2.** *meton.* **a.** tekućina koja se ubrizgava [*dobiti (dati) ~u*] **b.** doza i sprava kojom se ubrizgava [*velika ~a*] **3.** *pren.* snažan potisak, poticaj [*za ozdravljenje poduzeća nužna je kreditna ~a*] **4.** *mat.* funkcija koja različitim elementima domene uvijek pridružuje različite vrijednosti △ ***intrakardijalna ~a*** ubrizgavanje sadržaja injekcije u srce; ***intramuskularna ~a*** ubrizgavanje sadržaja injekcije u mišić; ***intravenozna ~a*** ubrizgavanje sadržaja injekcije u venu; ***supkutana ~a*** ubrizgavanje sadržaja injekcije pod kožu // **injèkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na injekciju [*~o liječenje*]; **ˋìnjekt** *m* ⟨G -ēkātā/-ēktā⟩ sadržaj, tekućina ubrizgana injekcijom; **injektírati** *dv.* ⟨*prez.* injèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* injicirati; **ˋìnjektor** *m* **1.** *med. tehn.* sprava za davanje injekcija, za uštrcavanje **2.** *tehn.* **a.** uređaj koji pod tlakom uštrcava gorivo u raketne motore **b.** mlazna crpka za napajanje parnog kotla parom; **injicírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* injìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* injìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** unijeti/unositi ili uštrcati tekućinu ili plin u nešto [~ *gorivo u cilindar motora*]; injektirati **2.** uvesti/uvoditi (tekući lijek, serum i sl.) u tijelo injekcijom, dati injekciju

✧ *lat.* iniectio ≃ inicere: ubaciti

**Ȋnka** *m* ⟨N *mn* Ȋnke⟩ pripadnik naroda iz južnoameričke etničke skupine Kečua-Indijanaca; imali su od 12. st. golemo carstvo s glavnim gradom Cuzco (Peru), razmjerno visoko razvijenu civilizaciju i kulturu u kojoj se ističu graditeljstvo, mreža puteva i tehnologija; nestali su dolaskom španjolskih konkvistadora 1532.

**inkamerácija** *ž* **1.** pripojenje crkvenom imanju, ubiranje taksi u korist države **2.** učiniti što državnim; podržavljenje, etatizacija

✧ *nlat.* in camera: u sobi

**ˋìnkanat** *m* ⟨G -ānta, N *mn* -ānti⟩ *reg.* dražba, aukcija [*otići na* ~ otići na bubanj] // **inkantírati**[1] (∅, s kim) *dv.* ⟨*prez.* inkàntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* nadmetati se na dražbi, licitirati

✧ *tal.* incanto

**ˋìnkantān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je zapanjen; iznenađen, zaprepašten, skamenjen [*ostati* ~] // **inkàntati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ˋìnkantān⟩ *reg.* zabezeknuti se; **inkantávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* inkàntāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* inkantati se

✧ *tal.* incantato ← *lat.* incantatus: opčaran

**inkantírati**[2] *dv.* ⟨*prez.* inkàntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ zazvati/zazivati natprirodne sile; (za)čarati, bajati // **inkantácija** *ž* izgovaranje određene mistične formule ili riječi kako bi se dozvale sile koje će donijeti ono što se želi (ljubav ili mržnju, zdravlje ili bolest itd.); bajanje, čaranje, magija, zazivanje

✧ *lat.* incantare: začarati

**inkapsulácija** *ž pat.* oblikovanje ožiljkaste vezivne kapsule (ovojnice, čahure) oko nekog patološkog procesa u tkivu, ob. oko područja nekroze, upale ili stranog tijela // **inkapsùlīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *pat.* koji je začahuren, koji se teško može razbiti lijekovima i drugim sredstvima (ob. o gnoju i sl.)

✧ *nlat.* incapsulatio ≃ IN-[2] + *v.* kapsula

**ˋìnkarat**, *v.* inkartati

**inkarcerácija** *ž pat.* uklještenje organa prirođ-

enim ili stečenim otvorima tjelesnih šupljina [~ *hernije*]
✧ *lat.* incarcerare: zatvoriti

**inkardinácija** *ž kat.* **1.** odredba crkvenog prava da svaki klerik bude ubilježen u neku dijecezalnu ili redovničku zajednicu **2.** podložnost klerika jurisdikciji takve zajednice i povezanost s njom
✧ *srlat.* incardinatio ≃ incardinare ≃ IN-² + *v.* kardinal

**inkàrnāt** *m* ⟨G inkarnáta⟩ **1.** granitno-crvena boja **2.** *lik.* u slikarstvu, boja ljudske puti na aktu, figuralnom prikazu i portretu u nijansama od ružičaste do crvenkaste boje
✧ *tal.* incarnato: utjelovljen

**inkàrnatka** *ž* ⟨G -ā/-ī⟩ *bot.* vrsta djeteline (*Trifolium incarnatum*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); uzgaja se kao krmna biljka
✧ *njem.* Inharnathlee

**inkarnírati** *dv.* ⟨*prez.* inkàrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ utjeloviti/utjelovljivati // **inkarnácija** (∅, koga, čega) *ž* **1.** utjelovljenje, oličenje (čega); slika i prilika nekog svojstva, osobine, odlike [*Samson je ~ snage*; *~ ljepote*] **2.** *kršć.* **a.** čin kojim Sin Božji postaje čovjekom uzimajući ljudsko tijelo i ljudsku dušu **b.** utjelovljenje riječi Božje u čovječju narav **3.** *rel. pov.* pojava božanstva u ljudskom obličju; legendarni heroji, vladari, zakonodavci (egipatski faraoni i sl.); **inkàrnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je utjelovljen
✧ *njem.* inkarnieren ← *lat.* incarnare ≃ IN-² + caro: meso

**inkàrtati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˵ìnkartān⟩ *reg.* ispuniti žbukom, ožbukati; baciti/staviti inkarat // **˵ìnkarat** *m* ⟨G -ārta, N *mn* -ārti⟩ *reg.* žbuka; **inkartávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* inkàrtāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* inkartati
✧ *tal.* incartare: žbukati

**inkàso** (**inkȁso**) *m* **1.** *bank.* **a.** naplata novca različitih vrijednosnih papira po nalogu vjerovnika, uz naplatu provizije **b.** dokument koji podliježe plaćanju pod rok **2.** ukupna naplata u gotovini △ ~ ***posao*** dokumentarna naplata // **inkàsātor** (**inkasâtor**) *m* blagajnik koji prema nekadašnjim načinima ubire novac za razne usluge, ob. obilazeći dužnike [~ *struje*; ~ *plina*]; **inkàsātorskī** *prid.* koji se odnosi na inkasatore; **inkàsātorski** *pril.* kao inkasator, na način inkasatora; **inkasírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* inkàsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prikupiti/prikupljati, ubrati/ubirati novac za pruženu uslugu ili prodanu robu; naplatiti, unovčiti
✧ *tal.* incasso

**inkaùstika** (**enkaùstika**) *ž* ⟨D L -ici⟩ *lik.* postupak slikanja pomoću voska
✧ *lat.* encausticus ≃ IN-² + *grč.* kaustós: zapaljen, opaljen

**ink-jet** (*izg.* ink-džȅt) *m inform.* tintni pisač, *v.* pisač △
✧ *engl.*

**ìnkjoštro** *m* ⟨G *mn* -tārā⟩ *reg. zast.* crnilo, tinta; injoštar
✧ *tal.* inchiostro

**inklinácija** *ž* **1.** *mat.* kosi pravac u odnosu na vodoravnu podlogu **2.** *fiz.* kut između magnetske igle i horizonta; jedino na magnetskom ekvatoru magnetska igla stoji horizontalno, na svim drugim mjestima magnetska igla čini neki kut sa horizontom; na magnetskom polu magnetska igla stoji vertikalno **3.** *astron.* kut između ravnine gibanja planeta, planetoida ili kometa i ravnine ekliptike zemlje **4.** sagibanje glave ili tijela pred osobom, likom ili na spomen imena neke osobe, u znak poštovanja **5.** *pren.* osjećaj privlačnosti prema komu; sklonost, naklonost // **inklinírati** *dv.* ⟨*prez.* inklìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) dati/davati kosi pravac prema čemu; naginjati **2.** (čemu, komu) biti sklon [~ *pravom rješenju*; ~ *bolesti*]
✧ *lat.* inclinatio ≃ inclinare, *v.* inklinirati

**˵ìnklinomjer** *m pom.* instrument za mjerenje kuta nagiba broda
✧ *v.* inklinacija + *v.* mjera, mjeriti

**˵ìnkluzīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji uključuje, obuhvaća, sadržava, koji se nalazi u čemu // **inkludírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* inklùdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ staviti/stavljati u sustav, u članstvo; dati/davati pravo sudjelovanja u čemu, imati što u sebi kao sastavni dio; uključiti/uključivati, sadržavati, obuhvaćati; **ìnklūzija** (**inklúzija**) *ž* **1.** stanje uključenosti u čemu drugome (npr. posljedice u razlogu); uključenje, sadržavanje, obuhvaćanje **2.** *mat.* relacija sadržavanja jednog skupa u drugom; **˵ìnkluzīvno** *pril.* ono što je uključeno, obuhvaćeno, sadržano u nečemu (ob. se može zamijeniti riječju uključujući, uključivo); *krat.* incl.
✧ *lat.* inclusivus ≃ includere: uključiti

**inkògnito** (I) *pril.* pod drugim imenom, ne odavajući svoga imena i osobe; skriveno, potajice, incognito [*putovati ~*] // **inkògnito** (II) *m* neizricanje svojega identiteta [*čuvati svoj ~*]
✧ *lat.* incognito ≃ incognitus: nepoznat

**inkoherèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** kojem nedostaje reda, povezanosti ili sklada **2.** koji je nesposoban govoriti ili izražavati se povezano, suvislo, dosljedno ili neproturječno // **inkoherèncija** *ž*, *v.* inkoherentnost (**2**); **inkoherèntno** *pril.* na inkoherentan način; nesuvislo; **inkoherèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je inkoherentan **2.** *pat.* nepovezanost, rastrganost misaonog toka; inkoherencija
✧ IN-[1] + *v.* koherentan

**inkòlāt** *m* ⟨G *mn* inkoláta⟩ *pravn.* pripadnost građanina jednoj državi, državljanstvo; stanje onoga koji pripada ili što pripada, pripadništvo (državi, zemlji)
✧ *lat.* incola: stanovnik + -AT

**ȉnkomenzurabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se ne može mjeriti zajedničkom mjerom **2.** koji se ne može usporediti sa čim drugim, koji nije u skladu sa čim; nemjerljiv, neponderabilan
✧ *lat.* incommensurabilis

**inkomodírati** *dv.* ⟨*prez.* inkomòdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga) smetati komu, biti na smetnju, narušiti tuđi mir i komoditet **2.** (se) uznemiriti se, izgubiti komoditet [*ne daj se ~, ostani sjediti*] // **inkomodácija** *ž* uznemiravanje, dosađivanje, ometanje
✧ *njem.* inkommodieren ← *lat.* incommodare ≃ incommodus: nezgodan, neprilučan

**ȉnkomparabīlan** (∅, s čim) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji nije usporediv s čim, ob. koji je bez premca; jedinstven, nekomparabilan, *opr.* komparabilan **2.** *gram.* koji se ne može stupnjevati, koji ne može imati komparativ (o pridjevima, npr. optimalan, gluh, bos)
✧ *lat.* incomparabilis ≃ IN-[1] + comparare: usporediti

**ȉnkompatibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se ne slaže sa čim, koji nije u suglasju sa čim; nespojiv, nepridruživ čemu **2.** *pravn.* koji je zakonski nespojiv sa čim drugim (npr. dvije funkcije istodobno u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti) **3.** *inform.* nespojiv (o kompjuterskom hardveru ili softveru), koji se ne može prenositi s jednog kompjuterskog sustava na drugi; nekompatibilan, *opr.* kompatibilan // **ȉnkompatibīlno** *pril.* na inkompatibilan način; nespojivo; **inkompatibílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je inkompatibilno △ ***parlamentarna*** ~ zabrana članstva u predstavničkom tijelu i upravnoj organizaciji koja tom tijelu odgovara
✧ *fr.* incompatible ← *srlat.* incompatibilis

**inkompetèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji nije nadležan; neovlašten **2.** koji je neupućen; nemjerodavan, neosposobljen, nesposoban // **inkompetèncija** *ž* **1.** nepostojanje prava odlučivanja; nenadležnost, neovlaštenost, nepozvanost, nemjerodavnost **2.** osobina onoga koji nije stručan ni sposoban; nesposobnost, *opr.* kompetencija
✧ IN-[1] + *v.* kompetencija, kompetentan

**inkongruèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ne odražava sklad, koji se ne slaže, koji ne odgovara komu ili čemu; nekongruentan, nesuglasan, nepodudaran, *opr.* kongruentan // **inkongruèncija** *ž*, *v.* inkongruentnost; **inkongruèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je inkongruentno; nesklad, nesuglasje, nepodudarnost, inkongruencija
✧ *lat.* incongruens

**inkonsekvèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *knjiš.* koji nije dosljedan u stavu i pogledima na svijet i na stvari; nedosljedan, proturječan, nekonsekventan, *opr.* konsekventan
✧ *lat.* inconscequens

**inkontinèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1. a.** koji nije suzdržan; neumjeren **b.** koji je nesposoban da nešto zadržava ili izdržava (plač i sl.) **2.** *pat.* koji je nesposoban da kontrolira prirodne tjelesne funkcije // **inkontinèncija** *ž pat.* tegoba ili bolest kao nemogućnost kontroliranja **1.** mokrenja i obavljanja stolice **2.** suzdržavanja emocija i pomanjkanje kontrole nad njima [*psihička ~*]
✧ *lat.* incontinens ≃ IN-[1] + continēre: zadržavati

**inkonvenijèncija** *ž* pravljenje problema ili teškoća; svojstvo ili osobina onoga koji nije usuglašen (s kim ili čim)
✧ *lat.* inconvenientia

**inkoordinácija** *ž rij.* neusklađenost neke djelatnosti, rada ljudi, funkcije organizma i sl.; nesuglasnost, nekoordiniranost, *opr.* koordinacija
✧ IN-[1] + *v.* koordinirati, koordinacija

**inkorporírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* inkorpòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* āvši, *gl. im.* -ānje⟩

**1.** uključiti/uključivati (u neku cjelinu), unijeti/unositi (u veću jedinicu), uključiti što da postane sastavni dio; ujediniti, pripojiti/pripajati **2.** *pravn.* svoditi pojedine, prije izdane zakonodavne akte u jednu cjelinu // **inkorporácija** *ž* **1.** pripajanje, uključivanje u neki širi sastav **2.** *lingv.* vrsta sintaktičke veze u inkorporativnim jezicima; **ȉnkorporatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na inkorporaciju △ ~***ni (polisintetski) jezici*** *lingv.* tipološki posebno organizirani jezici u kojima se više članova jedne sintaktičke veze povezuju u morfonološku cjelinu (npr. eskimski, indijanski jezici); **inkorpòrīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je inkorporirano, *usp.* inkorporacija; **inkorporírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* inkorporirati **2.** pripajanje, uključivanje (npr. novih ideja u postojeći sustav mišljenja, novih teritorija u državno područje i sl.)

✧ *njem.* inkorporieren ≃ *lat.* incorporare

**inkrèment** *m* **1.** uvećanje iznosa, količine čega, rast, prirast; povećanje **2.** ono što se dodaje kao višak cjelini ili čemu završenom; dodatak, povišenje, povišica **3.** korist koja se izračuna i izrazi materijalno od trgovine i različitih poslova, dobitak; višak vrijednosti **4.** priplod, podmladak // **ȉnkrementālnī** *prid.* koji je uvećan, povišen △ ~ ***profit*** *ekon.* dio ukupnog profita poduzeća nastao zbog promjena aktivnosti, odnosno uvođenjem novog proizvoda, novih mogućnosti distribucije, novog tržišta i sl.

✧ *lat.* incrementum ← increscere: rasti

**inkretològija** *ž med.* znanost o unutarnjem lučenju žlijezda // **ȉnkret** *m fiziol.* proizvodi žlijezda s unutarnjim lučenjem

✧ IN-[2] + *v.* (se)kret + -LOGIJA

**inkriminírati** (komu što) *dv.* ⟨*prez.* inkrimìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uključiti/uključivati koga ili pripisati komu krivnju za neko nedjelo (zločin i sl.) // **inkriminácija** *ž* čin i radnja inkriminiranja; optužba, okrivljavanje; **inkrimìnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *admin. služb.* o kojemu je riječ, o kojemu se radi (ob. u okviru nekog pravnog procesa, istrage o krivnji i sl.) [~*o pismo*; ~*o djelo*]; **inkrimìnīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je inkriminiran ili svojstvo onoga što je inkriminirano, *usp.* inkriminacija

✧ *njem.* inkriminieren ← *lat.* incriminare

**inkrustírati** *dv.* ⟨*prez.* inkrùstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ukrasiti/ukrašavati umetanjem plemenitijeg i skupocjenog materijala u jednostavniju podlogu; ukrasiti/ukrašavati umetanjem **2.** (se) *biol.* **a.** obložiti/oblagati ili prožimati se mineralnom masom (kremen, vapnenac i sl.) ili organskom tvari (lignin, kutin i sl.) **b.** obložiti/oblagati se korom, dobiti/dobivati koru, skoriti se // **ȉnkrust** *m* ⟨G ȉnkrūstā⟩ **1.** detalj u inkrustaciji, ukras utisnut u drvo **2.** *v.* inkrustacija; **inkrustácija** *ž* postupak i rezultat inkrustiranja; inkrust; **inkrùstāt** *m* ⟨G inkrustáta⟩ *geol.* okamina s otiskom nekadašnjeg života; fosil

✧ *lat.* incrustare: skorivati se

**ȉnkūb** *m* ⟨N *mn* inkúbi, G inkúbā⟩ **1.** *mit.* **a.** u rimskoj mitologiji demon noćne more **b.** *pov.* muški demon koji opći s tobožnjim vješticama (ob. optužba u inkvizicijskim procesima) **2.** san koji izaziva težak osjećaj straha i tjeskobe; noćna mora

✧ *lat.* incubus ← incubare: ležati na čemu

**inkubácija** *ž* **1.** *med.* vrijeme od trenutka zaraze do prvih simptoma oboljenja; stanje latencije **2.** grijanje jajeta dok se ne izlegne mlado: **a.** ležanjem [*prirodna* ~] **b.** u inkubatoru [*umjetna* ~] // **inkubácījskī** *prid.* koji se odnosi na inkubaciju; **inkùbātor** (**inkubâtor**) *m tehn.* **1.** zatvoreni aparat u kojem se drži nedonoščad uz mogućnost regulacije temperature, vlage i dovoda kisika **2.** uređaj za uzgoj pilića i druge peradi umjetnim putem **3.** termostatirani aparat za uzgoj bakterijskih kultura

✧ *lat.* incubatio; incubator: koji leži u ili na čemu

**inkulpácija** *ž pravn. crkv.* upisivanje u grijeh, optuživanje, okrivljavanje za grijeh (ili općenito za krivicu ili djelo koje povlači kaznu) // **inkùlpāt** *m* ⟨G inkulpáta⟩ onaj protiv koga je podignuta optužnica; okrivljenik, optuženik

✧ *lat.* inculpatio ≃ inculpare: okriviti ≃ IN-[2] + culpa: grijeh

**inkulturácija** *ž kat.* nastojanje da vjera bude prilagođena i drugim kulturama iz kojih se pridobivaju novi vjernici (utjelovljenje kršćanske vrijednosti u nove kulture i uvođenje te kulture u kršćanski pogled na svijet); prilagođivanje, kontekstualizacija, autohtonizacija

✧ IN-[1] + *v.* kultura

**inkunàbula** *ž* knjiga iz prvog doba tiskarstva, objavljena prije 1500; prvotisak // **inkunabùlist** *m* poznavatelj i istraživač inkunabula; **inkunabulìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znan-

stvena disciplina koja se bavi proučavanjem inkunabula
✧ *lat.* incunabula: pasice koje drže bebu u kolijevci; prvo obitavalište, rodno mjesto

**ȉnkurabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *med.* koji nije izlječiv; neizlječiv (o bolesti)
✧ *lat.* incurabilis

**inkvìlīn** *m* ⟨G inkvilína⟩ **1.** *pov.* u hrv. feudalnom sustavu osoba koja na gospodarevu zemljištu ima kuću i okućnicu ili stanuje u gospodarskim zgradama vlastelinstva; želir (željir, žiljer), hižar **2.** *ekspr. rij.* došljak **3.** *zast.* zakupnik stana; najmoprimac, stanar, afitual **4.** *zool.* životinja koja živi u gnijezdu, brlogu ili tijelu druge životinje
✧ *lat.* inquilinus: najamnik, stanar

**inkvizícija** *ž pov.* **1.** u srednjem vijeku sudište koje je osnovao papa za postupke s krivovjercima **2.** *pren.* zagriženo istraživanje ili ispitivanje koje se provodi krutim metodama (ob. kada se to odnosi na slobodu mišljenja i osjećaja) △ ***rimska*** ~ sudište osnovano 1542. da bi se Katolička crkva borila protiv protestantizma; ***srednjovjekovna*** ~ *pov.* inkvizicija osnovana 1231. sa zadatkom da ispituje osobe optužene za herezu i izriče im presude; ***španjolska*** ~ sudište koje su 1481. osnovali kršćanski španjolski vladari za obračunavanje s muslimanima i Židovima // **inkvizícījskī** *prid.* koji se odnosi na inkviziciju △ ~ ***postupak*** *pravn.* vrsta kaznenog postupka prema kojemu isti organ obavlja sve funkcije sudskog postupka (optuživanje, progon i vođenje postupka); **inkvizícījski** *pril.* kao inkvizicija, na način inkvizicije [~ *paliti i žariti*]; **inkvȉzītor** (**inkvizȋtor**) *m* **1.** onaj koji vrši inkviziciju **2.** *pren.* onaj koji istražuje, sudi i kažnjava strogo i neumoljivo, na način inkvizicije; **inkvȉzītorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na inkvizitore [~*e metode*]; **inkvȉzītorski** *pril.* kao inkvizitor, na način inkvizitora
✧ *lat.* inquisitio: istraživanje ≃ inquirere: istraživati

**ȉnlet** *m* jaka gusta tkanina za jastučnice i perine; nanking, angina, angin
✧ *njem.* Inlett

**in loco** (*izg.* ˋin lȍko) na mjestu
✧ *lat.*

**in malam partem** (*izg.* ˋin mȁlam pȁrtem) u zlu smislu
✧ *lat.*

**in margine** (*izg.* ˋin mȁrgine) usputne bilješke na praznom rubu papira; usput, uzgred, uzgredna opaska
✧ *lat.*: na rubu

**in medias res** (*izg.* ˋin mȅdias rês) izravno na stvar, odmah na glavno pitanje; bez okolišanja, direktno
✧ *lat.*: u sredinu stvari

**in melius** (*izg.* ˋin mȅlius) nabolje
✧ *lat.*

**in memoriam** (*izg.* ˋin memòriam) u čast nekom pokojniku; na spomen, za sjećanje
✧ *lat.*

**in merito** (*izg.* ˋin mȅrito) stvarno, zapravo
✧ *lat.*

**in natura** (*izg.* ˋin natúra) u naravi (davati hranu umjesto novca, kao plaću)
✧ *lat.*

**in naturalibus** (*izg.* ˋin naturálibus) u prirodnom stanju, gol, neodjeven
✧ *lat.*

**innocente** (*izg.* inočȇnte) *pril. glazb.* oznaka za glazbenu interpretaciju; nevino, bezazleno, neizvještačeno
✧ *tal.*

**in nomine** (*izg.* ˋin nômine) u ime; po nalogu
✧ *lat.*

**Innsbruck** (*izg.* Ȉnsbruk) *m* glavni grad austrijske pokrajine Tirol, 116.000 stan.; poznato zimovalište i skijalište

**INO-** kao prvi dio riječi znači prema vanjskome, vanjsko, inozemno [*inokorespondent*], *opr.*: unutrašnji, ovdašnji, tuzemni, drugi
✧ *v.* ini

**in obscuro** (*izg.* ˋin opskúro) u tami; potajice
✧ *lat.*

**inocèncija** *ž* stanje bez krivnje; nevinost, nedužnost
✧ *lat.* innocentia

**Ìnocent** **1.** *v.* ◈ **2.** ime trinaestorice papa (5–18. st.) **3. III** (1160–1216), papa (od 1198), ojačao crkvenu državu, organizirao 4. križarski rat i IV. lateranski koncil, potvrdio prosjačke redove **4. IV** (o.1195–1254), papa (od 1243), žestoko se sukobljava sa carem Fridrikom II pred kojim je morao bježati u Francusku (1245), vraća se u Rim tek poslije Fridrikove pogibije (1250); 1248. odobrava upotrebu glagoljice u Hrvatskoj (u onim crkvama u kojima je bila uobičajena)
◈ **Inocèntij** (**Inocèntije**) m. os. ime, *zast. rij.*; isto: **Ìnocent**, **Ìnočent**; *hip.*: **Céno**, **ȉcko** ◇ *pr.*: **Ìnkret** (110, Zagreb, Krapina),

**Inocênte** (Rijeka), **Ínić** (180, Benkovac, moguće i od drugih hipokoristika), **Ínjac** (sred. Dalmacija), **Ínjić** (Delnice)
✧ *lat.* Innocentius ← innocens: nedužan, pošten, pravedan

**ȉnoča**, *v.* ini

**ȉnoficijēlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji nije oficijelan; neslužben
✧ IN-[1] + *v.* oficij, oficijelan

**inojèzičnī** *prid.* koji se odnosi na drugi jezik
✧ INO- + *v.* jezik

**inokorespòndent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji vodi korespondenciju s inozemstvom; prevoditelj (ob. u kakvom poduzeću) // **inokorespòndentica** *ž*, *v.* inokorespondent
✧ INO- + *v.* korespondirati, korespondent

**ȉnokosan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji u seoskom gospodarstvu nema radne snage ni slugu; sam **2.** *term.* koji u proizvodnim ili upravnim odnosima djeluje sam; pojedinačan [~ *organ*] // **ȉnokosnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji je sam, bez tuđe pomoći
✧ *inokostьnъ ≃ inokost: samoća ≃ *prasl.* *inokъ: sam, pustinjak (*rus.* ínok) ≃ *lat.* unicus: jedini, *got.* ainaha

**inokrèdīt** *m* ⟨G inokredíta⟩ *publ.* kredit koji je iz inozemstva, koji je odobrila inozemna banka, drugi novčarski zavod ili ustanova
✧ INO- + *v.* kredit

**inoksidácija** *ž* zaštita površine željeznih predmeta od hrđe stvaranjem sloja oksida
✧ IN-[2] + *v.* oksid, oksidacija

**inokulírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* inokùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** urezati/urezivati izbojak pitome biljke u divljaku; cijepiti, kalemiti **2.** *med.* unositi zarazne klice i njihove produkte u živo tkivo radi dijagnoze ili postizanja imuniteta; cijepiti // **inokulácija** *ž* čin i proces inokuliranja; bakterizacija; **inokùlātor** (**inokulâtor**) *m* onaj koji vrši inokulaciju
✧ *njem.* inokulieren ← *lat.* inoculare ≃ IN-[2] + oculus: oko, pupoljak

**inomìslēćī** *prid.* koji drugačije misli, koji se razlikuje po mišljenju i načinu mišljenja prema drugome
✧ *v.* ini + *v.* misliti

**ȉnoperabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *med.* koji se ne može operirati (zbog nedostupnosti oboljele regije, zbog raširenosti bolesti, zbog općeg stanja pacijenta) // **inoperabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je inoperabilno
✧ IN-[1] + *v.* operacija, operabilan

**in originali** (*izg.* ȉn originálī) u izvorniku
✧ *lat.*

**inoródac** *m* ⟨G -óca, N *mn* -óci, G inòrōdācā⟩ onaj koji je drugačiji po rodu i po rođenju (u zn. druge nacije, rase ili vjere)
✧ *v.* ini + *v.* rod

**inòrog** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kojemu je ostao, koji ima samo jedan rog (od dva)
✧ *v.* ini + *v.* rog

**Ȉnoslav** m. os. ime; isto: **Nȉnoslav**, *usp.* Nikola ❖

**inovírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* inòvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uvesti/uvoditi ili izvesti/izvoditi inovaciju // **inovácija** *ž* uvođenje novosti u postupku i radu (o tehnologiji, o patentima, o proizvodnji i sl.); **inovácījskī** *prid.* koji se odnosi na inovaciju; **ȉnovatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je pun novih ideja; **inòvātor** (**inovâtor**) *m* onaj koji smišlja, razvija i uvodi inovaciju; **inòvātorskī** *prid.* koji se odnosi na inovaciju i inovatore; **inòvātorski** *pril.* poput inovatora
✧ *njem.* innovieren ≃ *lat.* innovare

**inovjérac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G inòvjērācā⟩ onaj koji je druge vjere (prema nekome drugome) // **inòvjērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* inovjerac; **ȉnovjērskī** *prid.* koji je druge vjere
✧ *v.* ini + *v.* vjera, vjerovati

**inóza** *ž med.* stvaranje vlaknastog tkiva
✧ *grč.* ís: vlakno + -OZA

**inozémstvo** *sr term.* strane zemlje, druge zemlje; tuđina // **inozémac** *m* ⟨G -mca, V inòzēmče, N *mn* -mci, G inòzēmācā⟩ **1.** onaj koji je iz druge zemlje; stranac, tuđinac **2.** *razg.* onaj koji stalno boravi u inozemstvu; **inozémčev** *prid.* koji pripada inozemcu; **inòzēmka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* inozemac; **ȉnozēmnī** *prid.* **1.** koji je iz inozemstva, koji je proizveden u inozemstvu **2.** koji se odnosi na inozemstvo [~ *poslovi*]
✧ INO- + *v.* zemlja

**inozȉtōl** *m* ⟨G inozitóla⟩ *kem.* $C_6H_6(OH)_6$, heksahidroksicikloheksan, prirodni alkohol u fosfolipidima u biljnom i životinjskom tkivu, ubraja se među vitamine B; nalazi se u nekim životinjskim tkivima i izlučevinama (u mišićima, srcu, plućima, mokraći i sl.); inozit
✧ *grč.* ís: vlakno + *v.* (gluk)oz(a) + *v.* (alkoh)ol

**in pace** (*izg.* ˋìn pâce) u miru
✧ *lat.*

**in parenthesi** (*izg.* ˋìn parèntezi) usput, uzgred rečeno (»u zagradama«)
✧ *lat.*

**in perpetuum** (*izg.* ˋìn perpètuum) zauvijek
✧ *lat.*

**in persona** (*izg.* ˋìn persóna) osobno [*pojavio se* ~]
✧ *lat.* persona: osoba

**in pleno** (*izg.* ˋìn plêno) pred cijelim jednim zborom; u cijelosti
✧ *lat.*

**in potestate** (*izg.* ˋìn potestáte) u vlasti; u moći
✧ *lat.*

**in praesentia** (*izg.* ˋìn prezència) u sadašnjosti
✧ *lat.*

**in praxi** (*izg.* ˋìn prâksi) u praksi; u zbilji; u stvarnosti
✧ *lat.*

**input** *m* (*izg.* ìnput) **1.** *inform.* ulaz, unošenje podataka u kompjuter, ulazna informacija, *opr.* output **2.** *tehn.* stražnji priključak na nekim uređajima koji služi za priključivanje kabela sa signalom i unosom iz drugih jedinica; ulaz, *opr.* output △ ~***-output analiza*** (*izg.* ~-àutput) metoda kvantitativne ekonomske analize, istražuje odnose ovisnosti raznih područja društvene proizvodnje i pokazuje ih u obliku ulazno-izlaznih tablica
✧ *engl.*

**in re** (*izg.* ˋìn rê) u stvari
✧ *lat.*

**in regula** (*izg.* ˋìn rêgula) po pravilu; redovito
✧ *lat.*

**in rerum natura** (*izg.* ˋìn rêrum natúra) u prirodi stvari; u cijelom svijetu
✧ *lat.*

**I.N.R.I.** *kat. krat.* Isus Nazarećanin, Kralj Židovski, natpis što ga je navodno Poncije Pilat dao staviti iznad glave raspetoga Krista
✧ *lat.* **I**esus **N**azarenus **R**ex **I**udaeorum

**in saecula saeculorum** (*izg.* ˋìn sêkula sekulórum) na vijeke vjekova
✧ *lat.*

**ìnsān** *m* ⟨G insána⟩ *reg.* čovjek, čeljade, (Božji) stvor, ljudsko biće
✧ *tur.* ← *arap.* insān

**insanìtēt** *m* ⟨G insanitéta⟩ *pat.* nezdravost, bolesno stanje čovjekova organizma
✧ IN-[1] + *v.* sanitarni, sanitet

**inscenírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* inscènīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* inscènīran, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (na)praviti inscenaciju **2.** *pren.* izvesti/izvoditi, predstaviti nešto s namjerom da se tko dovede u zabludu // **inscenácija** *ž* **1.** *kazal.* priprema vidljivog scenskog aparata (kulise, oprema kazališne scene, kostimi, rasvjeta) **2.** redateljevo ostvarenje dramskog i uopće književnog djela na pozornici [~ *romana*] **3.** *pren.* namjerno udešen, lažan, prijetvoran čin, događaj da se nekoga zavara, dovede u zabludu; »predstava«, »igra«, »namještaljka«; **inscènātor** (**inscenâtor**) *m* onaj koji postavlja inscenaciju; **inscènīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* inscenirati; **inscènīrano** *pril.* na insceniran način; **inscènīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je inscenirano
✧ *njem.* inszenieren ≃ IN-[2] + *v.* scena

**in se** (*izg.* ˋìn sê) u sebi
✧ *lat.*

**ìnsekt** *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ *zool.* jedinka iz skupine malih životinja člankovitih nogu, bez kralješnice (muhe, mravi, pčele itd.); kukac //**ìnsektuōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je nalik na kukca
✧ *lat.* insectum ← insecare: zarezati

**insèktārij** (**insektârij**) *m* vrsta terarija namijenjena čuvanju, njegovanju i promatranju kukaca [*napraviti/izgraditi/urediti* ~]
✧ *nlat.* insectarium ≃ *v.* insekt + *v.* (viv)arij

**insektìcīd** *m* ⟨G insekticída⟩ *kem.* sredstvo za uništavanje insekata [*primijeniti/upotrijebiti* ~] // **insektìcidnī** *prid.* koji se odnosi na insekticid, koji djeluje kao insekticid
✧ *v.* insekt + -CID

**insektivóri** *m mn* ⟨N insektìvōr, G insektivóra⟩ *bot.*, *v.* kukcožderi (**2**) //**ìnsektivōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima svojstva insektivora △ ~***ne bìl̂jke*** *bot.* skupni naziv za neke više biljke, sposobne za hvatanje i probavljanje malih životinja; mesožderke
✧ *nlat.* insectivorus ← *v.* insekt + *lat.* vorare: žderati

**insektològija** *ž* grana zoologije, bavi se proučavanjem kukaca; entomologija
✧ *v.* insekt + -LOGIJA

**inseminácija** *ž* **1.** *biol.* združivanje spolnih stanica suprotnih spolova; oplodnja, oplođivanje, osjemenjivanje **2.** *med.* umjetno unošenje spermija u šupljinu maternice
✧ *nlat.* inseminatio ≃ inseminatus ← inseminare: osjemeniti

**ìnsert** *m* ⟨G *mn* -rātā/-ērtā⟩ **1.** *term.* ono što je umetnuto, ukomponirano; umetak [*filmski* ~] **2.** *inform.* **a.** naredba u računalnim programima za ubacivanje nekog sadržaja **b.** tipka na tipkovnici kojom se uključuje i isključuje umetanje znakova // **insèrāt** *m* ⟨G inseráta⟩ *zast.* plaćena bilješka ili oglas u novinama; anonsa; **insertírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* insèrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *zast.* uvrstiti/uvrštavati u novine, oglasiti u novinama **2.** uvrstiti/uvrštavati kadar ili sekvencu u film, TV emisiju **3.** *inform.* ubaciti/ubacivati nove znakove u zapisani tekst
✧ *lat.* insertum ← inserere: uvrstiti

**inshore** (*izg.* inšôr) *prid.* koji je smješten ili se odvija nedaleko od obale; priobalan, *opr:* offshore, *v.* off △
✧ *engl.*

**insider** *m* (*izg.* insàjder) **1.** čovjek koji unutar jedne skupine djeluje za račun druge skupine **2.** *ekon.* onaj koji unutar poduzeća ima povjerljivu ulogu i važan položaj (ima pristup povjerljivim informacijama) // **insàjderskī** *prid.* koji se odnosi na insajdera
✧ *engl.*

**insìgnije** *ž mn* ukupnost izvanjskih znakova, simbola časti, položaja, službe (u vladara žezlo, mač i sl.; u crkvi palij, mitra i sl.; u vojsci odora, činovi i sl.)
✧ *lat.* insignia: znamenje, oznake

**insinuácija** *ž* neizravno pripisivanje riječi, postupka, stava ili teze koji imaju neprihvatljivo ili negativno obilježje (kako bi se nekome što podmetnulo); klevetnička izmišljotina sa svrhom da se nekoga okrivi, ili što podmetne [*teška* ~] // **insinuàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima svojstva insinuacije; **insinùātor** (**insinuâtor**) *m* onaj koji provodi insinuaciju; klevetnik; **insinùātorskī** *prid.* koji se odnosi na insinuatore i insinuaciju; **insinùātorski** *pril.* kao insinuator, na način insinuatora; **insinuírati** (∅, što, komu) *dv.* ⟨*prez.* insinùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ govoriti insinuacije, podmetnuti/podmetati neku namjeru, navoditi/navesti na neku misao, pripisati drugome loše djelo
✧ *lat.* insinuatio ≃ insinuans: insinuantan ← insinuare: prodirati, udubljivati se ≃ IN-[2] + sinus: krilo, okrilje

**insistírati** (**inzistírati**) (∅, na čemu) *dv.* ⟨*prez.* insìstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ biti čvrst u zahtjevima, idejama, prijedlozima; ustrajati/ustrajavati [~ *da se krene na jug*; ~ *da sam odlučuje o svojoj sudbini*]
✧ *lat.* insistere: postaviti se na, nepomično stajati

**in situ** (*izg.* ȉn sȉtu) na prvotnom položaju, na iskonskom (nepromijenjenom) mjestu [*vučedolska golubica pronađena je* ~]
✧ *lat.*

**inskribírati** *dv.* ⟨*prez.* inskrìbīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** upisati/upisivati, zapisati/zapisivati **2.** *mat.* ucrtati/ucrtavati **3.** unijeti/unositi u registar, popisati // **inskrìpcija** *ž* **1.** *pravn. pov.* dio uvoda isprave koji sadrži podatak kome je isprava namijenjena ili upućena **2.** *rij.* **a.** natpis, upis, naslov, posveta **b.** ucrtavanje
✧ *lat.* inscribere ≃ inscriptio: natpis

**insolácij|a** *ž* **1.** *meteor.* općenito upadno Sunčevo zračenje primljeno na nekom mjestu, izražava se duljinom osunčanosti nekog mjesta u satima sijanja Sunca, a mjeri se heliografom; osunčavanje [*jaka/duga* ~*a*] **2.** izlaganje utjecaju Sunčevih zraka, osunčavanje (u rekreacijske i terapijske svrhe) [*izložiti se* ~*i*] **3.** *pat.* bolest koja nastaje prejakim i predugim djelovanjem Sunčevih zraka; sunčanica [*biti u stanju* ~*e*]
✧ *lat.* insolatio ≃ sol: sunce

**insolèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se ponaša drsko; bezobrazan, bahat // **insolèncija** *ž* postupak ili osobina onoga koji je drzak, bezobrazan; bahatost, bezobrazluk, impertinentnost
✧ *lat.* insolens

**insolvèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji nije sposoban platiti dospjeli dug, *opr.* solventan // **insolvèncija** *ž*, *v.* insolventnost; **insolvèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *ekon.* stanje u kojem poduzeće ili druga pravna, odnosno fizička osoba nije u mogućnosti podmiriti dospjele obveze plaćanja u rokovima njihova dospijeća; insolvencija, *opr.* solventnost
✧ IN-[1] + *v.* solventan

**insòmnija** *ž pat.* izostanak sna, skraćen, nemiran i površan san; nesanica, besanica
✧ *lat.* insomnia

**in spe** (*izg.* ȉn spê) u nadi, u očekivanju; u budućem [*doktor* ~]
✧ *lat.*

**inspèkcija**, *v.* inspicirati

**ìnspektor**, *v.* inspicirati

**inspèrzija** *ž* vlaženje u kapima; škropljenje, prskanje radi vlaženja (rublja za glačanje, tla radi obrade itd.)
✧ *lat.* inspersio ≃ inspergere: škropiti

**inspicìjent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *kazal.* onaj koji prema redateljevim uputama nadzire poslove iza pozornice i brine se za skladno odvijanje predstave **// inspicìjentica** *ž*, *v.* inspicijent
✧ *njem.* Inspizient ← *lat.* inspiciens: nadziraći ← inspicere: nadzirati, *v.* inspicirati

**inspicírati** (∅, koga, što) *dv.* ⟨*prez.* inspìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti/obavljati nadzor, stalno provjeravati i pratiti stanje ili djelovanje koga ili čega; nadgledati, kontrolirati **// inspèkcija** *ž* **1.** nadgledanje i izviđanje rada (ustanove, poduzeća, škole itd.); nadzor, pregled, kontrola **2.** javna nadzorna služba [*sanitarna ~*; *tržišna ~*; *građevinska ~*; *školska ~*]; **inspèkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na inspekciju [*~a komisija*]; **ìnspektor** *m* službena osoba koja nadzire izvršenje propisanih pravila; nadzornik, nadziratelj, nadglednik; **inspektòrāt** *m* ⟨G inspektoráta⟩ inspektorski ured; nadzorništvo, nadgledništvo [*državni ~*]; **ìnspektorica** *ž*, *v.* inspektor; **ìnspektoričin** *prid.* koji pripada inspektorici; **ìnspektorskī** *prid.* koji se odnosi na inspektorat i inspektore
✧ *lat.* inspicere: nadzirati

**inspirírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* inspìrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (se) *rel.* biti vođen, nadahnut ili zahvaćen božanskim utjecajem **2.** (se) **a.** ispuniti se snažnim emocijama, biti/postati egzaltiran, oduševiti/oduševljavati se **b.** (se) biti nadahnut, potaknut na kreativno stvaranje ili na akciju **3.** udisati, usmjeriti zračnu struju u organizam u procesu disanja, *opr.* ekspirirati **// inspirácij|a** *ž* **1.** *teol.* karizmatički utjecaj Božji na sastavljače Svetoga pisma preko kojih Bog postaje u posebnom smislu začetnik tih spisa **2.** stanje koje potiče umjetničko stvaranje i znanstvena otkrića [*imati/dobiti/nemati/izgubiti ~u*]; nadahnuće **3.** *fiziol.* faza udisanja, udisaj (kada se prsni koš širi i ošit spušta), *opr.* ekspiracija; **inspirácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na inspiraciju; stvaralački [*~o okruženje*]; **ȉnspiratīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji inspirira; poticajan [*~na atmosfera*]; **inspìrātor** (**inspirâtor**) *m* onaj koji nagovara na što; poticatelj, začetnik; **inspìrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun inspiracije; nadahnut, potaknut; **inspìrīrano** *pril.*, ob. u: [*~ pisati*]; **inspìrīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je inspiriran
✧ *njem.* inspirieren, *fr.* inspirer ← *lat.* inspirare

**instalírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* instàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** postaviti/postavljati, uvesti/uvoditi uređaj **2.** *pren.* ustoličiti, uvesti/uvoditi u dužnost **3.** *inform.* postaviti neki program na tvrdi disk ili u memoriju računala; vrši se presnimavanjem s instalacijskog medija, raspakiravanjem i podešavanjem parametara programa, *opr.* deinstalirati **// instalácija** *ž* **1.** *tehn.* ukupnost instaliranih uređaja, vodova itd. [*električna ~*; *vodovodna ~*] **2.** *pren.* čin ili obred kojim se tko svečano uvodi u visoku službu ili na visok položaj u hijerarhiji **3.** *lik.* način umjetničkog izraza; trodimenzionalno likovno djelo, ob. objekt ili skup objekata postavljenih u prostor **4.** *inform.* postavljanje i priprema za rad kompjutera ili kompjuterskog sustava; setup, *usp.* instalacijski program, *v.* instalacijski △; **instalácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na instalaciju [*~a disketa*] △ ***~i program*** *inform.* program koji služi instalaciji nekog programa, uređaja ili operativnog sistema; **instalàtēr** *m* ⟨G instalatéra⟩ onaj koji obavlja poslove na instalacijama (**1**) [*~ plina*; *~ vodovoda*]; uvoditelj; **instalàtērskī** *prid.* koji se odnosi na instalatere; **instàlīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je postavljen, uveden, ugrađen; **instàlīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je instalirano
✧ *njem.* installieren ← *lat.* installare

**instamàtik** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ (+ poimenično *m*) odmah (»instant«), (djeluje) automatski [*~ kamera*]
✧ *engl.* Instamatic, tvorničko ime proizvoda[2], instant: trenutačan ← *lat.* instans + *engl.* automatic: koji djeluje automatski ← *grč.* autómatos, *usp.* automat

**instàncija** (**instànca**) *ž* pojedini od hijerarhijskih stupnjeva u sudstvu, administraciji, stranačkoj i profesionalnoj organizaciji [*viša ~*; *niža ~*]
✧ *lat.* instantia

**ȉnstant** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji se brzo pripravlja [*to je palenta ~*]
✧ *engl.* instant ← *lat.* instans

**INSTANT- 1.** kao prvi dio riječi znači da što ima takav sastav ili da je izrađeno u takvoj tehnološkoj pripremi da se može prirediti brže

nego što se to radi na uobičajen, tradicionalan način [*instant-kava*; *instant-palenta*] **2.** *iron. pejor.* onaj koji je što postao na brzinu, koji nema solidnost ozbiljno pripremanog i pažljivo vođenog rada [*instant-stručnjak*; *instant-bogataš*; *instant-projekt*]
✧ *v.* instant

**in statu quo** (*izg.* ȉn stȁtu kvô) u prijašnjem (nepromijenjenom) stanju, *usp.* status quo, *v.* status △
✧ *lat.*

**instaurírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* instaùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ustanoviti/ustanovljavati, osnovati, stvoriti, uvesti/uvoditi // **instaurácija** *ž* čin i proces instauriranja, osnutak, obnova
✧ *njem.* instaurieren ← *lat.* instaurare

**instilácija** *ž* ukapavanje tekućine (kap po kap)
✧ *lat.* instillatio ≃ instillare ≃ IN-² + stillare: kapati

**ȉnstinkt** *m* ⟨G *mn* -kātā/ȉnstīnktā⟩ **1.** *biol.* urođene težnje kojima se određuju specifični i nepromjenljivi postupci zajednički svim pripadnicima iste vrste u životinjskom svijetu **2.** *psih.* **a.** predosjećaj dobrih ili loših okolnosti itd. u razvoju događaja i odnosa uzroka i posljedice bez procesa razmišljanja, nesvjesno; intuicija, predosjećaj, »nešto što govori unaprijed« **b.** snažan poticaj ili motivacija; nagon [*niski ~i*] //**ȉnstinktīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je uvjetovan instinktom; nagonski; **ȉnstinktīvno** *pril.* na instinktivan način, pomoću instinkta [*~ predosjetiti*]; **instinktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je instinktivan
✧ *lat.* instinctus: pobuda, nagon

**institúcija** *ž* **1.** ustanova, zavod, udruženje, organizacija [*državna ~*; *zdravstvena ~*; *sportska ~*; *zabavna ~*] **2. a.** značajan, temeljan dio života ili propis neke zajednice; uredba, zakon, status [*~ braka*; *~ slobodnih izbora*; *~ privatnosti*] **b.** *pren.* onaj koji je velike važnosti, ugleda i utjecaja [*Krleža je bio ~ u hrvatskoj kulturi*] **3.** *pren.* dugotrajno ustaljeni običaj [*~ obiteljske večere*; *~ proslave mature*] **4.** čin imenovanja, postavljanja [*~ prestolonasljednika*] // **institucijalizácija** *ž*, *v.* institucionalizacija (3); **institúcījskī** *prid.* koji se odnosi na instituciju [*~ posao*]; **institucionàlist** *m* pristaša, zagovornik institucionalizma; **institucionalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na institucionaliste; **institucionalìstički** *pril.* kao institucionalisti, na način institucionalista; **institucionalizácija** *ž* **1.** proces nastanka stabilnih socijalnih odnosa i čvrstih ustanova **2.** navikavanje osobe na institucionalni oblik života **3.** upućivanje osobe u odgovarajuću ustanovu radi liječenja, korekcije ponašanja i sl.; institucijalizacija; **institucionalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *ekon.* pravac američke misli 20. st. koja ekonomsku aktivnost tumači uvjetovanošću i ovisnošću o običajima, navikama i tradiciji; **institucionalizírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* institucionalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** činiti/učiniti da što dobije oblik institucije, da dobije službeni oblik i prava organizacije, formalizirati zakonski ili po drugim propisima priznate organizacije **2.** *pren.* uspostaviti/uspostavljati, potvrditi ili učvrstiti neki običaj, pravilo ili propis; **ȉnstitucionālnī** *prid.* koji se zasniva ili postoji u obliku institucije [*~e odredbe*]
✧ *lat.* institutio

**instìtūt** *m* ⟨G institúta⟩ **1.** zavod (ob. odgojni ili znanstveni) [*Institut Ruđer Bošković*; *Institut građevinarstva Hrvatske*] **2.** pravni propis, zakonsko načelo [*~ društvene i osobne svojine*; *~ braka*] // **instìtūtor** *m* **1.** onaj koji osniva fondaciju; utemeljitelj **2.** *crkv.* onaj koji postavlja svećenika u župu ili crkvu; **instìtūtskī** *prid.* koji se odnosi na institut; **instìtūtski** *pril.* kao u institutima [*raditi ~*]
✧ *lat.* institutum: uredba, ustanova

**instradírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* instràdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)slati, upraviti/upravljati u nekom smjeru; upućivati, pokazati put, uvesti/uvoditi (ob. o organiziranim kolonama, većem broju vozila itd.) // **instradácija** *ž prom.* grafički prikaz kretanja vozila, transporta itd. na prometnicama
✧ *njem.* instradieren ← *tal.* instradare

**instruírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* instrùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uputiti/upućivati, dati/davati korisne upute kome **2.** dati/davati satove, poduke; podučavati // **instrùkcij|a** *ž* **1. a.** nalog, uputa, zapovijed nekome da što učini (podređenom, mlađem i sl.) [*dati/davati ~u*] **b.** uputa, pouka, skup pravila za obavljanje nekog posla, za rukovanje nekom spravom i sl. (uz mnoge proizvode instrukcija je obvezatna) **2.** (ob. *mn*) poduka izvan redovne nastave; podučavanje [*dati/davati ~e*] **3.** upute prilikom uvo-

đenja u novi posao **4.** *inform.* riječ ili skup slova ili brojeva koji upućuju kompjuter na obavljanje određene operacije △ ***~a skoka*** *inform.* instrukcija za prenošenje toka izvođenja od jedne izjave ili instrukcije k drugoj; **instrùkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na instrukciju △ ***~a riječ*** *inform.* duljina instrukcije strojnog jezika ili sama instrukcija; ***~i ciklus*** *inform.* postupak u kojem mikroprocesor dohvaća instrukciju iz memorije, dekodira je i potom izvodi; ***~i kod*** operacijski kod, *v.* operacijski △; ***~i registar*** *inform.* mali, brzi memorijski sklop (registar) s adresom sljedeće instrukcije koja će se izvoditi; **instruktáža** *ž* djelatnost instruktora, specijaliziran način davanja znanja i ovladavanja znanjem pomoću instrukcija, ob. u užem smislu neke struke ili nekog procesa; **ȉnstruktīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji sadrži instrukciju; poučan [*~ primjer*]; **ìnstruktor** *m* **1.** podučavatelj vještina i praktičnih predmeta [*letački ~*] **2.** učitelj pojedinih predmeta izvan redovne školske nastave [*~ engleskog jezika*]; **ìnstruktorica** *ž*, *v.* instruktor; **ìnstruktoričin** *prid.* koji pripada instruktorici; **ìnstruktorov** *prid.* koji pripada instruktoru; **ìnstruktorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na instruktore [*~i način rada*; *~a oprema*]; **ìnstruktorski** *pril.* kao instruktor, na način instruktora

✧ *lat.* instruere ≃ instructio: zidanje, uređenje, opskrbljivanje, podučavanje

**instrùment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1. a.** pomagalo i oruđe za rad u laboratoriju ili u ordinaciji **b.** sprava za mjerenje, snimanje, pokazivanje određenih vrijednosti, posebno kao dio kontrolnog sustava [*svi su ~i u avionu otkazali*] **2.** *glazb.* predmet na kojem se proizvodi tonski zvuk; glazbalo **3.** *pravn.* isprava, dokument ili propis koji ima pravno djelovanje **4.** (ob. *mn*) *ekon.* administrativna i druga sredstva ekonomske politike koja određuju opće uvjete poslovanja (porezna stopa, carinska stopa, kamate i sl.) **5.** *pren.* sredstvo kojim se tko služi u postizanju nekih ciljeva ili interesa [*biti čiji ~*; *vojska kao ~ nečije politike*] **//** **instrumentácija** *ž* *glazb.* **1. a.** gradnja glazbenog sloga s pomoću više glazbenih instrumenata; orkestracija **b.** prilagodba klavirske ili kakve druge skladbe za druga glazbala **c.** proučavanje svojstava, upotrebe i primjene pojedinih instrumenata **2.** ukupnost postupaka koji omogućuju da se od ideje i teorijske zamisli prijeđe na praktična rješenja projekata radnih procesa ili općih uvjeta života [*~ zdravstvene politike*]; **ȉnstrumentāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lni⟩ koji se odnosi na instrumente △ ***~na glazba*** glazba izvedena samo instrumentima [*solistička ~na glazba* glazba za jedan instrument; *komorna, orkestralna ~na glazba* glazba za više instrumenata], *opr.* vokalna glazba, *v.* vokalan △; **instrumentàlist** *m glazb.* glazbenik koji svira na nekom instrumentu (za razliku od vokalista, pjevača); **instrumentàlistica** (**instrumentàlistkinja**) *ž*, *v.* instrumentalist; **instrumentalizácija** *ž* dovođenje koga ili čega da bude oruđe ili instrument u tuđim rukama, da radi ono što služi onomu koji upravlja njegovim postupcima; podvrgavanje koga ili čega ciljevima i probicima koji su strani njegovoj prirodi, autentičnom načinu postojanja ili pravoj svrsi; **instrumentalȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* stav prema kojemu je mišljenje samo sredstvo (instrument) za uspješnu praktičnu orijentaciju; **instrumentalizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* instrumentalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi instrumentalizaciju; **instrumèntār** *m* ⟨G instrumentára⟩ instrumentarac; **instrumentárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G instrumèntārācā⟩ **1.** *term.* onaj koji pri operacijama pomaže u upotrebi instrumenata i pomagala **2.** *razg.* onaj koji radi s instrumentima; **instrumentárčev** *prid.* koji pripada instrumentarcu; **instrumèntārij** (**instrumentârij**) *m* svi instrumenti potrebni za neki posao, ukupnost instrumenata; **instrumèntārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* instrumentarac; **instrumentírati** *dv.* ⟨*prez.* instrumèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *glazb.* (što) prirediti/priređivati za instrument ili za instrumente (o skladbama, glazbenim zapisima i sl.) **2.** (koga, što) svesti/svoditi na određenu svrhu, osiromašiti u izrazu, misiji, svrsi itd. i podrediti neposrednim ciljevima i koristi onoga tko određuje; (u)činiti instrumentom, oruđem

✧ *lat.* instrumentum ≃ instruere, *v.* instruirati

**ȉnstrumentāl** *m gram.* jedan od padeža indoeuropske deklinacije; u hrv. jeziku sedmi padež **//** **ȉnstrumentalnī** *prid.*, ob. u: [*~ nastavci*]

✧ *nlat.* instrumentalis (casus) ≃ *lat.* instrumentum: oruđe, sredstvo

**insubordinácija** *ž* svojstvo ili osobina onoga

koji krši disciplinu, otkazuje poslušnost pretpostavljenom; neposluh, *opr.* subordinacija
✧ IN-[1] + *v.* subordinirati, subordinacija

**insuficijèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je nedostatan; manjkav, nedovoljan, slab, oskudan // **insuficijèncija** *ž* **1.** stanje onoga što je nedovoljno, nedostatno, nepotpuno, svojstvo onoga što je oskudno, čemu nešto manjka; nepotpunost, slabost **2.** *med.* funkcionalna slabost nekog organa [~ *srca*; ~ *bubrega*]; **insuficijèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je insuficijentan ili svojstvo onoga što je insuficijentno
✧ *lat.* insufficiens ≃ IN-[1] + sufficere: dostajati

**insuflácija** *ž med.* upuhavanje zraka u tjelesne šupljine radi dijagnoze ili radi liječenja
✧ *lat.* insufflatio ≃ insufflare: upuhavati

<u>**in summa**</u> (*izg.* ȉn sȕma) sve skupa, jednom riječju, sve u svemu
✧ *lat.*

**insurèkcija** *ž pov. zast.* **1.** ustanak protiv vlasti, naglo negodovanje protiv koga ili čega; pobuna, oružana buna, insurgencija **2.** vojna obveza svih muškaraca sposobnih za oružje, radi jačanja obrambene snage, uvedena u Hrvatskoj u 2. pol. 15. st. (Osmanlije su bili sve opasniji, a feudalna vojska se osula)
✧ *lat.* insurrectio ≃ insurgere: pobuniti se, podići ustanak

**insurgèncija** *ž*, *v.* insurekcija

<u>**in suspenso**</u> (*izg.* ȉn suspènso) u neriješenom stanju, u očekivanju rješenja; odloženo, odgođeno [*ova je odluka još* ~]
✧ *lat.* suspensus: neodlučan

**ȉnšalāh** (**ȉnšallāh**) *uzv.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* akobogda
✧ *tur.* inallah ← *arap.* inšā'llāh

**intabulácija** *ž* upis u zemljišne knjige; uknjižba, *opr.* ekstabulacija // **intabulírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* intabùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ upisati/upisivati u zemljišnu knjigu, *opr.* ekstabulirati
✧ *srlat.* intabulatio ≃ IN-[2] + *v.* tabula

**intabulàment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *pov. građ.* **1.** u antičkoj arhitekturi sistem greda koje leže vodoravno na kapitelima stupova i nose krovnu konstrukciju **2.** takve konstrukcije iznad vrata ili prozora
✧ *lat.* intabulamentum

**intàktan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je nedirnut; netaknut, čitav, čist **2.** spolno nevin (o djevojci) // **intàktnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je intaktan ili svojstvo onoga što je intaktno
✧ *lat.* intactus ≃ IN-[1] + tangere: dodirnuti

**intàljo** *m reg.* ukrasni kamen nakita s urezanim likom; gema
✧ *tal.* intaglio: rezbarija

**intàrzija** *ž* **1.** ukrašavanje drvenih predmeta raznobojnim umecima od drva, metala, slonove kosti itd., *usp.* inkrustacija **2.** *meton.* tako izrađen predmet // **intàrzist** *m* onaj koji izrađuje intarziju
✧ *tal.* intarsio ← *arap.* tari': sklop

**intavolírānje** *sr glazb.* postupak kojim su se, prvenstveno u 16. st., vokalne i druge kompozicije prerađivale za instrumente s tipkama i lutnju
✧ *tal.* intavolazione

**integrácija**, *v.* integralan

**intègraf** *m mat.* instrument pomoću kojega se za neku zadanu krivulju može neposredno nacrtati odgovarajuća integralna krivulja
✧ *v.* integralan + -GRAF

**ȉntegrāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** kojemu ništa ne nedostaje, koji ima sve dijelove; potpun, ukupan, sav **2.** koji postoji sam za sebe, koji sam za sebe čini cjelinu △ ***~ni račun*** *mat.*, *v.* integral; ***~ni transport (prijevoz)*** *prom.* na kontejnerima (ili paletama) složena roba koja se efikasno prevozi svim načinima, bez micanja i premještanja tijekom prijevoza; ***~no zrno*** zrno riže, pšenice itd. kojemu su očuvani svi sastojci, svi dijelovi zrna, *opr.* bijelo, glazirano; ***~no pecivo*** pecivo od takva zrnja //**ȉntegrābilan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se može integrirati; **integrácija** *ž* **1.** pretvaranje ili spajanje pojedinačnih dijelova u cjelinu; objedinjavanje **2.** *inform.* povezivanje različitih zadaća, programa ili hardverskih dijelova u funkcionalnu cjelinu **3.** *fiziol.* koordinacija djelovanja većeg broja organa koju realiziraju živčani centri **4.** *psih.* obnova čovjekovih osjetila i živčanog sustava koji unatoč povremenosti i diskontinuiranosti nekih uzastopnih stimulacija stvaraju pretpostavke da tijelo kontinuirano reagira **5.** *sociol.* uklapanje u novu sredinu, učenjem jezika i svladavanjem osnovnih pravila života u njoj; obostrana prilagodba pojedinca ili etničke zajednice s drugačijim sociološkim okolnostima, *usp.* asimilacija (6), adaptacija (5) **6.** *pol.* proces povezivanja država (na gospodarskim, vojnim, financijskim, carinskim i dr. osnovama)

△ ***rasna (vjerska i sl.)*** ~ *sociol.* jednakopravnost i jednakovrijednost za sve građane neke zemlje, bez obzira na rasnu (vjersku i sl.) pripadnost ili podrijetlo; **integrácījskī** *prid.* koji se odnosi na integraciju; integracioni [~ *proces*]; **integrácījski** *pril.* koji djeluje kao integracija, na način integracije; **integràcionī** *prid.*, *v.* integracijski; **intègrāl** *m* ⟨G integrála⟩ **1.** *mat.* jedan od osnovnih pojmova matematičke analize i cjelokupne matematike, proizašao iz: **a.** problema određivanja funkcije na temelju poznavanja njezine derivacije [*neodređeni* ~] **b.** problema izračunavanja površine lika omeđenog grafom funkcije (krivuljom) i koordinatnom osi između dviju vrijednosti varijable [*određeni* ~] **2.** *teol.* doslovno objašnjavanje *Svetog pisma* [*katolički* ~]; fundamentalizam; **integrálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G intègrālācā⟩ *pol.*, *v.* integralist; **integràlist** *m* onaj koji teži integriranju, centralizmu u ekonomskom, kulturnom, državno-političkom i nacionalnom životu; integralac; **integralìstičkī** *prid.* koji se odnosi na integralizam i integraliste [~ *pokret*]; **integràlistkinja** *ž*, *v.* integralist; **ˈìntegrālno** *pril.* potpuno, u cijelosti [~ *zahvatiti*]; **integrálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* integralizam; **integralìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** ukupnost nastojanja i stavova o integriranju i oblikovanju nedjeljivih cjelina [*južnoslavenski* ~, *pov. pol.*]; cjelovitost, ukupnost, potpunost, integralnost **2.** *teol.* doslovno objašnjavanje *Svetog pisma* [*katolički* ~]; fundamentalizam; **ˈìntegratīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji integrira, koji djeluje tako da integrira, integrirajući [~ *proces*]; **intègrātor** (**integrâtor**) *m tehn.* precizna mehanička naprava za određivanje površine, statičkog momenta i momenta tromosti dijela plohe unutar zatvorene krivulje, nacrtane u mjerilu na ravnoj podlozi; **intègrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je uključen, uvršten, spojen (u neku cjelinu, zajednicu) △ ~***i krug*** *inform.*, *v.* čip; ~***i modem***, *v.* modem △; ~***i sklop*** *inform.* elektronički sklop koji se proizvodi kao cjelina (mikroprocesor, memorija i sl.) s različitim integriranim elementima (tranzistori, kondenzatori, diode, otpornici itd.); ~***i softver***, *v.* softver △; **intègrīrano** *pril.* na integriran način; spojeno; **integrírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* integrirati **2.** *mat.* **a.** postupak izračunavanja integrala (određenog ili neodređenog) **b.** rješavanje diferencijalne jednadžbe; **integrírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* intègrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izvršiti/vršiti integraciju, spajati/spojiti (u cjelinu) ujedinjavati/ujediniti (ono što je bilo odvojeno ili razdvojeno) **2.** *mat.* izvršiti/vršiti operaciju kojom se iz zadane derivacije neke funkcije određuje ta funkcija, katkad i općenito riješiti diferencijalnu jednadžbu; **integrìtēt** *m* ⟨G integritéta⟩ **1.** stanje potpunosti, cjelovitosti (materijalne, pravne, psihičke) **a.** kada ima sve svoje dijelove (o teritoriju i sl.) **b.** kada nije funkcionalno oštećena ili manjkava [*biološki* ~; *mentalni* ~] **2.** osobno poštenje, neovisnost, striktna privrženost određenim vrijednostima i ponašanjima, čestitost; ispravnost, neporočnost [*moralni* ~] **3.** *teol.* cjelovitost darova koje je Bog zamislio za čovjeka u raju, a koja se izgubila istočnim grijehom △ ~ ***ličnosti*** ukupnost odlika koje čine čovjeka kao stabilno biće prema drugima i prema društvu; ***teritorijalni*** ~ ukupnost nepovredivog teritorija jedne zemlje, prostorna cjelovitost

✧ *srlat.* integralis ≃ integer: netaknut, sav, čitav ← *lat.* integrare: obnoviti

**integùment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *zool.* ovojnica na vanjskoj površini životinjskog tijela; koža **2.** *bot.* ovoj oko središnjeg staničja u sjemenom zametku biljaka iz kojeg se razvija sjemena lupina

✧ *lat.* integumentum: pokrov, prevlaka

**intèlekt** (**intelˈèkt**) *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** čovjekova moć spoznavanja i razvijena sposobnost inteligencije da spoznaje složene pojave i proizvodi nova dostignuća; razum, pamet, um **2.** *meton.* onaj koji je vrlo uman [*on je* ~] // **intelektuálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G intelektùālācā⟩ **1.** onaj koji se bavi umnim radom i ima visoku naobrazbu; inteligent **2.** mislilac koji javno djeluje kao moralna i humana snaga u društvu; **ˈìntelektuāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na intelekt; misaon, duhovan, razumski [~*ni radnik*], *opr.* manualan △ ~***no vlasništvo*** zaštita prava onoga koji proizvodi, zamišlja ili ostvaruje (©) **1.** patente, robne i uslužne žigove (trade mark), modele, uzorke i podatke o zemlji proizvođača **2.** književna, umjetnička i znanstvena djela (autorsko pravo); **intelektualìstički** *pril.* na način intelektualizma, u duhu in-

telektualizma; **intelektualizácija** *ž psih.* psihički mehanizam kod kojega se osoba upušta u prekomjerno apstraktno mišljenje kako bi izbjegla suočavanje sa sukobima ili uznemirujućim osjećajima; **intelektualìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *fil.* smjer koji daje prednost intelektualnim (misaoním, teoretskim) aktivnostima [*etički* ~ (Sokrat)]; **intelektualìzīrano** *pril.* na intelektualiziran način [~ *se izražavati*]; umno; **intelektualizírati** *dv.* ⟨*prez.* intelektualìzīrām, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* umovati; **intelektùālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* intelektualac; **ȉntelektuālno** *pril.* na intelektualan način, kao intelektualac; **intelektuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga koji je intelektualan **2.** intelektualni karakter ili snaga

✧ *lat.* intellectus ≃ intellectualis: intelektualni ≃ intellegere: razumjeti

**inteligènt|an** (**intelìgentan**) *prid.* ⟨*odr*: -tnī⟩ **1.** koji je razuman; uman **2.** koji lako shvaća, čija je inteligencija razvijena; bistar, pametan **3.** koji tako izgleda, koji ima takva svojstva [~*no lice*; ~*an odgovor*] △ ~***na baza podataka*** *inform.* sustav upravljanja bazom podataka koji pohranjenim informacijama rukuje na ljudima logičan, prirodan način i jednostavan za uporabu; ~***ni kabel*** *inform.* svaki kabel koji pretvara podatke u oblik koji kompjuter očekuje (koji ne propušta signale jednostavno s jednog kraja na drugi); ~***ni terminal*** *inform.* terminal s vlastitom memorijom, procesorom i odgovarajućim ugrađenim programom, što omogućava izvođenje određenih funkcija neovisno o glavnom procesoru // **inteligèncija** *ž* **1.** *psih.* sposobnost shvaćanja i laganog snalaženja u novim prilikama, sposobnost otkrivanja zakonitosti u odnosima među činjenicama i rješavanju problema; oštroumnost, bistrina duha, pamet **2.** *sociol.* društveni sloj formiran pretežito na temelju visokog obrazovanja; sloj intelektualaca **3.** ukupnost sposobnosti shvaćanja i uočavanja činjenica u neposrednom snalaženju i borbi za opstanak živih bića [~ *kukca*; ~ *ribe*] △ ***umjetna*** ~ *inform.* sposobnost kompjutera da vrši operacije analogne ljudskom učenju i odlučivanju; **intelìgent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji pripada intelektualnom sloju; intelektualac (1); **inteligèntno** (**intelìgentno**) *pril.* na inteligentan način [~ *misliti*]; **inteligìbīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je shvatljiv samo razumom, a ne osjetom; pojmovan

✧ *lat.* intelligens ← intelligere: razabirati, shvaćati

**Intelligence Service** (*izg.* Intèlidžens Sèrvis) skupni naziv za razne britanske organizacije koje se bave prikupljanjem tajnih informacija izvan Velike Britanije za strateške zadaće visoke politike

✧ *engl.*: obavještajna služba

**intèncij|a** *ž* **1.** namjera, nakana, naum, smjeranje, htijenje [*imati* ~*u*] **2.** *teol.* u moralnoj teologiji vlastita odluka o provođenju ćudorednog čina (činiti dobro i sl.)

✧ *lat.* intentio ≃ intendere: težiti nekamo

**intèndant** (**intendȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *vojn.* onaj koji se brine za opskrbu vojske hranom, novcem i ostalim životnim potrebama; opskrbnik **2.** ravnatelj kazališta // **intèndantskī** *prid.* koji se odnosi na intendanta; **intendantúra** *ž vojn.* zajednički naziv za organe intendantske službe

✧ *fr.* intendant ← *lat.* intendens: koji nadgleda, nadzire

**intenzificírati** *dv.* ⟨*prez.* intenzifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* intenzivirati // **intenzifikácija** *ž* pojačano djelovanje, brže funkcioniranje

✧ *v.* intenzitet + -FICIRATI

**intenzìtēt** *m* ⟨G intenzitéta⟩ **1.** snaga, jakost, žestina **2.** *fiz.* stupanj jačine fizikalnog djelovanja; veličina neke sile ili energije po jedinici površine naboja ili mase **3.** *fiz.* mjera prijenosa energije u jedinici vremena kroz jedinicu površine △ ~ ***investicija*** *ekon.* udio neto investicija u nacionalnom dohotku (osigurava normalan razvoj zemlje); ~ ***svjetlosti*** *fiz.* svjetlosna jakost; fizikalna veličina (simbol $I_V$ ili I), jedinica: kandela (simbol cd); ~ ***zvuka*** *fiz.* jakost zvuka, energija koju zvučni val prenese u jedinici vremena kroz jediničnu površinu okomitu na smjer širenja zvuka (simbol I ili L) // **intènzīv** *m* ⟨G intenzíva⟩ **1.** poseban oblik grupnog rada u nekim oblicima i metodama psihoterapije **2.** takav intenzivan rad; **ȉntenzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1. a.** koji je izražen u velikoj mjeri; snažan, jak (o pojmovima, pojavama i sl.) [~*an promet*] **b.** koji je značajan; znatan [~*na prodaja dionica*] **2.** koji na maloj površini daje velike prinose [~*na poljoprivreda*], *opr.* ekstenzivan **3.** koji se odlikuje potpunim korištenjem svih izvora

[*~no učenje*] △ ***~na njega (skrb)*** *med.* liječenje pacijenata koji su u teškom stanju u posebnom bolničkom odjelu; **intenzìvīrano** *pril.* na intenziviran način; **intenzivírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* intenzìvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti intenzivnijim, pojačati/pojačavati, pooštriti, intenzificirati; **ȉntenzivno** *pril.* na intenzivan način; snažno [*~ raditi*]; **intenzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je intenzivno

✧ *lat.* intensio ≃ intensus: napregnut, napet ← intendere: napeti ≃ *srlat.* intensivus: pojačan

**INTER-¹** kao prvi dio riječi znači da se nešto nalazi između dijelova onoga što je rečeno drugim dijelom ili između toga i drugog čega [*intercelularan*]

✧ *lat.*

**INTER-²** kao prvi dio riječi označuje da je što internacionalno [*internacionalizam*]

✧ *lat.*

**interàkcij|a** *ž* **1.** međusobni utjecaj dvaju ili više djelovanja ili akcija; međudjelovanje **2.** *psih.* odnos između dviju ili više osoba koji dovodi do međuzavisnosti u njihovu ponašanju i doživljavanju **3.** *fiz.* situacija u kojoj ponašanje jednog sistema utječe na ponašanje drugog sistema, proces u kojem više tijela djeluju jedno na drugo, što rezultira nekim fizikalnim ili kemijskim promjenama na tim tijelima **4.** *fil.* mišljenje o prirodnim i društvenim fenomenima kao o međusobno povezanim i uzajamno ovisnim čimbenicima △ ***~a droga*** pojačano djelovanje droge zbog istovremenog uzimanja i neke druge tvari (lijeka, alkohola i sl.); ***fundamentalne ~e*** *fiz.* gravitacijska, elektromagnetska, slaba i jaka // **interaktíva** *ž term.* skup onoga što je međudjelujuće, međusobno i prema vani; **interàktīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se odnosi na interakciju **2.** *inform.* **a.** koji se odlikuje dvosmjernom komunikacijom između računala i korisnika [*~no učenje*] **b.** koji radi naizmjence (o kompjuteru, korisniku i sl.) △ ***~na grafika*** *inform.* način korištenja kompjutera u kojem korisnik mijenja i nadzire grafički prikaz (ob. pomoću miša ili palice za igru), koristi se u raznim programima (od kompjuterskih igara do kompjuterskog dizajna); ***~na obrada*** *inform.* obrada podataka i sl. u kojoj korisnik sudjeluje; ***~ni program*** *inform.* program s kojim korisnik surađuje (odgovara na radnje programa, npr. kompjuterske igre)

✧ INTER-¹ + *v.* akcija

**interàmnīj** *m geogr.* područje između dviju rijeka; međurječje

✧ INTER-¹ + *lat.* amnis: rijeka

**inter arma silent leges** (*izg.* ȉnter ȁrma sȉlent lêges) u ratnoj buci šute zakoni

✧ *lat.*

**inter arma silent Musae** (*izg.* ȉnter ȁrma sȉlent mûze) u ratu trpi umjetničko stvaralaštvo, ratno doba ne pogoduje stvaranju

✧ *lat.*

**interbrigáda** *ž*, *usp.* internacionalne brigade, *v.* internacionalan △

**interbrigàdist** *m pov.* pripadnik međunarodne dobrovoljačke jedinice u Španjolskom građanskom ratu (1936–1939) koji se borio na strani republikanaca

✧ INTER-² + *v.* brigada, brigadist

**intercèdent**, *v.* intercesija

**intercèlulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *biol.* koji se nalazi između stanica (u prostoru između stanica ispunjenim specifičnim sastojcima)

✧ INTER-¹ + *v.* celula, celularni

**intercèpcija** *ž vojn.* **1.** zadržavanje pažnje neprijatelja kako bi ga se spriječilo u provođenju akcije **2.** praćenje neprijateljskog radio emitiranja radi prikupljanja informacija △ ***~ oborina*** *meteor.* **1.** proces zadržavanja oborina na raslinju i predmetima nakon čega oborine mogu ispariti i ne doseći tlo **2.** količina oborine koja je zadržana na vegetaciji i na početku padanja oborine ne ulazi u otjecanje; zadržavanje oborina

✧ INTER-¹ + *lat.* capere: uzeti

**intercèsija** *ž* **1.** *pravn.* **a.** preuzimanje nečije obveze od strane treće osobe **b.** posredovanje, jamčenje, zauzimanje za koga **c.** pravo suca da uloži veto; intercedent **2.** *dipl. zast.* opomena ili savjet jedne vlade drugoj **3.** protivljenje, prigovor, opiranje, suprotstavljanje // **intercèdent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩, *v.* intercesija (**1c**); **intercedírati** *dv.* ⟨*prez.* intercèdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ stupiti između; uskočiti, posredovati; **ȉntercèsor** *m* **1.** onaj koji pomaže da dođe do sporazuma, da se što uspješno obavi; posrednik, zagovornik **2.** *pravn.* sudac koji ulaže veto

✧ *lat.* intercessio ≃ intercedere: posredovati

**intercidírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* intercìdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ra-

staviti/rastavljati, upasti, prekinuti/prekidati // **intercìzija** *ž* prestanak trajanja čega; prekid, umetak

✧ *lat.* intercidere

**intercity** (*izg.* intersìti) *m prom.* udoban ekspresni vlak visoke klase; vozi između dvaju ili više gradova

✧ *engl.*

**interdependèncija** *ž* međusobna ovisnost; međuovisnost

✧ INTER-[1] + *v.* dependencija

**ȉnterdikt** *m* ⟨G -kātā⟩ **1.** *pravn.* tužba radi zaštite stvarnog stanja bez obzira na pravnu osnovu **2.** *kat.* **a.** zabrana obavljanja svih crkvenih funkcija za neko mjesto, kraj ili crkvu (za svećenike) **b.** zabrana sudjelovanja u slavljenju sakramenata (za vjernika laika) // **interdȉkcija** *ž pravn.* sudbena zabrana upravljanja vlastitom imovinom (npr. kod stečaja itd.); stavljanje pod skrbništvo, starateljstvo

✧ *lat.* interdictum ← interdicere: zabraniti

**ȉnterdisciplināran** *prid.* ⟨*odr*: -rnī⟩ koji se u svom radu koristi rezultatima više znanstvenih disciplina; koji se odnosi na više znanstvenih disciplina // **interdisciplinárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ projekt, istraživanje, znanstveni rad ili djelovanje koje se zasniva na suradnji više disciplina (ob. znanstvenih)

✧ INTER-[1] + *v.* disciplina, disciplinaran

**ȉnterēs** *m* **1.** zanimanje za što, radoznalost [*gajiti* ~] **2.** korist, probitak [*naći* ~ *u čemu*] **3.** *bank.* dobitak u novcu na posuđen novac; kamata [*uz visok* ~] **4.** osviještena potreba pojedinca ili skupine ljudi, države itd.; društveno posredovana svijest o potrebi [*u općem* ~*u*] // **interesàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji poželjnim svojstvima izgleda ili djelovanja izaziva interes; zanimljiv [~ *mjuzikl*; ~ *grad*]; **interesàntno** *pril.* na interesantan način [~ *razmišljati*]; **interesàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je interesantan i svojstvo onoga što je interesantno; **interèsent** (**interesȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji se kao kupac ili korisnik zanima za neku robu ili uslugu [~ *za putovanje*]; **interesírati** (se) (za što) *nesvrš.* ⟨*prez.* interèsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ zanimati se, željeti saznati ili znati što, željeti čuti pojedinosti o čemu; **ȉnterēsn|ī** *prid.* koji se odnosi na interes, koji se zasniva na interesima △ ~**a grupa** *sociol.* više ljudi, kakav sloj, organizacija i sl. koji zajedno djeluju u javnosti, poslovnom ili političkom životu prvenstveno prema svojim zajedničkim interesima; ~**a sfera** *pol. ekon.* geopolitički prostor u kojem jedna država ima politički, strateški, gospodarski i drugi oblik utjecaja ili interesa; **samoupravna** ~**a zajednica** *pov. ideol.* institucija unutar samoupravnog socijalističkog sustava u SFRJ gdje su se predstavnici različitih interesnih grupa trebali dogovarati o raspodjeli novca u nekoj oblasti (kulturi, znanosti, zdravstvu i sl.); **interèždžija** (**interèščija**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg.* onaj koji iz svega želi izvući korist, dobitak; sebičnjak

✧ *njem.* Interesse, *fr.* intérêt ← *lat.* interest: stalo je do (nečega), između je (nečega) ≃ interesse: biti između nečega, ticati se

**interface** (*izg.* ȉnterfējs) *m inform.* veza između pojedinih dijelova računalnog sustava; međusklop, sučelje

✧ *engl.*

**ȉnterfējs** *m*, *v.* interface

**interferèncija** *ž* **1.** *fiz.* pojava koja nastaje zbrajanjem valova iz dvaju ili više koherentnih izvora, pri tome se valovi mogu međusobno pojačati (konstruktivna interferencija), oslabiti ili sasvim poništiti (destruktivna interferencija) **2.** *tehn.* **a.** šum ili drugi vanjski signal što smeta radu komunikacijskog kanala **b.** elektromagnetski signal koji stvara elektronički uređaj (kompjuter i sl.) što ometa prijem radio i TV emisija **3.** *lingv.* utjecaj elemenata jednog jezičnog sustava na drugi (npr. dvaju jezika u procesu učenja) **4.** općenito, miješanje, upletanje **5.** *psih. fiziol.* pojava da stečena navika otežava stjecanje, učenje neke nove navike (npr. da određeni psihički ili fizički procesi ometaju sportaša u dostizanju očekivanih rezultata kada usvojena tehnika sprečava ili koči usvajanje druge tehnike, npr. kod desetobojaca) // **interferírati** (∅, s čim) *dv.* ⟨*prez.* interfèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** miješati se s čim, uplesti/upletati se, utjecati na što, smetati **2.** *tehn.* spriječiti/sprečavati jasno primanje radio, TV i drugih signala

✧ *njem.* Interferenz ≃ *engl.* interference ≃ INTER-[1] + *lat.* ferens: koji nosi ≃ ferre: nositi

**ȉnterferometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ optički ili akustički instrument za mjerenje pojava na temelju interferencije

✧ *v.* interferencija + -METAR

**interfèrōn** *m* **1.** *fiziol.* bjelančevina koju proizvode stanice organizma nakon virusne infekcije; sprečava razmnožavanje raznih vrsta virusa **2.** *farm.* bjelančevina proizvedena od bakterija koje se razvijaju genetskim inženjeringom, služi kao lijek protiv jednog oblika leukemije
✧ INTER-¹ + *lat.* ferire: udariti, raniti

**ȉnterfōn** *m tehn.* unutrašnji telefonski sustav (u zrakoplovu, zgradi itd.)
✧ INTER-¹ + *v.* (tele)fon

**intergalàktičkī** *prid.* koji se nalazi među galaktikama
✧ INTER-¹ + *v.* galaktika, galaktički

**interglacìjāl** *m* ⟨G interglacijála⟩ *geol.* razdoblje između dva ledena doba u povijesti razvitka Zemlje; međuledeno doba
✧ INTER-¹ + *lat.* glacialis: ledeni

**interìjēr** (**enterìjēr**) *m* ⟨G interijéra⟩ **1.** *arhit.* unutrašnjost stana, dvorane ili drugog namjenskog prostora, *opr.* eksterijer **2.** *lik.* slika čija tema je unutrašnjost takvog prostora ili koja predstavlja prizor iz života u zatvorenom prostoru
✧ *fr.* intérieur ← *lat.* interior: koji je unutra, unutrašnji

**interim** (*izg.* ȉnterim) *pril.* **1.** za to vrijeme **2.** za sada, privremeno **3.** međutim
✧ *lat.*

**interiórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *fil.* pojam koji označuje sve ono što pripada ili se odnosi na duh ili svijest (Sv. Augustin)
✧ *lat.* interior: koji je unutra, unutrašnji

**interjèkcija** *ž* **1.** ubacivanje; dodatak, umetak **2.** *gram.* usklik, uzvik
✧ *lat.* interiectio

**interkalírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* interkàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (naknadno) dodati/dodavati, dopuniti // **interkalácija** *ž* ono što se dodaje kakvoj cjelini ili čemu završenom; dodatak, dopuna; **interkàlār** *m* ⟨G interkalára⟩ **1.** umetnuti dan u prijestupnoj godini (29. veljače) **2.** vrijeme od početka rada nekog poduzeća do prvih prihoda; **interkàlār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji može interkalirati △ **~*na kamata*** *bank.* kamata koja se plaća od trenutka odobrenja kredita do trenutka stvarnog korištenja
✧ *lat.* intercalari(u)s: umetnuti (dan) ← intercalare: umetnuti

**interkòlūmnij** *m arhit.* prostor između stupova u kolonadi, između stupova u stupovlju; interkolonij // **interkòlōnij** *m*, *v.* interkolumnij
✧ *tal.* intercolumnio ← *lat.* intercolumnium

**interkòmūnija** *ž kršć.* situacija, odnos među različitim kršćanskim crkvama koji pod određenim uvjetima dopušta članovima jedne Crkve da prime svetu pričest u drugoj
✧ INTER-¹ + *v.* komuna

**interkomunìkātor** *m tehn.* jednosmjerni razglas za prijenos službenih obavijesti, zapovijedi i sl. (ob. na brodovima, u školama i sl.): *krat.* interkom
✧ INTER-¹ + *v.* komunikacija, komunikator

**interkonèkcija** *ž* **1.** međusobno povezivanje, spajanje **2.** spajanje električnih centrala u velike elektroenergetske sustave
✧ INTER-¹ + *lat.* conicere: strpati (na jedno mjesto), snositi

**ȉnterkonfesionālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odvija i sl. između raznih konfesija; međuvjerski
✧ INTER-¹ + *v.* konfesija, konfesionalan

**ȉnterkontinentālnī** *prid.* koji se nalazi, događa i sl. između kontinenata [*~ letovi*]; prekooceanski, međukontinentalni
✧ INTER-¹ + *v.* kontinent, kontinentalni

**interkòstāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *anat.* koji je među rebrima; međurebreni [*~ni mišić*]
✧ *lat.* intercostalis ≃ INTER-¹ + costa: rebro

**interkulturìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *sociol.* međusobno povezivanje raznih (etničkih) kultura u društvu
✧ INTER-¹ + *v.* kultura

**ȉnterkutan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *med.* potkožni
✧ INTER-¹ + *lat.* cutis: koža

**ȉnterlingva** *ž* **1.** *lingv.* pojednostavljen latinski jezik namijenjen općem, međunarodnom sporazumijevanju **2.** *inform.* jezik posrednik u strojnom prevođenju
✧ *konstr.*, *lat.* interlingua ≃ INTER-¹ + lingua: jezik

**interlingvìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* disciplina koja se bavi proučavanjem nastajanja i funkcioniranja različitih pomoćnih jezika (npr. esperanto) i interferencija među svjetskim kulturnim jezicima
✧ INTER-¹ + *v.* lingvistika

**ȉnterlokāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ međumjesni △ **~*no pravo*** *pravn.* skup pravnih pravila koja određuju pravnu praksu kada se sukobe dvije ili više zakonskih odredbi u istoj državi, različite u pojedinim njezinim dijelovima
✧ INTER-¹ + *v.* lokacija, lokalan

**ìnterlūdij** *m* **1.** međuigra, kratko međurazdoblje **2.** *glazb.* **a.** manji instrumentalni dio između dva veća dijela **b.** instrumentalno izvođenje na orguljama između strofa crkvene pjesme **c.** u suvremenoj glazbi: dio glazbenog djela kojim se povezuju dvije različite teme ili – u jazzu – dva sola
✧ *srlat.* interludium ≃ INTER-[1] + *lat.* ludus: igra

**intermèco** *m* ⟨N *mn* -i/-a⟩ **1.** *glazb.* **a.** međuigra **b.** posebni dio opere, izvođen u međučinovima (u Italiji u 18. st.), ob. komičnog karaktera **c.** instrumentalna, ob. klavirska kompozicija ležernijeg karaktera (u 19. st.) **2.** *pren.* umetak koji zakratko prekida neki niz događaja ili radnji u emisiji ili predstavi
✧ *tal.* intermezzo

**ìntermēdij** *m* **1.** fizička ili pravna osoba koja se bavi posredovanjem; posrednik **2.** *glazb. pov.* kratka muzička scenska igra između činova dramskog djela (od 15. do 17. st.) // **ˈìntermedijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se sastoji od traženja ili nađenih izražajnih oblika koji se realiziraju u kombinaciji dvaju ili više medija △ ***~na umjetnost*** umjetnost u kojoj se kombiniraju u raznim pokretima i pravcima teatarska gestualnost s filmom, plakati s montažama itd.
✧ *engl.* intermedium ≃ INTER-[1] + *v.* medij

**ìntermedijār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji posreduje, sudjeluje, služi u posredovanju **2.** *fil.* koji istovremeno sudjeluje u inteligibilnom i senzibilnom svijetu (Platon) △ ***~na dobra*** *ekon.* ono što je potrebno u lancu proizvodnje (sirovine, reprodukcijski materijali, poluproizvodi i sl.); ***~ni sloj*** *biol.* sloj mora između površinskog i dubokog mora (tipičan za Jadran i Sredozemlje) // **ìntermedijēr** *m term.* međuprodukt u industrijskoj proizvodnji sintetskih bojila i lijekova (anilin, nitrobenzen, fenoli, naftoli)
✧ *njem.* intermediär, *fr.* intermédiaire ≃ *lat.* intermedius ≃ INTER-[1] + medius: srednji

**intermezzo** *m*, *v.* intermeco

**intermìsija** *ž* **1.** privremen prestanak trajanja čega; prekid, stanka **2.** zaobilaženje (koga), ispuštanje (čega); propuštanje, izostavljanje // **intermitèncija** *ž* svojstvo pojave da se povremeno prekida ili izostaje, popušta u žestini, jačini, koja dolazi ili se javlja na mahove [~ *nesnošljivosti*]; povremenost; **intermitènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se javlja od vremena do vremena, koji je prekinut na neko vrijeme; povremen [*~na svjetlost svjetionika*]; **intermitírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* intermìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prestati/prestajati za neko vrijeme, prekinuti, obustaviti; javljati se na mahove
✧ *lat.* intermissio ≃ intermittens ← intermittere: ostaviti međuprostor, pasti, izostati

**ìntermundij** *m* **1.** *mit.* prema grčkom i rimskom vjerovanju, prostor između svjetova, u kome bogovi ne upravljaju; međusvijet **2.** *rel.* u kršćanskom vjerovanju, mjesto prije ulaska u raj; čistilište
✧ *lat.* intermundia ≃ INTER-[1] + mundus: svijet

**ìntermuskulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *anat.* koji je između mišića
✧ INTER-[1] + *v.* muskulatura, muskularan

**ˈìntērna**, *v.* interni

**internácija**, *v.* internirati

**Internacionála** *ž* **1.** *pol.* međunarodna politička i ideološka organizacija radničkih, socijalističkih i komunističkih partija [*Prva ~* osnovana 1864; *Druga (Socijalistička) ~* osnovana 1889, prestala djelovati u 1. svjetskom ratu; *Treća (Komunistička) ~ (Kominterna)* osnovana 1919, raspuštena 1943; *Četvrta (Trockistička)* osnovana 1938, raspala se 1953] **2.** himna međunarodnog proletarijata
✧ *fr.* (chanson) internationale: internacionalna (pjesma)

**ˈìnternacionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na kontakte između naroda i država; međunarodni △ ***~na klasa*** *žarg.* izniman sportaš, umjetnik i sl., onaj koji je sposoban ravnopravno sudjelovati u međunarodnim sportskim, umjetničkim i sl. događajima; ***~ne brigade*** *pov.* jedinice republikanske vojske sastavljene od dobrovoljaca iz mnogih zemalja u Španjolskom građanskom ratu (1936–1939); ***~ni stil*** *lik.* stil u europskom slikarstvu 14. i poč. 15. st., varijanta gotike u kojoj se odražava »dvorski duh vremena« // **internacionálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G internaciònālācā⟩ *sport* onaj koji je kao sportaš internacionalne vrijednosti (i koji igra za takve klubove); **internacionálčev** *prid.* koji pripada internacionalcu; **internacionàlist** *m pol.* zagovornik, sljedbenik internacionalizma; **internacionalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na internacionalizam i internacionaliste; **internacionalìstički** *pril.* kao internaci-

onalist, na način internacionalista; **internacionalizácij|a** *ž* **1.** proces i stanje zbližavanja i suradnje između država, naroda i pojedinaca iz tih naroda kao sredstvo u globalizaciji svijeta; internacionaliziranje **2.** mjera kojom se za pripadnike većeg broja država ili za sve države utvrđuje pravo pristupa i korištenja nekog područja ili prostora (rijeka, priobalnog mora, luka i sl.) proglašavajući ga međunarodnom zonom **3. a.** postupak dviju strana (ob. u sporu ili u ratu) da sporna pitanja rješavaju u dogovoru ili po naputku trećih strana (država, međunarodnih institucija i sl.) **b.** miješanje vanjskih sila u neki spor (sukob, rat), kada on prestane biti isključivo stvar sukobljenih strana i ugrozi šire interese [*provesti ~u*]; **internacionalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *v.* kozmopolitizam **2.** *pol. ideol.* u političkom žargonu nacionalističkih stranaka negativna odrednica, antinacionalna ili antidržavna **3.** *pov. ideol.* u političkom žargonu komunističkih stranaka obaveza međunarodne komunističke solidarnosti nadređena politici i interesima nacionalnih komunističkih partija; **internacionalizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* internacionalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ činiti/učiniti (se) internacionalnim, djelovati tako da dođe do internacionalizacije; **internaciònālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* internacionalac; **ȉnternacionālno** *pril.* na internacionalan način; **internacionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je internacionalan ili svojstvo onoga što je internacionalno

✧ INTER-[2] + *v.* nacija, nacionalni

**internalizácija** *ž* **1.** *psih.* proces usvajanja socijalnih normi, standarda ponašanja i doživljavanja **2.** *ekon.* primjena instrumenta državne intervencije u gospodarstvu; internalizam // **internalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* učenje koje definira znanje unutar samoga subjekta u njegovoj svijesti »kao opravdano istinito vjerovanje«, *opr.* eksternalizam **2.** *v.* internalizacija (**2**)

✧ *srlat.* internalis: unutarnji ≃ *lat.* internus

**intèrnāt** *m* ⟨G internáta⟩ ustanova za zajednički život učenika (pitomaca, gojenaca); konvikt [*ići u ~*; *biti u ~u*] // **intèrnatkinja** *ž* ona koja se odgaja u internatu; **intèrnātskī** *prid.* koji pripada internatu, koji je kao u internatima [*~ način života*; *~ odgoj*]; **intèrnātski** *pril.* kao u internatu

✧ *fr.* ≃ *lat.* internus: unutrašnji

**internàut** *m term.* osoba priključena na internet; surfer

✧ *v.* inter(net) + *v.* astronautika, (astro)naut

**ȉnternet** *m inform.* mreža koja povezuje mnogobrojne kompjuterske sisteme i mreže, zasnovana na zajedničkom adresnom sustavu i komunikacijskom protokolu; uspostavljena 1983. u okviru akademske zajednice, brzo se razvija i postaje iznimno popularni medij [*objaviti na ~u*; *biti na ~u*]; globalna mreža, *usp.* WWW // **internetìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *neol.* **1.** *sociol.* suvremena društvena tendencija globaliziranja i povezivanja **2.** *psih.* ovisnost prema internetu, velika strast prema pretraživanju sadržaja na internetu uslijed čega se zapostavljaju primarne društvene funkcije; **ȉnternetsk|ī** *prid.* koji se odnosi na internet [*~i bonton*; *~a pornografija*] △ ***davatelj ~ih usluga*** tvrtka koja pojedincima i organizacijama daje pristup na internet; ***~a adresa*** adresa na internetu pomoću koje pristupamo nekom određenom sadržaju [*http://www.vlada.hr*]; ***~a pošta***, *v.* e-mail; ***~i akronim*** kratica sačinjena od prvih slova riječi neke učestale fraze koja se koristi u brzopisu (RTM – čitaj upute [*read the manual*], IMO – prema mojem mišljenju [*in my opinion*], ASAP – što je moguće prije [*as soon as possible*]); ***~i protokol*** skup dogovorenih pravila za usmjeravanje i razmjenu podataka između različitih mreža; ***~o telefoniranje*** uporaba računala ili kojeg drugog sredstva za pristup na internet radi ostvarivanja klasične telefonske veze

✧ *engl.* internet(work)

**interneùrōn** *m* ⟨G *mn* interneuróna⟩ *anat.* živčana stanica koja se kao modulator prijenosa impulsa nalazi između drugih dviju stanica

✧ INTER-[1] + *v.* neuron

**ȉntērn|ī** *prid.* **1.** koji pripada nutrini, unutarnji [*~i organ tijela*], *opr.* vanjski **2.** koji je za unutrašnju upotrebu, unutrašnji [*~i propis*], *opr.* javan, opći △ ***~a medicina*** grana medicine koja proučava i liječi bolesti unutrašnjih organa; ***~a opomena*** *sport* u boksu upozorenje suca boksaču kad napravi lakši prekršaj // **ȉntērn|a** *ž med. žarg.* **1.** interna medicina [*polagao sam ~u*] **2.** odjel interne medicine [*leži na ~oj*]; **intèrnist** *m med.* liječnik specijalist za bolesti unutrašnjih organa, onaj koji se bavi internom (medicinom); **internìstičkī** *prid.* koji se odnosi na interniste [*~ liječnički*

*pregled*]; **internìstički** *pril.* kao internist, na način internista; **intèrnistkinja** (**intèrnistica**) *ž*, *v..* internist

✧ *lat.* internus: unutarnji

**interníрati** (koga, što) *dv..* ⟨*prez.* intèrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi internaciju, osuditi na internaciju // **internácija** *ž* odvođenje neke osobe u prisilno boravište unutar kojega ona ima relativnu slobodu kretanja uz nadzor ili uz obavezno javljanje policiji; **internácijskī** *prid.* [~ *logor*]; koji se odnosi na internaciju; **interníрac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G intèrnīrācā⟩ onaj koji je interniran, koji je u internaciji; **internírčev** *prid.* koji pripada internircu

✧ *njem.* internieren ≃ *lat.* internus: unutarnji

**internódij** *m bot.* mjesto na stablu gdje je prirastao jedan ili više listova; čvor, koljence

✧ *lat.* internodium

**inter nos** (*izg.* ȉnter nôs) *pril.* među nama (govoreći), u četiri oka (rečeno), u povjerenju

✧ *lat.*

**internúncij** *m dipl. zast.* stalni diplomatski predstavnik Svete Stolice u rangu poslanika // **internuncijatúra** *ž* institucijalizacija časti, položaja, administracije internuncija

✧ *tal.* internuncio ← *lat.* internuntius: posrednik

**ȉnterogatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je u obliku pitanja; upitan [~*ne zamjenice*]

✧ *lat.* interrogativus ≃ interrogare: ispitivati

**ȉnterparlamentār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ u kojem sudjeluju parlamenti više država; međuparlamentarni [~*na unija*]

✧ INTER-[1] + *v..* parlament, parlamentaran

**interpelírati** (∅) *dv..* ⟨*prez.* interpèlīrām, *pril. sad..* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** upasti/upadati komu u riječ u izlaganju, ubaciti/ubacivati neki detalj u čije izlaganje (nakon traženja i dobivanja riječi i prava na taj postupak) **2.** podnijeti/podnositi interpelaciju, (za)tražiti objašnjenje // **interpelácija** *ž* **1.** čin interpeliranja **2.** pismeni ili usmeni zahtjev da se što objasni (ob. upravljen ministru ili vladi u parlamentarnoj proceduri); **interpelácījskī** *prid.* koji se odnosi na interpelaciju; **interpèlant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji interpelira (**2**)

✧ *njem.* interpelieren ← *lat.* interpellare: prigovarati, navaliti pitanjem

**ȉnterplanetār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je između planeta [~*ni letovi*]; međuplanetaran

**Ȉnterpōl** *m* međunarodna organizacija kriminalističke policije (osnovana 1923) sa sjedištem u Parizu

✧ *krat.*, *engl.* **Inter**national Criminal **pol**ice

**interpolácij|a** *ž* **1.** naknadno umetanje, uvrštavanje u neki tekst riječi, fraza ili rečenica kojih nema u izvornom rukopisu (ob. u slučaju starih tekstova) **2.** *građ.* **a.** izgradnja objekta između dviju postojećih zgrada i u četvrti koja je već uglavnom izgrađena **b.** *meton.* sam takav objekt [*izvesti* ~*u*] **3.** *mat.* određivanje funkcije zadanog tipa na temelju njezinih poznatih vrijednosti u nekim točkama domene // **interpòlātor** (**interpolâtor**) *m* onaj koji izvodi interpolaciju; **interpòlīrano** *pril.* tako da je naknadno umetnuto [~ *smjestiti*]; **interpòliranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je interpolirano; **interpolírati** (što u što) *dv..* ⟨*prez.* interpòlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** umetnuti ili umetati, (iz)vršiti, izvesti/izvoditi interpolaciju **2.** *mat.* približno ili točno odrediti neku veličinu na temelju djelomičnog poznavanja vrijednosti koje poprima u bliskom području

✧ *lat.* interpolatio ≃ interpolare: umetnuti

**interponírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* interpònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** umetnuti/umetati između nečega **2.** posredovati u čemu // **interpozícija** *ž* miješanje u što, posredovanje, intervencija, upletanje u što

✧ *lat.* interponere ≃ INTER-[1] + *v.* pozicija

**intèrpreter** *m inform.* program koji prevodi instrukcije iz višeg programskog jezika u strojni jezik i izvršava ih, instrukciju po instrukciju, *opr.* kompajler

✧ *engl.* interpreter ← *lat.* interpretari

**interpretíra|ti** (što) *dv..* ⟨*prez.* interprètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** razjasniti/razjašnjavati značenje čega objašnjavanjem ili ponovnim iznošenjem činjenica; objasniti, objašnjavati **b.** prenijeti/prenositi [*ako sam dobro* ~*o riječi našeg uglednog gosta, sporazum će biti uskoro potpisan*] **2.** prikazati/prikazivati što, igrati neku ulogu; predstaviti/predstavljati [~*ti Hamleta*] **3.** *inform.* dekodirati i izvesti izjavu ili naredbu // **intèrprēt** *m* ⟨G interpréta⟩ *ekspr.*, *v.* interpretator; **interpretácija** *ž* **1.** objašnjavanje smisla čega, nekog događaja, razgovora i sl.; objašnjenje, tumačenje, prikaz, verzija [*to je samo njegova* ~] **2.** postupak u znano-

sti o književnosti kojim se želi proučavanjem teksta otkriti estetičnost nekog djela, kritičko objašnjavanje književnog teksta **3. a.** prikazivanje, izvođenje dramskog teksta glumom ili glazbenog djela pjevanjem ili sviranjem **b.** osobni pristup, stil i način izvođenja nekog scenskog, slikarskog, muzičkog djela; **interprètant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩, *v.* interpretator; **ìnterpretatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se može interpretirati; **interprètātor** (**interpretâtor**) *m* onaj koji interpretira (ob. glumac, glazbenik na instrumentu); interpret, interpretant; **interprètātorka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* interpretator; **interprètātorica** *ž*, *v.* interpretator; **interprètātorskī** *prid.* koji se odnosi na interpretaciju i interpretatore; **interprètīrano** *pril.*, ob. u: [~ *prenijeti*]; **interprètīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je interpretirano

✧ *njem.* interpretieren ← *lat.* interpretari: posredovati, tumačiti ≃ interpres: tumač

**interpungírati** *dv.* ⟨*prez.* interpùngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ stavljati interpunkciju, primjenjivati pravila o interpunkciji i pravopisnim znacima // **interpùnkcij|a** *ž* ukupnost pravopisnih znakova u užem smislu (točka, točka-zarez, zarez, dvotočka, upitnik, uskličnik, crta, dvostruka crtica, zagrade, navodnici) [*znak ~e*]; razgodak; **interpùnkcījskī** *prid.* koji se odnosi na interpunkciju [~ *znak*]

✧ *njem.* interpungieren ← *lat.* interpungere: rastavljati ≃ INTER-¹ + punctio: ubod

**interrègnum** *m* **1.** razdoblje od prestanka jedne vlasti do uspostavljanja druge; međuvlađe, međuvlašće **2.** prekid u kontinuitetu čega

✧ *lat.* ≃ INTER-¹ + regnum: vladavina

**interseksuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *biol.* pojava mješovitih spolnih osobina pojedinačnog bića; međuspolnost, dvospolnost

✧ INTER-¹ + *v.* seks, seksualnost

**ìntersept** *m* **1.** ono što odvaja jedno od drugoga; pregrada, pretinac **2.** *anat.* pregrada koja odjeljuje prsnu šupljinu od trbušne; ošit, dijafragma

✧ *lat.* intersaeptum ← intersaepire: pregraditi

**interstèlār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se nalazi između zvijezda; međuzvjezdan, *usp.* interplanetaran △ ***~na materija (tvar)*** međuzvjezdana tvar, rasuta po svemirskom prostoru; sastoji se od atoma plinova i krutih čestica kozmičke prašine

✧ *nlat.* interstelluris ≃ INTER-¹ + *lat.* stella: zvijezda

**interstícij** *m* **1. a.** razmak između prostora; međuprostor **b.** *anat.* u parenhimnim organima prostori ispunjeni rahlim vezivnim tkivom koje sadrži krvne i limfne kapilare i živce **2.** vrijeme između dviju jedinica u slijedu; međuvrijeme, interval **3.** mjesto rascjepa; pukotina, raspuklina // **ìntersticijālnī** *prid.* koji pripada intersticiju; međuprostorni, međuvremenski

✧ *lat.* interstitium ≃ intersistere: stati između nečega

**ìntersubjektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *psih.* koji je zajednički većem broju osoba, *usp.* intrasubjektivan, ekstrasubjektivan

✧ INTER-¹ + *v.* subjekt, subjektivan

**intertekstuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *knjiž.* način pristupa književnom djelu: smisao teksta spoznaje se tek pozivanjem na drugi već postojeći tekst

✧ INTER-¹ + *v.* tekst

**intertrígo** *m pat.* promjene nastale trljanjem kože o kožu, naročito pri dugom hodanju ili u pretilih osoba; utrljina, vuk

✧ INTER-¹ + *lat.* terere: trljati

**interùrbān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ međugradski, međumjesni [*~a veza*] // **interùrbāno** *pril.*, ob. u: [*razgovarati ~*]

✧ INTER-¹ + *lat.* urbanus: gradski

**intèrvāl** *m* ⟨G intervála⟩ **1.** vrijeme između dviju jedinica u slijedu; međuvrijeme, stanka **2.** prostor između dviju točaka ili predmeta [*~i između stupova grčkoga hrama nisu jednaki*] **3.** *mat.* podskup skupa realnih brojeva koji se sastoji od svih realnih brojeva većih od zadanog broja *a* i manjih od zadanog broja *b*; oznaka (*a*, *b*) ili ⟨*a*, *b*⟩ **4.** *glazb.* odnos između dvaju tonova prema njihovoj visini ili broju titraja [*čisti ~*; *veliki/mali ~*]

✧ *lat.* intervallum: ograđen nasip

**interveniŕati** (∅, u što) *dv.* ⟨*prez.* intervènīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uplesti se, umiješati se u što; istupiti, *usp.* intervencija // **intervèncija** *ž* **1.** miješanje u proces, mijenjanje stanja akcijom; upad **2.** *vojn.* angažiranje snaga na nekom borbenom zadatku, ob. predviđeno ograničenog dosega i trajanja **3.** javljanje za riječ kraćim izlaganjem, ispravkom, objašnjenjem ili podatkom (u okviru rasprave, zasjedanja i sl.); istup **4.** zahvat, radnja koja izravno mijenja zatečeno stanje [*kirurška ~*] **5.** *sport* potez u kolektivnim igrama kojim se sprečava

zgoditak ili otklanja opasnost da se postigne [*vratareva* ~]; **intervenciònist** *m pol. vojn. pov.* onaj koji provodi intervenciju vojnim snagama, sudjeluje u mijenjanju ili uvođenju drugačijih vojnih i političkih odnosa u drugoj zemlji; **intervencionȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na intervencioniste; **intervencionȉstički** *pril.* kao intervencionist, na način intervencionista; **intervencionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *pol.* ukupnost političkog, ekonomskog i oružanog upletanja u politiku druge države **2.** *ekon.* doktrina po kojoj je državna intervencija nužna radi korekcije nedostataka tržišne ekonomije; **intervèntn|ī** *prid.* koji ima svrhu da se njime intervenira, kojemu je namjena da svojom pojavom izazove željene učinke, da popravi neko stanje [*~e mjere za stabilizaciju poslovanja*; *~i vod*; *~i uvoz*] △ *~e* ***točke*** *ekon.* gornja i donja točka tečaja između kojih mogu oscilirati tečajevi valuta; **intervèntno** *pril.*, ob. u: [~ *opskrbiti*]

✧ *njem.* intervenieren ← *lat.* intervenire: ući između

**intervèrzija** *ž pravn.* protupravna promjena vlasništva

✧ *lat.* intervertere: pronevjeriti, prevariti

**inter vivos** (*izg.* ȉnter vîvos) među živima; za života

✧ *lat.*

**intèrvjū** (**intervjȗ**) *m* ⟨G intervjùa⟩ **1.** razgovor namijenjen sredstvima javnog informiranja [*dati* ~; *(za)tražiti* ~] **2. a.** razgovor u okviru ankete, istraživanja javnog mišljenja ili znanstvenog istraživanja **b.** razgovor sa svrhom upoznavanja neke osobe (zbog dobivanja posla, stipendije i sl.) **//** **intervjuírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* intervjùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti ili voditi razgovor u obliku pitanja namijenjen objavljivanju u javnosti, u svrhu istraživanja ili upoznavanja intervjuirane osobe; **intervjùist** *m* onaj koji intervjuira – novinar, publicist, anketar ili istraživač; **intervjuȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na intervjuiste; **intervjuȉstički** *pril.* kao intervjuist, na način intervjuista; **intervjùistkinja** *ž*, *v.* intervjuist

✧ *engl.* interview

**ȉntervokālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *fon.* koji je između dva vokala, međusamoglasnički

✧ INTER-¹ + *v.* vokal, vokalan

**ȉnterzonālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se nalazi između pojedinih zona, pojasa

✧ INTER-¹ + *v.* zona, zonalan

**ȉntestabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *pravn.* koji je nesposoban, koji nije u stanju **1.** da načini oporuku **2.** da nastupi kao svjedok na sudu

✧ *lat.* intestabilis

**ȉntest|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji nema oporuku, koji je bez oporuke △ *~no* ***nasljeđivanje*** *pravn.* nasljeđivanje bez oporuke, testamenta **//** **intèstāt** *m* ⟨G intestáta⟩ *pravn.* onaj koji je umro bez oporuke ili je oporuka pravno neodrživa

✧ *lat.* intestatus ≃ IN-¹ + testatus: svjedočen ← testari: svjedočiti

**ȉntestinālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji nije takav da se nasljeđuje, koji se stječe u životu navikama, odgojem i drugim načinima **2.** *anat.* koji se odnosi na probavni trakt

✧ *nlat.* intestinalis

**intifáda** *ž publ.* ustanak palestinskog stanovništva na teritoriju Zapadne Obale i Gaze protiv izraelske vlasti i za vlastitu državu, započeo 1987.

✧ *arap.*

**ȉntīm|an** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ **1.** koji je u dubini duše; unutarnji **2. a.** koji se ne pokazuje javno [*~ni dijelovi tijela*; *~an život*] **b.** koji je dio osnovnih tjelesnih funkcija (erotika, izmjena tvari) **3.** koji je vrlo blizak; prisan [*~an prijatelj* koji su u odnosu; *~no prijateljstvo*; *imati ~ne odnose* biti u ljubavnoj vezi] **4.** u kojem se čovjek osjeća domaće, ugodno [*~an kutak*; *~an stan*] **//** **intíma** *ž* **1.** neotuđiv i neponovljiv unutrašnji i duševni svijet pojedinog ljudskog bića **2.** najosobniji osjećaji i odnosi u ljubavi, braku, obitelji, privatnost **3.** ono što se odnosi na funkcije tijela, posebno na spolnost, ukupnost »intimnih stvari« **4.** *anat.* unutarnji sloj stijenke krvnih i limfnih žila; **intȉmist** *m* **1.** onaj koji njeguje i voli intimne ugođaje **2.** stvaralac ili pristalica intimizma (ob. u umjetnosti); **intimȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na intimizam i intimiste; **intimȉstički** *pril.* kao intimist, na način intimista; **intȉmistkinja** (**intȉmistica**) *ž*, *v.* intimist; **intimizácija** *ž* proces intimiziranja i odnosi koji se uspostavljaju tim procesom; intimiziranje, zbližavanje (dviju ili više osoba), uspostavljanje bliskosti i prisnosti; **intimìzam** *m* ⟨G -zma⟩ stvaranje intimnih ugođaja (ob. u umjetnosti); **intimizírati se** (∅, s kim) *dv.* ⟨*prez.* intimìzīrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *pril. pr.* -āvši se, *gl. im.* -ānje⟩ postati ili postajati intiman, postati ili postajati prisan s kim; **ȉntīmno** *pril.* na intiman način; duboko, pri-

sno, u sebi [~ *osjećati*]; **intímnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je intiman i onoga što je intimno; prisnost, bliska veza; **intímus** *m* **1.** onaj komu se tko povjerava; prisan, intiman prijatelj [*moj/tvoj* ~] **2.** *razg. zast.* ljubavnik
✧ *lat.* intimus: najunutarnjiji

**intȉmel|a** *ž reg.* jastučnica [*navući* ~*u*]
✧ *tal.* intimella ≃ intimo: intiman

**intimírati** (što komu) *dv.* ⟨*prez.* intȉmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dati/davati na znanje, dostaviti // **intimácija** *ž rij.* objava, obznana, naredba, poziv, navještaj [~ *rata*]; **intȉmāt** *m* ⟨G intimáta⟩ *pravn.* pismeni poziv i sličan akt [*odrediti raspravu bez* ~*a*]
✧ *lat.* intimare: obznaniti

**intitulácija** *ž pravn. pov.* dio uvoda isprave koji sadrži ime njezina sastavljača
✧ *srlat.* intitulare: nasloviti

**intoksikácija** *ž pat.* oštećenje zdravlja koje nastaje zbog štetnog djelovanja različitih kemijskih tvari i hrane nakon slučajnog ili namjernog kontakta s patogenim organizmom; trovanje, otrovanje
✧ *srlat.* intoxicatio

**intolerȁnt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji teško podnosi; nesnošljiv, netrpeljiv, netolerantan [~*na osoba*], *opr.* tolerantan // **intolerȁncija** *ž* osobina onoga koji je nesnošljiv ili svojstvo onoga što je nesnošljivo; nesnošljivost, netolerantnost, *opr.* tolerancija
✧ IN-[1] + *v.* tolerancija, tolerantan

**intonírati** *dv.* ⟨*prez.* intònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) zasvirati, zapjevati, započeti/započinjati s pjevanjem ili sviranjem **2.** (što) *pren.* dati/davati ton, započeti/započinjavati izlaganje, tekst ili povesti razgovor u određenom smjeru, krenuti željenim smjerom [~ *razgovor*] // **intonácija** *ž fon.* **1.** ton govora, njegova ritmičko-melodička strana, povisivanje i snizivanje glasa **2.** *glazb.* **a.** ton, interval ili akord koji dirigent ili zborovođa odsvira ili otpjeva prije izvođenja vokalne kompozicije a cappella, da bi pjevači čuli početni ton svoje dionice **b.** *v.* incipit **c.** postupci graditelja instrumenata da bi pri završetku posla otklonio manje nedostatke i ujednačio boju zvuka **3.** *pren.* početnim riječima, stilom ili intenzitetom naznačiti ili naglasiti osnovni smisao, smjer (javnog istupa, teksta, razgovora) [*polemička* ~]; **intonácījskī** *prid.* koji se odnosi na intonaciju; **ȉntonatīvno** *pril.* po intonaciji, prema intonaciji; **intònīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je intonirano
✧ *njem.* intonieren ← *lat.* intonare: zagrmjeti, podizati glas

**INTRA-** kao prvi dio riječi znači unutar, među, usred onoga što je u drugom dijelu [*intrakardijalan*]
✧ *lat.* intra (*prij.*)

**ȉntracerebrāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se nalazi u mozgu, koji se odnosi na mozak [~*no krvarenje*]
✧ INTRA- + *v.* cerebralni

**intráda** *ž* **1.** *glazb. pov.* svečani uvodni stavak u instrumentalnoj glazbi (16–17. st.) **2.** *reg. zast.* **a.** sve što dospijeva u kuću: ljetina, urod, prihod, zarada **b.** obrađeno zemljište, vinograd, njiva
✧ *tal.* entrare: ući, ulaziti

**ȉntrakardijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se nalazi u srcu, koji se daje u srce [~*na injekcija*]
✧ INTRA- + *grč.* kardía: srce

**ȉntrakontinentālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se nalazi unutar kontinenta **2.** koji se odnosi na kontinent, na suho tlo, suhozeman
✧ INTRA- + *v.* kontinent, kontinentalan

**ȉntrakranijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *anat.* koji se nalazi unutar lubanje [~*ni tumor*]
✧ INTRA- + *grč.* kraníon: lubanja

**ȉntrakūtan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na potkožni sloj [~*a injekcija*]
✧ INTRA- + *lat.* cutis: koža

**ȉntramentālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *psih.* koji pripada svijesti pojedinca, prostoru osobnog doživljaja
✧ INTRA- + *v.* mentalni

<u>**intra muros**</u> (*izg.* ȉntra mûros) među zidinama; u zatvorenom prostoru
✧ *lat.*

**ȉntramuskulār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se nalazi u mišiću, koji se daje u mišićje, među mišiće [~*na injekcija*]
✧ *nlat.* intramuscularis ≃ INTRA- + *lat.* musculus: mišić

**ȉntranet** *m int.* područna računalna mreža neke ustanove ili tvrtke namijenjena lokalnoj komunikaciji i vezi s internetom sa zajedničkim sigurnosnim sustavom, *usp.* internet
✧ *engl.*

**intransigȅntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ne dopušta drugačije mišljenje, nepopustljiv prema drugačijim argumentima, kojemu se ne može

lako dokazati, koji se ne želi dati uvjeriti; nepomirljiv, tvrdokoran, uporan, krut
✧ *njem.* intransigent ← *lat.* transigens ≃ IN-[1] + transigere: nagoditi se

**in transitu** (*izg.* ȉn trȁnsitu) u prolazu; mimogred; otprilike
✧ *lat.*

**ȉntranzitīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se ne prenosi; neprijelazan, *opr.* tranzitivan △ ~***ni glagoli*** *gram.* glagoli čija radnja ne prelazi na objekt, odn. koji ne mogu imati objekt u akuzativu (ići, ležati i sl.); neprijelazni glagoli, *opr.* tranzitivni glagoli, *v.* tranzitivan △ // **intranzitívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je intranzitivno; neprelaznost
✧ *lat.* intransitivus

**ȉntraprener** *m term. zast.* koji pothvate izvodi unutar postojeće organizacije, a ne stvaranjem novih organizacija; unutrašnji poduzetnik
✧ *fr.* entrepreneur: poduzetnik

**ȉntrasubjektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *psih.* koji se zbiva ili nalazi u pojedinačnom subjektu, koji o njemu ovisi i samo za njega vrijedi, *usp.* intersubjektivan, ekstrasubjektivan
✧ INTRA- + *v.* subjekt, subjektivan

**ȉntrauterīn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se nalazi, koji se događa u maternici △ ~***i život djeteta*** razdoblje koje fetus proživi u uterusu
✧ *nlat.* intrauterinus ≃ INTRA- + *lat.* uterus: maternica

**intrávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìntrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* uguravati se, ulaziti između čega, uvlačiti se
✧ *tal.* entrare: ulaziti

**intravènōz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je u veni [*~na injekcija*] // **intravènōzno** *pril.* u venu [*davati injekciju ~*]
✧ INTRA- + *v.* vena, venozan

**ȉntravilan** *prid.* ⟨*odr.* -lni⟩ koji je unutar naselja; naseljen, gradski, *opr.* ekstravilan
✧ INTRA- + *fr.* ville: grad

**intrigíra|ti** *dv.* ⟨*prez.* intrìgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) praviti spletke, smutnje; spletkariti **2.** (koga) pobuditi/pobuđivati čije zanimanje, buditi interes [*~ me taj film, posve je neobičan*] // **ȉntrīga** *ž* **1.** spletka, smutnja, zavjera **2.** zaplet radnje u književnom, kazališnom ili filmskom djelu; **intrìgant** (**intrigȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ spletkar, smutljivac; **intrigànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji pobuđuje na razmišljanje, koji izaziva asocijacije, takav da se može problemizirati [*taj je roman ~an*; *~na novost*]; **intrìgantica** (**intrìgantkinja**) *ž*, *v.* intrigant; **intrigàntičin** *prid.* koji pripada intrigantici; **intrigàntno** *pril.* na intrigantan način; izazovno; **intrigàntskī** *prid.* koji se odnosi na intrigante; **intrigàntski** *pril.* kao intrigant, na intrigantan način; **intrìgati se** *dv.* (**intrigávati** *nesvrš.*) (u što) ⟨*prez.* intrìgāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* miješati se u tuđe stvari i poslove, brinuti tuđu brigu, zadijevati se u koga
✧ *njem.* intrigieren ≃ *fr.* intriguer ≃ *tal.* intrigare ← *lat.* intricare: zamrsiti

**intrȉnsičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji dolazi ili djeluje iznutra; unutarnji, bitan, svojstven, pravi, *opr.* ekstrinsičan
✧ *engl.* intrinsic ≃ *lat.* intrinsecus

**ȉntro** *m* ⟨*indekl.*⟩ *inform.* **1.** početak, uvod [*proći ~*] **2.** uvodni dio neke računalne igre kada se prikazuje kratak film ili video
✧ *engl.*

**INTRO-** kao prvi dio riječi znači u, prema unutra u odnosu na ono što je u drugom dijelu: u-, unutra- [*introverzija*]
✧ *lat.* intro (*prij.*)

**introdùkcija** *ž* **1.** uvodni dio nekog (ob. glazbenog) djela; uvod **2.** *agr.* uzgoj novih vrsta biljaka iz jednog područja u drugo // **introdùkcījskī** *prid.* koji se odnosi na introdukciju
✧ *lat.* introductio

**intròit** *m* **1.** *kat.* **a.** uvodna pjesma (antifona i psalam) u misi različita za pojedine nedjelje **b.** početni dio mise, pristupni dio **2.** *anat.* ulaz u bilo koju tjelesnu šupljinu
✧ *lat.* introitus: ulaz, početak

**introjicírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* introjìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ unijeti/unositi, ubaciti/ubacivati // **introjèkcija** *ž* **1.** ono što se unosi; umetanje, ubacivanje **2.** *psih.* postupak kojim se doživljaji vlastite svijesti primjenjuju na vanjske objekte
✧ INTRO- + *lat.* iacere: baciti, staviti

**intronizácij|a** (∅, koga) *ž* postavljanje na prijestolje, uvođenje na visoki položaj; ustoličenje (pape, kraljeva i sl.) [*obaviti/provesti ~u*], *opr.* detronizacija
✧ *srlat.* inthronizatio ≃ inthronizare ≃ IN-[2] + *grč.* thrónos: prijestolje

**introspèkcija** *ž* **1.** izravno promatranje sadržaja svoje svijesti, poniranje u sebe; samoopažanje, samoispitivanje **2.** *psih.* poniranje

u tuđu svijest psihoanalitičkim pitanjima // **introspekcionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* usmjerenje na introspekciju kao glavnu ili jedinu metodu psihologije; **introspèktīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je sklon introspekciji; **introspektívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je introspektivan
✧ *nlat.* introspectio

**introvèrtan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je okrenut sebi, zatvoren prema vanjskom svijetu; povučen, introvertiran, *opr*: ekstrovertan // **intròvert** *m* ⟨G *mn* -rātā⟩ onaj koji je introvertiran, *opr*: ekstrovert; **introvèrtīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji pati od introvertiranosti, *opr.* ekstrovertiran; **introvèrtīrano** *pril.* na introvertiran način; povučeno; **introvèrtīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* osobina i stanje onoga koji je zatvoren u sebe, onoga koji se ograđuje od dodira s okolinom; introverzija, *opr.* ekstrovertiranost; **introvèrzija** *ž psih.*, *v.* introvertiranost
✧ *nlat.* introvertus ≃ INTRO- + *lat.* vertere: okretati

**intrúzija** *ž* **1. a.** nametanje, bespravno, nedopušteno ulaženje; upadanje, smetanje **b.** nametanje svoga mišljenja **2.** ulaženje u pukotine zemlje; uvlačenje, ubacivanje [~ *lave*] // **ìntruzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na intruziju, koji pripada intruziji △ ***~ne (plutonske) stijene*** *min.* dubinske eruptivne stijene nastale kristalizacijom magme
✧ *srlat.* intrusio ≃ intrudere: banuti, upasti

**intubácija** *ž med.* uvođenje plastične cijevi (tubusa) u tjelesnu šupljinu ili kanalni sustav radi postavljanja dijagnoze, liječenja ili anestezije
✧ *nlat.* intubatio ≃ IN-² + *lat.* tubus: cijev

**intuícija** *ž* **1. a.** sposobnost predviđanja i shvaćanja prije naknadnih saznanja i procesa mišljenja **b.** saznanje stečeno na takav način **2.** predosjećaj // **intuiciònist** *m* pristaša intuicionizma; **intuicionìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* intuitivizam; **intuitívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G intuìtīvācā⟩ *razg.* onaj koji radi ili zaključuje po intuiciji, koji ima snažnu intuiciju; **ìntuitīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na intuiciju; **intuitivìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* teorija koja za polazište spoznaje uzima intuiciju i nadređuje intuiciju racionalnom (pozitivističkom) spoznavanju; intuicionizam; **intuìtīvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* intuitivac; **ìntuitīvno** *pril.* na intuitivan način [~ *shvatiti*]; **intuitívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je intuitivan
✧ *lat.* intuitio: gledanje, zrenje

**intumescèncija** *ž* **1.** *med.* zadebljanje, povećanje, oteklina dijela tkiva ili organa **2.** *bot.* oteklina, vodena nakupina najčešće na kori, korijenu, grani, listu biljke
✧ *nlat.* intumescentia ≃ *lat.* intumescere: oteći, nabreknuti

**Ȉnuit** *m* **1.** *etn.* pripadnik Eskimskog naroda na krajnjem *S* Sjeverne Amerike, od Aljaske do *I* Kanade i Grenlanda **2.** (inuit) *lingv.* jezik eskimsko-aleutske porodice, ima mnogo dijalekata

**inùlīn** *m* ⟨G *mn* inulína⟩ ugljikohidrat, sličan škrobu, nalazi se u korijenju glavočika, npr. omana (*Inula helenium*)
✧ *lat.* inul(a): oman + -IN

**in ultima linea** (*izg.* ˋin ùltima līnea) sve u svemu, u krajnjoj liniji, konačno
✧ *lat.*

**inundírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* inùndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izlijevanjem iz korita (pro)širiti se na okolno područje; poplaviti, preplaviti // **inundácija** *ž hidr.* **1.** izlijevanje vode, ob. rijeka, u okolno područje; poplava, povodanj **2.** poplavno područje vodotoka koje obuhvaća pojas između riječnog korita i linije višeg terena ili nasipa; **inundácījskī** *prid* koji se odnosi na inundaciju, koji je poplavljen
✧ *lat.* inundare ≃ IN-² + unda: val

**invaginácija** *ž biol.* uvrnuće (tankog crijeva, stanične membrane slobodnih epitelnih površina), zavraćanje epitelnih opni embrija kao faza u stvaranju budućih oblika tijela i organa
✧ IN-² + *v.* vagina

**invàlīd** *m* ⟨G invalída⟩ onaj koji ima od rođenja ili kao posljedicu ozljede ili bolesti tjelesno ili duševno oštećenje △ ~ ***rada*** onaj kojem je tjelesno ili duševno zdravlje narušeno na radnom mjestu ili u radnom procesu; ***ratni*** ~ onaj kojem je tjelesno ili duševno zdravlje narušeno u ratu // **invàlīd|an** *prid* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji ima tjelesno ili duševno oštećenje (urođeno ili kao posljedicu ozljede ili bolesti) **2.** *pren.* **a.** koji je tako loš da ne funkcionira; defektan [~*an pravni sustav*] **b.** koji ne važi; bezvrijedan [~*ni vrijednosni papiri*]; **invalidìtēt** *m* ⟨G invaliditéta⟩ stanje i tjelesna sposobnost invalida izraženi mjerama; invalidnost [*80% ~a*]; **invalidnìna** *ž* ⟨G *mn* inva-

lidnínā⟩ novčana pomoć koju dobiva invalid; invalidska mirovina; **invalídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću, G *mn* -ī⟩ **1.** *v.* invaliditet **2.** *pren.* svojstvo onoga što je loše izvedeno ili loše načinjeno; svojstvo onoga čemu manjkaju bitni dijelovi koncepcije, vrlo nepotpuno stanje čega; **invàlīdsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na invalide [*~o osiguranje*] **2.** koji je namijenjen invalidima [*~a kolica*] △ ***~a mirovina*** mirovina na koju se stječe pravo sa zakonom određenim stupnjem invaliditeta, bez pbzira na starosnu dob

✧ *fr.* invalide ← *lat.* invalidus: nejak, slab

**ȉnvār** *m* ⟨G invára⟩ legura željeza i nikla, s vrlo malim istezanjem; upotrebljava se u izradi preciznih instrumenata

✧ tvorničko ime proizvoda®

**ȉnvarijabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je uvijek isti, uvijek jednak; nepromjenjiv, stalan, postojan, *opr.* varijabilan // **invarijabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je invarijabilno

✧ IN-¹ + *v.* varijabilan

**invarijànta** *ž* ⟨G *mn* -nātā/-ī⟩ *mat.* svojstvo ili funkcija nekog matematičkog objekta koja ostaje nepromijenjena pri određenim transformacijama, npr. promjeni koordinatnog sustava // **invarijàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je iste veličine; nepromijenjen, isti, istolik; **invarijàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je invarijantno; nepromjenljivost

✧ IN-¹ + *v.* varijanta

**ȉnvāzija** (**invázija**) *ž* **1.** *vojn.* osvajačka operacija najvećih razmjera u drugu zemlju; navala, prodor [*~ na Norvešku*] **2.** *pren.* dolazak u velikom broju; najezda [*~ komaraca*] // **ȉnvāzījskī** *prid.* koji pripada invaziji [*~ gubici*; *~ troškovi* = gubici invazije, troškovi invazije]; **ȉnvaziōnī** *prid.* koji je namijenjen i određen smislom invazije [*~ korpus*]; **ȉnvazīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *med.* **1.** koji je nasilan, koji je agresivan [*~na medicinska pretraga* pretraga koja je zbog uvođenja dijagnostičkog aparata u tijelo neugodna ili bolna za pacijenta] **2.** *pat.* koji prodire u okolinu [*~ni tumor*]; **ȉnvāzor** *m* onaj koji vrši invaziju; agresor, napadač, osvajač

✧ *lat.* invasio ≃ invadere: napasti

**ȉnvektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji rabi žestoke riječi; zajedljiv, pogrdan, uvredljiv // **invektív|a** *ž* zajedljiva riječ ili primjedba upućena komu; žalac, žaoka, pogrda, uvreda, prijekor [*uputiti ~u*]

✧ *lat.* invectivus: uvredljiv ≃ invehere: riječima napasti, koriti

**invèncija**, *v.* inventivan

**invénit** *m lik.* oznaka na grafičkom listu koji se stavlja uz ime autora originalne slike ili crteža (za razliku od grafičara koji je izveo reprodukciju); *krat.* inv.

✧ *lat.*: (on/ona) je to izmislio/izmislila

**invèntār** *m* ⟨G inventára⟩ **1.** točan popis imovine s naznakom vrijednosti predmeta **2.** *meton.* sama ta imovina △ ***sitni*** ~ manji pokretni predmeti u jednoj prostoriji (razni pribor, ukrasni predmeti na stolovima i policama i sl.); ***krupni*** ~ pojedini komadi pokućstva i opreme; ***živi*** ~ stoka i perad koja pripada imovini gospodarstva // **inventàrist** *m* onaj koji provodi inventuru; popisivač imovine, sastavljač inventara; **inventarizácij|a** *ž* sastavljanje popisa imovine (stvarnih vrijednosti) i upisivanje u inventar; inventiranje, inventura [*provesti ~u*]; **inventírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* invèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti inventuru, upisati/upisivati u inventar; **inventúra** *ž* popisivanje robe u trgovini, poduzeću, skladištu i sl.; inventarizacija; **ȉnventūrnī** *prid.* koji se odnosi na inventuru [*~ broj*]

✧ *srlat.* inventarium ← *lat.* invenire: naći (u knjigama zapisano)

**invèntati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* invèntao⟩ *reg.* izmisliti, izumiti, pronaći, domisliti se

✧ *tal.* inventare

**ȉnventīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je sposoban za otkrivanje novih mogućnosti; domišljat, maštovit, kreativan, duhovit, invenciozan // **invèncija** *ž psih.* **1.** izumiteljski dar, stvaralačka fantazija, sposobnost iznalaženja; domišljatost, duh **2.** *glazb.* prigodni naziv za kompozicije (od 16. st.), ob. da bi se njime naglasilo nešto novo ili neobično u formi, tematici ili građi; **ȉnvenciōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *rij.* inventivan; **ȉnventīvno** *pril.*, ob. u: [*~ slikati*]; **inventívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je inventivan

✧ *lat.* inventiosus ≃ invenire: naći, otkriti, izmisliti

**invertáza** *ž kem.* ferment koji uzrokuje cijepanje saharoze na glukozu i fruktozu

✧ *v.* inverzija

**invertebráti** *m mn* ⟨N invertèbrāt, G inverte-

bráta⟩ *zool.* bića koja nemaju kralješnicu; beskralješnjaci

✧ *nlat.* invertebratus ≃ IN-[1] + vertebra: kralješnica

**invertírati**, *v.* inverzija

**invèrzija** *ž* **1.** potpuna promjena prilika, izlaganja, stava i sl.; čin ili stanje obrata, preokreta, preokrenutosti **2.** *gram.* **a.** obrnuti red glavne i zavisne surečenice **b.** obratan redoslijed riječi u rečenici **3.** *meteor.* porast temperature zraka u nekom sloju s visinom, što je suprotno od prosječnog opadanja temperature zraka u troposferi **4.** *mat.* **a.** preslikavanje točaka ravnine tako da je umnožak udaljenosti svake točke i njezine slike od zadane čvrste točke konstantan **b.** obrtanje neke operacije, npr. međusobna zamjena brojnika i nazivnika, pri čemu se dobiva recipročna vrijednost **5.** *kem.* hidrolitičko cijepanje saharoze na glukozu i fruktozu **6. a.** *med.* uvrnuće, izvrtanje [*~ maternice*] **b.** *genet.* kromosomska aberacija, mutacija; označava abnormalni oblik kromosoma te njihov smanjeni ili povećani broj **c.** stanje kada je tjelesna temperatura najviša iznutra [*termička ~*] **7.** *psih.* seksualna naklonost prema istom spolu; homoseksualnost // **invertírati** *dv.* ⟨*prez.* invèrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti inverziju, izmijeniti/izmjenjivati redoslijed; preokrenuti; **invèrtīt** *m* ⟨G *mn* invertíta⟩ *psih. rij.* onaj koji gaji naklonost prema istom spolu; homoseksualac; **invèrtnī** *prid.* koji je izmijenjen △ ~ ***sapuni*** *kem.* kationski deterdženti s jakim antiseptičkim djelovanjem kojima se sposobnost pranja temelji na kationskom dijelu, a ne negativnom, anionskom, kao što je to uobičajeno za obične sapune; ~ ***šećer*** smjesa glukoze i fruktoze koja se rabi za proizvodnju kandis-šećera i sirupa; **invèrz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je izmijenjenog položaja; premetnut, izokrenut, suprotan, obrnut [*~na vrijednost* recipročna vrijednost] △ ***~na funkcija*** *mat.* funkcija koja uzastopnom primjenom s nekom funkcijom daje identičnu funkciju, npr. logaritamska i eksponencijalna funkcija su uzajamno inverzne; ***~ni element*** *mat.* element algebarske strukture koji primjenom odgovarajuće operacije sa zadanim elementom daje neutralni element (npr. $x + (-x) = 0$, $x \cdot 1/x = 1$)

✧ *lat.* inversio ≃ invertere: preokrenuti naglavačke

**investícija** *ž* **1.** *ekon.* ulaganje novčanih sredstava u neki posao; čin investiranja, *usp.* investirati (**1**) **2.** svota koja je investirana [*to je ~ od nekoliko tisuća maraka*] **3.** posjed koji je priskrbljen i koji se drži za buduću korist [*kupnja ove kuće bila je dobra ~*] **4.** *rij.* investitura **5.** *pren.* ulaganje osobnog vremena, truda, ugleda da bi se ostvario neki osobni ili opći cilj [*učenje jezika je najbolja ~*] // **investícījskī** *prid.* koji se odnosi na investicije, koji služi za investicije; investicioni; **ˋinvesticiōnī** *prid.*, *v.* investicijski △ ~ ***budžet (program)*** precizna količina i dinamika ulaganja novca s opisom očekivanih rezultata; ~ ***fond*** ustanova i sl. specijalizirana za investiranje novca; ~ ***radovi*** javni radovi (ob. izgradnja većeg opsega); ~ ***zajam*** koji se dobiva za izgradnju poslovnih objekata, prometnica, komunalne infrastrukture i sl.; **investíra|ti** (što) *dv.* ⟨*prez.* invèstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** plasirati (ob. novac) u nešto, kao što su dionice, nekretnine ili pokretnine, s ciljem da se izvuče profit ili kamate **2.** upotrijebiti/upotrebljavati što za buduću korist [*ona vrlo mudro ~ svoju energiju*]; **invèstītor** (**investȋtor**) *m* **1.** onaj koji investira **2.** *term.* fizička ili pravna osoba za čiji se račun investira, iz vlastitih ili tuđih sredstava (budžet, fondovi itd.); **investitúra** *ž* **1.** *pov.* uvođenje u posjed, davanje prava na posjedovanje zemlje **2. a.** svečano postavljanje na visoki položaj u vlasti ili u crkvi; inauguracija, ustoličenje **b.** odobrenje tijela koje ima zakonodavnu vlast da tijelo koje ima izvršnu vlast (ob. vlada) može početi obavljati svoje dužnosti

✧ *srlat.* investitio: odijevanje ≃ *lat.* investire: odijevati

**ˋinvestigatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *publ.* koji istražuje; istraživački △ ***~ni tim*** istraživački tim u novinarstvu koje se bavi obrađivanjem krupnih tema u društvu (afere i sl.) za razliku od vijesti ili komentara; ***~no novinarstvo*** novinarstvo koje se bavi istraživanjem događaja, slučajeva, afera i ponašanja osoba iz javnog života; istraživačko novinarstvo

✧ *engl.* investigative ≃ *lat.* investigare: tragati ≃ vestigium: trag

**invèstment** (*izg.* invèstment) *m ekon.* ulaganje, ob. u proizvodnju, ali i u kadrove, projekte i sl.; investicija [*trgovina se pokazala kao dobar ~*] △ ~ ***trust*** (*izg.* ~ trȁst) poduzeće koje

se bavi ulaganjem u vrijednosne papire s time da dobit od dividendi i kamata raspodjeljuje među svojim članovima
✧ *engl.*

**in vino veritas** (*izg.* ˋin vîno vêritas) u vinu je istina (što trijezan misli, to pijan govori)
✧ *lat.*

**in vitro** (*izg.* ˋin vȉtro) **1.** *term.* ono što se događa u staklu ili pod staklom **2.** *biol.* **a.** eksperimentalno uzgajanje stanica, tkiva ili embrijskih osnova organa u kulturi **b.** *biol.* istraživanje učinaka različitih tvari na biokemijske procese u laboratoriju, *opr.* in vivo
✧ *lat.*

**in vivo** (*izg.* ˋin vîvo) *biol.* ponašanje ili proučavanje stanica, tkiva ili organa živog organizma i biokemijskih procesa, *opr.* in vitro
✧ *lat.*

**invokácija** *ž* **1.** *poet.* uvođenje u pjesmu, prizivanje muza koje će pomoći da se što opjeva (u antičkom pjesništvu) **2.** prizivanje, zazivanje (ob. u duhovnom smislu traženje nadahnuća) **3.** *pravn. pov.* formula kojom započinje povijesna isprava, zazivanje Božjeg imena na različite načine
✧ *lat.* invocatio

**involúcija** *ž* **1.** stanje i svojstvo onoga što je zapleteno; zamršenost, zapetljanost **2.** stanje onoga koji se istrošio, koji je dotrajao, propao; oronulost, opadanje, slabljenje **3.** *psih.* proces nazadovanja, raspadanja ili dezintegracije, gašenja pojedinih funkcija **4.** *biol.* nazadovanje ili propadanje nekog organa, *opr.* evolucija **5.** *mat.* operacija ili funkcija na nekom skupu koja daje rezultat istovjetan početnom kada se dva puta uzastopno primijeni (kompleksno konjugiranje, negacija, invertiranje i sl.) // **involvírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* invòlvīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ obuzeti/obuzimati čime, uvući/uvlačiti u što (ob. o općim prilikama u društvu, raznim projektima); obuhvatiti, uključiti, umiješati [*biti involviran u politiku (situaciju, aferu, mentalitet itd.)*]; **involúcījskī** *prid.* koji se odnosi na involuciju
✧ *lat.* involutio ≃ involvere: valjati prema dolje

**inzistírati** *dv.*, *v.* insistirati

**ˋȉnzula** *ž* **1.** otok **2.** *anat.* dijelovi organa koji su poput otoka u nj uklopljeni [*moždana* ~] // **ˋȉnzularan** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *pren.* koji je izdvojen; otočni, usamljen, ograničen; **insùlārij** (**insulârij**) *m pom.* knjiga u kojoj se nalaze opisi i pomorske karte otoka
✧ *lat.* insula: otok

**inzùlīn** *m* ⟨G inzulína⟩ **1.** *biol.* hormon žlijezde gušterače koji upravlja metabolizmom glukoze i ostale hrane u organizmu **2.** *farm.* taj hormon (dobiven genetskim inženjeringom iz gušterače svinje ili goveda) kao lijek protiv šećerne bolesti [*uzimati/primati* ~] // **inzùlīnskī** *prid.* koji sadrži inzulin [~ *preparat*]
✧ *v.* inzula + -IN

**inzulı̏nōm** (**inzulinȍm**) *m* ⟨G inzulinóma⟩ *pat.* tumor beta-stanica Langerhansovih otočića gušterače kada se proizvodi inzulin u velikim količinama
✧ *v.* inzulin + -OM

**inzultírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* inzùltīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvesti/izvoditi inzult (ob., *v.* inzult (**1**)) // **ˋinzult** (**ȉnsult**) *m* **1.** nasrtaj, grub nalet (o čijem postupku), pogrda, povreda **2.** **a.** *pat.* nagao poremećaj (napadaj) neke vegetativne funkcije, kardiovaskularnog sustava i sl. (moždana kap, histerija, epilepsija) [*imati/pretrpjeti* ~] **b.** *med.* ozljeda tijela ili organa pri operativnom zahvatu
✧ *njem.* insultieren ← *lat.* insultare: skočiti, napasti

**ˋìnženj** *m reg.* naprava za čupanje i skupljanje koralja s hridinastog dna; sastoji se od križa o koji se vješa kučina ili mreža, ispod se veže uteg
✧ *tal.* ingegno: um, stroj

**inžènjēr** *m* ⟨G inženjéra⟩ osoba s visokom školskom spremom koja projektira građevine, strojeve i uređaje, organizira proizvodne jedinice ili gradilišta ili njima rukovodi; *krat.* ing. [*građevinski* ~; *diplomirani* ~ (*krat.* dipl. ing.); *brodograđevni* ~; *rudarski* ~] // **inženjérac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G inžènjērācā⟩ *vojn.* pripadnik inženjerije, onaj koji služi vojsku u inženjeriji; **inženjèrija** *ž vojn.* rod vojske koji obavlja građevinske i tehničke poslove (podiže i ruši objekte, gradi pontonske mostove, deminira minska polja, kopa rovove i dr.); opkoparstvo; **inženjèrījskī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na inženjeriju; **inžènjērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* inženjer; **inžènjērsk|ī** *prid.* koji se odnosi na inženjere △ ~***a psihologija*** grana psihologije rada,

istražuje čovjekove psihičke mogućnosti u radu s napravama; **inžènjērski** *pril.* kao inženjer, na način inženjera

✧ *fr.* ingénieur ≃ *srlat.* ingeniator ≃ ingeniare: nacrtati, opremiti

**inženjèring** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ **1.** skup djelatnosti koje imaju za cilj racionalno i funkcionalno projektiranje građevina ili tehničkih i industrijskih postrojenja; konzalting (**1**) **2.** ured, poduzeće i sl. za tehničko-organizacijske, inovatorske i sl. usluge **3.** svaka djelatnost koja se temelji na znanju i vještini inženjera **4.** općenito, skup znanja i poslova međusobno povezanih radi dobivanja određenih rezultata △ ***financijski*** ~ *ekon.* financijske operacije, često na rubu zakonitosti (nerealno visoke kamate ulagačima, nesigurnost uloga i sl.); ***genetski*** ~ grana biologije koja se bavi selekcijom genetskih svojstava neke jedinke u svrhu kontroliranog uzgoja

✧ *engl.* engineering

**înje** *sr* **1.** *meteor.* naslaga bijelog sitnozrnatog leda nastala smrzavanjem prehlađenih kapljica magle ili oblaka u dodiru s raslinjem (trava, granje i sl.) na tlu **2.** *jez. knjiž.* sjedine

✧ *prasl.* *inьje (*rus.* ínej, *češ.* jíní), *lit.* ynis

**ȉnjoštar** *m*, *v.* inkjoštro

**injúrija** *ž* **1.** *pravn.* **a.** krivica, krivnja, nepravda **b.** oštećenje, ozljeda **c.** oskvrnuće, povreda prava; delikt **2.** *pren.* uvreda, povreda osjećaja, narušavanje dobroga glasa

✧ *lat.* iniuria ≃ IN-[1] + ius: pravda, zakon

**Ȉo** *ž*, *v.* Ija

**ȉole** (čega) *pril.* ikoliko, imalo, išta, makar malo, u najmanjoj mjeri, bar malo, uopće [*ako imaš ~ pameti*]

**ȉōn** *m* ⟨G ióna⟩ *fiz. kem.* električni nabijeni atomi ili skupine atoma; nastaju ako atom ili atomska skupina primi (anion) ili izgubi (kation) jedan ili više elektrona // **ionizácija** *ž kem.* pretvaranje neutralnih čestica (atoma, molekula) u ione u otopini elektrolita ili u plinu; **ionizácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ionizaciju △ ~***a komora*** instrument za mjerenje doze ionizirajućeg zračenja; **ionizíra|ti** *dv.* ⟨*prez.* ionìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti/izvršiti proces ionizacije △ ~***juće zračenje*** prijenos energije prostorom pomoću fotona ili pomoću čestica; **ȉōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ion △ ~***a cijev (ionka)*** elektronička cijev ispunjena plinom pod niskim tlakom; ~***a veza*** = heteropolarna veza, *v.* heteropolaran △

✧ *grč.* iṓn: koji se kreće ← iénai: ići

**Ȉon** *m mit.* sin Apolona, eponimski predak Jonjana, poslužitelj u Apolonovu hramu u Delfima, *usp.* Jonija

**ionàkō** *pril.* (*čest.*) kako se god uzme, s koje god se strane pogleda, tako i tako [*to je ~ svejedno*]

✧ *v.* i + *v.* onako

**Ionesco** (*izg.* Joneskȍ/ob. Jonèsko), **Eugène** (*rum.* Eugen Ionescu/Jonèsku/) (1912–1994), francuski književnik rumunjskog porijekla, pionir teatra apsurda; pisao tragikomične farse, jednočinke koje dramatiziraju apsurdnost građanskog života, besmislenost društvenih konvencija, jalovost jezika i komuniciranja (*Ćelava pjevačica*, *Stolice*, *Nosorog*)

**ȉōnij** *m kem.* radioaktivni izotop elementa torija (simbol Io)

✧ *nlat.* ionium

**ionosféra** *ž meteor.* dio atmosfere iznad 50–60 km, ioniziran djelovanjem ultraljubičastih zraka Sunca i u kojem ioni i slobodni elektroni odbijaju elektromagnetne radiovalove sa Zemlje

✧ *v.* ion + -SFERA

**iontoforéza** *ž med.* unošenje ljekovitih tvari u tijelo kroz kožu i sluznicu putem galvanske struje (pod utjecajem elektromagnetskog polja lijekovi koji se mogu ionizirati putuju od jednog prema suprotnom polu)

✧ *v.* ion + -FOREZA

**ȉotkle** *pril.*, *v.* iotkuda

**ȉotkud** (**ȉotkuda**) *pril.* bilo odakle, odakle god, s bilo kojega mjesta, s bilo koje strane, iz bilo kojeg izvora, od koga bilo [*ako te knjige dobijem ~, bit ću sretan*]; iotkle

✧ *v.* i + *v.* od + *v.* kud(a)

**Iowa** (*izg.* Iôva) *ž* **1.** *geogr.* savezna država u središnjem dijelu SAD-a, 145.790 km², 2.913.387 stan., glavni grad Des Moines **2.** *etn.* pripadnik plemena Indijanaca, naseljeni uz sred. tok rijeke Missouri **3.** (iowa) *lingv.* jezik kojim govore Iowa Indijanci

**IP** (*izg.* î pê, âj pî prema *engl.*) *krat. int.* standard koji definira način na koji se podaci prenose po mreži i prepoznaju kao poruke △ ~ ***adresa*** *int.* službena oznaka računala na internetu (32-bitni broj podijeljen na četiri 8-bitna dijela odvojen točkama, npr. 161.53.255.7)

✧ *engl.* **I**nternet **P**rotocol

**ìpāk** *pril.* (*čest.*) **1.** (može doći u korelaciji s *iako*, *premda*) u zn. dopuštanja ili događanja čega, što se prema prethodno rečenom ne bi očekivalo; unatoč tomu, unatoč svemu, usprkos tomu i sl. [~ *se našlo vremena*] **2.** u raznim kontekstima i dijaloškim situacijama [*vi ste ~ stručnjak* = vi imate veće pravo da govorite od nas koji nismo stručnjaci; *gospođa je ~ dama* = dužan sam uzeti u obzir tu činjenicu i iskazati poštovanje dami; ~ *(~)* = razumijem što tvrdite, ali imam rezervi prema onome što tvrdite; *ljudi su ~ zadovoljni* (*ljudi su zadovoljni ~)* = ljudi su donekle zadovoljni; zadovoljni su do neke mjere]
✧ *v.* i + *v.* pak

**ipekakuàna** *ž bot.* biljka iz brazilskih šuma (*Uragoga ipecacuanha*), visoki polugrmovi iz porodice broćéva (*Rubiaceae*); osušeni korijen služi kao lijek
✧ *port.* ipecacuanha ← *tupi* ipekaaguéne ← ipeh: nizak + kaâ: lišće + guéne: povraćati

**ipèrīt** *m* ⟨G iperíta⟩ *kem.* ($C_2H_4Cl_2S$), bojni otrov, plikavac, žućkasta uljasta tekućina mirisa na gorušicu, oštećuje kapilare
✧ *fr.* ypérite, prema belgijskom mjestu Ypresu gdje je prvi put upotrijebljen u 1. svjetskom ratu

**ìpon** *m sport* **1.** u džudu, bacanje protivnika na leđa ili na bok čime se postiže pobjeda **2.** u karateu, pobjeda za pravilno izveden udarac
✧ *jap.* ippon

**ìpsilaterālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se nalazi na istoj strani, npr. tijela, *opr.* kontralateralan
✧ *lat.* ipse: sam + *v.* lateralan

**ìpsilōn** *m* **1.** dvadeseto slovo staroga grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 400 **3.** *mat.* uobičajeni naziv za jednu od nepoznanica
✧ *grč.* hý psilón: obično »y«

**ipsìzām** *m* ⟨G -zma⟩ osobina onoga koji je sebičan, egoističan [*njegov ~*; *krajnji ~*]; sebičnost, egoističnost
✧ *lat.* ipse: sam

**ipso facto** (*izg.* ìpso fàkto) po samoj prirodi stvari, po samom činu [*biti osuđen ~*]
✧ *lat.*

**ipso iure** (*izg.* ìpso jûre) po samom pravu, po zakonu
✧ *lat.*

**ipùrače** *ž mn bot.* porodica zeljastih močvarnih i vodenih biljaka (*Hippuridaceae*)
✧ *nlat.* Hippuridaceae

**IQ** (*izg.* âj kjû) *krat. psih.* brojčani iznos koji se određuje psihološkim testiranjem i koji upućuje na približnu vezu mentalne dobi osobe i njezine kronološke dobi; kvocijent inteligencije (QI), *opr.* EQ

**Iqbal** (*izg.* Ikbâl), **Mohammad**, **Sir** (1877–1938), islamski pjesnik, filozof i vjerski učitelj, predsjednik Muslimanske lige, pokreta za stvaranje posebne države muslimana u Indiji; smatra se duhovnim osnivačem Pakistana

**Ir** *kem.* simbol za element iridij

**Îra** *ž mit.* božica srdžbe u rimskoj mitologiji

**IRA** *krat.* Irska republikanska vojska, *v.* irski △
✧ *engl.* **I**rish **R**epublican **A**rmy

**ìracionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se ne može izraziti u pojmovima logike, neobuhvatljiv razumom; nerazuman **2.** koji nije sposoban zaključivati, koji je izgubio zdrav razum **3.** koji je suprotan razumskom; nelogičan △ *~**ni brojevi*** *mat.* realni brojevi koji se ne daju prikazati omjerom dvaju cijelih brojeva, npr. **// iracionàlist** *m* **1.** onaj koji prihvaća stavove i tumačenja iracionalizma **2.** onaj koji se u svakodnevici ne ponaša racionalno, razumski, ne povodi se za logikom zdravog razuma; **iracionalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na iracionaliste; **iracionàlistkinja** *ž*, *v.* iracionalist; **iracionalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* učenje da se stvarnost ne može intelektualno, razumski spoznati, da bitak svijeta nije racionalan **2.** *razg.* stav ili postupak koji je suprotan razumskom; **ìracionālno** *pril.*, ob. u: [~ *se ponašati*]; **iracionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je iracionalan ili svojstvo onoga što je iracionalno
✧ IN-[1] + *v.* racionalan

**iradijácija** *ž* **1. a.** isijavanje, žarenje, obasjavanje **b.** *fiz.* omjer toka zračenja i veličine ozračene površine; ozračenje **2.** *meteor.* uobičajeni naziv za ozračenje neke površine energijom prenesenom u jedinici vremena; mjeri se u $Wm^{-2}$ ili $Jm^{-2}min^{-1}$ **3. a.** *pat.* sijevanje, širenje boli iz područja nastanka u druga područja (npr. kod angine pektoris iz prsišta u lijevu ruku) **b.** slučajno ili namjerno izlaganje nekog objekta (organizma, organa ili dijela organa) elektromagnetskim valovima ili elementarnim česticama **4.** *psih.* u percepciji pojava da svijetli predmet izgleda veći kad se promatra na tamnoj podlozi **// iradírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* iràdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.*

-āvši, *gl. im.* -ānje⟩ zrakasto se (pro)širiti; zračiti/ozračivati, isijavati

✧ *lat.* irradiatio ≃ irradiare

**Ìrāk** *m* ⟨G Iráka⟩ *geogr.* država u *JZ* Aziji (Bliski istok) s izlazom na Perzijski zaljev 445.480 km$^2$, 22.219.289 stan. (1989), glavni grad Bagdad // **Iráčanin** *m* (**Iráčānka** *ž*) ⟨N *mn* Iráčani⟩ stanovnik ili državljanin Iraka; **ìrāčkī** *prid.* koji se odnosi na Irak i Iračane; **ìrāčki** *pril.* kao Iračanin, na način Iračana

**Ìrān** *m* ⟨G Irána⟩ *geogr.* država u *JZ* Aziji (Bliski istok), dijelom uz Perzijski zaljev, Arapsko more i Kaspijsko jezero, 1.644.650 km$^2$, 67,5 mil. stan., glavni grad Teheran // **Iránac** *m* (**Ìrānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Iránci, G Ìrānācā⟩ stanovnik ili državljanin Irana; **ìrānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Iran i Irance △ ~***a rasa*** *antrop.* ogranak loze europida, u prednjoj i središnjoj Aziji; ~***a teorija*** *pov.* teorija po kojoj su proto-Hrvati bili u kontaktu s iranskim kulturnim krugom, vjerojatno negdje na području Kavkaza; ~***i jezici*** *lingv.* ogranak indoiranske grane indoeuropske porodice jezika

**IRC** *krat. int.* usluga (servis) na internetu koji omogućuje interaktivnu komunikaciju između više korisnika [~ *chat*] // **ȉrcānje** *sr žarg.* komunikacija preko IRC-a

✧ *engl.* **I**nternet **R**elay **C**hat

**ȉreālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ kojega nema u realnosti, koji ne postoji; nezbiljski, nestvaran, nerealan // **irèāl** *m* ⟨G ireála⟩ *gram.* način kojim se iskazuje nestvarnost; **ȉreālno** *pril.*, ob. u: [~ *očekivati*]; **ireálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je irealno; nestvarnost

✧ *srlat.* irrealis: nestvaran ≃ ɪ- + *v.* realan

**irèdēnta** (**iredènta**) *ž* ukupnost ljudi, ideja i potencijala koji zagovaraju iredentizam [*sva (ta)* ~] // **iredèntist** *m* onaj koji pristaje uz iredentizam; **iredentìstičkī** *prid.* koji se odnosi na iredentiste i iredentizam; **iredentìstički** *pril.* kao iredentist, na način iredentista; **iredèntistkinja** *ž*, *v.* iredentist; **iredentìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *pov.* politička doktrina i pokret u čije je ime ujedinjena Italija u 19. i poč. 20. st. tražila pripojenje svojem teritoriju nekih područja (Istre, Trsta, Trentina i dr.) koja je smatrala svojima **2.** *pren.* ekspanzionistička težnja za pripajanjem svojoj zemlji tuđih područja s većinskim ili manjinskim stanovništvom istoga jezika, nacionalne pripadnosti itd.

✧ *tal.* irredenta: neoslobođena (Italija) + -IZAM

**ȉreducibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se ne može reducirati, svesti na nešto; nesvodiv

✧ ɪ- + *v.* redukcija, reducibilan

**ȉregulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji nije regularan, koji se ne podvrgava pravilima; nepravilan, neredovit, neregularan, *opr.* regularan

✧ *srlat.* irregularis ≃ ɪ- + *v.* regula, regularan

**irelevàntan** (**irelèvantan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je bez značaja; neznatan, sporedan, nevažan, beznačajan, *opr.* relevantan // **irelevàntno** (**irelèvantno**) *pril.*, ob. u: [~ *misliti*]; **irelevàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je irelevantno

✧ *lat.* irrelevans ≃ ɪ- + *v.* relevantan

**Iréna** ž. os. ime (ime nekoliko svetica); isto: **Irína** *rij.*; *hip.*: **Ȅna**, **Íra**, **Írna**, **Réna**; **Irìnēj** m. os. ime, *rij.* ◊ *pr.*: **Ȉraček** (← *češ.*, Slavonija), **Ȉreček** (← *češ.*, Daruvar), **Ìrek** (Osijek), **Iréna** (Beli Manastir, Omiš), **Írić**, **Ìrović**, **Jerína** (Primorje), **Jèrinić** (180, Dubrovnik, Pokuplje, Slavonija)

✧ *lat.* Irene ← *grč.* Eirḗnē ← eirḗnē: mir, *usp.* Miroslava, Miroslav, Ljubomir

**ȉreparabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se ne može popraviti, nadoknaditi **2.** koji je trajno izgubljen, propao // **ireparabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ireparabilno

✧ *lat.* irreparabilis ≃ ɪ- + reparare: popraviti, nadoknaditi

**ȉreverzibīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji nije povratan, koji se ne može ponoviti **2.** koji se odvija samo u jednom pravcu △ ~***ni proces*** proces koji se može spontano odvijati samo u jednom smjeru (npr. prijelaz topline je moguć samo s tijela više temperature na tijelo niže temperature) // **ireverzibílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ireverzibilno

✧ *fr.* irréversible ≃ ɪ- + *lat.* reverti: vraćati se

**ìrgat** (**ȉrgatīn**, **àrgatin**) *m reg.* radnik koji obavlja teške fizičke poslove; nadničar // **irgàtluk** (**argàtluk**) *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* teški fizički posao; nadničarenje; **ìrgatovati** (**àrgatovati**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -tujēm, *pril. sad.* -tujūći, *gl. im.* -ānje⟩ raditi težak fizički ili nadničarski posao

✧ *tur.* ırgat ← *ngrč.* ergátēs

**Irgun Cvai Leumi** (*izg.* Irgûn Cvaì Leúmi) (*hebr.* Narodna vojna organizacija) *pov. pol.* ilegalna desničarska organizacija palestinskih Židova osnovana 1931. za oružanu borbu pro-

tiv britanske vlasti i arapskih nacionalista; neki pripadnici služili se i terorizmom; raspuštena 1948. i prerasla u desničarske političke stranke Herut (danas Likud)

**IRID-**, **IRIDO-** kao prvi dio riječi znači da je drugi dio riječi povezan sa šarenicom oka [*iridoplegija*]
✧ *grč.* îris: duga, prema božici Iridi (Iris), glasnici bogova i personifikaciji duge

**Irída**, *v.* Iris ♦

**ìrīdij** *m kem.* element iz platinske grupe metala (simbol Ir, atomski broj 77)
✧ *nlat.* iridium, *v.* Irida

**iridiscèncija** *ž* svjetlosna pojava prelijevanja u različitim bojama izazvana interferencijom zraka svjetlosti, *usp.* irizacija
✧ IRID- + *v.* (flore)scencija

**iridociklìtis** *m pat.* upala šarenice i zrakastog tijela u oku
✧ *nlat.* iridocyclitis ≃ IRIDO- + *v.* ciklitis

**iridoplègija** *ž pat.* kljenut mišića u šarenici oka (prestanak reagiranja zjenice na svjetlo)
✧ *nlat.* iridoplegia ≃ IRIDO- + -PLEGIJA

**irigírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* irìgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** navodnjavati, natopiti/natapati **2.** opskrbiti/opskrbljivati; ispirati // **irigácij|a** *ž* **1.** navodnjavanje zemljišta radi boljeg uspijevanja kulturnih biljaka; navodnjavanje, natapanje [*provesti ~u*] **2.** *med.* **a.** opskrba arterijskom krvlju određenog područja tijela **b.** ispiranje rana ili pojedinih šupljih organa tijela u terapijske svrhe [*izvesti ~u*]; **irigácījskī** *prid.* koji se odnosi na irigaciju [~ *sustav*]; **irigácījski** *pril.* kako traži irigacija, prema pravilima irigacije; **irìgātor** (**irigâtor**) *m* naprava za ispiranje (različitih oblika i primjena); ispiraljka
✧ *lat.* irrigare

**irigoskòpij|a** *ž med.* rendgenski pregled crijeva nakon unošenja kontrastnog sredstva kroz analni otvor [*izvesti/napraviti ~u*]
✧ *v.* irigirati, irigacija + -SKOPIJA

**Îris** *ž* **1.** *v.* ♦ **2.** *mit.* grčka božica duge (u *Ilijadi* glasnica bogova) simbolizira vezu između neba i zemlje, bogova i ljudi //**î ris** *m* **1.** *bot.*, *v.* perunika **2.** *anat.* šarenica oka; **îrisn|ī** *prid.* koji se odnosi na iris (2) △ ***~a blenda (zaslon)*** *tehn.* mehanizam sastavljen od tankih limenih listića (lamela) koje se koncentrično sužavaju i šire mijenjajući količinu svjetla; ***~i tisak*** *tisk.* istodobno tiskanje dviju ili više boja u jednom radnom postupku pomoću samo jedne tiskovne forme; **irizácija** *ž meteor.* svjetlosna pojava većinom u obliku sedefasto obojenih rubova oblaka, *usp.* iridiscencija
♦ ⟨*indekl.*⟩ ž. os. ime; isto: **Irída** ◇ *pr.* (vjerojatno ne od imena, već od naziva cvijeta): **Îris** (Sisak), **Ìrišković** (Opatija)
✧ *grč.* îris: duga

**iritíra|ti** *nesvrš.* ⟨*prez.* irìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* irìtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što) **a.** *fiziol.* fizičkim ili kemijskim putem izazivati podražaje tkiva ili organa **b.** *pren.* ići komu na živce, izazivati nelagodu svojom prisutnosti, govorom itd. [*taj tip me ~*] **2.** (se) pretjerano se razdražiti, jako reagirati i na neznatne podražaje //**ìritabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se lako može podražiti, *usp.* iritabilnost **2.** *pren.* koji razdražuje, ide na živce, nervira; **iritabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* svojstvo živih organizama da na podražaj reagiraju određenom akcijom; **iritácij|a** *ž* **1.** *pat.* upalna pojava na tkivu ili na organu pod djelovanjem fizičkog ili kemijskog sredstva [*izazvati ~u*] **2.** draženje, podraživanje, razdraženost; **ìritans** *m farm.* sredstvo koje nadražuje; **iritànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji iritira, izaziva nelagodu [*~na osoba*; *~na tkanina*]; **iritàntno** *pril.* na iritantan način [~ *reagirati*]; **iritàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što iritira ili osobina onoga koji iritira; **irìtīrano** *pril.* na iritiran način; razdraženo, iznervirano; **irìtīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iritirano, onoga koji je iritiran
✧ *njem.* irritieren ← *lat.* irritare; irritans: iritirajući

**irìtis** *m pat.* upala šarenice (irisa ili dužice) u oku
✧ *v.* Iris, ir(is) + -ITIS

**Îrma** ž. os. ime (njemačkoga podrijetla)
✧ skraćeno od *njem.* složenih imena kojima je prvi dio Irm- (Irmgard, Irmhilde, Irmtraud i sl.)

**Iròkēz** *m* (**Iròkēskinja** *ž*) ⟨G Irokéza⟩ pripadnik sjevernoameričkog indijanskog plemena // **iròkēsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Irokeze △ ***~a frizura*** način brijanja i šišanja kose: kosa se ostavi u obliku staze od čela preko tjemena, a strane se obriju (u modi u nekim krugovima mladih ljudi od 1960-ih); ***~i jezici*** *lingv.* porodica američkih indijanskih jezika, npr. čerokijski, oneida, tuskarora; **iròkēski** *pril.* kao Irokez, na način Irokeza

**ìroko** *m bot.* lisnato drvo ekvatorijalne Afrike (*Chlorophora excelsa*) // **ìrokovina** *ž* drvo iroko drveta, tehnički uporabljivo
✧ *egz.*

**irònija** (**ȉrōnija**) *ž* **1.** podrugljiv način izražavanja, počiva na opreci između pozitivnog oblika izražavanja i negativnog stava koji se želi sugerirati; smisao oprečan kazanome [*pametni ste* = *glupi ste*] **2.** neočekivan razvoj događaja ili neočekivana posljedica bez jasne uzročne veze izvan moći odlučivanja onoga kojemu se događa ili koji je time pogođen [~ *povijesti*] // **iròničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji izražava ironiju, koji sadržava ironiju; podrugljiv **2.** koji se koristi ironijom, koji je sklon ironiji [~ *čovjek*]; **irònìčār** *m* onaj u čijem izražavanju dominira ironija; **irònično** *pril.* na ironičan način, s ironijom; podrugljivo; **irònìčnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ironičan; **ironizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ironìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvrgnuti/izvrgavati ironiji
✧ *grč.* eirōneá: hinjenje, ismijavanje ≃ eirōnikós: podmukao

**Ìroslav** (**Iròslav**) m. os. ime ◊ *pr.* (*v.* i Irena): **Írić** (Daruvar); *hip.*: **Íro**, **Ìrović** (Osijek)

**ȋroš** *m reg.* onaj koji mnogo polaže na dotjerivanje; gizdelin, kicoš // **ȋrošiti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ *reg.* **1.** (koga, što) kititi, cifrati, uređivati **2.** (se) gizdati se, praviti se važan, ponašati se kao iroš
◈ *pr.*: **Ȋroš**
✧ *mađ.* írós: pisar

**Ȋrskā** (*ir.* Èriu) *ž* ⟨G Ȋrskē, D L Ȋrskōj⟩ **1.** *geogr.* otok zapadno od Velike Britanije, 82.463 km², politički podijeljen na Republiku Irsku i britansku Sjevernu Irsku (Ulster) **2.** (Republika Irska) država na istoimenom otoku, 70.285 km², 3.734.000 stan. (1989), glavni grad Dublin // **Ȋrac** *m* (**Ȉrkinja** *ž*) ⟨G Ȋrca, V Ȋrče, N *mn* Ȋrci, G Ȋrācā⟩ **1.** stanovnik ili državljanin Irske **2.** (*mn*) *pov. etn.* stanovnici Irske, potomci škotskih starosjedilaca i doseljenih Kelta; **ȋrskī** *prid.* koji se odnosi na Irsku i Irce △ ***IRA*** (*krat.* Irish Republican Army: Irska republikanska vojska) militantna nacionalistička organizacija za ujedinjenje Irske, paravojni ogranak Sinn Féina kojeg je 1919. osnovao Michael Collins, uspješno ratuje protiv Britanaca 1919–1921, zabranjena 1936. ali od 1968. intenzivira svoju djelatnost; poznata po podmetanju eksplozivnih naprava i atentatima; ~ ***jezik*** *lingv.* jezik koji pripada otočnom ogranku keltske jezične grane indoeuropske porodice; ~ ***katolicizam*** *pov. kršć.* povijest samostalne irske crkve od Sv. Patrika (5. st.) i intenzivnog misionarskog rada diljem Europe u sljedećim stoljećima; ~ ***seter*** *kinol.* domaći lovački pas, podrijetlom iz Irske

**Ȉrtiš** *m geogr.* rijeka u središnjoj Aziji, pritok Oba, duga 4248 km, izvire u Mongolskom Altaju

**ȉrvās** *m zool.*, *v.* sob

**Irving** (*izg.* Érving), **Washington** (1783–1859), prvi američki pisac koji je postao popularan i u Europi; humorist, pisao kratke priče, eseje i putopise (*Povijest New Yorka*, *Rip Van Winkle*)

**irvingijánci** *m mn* ⟨N irvingijánac, G irvingijánca, G *mn* irvingìjānācā⟩ *rel.* pripadnici vjere u Škotskoj s biblijskom podjelom službi (apostoli, evanđelisti, proroci); priznaju katoličko bogoslužje
✧ *engl.* Irvingite

**IS-**, *v.* IZ-

**isagóga** (**isagògika**) *ž* ⟨D L -ózi/-i⟩ **1.** tekst u kojem se izlažu osnovni pojmovi; uvod, pristup **2.** *teol.* učenje o postanku, autorstvu, autentičnosti knjiga *Svetog pisma*
✧ *lat.* isagoga ← *grč.* eisagōgḗ ≃ eiságein: uvesti

**Isáković**, **Alija** (1932–1997), bošnjački književnik, scenarist i jezikoslovac; glavni urednik časopisa *Život*, pisao romane, pripovijetke, aforizme, drame, putopise; priredio prvu antologiju muslimanske književnosti u Bosni *Biserje* (1972) i *Rječnik karakteristična leksika u bosanskom jeziku* (1991)

**ìsceriti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìsceren⟩, *v.* ceriti se // **ìscēreno** *pril.* na isceren način; iskeženo; **ìscērenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je isceren
✧ IS- + *v.* ceriti se

**iscijéditi** (što, koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìscijēdīm, *prid. trp.* ìscijēđen⟩ **1.** pritiskom ili uvrtanjem izvući tekućinu iz čega [~ *rublje*; ~ *limun*] **2.** *pren.* iscrpsti, izvući posljednje iz čega, s naporom izvući ili dati od sebe **3.** (se) *razg.* loše izgledati od umora; iscrpsti se [~ *se u licu*] // **ìscijēđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je iscijeđeno

ili stanje onoga koji je iscijeđen; **ìscjedak** *m* ⟨G -etka, N *mn* -eci⟩ **1.** *med.* sekret, tekućina koju luči organizam; izlučina, lučevina, *usp.* brȋs (I) **2.** ono što se iscijedi pritiskom (sok limuna itd.); iscjedak; **iscjeđívati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iscjèđujēm, *pril. sad.* iscjèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iscijediti

✧ IS- + *v.* cijediti

**iscijéliti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìscijēlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìscijēljen⟩ *jez. knjiž.* činiti da zaraste (o rani); izliječiti // **iscjèlitelj** *m jez. knjiž.* onaj koji iscjeljuje; **iscjèliteljskī** *prid.* koji se odnosi na iscjelitelje; **iscjèliteljski** *pril.* kao iscjelitelj, na način iscjelitelja; **iscjeljívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* iscjèljujēm, *pril. sad.* iscjèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iscijeliti

✧ IS- + *v.* cio, cijeliti

**iscijépati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìscijēpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìscijēpān⟩ **1.** cijepajući podijeliti na više željenih dijelova (sjekirom cjepanicu) **2.** *reg.* razderati (tkaninu, papir i sl.) // **ìscijēpan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* poderan; **ìscjepkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìscjepkān⟩ cijepanjem podijeliti na mnogo ili na više manjih dijelova ono što je bila cjelina (npr. veći komad papira u mnogo manjih komadića) [~ *kladu* cijepanjem i upotrebom sjekire usitniti, dobiti sitninu]

✧ IS- + *v.* cijepati

**ìscjenkati** (**ìscjenjkati**) (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìscjenkān⟩ uspjeti što dobiti po najnižoj cijeni ili uz najpovoljnije popratne okolnosti pomoću cjenkanja // **iscjenkávati** (**iscjenjkávati**) (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iscjènkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iscjenkati

✧ IS- + *v.* cijena, cjenkati se

**iscŕpiti** (**ìcȑpsti**) *svrš.* ⟨*prez.* ìscȑpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iscŕpio, *prid. trp.* ìscȑpljen⟩ **1.** (koga, što) **a.** crpljenjem izvući svu tekućinu iz čega; isušiti **b.** iskopati svu rudu iz rudnika **c.** istrošiti sve minerale iz tla, učiniti tlo neplodnim **d.** premoriti, izmoriti [~ *sve snage*]; iznuriti **e.** potrošiti [~ *zalihe*] **f.** potpuno raspraviti neku temu [~ *sve točke dnevnog reda*] **2.** (se) **a.** izgubiti snagu, premoriti se **b.** potrošiti se // **ìscȑpan** *prid.* ⟨*odr.* -pnī⟩ koji obuhvaća mnoge pojedinosti, koji obiluje činjenicama i podacima; temeljit, potpun, svestran [~ *opis*; ~ *prikaz*]; **iscȓpiv** (**iscȓpljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može iscrpsti, *opr.* neiscrpiv (neiscrpljiv); **ìscȑpljen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* iscrpiti [~*e zalihe*]; **ìscȑpljeno** *pril.* pokazujući iscrpljenost; umorno [~ *izgledati*]; **ìscȑpljenōst** *ž* ⟨I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iscrpljen i onoga što je iscrpljeno; **iscrpljívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* iscȑpljujēm, *pril. sad.* iscȑpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iscrpiti **1.** (što) do kraja crpenjem izvlačiti **2.** (koga, se) izmarati izlažući (se) dugotrajnim naporima; **ìscrpno** *pril.* na iscrpan način [~ *izložiti*]; **ìscrpnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je iscrpno; **ìscȑpsti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* iscŕpēm, *pril. pr.* iscȑpīvši, *prid. trp.* iscȑpen⟩, *v.* iscrpiti

✧ IS- + *v.* crpsti (crpiti)

**ìscrtati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** prekriti crtama, išarati; iscrtkati **2.** izraditi crtež, izvući sve potrebne crte (posebno o tehničkom crtežu, grafikonu i sl.) // **ìscrtān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* iscrtati [~*i papiri*]; **iscrtávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iscȑtāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iscrtati; **ìscrtkān** *prid.* ⟨*odr:* -ī⟩, ob. u: [~*a linija*]; **ìscrtkati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìscrtkān⟩, *v.* iscrtati (**1**)

✧ IS- + *v.* crta, crtati

**iscúri|ti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìscūrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iscúrio/-la *ž*⟩ **1.** isteći cureći mlazom (o tekućini) **2.** *pren.* dospjeti u javnost (ob. nepoželjnim činjenicama) [*svijest je* ~*la*] // **iscurívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iscùrujēm, *pril. sad.* iscùrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iscuriti

✧ IS- + *v.* curiti

**ISDN** (*izg.* i es de en, ȃj ȅs dȋ ȅn prema *engl.*) *krat. int.* digitalna komunikacijska veza koja omogućuje brzi i istovremeni protok više glasovnih, slikovnih i ostalih podataka

✧ *engl.* **I**ntegrated **S**ervices **D**igital **N**etwork

**isèliti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìselīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìseljen⟩ **1.** (koga, što) učiniti da tko ili što napusti stalno mjesto boravka ili stalno prebivalište (stan, prostorije, mjesto, državu) **2.** (se) svojom voljom ili protiv nje, napustiti mjesto ranijeg boravka, ranije prebivalište // **iseljávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* isèljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iseliti; **iseljènīčkī** *prid.* koji se odnosi na iseljenike; **iseljènīčki** *pril.* kao iseljenik, na način iseljenika; **iseljènīk** *m* ⟨G iseljeníka, N *mn* iseljénici⟩ onaj koji je za stalno mjesto života odabrao neku drugu zemlju (ob. na drugim kontinentima); **iseljenìštv|o** *sr* **1.** ukupnost iseljenika **2.** stanje iseljenika

[*živjeti u* ~*u*]; **ìseljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iseljeno [*brojna* ~]; **isèljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može iseliti; **iseljívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* isèljujēm, *pril. sad.* isèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iseljavati
✧ IZ- + *v.* seliti

**isfabricírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isfabrìcīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isfabrìcīrān⟩ **1.** *reg.* proizvesti (ob. u većim količinama i u industrijskom postrojenju) **2.** *pren.* nedopuštenim sredstvima i zaobilaženjem regularnih postupaka proizvesti željeno stanje [~ *izborne rezultate*; ~ *krivnju političkog protivnika*]
✧ IS- + *v.* fabrika, fabricirati

**Ȉsfahan** *m* grad u središnjem Iranu, 1.121.200 stan. // **ȉsfahānskī** *prid.* koji se odnosi na Isfahan

**isfètati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ȉsfetān⟩ *reg.* dobiti duboke bore u licu, dobiti ruge, izbrazdati se u licu, kao rezan »na fete« // **ȉsfetān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji ima vrlo jako izražene i duboke bore na licu, vrlo markantno lice vrlo oštrih bora [*sav je* ~]; **isfetávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* isfètāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isfetati se
✧ IS- + *v.* feta

**ìsflekati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isflekān⟩ *reg.* uprljati mrljama, flekama; zamrljati, zamazati, zaprljati
✧ IS- + *v.* fleka, flekati

**isfolírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isfòlīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isfòlīrān⟩ *žarg.* **1.** prikazati stvari drugačijima; slagati, izmisliti **2.** odglumiti (osjećaje, stanja i sl.)
✧ IS- + *v.* fol, folirati

**isforsírati** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* isfòrsīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isfòrsīrān⟩ učiniti da se što provede, da tko nešto postane itd. na usiljen način, bez dovoljno razloga, upotrebljavajući silu i sl.; iznuditi // **isfòrsīrano** *pril.* na isforsiran način; iznuđeno; **isfòrsīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je isforsiran ili svojstvo onoga što je isforsirano stanje; iznuđenost
✧ IS- + *v.* forsirati

**ìsfrigati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsfrigān⟩ ispržiti, *usp.* frigati
✧ IS- + *v.* frigati

**isfrizírati** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* isfrìzīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isfrìzīrān⟩ **1.** napraviti frizuru **2.** *pren.* promijeniti tako da postane prihvatljivo; uljepšati [~ *na konferenciji za tisak*] // **isfrìzīrano** *pril.* dotjerano; **isfrìzīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je isfrizirano ili onoga koji je isfriziran
✧ IS- + *v.* frizer, frizirati

**ìsfućkati** (**isfúćkati**) (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsfućkān⟩ *razg.* fućkanjem pokazati negodovanje i onemogućiti kome da dalje s uspjehom govori, nastupa i sl.; izviždati // **isfućkávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isfùćkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.*, *v.* isfućkati
✧ IS- + *v.* fućkati

**isfúrati** *svrš.* ⟨*prez.* ìsfūrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsfūrān⟩ *žarg.* **1.** izvesti [~ *automobil iz garaže*] **2.** stalnom uporabom izići iz mode (nošenjem, pokazivanjem, vožnjom i sl.); otrcati, potrošiti // **ìsfūrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *žarg.* koji je islužen; otrcan, potrošen
✧ IS- + *v.* furati

**ìshabati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìshabān⟩ istrošiti (se), otrcati se
✧ IS- + *v.* habati se

**Ìshak-beg Tomášević** (prije poturčenja Žigmund Kotromanić) (o.1450–1490), osmanski političar i vojskovođa, sin bosanskog kralja Stjepana Tomaša, zarobljen 1463. i preodgojen u Carigradu

**ishémija** *ž pat.* nedostatan protok krvi kroz neke organe ili dijelove tijela zbog spazma ili organske opstrukcije krvne žile, što stvara nerazmjer između prispjele količine kisika i stvarnih potreba; simptomi ovise o organu [~ *srca* uzrokuje anginu pektoris]
✧ *grč.* ískhaimos: koji zaustavlja krv ≃ ískhein: zaustavljati + -EMIJA

**ishériti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìshērīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ȉshēren⟩ iskriviti (se), nakriviti (se)
✧ IS- + *tur.* eğri: kriv, nakrivljen

**ishiàlgija** (**išijàlgija**) *ž pat.*, *v.* lumboishijalgija, ishijas (išijas)
✧ *grč.* iskhíon: kuk + -ALGIJA

**Ishiguro** (*izg.* Išigùro), **Kazuo** (1954), britanski pisac japanskog porijekla, svojim romanima u kojima govori o pojedincima na razmeđima kultura osvojio publiku i brojne književne nagrade (*Kad smo bili siročad*, *Na kraju dana*)

**ȉshijās** (**ȉšijās**) *m pat.* bolna upala živca ishijatikusa; šatika
✧ *grč.* iskhiás ≃ iskhíon: kuk

**ishijàtikus** (**išijàtikus**) *m anat.* jedan od živaca, proteže se stražnjom stranom noge od visine

pleksusa nadolje // **ishijàtičnī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***živac*** živac koji izlazi iz zdjelice i inervira stražnju stranu noge i stopala; bol u njemu uzrokuje išijas

✧ *lat.* ischiaticus ≃ *grč.* iskhiatikós

**ìshitriti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìshitrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìshitren⟩ izvesti što bez pravog uporišta u činjenicama, sastaviti na brzinu; improvizirati // **ishitrávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ishìtrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ishitriti; **ìshitren** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je brzoplet; nepromišljen prenagljen, isforsiran; **ishitrívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ishìtrujēm, *pril. sad·* ishìtrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ishitriti, ishitravati

✧ IS- + *v.* hitar

**ishlápjeti** (**ishlápiti**) (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ishlápīm (ìshlāpīm), *pril. pr:* -ēvši (-īvši), *prid. trp.* ìshlāpljen⟩ **1.** *v.* hlapiti (hlapjeti) **2.** *v.* ishlapio (**2**) // **ishlápio** *prid.* ⟨*odr:* -pjelī⟩ **1.** koji je ispario, koji je nestao hlapljenjem ili izgubio vonj i jakost hlapljenjem **2.** *pejor.* koji je potpuno izgubio duševnu svježinu, kod kojega je došlo do staračke demencije; senilan; **ishlàpljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je podložan ishlapljivanju; **ishlapljívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ishlàpljujēm, *pril. sad.* ishlàpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ishlapjeti; **ishlàpljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ishlapljivo

✧ IS- + *v.* hlapjeti (hlapiti)

**ìshoblati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìshoblān⟩ *reg.* postići ravnu površinu drva hoblićem; izblanjati

✧ IS- + *v.* hobl, hoblati

**ìshod** *m* **1.** *jez. knjiž.* istok **2.** svršetak kao posljedica nekoga uzroka; rezultat [*neizbježan* ~; *neminovan* ~] // **ìshodīšnī** *prid.* koji se odnosi na ishodište; polazni, početni; **ìshodīšte** *sr* **1.** točka, mjesto ili situacija od koje se ishodi, polazi, odakle se što razvija; početna točka, polazište **2.** *mat.* istaknuta točka koordinatnog sustava; **ishòditi** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìshodīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìshođen⟩ zauzimanjem, naporom, molbama, preporukama postići što (ob. kod vlasti, kod višega u hijerarhiji, kod pretpostavljenoga) [~ *premještaj*]

✧ IS- + *v.* hod

**ishódati se** *svrš.* ⟨*prez.* ìshōdām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ìshōdān⟩ dovoljno se nahodati, umoriti se hodanjem

✧ IS- + *v.* hod, hodati

**ìshrana** *ž* način prehrane; hranjenje [*dobra* ~; *loša* ~; *nedovoljna* ~] // **ishrá|niti** *svrš.* ⟨*prez.* ìshrānīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìshrānjen⟩ **1.** nahraniti koga [*dobro* ~*njen*; *nedovoljno* ~*njen*] **2.** *pren.* othraniti koga, podići koga, brinuti se o kome; **ìshrānjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je dovoljno ishranjen; uhranjenost

✧ IS- + *v.* hrana

**ishúrija** *ž pat.* nemogućnost uriniranja; uzroci su različiti

✧ *grč.* iskhouría ≃ ískhein: zaustavljati + -URIJA

**isìhija** *ž pravosl.* povlačenje u samoću, u molitvu, »tihovanje« // **ìsihast** *m*, *v.* hezihasti

✧ *grč.* hēsykhía: mirovanje, tišina

**ìsijati** *svrš.* ⟨*prez.* ìsijēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsijān⟩ odaslati neke zrake, energiju // **isijávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *pren.* slati od sebe ili iz sebe u okolni prostor; širiti, zračiti, žariti **a.** zrake, čestice **b.** ljubav, dobrotu, pozitivnu energiju

✧ IS- + *v.* sijati

**isìot** *m bot. reg.* mesnati dio đumbira

✧ *tur.* ısıot: vruća biljka

**ìsipati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsipān⟩, *v.* izasuti // **isipávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isìpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isipati

✧ IS- + *v.* sipati

**ìsisati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsišēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìsiši, *prid. trp.* ìsisān⟩ **1.** sisanjem izvući tekućinu iz čega **2.** *pren.* iscrpsti, lišiti snage, osiromašiti koga, iscijediti koga (u pogledu fizičke snage, materijalnog stanja, novca itd.) // **isisávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isìsāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isisati

✧ IS- + *v.* sisa, sisati

**isìtniti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsitnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsitnjen⟩ dijeljenjem neke veće cjeline dobiti više sitnih malih dijelova (u odnosu na tu bivšu cjelinu) [~ *posjed*; ~ *cjepanicu* = dobiti sitninu] // **isitnjávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isìtnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isitniti; **isitnjívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isìtnjujēm, *pril. sad.* isìtnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isitniti, isitnjavati

✧ IS- + *v.* sitan, sitniti

**ìsjeći** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isijéčēm, *imp.* isíjéci, *prid. trp.* isjèčen, *prid. rad.* ìsjekao/ìsjekla *ž*⟩ **1.** dovršiti sječenje, *usp.* sjeći **2.** sječenjem

**a.** oštrim oruđem načiniti otvor ili izvaditi dio kakve površine; izrezati **b.** izraditi, izrezati, izdupsti (u drvu i sl.) // **isijécati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìsijēcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isjeći; **ìsjecati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsjecān⟩, *v.* isjeći, isijecati; **ìsjeckati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsjeckān⟩ izrezuckati; **isjeckávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isjèckāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isjeckati; **isjeckívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isjèckujēm, *pril. sad.* isjèckujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isjeckati; **ìsječak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci⟩ **1.** odlomak, dio kakve cjeline [~ *teksta*], *usp.* insert **2.** izrezak [~ *iz novina*] **3.** *mat.* **a.** dio kruga između dva polumjera **b.** dio kugle omeđen plaštom stošca s vrhom u njezinu središtu i dijelom kugline površine pod njim, *opr.* sektor
✧ IS- + *v.* sjeći

**ìskajati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskajēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìskajān⟩ kajati se do kraja iskazujući to riječima [*ne može se dovoljno* ~; ~ *svoje grijehe*] // **iskajávati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàjāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskajati
✧ IS- + *v.* kajati se

**iskákati**, *v.* iskočiti

**ìskalati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìskalān⟩ raslojiti što, raskoliti, podijeliti na slojeve
✧ IS- + *v.* kalati

**iskáliti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskālīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìskāljen⟩ **1.** (što) **a.** izvesti, završiti kaljenje (učiniti željezo tvrdim) **b.** *pren.* istresti, izbaciti (bijes, gnjev, mržnju) **2.** (se) dati oduška svojem unutrašnjem stanju (bijesu itd.) // **iskaljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàljujēm, *pril. sad.* iskàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskaliti
✧ IS- + *v.* kaliti

**iskalkulírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* iskalkùlīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iskalkùlīrān⟩ **1.** izračunati, proračunati, napraviti predračun **2.** *razg.* uzeti u obzir sve elemente u nekoj situaciji i u budućim postupcima zanemarivati određena moralna načela; proračunato se ponašati
✧ IS- + *v.* kalkulirati

**ìskāmčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskāmčen⟩ *razg.* dobiti, postići upornim moljenjem, zanovijetanjem ili prijetnjama; izmoljakati; iznuditi, izmamiti, *usp.* kamčiti // **iskamčívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàmčujēm, *pril. sad.* iskàmčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskamčiti
✧ IS- + *v.* kamčiti

**iskandžìjati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iskandžìjān⟩ istući kandžijom
✧ IS- + *v.* kandžija, kandžijati

**iskápati**, *v.* iskopati

**ìskapati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām/ìskapljēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ìskapao⟩ isteći kapljući, isteći kap po kap // **iskapávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìskapati; **iskapljívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàpljujēm, *pril. sad.* iskàpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìskapati, iskapavati
✧ IS- + *v.* kap, kapati

**iskápiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìskāpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskāpljen⟩ **1.** ispiti najednom, jednim gutljajem **2.** ispiti do dna, do zadnje kapi [~ *čašu*]
✧ IS- + *v.* kap

**iskàsapiti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskàsapljen⟩ **1.** *reg.* zadati rane, ozljede; izraniti, poubijati (se) (u pokoljima, bitkama, ratovima) **2.** *pren. razg.* skratiti, bitno preinačiti, uništiti [~ *tekst*] // **iskasapljívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskasàpljujēm, *pril. sad.* iskasàpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskasapiti
✧ IS- + *v.* kasapin, kasapiti

**iskàšljati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskašljēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* iskàšlji (se), *prid. trp.* ìskašljān⟩ **1.** (što) izbaciti iz dišnih organa kašljući **2.** (se) kašljući pročistiti dišne organe // **iskašljávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàšljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskašljati; **iskašljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàšljujēm, *pril. sad.* iskàšljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskašljati, iskašljavati
✧ IS- + *v.* kašalj, kašljati

**ìskati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/ìštēm, *imp.* ìskāj/ìšti, *pril. sad.* -ajūći/ìštūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* tražiti da se što dobije; pitati, moliti
✧ *prasl.* i *stsl.* iskati (*rus.* iskát', *polj.* iskać), *lit.* ieškoti ← *ie.* *$h_1$eyk'-sk'-: tražiti, moliti (*skr.* icchati: traži, *stengl.* ascian: pitati)

**iskázati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskāžēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìskāzān⟩ **1.** (što) izreći **2.** (se) istaknuti se, pokazati se onako kako treba, postupiti kako valja // **ìskāz** (**ìskaz**) *m* **1.** pismena ili usmena izjava (ob. pred službenom osobom na službenu mjestu) [*davanje*

~*a*; *lažni* ~] **2. a.** *lingv.* ono što je izrečeno, rečenica ili tekst, *usp.* izričaj **b.** izraz, znak, gesta kao vanjski oblik osjećaja ili raspoloženja **3.** ono što je iskazano, pokazano kao podatak, statistika i sl. [~ *platnih troškova*]; **ìskāzan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je materijaliziran govorom, posebnim riječima ili formuliran; oblikovan, izrečen, definiran, formiran; **iskàziv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može **1.** iskazati riječima, izreciv **2.** iskazati u obliku iskaza; **iskazívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskàzujēm, *pril. sad.* iskàzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskazati; **ȉskāznī** (**ȉskazni**) *prid.* koji se odnosi na iskaz; **ìskaznica** *ž* dokument kojim se utvrđuje **1.** identitet građanina [*osobna* ~] **2.** članstvo u kakvu klubu, organizaciji itd.

✧ IS- + *v.* kazati

**iskèfati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉskefān⟩ **1.** (što) *reg.* očetkati **2.** (koga) *žarg.* izgrditi, iskarati

✧ IS- + *v.* kefa, kefati

**iskésiti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskēsīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskēšen⟩ ružnom grimasom iskriviti lice ili pokretom usana pokazati zube (pri usiljenom osmijehu, prijetnji) [~ *zube*] // **iskesívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskèsujēm, *pril. sad.* iskèsujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskesiti; **ìskešenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ stanje onoga koji je iskešen

✧ IS- + *v.* kesiti

**ìskidati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìskidān⟩ **1.** (što) rastrgati, razderati **2.** (se) rastrgati se jureći na sve strane, pokušavajući stići na sve strane [~ *se od smijeha* mnogo se smijati; ~ *živce* dovesti u stanje velike nervoze i napetosti] // **ìskidān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* rastrgan; **ìskidāno** *pril.* tako da je razderano; rastrgano; **iskídati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìskīdām, *pril. sad.* -ājūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìskidati

✧ IS- + *v.* kidati

**iskíhati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskīšēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìskīhān⟩ kišući izbaciti zrak iz nosne šupljine // **iskihívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskìhujēm (se), *pril. sad.* iskìhujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskihati; **iskȉjati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* iskȉjao⟩ *reg.* okajati što, platiti za što, pretrpjeti osvetu zbog čega, doživjeti da što iziđe na nos

✧ IS- + *v.* kihati

**iskiláviti se** *svrš.* ⟨*prez.* iskìlāvīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* iskìlāvljen⟩ *razg.* radeći što satrti se od umora, biti žrtva velikih napora; iskidati se // **iskilavljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iskilàvljujēm se, *pril. sad.* iskilàvljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskilaviti se

✧ IS- + *v.* kila, kilaviti se

**iskínjiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskīnjīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìskīnjen⟩ *reg.* namučiti se

✧ IS- + *v.* kinjiti

**ìskipat|i** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìskipān⟩ **1.** *reg.* izručiti teret kipera, isprazniti kiper **2.** *žarg.* isprazniti motorno vozilo od stvari i ljudi [~ *ću te kod pošte*]

✧ IS- + *v.* kiper, kipati

**iskípjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìskīpīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* iskípio/iskípjela *ž*⟩ prijeći gornji rub posude kipeći (o tekućini)

✧ IS- + *v.* kipjeti

**ìskisnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ìskisni⟩ postati sasvim mokar od kiše; prokisnuti // **iskišnjávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskìšnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskisnuti

✧ IS- + *v.* kiša, kisnuti

**ìskititi** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskićen⟩ **1.** dokraja uresiti kiteći **2.** *pren.* dodati, pretjerati u uljepšavanju [~ *priču*] // **ìskićen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ urešen [*bogato* ~], *usp.* iskititi; **ìskićeno** *pril.* na iskićen način; urešeno

✧ IS- + *v.* kita, kititi

**isklèsati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsklešēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* isklèši, *prid. trp.* ìsklesān⟩ izraditi klesanjem, *usp.* klesati // **isklesávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isklèsāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isklesati

✧ IS- + *v.* klesati

**ìsklicati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìsklīčēm, *pril. pr.* isklíknūvši, *prid. trp.* ìsklicān⟩ izricati prvu iskličnu ponudu cijene na dražbi // **ìskličn|ī** *prid.* koji je iskliknut △ ~***a cijena*** cijena koja se na licitaciji postavlja kao početna

✧ IS- + *v.* klicati

**iskl̏ijati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* isklȉjao⟩ pustiti klicu, izdanak, *usp.* klijati // **ìskličen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ iz kojega je izvađena klica [~*a kukuruzna krupica*]; **ìskličiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskličen⟩ izvaditi, odstraniti žitnu klicu (o kukuruznoj krupici i sl.); **isklijávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* isklȉjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isklijati

✧ IS- + *v.* klijati

**isklízati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìsklīžēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* isklíži, *prid. rad.* isklízao⟩ kližući postupno izići iz ležišta, iz tračnica itd. // **isklizávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* isklìzāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isklizati; **iskliznúć|e** *sr* stanje kad što klizanjem iziđe iz ležišta ili iz stalne podloge kojom se predviđeno kreće ili u kojoj počiva [*došlo je do ~a*; *~e iz tračnica (vlaka)*; *~e iz ležaja (neke sprave, stroja* itd.)]; **ìskliznuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* isklíznūvši, *prid. rad.* ìskliznuo⟩ naglo klizanjem iskočiti iz ležišta, iz tračnica

✧ IS- + *v.* klizati

**isključíti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsključīm, *prid. trp.* ìsključen, *gl. im.* isključénje⟩ **1.** udaljiti iz postave, iz sastava, članstva, oduzeti pravo sudjelovanja u čemu **2. a.** pritiskom i sl. prekinuti upotrebu, učiniti da ne radi [*~ aparat*] **b.** oduzeti, prekinuti [*~ struju*] **3.** izuzeti, odstraniti [*~ mogućnost zamjene*] // **isključíti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìsključīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìsključen⟩ **1.** udaljiti se, povući se iz čega [*~ iz projekta*] **2.** prestati raditi, zaustaviti se [*stroj se isključio*]; **ìsključeno** *pril.* niječe mogućnost da se izvrši ono što se spominje; ne dolazi u obzir, nemoguće; **ìsključenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je isključen ili svojstvo onoga što je isključeno; **isključiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se ne dijeli s drugima; ekskluzivan [*~o pravo*] **2.** koji je nepomirljiv prema drugoj osobi ili mišljenju [*on je jako ~*] △ *~o* ***vlasništvo*** ono što posjeduje samo jedan vlasnik, vlasništvo koje se ne dijeli; **isključívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* isključujēm, *pril. sad.* isključujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isključiti se; **isključivo** *pril.* (*čest.*) **1.** samo, jedino, ekskluzivno **2.** isključujući drugo ili drugoga; nesnošljivo, tvrdokorno; **isključivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je isključiv ili svojstvo onoga što je isključivo; pomanjkanje tolerancije, nesnošljivost, uskost, jednoumnost, zadrtost, nepristupačnost drugom mišljenju; **ìsključn|ī** *prid.* **1.** koji služi za isključivanje, kojim se isključuje [*~a ručica*] **2.** *gram.* ekskluzivni, isključiv [*~e rečenice*]

✧ IS- + *v.* ključ

**iskljùvati** *svrš.* ⟨*prez.* ìskljujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋiskljuvān⟩ **1.** izbosti, izraniti što kljunom [*~ oči*] **2.** *žarg.* izlupati po nogama (u nogometu)

✧ IS- + *v.* kljun, kljuvati

**iskobèljati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* iskobèljao se⟩ *razg.* sprȅtnim pokretom ili različitim radnjama, postupcima ili pothvatima izvući se iz teške situacije, loših prilika i sl. // **iskobeljávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iskobèljāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskobeljati se; **iskobeljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iskobèljujēm se, *pril. sad.* iskobèljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskobeljati se, iskobeljavati se

✧ IS- + *v.* kobeljati se

**iskòčiti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iskòčio/-la *ž*⟩ **1.** (iz) skokom ili skočivši izaći iz čega **2.** (∅) naglo ili vidljivo se pojaviti; izbiti, odjednom se nametnuti // **iskákati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìskāčēm, *pril. sad.* iskáčūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** skakati iz čega (jedan za drugim i sl.) [*~ iz aviona*] **2.** *pren.* isticati se od okoline; odudarati, stršati [*on u svemu iskače od drugih*]

✧ IS- + *v.* skok, skočiti

**iskoláčiti** *svrš.* ⟨*prez.* iskòlāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskòlāčen⟩, ob. u: [*~ oči* široko otvoriti oči, *razg. pren.* iznenaditi se, ostati zabezeknut] // **iskolačívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskolàčujēm, *pril. sad.* iskolàčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskolačiti

✧ IS- + *v.* kolač

**ìskōlčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskōlčen⟩ označiti granicu posjeda i vlasništva pobijanjem kolaca u zemlju // **iskolčívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskòlčujēm, *pril. sad.* iskòlčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskolčiti

✧ IS- + *v.* kolac, kolčiti

**iskomàdati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋiskomadān⟩ podijeliti na komade (često u smislu grube radnje); raskomadati

✧ IS- + *v.* komad, komadati

**iskompleksírati** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* iskomplèksīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iskomplèksīrān⟩ *razg.* učiniti da tko dobije kompleks ili komplekse, dobiti kompleks ili komplekse

✧ IS- + *v.* kompleks

**iskomplimentírati** (koga, komu) *svrš.* ⟨*prez.* iskomplimèntīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iskomplimèntīrān⟩ *razg.* nekome udijeliti komplimente

✧ IS- + *v.* kompliment, komplimentirati

**ìskon** *m ekspr.* drevno ishodište; prapočetak, početak svega [*od ~a* od prvih početaka, od pamtivijeka] // **ìskonskī** *prid.* koji je od

iskona, koji je od početka svega, naslijeđen iz daleke prošlosti
✧ *stsl.* iskonь, *rus.* iskoní: oduvijek
**iskonstruírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* iskonstrùīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iskonstrùīrān⟩ **1.** napraviti konstrukciju **2.** *pren.* povezati proizvoljno činjenice, stvoriti lažnu sliku; izmisliti // **iskonstrùīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je konstruiran; izmišljen; **iskonstrùīrano** *pril.* na iskonstruiran način; izmišljeno, namješteno
✧ IS- + *v.* konstruirati
**iskòntati** (∅, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉskontān⟩ *reg.* izračunati unaprijed, promisliti, smisliti unaprijed način ponašanja
✧ IS- + *v.* kontati
**iskòpati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉskopān⟩ **1.** kopanjem napraviti u zemlji jamu, raku, jarak i sl., ob. lopatom ili drugim alatom **2.** kopanjem izvaditi **3.** *pren.* izvući odnekud, pronaći ono na što se zaboravilo, čega nije bilo ili što se zametnulo [~ *činjenice*] // **ȉskop** *m* **1.** mjesto gdje se iskopava po planu i s određenom svrhom; rov, jama, iskopina **2.** jednokratna radnja iskopavanja (groba itd.); ekshumacija [*odrediti* ~]; **iskápati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìskāpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskopavati, iskopati; **iskopávati** (**iskápati**) (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskòpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskopati; **ȉskopina** *ž* **1.** *v.* iskop (**1**) **2.** ono što je iskopano [*arheološka* ~]; nalaz
✧ IS- + *v.* kopati
**iskòpčati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉskopčān⟩ isključiti što // **iskopčávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* iskòpčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskopčati
✧ IS- + *v.* kopča, kopčati
**iskòpnjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìskopnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iskòpnio/iskòpnjela *ž*⟩ nestati kopneći // **iskopnjávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskòpnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskopnjeti; **iskopnjívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskòpnjujēm, *pril. sad.* iskòpnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskopnjeti
✧ IS- + *v.* kopno, kopnjeti
**iskopr̀cati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* iskopr̀cao se⟩ **1.** izvući se koprcanjem ispod čega [~ *ispod pokrivača*] **2.** *pren.* izbaviti se čega raznim sredstvima i nastojanjima, izvući se, iskobeljati se, *usp.* koprcati se
✧ IS- + *v.* koprcati se
**ȉskorāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1. a.** korak naprijed ili u stranu u odnosu na crtu, vrstu itd. **b.** pokret jednom nogom naprijed, povijenom u koljenu dok težina tijela počiva na drugoj **2.** *pren.* korak, pomak naprijed, napredak [*tehnološki* ~] // **iskoráčiti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* iskòrāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iskoráčio⟩ **1.** istupiti načinivši jedan korak (iz reda, vrste, stroja, povorke) **2.** *pren.* izići iz čega (iz predviđena plana, sporazuma, ugovora itd.); **iskoračívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskoràčujēm, *pril. sad.* -čujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskoračiti; **iskoráknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* iskòrāknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* iskorákni⟩ napraviti iskorak, učiniti iskorak
✧ IS- + *v.* korak
**iskorijéniti** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* iskòrijēnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskòrijēnjen⟩ **1.** sasvim uništiti, uništiti u korijenu; zatrti, istrijebiti (o ljudima, narodima, idejama i pojmovima) **2.** posve ukloniti [~ *loše navike*] // **iskorjènitelj** *m* onaj koji iskorjenjuje ili koji je iskorijenio; iskorjenjivač; **iskorjenjívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskorjènjujēm, *pril. sad.* -njujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskorijeniti
✧ IS- + *v.* korijen
**iskor̀istiti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* iskòristīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskòrišten, *gl. im.* iskorišténje⟩ **1.** izvući vrijednost ili korist iz čega [~ *odmor za čitanje*] **2.** nedoličnim sredstvima izvući korist za sebe [~ *što za vlàstitu promociju*] // **iskor̀istiv** (**iskor̀istljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može iskoristiti, koji može poslužiti u kakvu svrhu; **iskor̀istivōst** (**iskor̀istljivōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je iskoristiv ili svojstvo onoga što je iskoristivo [*velika* ~; *stopostotna* ~]; **iskorišćívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskor̀išćujēm, *pril. sad.* iskor̀išćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskorištavati, iskoristiti; **iskorištàvāč** *m* ⟨G iskorištaváča⟩ onaj koji iskorištava što; iskorišćivač; **iskorištávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskor̀ištāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskoristiti; **iskòrištenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iskorišten ili svojstvo onoga što je iskorišteno
✧ IS- + *v.* korist, koristiti
**iskòsiti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskòšen⟩, *v.* pokositi
✧ IS- + *v.* kosa², kositi
**iskósiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskōsīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìskōšen⟩ izvinuti (se) koso, staviti što tako da bude koso, odstu-

piti ukoso, izmaknuti (se) ukoso **//ˋìskōsa** *pril.* (postaviti, promatrati) iz jedne točke ili mjesta u nekom smjeru pod kutom; koso, unutar 90°; iskosice; **ˋìskosicē** *pril.*, *v.* iskosa; **ìskōšen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je kos; nakrivljen, nagnut; **ìskōšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onog što se iskosilo (u odnosu na ono što se očekuje da bude uspravno ili prema onome što jest uspravno); **iskošívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskòšujēm (se), *pril. sad.* iskòšujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskositi
✧ IS- + *v.* kos[2]

**iskòvati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìskujēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìskūj, *prid. trp.* ìskovān⟩ **1.** kovanjem izraditi što od metala **2.** *pren.* upornim radom stvoriti što trajno, po trajnosti usporedivo s čelikom **//** **iskívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìskīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskovati
✧ IS- + *v.* kovati

**ˋìskr|a** *ž* ⟨G *mn* ˋìskārā/-ī⟩ *term.* **1.** goruća ili užarena sitna čestica koja se odvaja od tijela koje gori ili iz kojega je izbijena udarom [*izbiti ~u iz kamena*] **2.** *fiz.* naglo probijanje električne struje kroz izolator koji razdvaja dvije elektrode pod visokim naponom **3.** *pren.* nešto vrlo malo u vrsti; iskrica **//ˋìskrēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* iskriti **2.** *fiz.* iskakanje iskara u većoj količini iz mjesta na kojem nastaju **3.** *pren.* pojava sitnijih razmirica i prepirki; bockanje; **ˋìskrica** *ž dem.* od iskra; **ˋìskričav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se iskri, koji baca iskre **2.** *pren.* **a.** koji svjetluca kao iskra **b.** pun duhovitih dosjetki, uspjelih mjesta (o razgovoru, izgovorenu ili napisanu tekstu itd.) [~ *duh*]; **ˋìskričavo** *pril.* **1.** izbacujući iskre, iskreći se **2.** duhovito, s dosjetkama; **ˋìskričavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je iskričav ili svojstvo onoga što je iskričavo; **ˋìskričiti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -čēći (se), *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** izbacivati iskrice **2.** svjetlucati poput iskrice; **ˋìskrīšte** *sr* mjesto u strujnom krugu ili na dijelu naprave, aparata itd. gdje iskaču iskre; **ˋìskriti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -rēći (se), *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** (∅) izbacivati iskre **2.** (se) svjetlucati poput iskara
◈ **ˋÌskra** ž. os. ime ◊ *pr.* (nadimačka): **ˋÌskra** (460, Rijeka, Istra), **Ískrić** (100, Vinkovci, Gvozd, Banovina)
✧ *prasl.* i *stsl.* iskra (*rus.* ískra, *polj.* iskra) ≃ *lit.* aiškus: jasan

**ìskraja** *pril.* **1. a.** poizdalje **b.** iskosa [*pogledala ga ~*] **2.** iz prikrajka, iz zakutka, iz zapećka, ne miješajući se [*promatrao je događaje ~*] **//** **ìskrāj** *pril. rij.* **1.** *v.* pokraj **2.** *v.* skraja
✧ *v.* iz + *v.* kraj

**ìskrasti se** *svrš.* ⟨*prez.* iskrádem se, *pril. pr.* -āvši se, *imp.* iskrádi se, *prid. rad.* ìskrao se⟩ otići tako da nitko ne primijeti (iz društva), otići neprimjetno, kradom, krišom **//** **iskrádati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìskrādām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrasti se
✧ IS- + *v.* krasti

**iskr̀cati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* iskr̀cāj (se), *prid. trp.* ˋìskrcān⟩ **1.** (što, koga) premjestiti teret ili putnike s broda na kopno, učiniti da se nađu na kopnu; istovariti **2.** (se) **a.** sići s broda na kopno **b.** kao pomorac napustiti plovidbu, *opr.* ukrcati (se) **3.** *fam.* obaviti veliku nuždu **//ˋìskrcāj** *m* jednokratan čin iskrcavanja; **iskrcávānje** *sr vojn.* akcija zaposjedanja nekog teritorija odgovarajućim snagama s morske strane; pomorski desant; **iskrcávati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskr̀cāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrcati
✧ IS- + *v.* krcati

**iskŕčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìskr̄čīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskr̄čen⟩ učiniti zemljište obradivim krčenjem, uklanjanjem drveća, samonikla raslinja i kamena **//ìskr̄čenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iskrčeno; **iskrčívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskr̀čujēm, *pril. sad.* iskr̀čujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrčiti
✧ IS- + *v.* krčiti

**ˋìskren** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* iskrènijī⟩ koji otvoreno izražava ili govori ono što misli i osjeća, koji nije lažljiv; otvoren, *opr.* neiskren **//ˋìskreno** *pril.* na iskren način; otvoreno; **ˋìskrenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je iskren
✧ *prasl.* *iskrьnъ, *iskrь: blizak, (*stsl.* iskrь: bližnji, *rus.* ískrennij: iskren), *v.* iskra

**iskrénuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskrēnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* iskréni (se), *prid. trp.* ìskrēnūt⟩ **1.** (što) okrenuti donjom stranom gore; prevrnuti, preokrenuti [~ *posudu*] **2.** dovesti u neprirodan položaj; uganuti, iščašiti, uštinuti (dio tijela) [~ *ruku*; ~ *nogu*; ~ *vrat*] **3.** *žarg.* naglo popiti **4.** *pren.* učiniti potpuno drugačijim; izvrnuti, iznevjeriti [~ *ideje*; ~ *misli*; ~ *riječi*] **5.** (se) prevrnuti se, preokrenuti se **//** **ìskrēnuto** *pril.* na iskrenut način; naglavce; **ìskretati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.*

ìskrećēm (se), *pril. sad.* ìskrećūći (se), *imp.* ìskreći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrenuti
✧ IS- + *v.* krenuti

**iskrevéljiti se** *svrš.* ⟨*prez.* iskrèvēljīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* iskrèvēljen⟩, *v.* kreveljiti se // **iskreveljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iskrèveljujēm se, *pril. sad.* iskrevèljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskreveljiti se
✧ IS- + *v.* kreveljiti se

**iskristalizírati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* iskristalìzīrām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* iskristalìzīrān⟩ **1.** pretvoriti se potpuno i do kraja u kristal **2.** *pren.* dobiti konačan oblik, formirati se (o nečijem mišljenju, o tvrdnjama i sl.)
✧ IS- + *v.* kristal, kristalizirati se

**iskríviti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskrīvīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìskrīvljen⟩ **1.** (što, koga) **a.** učiniti krivim, učiniti da bude krivo, da odstupi u pravcu ili ravnini **b.** dati neprirodan izraz licu u znak nezadovoljstva, gađenja, itd. **c.** *pren.* izopačiti, pokvariti (neko učenje, nauk ili čije riječi tako da im se namjerno pripiše drugačiji smisao) **2.** (se) postati kriv (o stvarima i osobama) // **iskrivljávati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskrìvljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskriviti; **iskrivljívati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskrìvljujēm, *pril. sad.* iskrìvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskriviti; **ìskrīvljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iskrivljeno
✧ IS- + *v.* kriviti

**iskrížati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskrīžām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìskrīžān⟩ **1.** (što) poništiti precrtavanjem **2.** (se) na više mjesta presjeći se u različitim smjerovima i pravcima; izukrštati se // **ìskrīžan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je unakrsno precrtan, *usp.* iskrižati; **ìskrīžanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je iskrižano
✧ IS- + *v.* križ, križati

**ȉskrnj|ī** *prid. zast.* bližnji [*~a ljubav* ljubav prema bližnjima]

**ìskrsnu|ti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìskrsnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ìskrsni, *prid. rad.* ìskrsnuo⟩ iznenada, naglo se pojaviti (o onome tko nije bio prisutan ili se nije vidio) [(u nekim vezama riječi koje znače nešto nepoželjno, ob. uz *3. l. jd* i *mn*) *~le su nevolje (neprilike, nesreće)* pojavile su se nevolje (neprilike, nesreće)] // **iskrsávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskȑsāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrsnuti
✧ IS- + *prasl.* *krьsnǫti: rasti, razvijati se (*ukr.* krésnuty: otapati se)

**iskȑstiti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìskrstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìskršten⟩ izvršiti nad mnogima obred krštenja // **iskršćívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskȑšćujēm, *pril. sad.* iskȑšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrstiti; **iskrštávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskȑštāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrstiti
✧ IS- + *v.* krst, krstiti

**iskrváriti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* iskȑvārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iskrvário⟩ izgubiti (svu) krv, umrijeti od gubitka krvi, *usp.* krvariti // **iskrvarénje** *sr pat.* teško stanje bolesnika nakon obilnog krvarenja; **iskrvarívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskrvàrujēm, *pril. sad.* iskrvàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrvariti; **iskrváviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* iskȑvāvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskȑvāvljen⟩ umazati krvlju svuda po površini ili na više mjesta; umrljati; **iskrvavljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskrvàvljujēm, *pril. sad.* iskrvàvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrvaviti
✧ IS- + *v.* krv, krvariti

**iskŕviti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskr̄vīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. rad.* iskŕvio (se)⟩ dovesti (se) do iscrpljenja, nemoći ili istrebljenja međusobnim prolijevanjem krvi // **iskrvljívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskȑvljujēm (se), *pril. sad.* iskȑvljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrviti
✧ IS- + *v.* krv, krviti se

**ìskrzati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ìskrzān⟩ oštetiti se na krajevima, previjenim mjestima i rubovima od duga nošenja i upotrebe (o odjeći, tkaninama, sagovima itd.); ofucati se // **iskrzávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iskȑzāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskrzati se
✧ IS- + *v.* krzati se

**ìskucati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìskucān⟩ **1.** izraditi kucanjem (dževzu i slične proizvode ručnog rada) **2.** izbiti iznutra laganim udarima (čep iz bačve i sl.) **3.** otipkati na pisaćem stroju // **iskucávānje** *sr* izvođenje likova i ornamenata na metalnoj ploči udarcima čekića i sitnoga kovačkog alata; **iskucávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskùcāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskucati
✧ IS- + *v.* kuc, kucati

**ìskuhati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìskuhān⟩ postići željeno stanje čega kuhanjem u potrebnom trajanju, kuhajući koliko treba (raskužiti, omekšati itd.) [*~ rublje*] // **iskuhávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskùhāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskuhati
✧ IS- + *v.* kuhati

**iskùljati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* iakùljao⟩ snažno u velikoj masi, količini i gustoći izbiti iz čega (o dimu, vodi) // **iskuljávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskùljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskuljati
✧ IS- + *v.* kuljati

**iskùndačiti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskùndačen⟩ istući kundakom puške; premlatiti, izmlatiti kundakom
✧ IS- + *v.* kundak, kundačiti

**iskúpati se** *svrš.* ⟨*prez.* ìskūpām se, *pril. pr.* -āvši se, *imp.* ìskūpaj se, *prid. trp.* ìskūpān⟩ do volje se kupati; nakupati se
✧ IS- + *v.* kupati se

**iskúpiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskūpīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìskūpljen⟩ **1.** (koga) platiti otkupninu **2.** (se) **a.** učiniti nešto da nam se oprosti pogreška [~ *se za promašaje*] **b.** *rel.* dobiti oprost grijeha // **ìskup** *m jez. knjiž.* iskupljenje (duše, grijeha); **iskùpitelj** *m* onaj koji iskupljuje ili je iskupio grijeh; otkupitelj, spasitelj; **iskupljívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskùpljujēm, *pril. sad.* iskùpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskúpiti
✧ IS- + *v.* kupiti

**ìskupiti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìskupljen⟩ sastati se na jednom mjestu (ob. doći sa svih strana), sakupiti se, sabrati se, okupiti se // **iskúpljati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìskūpljām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìskupiti se
✧ IS- + *v.* kup[1], kupiti se

**iskupùsati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉskupusān⟩ *razg.* uništiti neurednom upotrebom, napraviti »magareće uši« na krajevima listova [~ *novine*; ~ *knjigu*]; raskupusati
✧ IS- + *v.* kupus

**ȉskūsan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji ima iskustva **2.** koji posjeduje vještinu ili znanje stečeno iskustvom [~ *vozač*] // **iskúsiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìskūsīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iskúsio⟩ saznati iskustvom, steći iskustvo; **ȉskūsno** *pril.* s iskustvom, na način onoga koji je iskusan [*postupiti* ~; *promatrati problem* ~]; **iskùstven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se temelji na iskustvu; empirijski; **iskústvo** *sr* ⟨G *mn* ìskūstāvā/-ā⟩ **1.** trenutno promatranje ili praktično poznavanje činjenica ili događaja **2.** znanje ili vještina kao posljedica toga **3.** događaj ili serija događaja koji obogaćuju osobnost i znanje [*lijepo, ružno* ~; ~ *studiranja, rada*] **4.** *eufem.* ono što se spoznalo intimnim odnosom s drugom osobom
✧ *prasl.* *iskusьnъ (*rus.* iskúsnyj) ≃ IS- + *v.* kušati

**iskusúriti** *svrš.* ⟨*prez.* iskùsūrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iskùsūren⟩ *reg.* isplatiti i posljednji novac dugovanog zajma ili cijene
✧ IS- + *v.* kusur

**ìskušati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìskušān⟩ **1.** (koga) **a.** staviti na kušnju, izložiti iskušenju (ocijeniti otpornost itd.) **b.** ispitati čiju sposobnost; provjeriti **2.** (što) vidjeti kako funkcionira; probati, isprobati // **iskušávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iskùšāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iskušati; **iskušènica** *ž*, *v.* iskušenik; **iskušènīčkī** *prid.* koji se odnosi na iskušenike; **iskušènīčki** *pril.* kao iskušenik, na način iskušenika; **iskušènīk** *m* ⟨G iskušeníka, N *mn* iskušeníci⟩ onaj koji se sprema za redovnika, redovnički pripravnik, novak; **iskušenístvo** *sr* stanje iskušenika; **iskušénj|e** *sr* **1.** želja za čim neodoljivim, primamljivim, moralno za osudu; napast [*odoljeti* ~*u*] **2.** prošireno zn. na želju za čim bez moralnih implikacija [*dolazim u* ~*e da sve napustim*]
✧ IS- + *v.* kušati

**iskváriti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìskvārīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìskvāren⟩ **1.** (koga) pokvariti sve redom (o osobama); razvratiti **2.** (se) izgubiti dobre odlike, ne biti više dobar kao prije [*ljudi su se iskvarili*]; pokvariti se // **ìskvāreno** *pril.* na iskvaren način; **ìskvārenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je iskvaren
✧ IS- + *v.* kvariti

**ìslabjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìslabīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ìslabio/ìslabjela *ž*⟩ *razg.* postati slab, dužim procesom izgubiti mnogo snage; oslabiti // **islabljívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* islàbljujēm, *pril. sad.* islàbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* islabjeti
✧ IZ- + *v.* slab, slabjeti

**ìslām** *m* ⟨G isláma⟩ *rel.* **1.** monoteistička religija zasnovana na vjeri u Allaha prema učenju njegova proroka Muhameda (7. st.), počiva na *Kur'anu* [*primiti* ~ postati vjerom musliman]; muhamedanstvo **2.** islamski svijet, ukupnost islamskih civilizacija i naroda // **islàmist** *m* onaj koji se bavi islamistikom; **islamìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja se bavi proučavanjem islama; **islamizácij|a** *ž* proces primanja islama; poislamljivanje, islamiziranje, prevođe-

nje u islam i rezultat toga procesa [*provoditi ~u*]; **islamìzam** *m* ⟨G -zma⟩ pokret koji teži potpunoj islamizaciji društva; **islamizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* islamìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ privoditi/privesti islamu, učiniti ili činiti da tko primi islam, da što postane islamsko; **ìslāmskī** *prid.* koji se odnosi na islam; **ìslāmski** *pril.* na način islama, kao u islamu; **islámstvo** *sr* ukupnost pripadnika islama, muslimani

◈ **Ìslām** m. os. ime (*musl.*) ◇ *pr.*: **Ìslāmbašić**, **Islámčević** (Zagreb), **Islâmi** (Vrbovsko, Vukovar), **Islámović** (Zagreb)

✧ *tur.* ← *arap.* islām: pokornost Božjoj volji

**Ìslām Gr̀čkī** *m* naselje (u blizini Benkovca), 1139 stan. (uglavnom *pravosl.*)

**Ìslām Làtīnskī** *m* naselje (u blizini Benkovca), 957 stan. (uglavnom *kat.*)

**Ìsland** *m geogr.* otok i država u *S* dijelu Atlantskog oceana, 102.828 km$^2$, 255.700 stan., glavni grad Reykjavik // **ìslandskī** *prid.* koji se odnosi na Island i Islanđane △ ~ ***jezik*** *lingv.* pripada sjevernom (skandinavskom) ogranku germanskih jezika; ~ ***lišaj*** *bot.* biljka (*Cetraria islandica*) iz porodice *Parmeliaceae*, služi u medicini; **Islánđanin** *m* (**Islánđānka** *ž*) ⟨N *mn* Islánđani⟩ **1.** stanovnik ili državljanin Islanda **2.** (*mn*) *etn.* germanski narod sjeverne skandinavske skupine naseljen na Islandu

**islúžiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìslūžīm, *pril. pr.* -īvši⟩ dovršiti službu; odslužiti // **ìslūžen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *pejor.* koji je dovršio služenje ili službovanje, koji je odslužio svoj radni vijek [~ *vojnik*] **2.** dotrajao; **ìslūženo** *pril.* dotrajalo; **ìslūženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je islužen ili svojstvo onoga što je isluženo; dotrajalost

✧ IS- + *v.* sluga, služiti

**ìsljednīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* istražitelj // **ìsljednica** *ž*, *v.* isljednik; **ìsljednīčkī** *prid.* koji se odnosi na isljednika; **ìsljednīčki** *pril.* kao isljednik, na način isljednika

✧ *rus.* issledovátel'

**Ìsmael** *m* **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl.*, *v.* Jišmael

◈ m. os. ime (*bibl.* podrijetla; danas se rabi samo kod muslimana); isto: **Ismàil**, **Smàil**; *hip.*: **Smájo** ◇ *pr.*: **Ìsmail** (Posavina), **Ismàīli**, **Ismàilov**, **Ismailòvskī**, **Smàilagić** (posvuda), **Smàilbašić**, **Smàilbegović** (Zagreb), **Smàilhodžić** (Županja), **Smàilhođić** (Vukovar), **Smailkàdīć** (Zagreb), **Smàilović** (posvuda), **Smájić** (330, Split, Zagreb, *I* Slavonija, Istra), **Smàjila** (Opatija, Rijeka), **Smàjla** (Opatija, Primorje, Karlovac), **Smàjlagić** (Zagreb, Istra), **Smàjli** (Rijeka, Zagreb), **Smàjlović** (200, Zagreb, Istra, Županja), **Smájo** (120, Solin, sred. Dalmacija, *I* Slavonija)

✧ *hebr.* yišmāʿē'l: Bog će čuti

**ismaìlīt** *m* ⟨G ismailíta⟩ *isl.* pripadnik šijitske sekte

✧ *arap.* ismailija, prema Ismailu ibn Džaferu, sedmom imamu, potomku Alije

**Ismàil-pàša** (1830–1895), potkralj Egipta; zaslužan za dovršenje Sueskog kanala

**ismìjati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ismíjēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* ìsmīj (se), *prid. trp.* ȉsmijān⟩ **1.** (koga, što) učiniti smiješnim, izvrgnuti podsmijehu **2.** (se) dosita se nasmijati, smijati se do mile volje // **ismijávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ismìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ismijati; **ismjehívati** (se komu, koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ismjèhujēm, *pril. sad.* ismjèhujūći, *gl. im.* -ānje⟩ izrugivati

✧ IS- + *v.* smijeh, smijati se

**ISO** *krat.* svjetski savez nacionalnih normirnih ustanova [~ *9001*]

✧ *engl.* **I**nternational **S**tandardization **O**rganization

**Isòkrat** (436–338. pr. Kr.), grčki učitelj govorništva u Ateni, pristaša atenske hegemonije

**isoljávānje** *sr kem.* izlučivanje neke teže topljive tvari iz otopine dodavanjem lako topljivih soli

✧ IS- + *v.* sol$^1$, soliti

**ISP** (*izg.* i ȅs pȇ) *krat. int.* naziv za tvrtku koja korisnicima nudi uslugu priključenja na internet; davatelj internetskih usluga

✧ *engl.* **I**nternet **S**ervice **P**rovider

**ìspaćen**, *v.* ispatiti se

**ìspadati**, *v.* ispasti

**ȉspahān** *m* vrsta rukom rađenog orijentalnog ćilima

✧ prema iranskom gradu Ispahanu (danas Isfahan)

**ispáliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìspālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspāljen⟩ **1.** izbaciti zrno ili sačmu iz vatrenog oružja **2.** izvesti što paljenjem (znak pri žigosanju stoke i sl.) **3. a.** raskužiti plamenom **b.** dezinficirati što sredstvom (lapisom) **4.** *pren. razg.* izreći što oštro ili neočekivano, reći bez ustručavanja, reći otvoreno bez pardona, izbaciti [*ispalio sam mu u*

*lice sve što mislim*] // **ispaljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispàljujēm, *pril. sad.* ispàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispaliti
✧ IS- + *v.* paliti

**ispárati** *svrš.* ⟨*prez.* ìspārām, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìspāraj, *prid. trp.* ìspāran⟩ **1.** (što) potpuno odvojiti paranjem po šavovima (o tkanini) **2.** (se) parajući se razdvojiti po šavovima // **ìspāranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je isparano
✧ IS- + *v.* parati

**ìspariti** (∅, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsparen⟩ **1.** pretvoriti se u paru, prijeći u plinovito stanje **2.** stajanjem izgubiti miris; izvjetriti **3.** *žarg.* neprimjetno se izgubiti, izvući se iz društva i sl., krišom nestati // **isparávānje** *sr fiz.* prijelaz molekula s površine tekućine u plinovito stanje; evaporacija; **isparávati** (**isparívati**) (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispàrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìspariti; **isparénje** *sr* **1.** para hlapivih tekućina, ob. neugodnog mirisa [*opasno ~*; *bezopasno ~*] **2.** *meteor.* količina vode isparene u zrak iz nekog sredstva (npr. tla), zavisi o temperaturi sredstva i zraka, vlage zraka, vjetru te količini raspoložive vode; isparina; **ìsparina** *ž*, *v.* isparenje (**2**); **isparìvāč** *m* ⟨G isparivàča⟩ plitica kojoj je namjena da se što s nje isparuje; **ispàrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji može ispariti; hlapiv
✧ IS- + *v.* para, pariti

**ìspasti** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* ìspadnēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìspadni, *prid. rad.* ìspao/ìspala *ž*⟩ **1.** pasti iz čega, prestati biti uglavljen, usađen, učvršćen, prestati biti u čemu [*~ iz ležišta*] **2.** *pren.* naglo se pojaviti [*ispao odnekud*] **3.** pokazati se u razmatranju, računanju itd. [*račun je ispao pogrešan*] **4.** (∅) dogoditi se u nekom stjecaju okolnosti, pokazati se takvim zahvaljujući slučaju (ob. drugačije od očekivanoga) [*~ glup*; *~ pametan*; *~ mudar*] **5.** *sport* biti premješten u niži rang natjecanja zbog lošeg plasmana [*~ iz lige*] // **ìspād** *m* **1.** nagao istup protiv koga ili koji je protivan dobrim običajima i pristojnosti [*praviti ~e*] **2.** *vojn.* nagao izlazak prema neprijatelju iz svojih položaja **3.** *sport* pokret nogom naprijed i pad težine tijela na tu nogu **4.** činjenica ili čas ispadanja čega [*~ u električnoj mreži*]; **ìspadak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -aci⟩, *v.* fallout; **ìspadānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* ispadati **2.** *sport* natjecanje u kojem poraženi više nema pravo nastupa [*igrati na ~*]; **ìspadati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispasti
✧ IS- + *v.* pasti

**ìspaša** *ž* **1.** paša, napasanje **2.** mjesto gdje stoka pase; pašnjak, pasište
✧ IS- + *v.* pasti, paša

**ispáštati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìspāštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** iskupljivati kakvo zlo djelo pokorom, kaznom; okajavati **2.** snositi posljedice (lošeg postupka, nezrelo zamišljena ili provedena plana itd.) // **ispáštalo** *sr* onaj koji ispašta tuđe grijehe, onaj na kome se kola lome
✧ IS- + *v.* post, postiti

**ìspatiti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìspaćen⟩ biti u stanju pretrpljene patnje; napatiti se // **ìspaćen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ onaj koji je pretrpio patnje; napaćen; **ìspaćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ispaćen
✧ IS- + *v.* patiti

**ispávati se** *svrš.* ⟨*prez.* ìspāvām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ìspāvān⟩ priuštiti sebi dovoljno spavanja; naspavati se
✧ IS- + *v.* spavati

**ìspeći** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ispèčēm (se), *aor.* ispèkoh (se), *imp.* ispèci (se), *pril. pr.* ìspekāvši (se), *prid. rad.* ìspekao/ìspekla (se) *ž*, *prid. trp.* ispèčen⟩ **1.** (što) **a.** pripremiti jela pečenjem [*~ meso*], *usp.* peći **b.** obraditi neku tvar pečenjem, žarenjem [*~ ciglu*; *~ kavu*; *~ rakiju* proizvesti rakiju destilacijom u kotlu] **c.** *pren.* dobro što pripremiti [*~ zanat* dobro naučiti što, sigurno ovladati čime] **2.** (se) **a.** biti pečen, gotov za jelo [*meso se ispeklo*] **b.** dobiti opekline (od vatre, sunca) // **ispèčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ispečen ili svojstvo onoga što je ispečeno
✧ IS- + *v.* peći

**ìspēglati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspeglān⟩ *reg.*, *v.* peglati
✧ IS- + *v.* pegla, peglati

**ispèljati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ispèljao/ispèljala *ž*⟩ **1.** peljanjem izvesti (o poslu peljara, *v.*) **2.** *lokal.* iz nekog prostora odvući, odvesti, voženjem premjestiti da ne ostane unutra // **ispeljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispèljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispeljati
✧ IS- + *v.* peljati

**ìsperak** *m* ⟨G -ērka, N *mn* -ērci⟩ *bot.* manji struk

kukuruza ili druge biljke koji raste pored glavnoga; zaperak

**ìsp'ēti se** (∅, na što) *svrš.* ⟨*prez.* ʼìspnēm se, *pril. pr.* -ēvši se, *imp.* ìspni se, *prid. rad.* ʼìspeo se⟩ popeti se na više mjesto; uspeti se (o velikoj visini, brdu i sl.) // **ìspinjati se** (∅, na što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìspinjēm se, *pril. sad.* ìspinjūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispeti se
✧ IS- + *v.* peti se

**ispètljati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ʼìspetljān⟩ **1.** (koga, što) osloboditi zapetljano, osloboditi petlji **2.** (se) *pren.* izvući se iz zamršene ili neugodne situacije // **ispetljávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispètljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispetljati
✧ IS- + *v.* petlja, petljati

**ispičùtura** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg.* onaj koji mnogo pije, onaj koji prekomjerno uživa vino i druga alkoholna pića; pijanac, pijanica, pijandura [*ta* ~; *velika* ~]
✧ *v.* ispiti + *v.* čutura

**ispíjati**, *v.* ispiti

**ìspikati** *svrš. razg.* izbosti [*ispikao ga je komarac*]

**ispíliti** *svrš.* ⟨*prez.* ìspīlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspīljen⟩ razrezati, izrezati pilom [~ *daske*]
✧ IS- + *v.* pila, piliti

**ispìli|ti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìspīlīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìspīljen⟩ **1.** prokljuvati ljusku jajeta, izići iz ljuske kao pile, izvaliti se, izleći se (ob. o piletu domaće kokoši i fazana) **2.** *pren. razg.* pojaviti se, oblikovati se, artikulirati se (ob. u sramežljivoj ili prikrivenoj formi ili kao nešto što je nedorečeno, slabo i ne obećava) [*tu su se bile ~le neke ideje, ali ništa od toga*] // **ispiljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispìljujēm se, *pril. sad.* ispìljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìspiliti se
✧ IS- + *v.* pile

**ìspipati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspipān⟩ *razg.* **1.** (koga) s mnogo kretnja i dodira milovati i stiskati prstima (bez osjećaja za ukus, mjeru i bez nježnosti, predajući se časovitom raspoloženju i strasti) **2.** (što) otkriti (što tko misli i sl.), obavijestiti se, istražiti [~ *stanje stvari*; ~ *situaciju*]; pronjušiti
✧ IS- + *v.* pipati

**ìspirati**, *v.* isprati

**ispíriti** *svrš.* ⟨*prez.* ìspīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspīren⟩ *razg.* **1.** (što) pirenjem izbaciti (čep iz cjevčice), istjerati puhanjem **2.** (koga) *pren.* istjerati, otjerati, udaljiti // **ispirívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispìrujēm, *pril. sad.* ispìrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispiriti
✧ IS- + *v.* piriti

**ispìrjati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ʼìspirjān⟩ pripremiti, skuhati hranu na laganoj vatri s malo tekućine; dinstati
✧ IS- + *v.* pirjati

**ispísati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìspīšēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìspīsān⟩ **1.** (što) **a.** provesti od početka do kraja radnju nizanja slova rukom ili strojem iz koje slijedi tekst **b.** *iron.* napisati tekst bez veće smislene, stručne ili književne vrijednosti; sastaviti, sročiti **2.** (koga, se), *v.* ispis (**4**) // **ìspis** *m* **1.** ono što je ispisano iz kakvog teksta, izvađeno, izvod dobiven prepisivanjem **2.** *inform.* sadržaj neke datoteke otisnut na papiru pomoću pisača **3.** *zast.* sudnji dan, smak svijeta **4.** prestanak članstva (ili pohađanja škole itd.), brisanje iz evidencije, *opr.* upis; **ìspīsan** *prid.* ⟨*odr.* ī⟩ u kojemu se očituje duga praksa u pisanju [~ *rukopis*]; **ìspīsano** *pril.* na ispisan način; **ispisìvāč** *m* ⟨G ispisiváča⟩ onaj koji ispisuje; **ispisìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na ispisivače; **ispisívati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispìsujēm, *pril. sad.* ispìsujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispisati; **ìspisnī** *prid.* koji se odnosi na ispis (**4**); **ìspisnica** *ž* **1.** potvrda o ispisu; istupnica **2.** *v.* ispisnik; **ìspisnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *rij. ekspr.*, *v.* vršnjak
✧ IS- + *v.* pisati

**ispìšati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ʼìspišān⟩ *vulg.* izlučiti mokraću iz mjehura; pomokriti se // **ispišávati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispìšāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispišati
✧ IS- + *v.* pišati

**ispítati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìspītām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspītān⟩ **1.** podvrgnuti ispitu, provjeri znanja ili sposobnosti **2.** pitanjima doznati od koga što, postaviti komu za to sva potrebna pitanja [~ *unakrsno*] **3. a.** utvrditi svojstva čega; iskušati, isprobati [~ *račune*] **b.** proučiti djelovanje čega, proces koji se odvija ili pretpostavlja; istražiti [~ *kakav lijek*] // **ìspit** *m* **1.** provjeravanje znanja iz pojedinih predmeta ili vještina koji se uče u školama ili u drugačije organiziranim ustanovama za stjecanje znanja [*diplomski* ~; *vozački* ~; *položiti* ~; *dati* ~; *odvaliti* ~, *opr. pasti na ~u*; *ne dati* ~] **2.** *razg.* provje-

ra životnih, stručnih, poduzetničkih i drugih sposobnosti u nekoj prilici; kušnja △ ~ **zrelosti** *pov.* matura, ispit poslije završene gimnazije; **ispitànica** *ž*, *v.* ispitanik; **ispitàničin** *prid.* koji pripada ispitanici; **ispitànīk** *m* ⟨G ispitaníka, N *mn* ispitaníci⟩ onaj koji se podvrgava ispitu ili pitanjima koja imaju svrhu ispita, ankete ili proučavanje neke pojave; **ispitìvāč** *m* ⟨G ispitiváča⟩ **1.** onaj koji ispituje; ispitivalac **2.** *tehn.* alat kojim se ispituje postojanje električne struje u kakvoj utičnici ili sl.; **ispitivàčica** *ž*, *v.* ispitivač; **ispitivàčičin** *prid.* koji pripada ispitivačici; **ispitìvāčkī** *prid.* **1.** koji se odnosi na ispitivača **2.** koji odražava želju da se nešto sazna [~ *pogled*]; **ispitìvāčki** *pril.* kao ispitivač, na način ispitivača; **ispitìvalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ *rij. arh.*, *v.* ispitivač; **ispitìvalačkī** *prid.* koji se odnosi na ispitivaoce; **ispitívānj|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* ispitivati **2.** *admin.* radnja u okviru istražnog postupka u kojoj se postavljaju pitanja i traže odgovori [*policijsko ~e*; *istražno ~e*; *biti na ~u*]; **ispitívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispìtujēm, *pril. sad.* -tujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispitati; **ispitkívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispìtkujēm, *imp.* ispìtkūj, *pril. sad.* ispìtkujūći, *gl. im.* -ānje⟩ dosađivati pitanjima, biti pretjerano znatiželjan, stalno pitati; zapitkivati; **ispìtljivo** *pril.* ispitivački, ispitujući, znatiželjno; **ìspitn|ī** *prid.* koji se odnosi na ispit, koji je za ispit [*~a komisija*; *~o gradivo*; *~i zadatak*]

✧ IS- + *v.* pitati

**ìspiti** *svrš.* ⟨*prez.* ˋispijēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* ìspīj, *prid. trp.* ispìjen, *prid. rad.* ìspio/ìspila *ž*⟩ **1.** (što) pijući popiti do kraja, da ništa ne ostane, popiti do dna, *usp.* piti **2.** (koga, što) *pren.* oduzeti sokove, lišiti jedrine i snage, pomalo uništiti; iscrpiti **//** **ispíjati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìspījām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispiti; **ispìjen** *prid.* koji je iscrpljen; istrošen, iscijeđen (o osobama) [~ *u licu*]; **ispìjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ispijen

✧ IS- + *v.* piti

**ispízditi** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ispízdio⟩ *žarg. vulg.* **1.** izbaciti koga iz takta; naljutiti **2.** (se) namučiti se, napatiti se

✧ IS- + *v.* pizda, pizditi

**ìspjevati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìspjevān⟩ **1.** (što) **a.** uspjeti otpjevati, nekako otpjevati **b.** sastaviti u skladu sa zakonitostima pjesništva; spjevati **c.** *pren.* očitati lekciju kome, reći mu sve što je zaslužio **2.** (se) pjevati do zasićenja, napjevati se toliko da se više ne može

✧ IS- + *v.* pjevati

**isplaćívati**, *v.* isplatiti

**ispláhnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsplāhnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ispláhni, *prid. trp.* ìsplāhnūt⟩ ovlaš propustiti kroz vodu, kratko izložiti mlazu ili proprati ono što je već oprano [~ *rublje*] **//** **isplahnjívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isplàhnjujēm, *pril. sad.* isplàhnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isplahnuti

✧ IS- + *v.* plahati

**isplákati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìsplāčēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ispláči, *prid. rad.* isplákao⟩ **1.** podrivati, oblikovati reljef djelovanjem vode; podlokavati **2.** ispirati iznutra tekućinom **//** **ìsplaka** *ž rud.* crpkom potiskivana tekućina kojom se pri rudarskom bušenju hlade i podmazuju svrdla, te iznose krhotine s dna bušotine na površinu; **ispláknuti** *svrš.* ⟨*prez.* ìsplāknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ìsplaknūt⟩, *v.* isplakati (**2**)

✧ IS- + *v.* plákati

**ìsplakati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìsplačēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* ìsplači (se), *prid. trp.* ìsplakān⟩ **1.** (se) plakati koliko se mora, plakati do spontanog smirenja; naplakati se **2.** (što) utažiti suzama snažan osjećaj [~ *tugu*; ~ *žalost*]

✧ IS- + *v.* plàkati

**isplanírati** *svrš.* ⟨*prez.* isplànīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isplànīrān⟩ *razg.*, *v.* planirati **//** **isplànīrano** *pril.* na isplaniran način, unaprijed utvrđeno

✧ IS- + *v.* plan, planirati

**isplátiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìsplātīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsplāćen⟩ **1.** (što, koga) **a.** izvršiti isplatu **b.** nadoknaditi novcem, izravnati račun, platiti dug **2.** (se) **a.** podmiriti troškove, dati korist, dobitak [*tvornica će se ~ za tri godine*] **b.** (ob. bezlično) imati smisla, biti od koristi [*upornost se uvijek isplati*; *isplati se vidjeti*; *ne isplati se ići tamo*] **//** **isplaćívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* isplàćujēm, *pril. sad.* isplàćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isplatiti; **ˋisplata** *ž* čin davanja novca kojim se podmiruje obveza prema onome koji je radio ili kojim se podmiruje obveza ustanove, banke ili poslodavca prema službeniku, klijentu, strankama ili radniku; **isplàtilac** (**isplàtitelj**) *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩

onaj koji isplaćuje u raznim oblicima poslovanja, *opr.* uplatilac, uplatitelj; **isplàtiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se isplati, koji se može isplatiti, koji će donijeti dobit prema onome koliko se u nj uloži; **isplàtivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je isplativo; **ȉsplatnī** *prid.* koji se odnosi na isplatu [~ *listić*]

✧ IS- + *v.* platiti

**ispláviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsplāvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsplāvljen⟩ isprati u plavilu tako da bijelo rublje dobije svježu nijansu plave boje // **isplavljívati**[1] (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isplàvljujēm, *pril. sad.* isplàvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispláviti

✧ IS- + *v.* plav, plaviti

**ìsplaviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsplavljen⟩ izbaciti na obalu plavljenjem // **isplavljívati**[2] (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isplàvljujēm, *pril. sad.* isplàvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ìsplaviti

✧ IS- + *v.* plaviti

**ìsplaziti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsplažen⟩ **1.** (∅) izaći odnekud plazeći **2.** (što) izbaciti, pokazati (o jeziku) [~*jezik*] // **isplazívati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isplàzujēm, *pril. sad.* isplàzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isplaziti

✧ IS- + *v.* plaziti

**ìsplesti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isplètēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* ìspleo/ìsplèla *ž*, *prid. trp.* isplèten⟩ izraditi pletenjem [~ *košaru*; ~ *pulover*] // **ìspletati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìsplećēm, *pril. sad.* ìsplećūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isplesti

✧ IS- + *v.* plesti

**ìsplivati** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ìsplivao⟩ **1. a.** pojaviti se na površini vode, mora ili tekućine **b.** plivanjem izići na obalu ili na širu površinu **2.** *pren.* izaći iz teška položaja, izvući se iz neprilike; osloboditi se (dugova, nevolja, neprilika itd.)

✧ IS- + *v.* plivati

**isplòviti** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* ìsplovīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* isplòvio⟩ ploveći napustiti luku [*brod je isplovio*] // **isplovljívati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* isplòvljujēm, *pril. sad.* isplòvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isploviti

✧ IS- + *v.* ploviti

**ìspljuskati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspljuskān⟩ **1.** (se, što) oprati ili ovlažiti pljuskajući, kvaseći vodom **2.** (što) zahvaćanjem izbacivati vodu ravnomjernim pokretima ruke **3.** (koga) dati više pljusaka, udariti nekoliko pljusaka; išćuškati // **ispljuskívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispljùskujēm, *pril. sad.* ispljùskujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispljuskati

✧ IS- + *v.* pljus, pljuskati

**ispljùvati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìspljujēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìspljūj, *prid. trp.* ìspljuvān⟩ **1.** zasuti pljuvačkom, prekriti ispljuvcima **2.** *žarg.* izvrijeđati koga; popljuvati // **ìspljunuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ìspljuni, *prid. trp.* ìspljunūt⟩ izbaciti iz usta pljujući; **ìspljuvak** *m* ⟨G -ūvka, N *mn* -ūvci⟩ ono što se ispljune; sputum, pljuvotina

✧ IS- + *v.* pljuvati

**ispočétka** (način pisanja uz: iz početka) *pril.* tako da se obavlja od početka prema kraju [*čitaj/počni* ~; *svakog petka* ~ = biti uvijek na početku, uvijek nanovo počinjati]

✧ IS- + *v.* početi, početak

**ȉspod** (koga, čega) *prij.*, *opr.* iznad **1.** označuje da se nešto nalazi **a.** bez izravnog dodira niže od onoga prema čemu se određuje, dolje prema čemu [*boli me* ~ *srca* = pod srcem, niže srca] **b.** sa ili bez izravnog dodira dolje prema čemu ili pritisnuto čime [*pismo je* ~ *knjige* pod knjigom] **c.** u redoslijedu, razmještaju ili rasporedu tako da se može opisati kao »niže« ili »dolje« prema čemu [*potpiši se* ~ *predsjednika Društva*] **d.** u podnožju čega [~ *brda* pod brdom] **2.** manje od čega, za manje od čega (po mjeri, vrijednosti, broju itd.) [*djeca* ~ *10 godina*; *prodati* ~ *cijene*] **3.** *pren.* označuje da je tko ili što manje vrijedno, da ima manju vrijednost u hijerarhiji i sl. [*on je* ~ *mene*; *to mu je* ~ *časti*]

✧ IS- + *v.* pod[1]

**ispodvláčiti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ispòdvlāčīm, *pril. pr.* ispodvúkāvši, *prid. trp.* ispodvùčen⟩ podvući sve što je potrebno

✧ IS- + *v.* podvući, podvlačiti

**ispòganiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ispòganjen⟩ **1.** uprljati, onečistiti, opoganiti **2.** izvršiti nuždu // **ispoganjívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispogànjujēm (se), *pril. sad.* ispogànjujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispoganiti

✧ IS- + *v.* poganin, poganiti

**ìspohati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspohān⟩ *kulin. razg.* ispržiti u krušnim mrvicama s jajem; panirati, *usp.* pohati

✧ IS- + *v.* pohati

**ìspolac** *m* ⟨G -ōlca, N *mn* -ōlci⟩ pomagalo u obliku lopatice kojim se iz čamca ispljuskuje voda; puljarka, šešula

**ispolágati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispòlāžēm, *pril. pr.* ispolòžīvši, *imp.* ispoláži⟩ sve redom položiti [~ *ispite*]
✧ IS- + *v.* polagati

**ispòlīn** *m* ⟨G ispolína⟩ *mit.* ljudsko biće natprirodne snage i veličine; div, orijaš, gorostas, džin
✧ *rus.* ispolín ≃ *stsl.* spolovъ, *stčeš.* stolim ← *got.* Spali (ime jednoga istočnogermanskog plemena)

**ispolitizírati** (koga,što) *svrš.* ⟨*prez.* ispolitìzīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ispolitìzīrān⟩ politiku i njene potrebe postaviti za najvažnije mjerilo (u načinu mišljenja itd.), činiti što predmetom politike [~ *znanstveni problem*]
✧ IS- + *v.* politika, politizirati

**ispòljiti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìspoljīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìspoljēn⟩ *razg.* (+ *srp.*) očitovati se (kao svojstvo)
✧ IS- + *v.* polje

**ispomágati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispòmāžēm se, *pril. sad.* ispomážūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** međusobno se povremeno pomagati u poslovima, radovima i sl. **2.** sam sebi pomagati kad zatreba (npr. nekim pomagalom koje je pri ruci umjesto pravog potrebnog alata), spretno upotrebljavati stare stvari // **ìspomōć** *ž* ⟨I -i/-u⟩ pomoć, pomaganje u obliku rada u kakvu poslu; **ispòmoći se** *svrš.* ⟨*prez.* ispòmognēm se, *pril. pr.* ispòmogāvši se, *imp.* ispomòzi/ispòmogni se, *prid. rad.* ispòmogao/ispòmogla se *ž*⟩, *v.* ispomagati se
✧ IS- + *v.* pomagati

**ispoprijéčiti se** *svrš.* ⟨*prez.* ispòprijēčīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ispòprijēčen⟩ naći se poprijeko čega, poprijeko puta (ob. o više predmeta) // **ispoprečívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispoprèčujēm se, *pril. sad.* ispoprèčujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispopriječiti; **ìspoprijēka** *pril.* od točke, mjesta ili strane koja je poprijeko
✧ IS- + *v.* po[1] + *v.* prijek, prijeČiti

**isporazbíjati** *svrš.* (što) ⟨*prez.* isporàzbījām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isporàzbījān⟩ razbiti sve redom; porazbijati
✧ IS- + *v.* porazbijati

**isporazbòljeti se** *svrš.* ⟨*prez.* isporàzbolīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* isporazbòlio/isporazbòljela se *ž*⟩ razboljeti se svi redom // **isporazbolijévati se** *svrš.* ⟨*prez.* isporazbòlijēvām se, *pril. pr.* isporazbòlijēvāvši se, *prid. rad.* isporazbolijévao/isporazbolijévala se *ž*⟩, *v.* isporazboljeti se
✧ IS- + *v.* po[1] + *v.* razboljeti se

**isporúčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispòrūčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ispòrūčen⟩ poslati i uručiti kupljenu ili naručenu robu, poštu, pozdrave i sl. // **isporučívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isporùčujēm, *pril. sad.* isporùčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isporučiti; **ìsporuk|a** *ž* ⟨D L -uci⟩ **1.** čin slaganja i uručivanja naručene ili kupljene robe kupcu ili naručiocu [*rok ~e*] **2.** takva roba u jednoj pošiljci [*velika ~a*]
✧ IS- + *v.* poručiti

**isposlòvati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsposlujēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ispòslūj, *prid. trp.* ìsposlovān⟩ postići kod drugoga uz nastojanje, izraditi uz nastojanje, razgovore, molbe, protuusluge i sl.
✧ IS- + *v.* poslovati

**ìsposnīk**, *v.* ispostiti se

**ispòstaviti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ispòstavljen⟩ **1.** (što) izdati, dostaviti službenim putem (o računima za energiju, za kupljenu robu itd.) [~ *račun*] **2.** (se) nakon protoka vremena ili nakon razmatranja čega izići na vidjelo, ocrtati se u ukupnosti odlika; pokazati se // **ìspostava** *ž* manji ured, podružnica, filijala ili ekspozitura veće ustanove ili glavnog ureda [*banska ~, pov.*]; **ispòstavljati** *nesvrš.* (što, se) ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispostaviti; **ìspostāvn|ī** *prid.* koji se odnosi na ispostavu [*~o mjesto*]
✧ IS- + *v.* postaviti

**ispòstiti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìspostīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* ispòstio se⟩ **1.** dovoljno dugo postiti; napostiti se **2.** omršavjeti od posta ili kao od posta; osušiti se, oslabiti // **ispošćívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispòšćujēm se, *pril. sad.* ispòšćujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispostiti se; **ìsposnica** *ž*, *v.* isposnik; **ìsposničin** *prid.* koji pripada isposnici; **ìsposničkī** *prid.* koji se odnosi na isposnike; **ìsposnički** *pril.* kao isposnik, na način isposnika; **ìsposnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji iz vjerskih pobuda živi na usamljenu mjestu bez dodira sa svijetom; pustinjak **2.** *razg.* onaj koji se svega odriče; asket(a); **ìsposnīštvo** *sr* život isposnika
✧ IS- + *v.* post, postiti

**ìspoštovati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìspoštujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspoštovān⟩ *publ.* stalnim pridržavanjem slova i duha nekog dogovora uspješno provesti ono što se želi; poštovanjem potpisanog, dogovorenog itd. doći do rezultata kojem se težilo [~ *ugovor*]
✧ IS- + *v.* poštovati

**ȉspotajē** *pril.* **1.** da se ne primijeti, potajno, potajice **2.** iz busije, podmuklo, iza leđa [*napasti* ~], *usp.* potaja
✧ IS- + *v.* potajan, potaja

**ȉspotiha** *pril.* potiho, potajno
✧ IZ + *v.* potiho

**ispòtiti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìspotīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìspoćen⟩ *reg. jez. knjiž. ekspr.* oznojiti se, iznojiti se // **ispoćívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispòćujēm se, *pril. sad.* ispòćujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispotiti
✧ IS- + *v.* potiti

**ispotpisívati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ispotpìsujēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ispotpìsīvān⟩ potpisati (se) svi redom, potpisati (se) svi jedan za drugim
✧ IS- + *v.* potpisati, potpisivati

**ȉspovijēd** (**ȉspovijēst**) *ž* ⟨I -i/-ēđu⟩ **1.** *rel.* vjerski čin priznavanja svojih grijeha svećeniku da bi se nakon pokajanja i pokore dobio oprost **2. a.** otvoreno i iskreno priznavanje čega, osobito osobne pogreške **b.** *knjiž.* književno djelo, pripovijedanje o svojim doživljajima; povijest, uspomene, priča o svom životu i svojim pogreškama [*Ispovijesti Sv. Augustina*] **3.** *arh.* javno očitovanje svojega vjerskog uvjerenja; vjeroispovijest, konfesija // **ispovijédalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ *knjiš.* onaj koji pristaje ili radi na širenju neke ideje ili zamisli; pobornik; **ispovijédati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispòvijēdām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što, se), *v.* ispovjediti **2.** (što) pronositi, propagirati, javno iskazivati ideje, nazore, vjere, ideologije itd.; **ȉspovijēst** *ž* ⟨I -ēšću⟩, *v.* ispovijed; **ispovjedaónica** *ž* pregradak, izdvojen prostor unutar crkve ili po potrebi i izvan nje u kojem je ispovjednik; **ispovjedaónički** *prid.* koji se odnosi na ispovjedaonicu; **ispovjedaónički** *pril.* kao u ispovjedaonici, na način ispovjedaonice; **ispòvjediti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ispòvjeđen⟩ **1.** (koga) *rel.* čuti ispovijed i dati odrješenje od grijeha **2.** (što) iznijeti komu ono što je onaj koji govori držao kao svoju tajnu **3.** (se) **a.** obaviti ispovijed (1) **b.** ispričati, *usp.* ispovijed (2); **ȉspovjedn|ī** *prid.* koji se odnosi na ispovijed [~*a tajna*]; **ispovjèdnīčkī** *prid.* koji se odnosi na ispovjednike; **ispovjèdnīčki** *pril.* kao ispovjednik, na način ispovjednika; **ispovjèdnīk** *m* ⟨G ispovjedníka, N *mn* ispovjedníci⟩ svećenik koji ispovijeda; **ispovjedníštv|o** *sr* djelatnost ispovjednika [*nakon deset godina* ~*a*]
✧ IS- + *v.* povijest

**ispòvraćati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ispòvraćān⟩ silovito kroz usta isprazniti sadržaj želuca povraćajući u više mahova
✧ IS- + *v.* povratiti, povraćati

**ispòzdravljati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ispòzdravljao/ispòzdravljala se *ž*⟩ *razg.* pozdraviti se sa svima redom
✧ IS- + *v.* pozdrav, pozdravljati

**ȉspraćkati** *svrš.* ⟨*prez.* ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspraćkān⟩ staviti praćkom u pokret, uputiti praćkom u željenom smjeru
✧ IS- + *v.* praćka, praćkati

**isprakticírati se** *svrš.* ⟨*prez.* isprakticìrām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* isprakticìrān⟩ izvježbati se, osposobiti se, tehnikom rada steći praksu
✧ IS- + *v.* praksa, prakticirati

**ispràšiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìsprāšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsprāšen⟩ **1.** (što) udarcima i jakim zamasima očistiti, osloboditi od prašine [~ *tepih*] **2.** (koga) **a.** *razg.* istući (ob. dijete po turu) **b.** *žarg.* istjerati, otjerati, izbaciti // **isprašìvāč** *m* ⟨G isprašiváča⟩ ručno pomagalo za isprašivanje sagova i ponjava, ima dug držak i proširen gornji dio, ob. pleten od šiblja i sl.; klofer, batipan, isprašač, mlatilo; **isprašívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispràšujēm, *pril. sad.* -šujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isprašiti
✧ IS- + *v.* prah, prašiti

**ȉsprati** *svrš.* ⟨*prez.* ispèrēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ispèri, *prid. trp.* ȉsprān⟩ **1.** (što) **a.** oprati unutrašnjost čega, oprati što iznutra **b.** dokraja oprati, *usp.* prati **2.** (se) od pranja izgubiti prvobitnu boju // **ȉspirati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìspirēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) **a.** vodom ili drugim sredstvom (kemijskim sredstvom za čišćenje) prati unutrašnjost čega, neki predmet ili tkaninu da bi se uklonila nečistoća **b.** pročišćavati unutrašnje organe [~ *želudac*] **2.** (se) čistiti se ispiranjem [*tkanina koja se lako ispire*] △ ~ **zlato** odvajati zlato od pijeska ispiranjem i prosijavanjem; **ispìrāč** *m* ⟨G ispiráča⟩ naprava ili uređaj za ispiranje [~ *suđa*]; **ispìrāljka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ irigator; **ȉspirānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* ispirati **2.** tehnika pranja s posebnom namjenom **a.** čišćenje pomoću vode ili druge tekućine onoga što je

već bilo prano (u pranju) **b.** vađenje iz smjese pomoću vode [~ *zlata*]
✧ IS- + *v.* prati

**ìspratiti** (koga) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspraćen〉 **1. a.** (do čega) prateći dovesti koga do izlaza, ostati s kim do rastanka **b.** oprostiti se s pokojnikom **2.** (što) otpratiti, poslati na propisan način (o robi) **//ˋìspraćāj** *m* **1.** čin praćenja koga na odlasku, *opr.* doček [*svečani* ~] **2.** dio pogrebne ceremonije; **ispraćívati** (koga) *nesvrš.* 〈*prez.* ispràćujēm, *pril. sad.* ispràćujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* ispratiti
✧ IS- + *v.* pratiti

**ìspraviti** (se) *svrš.* 〈*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìspravljen〉 **1.** (što) **a.** učiniti ravnim ono što je krivo, pogrbljeno i sl.; izravnati, uspraviti [~ *leđa*] **b.** učiniti ispravnim ono što je pogrešno, loše, nepotpuno [~ *pogreške*; ~ *svoj propust*] **c.** suprotnim postupkom dovesti na pravu mjeru ono što je bilo pretjerano [~ *nepravde prošlosti*] **2.** (koga) reći ispravno što je netko rekao ili izgovorio pogrešno, upozoriti na pogrešku **3.** (se) **a.** zauzeti uspravan položaj; uspraviti se **b.** učiniti ispravnom vlastitu pogrešku **//ˋìsprava** *ž* ovjereni pismeni dokument o nekom pravnom činu kojim se predočuju neki podaci [*putna* ~]; **ìspravak** *m* 〈G -āvka, N *mn* -āvci〉 tekst kojim se ispravlja neka pojedinost u prije objavljenom tekstu; **ˋìsprāvan** *prid.* 〈*odr.* -vnī〉 **1.** koji nema loših osobina, čiji je karakter valjan (o osobama) **2.** koji nije u kvaru, koji ima sve dijelove i funkcionira (o aparatima, strojevima itd.) **3.** koji je zasnovan na točnim premisama, podacima ili činjenicama; točan, utemeljen [~ *zaključak*; ~ *način mišljenja*]; **ispràvljāč** *m* 〈G ispravljáča〉 **1.** onaj koji ispravlja (o osobama) [~ *zadaće*] **2.** *tehn.* uređaj za pretvaranje izmjenične u istosmjernu struju [~ *struje*]; **ispravljàčica** *ž*, *v.* ispravljač (**1**); **ispravljàčičin** *prid.* koji pripada ispravljačici; **ìspravljati** (što, koga) *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* ispraviti; **ispràvljiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se može ispraviti; **ˋìsprāvno** *pril.* na ispravan način, kako treba; **isprávnōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 osobina onoga koji je ispravan i svojstvo onoga što je ispravno
✧ IS- + *v.* prav

**isprázniti** (što, se) *svrš.* 〈*prez.* ìsprāznīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsprāžnjen〉 **1.** (što) **a.** izvaditi sadržaj iz čega i time učiniti da bude prazno [~ *vreću*; ~ *džepove*] **b.** napustiti što, ostaviti prazno [~ *prostorije*] **c.** potrošiti akumuliranu energiju u čemu [~ *bateriju*] **2.** (se) **a.** postati prazan, bez sadržaja [*vreća se ispraznila*] **b.** ostati bez ljudi [*dvorana se ispraznila*] **c.** izgubiti energiju [*akumulator se ispraznio*]; istrošiti se **d.** *pren.* ostati bez snage, poleta **e.** ostati bez zraka [*guma se ispraznila*] **f.** *fam.* obaviti nuždu ili ejakulirati **//ˋìsprāz|an** *prid.* 〈*odr.* -znī〉 **1.** koji je izrečen bez temelja; neosnovan, neutemeljen [~*na nada*] **2. a.** koji je bez vrijednosti; površan, tašt [~*na ličnost*] **b.** prazan [~*ne tlapnje*]; **ˋìsprāzno** *pril.* bez pokrića u činjenicama (o onome što se govori); besmisleno, bez smisla i svrhe, uzalud [*mi o tome pričamo* ~]; **ˋìsprāznōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 osobina onoga koji je isprazan ili svojstvo onoga što je isprazno; **ispražnjávati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* ispràžnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* isprazniti, ispražnjivati; **ìsprāžnjenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga koji je ispražnjen ili onoga što je ispražnjeno; **ispražnjívati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* ispràžnjujēm, *pril. sad.* ispràžnjujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* isprazniti
✧ IS- + *v.* prazan, prazniti

**ìsprčiti se** *svrš.* 〈*prez.* ìsprčīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìsprčen〉 zauzeti nadmen, kočoperan, ohol stav **// isprčívati se** *nesvrš.* 〈*prez.* ispr̀čujēm se, *pril. sad.* ispr̀čujūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* isprčiti se
✧ IS- + *v.* prč, prčiti se

**ìsprćiti** (što) *svrš.* 〈*prez.* ìsprćīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsprćen〉 isturiti, izbočiti [~ *usta*] **// isprćívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* ispr̀ćujēm, *pril. sad.* ispr̀ćujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* isprćiti
✧ IS- + *v.* prćiti

**ispr̀djeti se** *svrš.* 〈*prez.* ìsprdīm se, *pril. pr.* -dīvši se, *prid. rad.* ispr̀dio/ispr̀djela se *ž*〉 *vulg.* pustiti vjetrove iz sebe **// ìsprdak** *m* 〈G -tka, N *mn* ìsprci〉 *vulg.* prdac, vjetar; **ispr̀diti se** *svrš.*, *v.* isprdjeti se; **isprđívati se** *nesvrš.* 〈*prez.* ispr̀đujēm se, *pril. sad.* ispr̀đujūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* isprdjeti se
✧ IS- + *v.* prdjeti

**isprebíjati** (koga) *svrš.* 〈*prez.* isprèbījām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprèbījān〉 jako istući; izmlatiti, premlatiti [~ *na mrtvo ime*] **// isprèbijanōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga koji je isprebijan
✧ IS- + *v.* prebiti

**ìsprēći**, *v.* ispregnuti

**ˋìspred** (koga, čega) *prij.* (s G) označuje da je **1.** nešto s prednje strane čega; pred **2.** da je tko s prednje strane drugoga, u istom smjeru [*vojnici stoje jedan ~ drugoga*]; pred
✧ IS- + *v.* pred

**isprédati**, *v.* ispresti

**isprégnuti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprēgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* isprégni, *prid. rad.* isprégnuo⟩ osloboditi iz zaprege, pustiti iz jarma ili od ruda; ispreći, *opr.* upregnuti // **ìsprēći** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprēgnēm, *pril. pr.* ìspregāvši, *prid. rad.* ìsprēgao/ìsprēgla *ž*, *prid. trp.* ìsprēgnūt⟩, *v.* ispregnuti; **isprézati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìsprēžēm, *pril. sad.* isprέžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispregnuti, ispreći
✧ IS- + *v.* pregnuti

**isprekídati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprèkīdām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprèkīdān⟩ prekinuti na više mjesta // **isprèkīdano** *pril.* s prekidima, na prekide, sa zastajanjima, sa stankama; **isprèkīdanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je isprekidano
✧ IS- + *v.* prekidati

**isprelámati** *svrš.* ⟨*prez.* isprèlāmām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprèlāmān⟩ prelomiti što na više mjesta da se dobije više komada [~ *letvu*] // **isprèlāmanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je isprelamano
✧ IS- + *v.* prelamati

**ispremètati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprèmećēm, *pril. pr.* āvši, *prid. trp.* ˋìspremetān⟩ premetnuti sve redom, sve premetnuti // **ˋìspremetano** *pril.* tako da je sve premetnuto; **ˋìspremetānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je ispremetano
✧ IS- + *v.* premetnuti, premetati

**ispremijéšati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprèmijēšām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprèmijēšān⟩ premiješati sve redom, sve pomiješati, *usp.* miješati // **isprèmijēšan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** onaj koji je promijenjen u sastavu, susjedstvu ili poretku, onaj koji je dobiven kao nešto novo u tome što je bio ispremiješan **2.** *pren.* koji je izgubio red i ljepotu; zbrkan, smušen; **isprèmijēšano** *pril.* na ispremiješan način; **isprèmijēšanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je ispremiješano [*autori dramatizacije odrekli su se Kolarove kronološke ~i i siže pripovijetke sveli na linearni kronološki poredak*]
✧ IS- + *v.* premiješati

**ispremjéštati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprèmjēštām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprèmjēštān⟩ premjestiti sve redom, sve premjestiti
✧ IS- + *v.* premjestiti, premještati

**isprèpadati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprèpadān⟩ prepasti sve redom, sve prepasti
✧ IS- + *v.* prepasti, prepadati

**isprèplesti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispreplètēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* ispreplèti, *prid. rad.* isprèpleo, *prid. trp.* ispreplèten⟩ **1.** preplesti sve redom **2.** izmiješati, stvoriti raznolikost, teško raskidive veze, *usp.* plesti // **isprèpletati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ećēm, *pril. sad.* -ećūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispreplesti; **ispreplètèno** *pril.* **1.** tako da je sve povezano pletivom **2.** tako da je pomiješano, povezano vezama koje se teško kidaju, koje se ne mogu rasplesti; **ispreplètenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je isprepleteno; **isprèplitati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ićēm, *pril. sad.* -ićūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispreplesti
✧ IS- + *v.* preplesti

**isprèsjeći** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispresijéčēm, *pril. pr.* -ekāvši, *imp.* ispresijéci, *prid. rad.* isprèsjekao, *prid. trp.* ispresjèčen⟩ presjeći sve redom; ispresijecati // **ispresijécati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isprèsijēcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispresjeći
✧ IS- + *v.* presjeći

**ispreskákati** *svrš.* ⟨*prez.* isprèskāčēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ispreskáči⟩ **1.** (što) preskočiti više puta **2.** (koga) *pren. razg.* **a.** nadmudriti koga, vješto mu podmetnuti, prevariti ga, prevesti žedna preko vode **b.** u borbi mišljenja pobiti boljim razlozima i čvršćim činjenicama // **ispreskakívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispreskàkujēm, *pril. sad.* ispreskàkujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispreskakati
✧ IS- + *v.* preskočiti, preskakati

**ìspresti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprédem, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* ispredi, *prid. rad.* ìspreo, *prid. trp.* isprèden⟩ **1.** izraditi predenjem, predenjem oblikovati nit **2.** konstruirati priču, izmisliti nove činjenice, dodati, začiniti priču // **isprédati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìsprēdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* presti **2.** *razg.* nadugo pričati; razvezati (priču)
✧ IS- + *v.* presti

**ìsprešati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsprešān⟩ **1.** prešom postići da bude

ravno, da se ispravi pritiskom u preši **2.** istisnuti u preši; iscijediti, izažeti
✧ IS- + *v.* preša, prešati

**ìspretati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprećēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìspretaj, *prid. rad.* ìspretao⟩ izvaditi iz pepela na ognjištu [~ *pogaču*; ~ *krumpir*]
✧ IS + *v.* pretati

**ispretúrati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprètūrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprètūrān⟩ **1.** preturiti sve redom, sve prevrnuti, sve oboriti, maknuti i odbaciti s prijašnjeg ili stalnog mjesta (o stvarima) **2.** *pren.* napraviti nered, zbrku, nanovo razmjestiti; ispremještati
✧ IS- + *v.* preturiti, preturati

**isprèvrtati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* isprèvrćēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* isprèvrći, *prid. trp.* isprèvrtān⟩ prevrnuti sve redom, napraviti nered
✧ IS- + *v.* prevrnuti, prevrtati

**isprézati**, *v.* ispregnuti

**ispríčati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprīčām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìsprīčān⟩ **1.** (što) **a.** u cjelini usmeno izložiti; ispripovijedati **b.** završiti pričanje do kraja; dopričati, ispripovjediti **2.** (koga, što) opravdati [~ *kolegu, izostanak*] **3.** (se) opravdati se, dati ispriku // **ispričávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* isprìčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ opravdavati [*ispričavam se*]; **ìspričnica** *ž* pismo kojim roditelj opravdava učenikov izostanak iz škole; **ȉsprika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** molba da se oprosti neki propust, zakašnjenje, uvreda, netaktičnost itd.; izvinjenje **2.** razlog koji opravdava neki postupak, izgovor za neki čin; izlika, opravdanje
✧ IS- + *v.* priča, pričati

**ispriječiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprijēčīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìsprijēčen⟩ **1.** (što) staviti poprijeko, postaviti kao smetnju da otežava ili onemogućuje prolaz **2.** (se) postaviti se kao zapreka, teškoća, smetnja // **ȉsprijēka** *pril.* od strane koja je prijeko
✧ IS- + prijek, priječiti

**ispripòvjediti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispripòvjedīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ispripòvjeđen⟩, *v.* ispričati (**1b**) // **ispripovijédati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispripòvijēdam, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispričati (**1a**)
✧ IS- + *v.* pripovjediti

**ispŕljati** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìspr̄ljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspr̄ljān⟩ učiniti prljavim; zamazati, zaprljati // **ìspr̄ljanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je isprljan ili svojstvo onoga što je isprljano
✧ IS- + *v.* prljati

**ispróbati** *svrš.* ⟨*prez.* ìsprōbām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsprōbān⟩ **1.** (koga) staviti na probu, vidjeti u praksi kakav je tko, pratiti kako radi; iskušati **2.** (što) **a.** obući (odjeću i sl.) da se vidi pristaje li [~ *haljinu*] **b.** podvrći što provjeri da se vidi ima li željene karakteristike [~ *auto*] // **ìsprōbanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je isprobano; **isprobávati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispròbāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isprobati
✧ IS- + *v.* proba, probati

**isprolijévati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispròlijēvām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ispròlijēvān⟩ proliti sve redom ili u više navrata, proliti do kraja ili iz više posuda (o tekućini)
✧ IS- + *v.* proliti, prolijevati

**ispròsipati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid· trp.* ispòsipān⟩ sve redom prosuti, prosuti u više navrata do kraja ili iz više posuda, vreća, sanduka itd. (o zrnatom, samljevenom, krutom u komadima)
✧ IS- + *v.* prosipati

**ispròsiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìsprosīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsprošen⟩ **1.** (koga) dobiti djevojku za udaju činom prošnje, dobiti pristanak za udaju **2.** (što) **a.** dobiti prosjačenjem, kao prosjak; isprosjačiti **b.** *pejor.* postići usrdnim i ustrajnim molbama // **isprosjáčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ispròsjāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ispròsjāčen⟩ dobiti prosjačenjem, kao prosjak, *usp.* isprositi (**2**); **isprošávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispròšāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isprositi
✧ IS- + *v.* prositi

**isprovocírati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* isprovòcīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* isprovòcīrān⟩ **1.** izazvati kod koga burnu reakciju (bijes), dovesti koga u stanje ili u raspoloženje da počne govoriti ili raditi ono što želi onaj koji provocira **2.** izazvati proces radi ukupnog povoljnijeg slijeda događaja ili ishoda
✧ IS- + *v.* provocirati

**ìsprsiti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìspršen⟩ **1.** istaknuti prsa, izbaciti prsa naprijed i uvući trbuh **2.** *pren.* pokazati se velikodušan, napraviti vidljivu gestu (ob. o izdatku), biti galantan, kavalir // **isprsívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispr̀sujēm se, *pril. sad.* ispr̀sujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isprsiti se
✧ IS- + *v.* prsa, prsiti se

**ìsprtiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprtīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ìsprtio⟩ **1.** prteći, noseći na sebi, tako da se prti ili naprti, odnijeti na mjesto koje je više, iznijeti prteći **2.** očistiti snijeg da se može proći, napraviti stazu u snijegu [~ *na brijeg*; ~ *na vrh brda*]
✧ IS- + *v.* prtiti¹

**isprúgati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsprūgām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsprūgān⟩ išarati prugama, učiniti da bude na pruge, na crte (ob. o uzorku tkanine) **// ìsprugānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je isprugano
✧ IS- + *v.* pruga

**ìspružiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìspružen⟩ **1.** (što) istegnuti ili protegnuti tijelo ili udove [~ *noge* **a.** početi brže, žustrije hodati, požuriti, poći brže **b.** protegnuti u sjedećem ili ležećem stavu] **2.** (se) leći punom dužinom tijela u vodoravan položaj **3.** *razg.* **a.** pasti (za pad koji nije težak) **b.** malo se odmoriti **// isprùžāč** *m* ⟨G ispružáča⟩ *anat.* mišić pružač, ekstenzor; **ìspruženo** *pril.* na ispružen način; protegnuto; **ìspruženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je ispruženo; **isprùživ** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može ispružiti; **ispružívati** (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isprùžujēm, *pril. sad.* isprùžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispružiti
✧ IS- + *v.* pružiti

**ìsprva** *pril.* u početku, najprije [~ *nisam znao*] **// isprvē** *pril.* iz prvog pokušaja; otprve [*uspio* ~]
✧ IS- + *v.* prvi

**ìspržiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìspržen⟩ **1.** (što) pripremiti jelo prženjem **2.** (se) *razg.* ispeći se prženjem, dobiti opekotine od sunčanja **// ìspržénōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je ispržено
✧ IS- + *v.* pržiti

**ispsòvati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìspsujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìspsovān⟩ obasuti grdnjama; izgrditi [~ *na pasja kola* jako izgrditi]
✧ IS- + *v.* psovati

**ìspucati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìspucān⟩, *usp.* pucati¹ **1.** (što) izbaciti iz vatrenog oružja metke ili patrone **2.** (∅) dobiti pukotine (lak na površini slike od vremena, zemlja od suše itd.) **3.** (se) *žarg.* **a.** nemati više nadahnuća, izgubiti stvaralačke snage, istrošiti kreativne moći **b.** nemati više na raspolaganju dokaza, dobro zasnovanih tvrdnji, efektnih riječi itd. **4.** (što) *sport* izbaciti loptu s točke koja je mjesto početnog udarca (u nogometu i drugim igrama) **// ìspucanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je ispucano; **ispucávati** (što, ∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispùcāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispucati
✧ IS- + *v.* puknuti, pucati

**ispúćiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìspūćīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspūćen⟩ izbaciti, napućiti [~ *usne*] **// ispućívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ispùćujēm, *pril. sad.* ispùćujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što), *v.* ispućiti **2.** (se) isputiti

**ispúhati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìspūšēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* ispúši (se), *prid. trp.* ìspūhān⟩ **1.** (što) puhanjem ukloniti, izbaciti, očistiti **2.** (se) **a.** smiriti dah od napora **b.** izgubiti zrak [*balon se ispuhao*] **// ìspuh** *m* ⟨N *mn* -usi⟩ uređaj za odvođenje otpadnih plinova iz toplinskih strojeva i motora s unutarnjim izgaranjem; **ìspūhanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ispuhan ili svojstvo onoga što je ispuhano; **ispuhívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispùhujēm, *pril. sad.* ispùhujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispuhati; **ìspuhlina** *ž pat.* mjehurić, plik, vodeni žulj; **ispúšiti se** *svrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) ispúši se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* ispúšio/ispúšila se *ž*⟩ izbaciti se na koži u obliku mjehurića (od groznice); **ìspušn|ī** *prid.* koji se odnosi na ispuhivanje △ ~***a cijev*** cijev kroz koju izlaze plinovi nakon izgaranja goriva u motoru; ~***i lonac*** posuda koja u ispušnom sustavu vozila prigušuje buku smanjujući tlak i brzinu ispušnih plinova; ~***i plinovi*** plinovi koji izlaze kroz ispušnu cijev
✧ IS- + *v.* puhati

**ìspuknuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìspuknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ìspukni, *prid. rad.* ìspuknuo⟩ *reg.* **1.** izvaditi iz zemlje [~ *gomolj*] **2.** izvući, pronaći (odnekud odakle se nije očekivalo)
✧ IS- + *v.* puknuti

**ìspūmpati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìspumpān⟩ *razg.* **1.** (što) isprazniti pumpanjem; iscrpsti, pocrpsti [~ *vodu*] **2.** (se) **a.** ostati bez zraka **b.** *žarg.* oduzeti snagu, izgubiti snagu, ostati bez daha **// ìspūmpanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *razg.* stanje onoga koji je ispumpan; iscrpljenost, iznurenost, *usp.* ispumpati (**2b**); **ispumpávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ispùmpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ispumpati
✧ IS- + *v.* pumpa, pumpati

**ìspuniti** *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspunjen, *gl. im.* ispunjénje〉 **1.** (što, koga) **a.** učiniti punim, *opr.* isprazniti **b.** unijeti u kakav obrazac, upitnik itd. sve tražene podatke **c.** izvršiti što je zamišljeno; ostvariti **2.** (se) **a.** postati pun **b.** proteći u vremenu **c.** biti pun dojmova, prožeti se doživljajima, dojmovima i osjećajima [~ *radošću*] **//ìspuna** *ž* (**ìspun** *m*) ono čime se ispuni kakva konstrukcija [*kostur je betonski, ~ je od opeke*]; **ispunjávati** (koga, što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* ispùnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* ispuniti; **ìspunjenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo ili stanje onoga što je ispunjeno; **ispùnjiv** (**ispùnljiv**) *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se može ispuniti; **ispùnjivōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo onoga što je ispunjivo
✧ IS- + *v.* pun, puniti

**ìspupčen** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se na manjem prostoru izdiže iznad površine koje je dio (ob. na koži i sl.) **// ìspupčiti** (što, se) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspupčen〉 isturiti, izbočiti; **ìspupčenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo onoga što je ispupčeno, *opr.* udubljenost, ulubljenost; **ispupčénje** *sr, v.* ispupčina; **ìspupčina** *ž* ispupčeno mjesto u tkivu ili na organu tijela tankog crijeva; divertikula, ispupčenje
✧ IS- + *v.* pupak

**ispùstiti** (što) *svrš.* 〈*prez.* ìspustīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìspušten〉 **1. a.** prestati držati u rukama i dopustiti da padne **b.** prestati držati bez voljnog poticaja **c.** *pren.* pustiti da izmakne ono što se činilo kao da je bilo u rukama (uspjeh, pobjeda, sreća); propustiti **2.** vađenjem čepa ili oslobađanjem otvora pustiti da isteče **3.** izostaviti iz kakva teksta jedan dio **4.** odšiti da se dobije na dužini, da bude dulje [~ *porub haljine*] **// ìspusnī** *prid.* koji se odnosi na ispust, koji služi za ispuštanje [~ *ventil*]; **ìspust** *m* **1.** *tehn.* izbočeno mjesto na nekom predmetu predviđeno da uđe u udubljeni dio drugog predmeta, dio mehanizma; zub **2.** ono što je ispušteno, popušteno, pušteno zato da nešto bude dulje, onoliko koliko je pušteno [~ *na haljini*] **3.** izbočeni dio građevine; erker; **ispúštati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* ìspūštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* ispustiti; **ìspuštenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga što je ispušteno
✧ IS- + *v.* pustiti

**ìspušiti** (se) *svrš.* 〈*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. rad.* ìspušio (se)〉 **1.** (što) **a.** do kraja popušiti, potrošiti pušeći (cigaretu i sl.) **b.** *žarg.* biti, ostati prevaren; popušiti **2.** (se) *razg.* izvjetriti, izdimiti se, ispuhati se; izići iz čega u obliku zraka, plina ili dima; ispušiti se
✧ IS- + *v.* pušiti

**ispútiti se** *svrš.* 〈*prez.* ìspūtīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìspūćen〉 *rij. reg.* **1.** dati se na put, otputiti se, uputiti se **2.** umoriti se u putovanju
✧ IS- + *v.* put

**ìspuzati** *svrš.* 〈*prez.* ìspužēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìspuži, *prid. rad.* ìspuzao〉 **1.** (∅) izaći puzeći **2.** (na što) popeti se puzeći **// ispuzívati** (∅, na što) *nesvrš.* 〈*prez.* ispùzujēm, *pril. sad.* ispùzujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* ispuzati
✧ IS- + *v.* puzati

**Ìssa**[1] *ž* antičko ime za Vis, *v.*

**Ìssa**[2] *m isl.*, *v.* Isus
✧ *arap.*

**istàknuti** (se) *svrš.* 〈*prez.* ìstaknēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* istàkni (se), *prid. trp.* ìstaknūt〉 **1.** (što) **a.** posebno izdvojiti; naglasiti, podcrtati **b.** izvjesiti [~ *zastavu*] **2.** (koga) posebno izdvojiti koga između ostalih [*posebno valja ~ najbolje stručnjake*] **3.** (se) izdvojiti se između drugih (sposobnošću, hrabrošću itd.) **// ìstaći** *svrš.* 〈*prez.* ìstičēm, *pril. pr.* -kāvši, *prid. trp.* ìstaknūt〉, *v.* istaknuti; **ìstaknūt** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 **1.** koji je izdvojen, koji strši **2.** *pren.* koji je izdvojen između drugih, koji je na visokom položaju, koji uživa ugled [*~e osobe*; *~i položaj*]; **ìstaknūtōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga koji je istaknut ili svojstvo onoga što je istaknuto; **ìsticati** (koga, što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* ìstičēm, *imp.* ìstiči, *pril. sad.* ìstičūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* istaknuti
✧ IS- + *v.* taknuti

**ìstām** *m* 〈G *mn* istáma〉 **1.** *geogr.* uska kopnena traka između dva mora ili između otoka i kopna; prevlaka **2.** *anat.* suženi dio koji spaja dva šira dijela (nekog organa ili šupljine); prevlaka
✧ *grč.* isthmós

**Ìstanbul** *m*, *v.* Carigrad

**istánjiti** *svrš.* 〈*prez.* ìstānjīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstānjen〉 **1.** (što) učiniti da što postane tanko **2.** (se) **a.** jako omršavjeti, postati pretjerano vitak; utanjiti se **b.** *pren.* smanjiti se, istrošiti se (o zalihama robe i novca, raznim rezervama čega i sl.) **//ìstančān** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji je profinjen; osjetljiv; **ìstančāno** *pril.*

na istančan način; profinjeno [~ *postupiti*]; **ˋìstančānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je istančan, svojstvo onoga što je istančano; **istànčati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìstančān⟩ **1.** (što) učiniti boljim, tananijim, osjetljivijim [~ *svoje osjećaje*] **2.** (se) postati profinjeniji ili bolji u osjećajima, ukusom i drugim odlikama, postati tananiji, osjetljiviji; **istančávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* istànčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istančati; **ìstānjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je istanjeno; **istanjívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* istànjujēm, *pril. sad.* istànjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istanjiti

✧ IS- + *v.* tanak, tanjiti

**ˋìstarskī**, *v.* Istra

**ìstaviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstavljen⟩ izbiti iz ležišta; izglaviti // **ìstavljati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istaviti

✧ IS- + *v.* stav, staviti

**ìsteći** *svrš.* ⟨*prez.* istèčēm/ìsteknēm, *pril. pr.* ìstekāvši, *aor.* istèkoh, *imp.* istèci, *prid. rad.* ìstekao⟩ **1.** (iz čega) izaći tekući; izliti se, iscuriti, iskapati **2.** (∅) doći kraju; svršiti (se), završiti (se) [*vrijeme je isteklo, rok je istekao*] // **ìstek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ trenutak kad istječe, kad dospijeva rok [*do ~a roka*; *do ~a ugovora*]; **ìsteklōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je isteklo; **ìstjecati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstječēm, *pril. sad.* ìstječūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isteći

✧ IS- + *v.* teći

**istégnuti** *svrš.* ⟨*prez.* ìstēgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ìstēgnūt⟩ potezanjem izvući // **ìstēgnuto** *pril.* na istegnut način; razvučeno; **ìstēgnutōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je istegnuto; **istézati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstēžēm, *pril. sad.* istéžūći, *imp.* istéži, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** upotrebom snage činiti da se što dulji, da postane dulje, razvučenije **2.** potezanjem izvlačiti; **istèziv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može istegnuti; **istèzivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istezivo

✧ IS- + *prasl.* *tęgnǫti, *v.* téžak

**Ìster** *m* antičko ime Dunava

✧ *lat.* Ister ← *grč.* Ístros

**istèsati** *svrš.* ⟨*prez.* ìstešēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* istèši, *prid. trp.* ˋìstesān⟩ **1.** (što) izraditi ili tesanjem dati željeni oblik **2.** (koga) *pren.* privesti koga kulturnim navikama; odgojiti, uljuditi // **istesávati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* istèsāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istesati

✧ IS- + *v.* tesati

**istézati**, *v.* istegnuti

**ˋìst|ī** *prid.* **1.** koji nije drugi, upravo taj, istovjetan sa samim sobom **2.** koji nije drugačiji; jednak, vrlo sličan [*~i otac*; *~a majka*; *~i istacati*, *razg.* (pojačano) potpuno isti, upravo takav, baš takav kao pljunut, pljunuti taj; *jedan te ~i, taj ~i* isti (pojačano)] **3.** *admin.* (u ulozi pokazne *zam.* *taj* u obilježavanju odnosa dviju imenica) [*Molim vas prepokorno da preuzmete zapovjedništvo nad ovim garnizonom i da me razriješite ~e dužnosti*] // **ˋìstō** **1.** *čest.* *razg.* također [*doći ću (i) ja ~* = i ja, i ja također, također i ja] **2.** na isti način [A: *Hvala* B: *(hvala) ~* (hvala) također] **3.** *pril.* *reg.* svejedno, makar da je, sveisto, ipak, unatoč tome, bez obzira na to, bez obzira na sve, unatoč (čemu), usprkos (čemu), usuprot (čemu) [*bilo je skupo, ali ~ smo se odlučili kupiti*]

✧ *prasl.* i *stsl.* istъ (*rus.* ístyj, *češ.* jistý), *latv.* ists

**ìsticati**, *v.* istaknuti

**ˋìstiha** *pril.* *ekspr.* potiho, šutke, krišom

✧ IS- + *v.* tih

**istihára** *ž* *isl.* namaz koji se klanja prije spavanja kako bi se Božjom voljom u snu dobio kakav savjet ili ohrabrenje

✧ *tur.* istihare ← *arap.* istiḫārā

**istijéštiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìstijēštīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstijēšten⟩ u tijesku istisnuti [~ *maraske*]

✧ IS- + *v.* tiještiti

**istimáriti** *svrš.* ⟨*prez.* istìmārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* istìmārēn⟩ *reg.* očistiti, iščetkati konja

✧ IS- + *v.* timar, timariti

**ˋìstin|a** (I) *ž* **1.** ono što odgovara stvarnosti, što je s njom u skladu, ono što prikazuje neki događaj i sl. onako kako odgovara činjenicama ili iskustvu [*čista ~a*; *gola ~a*; *žalosna ~a*; *živa ~a*; *~e radi*; *doznati ~u*; *govoriti ~u*] **2.** *fil.* slaganje mišljenja i predodžbe sa svojim predmetom [*teorija ~e*] △ ***logička ~a*** *fil.* istina o poklapanju »uma i stvarnosti«; istina koja u prvom redu pripada izrazima, sudovima ili tvrdnjama; ***ontološka ~a*** *fil.* istina koja pripada svakom biću i svakom bitku // **ˋìstina** (II) *čest.* (riječ koja dopušta značenje cijele rečenice ili teksta u kojem se nalazi) [*to je, ~, jedan od najboljih slikara*; *~, to je jedan*

*od najboljih slikara*] △ ~ ***(je)*** riječ koja povezuje prethodno rečeno s onim što slijedi i što donekle nije u punom skladu po sadržaju, ali se dopušta ili služi kao opravdanje [*Kad se osvrnemo na njegovo djelo, reći ćemo da je mogao dati više. ~, i prilike su bile teške*]; **ȉstinit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se temelji na istini, koji sadrži istinu; **ȉstinito** *pril.* što je po istini, prema istini; **ȉstinitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istinito, ono što sadrži istinu; **ȉstinos|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji sadrži istinu [*ljudi posjeduju mentalna stanja sa sadržajem koji uključuje ~ne uvjete*]; **ȉstīnskī** *prid.* **1.** koji zaista postoji; zbiljski, stvaran, realan, *opr.* nestvaran, irealan, izmaštan, *v.* izmaštati **2.** pravi, *opr.* lažan, patvoren; **ȉstīnski** *pril.* uistinu, doista, zbilja [*mislim ~*]
✧ *prasl.* i *stsl.* istina (*rus.* ístina), *v.* isti

**ȉstinabōg** *pril.* istina, doduše, mora se priznati, ako se pravo (po istini) uzme [*smještaj nije bio naročito kvalitetan, ~, nismo ni puno platili*]
✧ *v.* istina + *v.* bog

**istinoljùbiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji slijedi istinu, koji se drži istine // **istinoljùbivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je istinoljubiv; istinoljublje; **ȉstinoljūblje** *sr*, *v.* istinoljubivost
✧ *v.* istina + *v.* ljubiti

**ìstisnuti** *svrš.* ⟨*prez.* ìstisnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ìstisni, *aor.* ìstisnuh, *prid. trp.* ìstisnūt⟩ **1.** (što) **a.** izbaciti tiskajući **b.** *pren.* izgovoriti teško i s naprezanjem **c.** *pren.* potisnuti [*~ iz pamćenja*] **2.** (koga) **a.** guranjem učiniti da ode (o osobi) **b.** *pren.* maknuti koga s kakva položaja raznim načinima [*~ s položaja predsjednika podružnice*] // **istískati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìstīskām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstīskān⟩, *v.* istisnuti; **istiskívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* istìskujēm, *pril. sad.* istìskujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istisnuti; **istisnìna** *ž term.* količina vode koju brod ili drugo tijelo istisne dijelom svoga obujma (prema Arhimedovom zakonu jednaka je težini plovila)
✧ IS- + *v.* tiskati

**ìstjecati**, *v.* isteći

**ìstjerati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstjerān⟩ **1.** grubo odstraniti, tjerajući udaljiti, tjerajući prisiliti da izađe **2.** učiniti uz potreban napor da što izađe // **istjerávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istjerivati, istjerati; **istjerìvāč** *m* ⟨G istjeriváča⟩ **1.** onaj koji istjeruje, koji se bavi istjerivanjem [*~ gostiju* izbacivač] **2.** *pren.* [*~ duhova* egzorcist]; **istjerìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na istjerivače; **istjerìvāčki** *pril.* kao istjerivač; na način istjerivača; **istjerívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istjèrujēm, *pril. sad.* istjèrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istjerati
✧ IS- + *v.* tjerati

**ìstkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉstkān⟩ izraditi tkanjem [*~ ćilim*], *usp.* tkati
✧ IS- + *v.* tkati

**ìstmījsk|ī** *prid.*, ob. u: △ ***~e igre*** *sport pov.* u antičkoj Grčkoj, natjecanje u atletici, konjskim utrkama i glazbi
✧ prema mjestu Istmu (Korint)

**ISTO-** u složenicama u kojima drugi dio označuje kakvu dvojnost ili višedjelnost znači da su ti dijelovi jednaki [*istokračan*; *istostraničan*]
✧ *v.* isti

**ȉstobōjan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji je iste boje, jednake boje kao što drugo // **istobójnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istobojno
✧ ISTO- + -BOJAN

**istòčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìstočīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstočen⟩ **1.** učiniti da tekućina dokraja isteče **2.** izbušiti, izgristi, rastočiti (o crvu koji toči drvo) // **istákati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstāčēm, *pril. sad.* istáčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istočiti
✧ IS- + *v.* točiti[1]

**ìstočkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstočkān⟩ nacrtati nizanjem točaka, prekriti točkama [*~ liniju*] // **ìstočkānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istočkano; **istočkávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istòčkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istočkati
✧ IS- + *v.* točka, točkati

**ìstočnī**[1] *prid. zast.* iskonski, prvotni, prapočetni △ ~ ***grijeh*** *bibl.* prema biblijskom i teološkom shvaćanju grijeh prvih ljudi, Adama i Eve, radi kojeg su posljedice prešle na svakog čovjeka čim se rodi; prvi grijeh, pragrijeh // **ìstočnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1.** *jez. knjiž.* ono iz čega nešto nastaje; početak, začetak, praizvor **2.** *rij. jez. knjiž.* izvor, vrelo, vrutak
✧ IS- + *v.* tok[1]

**ìstočnī**[2], *v.* istok

**istočnoindíjac** *m* ⟨G -jca, N *mn* -jci⟩ *pom. pov.* raskošno opremljen i naoružan trgovački jedrenjak (17–19. st.)

**istočnorímskī** *prid.*, ob. u: △ ***Istočnorimsko Carstvo*** *pov.* jedan od naziva za Bizantsko Carstvo, ob. za razdoblje 4–6. st.
✧ *v.* istok, istočni + *v.* Rim, rimski

**istòdoban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji pada, koji se događa u isto doba kao drugi; istovremen // **istòdobno** *pril.* u isto doba, u isti mah, u isto vrijeme; **istòdobnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je istodobno; istovremenost
✧ ISTO- + *v.* dob

**istòimen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je istog imena kao drugi, koji ima isto ime kao što drugo
✧ ISTO- + *v.* ime

**istojèzičnī** *prid.* koji je istog jezika kao drugi (ob. o narodima) // **istojèzičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istojezično
✧ ISTO- + *v.* jezik

**ìstok** *m* **1.** strana svijeta s koje Sunce izlazi, nasuprot zapadu (*krat.* I, *engl.* E – east) **2.** (Istok) zemlje istočno od Europe, *usp.* zapad (Zapad) **3.** točka na kompasu koja pokazuje 90 stupnjeva, *opr.* zapad △ ***Bliski*** ~ zemlje prednje Azije; ***Daleki*** ~ zemlje *I* i *JI* Azije; ***Srednji*** ~ zemlje *Z* od Irana do Indije // **ìstočn|ī**[2] *prid.* koji se odnosi na istok, koji je s istoka ili na istoku △ ***Istočni blok*** *pov. pol.* države na čelu sa Savezom Sovjetskih Socijalističkih Republika (1945–1990), *opr.* Zapadni blok, *v.* zapadni △; ***~o pitanje*** *pov.* problem dezintegracije Osmanskog Carstva i način njegove raspodjele (u 19. i poč. 20. st.); **ìstočno** *pril.* u odnosu na istok, prema istoku, na istok; **ìstočnjačkī** *prid.* koji se odnosi na istočnjake; **ìstočnjački** *pril.* kao istočnjak, na način istočnjaka, *usp.* istočnjak (2); **ìstočnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1.** vjetar koji puše s istoka; levanat **2.** onaj koji je s Istoka; **ìstočnjāštvo** *sr* ukupnost svojstava i običaja istočnjaka
◈ **Ìstok** m. os. ime (kod Slovenaca je i danas Iztok relativno često ime) ◇ *pr.*: **Ìštok** (Križevci), **Ištóković** (120, Vinkovci, Slavonija), **Ìštuk** (210, *I* Slavonija, okolica Zagreba)
✧ IS- + *v.* tok[1]

**istokáriti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* istòkārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* istòkāren⟩ obraditi tokareći, načiniti što na tokarskom stolu
✧ IS- + *v.* tokariti

**ˋìstokrāč|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima jednake krakove [*~ni trokut*]
✧ ISTO- + *v.* krak

**ˋìstokr̄van** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je iste krvi kao drugi, iste krvi s kim drugim
✧ ISTO- + *v.* krv

**ˋìstom** *čest.*, *v.* tèk (4)

**istòmišljenīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji je istog mišljenja s kim, onaj koji s kim dijeli uvjerenja, nazore, ideje ili sudove o čemu; jednomišljenik // **istòmišljenīštvo** *sr* osobina onoga koji je istomišljenik
✧ ISTO- + *v.* misliti

**istònōćje** *sr rij. jez. knjiž.* ravnodnevica, ekvinocij
✧ ISTO- + *v.* noć

**ˋìstopīsnica** *ž lingv.* riječ koja se isto piše kao neka druga riječ, ali različito izgovara i različito znači (pȁs – domaća životinja i pâs – pojas); homograf, *usp.* istozvučnica
✧ ISTO- + *v.* pisati

**istòpiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìstopīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìstopljen⟩ **1.** (što) do kraja obaviti topljenje čega; otopiti, rastopiti **2.** (se) **a.** nestati topljenjem, otopiti se, snijeg se istopio **b.** *pren.* nestati, izgubiti se mijenjanjem odnosa snaga [*prednost se istopila* (ob. u nekoj sportskoj igri)] // **istápati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstāpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istopiti
✧ IS- + *v.* topiti

**ˋìstorēd|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji pripada istom redu, poretku, koji je iste razine (o činjenicama, pojmovima i sl.) **2.** koji stoji u istom redu (gimnastičari u vrsti) △ ***~ni pojam*** *lingv.* pojam koji se, u kojem hijerarhijskom sustavu, nalazi na istoj razini raščlambe s jednim ili više drugih pojmova (sufiks, prefiks) // **istòrednōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ *lingv.*. pojava da su dva ili više pojma na istoj razini raščlambe; usporednost, koordinacija
✧ ISTO- + *v.* red

**ˋìstorod|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je od istog roda; srodan [*~ni pojmovi*] //**ˋìstorodnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istorodno
✧ ISTO- + *v.* rod

**ˋìstosmjēr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se kreće u istom smjeru, koji je okrenut u istom smjeru △ ***~na struja*** električna struja koja teče samo u jednom smjeru; ***~ni generator*** *tehn.* električni stroj za proizvodnju istosmjerne struje //**ˋìstosmjērno** *pril.* na istosmjeran način, tako da je istosmjerno; **ˋìstosmjērnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istosmjerno

**istostrànič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima jednake stranice [*~ni trokut*]
✧ ISTO- + *v.* strana, stranica

**ȉstovār** *m* iskrcaj [*mjesto ~a*], *usp.* istovariti // **istòvarenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je istovareno; **istòvarīšte** *sr* mjesto istovara, pretovara (čega); **istòvariti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* istòvaren⟩ **1.** (što) skinuti teret iz vagona ili kakva drugog vozila za prijevoz, *opr.* utovariti **2.** (se) *fam.* obaviti veliku nuždu; **istovarȉvāč** *m* ⟨G istovariváča⟩ onaj koji istovaruje, pretovaruje (što); **istovarivàčica** *ž*, *v.* istovarivač; **istovariváčev** *prid.* koji pripada istovarivaču; **istovarívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* istovàrujēm, *pril. sad.* istovàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istovariti; **ȉstovārn|ī** *prid.* koji se odnosi na istovar [*~i list*; *~a luka*]
✧ IS- + *v.* tovar

**istòvetan**, *v.* istovjetan

**istòvjēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je iste vjere // **istòvjerac** *m* ⟨G -ērca, N *mn* -ērci⟩ onaj koji je iste vjere s kim drugim, koji se od drugoga ne razlikuje po vjeri, *opr.* raznovjerac; **istòvjērčev** *prid.* koji pripada istovjercu; **istòvjērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* istovjerac; **istovjérnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je istovjeran
✧ ISTO- + *v.* vjera

**istòvjetan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *konstr.* (analogijom) koji je jednak po svemu s kim ili s čim drugim; identičan // **istòvetan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, *v.* istovjetan; **istòvjetno** *pril.* na jednak način, na istovjetan način; identično, jednako; **istòvjetnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istovjetno
✧ ISTO- + *prasl.* i *stsl.* větъ: razum, ugovor (*strus.* vet) ≃ *v.* vijeće

**istòvremen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji pada u isto vrijeme kao drugi; istodoban // **istòvremeno** *pril.* u isto vrijeme, u isti mah; istodobno; **istòvremenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istovremeno sa čim drugim, što se slaže u vremenu, što se zbiva u isto doba
✧ ISTO- + *v.* vrijeme, vremen

**ȉstovrijēdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je iste vrijednosti s kim ili s čim drugim // **ȉstovrijēdnica** *ž* *lingv.* leksička jedinica ciljnoga jezika čije se značenje poklapa sa značenjem odgovarajuće jedinice izvornoga jezika (*engl.* computer – *hrv.* računalo) ekvivalent; **ȉstovrijēdnost** *ž* *lingv.* odnos između označenika različitih jezika koji označuju isti pojam; ekvivalencija
✧ ISTO- + *v.* vrijediti, vrijedan

**istòvrstan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji pripada istoj vrsti kao što drugo // **istòvrsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je istovrsno, što pripada istoj vrsti
✧ ISTO- + *v.* vrsta

**istòznačan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima isto značenje sa čim drugim // **istòznačnica** *ž* *lingv.* riječ koja ima isti označenik, ali različit označitelj s kojom drugom riječju (računalo, kompjuter, kompjutor); riječ koja se glasovnim sastavom razlikuje od druge s kojom ima isto značenje (tisuća/hiljada); sinonim (**a**), suznačnica; **istòznačnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *lingv.* odnos između oznaka jednoga pojma koje prikazuju isti pojam; sinonimija, suznačnost
✧ ISTO- + *v.* znak

**istòzvučan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji isto zvuči // **istòzvučnica** *ž* *lingv.* riječ koja ima označitelj kao koja druga riječ, ali različiti označenik; riječ koja se isto piše i izgovara kao neka druga riječ, ali s različitim značenjima (kȍsa brdska i kȍsa vrsta alata); homonim, *usp.* istopisnica; **istòzvučnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *lingv.* odnos između oznake (označitelja) i pojma (označenika) u kojem isti označenik prikazuje različite pojmove; homonimija, istoimenost
✧ ISTO- + *v.* zvuk, zvučan

**Ȉstra** *ž* *geogr.* najveći poluotok istočne obale Jadrana, 3476 km$^2$ (Hrvatska 3130 km$^2$, 250.000 stan., Slovenija 346 km$^2$) // **ȉstarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Istru i Istrane △ ***~a ljestvica*** *glazb.* tonski niz zasnovan na podjeli oktave na 10 podjednakih intervala; ***Istarski demokratski sabor (IDS)*** *pol.* regionalna stranka osnovana 1990; zalaže se za široku autonomiju Istre, veći uspjeh postiže na lokalnim izborima; ***~i gonič*** rasa lovačkog psa; ***Istarski sabor*** *pov.* zakonodavno-predstavničko tijelo Istre 1861–1916. nadležno samo za malobrojne autonomne poslove; izbornim se sustavom favoriziralo talijansko stanovništvo; ***~o govedo*** domaće govedo izrazito velikih rogova; boškarin; **ȉstarski** *pril.* kao Istranin, na način Istrana; **ȉstārstvo** *sr* zajednički doživljaj Istre svih Istrana, osjećaj pripadnosti specifičnostima Istre; istrijanstvo; **Ȉstranin** (**Istrȉjān**) *m* (**Ȉstrānka**, **Istrȉjānka** *ž*)

⟨N *mn* Ȉstrani/Istrijàni⟩ stanovnik Istre; **istrijánstvo** *sr fam.*, *v.* istarstvo
✧ *lat.* Histria

**istrabùnjati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* istrabùnjao⟩ reći trabunjajući (sve ili ono što nije trebalo reći)
✧ IS- + *v.* trabunjati

**ìstračati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstračān⟩ *razg.* prenijeti trač; izbrbljati, oklevetati
✧ IS- + *v.* tračati, tračati

**ȉstrājan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩, *v.* ustrajan
✧ IS- + *v.* trajati

**istrážiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìstrāžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstrāžen⟩ **1.** (što) **a.** primjenom određene metode uočiti, izmjeriti, popisati itd. svojstva čega [~ *svojstva štetnih plinova*] **b.** putovanjem, stručnom ekskurzijom, ekspedicijom i sl. prikupiti željene podatke o nekom kraju [~ *Plitvička jezera*] **2.** (koga, što) (+ *srp.*) istrijebiti narod ili ljude druge vjere; provesti istragu, *usp.* istraga (2) **//ȉstraga** *ž* ⟨D L -azi⟩ **1.** u kaznenom postupku pripremna faza prikupljanja dokaza koju provodi sud na zahtjev javnog tužitelja **2.** *pov. jez. knjiž.* uništenje, istrebljenje (o ljudima i narodima); **ìstrāženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je istraženo; **istràžitelj** *m* službenik koji vodi istragu; isljednik; **istràžiteljskī** *prid.* koji se odnosi na istražitelje; **istražìvāč** *m* ⟨G istraživáča⟩ **1.** onaj koji se bavi istraživanjem dalekih zemalja i neistraženih krajeva **2.** onaj koji istražuje i proučava radi stjecanja novih znanja i spoznaja [*znanstveni* ~]; istraživalac; **istraživàčica** *ž*, *v.* istraživač; **istraživàčičin** *prid.* koji pripada istraživačici; **istražìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na istraživače i istraživanje [~ *rad*]; **istražìvalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩, *v.* istraživač (2); **istražìvalačkī** *prid.* koji se odnosi na istraživaoca i istraživaoce; **istražívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* istraživati **2.** ukupnost radnji koje kao prethodne ili fundamentalne pridonose prikupljanju novih činjenica i nastoje pružiti odgovore na postavljena pitanja [*znanstveno* ~; ~ *na terenu*; *geološko* ~; *geografsko* ~]; **istražívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istràžujēm, *pril. sad.* istràžujūći, *gl. im.* -ānje⟩ tragati za novim činjenicama i metodama rada i proučavati radi stjecanja novih znanja i spoznaja; **istràživōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može istražiti, mogućnost da se spozna ili upozna istraživanjem, *opr.* neistraživost; **ȉstražn|ī** *prid.* koji se odnosi na istragu i postupak u istrazi [~*i postupak*; ~*i sudac*] △ ~**o bušenje** postupak za utvrđivanje postojanja, položaja i oblika podzemnih ležišta mineralnih sirovina, njihove količine i kvalitete
✧ IS- + *v.* tražiti

**istrebljívati**, *v.* istrijebiti

**istrenírati se** *svrš.* ⟨*prez.* istrènīrām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* istrènīrān⟩ steći naviku treniranjem
✧ IS- + *v.* trener, trenirati

**ìstrēsti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* istrésēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* istrési, *prid. trp.* istrèsen⟩ **1.** tresući izbaciti, izasuti iz čega **2.** tresući očistiti od prašine [~ *tepih*] **3.** ispiti nadušak **4.** (se) naglo sve izgovoriti [~ *se (na koga)* s mnogo riječi, ljutitim tonom i sl. usmjeriti na koga svoju srdžbu, svašta mu izgovoriti; iskaliti se] **// istrésati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstrēsām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istresti
✧ IS- + *v.* tres, tresti

**istrežnjénje**, *v.* istrijezniti se

**ìstrgati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstrgnūt⟩ trganjem poderati, trganjem iskidati u komade; rastrgati **// ìstrgnuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm (se), *imp.* ìstrgni (se), *prid. rad.* ìstrgnuo/ìstrgao/ìstrgla (se) *ž*⟩ **1.** (što) naglim pokretom iščupati što iz čega **2.** (se) osloboditi se čega, oteti se utjecaju, izmaknuti se ovisnosti o čemu [~ *se iz droge*]; **ìstržak** *m* ⟨G -rška, N *mn* -ršci⟩ *pejor.* ono što je kao manje vrijedno doslovno istrgnuto iz neke suvisle cjeline [~ *iz dnevničkih zapisa*]
✧ IS- + *v.* trgati

**istrijébiti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìstrijēbīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstrijēbljen⟩ **1.** trijebeći uništiti [~ *od nametnika*] **2.** uništiti, iskorijeniti (o ljudima, narodima) **// istrèbitelj** *m*, *v.* istrebljivač; **istreblјìvāč** *m* ⟨G istrebljiváča⟩ onaj koji istrebljuje; istrebitelj; **istrebljivàčica** *ž*, *v.* istrebljivač; **istrebljìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na istrebljivače; **istrebljìvāčki** *pril.* kao istrebljivač, na način istrebljivača; **istrebljívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istrèbljujēm, *pril. sad.* istrèbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istrijebiti
✧ IS- + *v.* trijebiti

**istrijézniti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìstrijēznīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìstrijēžnjen, *gl. im.* istrežnjénje⟩ doći sebi poslije pijanstva, po-

stati trijezan; rastrijezniti se, otrijezniti se // **istrežnjénj|e** *sr* ⟨*gl. im.*⟩, *v.* istrijezniti se [*došlo je (kada dođe itd.) do ~a* kad se duhovi smire, kad se sruše iluzije itd.]; **istrežnjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* istrèžnjujēm se, *pril. sad.* istrèžnjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istrijezniti se

✧ IS- + *v.* trezven, trijezniti se

**Istr̀ioti** *m mn*, *v.* Istroromani // **istr̀iotskī** *prid.*, *v.* istroromanski

**istŕljati** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìstr̄ljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstr̄ljān⟩, *v.* trljati // **ìstr̄ti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìstrēm (se), *pril. pr.* ìstr̄vši (se), *prid. trp.* ȉstr̄t⟩, *v.* istrljati

✧ IS- + *v.* trljati

**Istrorománi** *m mn pov.. etn.* autohtoni romanski stanovnici Istre; Istrioti // **istroròmānskī** (**istr̀iotskī**)*prid.* koji se odnosi na Istroromane △ ~ ***jezik*** *lingv.* autohtoni jezik romanskog stanovništva Istre, još se govori u okolici Rovinja

✧ *v.* Istra + *v.* Romani

**Istrorumúnji** *m mn* ⟨N Istrorùmūnj, G Istrorumúnja⟩ *etn.* potomci balkanskih Vlaha koji žive u Istri; Ćići // **istrorùmūnjskī** *prid.* koji se odnosi na Istrorumunje △ ~ ***jezik*** *lingv.* romanski jezik vrlo blizak rumunjskome, govori se još u nekim selima na Ćićariji

✧ *v.* Istra + *v.* Rumunjska, Rumunj

**istròšiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìstrošīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìstrošen⟩ **1.** (što) dovesti što upotrebom do dotrajalosti; potrošiti **2.** (se) **a.** potrošiti vrlo mnogo novca **b.** potrošiti mnogo snage i energije; iscrpiti se // **ìstrošen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** dotrajao, koji više ne radi, nije dobar, koji je upotrebom doveden do kraja vijeka trajanja **2.** *pren.* onaj koji više nema snage ni svježine (o osobama); oronuo; **ìstrošenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je istrošeno ili onoga koji je istrošen

✧ IS- + *v.* trošiti

**istr̀pati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉstrpān⟩ izbaciti što je bilo utrpano, *usp.* trpati // **istrpávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istr̀pāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istrpati

✧ IS- + *v.* trpati

**istrúgati** *svrš.* ⟨*prez.* ìstrūžēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìstrūgān⟩ struganjem ukloniti, očistiti stružući, *usp.* strugati

✧ IS- + *v.* strugati

**ȉstruliti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ìstrulio⟩ propasti od truljenja, *usp.* truliti

✧ IS- + *v.* truliti

**ȉstrunuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìstrunēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* ìstrunuo⟩, *v.* istruliti

**istrúsiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìstrūsīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstrūšen⟩ *žarg.* najednom ispiti; iskapiti

✧ IS- + *v.* trus, trusiti

**ȉstržak**, *v.* istrgati

**ìstūći** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* istúčem, *pril. pr.* ìstūkāvši, *prid. trp.* istùčen⟩ dati mnogo udaraca [~ *dijete*]; nalupati, stući

✧ IS- + *v.* tući

**istúpati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstūpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istupiti[1] // **ìstup** *m* riječ, izjava pred većim brojem ljudi ili pred javnošću; **istúpiti**[1] *svrš.* ⟨*prez.* ìstūpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* istúpio⟩ **1.** (∅) **a.** izaći jedan korak iz reda (o vojnicima itd.) **b.** govoriti, izjaviti što u čije ime **2.** (iz čega) izaći iz neke organizacije, iščlaniti se, prestati biti član [~ *iz stranke*]; **ìstupnica** *ž* obrazac, dokument kojim se potvrđuje istupanje iz članstva

✧ IS- + *v.* stupa, stupati

**istúpiti**[2] (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìstūpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìstūpljen⟩ učiniti što tupim // **istupljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* istùpljujēm, *pril. sad.* istùpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istupiti[2]

✧ IS- + *v.* tup, tupiti

**ìsturiti** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsturen⟩ **1.** pomaknuti naprijed dio tijela; istaknuti, izbaciti [~ *prsa*] **2.** *razg.* proviriti, izviriti [~ *glavu kroz prozor*] **3.** poslati daleko naprijed; detaširati [~ *vojne jedinice*; ~ *napadača*, *sport*] // **istúrati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìstūrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isturiti

✧ IS- + *v.* turiti

**istuširati** *svrš.* ⟨*prez.* istùšīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* istùšīrān⟩, *v.* tuširati[1]

✧ IS- + *v.* tuš[1], tuširati

**istùtnjiti se** (**istùtnjati se**) *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* istùtnjio se⟩ tutnjavom, vikom, grdnjama iskaliti bijes; izbjesnjeti se // **istutnjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* istùtnjujēm se, *pril. sad.* istùtnjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* istutnjiti se

✧ IS- + *v.* tutnjiti

**Istvánffy** (*izg.* Ȉštvanfi), **Miklós** (1538–1615), ugarski državnik i povjesničar; zbog zasluga za razvoj ugarske historiografije prozvan »ugarskim Livijem«; u njegovim se djelima nalaze brojni podaci za hrv. i srp. povijest,

posebno pisao o hrv.-slov. Seljačkoj buni 1573.

**isúkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsūčēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìsūkān⟩ izvaditi iz korica [~ *mač ili sablju*]

✧ IZ- + *v.* sukati

**Ìsukrst** *m*, *v.* Isus

**Ìsus** *m kršć.* osnivač kršćanstva, prema kršćanskom učenju Sin Božji; prema islamskom učenju Božji poslanik; Isus iz Nazareta; njegov život, poslanstvo, nauk, raspeće i uskrsnuće opisani u četiri evanđelja; Mesija, Jaganjac Božji, Sin čovječji, Otkupitelj, Spasitelj, Gospodin, Učitelj, Kralj, Pastir, Sudac, Jesus, Jezus, Jezuš, Isukrst, Krist △ ***hvaljen ~ (i Marija)*** **1.** pozdrav u katolika **2.** *pov.* pozdrav u seoskim sredinama ob. upućen nepoznatim ljudima ili školskom učitelju // **Ìsusov** *prid.* koji pripada Isusu △ ***~e godine*** dob o. 33. godine, životna dob u kojoj je Isus razapet

✧ *lat.* Iesus ← *grč.* Iēsoús ← *hebr.* Yeshua (yĕhōšūa'): Jahve je spas ≃ *arap.* Issa

**ìsusōvci** *m* ⟨N ìsusovac, G -ōvca, G *mn* -ōvācā⟩ Družba Isusova, Isusovački red (1540. osnovao ga Ignacije Loyola, *v.*); u hrv. krajevima u 17. i 18. st. promotori umjetnosti (prenose i promiču barok), prosvjetitelji (škole, javne gimnazije i prvo Sveučilište u Zagrebu), sastavili prve gramatike i rječnike hrv. jezika, *usp.* jezuit // **ìsusovačkī** *prid.* koji se odnosi na isusovce; **ìsusovački** *pril.* kao isusovac, na način isusovaca

✧ prema Isusu, *v.*

**isúšiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìsūšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìsūšen⟩ učiniti suhim, ukloniti vodu ili vlagu (u močvarnim područjima i močvarama, u podvodnom tlu) // **isušìvāč** *m* ⟨G isušiváča⟩ sprava ili uređaj koji isušuje, koji npr. zrak ili tlo dovodi do željene suhoće i oslobađa od suvišne vlage; **isušívānje** *sr* proces odvodnjavanja kojim se velika močvarna područja ili blata pretvaraju u plodno poljoprivredno tlo [~ *Bokanjačkog blata*]; **isušívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* isùšujēm, *pril. sad.* isùšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* isušiti

✧ IS- + *v.* suh, sušiti

**ìsūti** (što, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* ˋispēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* ˋisuo, *prid. trp.* ˋisūt⟩ učiniti da naginjanjem izađe iz posude ono što se sipa, što je sipko, *opr.* usuti

✧ * IZ- + *suti ← *supti ≃ *v.* sipati

**išamàrati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìšamarān⟩ dati mnogo šamara, pljusaka

✧ IZ- + *v.* šamar, šamarati

**išárati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìšārām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìšārān⟩ **1.** ukrasiti šarama **2.** površinu nečitljivo ispisati ili prekriti nesuvislim znakovima ili crtarijama

✧ IZ- + *v.* šara, šarati

**išáret** *m reg.* **1.** izražavanje grimasama i gestama, gestikulacija **2.** neodređen, instinktivan osjećaj da se nešto može dogoditi; predosjećanje, slutnja, znak

✧ *tur.* iaret ← *arap.* iārä

**ˋiščačkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìščačkān⟩ **1.** ukloniti, izvaditi čačkajući **2.** *pren. razg.* brižljivim traženjem uspjeti saznati neku dotada skrivanu činjenicu, iščeprkati // **iščačkávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iščàčkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iščačkati

✧ IZ- + *v.* čačkati

**iščàhuriti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* iščàhuren⟩ **1.** izleći se iz čahure, izaći iz čahure **2.** *pren.* nastati (od čega), pojaviti se (o čemu što nije bilo vidljivo, što se nije očekivalo) // **iščahurívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iščahùrujēm se, *pril. sad.* iščahùrujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iščahuriti se

✧ IZ- + *v.* čahura, čahuriti se

**ˋiščašiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìščašen, *gl. im.* iščašénje⟩ izbaciti iz čašice, pomaknuti iz zgloba [~ *nogu*] // **ˋiščašen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je pomaknut u zglobu **2.** *pren.* koji nije kako treba, s kojim nije sve u redu (o osobama); pomaknut; otkačen; **ˋiščašenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iščašeno ili onoga koji je iščašen; **iščašènjāk** *m* ⟨G iščašenjáka, N *mn* iščašenjáci⟩ *razg.* onaj koji je u ponašanju i reagiranju izvan normalnoga, koji je duševno iščašen, koji je pomaknut, čudak, onaj koji je udaren; **iščašénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* iščašiti **2.** *v.* lukacija

✧ IZ- + *v.* čaša

**iščekívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* iščèkujēm, *pril. sad.* iščèkujūći, *prid. trp.* iščèkīvān, *gl. im.* -ānje⟩ dugo čekati čiji dolazak, željno i nestrpljivo čekati

✧ IZ- + *v.* čekati

**iščepȑkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋiščeprkān⟩ **1.** izvaditi čeprkajući iz

zemlje, pijeska i sl., *usp.* čeprkati **2.** *pren. razg.* saznati neki podatak ili činjenicu raspitivanjem, strpljivim traženjem, prebiranjem po podacima ili sumnjama; iščačkati

✧ IS- + *v.* čeprkati

**ȉščetkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋiščetkān⟩ očistiti četkom, *usp.* četkati

✧ IS- + *v.* četka, četkati

**ȉščeznuti** *svrš.* ⟨*prez.* ȉščeznēm, *pril. pr.* -zāvši, *imp.* ȉščezni, *prid. rad.* ȉščeznuo/ȉščezao/ȉščezla *ž*, *gl. im.* iščeznúće⟩ nestati s pogleda nečujno, nestati gubeći se u obrisu // **iščezávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iščèzāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iščeznuti; **iščeznúće** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* iščeznuti **2.** ukupnost događanja kad što iščezne, kad se izgubi, kad nestane

**iščíliti** *svrš.* ⟨*prez.* ȉščīlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* iščílio⟩ *razg.* **1. a.** izvjetriti **b.** nestati u prženju ili kuhanju **2.** *pren.* izgubiti se, izgubiti snagu (o pojmovima) // **iščíljeti** *svrš.* ⟨*prez.* ȉščīlīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* ȉščīljen⟩, *v.* iščiliti

✧ IS- + *v.* čiljeti

**ȉščistiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iščišćen⟩ čisteći izbaciti, ukloniti

✧ IS- + *v.* čist, čistiti

**iščȉtati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋiščitān⟩ dokraja pročitati, pročitati pomažući se čime (o tehničkoj radnji koja savladava tekst) [~ *slovo po slovo*] // **iščitávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iščìtāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iščitati

✧ IS- + *v.* čitati

**ȉščlaniti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ȉščlanjen⟩ svojom voljom prestati biti član neke organizacije, kluba itd., prekinuti svoje članstvo, *opr.* učlaniti (se) // **ȉščlaniti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -njujūći⟩ izbaciti koga, ispisati koga iz popisa članova; **iščlanjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iščlànjujēm se, *pril. sad.* iščlànjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iščlaniti se

✧ IZ- + *v.* član

**iščuđávati se** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iščùđāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ napadno pokazivati čuđenje, izigravati nerazumijevanje i iznenađenost, neiskreno se čuditi, čuditi se mnogo više nego što povod traži [~ *stalno*] // **iščuđívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iščùđujēm se, *pril. sad.* iščùđujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iščuđavati se

✧ IZ- + *v.* čudo, čuditi se

**iščȕpati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ˋiščupān⟩ **1. a.** čupanjem izvući iz čega, *usp.* čupati **b.** *pren.* pronaći ono što je neočekivano [*gdje je samo iščupao taj podatak*] **2.** (se) *pren.* izvući se iz čega uz napor; osloboditi se

✧ IZ- + *v.* čupati

**ȉšćuškati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉščuškān⟩ dati kome više ćušaka za redom

✧ IS- + *v.* ćuška, ćuškati

**išèmpjati** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋišempjān⟩ *reg.* **1.** zaludjeti koga **2.** (se) zanijeti se preko mjere čime do smiješnosti ili gluposti

✧ IZ- + *v.* šempijo

**išétati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ȉšētām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ȉšētān⟩ **1.** (∅) izaći, pojaviti se odnekud, iz nekog mjesta **2.** (se) dovoljno se našetati, osjetiti ugodan umor od šetnje

✧ IZ- + *v.* šetati

**išéviti** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ȉšēvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ȉševljen⟩ *žarg. vulg.* do kraja, potpuno, do potpunog zadovoljenja obaviti spolni akt

✧ IZ- + *v.* ševiti

**ˋišibati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉšibān⟩ istući, izudarati šibom

✧ IZ- + *v.* šibati

**ˋišijās** *m*, *v.* ishijas

**ȉškolovati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -lujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉškolovān⟩ učiniti da tko završi školu, da se školuje dokraja

✧ IZ- + *v.* škola, školovati

**išlèma** (**išléma**) *ž* ⟨G *mn* išlémā⟩ *reg.* ručni vez (na odijelu zlatom, srmom ili svilom)

✧ *tur.* ileme

**išmŕkati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ȉšmr̄čēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* išmŕči, *prid. trp.* išmŕkān⟩ **1.** izbaciti sluz iz nosa **2.** *razg.* pomoću šmrka izvući, iscrpsti sadržaj; ispumpati (očistiti septičku jamu i sl.) // **išmrkávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* išmr̀kāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* išmrkati

✧ IZ- + *v.* šmrk, šmrkati

**ȉšpān** *m pov.* nadzornik kmetova, odnosno seljaka; gospodarski činovnik na feudalnom imanju

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Išpánović** (Baranja)

✧ *mađ.* ispán, *v.* špan, žùpan

**ȉšpārtati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid.*

*trp.* ìšpārtān⟩ išarati, napraviti okomite i vodoravne crte (ob. nalik na križaljku)
✧ IZ- + *v.* špartati

**ìšpotati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìšpotān⟩ *reg.* izgrditi
✧ IZ- + *v.* špotati

**ȉšta** *prid. zam.* za stvari ⟨G ȉčega, D L ȉčemu, I ȉčīm⟩ **1.** bar nešto, bar što, bar malo, imalo [*bolje ~ nego ništa*] **2.** u rečenicama s niječnom konstrukcijom [*nema izgleda da se ~ postigne*]
✧ *v.* i + *v.* što

**Ȉštar** *m mit. rel.* mezopotamska božica ljubavi i rata; štovali je Babilonci i Asirci; personificirana kao legendarna kraljica Semiramida, *usp.* Inana

**ìštekati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìštekān⟩ *reg.* **1.** prekinuti dovod električne struje, izvaditi utičnicu; isključiti **2.** (se) *žarg.* ne sudjelovati u nečemu (razgovoru i sl.) isključiti se, ne htjeti se usredotočiti na što // **ištekávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ištèkāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ištekati
✧ IZ- + *v.* šteker, štekati

**ištípati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìštīpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìštīpān⟩ mnogo puta uštipnuti (ob. osobu), *usp.* štipati // **ì štīpanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ištipan
✧ IZ- + *v.* štipati

**ištr̀cati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìštr̄cām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìštr̄cān⟩ štrcanjem izbaciti tekućinu, *usp.* štrcati // **ištrcávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ištr̀cāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ištrcati
✧ IZ- + *v.* štrcati

**Ȉštvān** m. os. ime (*mađ.* podrijetla, *v.* Stjepan); *hip.*: **Pȉšta** ◊ *pr.*: **Ȉštvān** (130, Koprivnica), **Ȉštvanek** (Vrbovec), **Ȉštvānfi** (Beli Manastir), **Ȉštvanić** (450, Zagreb, Prigorje), **Ištvánović** (300, Podravina), **Pȉšta**, **Pȉštalek**
✧ *mađ.* István

**-IT**, **-ITA** zadnji dio riječi koji označava **1.** imenice, ob. osobe povezane s mjestom, plemenom, vodstvom, doktrinom, sustavom i sl. [*erudit(a) izraelit*; *kozmopolit(a)*] **2.** minerale i fosile [*amonit*; *antracit*] **3.** eksplozive [*dinamit*] **4.** kemijske spojeve, ob. soli i kiseline [*sulfit*; *fosfit*] **5.** farmaceutske i komercijalne proizvode [*vulkanit*; *lesonit*] **6.** člana ili komponentu nekog dijela tijela [*somit*]
✧ *lat.* -ita ← *grč.* itòs; u nekim slučajevima *fr.* -ite, *njem.* -it

**Íta** ž. os. ime, *hip.* od *v.* Judita

**itacìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *lingv.* zamjena nekih starogrčkih samoglasnika i diftonga samoglasnikom »i« u novogrčkom jeziku [*Helen – Elin*; *helenski – jelinski*]
✧ *njem.* Itazismus ≃ prema *ngrč.* izgovoru H (eta)

**Ìtaka** *ž geogr.* otok u Jonskom moru, 94 km$^2$, o. 9000 stan., u Homerovoj *Odiseji* domovina Odisejeva u koju se vraća nakon Trojanskog rata, svladavajući brojne opasnosti // **ìtačkī** *prid.* koji se odnosi na Itaku

**Ìtal** *m mit.* sin junaka Telegona i njegove žene Penelope; po njemu je Italija dobila ime (u grčkim mitovima junak – eponim Italije)
✧ *lat.* Italus ← *grč.*

**Ìtala** *ž* stari latinski prijevod *Biblije*, nastao prije Jeronimove *Vulgate*

**italic** *m* (*izg.* itèlik, ob. itàlik) **1.** *v.* italik **2.** *inform.* naredba u računalnim programima za prikaz ukošenih slova, *usp.* bold (**2**)
✧ *engl.*

**Ìtālija** *ž geogr.* država u *J* Europi, okružena Ligurskim, Tirenskim, Jadranskim i Jonskim morem, 301.277 km$^2$, 57,5 mil. stan. (1989), glavni grad Rim // **Itàlici** *m mn* skupina indoeuropskih naroda, prastanovnika Italije; **ìtalskī** *prid.* **1.** ono što se odnosi na ukupnost pojava, naroda i jezika u starijim i prednacionalnim razdobljima povijesti na Apeninskom poluotoku **2.** koji pripada, koji se odnosi na zemlje današnje Italije, ob. kad se spominju nekadašnje države toga područja Venecija, Genova itd.; talijanski △ ~ ***jezici*** *lingv.* grana indoeuropske porodice jezika, obuhvaća latinski, faliskički, oskički, umbrijski i neke druge jezike; **Talìjān** *m* (**Talìjānka** *ž*) ⟨G Talijána⟩ **1.** pripadnik talijanskog naroda **2.** (talijan) oblik peciva od bijeloga brašna; **Talijánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G Talìjānācā⟩ *razg. zast.* Talijan; **Talijànčić** *m dem.* od Talijan, ob. podrugljivo, ironično; **Talijànčin|a** *m* (*ž*) *augm.* od Talijan [*taj ~a*; *te ~e*]; **talijànistica** *ž*, *v.* talijanist; **talijanizírati** *dv.* ⟨*prez.* talijanìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ob. silom nametnuti talijanski jezik, kulturu, običaje; **talijànāš** *m* ⟨G talijanáša⟩ *pov.* onaj koji je u politici sklon prevlasti Talijana ili talijanskog jezika (u strukturama vlasti u Dalmaciji i Istri);

**talijanàšica** *ž*, *v.* talijanaš; **talijanàšičin** *prid.* koji pripada talijanašici; **talijànist** *m* onaj koji se stručno bavi talijanistikom (proučava, studira itd.), *usp.* romanist; **talijanìstičkī** *prid.* koji se odnosi na talijanistiku i talijaniste; **talijanìstički** *pril.* kao talijanist, na način talijanista; **talijanìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ proučavanje talijanskog jezika, književnosti i kulture; **talijànistkinja** (**talijànistica**) *ž*, *v.* talijanist; **talijanizácija** *ž* **1.** čin talijaniziranja **2.** stanje onoga koji je talijaniziran ili onoga što je talijanizirano [*njegova* ~ **a.** on talijanizira **b.** on je talijaniziran]; **talijanìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *lingv.* riječ ili druga prepoznatljiva jezična jedinica preuzeta iz talijanskog jezika u drugi jezik; **talìjānka** *ž* ⟨D L -i⟩ *bot.* vrsta pšenice i vrsta šljiva; **talìjānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Italiju, koji pripada Talijanima i Italiji △ ~***a čizma*** *žarg.* Apeninski poluotok, *v.* apeninski △; ~***a kancona*** *glazb.* naziv za popularne talijanske melodije; ~***a partija*** *šah* najstarije poznato šahovsko otvaranje (poznato još u 15. st.); ~***a uvertira*** *glazb.* instrumentalna operna predigra koja se razvila u napuljskoj opernoj školi krajem 17. st.; ~***e karte*** garnitura karata (kupe, špade, baštoni, dinari) kakvima se igra u primorskom pojasu, *usp.* briškula, trešeta; ~***i biljar*** igra sa 2 kugle, jednim bulinom i 5 čunjeva, sudjeluju 2 igrača; ~***i gonič***, *v.* segugio; ~***i hrt***, ~***i mastiv***, ~***i ovčar***, ~***i ptičar***, ~***i špic*** *kinol.* vrste pasa; **talìjānski** *pril.* kao Talijani, na način Talijana; **talijánstvo** *sr* osjećaj pripadnosti talijanskom narodu; **talijánština** *ž pejor.* **1.** svojstva Talijana i Italije **2.** talijanski jezik

◈ *pr.* (etnonimi i etnici): **Talìan** (Virovitica, Zagreb), **Talìjan** (Rijeka, Baranja, Đurđevac), **Talijánac** (Zagreb, *I* Slavonija), **Talijànčić** (Makarska, Split)

✧ prema grčkom junaku Italu, *v.*

**itàlik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *tisk.* tip slova, kurziv

✧ *engl.* italic: talijanska slova ← *lat.* italicus

**italòfīl** *m* ⟨G italofíla⟩ onaj koji voli, simpatizira Talijane i sve što je talijansko

✧ *v.* Ital(ija) + -FIL

**italòfōb** *m* ⟨G italofóba⟩ onaj koji mrzi Talijane i ne podnosi ono što je talijansko

✧ *v.* Ital(ija) + -FOB

**itd.** *krat.* »i tako dalje«

**itekàk|av** *prid.* izražen u najvećoj ili vrlo velikoj mjeri, vrlo tipičan ili pun odlika u vrsti [~*av momak*; ~*va zarada*; ~*av pothvat*], *usp.* kakav

✧ *v.* i + *v.* te + *v.* kakav

**itekàko** *pril.* **1.** veoma, vrlo **2.** (∅) u dijaloškoj situaciji potvrđuje riječi sugovornika i naglašava da se nešto ostvaruje ili ima svojstva u najvećoj mjeri [A: *To je težak posao* B: ~] **3.** (uz drugu riječ, ob. nominativ ili glagol) u dijaloškoj situaciji ili u monološkom izlaganju naglašava svojstvo u najvećoj mjeri [*to je* ~ *težak posao*; *on se* ~ *namučio*]; još koliko

✧ *v.* i + *v.* te + *v.* kako

**itekòlik** *prid.* ⟨*odr.* itekolìkī⟩ pojačano, u zn. neodređeno velike količine [~*i su se pokvarili*; ~*i su samo došli*; ~*i su to saznali*], *usp.* koliki (II) // **itekolìkō** *pril.* (pojačano) mnogo, vrlo mnogo [~ *njih se pokvarilo*; ~ *ih je (samo) saznalo*], *usp.* itekolik, koliki (II)

✧ *v.* i + *v.* te + *v.* koliki

**item** (*izg.* ˋìtem) *pril.* **1.** na isti način; također **2.** isto tako, nadalje

✧ *lat.*

**ˋìteratīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se ponovno, opet ponavlja, opetuje △ ~***ni glagoli*** *gram.* učestali glagoli, glagoli koji označavaju ponavljanje i učestalost radnje (potrčavati, preskakivati); ~***na metoda*** *sport* usavršavanje ideomotornih struktura uzastopnim ponavljanjem // **iterácija** *ž* **1.** ponavljanje radnje; obnavljanje, opetovanje **2.** *mat.* uzastopno izvođenje nekog postupka, tako da se pri svakom izvođenju primjenjuju rezultati iz prethodnog; **iterácījskī** *prid.* koji se odnosi na iteraciju; **ˋìteratīv** *m gram.* glagolski vid koji označava učestalu radnju

✧ *lat.* iterativus

**ìtērbij** *m kem.* element iz grupe rijetkih elemenata, metala (simbol Yb, atomski broj 70)

✧ *nlat.* yterbium, po švedskom gradu Ytterbyju gdje je pronađen

**itifàlik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *jez. knjiž.* starogrčki stih u faličkim obrednim pjesmama

✧ *grč.* ithyphallikós ≃ ithýs: ravan, podignut + phallós: falus

**itìkād** *m* ⟨G itikáda⟩ *isl.* **1.** uvjerenost u Božje postojanje **2.** dogma **3.** dogmatika

✧ *tur.* ← *arap.* ʼiʽtiqād

**itinèrār** (**itinèrārīj**) *m* ⟨G itinerára⟩ **1.** putni vodič s geografskom kartom i potrebnim podacima **2.** razrađeni plan putovanja

✧ *lat.* itinerarium

**-ITIS** kao drugi dio riječi znači da se radi o upalnom procesu; upala (ob. med.) [*bronhitis*]
✧ *grč.* -itis

**ìtko** *zam.* ⟨G ìkoga, D L ìkom/ìkomu, I ìkīm⟩ **1.** *neodr.* (pridjevska) u zn. dopuštanja makar jedne mogućnosti; barem tko, makar tko, bar jedan ili barem neki od svih koji bi mogli biti [*ako ~ pokuša*] **2.** u rečenicama s niječnom konstrukcijom u zn.: nitko, bilo tko [*nema izgleda da ~ dođe*]
✧ *v.* i + *v.* tko

**Ito** (*izg.* Ìto), **Hirobumi Koshaku, princ** (1841–1909), japanski političar, nekoliko puta premijer; glavna ličnost modernizacije Japana

**ȉtrīj** *m kem.* rijetki element iz III a skupine periodnog sustava, rijetka reaktivna kovina (simbol Y., atomski broj 39)
✧ *nlat.* yttrium, *v.* iterbij

**Itzamna** (*izg.* Icàmna) *mit.* vrhovni bog u Maja, ime mu znači »gušter«, prikazivan kao starac duga nosa, zaštitnik učenja i liječništva; podario ljudima pismo

**ius** (*izg.* jûs) *m pravn.* **1.** izvorno, u rimskom pravu propisi vlasti **2.** pravo, pravna znanost △ ~ ***civile*** (*izg.* ~ cívíle) građansko pravo; rimsko građansko pravo; ~ ***civitatis*** (*izg.* ~ civitátis) državno pravo; ~ ***cogens*** (*izg.* ~ kôgens) prisilno, prinudno pravo (npr. ustavno pravo, bračno pravo, kazneno pravo), *opr.* ~ ***dispositivum***; ~ ***controversum*** (*izg.* ~ kontrovèrsum) sporno pravo, pravo čiji temelj ili sadržaj nije pouzdano utvrđen; ~ ***criminale*** (*izg.* ~ kriminále) kazneno pravo; ~ ***dispositivum*** (*izg.* ~ dispozitívum) pravo podložno dogovoru, *usp.* dispozitivno pravo, *v.* dispozitivan △, *opr.* ~ ***cogens***; ~ ***feudale*** (*izg.* ~ feudále) feudalno pravo; ~ ***gentium*** (*izg.* ~ gȅncium) pravo koje se u antičkom Rimu primjenjivalo na stanovnike rimske države koji nisu bili punopravni rimski građani; ~ ***gladii*** (*izg.* ~ glàdii) *pov.* u srednjem vijeku pravo plemstva i gradova da sude o životu i smrti svojih podanika; ~ ***hereditarium*** (*izg.* ~ hereditárium) nasljedno pravo; ~ ***immunitatis*** (*izg.* ~ imunitátis) pravo na nepovredivost, određene povlastice i izuzeća; imunitet; ~ ***militare*** (*izg.* ~ militáre) vojno pravo; ~ ***non scriptum*** (*izg.* ~ nôn skrȋptum) nepisano, običajno pravo; ~ ***primae (noctis)*** (*izg.* ~ prîme nòktis) *pov.* pravo prve bračne noći (navodno pravo feudalaca u srednjem vijeku da provede prvu noć s mladenkom kmeta); ~ ***primogeniturae*** (*izg.* ~ primogenitúre) pravo prvorodstva (tj. prvorođenoga, najstarijeg sina); ~ ***publicum*** (*izg.* ~ pûblikum) javno pravo; ~ ***Romanum*** (*izg.* ~ Románum) rimsko pravo; ~ ***sanguinis*** (*izg.* ~ sàngvinis) pravo krvi (načelo po kojem se državljanstvo neke osobe određuje prema državljanstvu roditelja), *opr.* ~ ***soli***; ~ ***soli*** (*izg.* ~ sòli) pravo tla (zemlje), način stjecanja državljanstva rođenjem na teritoriju neke zemlje, *opr.* ~ ***sanguinis***; ~ ***successionis*** (*izg.* ~ sukcesiónis) pravo na nasljedstvo; ~ ***vitae necisque*** (*izg.* ~ vîte necìskve) pravo života i smrti (vrhovna vladarska vlast)
✧ *lat.* ius

**iusto tempore** (*izg.* jùsto tèmpore) *pril. term.* u pravo vrijeme, pravovremeno, pravodobno
✧ *lat.*

**íva** *ž bot.* **1.** vrsta vrbe (*Salix caprea*) **2.** zeljasta ljekovita biljka iz porodice *Labiatae*; skrečnik, puzava ivica △ ***crljena*** ~, *v.* vrbica // **ìvīk** *m* ⟨G ivíka, N *mn* ivíci⟩ šumarak ivina drveća; **ìvov** *prid.* **1.** koji se odnosi na ivu [*~a šuma*] **2.** koji je od ivovine; **ìvovina** *ž* ivino drvo
✧ *prasl.* *iva (*rus.* íva, *polj.* iwa), *lit.* ieva: pasjakovina ← *ie.* $^*h_1eyweh_2$ $^*h_1oyweh_2$ (*grč.* óa, *njem.* Eibe: tisa)

**ìvān** (**ȉvān**) *m* ⟨G ivána⟩ *arhit.* monumentalan portal u obliku duboke nadsvođene niše u islamskoj arhitekturi
✧ *arap.* liwān

**Ìvan 1.** *v.* ◈ **2.** (Giovanni) ime 23 papa, (João) 6 portugalskih kraljeva (15–19. st.), (Jan) 3 poljska kralja (15–17. st.), (Jan) 1 češkog kralja (14. st.), 6 ruskih careva (14–18. st.), dva bugarska cara (12. i 13. st.), (Yves) 6 nadvojvoda Bretagne (13–16. st.), 1 nadvojvoda Burgundije (15. st.), 8 bizantskih careva (12–15. st.), (Jean) 2 francuska kralja (14. st.), (Hans) 1 dansko-norveško-švedskog kralja (15–16. st.), 1 mađarskog kralja (Janoš Zapoljski, 1526–1540), (Johann) 1 saskog kralja (19. st.) **3. I** (1807–1873), saski kralj (od 1854); sudjelovao u francusko-pruskom ratu 1870–1871; preveo Danteovu *Božanstvenu komediju* **4. II Dobri** (1319–1364), francuski kralj (od 1350); nesposoban i svojeglav vladar, zbog rasipnosti kontrolu nad ubiranjem i trošenjem ubranog poreza preuzeli staleži **5. II Komnen** (**Dobri**)

(1088–1143), bizantski car (od 1118); porazio Srbe i oduzeo Mađarima Beograd (1128) **6. III** (1502–1557), portugalski kralj (od 1521), uveo inkviziciju 1531; za njegova vladanja portugalska država imala najšire područje **7. IV** papa (640–642), otkupljivao Romane koje su Slaveni zarobili u Dalmaciji i Istri, prenio relikvije solinskih mučenika u Rim **8. IV Vasiljevič Grozni** (1530–1584), ruski car (od 1547), veliki reformator i kruti autokrat; učvrstio centraliziranu državnu upravu i ograničio ovlasti plemstva te pogoršao položaj kmetova; okrutno obračunao s boljarima; organizirao prvu regularnu vojsku (strijelci) **9. VIII** papa (878–882), intenzivno korespondirao s hrv. knezovima, blagoslovio kneza Branimira i njegov narod **10. X** papa (914–928), odobrio saziv splitskih sabora 925. i 927–928. te priznao Tomislava za hrv. kralja **11. XXIII** (1881–1963), papa (od 1958), nastoji otvoriti crkvu prema svijetu (II vatikanski koncil) **12. Arhiđakon Gorički** (o.1280–o.1353), povijesno-pravni pisac; drži se da je sastavio statute zagrebačkog Kaptola, važne za hrv. povijest 14. st. **13. bez Zemlje** (1167–1216), engleski kralj, pokušao oteti krunu bratu Rikardu I Lavljeg Srca dok je ovaj bio u 3. križarskom ratu, nakon pobune feudalaca 1215. potpisao *Magnu Chartu* kojom se ograničava kraljevska vlast **14. Damascenski** (o.675–750), grčki crkveni otac, protivnik ikonoklazma (legenda/roman *Barlaam i Jozafat*) **15. Danilovič Kalita** (?–1340), moskovski knez (od 1325), pod njim je Moskva preuzela primat među ruskim kneževinama **16. Đakon** (sredina 10. st.–poslije 1008), mletački kroničar, napisao *Cronicum venetum* u kojoj opisuje događaje do 1008; važan izvor za proučavanje povijesti Hrvata i njihova odnosa s Venecijom u to doba **17. Evanđelist, Sv.** galilejski ribar, najmiliji Isusov učenik, apostol, evanđelist (pripisuje mu se četvrto *Evanđelje*, tri poslanice i knjiga *Otkrovenja – Apokalipsa*); ikonografski mu je simbol orao **18. iz Kastva** (15. st.), hrv. slikar zidnih slika (1492) u mekom gotičkom stilu u crkvi Sv. Trojstva u Hrastovlju (Istra) **19. Jakovljev (Giovanni di Giacomo)** mletački drvorezbar, 1394. izradio korska sjedala za zadarsku franjevačku crkvu **20. Krstitelj** (o.4. pr. Kr.–28), prorok, isposnik, sveti propovjednik, učenjem i navještenjem Mesije prethodio Kristu, krstio Isusa; prvi svetac **21. Krstitelj Rabljanin** (?–1540), hrv. ljevač zvona (za crkve u Splitu, Kotoru, Koločepu, za gradski sat u Dubrovniku) i topova **22. Pavao II** (pravo ime Karol Wojtyla) (1920), papa (od 1978), velikom međunarodnom aktivnošću produbio i proširio ekumenizam II Vatikanskog koncila; snažan utjecaj na demokratska politička kretanja u Poljskoj i Istočnoj Europi; prvi papa koji je dva puta posjetio Hrvatsku **23. Primov Splićanin** (druga pol. 15. st.), graditelj i klesar, zajedno s kiparom Antoniom Rizzom izvodio 1496. ukrase na Duždevoj palači u Veneciji **24. Ravenjanin** (8–9. st.), prema tradiciji, prvi splitski biskup **25. Ravenjanin (Joannes Conversini de Ravenna)** (o.1343–1408), talijanski humanist, notar i kancelar u Dubrovniku (*Povijest Dubrovnika*) **26. Zlatousti (Hrizostom), Sv.** (344–407), carigradski patrijarh, crkveni otac (*Liturgija Sv. Ivana Zlatoustog*) **27.** (-Jan) **Sobiecki** (1629–1696), pobjednik nad Osmanskom vojskom kod Beča 1683.

♦ m. os. ime (*bibl.* podrijetla; među 3 najplodnije imenske osnove u hrv. antroponimiji); isto: *v.* **Hȃns** (← *njem.*), *v.* **Jânoš** (← *mađ.*), *v.* **Jôn** (← *rum.*), *v.* **Jòvan** (uglavnom *srp.*); *hip.*: **Đívo** (Dubrovnik), **Gjívo**, **Íco**, **Íko**, **Ȉkša** (*v.* i Ilija), **Ìpša**, **Ìvek**, **Ìveško**, **Ȉvica**, **Ívić**, **Ívo**, **Ȋvša**, **Ìvuša**, **Jànžek** (*kajkavski*), **Vânča**, **Vȁnja** (← *rus.*), **Žân** (← *tal.* Gianni), **Žánko** (Sinj), **Žúve**, **Žúvo**, **Žváne**; **Ìvana** ž. os. ime; *hip.*: **Íva**, **Ìvānka**, **Ìvānčica**, **Ȋvka**, **Vána**, **Vȁnja** (← *rus.*), **Žúva**, **Žùvica** ◊ *pr.* (bilježi se više od 300 prezimenskih likova od imena Ivan, ne uključujući inačicu Jovan; uglavnom od imena ali često i etnici): **D'Ivani** (*izg.* D'Ìvani, Hrvati u Italiji), **Džánko** (140, Dalmacija), **Džȁnković** (Dubrovnik), **Džívić** (Dubrovnik), **Džȍni** (priobalje), **Džȏnlić** (posvuda), **Džóno** (Dubrovnik), **Đȉvanović** (100, Dubrovnik), **Đívić**, **Đívo**, **Đȉvoje** (otoci *J* Dalmacije), **Gjȉvoje** (*J* Dalmacija), **Gònović**, **Ȉkāč** (170, Benkovac), **Ikadínović** (Zagreb), **Ikánović** (Labin, Dvor), **Ikásović** (Kostajnica, Banovina), **Ȉkica** (Zagora), **Ȉkić** (340, Zadar, Pula), **Ikodínović** (Split), **Ìkonić** (Primorje), **Ìkotić**, **Ìkovac** (Knin), **Ìković**, **Ȉkšić** (Kostajnica), **Ȉpsa** (Istra), **Ȉpša** (410, Zagorje), **Ȉpšāk**, **Ȉpšić** (Dubrovnik), **Ȉpšin** (Ivanić Grad), **Íva** (Kaštela, Omiš), **Ìvāci**

(Zagreb, Čakovec), **Ìvacić** (Županja), **Ivȁčević** (Čazma), **Ȉvačić** (230, Varaždin, sred. Dalacija), **Ìvačin** (Vrbovec), **Ivàčko** (Virovitica), **Ȉvadi** (Đurđevac), **Ivàdija** (Đ urđevac), **Ìvahčić** (Primorje), **Iváhović** (Čakovec), **Ìvak** (Donja Stubica), **Ȉvakić** (130, sred. Dalmacija), **Ivákоvić** (220, Ivanić Grad, Đakovo), **Ìvan** (210, sred. Dalmacija), **Ìvana** (sred. Dalmacija), **Ivánac** (500, Makarska, Zadar, Ogulin), **Ìvanagić**, **Ìvanc** (Zagreb), **Ìvāncić** (Poreč), **Ìvančāk** (Karlovac), **Ìvančān** (660, Podravina), **Ivànčec** (Vrbovec), **Ivànček** (150, Križevci), **Ivànčev** (120, Trogir), **Ivánčević** (1520, Lika), **Ìvānčić** (3900, Zagreb Istra), **Ivančíćević** (Županja), **Ivànčik** (Vinkovci), **Ìvančīn** (Podravina), **Ìvančir** (Zagorje), **Ivànčok** (Čakovec), **Ivànčov** (Našice, Varaždin), **Ìvanćān** (Makarska, Rijeka, Koprivnica), **Ivánćević** (Otočac), **Ìvānćić** (Đakovo), **Ìvānda** (330, Zagreb, Kaštela), **Ivándić** (**Ivàndīć**) (690, Makarska), **Ivàndija** (110, Đurđevac), **Ìvāndžić** (Nova Gradiška), **Ivánec** (120, Samobor, Đurđevac), **Ìvanek** (270, Zagorje), **Ivànešić** (120, Virovitica, Požega), **Ivànetić** (200, Nova Gradiška), **Ivàneža** (180, Benkovac, *S* Dalmacija), **Ìvani** (Samobor), **Ìvanić** (Đurđevac), **Ivanìček** (Dugo Selo), **Ivanìčić** (Opatija), **Ìvanić** (1090, Lika, Zagorje), **Ivànika** (Slavonija), **Ivanìnić** (Istra), **Ivanísević** (Nova Gradiška), **Ìvanīš** (520, *S* Dalmacija), **Ivaníšević** (2060, sred. i *S* Dalmacija, Lika), **Ivànišić** (140, Donji Miholjac), **Ivànišīn** (Dubrovnik), **Ìvānka** (Omiš), **Ìvānkić** (Zagreb i okolica), **Ivánko** (250, Vinkovci, Imotski), **Ivánkov** (Zadar), **Ivánkovac** (Vinkovci), **Ivánkovic** (posvuda), **Ìvānković** (3580, sred. Dalmacija), **Ivànlīć** (Slavonski Brod), **Ivànošić** (Istra), **Ivánov** (520, Zadar), **Ivánovac** (Vukovar), **Ìvanovi** (Bjelovar), **Ivánovic** (posvuda), **Ivánovič** (Ivanić Grad, Velika Gorica), **Ìvanović** (4550, Đurđevac, Kordun), **Ìvanščāk** (Samobor), **Ìvanšćāk** (Samobor), **Ìvānšić** (110, Županja), **Ìvanuš** (290, Zagreb), **Ivànuša** (240, Zagorje), **Ivanùšec** (280, Novi Marof), **Ivanúšević** (150, Samobor), **Ivànušić** (420, Velika Gorica, Lika), **Ivánjac** (Zagreb), **Ivánjak** (Petrinja), **Ivánjek** (140, Zagorje, Banovina), **Ìvanji** (Vinkovci), **Ivánjko** (320, Pregrada, Zagreb), **Ìvanjoš** (Zagreb), **Ìvardić** (Split), **Ìvas** (220, sred. i *S* Dalmacija), **Ìvasić** (85, Karlovac, Pokuplje), **Ivásović** (Zagreb, Kaštela), **Ivȁščanin** (Grubišno Polje), **Ivaščénko** (Našice), **Ìvašić** (Rijeka, Istra), **Ivášković** (100, Zagreb, Podravina), **Ivȁštanin** (Primorje), **Ivaštínović** (Novska), **Ìvašuk** (Split, Županja), **Ìvatek** (100, Zagreb), **Ìvatić** (Velika Gorica, *Z* Slavonija), **Ìvatin** (Našice), **Ivátović** (Glina), **Ìvaz** (Drniš), **Ívcević** (Vis), **Ȋvče** (Rab), **Ìvčec** (Jastrebarsko, Moslavina), **Ìvček** (180, Donja Stubica, Zagreb), **Ìvčetić** (Požega), **Ȋvčev** (Bjelovar), **Ívčevic** (Lastovo), **Ívčević** (380, sred. Dalmacija), **Ȋvčić** (250, Zadar, Rab, Banovina), **Ívčin** (Prigorje), **Íve** (priobalje), **Ìvec** (110, Novi Marof), **Ìvegeš** (Koprivnica), **Ìvek** (Varaždin), **Ìvekić** (Knin), **Ivéković** (620, Zagorje), **Ìvelić** (200, Brač, sred. Dalmacija), **Ìvelj** (Osijek), **Ìvelja** (130, Lastovo, *J* i sred. Dalmacija), **Ìveljić** (Zadar, Županja), **Ivenίšević** (Gračac), **Ivérac** (Kutina, Bjelovar), **Ivérec** (Kutina), **Ivérović** (Ivanić Grad), **Ȉvesa** (Đurđevac, Daruvar), **Ȉveša** (Pula), **Ìvešić** (Slavonski Brod), **Ìveškić** (Rab), **Ȉveta** (130, Zagreb, Pula, Zaprešić), **Ivétac** (Pazin), **Ìvetić** (240, Istra), **Ìvezaj** (Podravska Slatina), **Ìvezic** (Vinkovci), **Ìvezić** (990, Zagreb), **Ȉvica** (300, sred. Dalmacija), **Ívič** (Varaždin, Rijeka), **Ivìčāk** (Pokuplje), **Ìvičar** (Velika Gorica), **Ìviček** (220, okolica Zagreba), **Ìvičev** (Kaštela), **Ivíčević** (190, sred. Dalmacija), **Ìvičić** (570, Banovina, Slavonija), **Ìvičin** (Beli Manastir, Šibenik), **Ivičínec** (Sisak), **Ívić** (2520, Zagora, Rijeka), **Ívin** (Zadar), **Ivínac** (Karlovac), **Ìvinić** (Pula), **Ivínović** (Sisak), **Ìvir** (Zagreb i okolica), **Ìvis** (Pula), **Ìviš** (Split, Trogir), **Ìvišić** (200, Sinj, sred. Dalmacija), **Ívka** (Karlovac), **Ivkánec** (Križevci, Čazma), **Ȋvkić** (230, Županja, *I* Slavonija), **Ívko** (100, Ivanec, Zagorje), **Ìvkošić** (120, Imotski), **Ívkov** (Vinkovci), **Ívkovac** (Vinkovci), **Ívkovčić** (100, Samobor), **Ívković** (2890, Zadar, Zagora, Kordun), **Ívljev** (Zagreb), **Ívnik** (Zagreb, Banovina), **Ívo** (Osijek), **Ivòci** (Križevci), **Ìvok** (Jastrebarsko), **Ivóković** (Vukovar), **Ìvorek** (Đurđevac, Podravina), **Ìvosić** (Zadar), **Ȉvoš** (400, Virovitica, Zadar), **Ivóšević** (11190, Ogulin, Kordun), **Ìvošić** (Primorje), **Ìvović** (Primorje), **Ìvrlač** (Zagreb), **Ȋvša** (Prigorje), **Ìvšac** (Samobor),

**Ìvšak** (140, Križevci, Podravina), **Ìvšan** (110, Zagreb, Slavonija), **Ìvšek** (Sisak, Solin), **Ȉvšić** (470, Duga Resa, Sisak), **Ivšínović** (Zagreb), **Ìvulić** (Dalmacija), **Ìvurek** (Đurđevac), **Ìvurin** (Đurđevac), **Ìvuša** (*S* Dalmacija), **Ìvušić** (140, Dubrovnik), **Jân** (Osijek, *I* Slavonija, Istra), **Jànaček**, **Janáčković** (*I* Slavonija), **Janáković** (Duga Resa), **Jànas**, **Jànbrečina**, **Jàncer**, **Jàncetić** (Zagreb i okolica), **Jànčec** (270, Čakovec), **Jànček** (Daruvar), **Jančéković** (Koprivnica), **Jânči** (180, Đurđevac, Prigorje), **Jânčić** (840, Ogulin, okolica Zagreba; moguće preklapanje s Jana, Ana), **Jančìjev** (Đurđevac), **Jànčik** (Bjelovar, Garešnica), **Jànčikić** (150, Đakovo, Valpovo), **Jančíković** (Dugo Selo), **Jànčin** (Zagorje), **Jančínec** (Samobor), **Jânčo** (*I* Slavonija), **Jânčula** (Slavonija), **Jȁneček** (Daruvar), **Jȁnečić** (130, Zlatar Bistrica, Podravska Slatina), **Jànek**, **Janéković** (150, Koprivnica), **Jànes** (Kutina), **Jàneš** (810, Gorski kotar), **Jànešić** (Zlatar Bistrica), **Jànez** (← *slov.*), **Jànež** (Čakovec, ← *slov.*), **Jànežić** (Rijeka, sred. Dalmacija, ← *slov.*), **Jàniček** (Ivanec), **Jàničić** (Dubrovnik, Pula), **Jánić** (600, Banovina), **Jànik**, **Jánin** (Bjelovar), **Jàniš**, **Jânka** (Beli Manastir), **Jànkač** (Zagreb, Prigorje), **Jȁnkāš** (Čakovec), **Jànkavić** (Nova Gradiška, Samobor), **Jànkec** (Donja Stubica), **Jànkek** (Zagreb), **Jànkelić** (Knin), **Jànkeš** (Velika Gorica), **Jànketić** (Opatija, Split), **Jânkić** (Koprivnica, *I* Slavonija), **Jânko** (400, Poreč, Istra), **Jankòlija** (Čakovec), **Jankòskī**, **Jánkov** (200, Vukovar, Đurđevac, sred. Dalmacija), **Jánkovec** (Dugo Selo), **Jankovèčkī** (Kutina), **Jánković** (5610, Zagora, Slavonija), **Jankùlija** (Čakovec), **Jáno** (Županja), **Jànocik** (*I* Slavonija), **Jânoš** (Beli Manastir, ← *mađ.*), **Janóšević** (230, Slavonija, ← *mađ.*), **Jànošić** (*Z* Slavonija), **Jànoška**, **Jànota** (*Z* Slavonija), **Jânović** (110, Vinkovci), **Jànšćāk** (Pula, Križevci), **Jânus** (310, Glina, Banovina, *I* Slavonija), **Jânuš** (150, Donja Stubica, *Z* Slavonija, ← *mađ.*), **Jànušek**, **Jànušić** (450, Čakovec), **Jànuška**, **Jànuško**, **Janúzović** (130, Dvor, Banovina), **Jànže** (Virovitica, *Z* Slavonija, ← *njem.* Hans), **Jànžek** (280, Krapina), **Janžéković** (Ozalj, Knin), **Jànžetić** (Ozalj), **Jânžić** (170, Samobor, Banovina), **Jânžin**, **Jánjić** (*v.* i Janja, Agneza, Ivan), **Jânjoš** (Karlovac), **Janjóšević**, **Jànjošić** (Đakovo), **Jânjuš**, **Janjúšević** (Virovitica, Split), **Jànjušić** (Novska, Zagreb), **Jôn** (Zagreb), **Jôna** (*I* Slavonija, *S* Dalmacija), **Jónak**, **Jònaš** (Slavonija, ← *rum.*), **Jônčić** (110, Split, Vis, ← *rum.*), **Jònek** (*I* Slavonija), **Jònes**, **Jònica**, **Jónić** (Split, ← *rum.*), **Jónjić** (660, Imotski, ← *rum.*), **Svetoivánec** (Čazma, Virovitica), **Vânča**, **Vànček** (*I* Slavonija), **Vànčić**, **Vànčik** (Varaždin), **Vànčina** (140, Gorski kotar), **Vánčo** (Zadar), **Vȁnja** (Pokuplje), **Vȁnjak** (190, Zadar, *S* Dalmacija), **Žánić** (580, Pokuplje, Primorje, ← *tal.*), **Žánko** (340, Sinj), **Žùvela** (990, Korčula, Dalmacija), **Žúvić** (350, sred. i *S* Dalmacija), **Žùvičić** (Krk), **Žvân**, **Žvánić** (Split), **Žvânja** (Istra), **Žvánović** (Primorje) ◇ *top.* (naselja; ima preko 50 naselja kojima je u imenu Ivan): **Gràbērje Ìvanićkō** (Ivanić Grad, 606 stan.), **Ìvan** (Buje, 52 stan.), **Ìvan Dòlac** (Hvar, 5 stan.), **Ìvanbegovina** (Imotski, 350 stan.), **Ìvanbrijeg** (Slatina, 49 stan.), **Ivánčani** (Vrbovec, 200 stan.), **Ivánčec** (Koprivnica, 68 stan.), **Ìvančići** (Jastrebarsko, 287 stan.), **Ìvānčići Pòkupskī** (Karlovac, 16 stan.), **Ìvandol** (Požega, 165 stan.), **Ivánec Krížēvačkī** (Križevci, 348 stan.), **Ivánečkā Žèljeznica** (Ivanec, 284 stan.), **Ivánečkī Vȑhovec** (Ivanec, 317 stan.), **Ivánečkō Násēlje** (Ivanec, 244 stan.), **Ìvanić Dèsinićkī** (Pregrada, 492 stan.), **Ìvanić Kóšničkī** (Pregrada, 43 stan.), **Ìvanić Mìljanskī** (Klanjec, 47 stan.), **Ivánković Sèlo** (Karlovac, 87 stan.), **Ìvanōvci** (Požega, 37 stan.), **Ìvanovo Pȍlje** (Daruvar, 248 stan.), **Ìvanovo Sèlo** (Grubišno Polje, 444 stan.), **Ìvānje** (Cres-Lošinj, 9 stan.), **Ìvanjskī Bȍk** (Sisak, 147 stan.), *v.* **Klȍštar Ìvanić**, *v.* **Kòprīvničkī Ivánec**, **Lùdbreškī Ivánac** (Koprivnica, 94 stan.), **Màrjanskī Ivánovci** (Donji Miholjac, 36 stan.), **Pȑkos Ìvanićkī** (Ivanić Grad, 310 stan.), **Sativánac** (Istra), **Stìvanjska** (uvala, Cres), **Sutìvan** (Brač, 641 stan.), **Svêtī Ìvan** (Buzet, 191 stan; Krk, 45 stan.; Poreč, 34 stan.), **Svêtī Ìvan Zèlina**, *v.* **Svêtī Ìvan Žàbno**, *v.* **Svêtī Ìvan-Dòbrīnjskī** (Krk, 42 stan.), **Štìvan** (Cres, 27 stan.), **Sùtivan** (Brač) ✧ preko *grč.* Ioánnēs, ne *lat.* Iohannes ← *hebr.* Yehohanan (Yohanan): Jahve (Bog) je milostiv

**Ìvana 1.** *v.* ◆ **2. Orleanska** Djevica Orleanska (Jeanne d'Arc), *v.* djevica △ **3. papisa** (13

st.), prema legendi žena koja je, prerušena u muškarca, studirala pod imenom Johannes Anglicus i bila izabrana za papu 855.
◈ ž. os. ime, *v.* Ivan

**ivànčica** *ž bot.* trajna zeljasta biljka (*Leucanthemum vulgare*) iz porodice glavočika (*Compositae*), uzgaja se i kao ukrasna biljka; margareta (margarita), revan; ivanjsko cvijeće
◈ *v.* Ivan, Ivanka

**Ìvānčić 1. Ljubo** (1925), hrv. moderni slikar, akademik; stvorio autentičan stil kroz sintezu tradicionalnog i modernog; prigušena paleta boja, najčešće slika na drvenim pločama **2. Ratko** (15. st.), korčulanski graditelj i klesar mješovitog gotičko-renesansnog stila; uči i radi u Šibeniku i Veneciji (Knežev dvor u Dubrovniku, drugi kat zvonika katedrale u Korčuli, kapiteli u katedrali, crkva Sv. Marije u Blatu na Korčuli)

**ivandòlačkī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na Ivandolac (i Ivandolačane) (prema kontekstu i samo dolački)

**Ivánec** *m* ⟨G Ivánca⟩ grad u Hrvatskom zagorju, 5342 stan. △ ~ ***Bistranski*** naselje (u blizini Zagreba), 823 stan. // **Ivànečanin** *m* (**Ivànečānka** *ž*) ⟨N *mn* Ivànečani⟩ stanovnik Ivaneca; **ivànečkī** *prid.* koji se odnosi na Ivanec i Ivanečane
◈ *v.* Ivan

**Ìvanić, Matija** (o.1445–o.1520), vođa hvarske bune 1510.

**Ìvanić Grâd** *m* naselje u Moslavini, *JI* od Zagreba, 7104 stan. // **Ìvanićgrađanin** *m* (**Ìvanićgrađānka** *ž*) ⟨N *mn* Ìvanićgrađani⟩ stanovnik Ivanić Grada; **ìvanićgradskī** *prid.* koji se odnosi na Ivanić Grad i Ivanićgrađane
◈ *v.* Ivan

**Ivaníšević 1.** plemićka obitelj podrijetlom iz Bosne; u vrijeme turskih prodora preselili u Poljice, a odatle na Brač; ogranak u Makarskoj; potomci u 18. i 19. st. dobivaju austrijsku potvrdu plemstva **2. Drago** (1907–1981), hrv. književnik i slikar; modernist, obnovitelj čakavske lirike, prevodio s romanskih jezika **3. Goran** (1971), hrv. profesionalni tenisač, reprezentativac; na OI 1992. osvojio brončanu medalju pojedinačno i u paru s G. Prpićem, pobjednik Wimbledona 2001.

**Ìvaniš Kòrvin** (1473–1504), slavonski nasljedni vojvoda od 1490, ban dalmatinsko-hrv. od 1495, nezakoniti sin Matijaša Korvina

**Ìvānkovo** *sr* naselje (u blizini Vinkovaca), 6354 stan. // **ìvānkovačkī** *prid.* koji se odnosi na Ivankovo i Ivankovčane; **Ìvānkovčanin** *m* (**Ìvānkovčanka** *ž*) ⟨N *mn* Ìvānkovčani⟩ stanovnik Ivankova
◈ *v.* Ivan

**Ivánovci** *m mn* ⟨G *mn* -vācā⟩ naselje (u blizini Valpova), 530 stan. △ ~ ***Gorjanski*** naselje (u blizini Đakova), 845 stan. // **ivánovačkī** *prid.* koji se odnosi na Ivanovce i Ivanovčane; **Ivánovčanin** *m* (**Ivánovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Ivánovčani⟩ stanovnik Ivanovaca

**ìvanōvci** *m mn*, *v.* hospitalac

**Ivánovec** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje blizu Čakovca
◈ *pr.*: **Ivánovec** (2111, Čakovec)

**Ìvānskā** *ž* naselje (u blizini Čazme), 885 stan. // **ìvānskī** *prid.* koji se odnosi na Ivansku
◈ *v.* Ivan

**Ivànščica** (**Ivànčica**) *ž geogr.* planina u Hrvatskom zagorju, 1061 m
◈ *v.* Ivan

**Ìvanja Réka** *ž* naselje (u blizini Zagreba), 5191 stan. // **ìvanjorēčkī** *prid.* koji se odnosi na Ivanju Reku
◈ *v.* Ivan

**Ìvānje** *sr* **1.** 24. lipnja **a.** ljetni solsticij **b.** *kat.* prema katoličkom kalendaru, slavi se na dan rođenja Sv. Ivana Krstitelja; »ljetni Božić«; Januševo **2.** *mit.* prastaro, obredno slavlje // **ìvanjsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Ivanje (Ivanjdan) △ ~***a ptičica*** *zool.* crveni leptir (*Zygaena filipendula*), modrozelenih krila; ~***a ruža*** *bot.* biljka (*Tanacetum corymbosum*) iz porodice glavočika (*Compositae*) vratić; ~***i krijes*** *etnol.* **a.** običaj da se uoči Ivanja u polju pali vatra i da je momci preskaču, u pučkom vjerovanju, čuva od bolesti i donosi plodnost **b.** osip po licu (crvene boje); ~***o cvijeće*** *bot.*, *usp.* gospina posteljica, *v.* gospin △
◈ *v.* Ivan

**Ivéković 1. Franjo** (1834–1914), hrv. filolog i vjerski pisac (*Životi svetaca i svetica božjih* u 12 svezaka); na osnovi građe nećaka I. Broza sastavio *Rječnik hrvatskoga jezika* u 2 sveska (1901) **2. Mladen** (1903–1970), hrv. političar, pokretač i urednik glasila KPJ; ministar u prvoj vladi Hrvatske poslije 2. svjetskog rata, veleposlanik u nekoliko zemalja (*Hrvatska lijeva inteligencija I. i II*) **3. Oton** (1869–1939), hrv. slikar; teme iz hrv. povijesti interpretira romantičarski; značajni pejza-

ž i Velikog Tabora i okolice (slobodno slikana priroda) (*Dolazak Hrvata na more*, *Krunidba kralja Tomislava*)

**ȉver** *m* **1.** ⟨*zb.* ìvērje⟩ trijeska koja otpadne kad se drvo teše; iverak **2.** kost u koljenu ispred čašice **//** **ivérak**[1] *m* ⟨G -rka, N *mn* -rci, G ìvērākā⟩ *hip.* od iver (*dem.* iverić/iverčić); **ȉverica** *ž* građa za izradu pokućstva, daska ili ploča dobivena lijepljenjem i prešanjem usitnjenih dijelova drveta (ivera); **ìvērje** *sr zb.*, *v.* iver [*pretvoriti/razbiti u* ~]

✧ *prasl.* *jьverъ (*rus.* íveren', *polj.* wiór)

**ivérak**[2] *m* ⟨G -rka, N *mn* -rci, G ìvērākā⟩ *zool.* morska riba (*Pleuronectes flesus*) iz porodice plosnavki (*Pleuronectidae*)

✧ *v.* iver

**ìvica** *ž bot.*, *v.* gorešnik

**ȉvica** *ž* (+ *srp.*), *v.* rub **//** **ȉvičnī** *prid.* rubni; **ȉvičnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *reg.* rubnik, rubnjak

✧ ≃ *bug.* ivica: duga uska traka

**ivòār** *m* ⟨G ivoára⟩ *term.* fini papir boje slonove kosti

✧ *fr.* ivoire: bjelokost ← *lat.* eborens

**Ìvor** m. os. ime (skandinavskog podrijetla), *v.* Igor

✧ *skand.* Ivarr

**Ivòšēvci** *m mn* ⟨G *mn* Ivòševācā⟩ naselje (u blizini Knina), 977 stan. **//** **ivòševačkī** *prid.* koji se odnosi na Ivoševce i Ivoševčane; **Ivòševčanin** *m* (**Ivoševčānka** *ž*) ⟨N *mn* Ivòševčani⟩ stanovnik Ivoševaca

◈ *v.* Ivan

**ìvrit** (**ivȑit**) *m lingv.* ime obnovljenog starohebrejskog jezika, službeni jezik Izraela

✧ *hebr.* ʿibhrīth

**Ívšić, Stjepan** (1884–1962), hrv. slavist, autor radova o poredbenoj slavenskoj gramatici, dijalektologiji (posebice kajkavskoj), izdavao i komentirao stare hrv. jezične spomenike (posebice glagoljske)

**Ivy League** (*izg.* Ȃjvi Lȋg) osam prestižnih američkih sveučilišta: Brown, Columbia, Cornell, Dartmouth College, Harvard, Princeton, Pennsylvania, Yale △ ~ ***style*** (*izg.* ~ stȃjl) modni stil nadahnut odjećom studenata prestižnih američkih koledža s *I* obale

✧ *engl.*: liga bršljana, izraz je nastao tako što su isprva postojala četiri člana prestižna koledža u Novoj Engleskoj, što se rimskim brojkama pisalo IV, a čitalo isto kao engleska riječ ivy: bršljan

**Iwō Jima** (*izg.* Ȉvo Džȉma) *m pov.* japanski vulkanski otok (skupina Kazan Retto) u *Z* dijelu Tihog oceana, 20 km$^2$, strateški važan za obranu Japana (u 2. svjetskom ratu SAD osvojile otok u jednoj od najkrvavijih borbi nakon čega je uslijedio pad Japana)

**iz** (čega, koga) *prij.* (s G) **1.** kazuje mjesto iz unutrašnjosti kojega ili mjesto iz čije unutrašnjosti što izlazi ili potječe (u prostornom i vremenskom smislu) [*izaći* ~ *sobe*; *piti* ~ *čaše*; ~ *godine u godinu*] **2.** kazuje uzrok [*radim* ~ *ljubavi*] **3.** kazuje ablativnost (potjecanje) [*to mi je još* ~ *mladosti* od mladosti] **4.** u vezama riječi kao: iza sna [*prenuo se* ~ *sna*]

✧ *prasl.* *jьz (*stsl.* iz, *rus.* iz, *polj.* z, ze), *lit.* iš ← *ie.* *eg'hs (*lat.* ex, *grč.* éks)

**IZ-** (**IZA-**) (pred bezvučnim suglasnikom i kao plod jednačenja po zvučnosti izgovara se i piše **IS-** [*ispratiti*; *iseliti*]) kao prvi dio riječi u tvorbi glagola označuje **1.** napuštanje ograničenog prostora [*izići*] **2.** odvajanje [*isključiti*] **3.** kretanje prema vrhu [*ispeti se*] **4.** izvođenje radnje u svim smjerovima na cijelom objektu [*izbrazdati*; *izraniti*] **5.** promjenu položaja koja znači oprečnost [*izvrnuti*] **6.** dobivanje [*izboriti*] **7.** dovođenje radnje do krajnje granice, do završetka [*ispeći*] **8.** radnju koja se izvršava na svima redom ili koja obuhvaća cijelo mnoštvo [*izvarati*; *izumrijeti*] **9.** (uz glagole *nesvrš.* vida) radnju koja se obavljala mnogo puta do krajnje mjere u količini [*ispromašivati se* često i mnogo puta promašiti; napromašivati se]

✧ *v.* iz

**iza** (čega, koga) *prij.* **1.** kazuje da se što nalazi ili događa s druge strane čega ili koga, s druge (nalične) strane onoga što se nalazi pred govornikom ili za govornikovim leđima; straga, odostraga, odzada **2.** *razg.*, *v.* nakon, poslije (I) [*došao je* ~ *nas*]

✧ *v.* iz + *v.* za

**izabèla** *ž agr.* aromatično grožđe, plod ima debelu ljusku

**Izabèla** **1.** *v.* ◈ **2.** ime dviju kraljica jeruzalemskog Latinskog Carstva (12. i 13. st.), dviju španjolskih kraljica (15–16. i 19. st.) i španjolske kraljice regentkinje (18. st.), dvije francuske kraljice (14. i 15. st.) **3. I Kàstiljska** (1451–1504), kraljica ujedinjene Španjolske od 1479. zajedno s Ferdinandom

◈ *v.* Elizabeta

**izàbrati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izabèrēm, *pril.*

*pr.* -āvši, *imp.* izabèri, *prid. rad.* ȉzabrao, *prid. trp.* ȉzabrān⟩ **1.** dati komu ili čemu prvenstvo po kakvoj poželjnoj odlici, birajući izdvojiti ili uzeti [~ *odijelo*] **2.** odlučiti se za koga [~ *muža*; ~ *zastupnika*] // **izàbirati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izabrati; **ȉzabrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izdvojen od drugih (ob. po poželjnim odlikama); **izabrànica** *ž* ona koja je izabrana za ženu, suprugu; **izabràničin** *prid.* koji pripada izabranici; **izabrànīk** *m* ⟨G izabraníka, N *mn* izabraníci⟩ *retor.* onaj koji je izabran za muža [~ *srca*]; izbranik; **izbìrāč** *m* ⟨G izbiráča⟩ onaj koji sitničavo bira (ob. o momku za ženidbu); **izbiràčica** *ž*, *v.* izbirač; **izbiràčičin** *prid.* koji pripada izbiračici; **izbìrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji mnogo bira, koji ima visoke zahtjeve; probirljiv; **izbìrljivac** *m* ⟨G -īvca, N *mn* -īvci⟩ onaj koji ima visoke zahtjeve, koji se ne može s bilo čime zadovoljiti; **izbìrljīvčev** *prid.* koji pripada izbirljivcu; **izbìrljivica** *ž*, *v.* izbirljivac; **izbìrljivičin** *prid.* koji pripada izbirljivici; **izbìrljivo** *pril.* na izbirljiv način; kapriciozno; **izbìrljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izbirljiv; **ȉzbor** *m* **1.** čin i rezultat biranja [*težak* ~; *po* ~ *u*; *sloboda* ~*a*; *ponovni* ~] **2.** ono iz čega se može birati, mogućnost biranja; asortiman [*bogat* ~] **3.** ono što je izabrano iz čega [~ *tekstova*] **4.** (ob. *mn*) *pol.* demokratski postupak kojim birači glasuju za predstavnike u vlasti [*opći* ~*i*; *prijevremeni* ~*i*; *drugi krug* ~*a*; *izaći na* ~*e*; *izgubiti na* ~*ima*; *provesti* ~*e*; *tajni* ~*i*; *predsjednički* ~*i*; *zastupnički* ~*i*] **5.** *lingv.* postupak kojim se govornik između dviju ili više mogućnosti, radi ostvarivanja što potpunije i jasnije komunikacije, odlučuje za samo jednu; **ȉzbōrn|ī** *prid.* koji se odnosi na izbor i izbore [~*i okrug*; ~*i zakon*; ~*a kampanja*] △ ~***i trak*** *inform.* izborna vrpca koja se najčešće nalazi na vrhu ekrana s nanizanim izbornicima iz kojih se ulazi u podizbornike, *usp.* klizni trak, *v.* klizni △, *usp.* izbornik (**4**); **ȉzbōrnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1.** birač **2.** *pov.* knez ili drugi pripadnik višega plemstva koji ima pravo izbora kralja (u nekim zemljama), pripadnik plemstva koji ima pravo biranja vladara, koji bira višega od sebe **3.** *neol. sport* selektor [~ *reprezentacije*; ~ *vrste*] **4.** *inform.* popis ponuđenih izbora (opcija) uvrštenih pod zajedničku skupinu na ekranima monitora, televizora, mobitela i dr. [*glavni* ~; *pod*~]; meni, *usp.* izborni trak, *v.* izborni △; **izbrànīk** *m* ⟨G izbraníka, N *mn* izbraníci⟩ *rij.*, *v.* izabranik; **ȉzbrati** *svrš.* ⟨*prez.* ìzberēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzbrān⟩, *v.* izabrati

✧ IZ- + *v.* brati

**ȉzāći**, *v.* izići

**ȉzaglāsa** *pril.* punim glasom vičući [*viknuti* ~]

✧ IZ- + *v.* glas

**Izàija** *m* (o.765–700. pr. Kr.), *bibl.* jedan od četiri »velika proroka« *Staroga zavjeta* (uz Jeremiju, Ezekiela i Daniela); starozavjetna knjiga koja se pripisuje Izaiji sadrži neke među najdubljim i najpoetičnijim dijelovima *Biblije* (citat na ulazu u zgradu Ujedinjenih naroda u New Yorku: »I naša ćemo oružja pretočiti u plugove«); utjecaj na kasnije biblijske knjige, posebno na *Novi zavjet*

✧ *hebr.* yĕšaʿyāhū: Jahve je spasio

**Ìzak** *m* **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl.* sin Abrahama i Sare, kao dječak u znak Abrahamove odanosti Jahvi trebao biti žrtvovan; drugi starozavjetni patrijarh (praotac), muž Rebekin, otac Ezavov i Jakovov **3.** ime dvojice bizantskih careva (11–13. st.) **4.** ime više istaknutih teologa i filozofa ranog kršćanstva (Izak od Antiohije, 1. st.; Izak od Ninive, 8. st.; Izak od Stele, 12. st.; Izak Veliki Sveti, 345–431, prvi prevodilac *Biblije* na armenski i duhovni vođa ranog armenskog kršćanstva)

◈ m. os. ime (*bibl.* podrijetla), *rij.* (uglavnom kod Židova, ali je često i kod muslimana, gdje je od *tur.* Ishak); isto: **Ȉsāk**; *hip.*: **Íso** ◇ *pr.*: **Ìsabegović** (Slavonski Brod), **Isáić** (Split), **Isaílović** (Bjelovar, Varaždin), **Ȉsājbegović** (Zagreb), **Isájlović** (I Slavonija), **Ȉsak** (Split), **Isákov** (Rijeka), **Isáković** (120, Sisak, Županja), **Isánović** (Istra), **Iseíni** (Šibenik), **Iséni** (Poreč, Novska, Osijek), **Ȋsović** (*J*Dalmacija), **Izáković** (Požega), **Ȉžak** (Vinkovci, Osijek), **Ižáković** (190, Vinkovci)

✧ *lat.* Isaac ← *grč.* Isaákh ← *hebr.* Yicḥāq: Božanstvo se nasmiješilo

**izakùsta** *ž mn geogr.* crta koja na karti spaja točke jednake jakosti zvuka

✧ IZO- + *grč.* akoúein: čuti

**izalobára** *ž meteor.* linija koja spaja mjesta s jednakom promjenom tlaka u određenom vremenu (obično 3 ili 24 sata)

✧ IZO- + ALO- + -BARA

**izalogóna** *ž geogr.* crta koja na geomagnetskoj karti spaja točke s jednakom promjenom magnetske deklinacije

✧ IZO- + ALO- + -GON(A)[1]

**izaloklína** *ž geogr.* crta koja na geomagnetskoj karti spaja točke s jednakom promjenom magnetske inklinacije
✧ IZO- + ALO- + *grč.* klínein: nagibati se

**-IZAM** kao drugi dio riječi označava razne djelatnosti, smjerove, pravce itd. u znanosti, umjetnosti, ideologiji itd. [*kubizam*; *komunizam*]
✧ *lat.* -ismus ← *grč.* -ismos

**ìz|am** *m* ⟨G ìzma, N *mn* ìzmi, G ìzāmā, sufiks osamostaljen i poimeničen⟩ *razg.* neki smjer, pravac itd. kad se ne imenuje pojedinačno [*on je slikao po svome i nije slijedio sve te brojne ~me koji su se smjenjivali za njegova života*]
✧ -IZAM

**izametrála** *ž geogr.* crta koja na meteorološkoj karti spaja točke s podjednakim odstupanjem od srednje temperature
✧ IZO- + *grč.* métron: mjera

**izànđati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ˋìzanđao/ìzanđala se *ž*⟩ *reg.* **1.** istrošiti se od upotrebe, nošenjem se izlizati; ofucati se, otrcati se (o odjeći, pokućstvu, materijalu od kojeg su načinjeni i sl.) **2.** *pren.* otrcati se, ispucati se, ofucati se (o pojmovima, idejama, mislima, šalama, temama itd.)

**izàslati** *svrš.* ⟨*prez.* izàšaljēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ˋìzaslān⟩ poslati koga u svojstvu zastupnika // **izaslànica** *ž*, *v.* izaslanik; **izaslàničin** *prid.* koji pripada izaslanici; **izaslànīk** *m* ⟨G izaslaníka, N *mn* izaslaníci⟩ onaj koji je izaslan da zastupa interese drugoga, službena osoba koja zastupa jednu zemlju ili osobu; **izaslànstvo** *sr* ⟨G *mn* izàslānstāva/-ā⟩ skupina izaslanika na zajedničkom poslu ili u istoj misiji; delegacija
✧ IZ- + *v.* slati

**izàsūti** *svrš.* ⟨*prez.* ˋìzaspēm, *imp.* izàspi, *prid. rad.* ˋìzasuo⟩ sipanjem isprazniti; isuti // **izàsipati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izàsipljēm/-ām, *imp.* izàsiplji/izàsipāj, *pril. sad.* izàsipljūći/-ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izasuti
✧ IZ- + *supti, *v.* sipati

**ˋìzatrkē** *pril.* iz trka, sa zatrčavanjem (o skoku), *opr.* iz (s) mjesta
✧ IZ- + *v.* trk

**izàzvati** *svrš.* ⟨*prez.* izazòvēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* izazòvi, *prid. trp.* ˋìzazvān⟩ **1.** (koga) učiniti kakvim postupkom da tko učini neku radnju ili da uzvrati na sličan ili na jednak način ili da prihvati sukob [*~ na dvoboj*; *~ na svađu*] **2.** (što) učiniti da što izbije, da se pojavi, da se dogodi [*~ iskru*; *~ otpor*; *~ bijes*] // **izazìvāč** *m* ⟨G izaziváča⟩ **1.** onaj koji izaziva na javni dvoboj ili odmjeravanje snaga i vrijednosti za kakvu javnu funkciju, sportski naslov ili prvenstvo **2.** onaj koji izaziva sukob, verbalni ili fizički obračun; **izazivàčica** *ž*, *v.* izazivač; **izazìvāčkī** *prid.* **1.** koji izaziva **2.** koji pripada, koji se odnosi na izazivače; **izazìvāčki** *pril.* kao izazivač, na način izazivača; **izazívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izàzīvām/izàzīvljēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izazvati; **ˋìzazōv** *m* **1.** čin izazivanja **2.** ono što privlači i potiče na okušavanje snaga i jača želju za duhovnim ili fizičkim pustolovinama [*dobaciti ~*; *prihvatiti ~*]; **ˋìzazōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji izaziva, koji se ponaša kao izazivač; izazivački **2.** koji djeluje zavodljivo, koji se ističe privlačnošću [*~ izgled*]; **ˋìzazōvno** *pril.* na izazovan način; izazivajući; **izazóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izazovan ili svojstvo onoga što je izazovno; **ˋìzazvāno** *pril.* provocirano; **ˋìzazvānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izazvan
✧ IZ- + *v.* zvati

**izàžēti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ˋìzažmēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* izàžmi, *prid. rad.* ˋìzažeo, *prid. trp.* ˋìzažēt⟩ stiskanjem učiniti da što izađe, da iscuri; istisnuti dokraja, potpuno iscijediti // **izàžimati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/izàžimljēm, *imp.* izàžimāj/izàžimlji, *pril. sad.* -ajući/izàžimljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izažeti
✧ IZ- + *v.* žeti

**ìzba** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *term.* manja prostorija za razne namjene (ostava, spremište i sl.) **2.** *arh.* mala soba
✧ *prasl.* *jьstьba (*rus.* izbá, *polj.* izba) soba ← *stvnjem.* stuba

**izbáciti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzbācīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbāčen⟩ **1.** (koga) **a.** udaljiti, isključiti iz čega (škole, momčadi, članstva) **b.** otjerati, udaljiti [*~ iz kuće*] **2.** (što) **a.** odstraniti, osloboditi se nepoželjnog ili nepotrebnog, suvišnog [*~ iz ormara*] **b.** *bot.* pokazati plod, dati izbojak, pustiti klicu **3.** (∅) *tehn.* isključiti koga iz mreže, prekinuti vezu // **izbacìvāč** *m* ⟨G izbaciváča⟩ **1. a.** onaj koji izbacuje iz lokala, koji odstranjuje nepoželjne goste iz ugostiteljskog objekta **b.** onaj koji svojim postupkom prema ljudima postiže njihovo udaljavanje, odstranjivanje iz organizacije, političke stranke i sl. **2.** sprava, dio sprave itd. koji u radnom procesu služi izbacivanju čega;

**izbacivàčica** *ž*, *v.* izbacivač (**1**); **izbàciv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izbaciti, može biti izbačen; **izbacívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* izbàcujēm, *pril. sad.* izbàcujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbaciti; **ˈìzbačāj** *m* završna faza radnje potrebne da se što izbaci (u bacanju kamena s ramena ili u lakoatletskim bacačkim disciplinama itd.)
✧ IZ- + *v.* baciti

**izbalansíra|ti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izbalànsīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izbalànsīrān⟩ **1.** uravnotežiti **2.** *term.* dovesti u ravnotežu prema osovini; centrirati **3.** *razg.* dovesti u red, uskladiti, srediti [*trebalo je šest mjeseci pa da ~m poslovanje*] // **izbalànsīrano** *pril.* na izbalansiran način; odmjereno, uravnoteženo; **izbalànsīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je izbalansirano
✧ IZ- + *v.* balans, balansirati

**izbalègati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* izbalègao se⟩ ostaviti balegu (o govečetu, o bolesnoj jelenskoj i srnećoj divljači)
✧ IZ- + *v.* balega, balegati

**ìzbaliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbaljen⟩, *v.* baliti (ob. u zn. (**2**)) // **ìzbalaviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbalavljen⟩, *v.* baliti (**1**)
✧ IZ- + *v.* baliti

**izbatìnati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzbatinān⟩ istući batinom
✧ iz- + *v.* batina, batinati

**ìzbaviti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbavljen⟩ spasiti od kakva zla, oteti od opasnosti [*~ iz nevolje*; *~ iz smrtne opasnosti*] // **izbàvitelj** *m* onaj koji izbavlja; **izbàviteljskī** *prid.* koji se odnosi na izbavitelje; **ìzbavljati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbaviti; **izbavljénje** *sr* spas, spasenje
✧ IZ- + *v.* baviti se

**izbéčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbēčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbēčen⟩, *v.* bečiti // **ìzbēčeno** *pril.* na izbečen način; razrogačeno, zabezeknuto; **ìzbēčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izbečen; **izbečívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbèčujēm, *pril. sad.* izbèčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbečiti
✧ IZ- + *v.* bečiti

**izbezobráziti se** *svrš.* ⟨*prez.* izbezòbrāzīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* izbezobrázio/izbezobrázila se *ž*⟩ postati bezobrazan // **izbezobrazívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izbezobràzujēm se, *pril. sad.* izbezobràzujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbezobraziti se
✧ IZ- + *v.* bezobrazan

**izbezúmiti** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* izbèzūmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izbèzūmljen⟩ potpuno zbuniti; izluditi [*~ koga stalnim zahtjevima*; *~ se zbog meteža*] // **izbèzūmljen** (∅, od čega) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sasvim obuzet nekom mišlju, nevoljom i od toga smanjeno uračunljiv, sluđen [*~ od brige*]; **izbèzūmljeno** *pril.* izvan sebe, potpuno zbunjeno, s umanjenom sposobnošću rasuđivanja; sumanuto, bezumno; **izbèzūmljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izbezumljen; **izbezumljívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbezùmljujēm, *pril. sad.* izbezùmljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbezumiti
✧ IZ- + *v.* bez + *v.* um

**izbíjati**, *v.* izbiti

**izbijéliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbijēlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbijēljen⟩ učiniti da što postane bijelo // **izbijéljeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbijēlīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izbijélio/izbijéljela *ž*⟩ postati bijel ili bjelji; **izbjeljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbjèljujēm, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbijeliti
✧ IZ- + *v.* bijel, bijeliti

**ìzbildati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzbildān⟩, *v.* bildati [*izbildano tijelo*]
✧ IZ- + *v.* bilder, bildati

**izbìrljiv**, *v.* izabrati

**ìzbiti** *svrš.* ⟨*prez.* ˈìzbijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izbìjen⟩ **1. a.** (što) udarcem ili snažnim pokretom učiniti da što ispadne, izađe iz čega [*~ vrata*; *~ osovinu iz ležišta*; *~ komu što iz ruke*] **b.** dati kome mnogo udaraca šibom, rukom i sl., ob. ne velike snage (onako kako se kažnjavaju djeca); istući, išibati **2.** (∅) **a.** nastati, pojaviti se [*izbio je rat, požar*] **b.** pojaviti se na površini čega; probiti se, izrasti (o biljci, mladici) **c.** doći na kakav prostor, na kakvo mjesto [*~ na glavnu ulicu*] **d.** pokazati se, otkriti se [*~ na površinu (na javu, na vidjelo)*] // **izbíjati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzbījām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbiti; **izbìjāč** *m* ⟨G izbijáča⟩ ručni alat za izbijanje dijelova iz rupa; provrta; **ìzbojak** *m* ⟨G -ōjka, N *mn* -ōjci⟩ mlada grančica na stablu ili grani koja tek izbija i još nema otvrdlu koru
✧ IZ- + *v.* biti[2]

**izbívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzbīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ ne biti na svom stalnom

mjestu gdje se boravi, radi ili djeluje, biti odsutan s takva mjesta

✧ IZ- + *v.* bivati

**ìzbjeći** (**ìzbjegnuti**) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbjegnēm, *pril. pr.* ìzbjegāvši, *imp.* ìzbjegni, *prid. rad.* ìzbjegao, *prid. trp.* ìzbjegnūt⟩ **1.** (što, komu) skloniti se od čega neugodnog, opasnog; ne željeti imati s kim kakav odnos; ukloniti se [~ *susret*; ~ *sukob*; ~ *sudar*; ~ *rulji*] **2.** (koga) ne željeti imati sučeljeni susret s kim [~ *ravnatelja*] // **izbjegávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbjègāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbjeći; **ìzbjeglica** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** onaj koji je izbjegao iz svoje domovine ili iz stalnog prebivališta [*taj/ta* ~] **2.** *neol.* u Domovinskom ratu osoba izbjegla iz drugih republika bivše Jugoslavije u Republiku Hrvatsku, *usp.* prognanik (2); **ìzbjegličin** *prid.* koji pripada izbjeglici; **ìzbjeglički** *prid.* koji se odnosi na izbjeglice; **ìzbjeglīštvo** *sr* stanje izbjeglica ili izbjeglice; **ìzbjegnuti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzbjegnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ìzbjegnūt⟩, *v.* izbjeći; **ȉzbježan** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩, *v.* izbježiv; **izbjèživ** (**izbjèžljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izbjeći; izbježan; **izbjèživōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može izbjeći, *opr.* neizbježivost

✧ IZ- + *v.* bježati

**ìzblanjati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzblanjān⟩ obraditi blanjom

✧ IZ- + *v.* blanja, blanjati

**izblebètati** *svrš.* ⟨*prez.* izblèbećēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* izblebètao⟩ *razg.* izgovoriti ili reći do kraja ono što nije trebalo; izbrbljati, odati

✧ IZ- + *v.* blebetati

**izblijédjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzblijēdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* izblijédio/izblijédjela *ž*, *prid. trp.* ìzblijēđen⟩ **1.** izgubiti boju pod djelovanjem sunca ili dužim rabljenjem (ob. o tkaninama) **2.** *pren.* nestati, izgubiti se, ostati u obrisima, zaboraviti se [*izblijedjela uspomena*; *izblijedjelo mi je u sjećanju* nejasno se sjećam] // **izblijédjelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izblijedio ili svojstvo onoga što je izblijedilo; **izbljeđívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbljèđujēm, *pril. sad.* izbljèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izblijedjeti

✧ IZ- + *v.* blijed, blijedjeti

**ȉzblīza** *pril.* iz neposredne blizine // **ȉzbližē** *pril.* izbliza, izblizu, izbližega

✧ IZ- + *v.* bliz

**izbljùvati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbljujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzbljuvān⟩ *ekspr.* **1.** povratiti (2) **2.** posvuda uprljati bljujući, povraćajući // **ìzbljuvak** *m* ⟨G -ūvka, N *mn* -ūvci⟩ ono što je izbljuvano kao sadržina koja se istražuje u razne svrhe (medicinske, kriminalističke itd.)

✧ IZ- + *v.* bljuvati

**izbòčiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbočīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzbočen, *gl. im.* izbočénje⟩ dati čemu ispupčen oblik, učiniti da što strši iz ravne površine; ispupčiti // **ìzbočen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji strši, koji se izdiže iznad neke površine; ispupčen; **ìzbočeno** *pril.* na izbočen način; ispupčeno; **ìzbočenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izbočeno, *opr.* ulegnutost, udubljenost, ulubljenost; **ìzbočina** *ž* izbočeno mjesto; izbočenje; **izbočívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbòčujēm (se), *pril. sad.* izbòčujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbočiti

✧ IZ- + *v.* bok[1]

**ìzbojak**, *v.* izbiti

**ìzbor**, *v.* izabrati

**izbórati se** *svrš.* ⟨*prez.* ìzbōrām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ìzbōrān⟩ postati pun bora, dobiti bore, naborati se

✧ IZ- + *v.* bora, borati se

**izbòriti** (što, se za što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzborīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzboren⟩ postići, ostvariti [~ *pobjedu*; ~ *se za mjesto u društvu*]

✧ IZ- + *v.* boriti se

**ìzbosti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izbòdēm, *pril. pr.* -ōvši, *prid. rad.* ìzbō/ìzbola *ž*, *prid. trp.* izbòden⟩ ubosti više puta na više mjesta, nanijeti mnogo rana ili učiniti mnogo uboda na velikom dijelu ili na cijeloj površini // **izbádati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzbādām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbosti

✧ IZ- + *v.* bosti

**izbrázdati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbrāzdām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìzbrāzdān⟩ **1.** (što) izraditi brazde oranjem zemlje **2.** (se) dobiti jake brazde u licu, dobiti duboke bore // **ìzbrāzdāno** *pril.* na izbrazdan način; **ìzbrāzdānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izbrazdan ili svojstvo onoga što je izbrazdano; **izbrazdávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbràzdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbrazdati

✧ IZ- + *v.* brazda, brazdati

**izbr̀bljati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzbrbljān⟩ **1.** reći brbljajući, *usp.* brb-

ljati **2.** reći ono što nije trebalo reći, odati ili otkriti mnogo govoreći **// izbrbljávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbr̀bljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbrbljati
✧ IZ- + *v.* brbljati

**ìzbrežina** *ž jez. knjiž.* uzvišenje, uzvisina, uzvišica
✧ IZ- + *v.* brijeg

**ìzbrijati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbrijēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìzbrīj, *prid. trp.* ìzbrijān⟩ glatko, temeljito obrijati (se) **// izbrijávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbrìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbrijati
✧ IZ- + *v.* brijati

**ìzbrisati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbrišēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìzbriši, *prid. trp.* ìzbrisān⟩ **1.** brišući učiniti što čistim, da ne ostane trag **2.** učiniti nevažećim ono što je bilo napisano; poništiti, precrtati **3.** učiniti da što nestane **// izbr̀isiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izbrisati; **izbr̀isivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izbrisivo, što se može izbrisati, *opr.* neizbrisivost
✧ IZ- + *v.* brisati

**izbròjiti (izbròjati)** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbrojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbrojen⟩ **1.** završiti brojanje, pobrojiti do kraja **2. a.** navesti sve po redu **b.** *žarg.* isplatiti [~ *novac*] **// izbròjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izbrojiti, čega postoji konačan broj; **izbròjivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može izbrojiti, *opr.* neizbrojivost
✧ IZ- + *v.* broj, brojiti (brojati)

**izbrúsiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbrūsīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzbrūšen⟩, *usp.* brusiti **1.** (što) **a.** bruseći učiniti oštrim; naoštriti **b.** bruseći učiniti glatkim **c.** *pren.* dorađivanjem učiniti najboljim što je moguće, savršenim [~ *tekst*] **2.** (se) postati iskusnijim, doraslijim za što, steći vještinu u čemu [*dobro se izbrusio na tom poslu*] **// izbrušívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izbrùšujēm, *pril. sad.* izbrùšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izbrusiti
✧ IZ- + *v.* brus, brusiti

**ìzbrūšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je izbrušeno

**izbúljiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzbūljīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbūljen⟩, *v.* buljiti
✧ IZ- + *v.* buljiti

**izbúšiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzbūšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzbūšen⟩ učiniti rupu ili više njih, probušiti **// ìzbūšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je izbušeno
✧ IZ- + *v.* bušiti

**izdàhnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdahnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* izdàhni, *prid. rad.* izdàhnuo⟩ **1.** ispustiti dah iz pluća **2.** *pren.* umrijeti, preminuti **// ȉzdāh** *m* ⟨N *mn* -āsi⟩ jednokratno ispuštanje zraka iz pluća, *opr.* udah; **izdahnúće** *sr* posljednji izdah; smrt, *usp.* izdisaj; **ìzdisati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzdišēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) ispuštati zrak iz pluća, *opr.* udisati **2.** (∅) biti na samrti; umirati; **ȉzdisāj** *m* **1.** ono što se odjednom izdahne kad se diše; izdah **2.** *pren.* smrt, umiranje; svršetak, nestajanje [*na ~u* **a.** na samrti (o osobi) **b.** *pren.* pred propašću, nestankom itd. (o stvarima, idejama itd.)]
✧ IZ- + *v.* dah, dahnuti

**ȉzdaja**, *v.* izdati[2]

**izdalèka** *pril.* **1.** iz velike udaljenosti, iz drugoga kraja **2.** okolišući, neizravno (o razgovoru, načinjanju teme, spominjanju čega) **// ȉzdaljē** *pril.* izdaleka, izdaljega
✧ IZ- + *v.* dalek

**ìzdanak** *m* ⟨G -ānka, N *mn* -ānci⟩ **1.** *bot.* grančica koja izbija iz korijena ili žile; mladica **2.** onaj koji potječe iz roda, koji je od toga roda; potomak (koji nije u odnosu sina prema ocu)
✧ IZ- + *v.* dati, danak

**ȉzdāš|an** *prid.* ⟨*odr.* ìzdāšnī⟩ **1.** kojeg ima više nego dovoljno [*~an obrok*; *~na pomoć*]; obilat **2.** koji rado daje; darežljiv, podašan **// ȉzdāšno** *pril.* na izdašan način; obilno; **ȉzdāšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izdašno, osobina onoga koji je izdašan
✧ IZ- + *v.* dati

**ìzdati**[1] *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzdān/ìzdāt *reg.*⟩ **1.** (što) predati na raspolaganje kome službeno i po pravilima ono što se drži u zalihi, na skladištu ili čuva u većoj količini ili se time posluje [~ *robu*] **2.** *razg.*, *v.* iznajmiti **// izdátak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -áci, G ìzdātākā⟩ novac koji se troši u neku svrhu; trošak, *opr.* primitak; **ìzdatnica** *ž* cedulja ili sličan oblik pisanog dokumenta kojim se popraćuje izdavanje robe i sl.
✧ IZ- + *v.* dati

**ìzdati**[2] (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ȉzdān⟩ **1.** učiniti poznatim ono što je moralo ostati tajnom; otkriti, odati **2.** (koga) pogaziti riječ; napustiti prijatelja, saveznike, suborce; počiniti izdaju **3.** (se)

protiv volje ili bez voljnog poticaja otkriti što, očitovati svoje namjere; odati se **4.** (uz organe, njihove funkcije i dijelove tijela) u zn. slabljenja funkcija ili potpunog otkazivanja [*izdale su me oči/ruke/noge*]; otkazati // **ȉzdaja** *ž* služenje neprijatelju ili protivnoj strani, čin kojim se napušta jedna strana i prelazi na drugu (ob. u borbi ili u ratu); izdajstvo; **ìzdajica** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** onaj koji je počinio izdaju, onaj koji je odao tajnu neprijateljskoj strani **2.** onaj koji je iznevjerio prijateljstvo, ljubav, dogovor, sporazum; **ìzdājnica** *ž*, *v.* izdajnik; **ìzdājničkī** *prid.* koji se odnosi na izdajnike; **ìzdājnički** *pril.* kao izdajnik, na način izdajnika; **ìzdājnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ izdajica; **ìzdājnīštvo** *sr* izdajstvo kao raširena pojava ili stanje u ljudskom društvu, raširena djelatnost izdajnikâ; **ìzdājstvo** *sr*, *v.* izdaja; **izdávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzdājēm, *pril. sad.* ìzdājūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdati²

✧ IZ- + *v.* dati

**ìzdati³** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzdān, *gl. im.* izdánje⟩ pustiti u javnost, napraviti izdanje [~ *knjigu*]; objaviti, objelodaniti // **izdánje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izdati³ **2.** ukupna količina primjeraka jedne knjige, novina itd., koje se odjednom predaju javnosti [*prvo ~*; *drugo ~*; *specijalno ~*]; **izdàvāč** *m* ⟨G izdaváča⟩ onaj koji organizira i financira objavljivanje i distribuciju knjiga, novina, časopisa itd. od pripreme rukopisa za tisak do prodaje; nakladnik; **izdàvāčkī** *prid.* koji se odnosi na izdavača i izdavače; nakladnički; **izdàvāčki** *pril.* kao izdavač, na način izdavača, *usp.* izdati³; **izdàvalac** *m* ⟨G -aōca, V -aoče, N *mn* -aoci⟩ onaj koji izdaje, *usp.* izdati³; **izdàvalāštvo** *sr* djelatnost izdavaoca i izdavalaca; izdavaštvo; **izdaváštvo** *sr* ukupnost djelatnosti izdavača; izdavačka djelatnost; **izdàvatelj** *m rij. zast.* izdavač, nakladnik

✧ IZ- + *v.* dati

**ȉzdāvna** *pril.* od davnih vremena [*znamo se još ~*]

✧ *v.* IZ + *v.* davni

**izdeklamírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izdeklàmīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izdeklàmīrān⟩ **1.** *v.* deklamirati **2.** *pejor.* izgovoriti, kazati kao da je naučeno napamet, bez uvjerljivosti

✧ IZ- + *v.* deklamacija, deklamirati

**izdèrati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzderēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* izdèri (se), *prid. trp.* ȉzderān⟩ **1.** (što) upotrebom dovesti u stanje istrošenosti; izrabiti [~ *cipele*], *usp.* derati (2) **2.** (se) **a.** postati promukao, nemati više svježine i raspona (o glasu) **b.** (na koga) neljubazno viknuti, ukoriti ili upozoriti na grub način // **ìzder** *m* mjesto na odjeći, na rukavima, ovratniku itd. koje se izderalo mehaničkim djelovanjem ili dugom upotrebom; poderotina; **izderávati** (što, se, na koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izdèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izderati; **ìzderina** *ž rij.* vododerina

✧ IZ- + *v.* derati

**izdevètati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzdevetān⟩ *razg.* istući, izlupati, izbubati

✧ IZ- + *v.* devetati

**izdiferencírati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* izdiferèncīrām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* izdiferèncīrān⟩ **1.** (što) *razg.* napraviti razliku između čega **2.** (se) *pol.* izvršiti diferencijaciju, podijeliti se po stavovima (ob. političkim) // **izdiferèncīrano** *pril.* tako da je razdijeljeno; odvojeno; **izdiferèncīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izdiferencirano

✧ IZ- + *v.* diferencija, diferencirati

**ìzdignuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdignēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* ìzdigni (se), *prid. rad.* ìzdigao/ìzdigla (se) *ž*, *prid. trp.* ìzdignūt⟩ **1.** (što) podignuti tako da se ističe od površine na kojoj se nalazi **2.** (koga) dati kome veće značenje, bolji položaj; uzdignuti, obasuti častima **3.** (se) **a.** dobiti bolji položaj **b.** biti iznad uobičajenih stvari, trivijalnosti // **ìzdići** (što, koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdignēm, *pril. pr.* ìzdigāvši, *prid. rad.* ìzdigao/ìzdigla *ž*, *prid. trp.* ìzdignūt⟩, *v.* izdignuti; **ìzdignūto** *pril.* na izdignut način; povišeno; **ìzdizati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzdižēm, *pril. sad.* ìzdižūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdići, izdignuti

✧ IZ- + *v.* dignuti

**izdijéliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdijēlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzdijēljen⟩, *v.* dijeliti // **izdjeljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izdjèljujēm, *pril. sad.* izdjèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdijeliti

✧ IZ- + *v.* dijeliti

**izdiktírati** *svrš.* ⟨*prez.* izdìktīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izdìktīrān⟩ završiti diktat, *usp.* diktirati

✧ IZ- + *v.* diktat, diktirati

**ìzdisati**, *v.* izdahnuti

**ìzdizati**, *v.* izdignuti

**ìzdjeljati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid.*

*trp.* ìzdjeljān⟩ izraditi djeljanjem // **izdjeljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izdjèljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdjeljati
 ✧ IZ- + *v.* djelo

**izdogáđati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) izdògāđā se, *pril. sad.* -ajūći se⟩ dogoditi se više puta na više mjesta ili u nizu više puta [*za deset godina vidjet ćemo što će se još* ~]
 ✧ IZ- + *v.* dogoditi se, događati se

**izdòjiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzdojen⟩ izvući dojenjem ili upotrebom posebnih naprava [~ *mlijeko crpkom*]
 ✧ IZ- + *v.* dojiti

**izdovòljiti se** *svrš.* ⟨*prez.* izdòvoljīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* izdòvoljen⟩ naužívati se čega do mile volje, zadovoljiti se u potpunosti // **izdovoljávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izdovòljāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdovoljiti se; **izdovoljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izdovòljujēm se, *pril. sad.* izdovòljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdovoljavati se, izdovoljiti se
 ✧ IZ- + *v.* dovoljan

**izdrápati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdrāpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzdrāpān⟩ *reg.* naglim pokretima, grubim načinom poderati, pokidati ili poderati u komade
 ✧ IZ- + *v.* drapati

**ìzdrilati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzdrilān⟩ *žarg.* postići drilom da tko stekne tražene navike // **ìzdrilāno** *pril. žarg.* tako da bude u skladu s drilom; **ìzdrilānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *žarg.* osobina onoga koji je izdrilan
 ✧ IZ- + *v.* dril[1], drilati

**ìzdrkati** *svrš.*, *v.* drkati
 ✧ IZ- + *v.* drkati

**izdřljati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdrljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzdrljān⟩ **1.** izravnati drljačom, drljati dokraja **2.** *pren.* ružnim rukopisom napisati, ružno nacrtati; nadrljati **3.** ostaviti trag onoga što se vuklo, onoga što, kad se vuče, drlja (ormar po podu)
 ✧ IZ- + *v.* drljati

**izdròbiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzdrobīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzdrobljen⟩, *v.* drobiti
 ✧ IZ- + *v.* drobiti

**izdřžati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdržīm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* izdřži, *prid. rad.* ìzdržao⟩ **1.** podnijeti do kraja, odoljeti, ustrajati [~ *kritiku* **a.** ostati dobar u čemu nakon suda kritike **b.** ne naljutiti se na kritiku; ~ *kaznu* provesti u zatvoru onoliko vremena koliko se traži presudom] **2.** trajati [*cipele će još* ~] // **izdržávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izdržavati **2.** ono od čega tko živi, od čega tko zadovoljava svoje svakodnevne potrebe; **izdržávati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izdřžāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što), *v.* izdržati **2.** (koga, se) omogućiti egzistenciju, davati komu novac za zadovoljavanje svih životnih potreba; **izdřžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dorastao naporima, koji je ustrajan, čvrst (o osobama i stvarima), *opr.* neizdrživ (neizdržljiv); **izdřžljivo** *pril.* na izdržljiv način; otporno, žilavo; **izdřžljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izdržljiv ili onoga što je izdržljivo
 ✧ IZ- + *v.* držati

**izdúbiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzdūbīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzdūbljen⟩, *v.* dupsti [~ *rupu*; ~ *udubinu u drvu*] // **ìzdubak** *m* ⟨G -upka, N *mn* -upci⟩ *rij. konstr.* udubljenje u zidu; niša; **ìzdubina** *ž* udubina, šupljina; **ìzdubljeno** *pril.* tako da ima urezane udubine; **izdubljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izdùbljujēm, *pril. sad.* izdùbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdubiti; **ìzdūpsti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izdúbēm, *pril. pr.* izdúbīvši, *prid. trp.* ìzdūbljen⟩, *v.* izdubiti
 ✧ IZ- + *v.* dupsti, dubiti

**izdúljiti se** *svrš.*, *v.* izdužiti se

**izdúšiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdūšīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzdušēn⟩ **1.** (∅, se) izgubiti zrak; ispuhati se (o zračnici, balonu ili čemu sličnom što je napunjeno zrakom) **2.** *pren.* (∅) izgubiti snagu, polet, smisao; izvjetriti, iščiljeti (o pojmovima) // **izdušívati** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izdùšujēm, *pril. sad.* izdùšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdušiti
 ✧ IZ- + *v.* duša

**izdúžiti se** (**izdúljiti se**) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdūžīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìzdūžen⟩ **1.** razvući se u nekom smjeru u odnosu na širinu **2.** *razg.* naglo izrasti; protegnuti se (o stasu) **3.** teći preko roka predviđenog za kraj // **ìzdūženo** *pril.* tako da je razvučeno; protegnuto; **izdužívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izdùžujēm se, *pril. sad.* izdùžujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdužiti se
 ✧ IZ- + *v.* dug, dužiti

**izdvòjiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzdvojīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzdvojen⟩ **1.** (koga, što) **a.** odijeliti od cjeline, od drugih **b.** izabrati između drugih; odabrati **2.** *term.* odstraniti, ukloniti tvari iz kakva sastava **3.** (se) **a.** osamiti se **b.** biti među prvima po kakvoj odlici;

istaknuti se // **izdvájānje** *sr admin.* količina novca koja se, prema zakonima ili drugim propisima, daje u druge svrhe [~ *u fondove*]; **izdvájati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzdvājām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izdvojiti; **ȉzdvojeno** *pril.* po strani; odvojeno [*držati se* ~]; **ȉzdvojenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izdvojen ili svojstvo onoga što je izdvojeno; **izdvòjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izdvojiti, odvojiti, izlučiti

✧ IZ- + *v.* dvojiti

**Ìzet** m. os. ime (*musl.*); isto: **Ìset**; *hip.*: **Ízo**

◊ *pr.*: **Izetbègović** (Zagreb)

✧ *tur.* Izzet ← *arap.* izzä: veličina, slava

**Ìzetbegović, Alija** (1925–2003), bošnjački političar i pravnik; od rane mladosti politički aktivan zbog čega je osuđivan i zatvaran (1946–1949. i 1983–1988); 1989. jedan od osnivača Stranke demokratske akcije i njezin predsjednik te najutjecajniji bošnjački političar do 2001; u više navrata član Predsjedništva BiH i njezin predsjednik (knjiga *Islam između istoka i zapada*)

**izg.** *krat.* izgovor

**izgárati**, *v.* izgorjeti

**ìzgaziti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgažen⟩, *usp.* gaziti **1.** sve redom zgaziti **2.** jako gazeći uništiti ili dovesti u željeno stanje, izravnati i sl. [~ *travu*; ~ *sve neravnine*] // **ȉzgaženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izgaženo

✧ IZ- + *v.* gaz, gaziti

**ìzginuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* ìzginuo/ìzginula *ž*⟩ svi redom poginuti, *usp.* ginuti // **izgíbati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzgībām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izginuti; **izginúće** *sr* pogibija

✧ IZ- + *v.* ginuti

**izglàčati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzglačān⟩ **1.** završiti glačanje, urediti površinu glačanjem [~ *rublje*]; ispeglati, *usp.* glačati **2.** izgladiti grubu površinu [~ *kamen*; ~ *klupu*; ~ *sjedaljku*] //**ȉzglačano** *pril.* na izglačan način; glatko; **ȉzglačānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izglačano

✧ IZ- + *v.* glačati

**ìzgladiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzglađen⟩ **1.** *v.* izglačati **2.** *pren.* učiniti da se problemi i sl. ne vide [~ *nesporazume*]; srediti // **ȉzglađeno** *pril.* na izglađen način; sređeno, smireno; **ȉzglađenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izglađen ili svojstvo onoga što je izglađeno; **izglàdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izgladiti; **izglađívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izglàđujēm, *pril. sad.* izglàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izgladiti

✧ IZ- + *v.* gladiti

**izglàdniti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgladnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgladnjen⟩ učiniti da tko postane jako gladan, da dođe u stanje izgladnjelosti // **izglàdnjelo** *pril.* neishranjeno; **izglàdnjelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izgladnio; neishranjenost; **izglàdnjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgladnīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izglàdnio⟩ **1.** biti u stanju neishranjenosti i posvemašnje slabosti od dugotrajne gladi ili loše prehrane **2.** *razg.* dugo osjećati želju za hranom; **izgladnjívati** (∅, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izglàdnjujēm, *pril. sad.* izglàdnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izgladniti, izgladnjeti

✧ IZ- + *v.* glad, gladniti

**ȉzglāsa** *pril.* iz svega glasa, punim glasom

**izglàsati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzglasān⟩ *razg.* **1.** glasovanjem izabrati koga [~ *za tajnika*]; izglasovati **2.** odlučiti o čemu [~ *odluku*] // **ȉzglasovati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzglasujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩, *v.* izglasati

✧ IZ- + *v.* glas, glasati

**izgláviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzglāvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzglāvljen⟩ izvaditi iz ležišta nešto što je bilo uglavljeno // **izglavljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izglàvljujēm, *pril. sad.* izglàvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izglaviti

✧ IZ- + *v.* glava

**izgléda|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzglēdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** biti onakav kakav se vidi ili kakav se može predvidjeti; ostavljati dojam, doimati se [*lijepo ~ti*] **2.** činiti se [*to mi je ~lo jasno*; ~ *(da)*, *razg.* reklo bi se, čini se] //**ȉzglēd** *m* **1.** ono što se izvana vidi; vanjština [*imati lijep* ~] **2.** mogućnost, šansa; **ȉzglēdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ *razg.* **1.** koji dobro izgleda [~ *muškarac*]; lijep, pristao, skladan **2.** koji ima izgleda na uspjeh, koji obećava; obećavajući, perspektivan [~ *projekt*]

✧ IZ- + *v.* gledati

**izglòdati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzglođēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* izglòđi, *prid. trp.* ìzglodān⟩ dovesti u drugačije stanje glodanjem ili dugotrajnim trenjem (oštetiti, obraditi), *usp.* glo-

dati // ìzglodano *pril.* tako da je oštećeno glodanjem; **izglodávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izglòdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izglodati
✧ IZ- + *v.* glodati

**ìzgnati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ìzgnao⟩ **1.** izvesti iz tora ili štale tjerajući pred sobom ili prateći i potičući (o stoci) **2.** *pren.* **a.** protjerati od nekud, učiniti da mora otići u izgnanstvo, učiniti izgnanikom **b.** grubo otjerati, na grub način pokazati komu da mora napustiti neko mjesto // **izgòniti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzgonīm, *pril. sad.* ìzgonēći, *gl. im.* ìzgonjēnje⟩, *v.* izgnati; **izgánjati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzgānjām, pril. sad. -ajūći, *prid. trp.* ìzgānjān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izgnati; **ìzgnanica** *ž*, *v.* izgnanik; **ìzgnaničin** *prid.* koji pripada izgnanici; **ìzgnaničkī** *prid.* koji se odnosi na izgnanike; **ìzgnanički** *pril.* kao izgnanik, na način izgnanika; **ìzgnanīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji je izgnan (ob. iz stalnog prebivališta); prognanik; **izgnànstvo** *sr* stanje onoga koji je izgnan, koji je pogođen izgonom (1); **ìzgon** *m* **1.** protjerivanje iz stalnog mjesta boravka, iz prebivališta ili iz države **2.** premještanje gonjenjem, iz zatvorena prostora, na veliki prostor itd. [~ *stoke na ispašu*]
✧ IZ- + *v.* goniti

**izgnjáviti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgnjāvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgnjāvljen⟩, *v.* gnjaviti
✧ IZ- + *v.* gnjaviti

**izgnjéčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgnjēčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgnjēčen⟩, *v.* gnječiti
✧ IZ- + *v.* gnjesti, gnječiti

**izgnjíliti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgnjīlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* izgnjílio/izgnjíljela *ž*⟩ potpuno biti zahvaćen gnjiljenjem; izgnjiti, *usp.* gnjiliti // **ìzgnjīti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgnjijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ìzgnjio/ìzgnjila *ž*⟩, *v.* izgnjiliti
✧ IZ- + *v.* gnjiti, gnjiliti

**izgòrjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgorīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izgòrio/izgòrjela *ž*, *prid. trp.* ìzgoren⟩ **1.** *v.* gorjeti [~ *do temelja*] **2.** sasušiti se od žege **3.** ispeći kožu od sunčanja **4.** *žarg.* propasti, ne uspjeti (u pretjeranim nastojanjima, u željama za uspjehom itd.) [~ *od ambicije*; ~ *na poslu*] // **izgáránje** *sr psih.* stresna reakcija koja se razvija kod osoba izloženih velikim radnim zahtjevima; **izgárati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzgārām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* izgorjeti **2.** *pren.* **a.** biti prožet, imati jaku želju [~ *od ljubavi*] **b.** jako se truditi, vrlo mnogo nastojati u ostvarivanju čega [~ *na poslu*]
◆ *pr.* (nadimačko): **Zgorélec** (160, Zagreb, Klanjec, Podravina)
✧ IZ- + *v.* gorjeti

**ìzgovōr** *m* **1.** način na koji se izgovaraju glasovi i riječi [*čist* ~; *korektan* ~] **2.** ono što se spominje kao razlog da se opravda pogreška ili propust; opravdanje, izlika [*neuvjerljiv* ~] // **izgovárati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izgòvārām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izgovoriti; **izgovòriti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* izgòvorīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* izgòvoren⟩ **1.** (što) **a.** oblikovati glas ili izgovornu cjelinu u organima za artikulaciju **b.** reći tekst od početka do kraja **c.** reći u jednom mahu ono što se čekalo da bude izgovoreno; izreći **2.** (se) naći opravdanje, naći izgovor, izliku; opravdati se; **izgovòrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izgovoriti, koji se može oblikovati u organima za artikulaciju (o skupinama glasova i sl.); **ìzgovōrnī** *prid.* koji se odnosi na izgovor
✧ IZ- + *v.* govor

**izgráditi** *svrš.* ⟨*prez.* ìzgrādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgrāđen⟩ **1.** (što) **a.** dovršiti građenje, izvesti gradnju do kraja [~ *kuću*]; podići **b.** sastaviti, konstruirati, stvoriti (o pojmovima) [~ *kriterije*]; za što **2.** (koga) učiniti da tko postane potpuna ličnost, obrazovati ga, učiniti da postane stručan itd. [~ *čovjeka*] **3.** (u raznim vezama riječi) [~ *prugu* (željezničku i sl.); ~ *brod*; ~ *kuću* (i druge objekte koji se podižu zidanjem ili sastavljanjem konstrukcije); ~ *mišljenje* oblikovati mišljenje nakon razmatranja problema] // **izgràditelj** *m* onaj koji je izgradio, *usp.* izgrađivač; **izgràdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izgraditi, konstruirati, podići; **izgrádnja** *ž* izgrađivanje, građenje; **ìzgrāđen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je završen u obliku u kojem je građen, *usp.* izgraditi (1) **2.** koji je u svome razvitku postao zreo, potpun, cjelovit u poželjnim svojstvima i dobrim odlikama [~*a ličnost*]; **ìzgrāđeno** *pril.* na izgrađen način; **ìzgrāđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izgrađeno; **izgrađívāč** *m* ⟨G izgrađiváča⟩ izgraditelj, konstruktor, pronalazač novoga, *usp.* graditelj; **izgrađívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* izgràđujēm, *imp.* izgràđūj, *pril. sad.* izgràđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izgraditi
✧ IZ- + *v.* graditi

**izgŕditi** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgr̄dīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgr̄đen⟩ **1.** oštro ukoriti nebiranim riječima; izružiti, iskarati **2.** *v.* nagrditi (**3**)
✧ IZ- + *v.* grd, grditi

**ȉzgrēd** *m* očita i javna povreda pravila dobrih običaja ili javnog reda, razuzdan ili nasilnički čin; ispad // **ìzgrēdnica** *ž*, *v.* izgrednik; **ìzgrēdničin** *prid.* koji pripada izgrednici; **ìzgrēdničkī** *prid.* koji se odnosi na izgrednike; **ìzgrednički** *pril.* kao izgrednik, na način izgrednika; **ìzgrēdnīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ onaj koji je počinio izgred ili koji čini izgrede; **ìzgrēdništvo** *sr* ponašanje izgrednika; nasilnost, grubost, divljaštvo, brutalnost
✧ IZ- + *GRESTI, *GREDEM: idem, koračam

**ìzgrepsti** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* izgrèbēm, *pril. pr.* -ebāvši, *prid. trp.* izgrèben⟩ **1.** čim oštrim ili noktima oštetiti neku površinu, učiniti je hrapavom ili na koži nanijeti ogrebotine **2.** grebenjem izvaditi
✧ IZ- + *v.* grepsti

**ìzgristi** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izgrízēm, *pril. pr.* -izāvši, *prid. trp.* izgrìzen⟩ **1. a.** dovršiti grizenje [~ *jabuku*] **b.** uništiti grizenjem [*moljci su izgrizli kaput*] **2.** (koga) ugrizima raniti [*psi su izgrizli čovjeka*]; izujedati **3.** (se) biti nezadovoljan, dovesti se stalnim preispitivanjem ili zavišću u stanje nezadovoljstva [~ *od zlobe*] // **izgrìzen** (**izgrȉžen**) *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji je usitnjen ili oštećen grizenjem [~ *kruh*; ~ *kiselinom*]; **izgrȉženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izgrižen
✧ IZ- + *v.* gristi

**izgrȉžen** *prid.*, *v.* izgrizen

**izgùbiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgubīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzgubljen⟩ **1.** (koga, što) **a.** ostati bez čega [~ *knjigu*; ~ *novčanik*] **b.** nemati više mogućnosti služiti se čime (u fizičkom, moralnom smislu) [~ *nogu*; ~ *ugled*] **c.** ostati bez koga zbog rastanka ili smrti [~ *oca*; ~ *prijatelja*] **2.** (što, na čemu) pretrpjeti gubitak, pretrpjeti kvar, snositi štetu, neuspjeh [~ *na kartama*; ~ *utakmicu*], *opr.* dobiti **3.** (što) potrošiti, propustiti, potratiti [~ *dvije godine na fakultetu*] **4.** (se) **a.** nestati, iščeznuti [~ *se u gomili*] **b.** zalutati [*dijete se izgubilo u šumi*] **c.** *pren.* prestati biti koncentriran; zbuniti se, smesti se [~ *se u pojedinostima*] // **ìzgubljen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** za kojega se ne zna gdje je **2.** koji se ne snalazi; bespomoćan, dezorijentiran △ ~**a generacija 1.** *pov. knjiž.* naziv za američke pisce boeme u Parizu koji su poslije 1. svjetskog rata prosvjedovali protiv građanskog društva (E. Hemingway, G. Stein i dr.) **2.** svaka generacija za koju se smatra da bitno odudara od tradicionalnog mišljenja, ponašanja itd.; **ìzgubljeno** *pril.* bespomoćno, dezorijentirano [*gledati* ~; *ponašati se* ~]; **ìzgubljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izgubljen (**2**)
✧ IZ- + *v.* gubiti

**izgúliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgūlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzgūljen⟩ skinuti gornji sloj čega (o koži, drveću i sl.) [~ *mladicu rogom* (o srndaću)]
✧ IZ- + *v.* guliti

**izgúrati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzgūrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzgurān⟩ **1.** guranjem pomaknuti, izvesti iz čega **2.** *pren.* uspjeti uz napor [~ *studij*]
✧ IZ- + *v.* gurati

**izgustírati** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* izgùstīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izgùstīrān⟩ *razg.* izgubiti sklonost prema čemu, prestati voljeti, prestati biti sklon čemu ili komu
✧ IZ- + *v.* gust, gustirati

**izgùtati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ìzgutao⟩ (što) **1.** podnijeti neugodnosti, snositi krivicu [*izgutao je sve uvrede*] **2.** *žarg.* izgubiti (utakmicu i sl.)
✧ IZ- + *v.* gutati

**izgúziti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìzgūzīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìzgūžen⟩ *vulg.* okrenuti kome stražnjicu; naprćiti se, naguziti se // **izguzívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izgùzujēm se, *pril. sad.* izgùzujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izguziti se
✧ IZ- + *v.* guz, guzica

**ìzgužvati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzgužvān⟩ pritiscima ili gužvanjem djelovati na što ravno, glatko, izglačano
✧ IZ- + *v.* gužva, gužvati

**ìzīći** (iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* ìzīđēm, *pril. pr.* ìzišāvši, *aor.* izíđoh, *imp.* izíđi, *pril. pr.* ìzišao/ìzišla *ž*⟩ **1.** kretanjem napustiti unutrašnjost čega, pojaviti se iz zatvorenog prostora **2.** *pren.* istupiti [~ *iz stranke*] // **ìzāći** *svrš.* ⟨*prez.* ìzāđēm, *imp.* izáđi, *prid. rad.* ìzašao/ìzašla *ž*⟩, *v.* izići
✧ IZ- + *v.* ići

**Izída** *ž mit.* grčko ime egipatske božice Aset ili Eset, sestre i žene Ozirisove, majke Horove,

Božica ognjišta, zaštitnica plodnosti, majčinske ljubavi i mrtvih; obožavanje Izide kao vrhovne božice proširilo se po Srednjem istoku i Sredozemlju

**Ìzidor** **1.** *v.* ◈ **2.** **Milèćanin** (6. st.), bizantski graditelj, suradnik Antemija Tralskog pri gradnji crkve Sv. Sofije u Carigradu **3.** **Sèviljskī** (o.560–636), španjolski crkveni pisac, nadbiskup u Sevilli, teolog, enciklopedist i povjesničar (*Etimologije*, *O slavnim ljudima*), posljednji crkveni otac Zapada

◈ m. os. ime (ime dva sveca); isto: **Ìsidor** (potvrđeno u 15. st.); *hip.*: **Íso**, **Sìdar**; **Izidóra** ž. os. ime; *hip.*: **Dóra** ◇ *pr.*: **Sìdor** (Županja), **Sìdorić**, **Sidórović** ◇ *top.*: **San Sidro** (*izg.* Sàn Sídro) (Krk), **Sùćidar** (Split)

✧ *grč.* Isídōros ← Ísis (egipatska boginja plodnosti) + dṓron: dar

**ìzigrati** (se) *svrš.* 〈*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ȉzigrān〉 **1.** (što) u kartaškoj igri istrošiti sve adute **2.** (koga) *pren.* nesavjesno i nečasno postupiti prema kome, izbjeći obvezu prema kome **3.** (se) **a.** naigrati se do mile volje **b.** *pren.* prevariti se u kombinacijama, izgubiti dobar glas; kompromitirati se // **izigrávati** (se) *nesvrš.* 〈*prez.* izìgrāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje〉 **1.** *v.* izigrati **2.** **a.** (što) htjeti ostaviti lažan dojam na koga uzimajući tuđi lik [~ *damu*] **b.** *razg.* glumiti pred drugima upućenost, učenost i sl.; afektirati [*Što izigravaš?*]

✧ IZ- + *v.* igra, igrati

**izìlaziti**, *v.* izlaz

**ìzim** *prij. zast.*, *v.* osim (I)

**iziritírati** *svrš.*, *v.* iritirati

✧ IZ- + *v.* iritirati

**iziskívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* izìskujēm, *pril. sad.* izìskujūći, *gl. im.* -ānje〉 tražiti, zahtijevati [~ *(velike) napore*]

✧ IZ- + *v.* iskati

**ìzjadati se** (komu) *svrš.* 〈*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ìzjadao se〉 olakšati jad kazujući ga drugome povjeravajući se, *usp.* jadati se

✧ IZ- + *v.* jad, jadati se

**ìzjaloviti** (se) *svrš.* 〈*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzjalovljen〉 **1.** (∅) ne donijeti plod; pobaciti (o životinji) **2.** (se) **a.** ne dati ili ne moći davati ploda (o ljudima, zemlji i životinjama) **b.** *pren.* ne ostvariti se, ostati neispunjen (o nadi, željama, namjerama, planovima) [*moje su se zamisli izjalovile*] // **izjalovljénje** *sr* čas ili stanje kad dolazi do spoznaje da se što izjalovilo; izjalovljena nada ili očekivanje, razočaranje; izjalovljenost

✧ IZ- + *v.* jalov, jaloviti

**ìzjalovljenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉, *v.* izjalòvljenje

**izjàsniti se** *svrš.* 〈*prez.* ìzjasnīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìzjašnjen〉 **1.** iskazati svoje mišljenje **2.** očitovati se za što [*svi su se izjasnili za referendum*] // **izjašnjávānje** *sr* **1.** 〈*gl. im.*〉, *v.* izjašnjavati se **2.** deklariranje, određivanje samoga sebe; **izjašnjénje** *sr* izjava, deklaracija; **izjašnjávati se** *nesvrš.* 〈*prez.* izjàšnjāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* izjasniti se

✧ IZ- + *v.* jasan

**izjávi|ti** *svrš.* 〈*prez.* ìzjāvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzjāvljen〉 **1.** (što) dati izjavu, reći, riječima javno oblikovati neki trajniji ili službeni stav [~*o je da je toga dana bio u gradu*; *glasnogovornik je* ~*o da se odluka o plaćama odgađa*] **2.** (se) *arh. admin.* izjasniti se [*Ivan grof Drašković* ~*o se pripravnim dati 1000 forinti u fond za pomoć novinarima*] // **ȉzjava** *ž* **1.** **a.** usmeni ili pismeni čin javnog očitovanja, izjašnjavanja u kakvu povodu **b.** takav dokument **2.** ono što tko tvrdi ili izriče pred javnošću; saopćenje, priopćenje; **izjavljívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* izjàvljujēm, *pril. sad.* izjàvljujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* izjaviti; **ȉzjāvn|ī** *prid.* koji se odnosi na izjavu i izjavljivanje [~*a rečenica*]

✧ IZ- + *v.* javiti

**izjédati**, *v.* izjesti

**izjednáčiti** (se, koga, što) *svrš.* 〈*prez.* izjèdnāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izjèdnāčen, *gl. im.* izjednačénje〉 **1.** (koga, što) **a.** učiniti jednakim, postaviti u isti red vrijednosti **b.** *sport* postići isti rezultat kao i protivnik [~ *rezultat*] **2.** (se) postati jednak // **izjèdnāčeno** *pril.* na izjednačen način; poravnano; **izjèdnāčenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo onoga što je izjednačeno; **izjednàčitelj** *m* onaj koji izravnava, poravnava, sravnjuje, ili izjednačuje; **izjednàčiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se može izjednačiti; **izjednačívati** (koga, što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* izjednàčujēm, *pril. sad.* izjednàčujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* izjednačiti

✧ IZ- + *v.* jednak, jednačiti

**ìzjesti** *svrš.* 〈*prez.* ìzjedēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* ìzjedi, *prid. rad.* ìzjeo/ìzjela *ž*, *prid. trp.* izjèden〉 **1.** (što) **a.** *v.* jesti **b.** pojesti dokra-

ja **c.** rastočiti (o crvu) **2. a.** (koga) izmučiti (gnjavljenjem, prigovorima itd.) **b.** (se) patiti od grižnje savjesti **//** **ìzjelica** *m* ⟨N *mn* -e⟩ onaj koji neumjereno jede; proždrljivac [*taj/ta* ~]; **ìzjeličkī** *prid.* koji se odnosi na izjelice; **ìzjelički** *pril.* kao izjelica, na način izjelica; **izjédati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzjēdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izjesti; **ȉzješa** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *ekspr.* izjelica [*taj/ta* ~]; **izjèden** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ nagrizen, rastočen (od crva, kiseline)

✧ IZ- + *v.* jesti

**izjúriti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzjūrīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzjūren⟩ **1.** (∅) brzo, naglo napustiti zatvoren prostor **2.** (koga) *razg.* otjerati, najuriti **3.** (se) *razg.* dati sebi dovoljno oduška u životnim uživanjima (ob. u osvajanju žena) **//** **izjurívati** (∅, koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izjùrujēm, *pril. sad.* izjùrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izjuriti

✧ IZ- + *v.* juriti

**ȉzjutra** *pril.* od početka jutra, u jednom času od kojega još teče jutro

✧ IZ- + *v.* jutro

**izlàgati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlažēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izlàgao se⟩ izreći laž, reći ono što nije istina; slàgati

✧ IZ- + *v.* lagati

**izlágati**, *v.* izložiti

**izlànuti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlanēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* izlàni (se), *prid. rad.* izlànuo⟩ *razg.* nehotice reći što nije trebalo; odati se

✧ IZ- + *v.* lanuti

**ȉzlāz** (**ȉzlaz**) *m* **1.** mjesto gdje se može izaći ili gdje je predviđeno da se izađe **2.** izlaženje, izlazak, odlazak [~ *na teren*; ~ *na uviđaj*] **3.** *pren.* ishod, rješenje [*naći* ~ *iz teške situacije*] **4.** *tehn.* vrsta priključka na nekom uređaju koji služi za spajanje s vanjskim uređajem kome šalje obrađene podatke (*engl.* output) [~ *za zvučnike*], *opr.* ulaz (**4**) △ ~ ***na more*** *pol. geogr.* prostor koji dio morske obale uključuje u granice neke zemlje; ~ ***za nuždu*** u zgradama, dvoranama itd. izlaz koji se koristi u slučaju požara ili kakve druge nezgode; ***nužan*** ~ ***(jedini*** ~***)*** izlaz ili rješenje koje se predviđa kao nezaobilazno ili jedino u razvoju događaja ili u okolnostima koje se mogu stvoriti; ***posljednji*** ~ posljednja mogućnost da se izađe iz neke teške ili komplicirane situacije **//** **izȉlaziti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -ažēnje⟩ *ekspr.*, *v.* izlaziti; **ìzlazak** *m* ⟨G -aska, N *mn* -asci⟩ **1.** izlaz, izlaženje [~ *sunca*] **2.** pojavljivanje, čas objavljivanja (o knjizi) [~ *iz tiska*]; **ìzlaziti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -ažēnje⟩, *v.* izaći, izići; **ȉzlāzn|ī** *prid.* koji se odnosi na izlaz △ ~***a jedinica*** *inform.* uređaj koji se koristi za prihvaćanje računalnih obrađenih podataka (npr. monitor, pisač itd.), *opr.* ulazna jedinica, *v.* ulazni △; **ìzlaznica** *ž* pismena dozvola za izlaz (za napuštanje radnog mjesta u radnom vremenu i sl.)

✧ IZ- + *v.* laz, laziti

**ìzlēći** (**izlégnuti**) (se) *svrš.* ⟨*prez.* izléžem (se), *pril. pr.* ìzlegāvši (se), *prid. trp.* izlèžen⟩ **1.** (-što) sjedeći na jajima izvesti mlade **2.** (se) **a.** izvaliti se iz jajeta **b.** *pren.* nastati, dogoditi se [*iz toga bi se moglo svašta* ~]

✧ IZ- + *v.* leći (legnuti)

**izlémati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlēmām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzlēmān⟩ istući, pretući

✧ IZ- + *v.* lemati

**ìzlet** *m* **1.** kraće putovanje ili izlazak u prirodu radi odmora ili rekreacije [*ići na* ~] **2.** *pren.* kratko izbivanje [*bračni* ~ kratkotrajna bračna nevjera] **//** **ìzletīšte** *sr* mjesto kamo se iz većega naselja ide na izlet; **ìzletnica** *ž*, *v.* izletnik; **ìzletničkī** *prid.* koji se odnosi na izletnike, koji je namijenjen izletnicima [~ *brod*]; **ìzletnički** *pril.* kao izletnici, na način izletnika; **ìzletnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji ide na izlete, onaj koji sudjeluje u izletu, koji je na izletu; **ìzletnīštvo** *sr* izleti kao raširena pojava i običaj ili organizirana djelatnost izletnika

✧ *v.* izletjeti (*kalk.* prema *njem.* Ausflug)

**izlètjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzletīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izlètio/izlètjela *ž*⟩ **1.** izaći iz nekog prostora leteći, *usp.* letjeti **2.** *pren.* **a.** istrčati, izjuriti **b.** neoprezno izjaviti [*izletjelo mi je nehotice*] **c.** *razg.* biti izbačen [*izletio sam s posla*] **d.** naglo i neočekivano se pojaviti **//** **izlijétati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzlijēćēm, *pril. sad.* izlijéćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izletjeti

✧ IZ- + *v.* let, letjeti

**izležávati se** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlèžāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ostajati dugo u krevetu poslije buđenja **2.** *pejor.* ništa ne raditi; ljenčariti, dokoličiti **//** **izležávalo** *sr pejor.* onaj koji ništa ne radi, zgubidan, lijenčina

✧ IZ- + *v.* ležati

**izlijéčiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlijēčīm (se), *pril.*

*pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzlijēčen⟩ **1.** (koga) osloboditi koga bolesti, povratiti komu zdravlje; iscijeliti **2.** (se) postati zdrav; ozdraviti // **izlječénje** *sr* rezultat uspješnog liječenja; **izljèčitelj** *m* iscjelitelj; **izljèčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može liječiti/izliječiti; **izljèčivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izlječivo
✧ IZ- + *v.* lijek, liječiti

**izlijépiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlijēpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzlijēpljen⟩ **1.** zalijepiti, ulijepiti, slijepiti sve redom **2.** lijepljenjem prekriti cijelu površinu čega // **izljepljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izljèpljujēm, *pril. sad.* izljèpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izlijepiti
✧ IZ- + *v.* lijep[2], lijepiti

**ȉzlik|a** *ž* ⟨D L -ici⟩ razlog kojim se opravdava neki postupak, izgovor za neki čin; isprika (**2**) [*pod ~om*; *poslužiti se ~om*]
✧ IZ- + *v.* lik

**izlȉnjati se** *svrš.*, *v.* olinjati se
✧ IZ- + *v.* linjati se

**izlȉsičiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* izlìsičio⟩ postići lukavim načinom, iznuditi lisičeći, izmamiti takvim načinom, *usp.* lisičiti
✧ IZ- + *v.* lisica, lisičiti

**izlȉstati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ȉzlistao⟩ **1.** (∅) izbaciti listove (o biljci); prolistati, razlistati se **2.** (što) okretanjem listova (knjige itd.) pregledati ili površno pročitati **3.** *inform.* pokazati sve direktorije iz memorije [*~ foldere na ekranu*] // **izlistávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* izlìstāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izlistati
✧ IZ- + *v.* list[1], listati

**ȉzlišan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji nije potreban; nepotreban; suvišan // **ȉzlišno** *pril.* nepotrebno, suvišno, zališno; **ȉzlišnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izlišno
✧ IZ- + *v.* lišiti

**ìzliti** *svrš.* ⟨*prez.* ȉzlijēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* izlīj, *prid. rad.* ȉzlio, *prid. trp.* izlìven⟩ **1.** (što) **a.** učiniti da tekućina isteče iz posude **b.** postići željeni oblik skulpture i sl. lijevanjem; odliti **2.** (se) izaći iz korita; poplaviti [*rijeka se izlila*] // **izlijévati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izliti; **ìzljev** *m* **1.** jednokratno izlijevanje, istjecanje [*~ krvi u mozak*] **2.** *pren.* naglo izražavanje, očitovanje osjećaja, raspoloženja [*~ srdžbe*; *~ ljubavi*]; **ìzljevak** *m* ⟨G -ēvka, N *mn* -ēvci⟩ opći naziv za razne vrste jednostavnih kolača koji se izliju u tepsiju (i poslije režu); **ìzljēvnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* sisak (**1**)
✧ IZ- + *v.* liti

**izlízati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlīžēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìzlīzān⟩ **1.** (što) istrošiti trenjem, trošenjem (o dijelovima stroja itd.) **2.** (se) **a.** istrošiti se, pohabati se (o odjeći, obući i sl.) **b.** *pren.* izgubiti vrijednost i snagu; potrošiti se (o argumentima) // **ìzlīzāno** *pril.* na izlizan način; **ìzlīzānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izlizan ili svojstvo onoga što je izlizano; **izlizívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlìzujēm, *pril. sad.* izlìzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izlizati
✧ IZ- + *v.* lizati

**ìzlog**, *v.* izložiti

**ìzlokati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzločēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzlokān⟩ izderati, izdupsti obalno tlo svojim tokom (o vodi tekućici) ili udaranjem (o moru) // **ȉzlokānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izlokano; **izlokávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlòkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izlokati
✧ IZ- + *v.* lokati

**izlòmiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlomīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzlomljen⟩ **1.** (što) lomeći podijeliti na više dijelova **2.** (se) *pren. razg.* izmoriti se, izmučiti se, umoriti se obavljajući razne poslove, ob. na više mjesta [*~ se od traženja posla*] // **ìzlomljeno** *pril.* na izlomljen način; **ìzlomljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izlomljeno
✧ IZ- + *v.* lom, lomiti

**izlòviti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlovīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzlovljen⟩ isprazniti, opustošiti lovno ili ribolovno područje lovljenjem; istrijebiti lovljenjem // **ìzlov** *m* količina ili ukupnost onoga što se izlovljava (ob. morska riba u organiziranom lovu kao djelatnosti); **izlovljávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlòvljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ izloviti; **izlovljívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlòvljujēm, *pril. sad.* izlòvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izloviti
✧ IZ- + *v.* lov, loviti

**izlòžiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzložīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzložen⟩ **1.** (što) **a.** učiniti da se može vidjeti na izložbi, prirediti za izložbu, prikazati na izložbi **b.** postaviti u izlog [*roba je izložena*] **c.** postaviti izvan zaklona, pod udar čega **2.** (što) iskazati što u slijedu

(skup činjenica, ideja), potanko iznijeti **3.** (-se) **a.** svojim postupkom doći na udar (fizički ili riječima) [~ *opasnosti*; ~ *kritici*; ~ *javnom mnijenju*] **b.** pustiti da što djeluje [~ *se vjetru*; ~ *se suncu* sunčati se] // **izlàgāč** *m* ⟨G izlagáča⟩ **1.** onaj koji izlaže, obrazlaže neku temu u obliku predavanja, referata, diskusije, stručne ekspertize, izvještaja itd. **2.** onaj koji izlaže (na izložbi, sajmu i sl.); **ìzlāgān** *prid.* ⟨*odr*: -ī⟩ izložen, *v.* izložiti; **izlágānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izlagati **2.** predavanje, tumačenje, pokazivanje, iznošenje; **izlágati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzlāžēm, *pril. sad.* izlážūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izložiti; **ìzlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ ostakljena ploha pročelja trgovine ili radionice i prostor iza nje u kojem su izloženi predmeti (na prodaju, za ukras i sl.); **ìzložak** *m* ⟨G -oška, N *mn* -ošci⟩ predmet izložen na izložbi; eksponat; **ìzložba** *ž* ⟨G *mn* -žābā/-ī⟩ mjesto na kojemu su prikazani razni predmeti ili djela po određenom odabiru [*svjetska* ~; ~ *slika*]; **ìzložbenī** *prid.* koji se odnosi na izložbu i izložbe [~ *katalog*; ~ *prostor*]; **izlòživ** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izložiti; **ìzloženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izložen

✧ IZ- + *v.* ložiti

**izlúčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlūčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzlūčen⟩, *v.* lučiti // **ìzlučina** *ž* ono što izlučuju organi tijela (sluz itd.); **izlùčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izlučiti; **izlučívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlùčujēm, *pril. sad.* izlùčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izlučiti; **ìzlučnī** *prid.* **1.** *sport* koji se provodi na izlučivanje, tako da slabiji otpadaju (ne igra i ne bori se svaki sa svakim) [~ *turnir*]; kvalifikacijski **2.** koji izlučuje [~ *organi*]

✧ IZ- + *v.* lučiti

**izlúditi** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlūdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzlūđen⟩, *v.* izluđivati // **izlúdjeti** (∅, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlūdīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izlúdio⟩ postati lud od briga, nervoze i sl., izgubiti sposobnost staložena i promišljena gledanja na stvari; **ìzlūđeno** *pril.* na izluđen način; unezvjereno; **ìzlūđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izluđen; izluđenje, izluđivanje; **izluđénje** *sr*, *v.* izluđenost; **izluđívānje** *sr*, *v.* izluđenost; **izluđívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izlùđujēm, *pril. sad.* izlùđujūći, *gl. im.* -ānje⟩ činiti koga vrlo nervoznim, pretjerano obasipati zahtjevima, ponudama itd.

✧ IZ- + *v.* lud, luditi

**izlúpati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzlūpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzlūpān⟩ **1.** *v.* lupati **2.** istući

✧ IZ- + *v.* lupiti, lupati

**izlužívānje** *sr kem.* izdvajanje nekog sastojka iz smjese čvrstih tvari njegovim selektivnim otapanjem u vodi; luženje

✧ IZ- + *v.* lužina

**ìzljev**, *v.* izliti

**izljúbiti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzljūbīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzljūbljen⟩ **1.** poljubiti više puta **2.** poljubiti sve redom **3.** (se) međusobno se poljubiti [~ *se na rastanku*] // **izljubljívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izljùbljujēm, *pril. sad.* izljùbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izljubiti

✧ IZ- + *v.* ljubiti

**izljúštiti** *svrš.*, *v.* ljuštiti

✧ IZ- + *v.* ljuska, ljuštiti

**ìzmaći**, *v.* izmaknuti

**ìzmaglica** *ž meteor.* naslaga istaloženih kapljica magle ili oblaka na predmetima na površini Zemlje kojoj je temperatura veća od 0 °C, količina im je obično vrlo mala; rosulja

✧ IZ- + *v.* magla

**izmajstòrisati** *svrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izmajstòrisān⟩ *reg.* (+ *srp.*) **1.** napraviti (što) **2.** povoljno riješiti kakvu situaciju bez obzira na koji način; uspješno provesti/izvesti što do kraja

✧ IZ- + *v.* majstor

**izmàknuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmaknēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* izmàkni (se), *prid. rad.* izmàknuo/ìzmakao/ìzmakla (se) *ž*, *prid. trp.* ìzmaknūt⟩ **1.** *v.* maknuti **2.** (što, se) pomaknuti (se) iz ležišta, maknuti (se) iz pravog položaja **3.** (se, komu, čemu) izbjeći, eskivirati što, koga [~ *svađi*; *izmaknuo sam mu*; *izmaknuo sam se*] **4.** ne ostvariti se [*šansa mu se izmaknula, dobit se izmaknula*] // **ìzmaći** (što, se, se komu, se čemu) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmaknēm, *pril. pr.* ìzmakāvši, *prid. trp.* ìzmaknūt⟩, *v.* izmaknuti; **ìzmak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ čas (*rij.* mjesto) kad nešto prestaje; kraj, svršetak; **ìzmicati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ičēm (se), *pril. sad.* -ičūći (se), *imp.* ìzmiči (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što), *v.* izmaći, izmaknuti **2.** (se komu/čemu) izbjegavati koga ili što, uklanjati se čemu, zabušavati **3.** (se) uklanjati se (ob. pokretom tijela izbjegavati sudar, dodir, udarac i sl.)

✧ IZ- + *v.* maknuti

**izmalèna** *pril.* od djetinjstva
✧ *v.* iz + *v.* mal[1], malen

**izmámiti** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmāmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmāmljen⟩ **1.** dobiti što upornim nastojanjem; izvući, isprositi [~ *osmijeh*; ~ *novac*] **2.** privući ljepotom ili čarom [*sunce je izmamilo ljude u prirodu*] // **izmàmljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izmamiti; **izmamljívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* izmàmljujēm, *pril. sad.* -ljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmamiti
✧ IZ- + *v.* mamiti

**izmanevrírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izmanèvrīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izmanèvrīrān⟩ **1.** izvršiti manevar (o raspoređivanju vagona i kompozicija na kolosijecima) **2.** *pren. razg.* izvesti što spretnim ili vještim postupanjem
✧ IZ- + *v.* manevar, manevrirati

**izmanikírati** *svrš.*, *v.* manikirati
✧ IZ- + *v.* manikirati

**izmanipulírati** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* izmanipùlīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* imanipùlīrān⟩ **1.** (što) provesti manipulaciju, manipuliranjem obaviti što **2.** (koga) manipuliranjem postići da tko radi ono što se od njega traži, učiniti da bude manipuliran // **izmanipùlīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izmanipulirano
✧ IZ- + *v.* manipulacija, manipulirati

**izmasakrírati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izmasàkrīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izmasàkrīrān⟩ **1.** poklati, poubijati na brutalan način **2.** *pren.* grubo recenzirati tekst itd. // **izmasàkrīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izmasakriran
✧ IZ- + *v.* masakr, masakrirati

**izmasírati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izmàsīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izmàsīrān⟩ **1.** primijeniti masažu **2.** *žarg.* izgnjaviti koga, izmučiti koga dosađivanjem
✧ IZ- + *v.* masirati

**izmàštati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmaštān⟩ pronaći u mašti, izvući iz mašte, iskonstruirati bez oslonca u činjenicama
✧ IZ- + *v.* mašta, maštati

**ìzmazati** *svrš.* ⟨*prez.* ìzmažēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmazān⟩ zamazati, zamastiti, zamrljati, zablatiti što // **ìzmazān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun mrlja, uprljan; umrljan, ljepljiv; **ìzmazānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izmazan ili svojstvo onoga što je izmazano
✧ IZ- + *v.* mazati

**izmèćār** *m*, *v.* hizmećar

**izmećáriti** *nesvrš.*, *v.* hizmećariti

**ȉzmeđu** (koga, čega) *prij.* **1.** u prostoru koji se proteže od jednog mjesta do drugog ili koji dijele dvije ili više osoba [*dogovoriti se ~ sebe*] **2.** u vremenu koje je proteklo od jednog datuma (razdoblja, događaja) do drugog [~ *10 i 11 sati*; ~ *dva rata*] **3.** uz genitiv znači da se tko ili što nalazi između dva predmeta ili pojma [~ *dva rata*]
✧ *v.* iz + *v.* među

**ȉzmesti** *svrš.* ⟨*prez.* izmètēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* ìzmeo/ìzmela *ž*, *prid. trp.* izmèten⟩, *v.* mesti // **ȉzmetati**[1] (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmećēm, *imp.* ìzmeći, *prid. rad.* ìzmetao, *gl. im.* -ānje⟩ odstranjivati metenjem, služeći se metlom
✧ IZ- + *v.* mesti

**ȉzmet**[1] *m*, *v.* hizmet

**ȉzmet**[2] *m* neiskorišteni dio hrane što ga odbacuje organizam čovjeka i životinje [*životinje ostavljaju* ~]; stolica (za ljude), balega (za goveda), brabonjci (za ovce i koze), krkalo (za konje); pogan (u smislu nečistoće), drek, govno // **ȉzmeče** *sr* ⟨G -ta⟩ *lokal.*, *v.* izmetak (2); **ȉzmetak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -eci⟩ **1.** *dem.* od izmet u zn. izmet sitnih kukaca na bilju **2.** pobačeno mlado životinje; izmeče; **ȉzmetati**[2] (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmećēm, *pril. sad.* -ećūći, *imp.* ìzmeći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* pobaciti; **ȉzmetina** *ž* (često u *mn* ìzmetine) ostavljen izmet, pogan, fekalije; **ȉzmetnī** *prid.* koji se odnosi na izmet △ ~ ***otvor*** *zool.* anus
✧ IZ- + *v.* metati

**izmétati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmēćīm, *pril. sad.* -éćūći, *gl. im.* -ānje⟩ odstranjivati metlom

**izmigòljiti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* izmigòljio/izmigòljila se *ž*⟩ **1.** izaći ili izvući se migoljeći (o gušteru, zmiji i životinjama koje gmižu) **2.** *pren.* izvući se od kakve dužnosti ili obveze (neprimjetno, spretno i bez vidljiva opiranja) // **izmigoljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izmigòljujēm se, *pril. sad.* izmigòljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmigoljiti se
✧ IZ- + *v.* mig, migoljiti

**izmijéniti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzmijēnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmijēnjen⟩ **1.** (što) **a.** učiniti drugačijim, učiniti da bude djelomično nešto drugo; preinačiti **b.** ukloniti jedno i staviti drugo

(dio stroja) **c.** *v.* razmijeniti **2.** (se) **a.** postati drugačiji; promijeniti se **b.** doći na mjesto drugoga (u obavljanju čega i sl.) // **izmijénjati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmijēnjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ sve redom izmijeniti; **ìzmijēnjeno** *pril.* na izmijenjen način; preinačeno, promijenjeno; **ȉzmjena** *ž* **1.** prelaženje jednog oblika ili stanja u drugi; promjena **2.** dolazak jednoga umjesto drugoga; smjenjivanje, smjena; **ȉzmjenicē** (**izmjèncē**) *pril.* izmjenično, naizmjence; **ȉzmjenič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se u određenim razmacima vraća ili ponavlja, koji se onim što mu je oprečno izmjenjuje u određenim razdobljima ili određenom ritmu; periodičan **2.** koji se mijenja; promjenljiv [~*na sreća*] **3. a.** koji čini sad jedan sad drugi [~*no ispitivanje*] **b.** koji se upućuje u oba smjera [~*na vatra oružja*] △ ***~na struja*** *tehn.* električna struja koja nastaje pri vremenski promjenljivom gibanju električnog naboja; ***~ni generator*** *tehn.* izmjenični električni stroj koji služi za proizvodnju energije; alternator; ***~ni motor*** *tehn.* električni motor s pogonom na izmjeničnu struju; **ȉzmjenično** *pril.* izriče da se što sa čime izmjenjuje u nekom ponavljanju; periodički, povremeno (odgovaraju veze riječi: sad jedan sad drugi, čas jedan čas drugi); **izmjènjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izmijeniti ili mijenjati; **izmjenjìvāč** *m* ⟨G izmjenjiváča⟩ **1.** naprava koja služi da se izmijeni smjer ili jakost energije; invertor **2.** onaj koji izmjenjuje **3.** *tehn.* uređaj za skladištenje većeg broja optičkih medija s mogućnošću izmjenjivanja izabranih (*engl.* changer) [~ *CD-ova za automobil*] △ ***~i iona*** tvari, većinom umjetne smole, koje vlastite ione mogu izmjenjivati s nekom tekućinom što struji preko njih (služe npr. za deionizaciju i demineralizaciju vode); ~ ***topline*** uređaj za korištenje topline iz tekućine ili plinova prije nego se izvedu iz postrojenja; rekuperator; **izmjenjívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmjènjujēm, *pril. sad.* izmjènjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmijeniti

✧ IZ- + *v.* mijena, mijenjati

**izmiješati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmijēšām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmijēšān⟩, *v.* miješati

✧ IZ- + *v.* miješati

**ìzmiksati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* īzmiksān⟩ **1.** izmiješati u mikseru **2.** *pren.* nekako izvesti da se dobije ono što se želi, izmućkati, smutiti, udesiti [~ *sportski rezultat*; ~ *izbornu pobjedu*]

✧ IZ- + *v.* miks, miksati

**izmíliti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* izmílio/izmíljela *ž*⟩ **1.** pojaviti se iz rupe, nepoznatog mjesta, mileći (o kukcima i sl.), *usp.* militi **2.** *pren.* izgubiti se neprimjetno, neprimijećen nestati; ispariti // **izmíljeti** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* izmílīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izmílio/izmíljela *ž*⟩ mileći izići, *usp.* miljeti; **izmiljívati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmìljujēm, *pril. sad.* izmìljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmiljeti

✧ IZ- + *v.* militi

**izmínuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmīnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* izmínuo⟩ minuti

✧ IZ- + *v.* minuti

**Ìzmir** *m* grad i luka na Egejskom moru, *Z* Turska, 1.762.800 stan. (povijesno ime Smirna) // **ìzmirskī** *prid.* koji se odnosi na Izmir

**izmíriti** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmīren, *gl. im.* izmirénje⟩ uspostaviti mir između onih koji su u svađi ili neprijateljstvu, prekinuti svađu ili neprijateljstvo; pomiriti (se) // **ìzmirba** *ž jez. knjiž. arh.* svečani čin javnog pomirenja između dviju zaraćenih ili zavađenih strana; izmirenje, pomirenje; **ìzmīreno** *pril.* na izmiren način; pomireno; **ìzmīrenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izmireno; **izmìritelj** *m* onaj koji miri, pomiruje, izmiruje; posrednik; **izmirívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmìrujēm, *pril. sad.* izmìrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmiriti

✧ IZ- + *v.* mir, miriti

**ìzmisliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmišljen⟩ **1.** stvoriti maštom nešto čega nije bilo i nema [~ *neprijatelje*; ~ *sukob*] **2.** *razg.*, *v.* izumiti **3.** (koga) iznuditi da tko zauzme društveni položaj ili radno mjesto mimo uobičajenih mjerila, sposobnosti, zakonitog ili običnog zahtjeva o stručnosti // **izmìšljāč** *m* ⟨G izmišljáča⟩ izumitelj, pronalazač; **izmíšljalo** *sr pejor.* onaj koji fabricira činjenice, lažac; **izmíšljati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmīšljām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmisliti; **izmišljòtina** *ž pejor.* ono što je izmišljeno, što je stvoreno maštom [*čista* ~]

✧ IZ- + *v.* misliti

**ȉzmjena**, *v.* izmijeniti

**ìzmjeriti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmjeren⟩ odrediti veličinu, dužinu, širinu ili težinu koga ili čega [~ *dužinu sobe*] // **ìzmjera** *ž tehn.* ukupnost rezultata mjerenja površine i njenih proporcija izražena u odgovarajućim mjernim jedinicama [*katastarska* ~]; **izmjèriv** (**izmjèrljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može/da izmjeriti, odrediti
✧ IZ- + *v.* mjera, mjeriti

**ìzmjestiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmjestīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmješten⟩ prenijeti iz prirodnog, trajnog, stanja ili mjesta na drugo; dislocirati // **izmjéštati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmjēštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmjestiti
✧ IZ- + *v.* mjesto

**izmlátiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzmlātīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmlāćen⟩ premlatiti, *usp.* mlatiti
✧ IZ- + *v.* mlat, mlatiti

**ìzmljeti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmeljēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* izmèlji, *prid. rad.* ìzmljeo/ìzmljela *ž*, *prid. trp.* izmljèven⟩ samljeti, *usp.* mljeti
✧ IZ- + *v.* mljeti

**ìzmoći** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmognēm, *pril. pr.* ìzmogāvši, *prid. rad.* ìzmogao/ìzmogla *ž*⟩ smoći
✧ IZ- + *v.* moć, moći

**izmòkriti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmokrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmokren⟩ osloboditi se mokraće iz organizma, *usp.* mokriti // **izmokrívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmòkrujēm, *pril. sad.* izmòkrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmokriti
✧ IZ- + *v.* mokraća, mokriti

**izmòliti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmolīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmoljen⟩ **1.** obaviti moljenje, izgovoriti molitvu **2.** dobiti, postići što moljenjem, molbama [~ *dopuštenje za izlaz*] // **izmoljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmòljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmoliti
✧ IZ- + *v.* moliti

**izmòriti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmoren⟩ dovesti u stanje potpunog umora; iscrpsti (se) // **izmárati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmārām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmoriti; **ìzmoreno** *pril.* na izmoren način; iscrpljeno; **ìzmorenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izmoren
✧ IZ- + *v.* moriti

**izmòtati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìzmotān⟩ **1.** učiniti da što ostane bez omota, otvoriti pogledu ili pristupu zraka i sl., *opr.* zamotati **2.** izvući se iz problema, neprilika, gužve; iskobeljati // **izmátati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzmātām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmotati; **izmotàncija** *ž razg.* izmotavanje, *usp.* izmotavati; **izmotávalo** *sr pejor.* prenemagalo; **izmotávati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmòtāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) izmatati **2.** (se) izvlačiti se od obveza, izbjegavati izravno izjašnjavanje o čemu ili preuzimanje odgovornosti za što
✧ IZ- + *v.* motati

**ìzmozgati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmozgān⟩ napraviti misaoni konstrukt, dobiti spekuliranjem, izvući iz glave, izmisliti bez provjeravanja stvarnih odnosa i materijalnih činjenica, konstruirati zaključak ili stav bez oslonca na iskustvo // **izmozgávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmòzgāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmozgati; **ìzmoždeno** *pril.* iznemoglo, iscrpljeno, malaksalo; **izmòždíti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmoždīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmoždēn⟩ dovesti do potpune iscrpljenosti, do najvećeg gubitka snage; **izmožđívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmòžđujēm, *pril. sad.* izmòžđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmoždíti
✧ IZ- + *v.* mozak[1], mozgati

**izmrcváriti** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* izmr̀cvārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izmr̀cvāren⟩, *v.* mrcvariti
✧ IZ- + *v.* mrc, mrcvariti

**ìzmrviti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmrvljen⟩ smrviti, zdrobiti što [~ *kruh*] // **ìzmrvljeno** *pril.* tako da je zdrobljeno u mrvice; smrvljeno; **ìzmrvljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izmrvljeno; zdrobljenost, smrvljenost; **izmr̀vljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može mrviti/izmr̀viti
✧ IZ- + *v.* mrva, mrviti

**ìzmučiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzmučen⟩ **1.** (koga), *v.* mučiti **2.** (što) *razg.* izvesti neki posao s nesolidnim materijalom ili alatom **3.** (se) iscrpsti se naporima, radom, bolešću, brigama [*izmučio sam se s tom bolešću*] // **ìzmučen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** (*dosl.*) iscrpljen, izgnjavljen, oslabio od napora, *usp.* izmučiti **2.** *pren.*, *v.* izmučiti (**2**); **ìzmučeno** *pril.* na izmučen način; iscrpljeno; **ìzmučenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izmučen; iscrpljenost, malaksalost
✧ IZ- + *v.* muka, mučiti

**ìzmućkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmućkān⟩ promiješati tekućinu mućkanjem // **ìzmućkanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izmućkano
✧ IZ- + *v.* mutiti, mućkati

**izmúdriti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmūdrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzmūdren⟩ **1.** dovinuti se čemu, pokazati se dovitljivim, naći načina da se što provede; smisliti; izmudrovati **2.** *iron.* loše smisliti nakon mnogo mudrovanja // **izmudrijášiti** *svrš. razg.*, *v.* izmudriti (**2**); **izmudrívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izmùdrīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izmudriti; **izmudròvati** *svrš.* ⟨*prez.* -ùdrujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmudrovān⟩, *v.* izmudriti
✧ IZ- + *v.* mudar

**izmúljati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzmūljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzmūljān⟩ **1.** muljanjem pretvoriti u kašu, *usp.* muljati (**1**) **2.** nerazgovijetno izgovoriti; smuljati // **izmuljívānje** *sr tehn.* postupak uklanjanja grubljih čestica iz finih prašaka razmuljivanjem
✧ IZ- + *v.* mulj, muljati

**ìzmūsti** *svrš.* ⟨*prez.* izmúzēm, *pril. pr.* -uzāvši, *imp.* izmúzi, *prid. rad.* ìzmuzao/ìzmuzla *ž*, *prid. trp.* izmùžen⟩ **1.** dovršiti mužnju **2.** (što) izmamiti, izvući što od koga, izmuvati (**2**) [~ *novac*], *usp.* musti
✧ IZ- + *v.* musti

**ìzmuvati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* īzmuvān⟩ *razg.* **1.** (koga) potpuno zbuniti, dovesti u zabunu tako da ne može u potpunosti vladati svojim postupcima; zbuniti, smuvati, obrlatiti **2.** (što) spretnim postupkom nešto dobiti što nije bilo sigurno ili zasluženo [~ *novac*; ~ *dopust*]; izvući, izmusti (**2**), smutiti (**4**), iskamčiti
✧ IZ- + *v.* muvati se

**ìznāći** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìznāđēm, *prid. rad.* ìznašao/ìznašla *ž*, *prid. trp.* ìznāđen⟩ **1.** istražujući stvoriti nešto što prije nije postojalo; izumiti, pronaći **2.** traženjem doći do nečega [~ *način da se to riješi*] // **iznàlazak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ *ekspr.* izum, pronalazak, patent; **iznàlaziti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -ažēnje⟩, *v.* iznaći; **iznašášće** *sr ekspr.* velik, važan, epohalan izum; otkriće zakonitosti na kojoj počiva spoznavanje
✧ IZ- + *v.* naći

**̏ìznad** *prij.* (koga, čega) nad, ponad, *opr.* ispod
✧ IZ- + *v.* nad

**iznàjmiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìznājmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìznājmljen⟩ dati što pod najam, dati pravo upotrebe čega na neko vrijeme za novac ili protuvrijednost u čemu drugome [~ *stan*]; izdati, *opr.* unajmiti // **iznàjmitelj** *m*, *v.* iznajmljivač; **ìznājmljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iznajmljeno; **iznàjmljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može iznajmiti; **iznajmljȉvāč** *m* ⟨G iznajmljiváča⟩ onaj koji iznajmljuje; iznajmitelj; **iznajmljivàčica** *ž*, *v.* iznajmljivač; **iznajmljivàčičin** *prid.* koji pripada iznajmljivačici; **iznajmljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iznàjmljujēm, *pril. sad.* iznàjmljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iznajmiti
✧ IZ- + *v.* najam, najmiti

**iznakáziti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* iznàkāzīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iznàkāžen⟩ učiniti nakaznim; unakaziti // **iznakazívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* iznakàzujēm, *pril. sad.* iznakàzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iznakaziti; **iznàkāženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iznakažen ili onoga što je iznakaženo; unakaženost
✧ IZ- + *v.* nakaza, nakaziti

**̏ìznebūha** *pril.* iznenada, neočekivano (o čemu što se dogodi neskladno, neumjesno, nepripremljeno, nedomišljeno i sl.); iznebušice, iznebuške
✧ IZ- + *nebuh ≃ *rus.* búxat': vikati, plakati, *češ.* bouchati: udarati

**iznèmoći** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* iznèmognēm, *pril. pr.* iznèmogāvši, *prid. rad.* iznèmogao/iznèmogla *ž*⟩ izgubiti moć, izgubiti snagu; klonuti, malaksati // **iznèmogao** *prid.* ⟨*odr.* -glī⟩ klonuo, malaksao, *usp.* iznemoći; **iznèmoglo** *pril.* na iznemogao način; malaksalo; **iznèmoglōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iznemogao
✧ IZ- + *v.* nemoć

**iznenáditi** (se) *svrš.* ⟨*prez.* iznènādīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* iznènāđen⟩ **1.** (koga) iznenada se pojaviti, zateći koga nepripremljenog; začuditi **2.** (se) biti zatečen, začuđen, nepripremljen [*iznenadio sam se tvom dolasku*] // **̏ìznenāda** (**̏ìznenādno**) *pril.* mimo očekivanja, bez najave; neočekivano, nepredviđeno, nenadano; **̏ìznenādan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se događa, dolazi iznenada; neočekivan, nenadan; **̏ìznenādno** *pril.*, *v.* iznenada; **ìznenādnost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je iznenadno;

nenadanost; **iznènāđen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ onaj kojega je stanje izazvano nečim neočekivanim; zatečen; **iznènāđeno** *pril.* s iznenađenjem [*gledati* ~]; **iznènāđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iznenađen; **iznenađénje** *sr* **1.** stanje izazvano nečim neočekivanim; zatečenost **2.** ono što izaziva to stanje; **iznenađívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* iznenàđujēm, *pril. sad.* iznenàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iznenaditi; **iznenàđujūće** *pril.* u neočekivanoj količini, intenzitetu itd. [~ *dobar*; ~ *dobro*; ~ *dobro posluje*; ~ *slab*; ~ *hrabar*]; **iznenàđujūći** *prid.* koji iznenađuje, koji priređuje iznenađenje, koji nije bio očekivan [~ *postupak*]

✧ *v.* iz + *v.* ne + *v.* nada

**iznervírati** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* iznèrvīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iznèrvīrān⟩ učiniti jako nervoznim, dovesti (se) u stanje uzbuđenja živaca, iživcirati (se) // **iznèrvīrano** *pril.* na iznerviran način; iživcirano, iritirano

✧ IZ- + *v.* nerv, nervirati

**iznèvjeriti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* iznèvjeren⟩ **1.** (koga, što) prekršiti zadanu vjeru, pogaziti riječ, izdati čije povjerenje, ne držati se čega prema očekivanju [~ *prijateljstvo*] **2.** (∅) ne opravdati povjerenje, pokazati se loš; zakazati [~ *u poslu*; *motor je iznevjerio*] // **iznevjerávati** (koga, što, ∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* iznevjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iznevjeriti; **iznèvjerenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iznevjeren ili svojstvo onoga što je iznevjereno; **iznevjèritelj** *m* vjerolomnik, izdajnik

✧ IZ- + *v.* ne + *v.* vjera

**iznijansírati** *svrš.* ⟨*prez.* iznijànsīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iznijànsīrān⟩ **1.** profinjeno izjednačiti prijelaz jedne boje u drugu **2.** *pren.* rafinirano prikazati neko stanje, pojavu, događaj, s izraženim osjećajem za nijanse [*iznijansirano opisati prirodu*]; u opisima // **iznijànsīrano** *pril.* na iznijansiran način; profinjeno, rafinirano; **iznijànsīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je iznijansirano

✧ IZ- + *v.* nijansa, nijansirati

**ìznijēti** *svrš.* ⟨*prez.* iznèsēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* iznèsi, *prid. rad.* ˶ìznio/ìznijela *ž*, *prid. trp.* iznèsen/ìznijēt⟩ **1. a.** (što) noseći odstraniti; premjestiti van [~ *iz sobe*] **b.** (na što) učiniti da ono što je dolje dođe gore ili iznad [~ *na vrh*; ~ *na površinu*] **2.** (kome, pred koga) poslužiti [~ *jelo*] **3.** (što) *pren.* izreći, saopćiti, priopćiti, referirati [~ *prijedlog*; ~ *uvjete*] // **ìznos** *m* utvrđena ili izbrojena količina novca; svota [*visok* ~; *nizak* ~]; **iznòsiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìznosīm, *pril. sad.* ìznosēći, *gl. im.* ìznošēnje⟩ **1.** (što), *v.* iznijeti **2.** (što) nošenjem, rabljenjem odjeće ili obuće iskoristiti do kraja istrošiti [~ *cipele*] **3.** (koliko) imati cijenu izraženu novcem, izraziti koliko se mora platiti za što [*to iznosi deset tisuća*]; stajati, koštati; **ìznošen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ dotrajao od nošenja, istrošen [~*e cipele*]; **ìznošenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je iznošeno, *usp.* iznositi (2)

✧ IZ- + *v.* nositi

**ìznīman** *prid.* ⟨*odr*: -mnī⟩ **1.** koji predstavlja iznimku **2.** koji je drugačiji od drugih; izvanredan, izuzetan // **ìznīmk|a** *ž* ⟨D L -mci, G *mn* ìznimākā⟩ ono što se izuzimlje od nekog pravila ili skupa; izuzetak [*bez ~e*; *uz ~u*; *uz časne ~e*; *učiniti ~u*]; **ìznīmno** *pril.* na iznimán način, u rijetkim prilikama, u iznimnim zgodama, tu i tamo, ovda-onda; neredovito, rijetko, izuzetno [*to se događa samo* ~]; **ìznīmnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izniman ili svojstvo onoga što je iznimno

✧ IZ- + *v.* imati (*usp. njem.* Ausnahme prema nehmen: uzeti)

**iznivelírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* iznivèlīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iznivèlīrān⟩ poravnati, svesti na jednu ravninu, izjednačiti (o građevinskim radovima, o mogućnostima i sl.)

✧ IZ- + *v.* nivelir, nivelirati

**iznogíra|ti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* iznògīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* iznògīrān⟩ *žarg.* odstraniti, otjerati koga, učiniti da ne bude više na istom mjestu u društvu, da ne bude prisutan [*ostalo je samo žensko društvo, a dečke su cure ~le*]

✧ IZ- + *v.* noga, nogirati

**iznòjiti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìznojīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìznojen⟩ obilno izlučiti znoj // **iznojávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* iznòjāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* iznojiti se

✧ IZ- + *v.* znoj, znojiti se

**ìznos**, *v.* iznijeti

**˶ìznova** *pril.* (po) drugi put; nanovo, ponovo, opet; iznovice // **ìznovičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *zast. jez. knjiž.* koji se događa iznova; ponovan

✧ IZ- + *v.* nov

**ìznuditi** (što) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìznuđen〉 postići pod pritiskom, dobiti uz molbe ili služeći se ucjenama izvući od koga što [*~ priznanje*; *~ novac*] // **ˋìznud|a** *ž* čin iznuđivanja čega, čin kojim se što od koga iznuđuje [*Cetinska krajina bruji o ~i u Glavicama*]; iznuđivanje; **ìznudic|a** *ž* **1.** *šah* situacija u kojoj igrač mora vući određeni potez kao jedinu mogućnost [*u ~i*] **2.** *pren.* situacija koja ostavlja samo jednu mogućnost djelovanja; **ìznuđeno** *pril.* na iznuđen način; **ìznuđenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo ili stanje onoga što je iznuđeno, što je dobiveno iznuđivanjem; **iznuđìvāč** *m* 〈G iznuđiváča〉 onaj koji iznuđuje; **iznuđivàčica** *ž*, *v.* iznuđivač; **iznuđivàčičin** *prid.* koji pripada iznuđivačici; **iznuđìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na iznuđivača; **iznuđìvāčki** *pril.* kao iznuđivač, na način iznuđivača; **iznuđívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* iznùđujēm, *pril. sad.* iznùđujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* iznuditi
✧ IZ- + *v.* nuditi

**ìznuriti** (koga) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìznuren〉 dovesti u stanje krajnjeg umora, dovesti u stanje malaksalosti; iscrpsti, izmožditi

**ìznūtra** *pril.* s unutrašnje strane prema vani [*upoznati organizaciju ~*], *opr.* izvana // **ìznutrica** *ž* unutarnji organi peradi i domaćih životinja koji se pripremaju za jelo; ponutrica
✧ IZ- + *v.* unutra

**ìznjedriti** (što) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìznjedren〉 izvesti iz sebe; stvoriti, roditi (o pojmovima i osobama) // **iznjedrívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* iznjèdrujēm, *pril. sad.* iznjèdrujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* iznjedriti
✧ IZ- + *v.* njedra

**IZO-** kao prvi dio riječi označuje jednakost ili sličnost po obliku ili namjeni drugog dijela; jednako-, jedno-, isto- [*izoamplituda*]
✧ *grč.* ísos: jednak

**izoamplitúda** *ž geogr.* crta koja na karti spaja točke s jednakom razlikom između najnižeg i najvišeg stanja neke veličine u određenom razmaku vremena
✧ IZO- + *v.* amplituda

**izoanemóna** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta s jednakom srednjom brzinom vjetra
✧ IZO- + *grč.* ánemos: vjetar

**izoazimutála** *ž geogr.* crta koja na karti spaja točke iz kojih se istodobno mjeri ista vrijednost ortodromskog azimuta nekog objekta
✧ IZO- + *v.* azimut

**izobára** *ž* **1.** *meteor.* crta koja na karti, vertikalnom presjeku atmosfere i dr., spaja mjesta jednakog atmosferskog tlaka **2.** *fiz.* linija na karti ili nekom dijagramu koja povezuje točke ili mjesta istog (konstantnog) tlaka // **ìzobār|an** *prid.* 〈*odr.* -ni〉 koji ima svojstva izobare △ ***~na ploha*** *meteor.* ploha na kojoj je posvuda isti tlak zraka, obično su to standardne plohe od 1000, 850, 700, 500, 300, 200 i 100 hPa; ***~ni proces*** proces pri kojem tlak ostaje nepromijenjen (konstantan)
✧ IZO- + -BARA

**izobári** *m mn* 〈N izòbār, G izobára〉 *fiz.* atomi s jednakim ukupnim brojem nukleona, ali s različitim brojem protona
✧ *grč.* isobarḗs: težak

**izobáta** *ž geogr.* crta na karti koja spaja točke iste dubine (u moru ili jezeru)
✧ IZO- + *grč.* bathýs: dubok

**izobatitèrma** *ž* 〈G *mn* -ā/-ī〉 *geogr.* crta koja pokazuje dubine u moru (jezeru) s jednakom temperaturom
✧ *v.* izobata + -TERMA

**izobičājiti se** *svrš.* 〈*prez.* izobìčājīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* izobìčājen〉 *razg.* izaći iz običaja, prestati biti običaj // **izobičajívati se** *nesvrš.* 〈*prez.* izobičàjujēm se, *pril. sad.* izobičàjujūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* izobičajiti se
✧ IZ- + *v.* običaj

**izobijéstiti se** *svrš.* 〈*prez.* izòbijēstīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* izòbijēšten/izòbiješćen〉 postati obijestan // **izobješćívati se** *nesvrš.* 〈*prez.* izobjèšćujēm se, *pril. sad.* izobjèšćujūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* izobijestiti se
✧ IZ- + *v.* obijest

**ˋìzobīlje** *sr* velika, više nego dovoljna količina svega potrebnog za život; obilje, bogatstvo, imućnost, *opr.* neimaština // **ˋìzobīla** *pril. razg.* obilno, u obilju, u izobilju, izobilno; **ˋìzobilan** *prid.* 〈*odr.* -lnī〉 koji ima svojstva izobilja
✧ IZ- + *v.* obilan, obilje

**izoblíčiti** (što, se) *svrš.* 〈*prez.* izòblīčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izòblīčen〉 **1.** promijeniti čemu oblik na gore, na lošije, izgubiti svoj pravi izgled; izgubiti ljepotu [*~ lice*; *~ zvuk*] **2.** *pren.* izopačiti, iskriviti (o pojmovima) // **izobličávati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* izoblìčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* izobličivati, izobličiti; **izòblīčeno** *pril.* na

izobličen način; deformirano; **izòblīčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izobličeno; **izoblȉčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izobličiti, deformirati; **izobličívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izobličujēm, *pril. sad.* izoblìčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izobličavati, izobličiti

✧ IZ- + *v.* oblik

**izobráziti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izòbrāzīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izòbrāžen⟩ **1.** *v.* uobličiti, izraditi, oblikovati **2.** *arh.*, *v.* obrazovati **3.** osposobiti izobrazbom **//** **ȉzobrazb|a** *ž* ⟨G *mn* -āzbā/-ī⟩ postupak usvajanja znanja posebnim putem za određenu svrhu, specijalni tečaj [*bio na ~i*; *poslati na ~u*]; **izobražávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izobràžāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izobraziti; **izòbrāženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izobražen

✧ IZ- + *v.* obraz

**izobrònta** *ž* ⟨G *mn* izobróntā⟩ *meteor.* **1.** crta koja spaja na karti mjesta istovremene pojave grmljavine **2.** crta koja na karti spaja mjesta jednakog broja dana s pojavom grmljavine (obično mjesec, sezona ili godina)

✧ IZO- + *grč.* brontḗ: grom

**izobùtān** *m* ⟨G izobutána⟩ *kem.* izomer butana, bezbojni, gorivi plin, služi u različite svrhe

✧ IZO- + *v.* butan

**izocijanáti** *m mn kem.* organski spojevi, esteri izocijanske kiseline HNCO

**ȉzočan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *admin. neob. rij.* (*konstr.* prema nazočan), *v.* odsutan

✧ IZ- + ≃ *v.* oko, nazočan

**izodináma** *ž meteor.* crta koja na zemljopisnoj karti spaja točke jednake jačine zemaljskog magnetizma

✧ IZO- + *v.* dinamo

**izofána** *ž* crta koja na zemljopisnoj karti spaja mjesta s jednakim promjenama u vegetaciji (npr. razdjelnica crnogorica – bjelogorica)

✧ IZO- + -FAN(A)

**izofóna** *ž meteor.* crta koja na dijagramu razine zvučnog tlaka i frekvencije spaja točke jednake jačine zvuka

✧ IZO- + -FON(A)

**izogàmija** *ž biol.* oplodnja združivanjem potpuno istih muških i ženskih gameta (izogameta), javlja se često kod praživotinja, *opr.* anizogamija

✧ IZO- + -GAMIJA

**izogeotèrma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *geogr.* crta koja na zemljopisnoj karti spaja mjesta jednake temperature

✧ IZO- + GEO- + -TERMA

**izoglòsa** *ž* ⟨G *mn* izoglósā⟩ *lingv.* crta koja na karti razdvaja dva dijalektalna područja, odn. pokazuje prostornu raširenost neke jezične pojave

✧ IZO- + *grč.* glôssa: jezik

**izògōn** *m* ⟨G izogóna⟩ *mat.* pravilan mnogokut

✧ IZO- + -GON[1]

**izogóna** *ž* crta koja na zemljopisnoj karti spaja točke s jednakim vrijednostima magnetske deklinacije

✧ IZO- + -GON(A)[1]

**izògraf** *m* slikar ikona i fresaka u crkvama istočnog kršćanskog obreda; živopisac **//** **izògrafskī** *prid.* koji se odnosi na izografe

✧ IZO- + -GRAF

**ȉzogram** *m* linija na karti ili dijagramu koja spaja točke s jednakim vrijednostima iste pojave

✧ IZO- + -GRAM

**izohalína** *ž geogr.* crta koja na karti spaja točke jednake slanosti mora

✧ IZO- + *grč.* hálinos: slan

**izohàzma** *ž* ⟨G *mn* -zāmā/-ī⟩ *geogr.* crta koja na karti spaja mjesta na kojima je jednako vidljivo polarno svjetlo

✧ IZO- + *grč.* khásma: ždrijelo, ponor

**izohèla** *ž* ⟨G *mn* izohélā⟩ *meteor.* crta koja na karti spaja mjesta s jednakim brojem sati sijanja Sunca (osunčavanja)

✧ IZO- + *grč.* hḗlios: sunce

**izohȉgra** *ž* ⟨G *mn* izohígrā⟩ *meteor.* crta koja na karti spaja mjesta jednake vlažnosti

✧ IZO- + *grč.* higrós: mokar

**izohijéta** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta s jednakom količinom oborine u promatranom razdoblju (obično mjesec, sezona ili godina)

✧ IZO- + *grč.* hyetós: kiša

**izohiména** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta sa istom srednjóm zimskom temperaturom zraka

✧ IZO- + *grč.* kheimṓn: zima

**izohína** *ž meteor.* crta koja na zemljopisnoj karti spaja mjesta s jednakom količinom snijega

✧ IZO- + *grč.* khiṓn: snijeg

**izohȉpsa** *ž* ⟨G *mn* izohípsā⟩ *geogr.* crta koja spaja točke jednake apsolutne visine; horizontala

✧ IZO- + *grč.* hýpsos: visina

**izohóra** *ž* **1.** *geogr.* crta koja na karti spaja mjesta jednakog volumena **2.** *fiz.* crta u nekom dijagramu koja pokazuje stanja stalnoga (konstantnog) volumena **//** **ȉzohōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je jednakog volumena △ ~ ***proces*** *fiz.* proces pri kojem je volumen stalan (konstantan)
✧ IZO- + *grč.* khṓra: prostor, mjesto

**izohróna** *ž*, *v.* izokrona

**izokèfālija** *ž lik.* raspored figura u reljefu ili na slici u kojem su sve glave smještene na istoj visini bez obzira na proporcije i plan
✧ IZO- + -KEFALIJA

**izokinòlīn** *m* ⟨G izokinolína⟩ *kem.* bazičan heterociklički spoj ($C_9H_7N$), izomeran s kinolinom, sastojak katrana kamenog ugljena; služi u organskoj sintezi
✧ IZO- + *v.* kinolin

**izoklína** *ž geogr.* crta (izolinija) koja na karti spaja točke jednake magnetske inklinacije
✧ IZO- + *grč.* klínein: nagibati se

**ȉzokola** *pril.* **1.** *razg.* izdaleka, okolišajući **2.** *jez. knjiž.* **a.** s okolnih mjesta **b.** naokolo

**Ìzokrat** (436–338. pr. Kr.), atenski govornik i učitelj, usavršio retoriku; začetnik retoričke historiografije

**izokrénuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* izòkrēnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* izokréni (se), *prid. trp.* izòkrēnūt⟩ **1.** *razg.* okrenuti u oprečnom smislu (ono što je bilo dolje da bude gore); izvrnuti, iskrenuti **2.** (se) *pren.* potpuno se promijeniti na lošije; izopačiti se **//** **izòkretati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izòkrećēm (se), *pril. sad.* izòkrećūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izokrenuti
✧ IZ- + *v.* okretati, okrenuti

**izokríma** *ž geogr.* crta (izolinija) koja na karti spaja mjesta jednake hladnoće morske površine
✧ IZO- + *grč.* krymós: hladnoća

**izokromàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ istobojnost dvaju ili više predmeta kao objekata promatranja ili obrade
✧ IZO- + *grč.* khrôma: boja

**ȉzokrōn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se događa u isto doba kad i drugi; istodoban, istovremen, sinkroničan **//** **izokróna** (**izohróna**) *ž* **1.** *term.* crta koja na karti spaja mjesta u kojima istodobno nastupaju neke promjene **2.** *geogr.* crta koja na karti pokazuje putove kojima se za isto vrijeme najbrže može doći do određenog mjesta iz istog ishodišta; **izokronȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** istodobnost dvaju ili više događaja **2.** *fiz.* održavanje iste periode nekog periodičnog gibanja; kod titranja izokronizam znači neovisnost periode o amplitudi titraja
✧ IZO- + -KRON

**izolácija**, *v.* izolirati

**izolèksa** *ž* ⟨G *mn* -kāsā/izoléksā⟩ *lingv.* crta koja na karti spaja mjesta istih lingvističkih (jezičnih) izabranih svojstava
✧ IZO- + *grč.* léksis: govor

**izoleùcīn** *m* ⟨G izoleucína⟩ **1.** *biol.* aminokiselina izomerna s aminokiselinom leucinom, sastojak bjelančevina, bitni sastojak hrane ljudi i životinja **2.** *farm.* sredstvo koje se upotrebljava u terapijskim dijetama
✧ IZO- + *v.* leucin

**izolínija** *ž term.* crta koja na karti ili na dijagramu spaja točke s jednakim značenjem neke veličine
✧ IZO- + *v.* linija

**izolírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* izòlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** osamiti/osamljivati (se), odvojiti/odvajati (se), izdvojiti/izdvajati (se), izlučiti (se), odijeliti (se) od utjecaja sredine **2.** obložiti/oblagati izolatorom **//** **izolácij|a** *ž* **1. a.** osamljivanje, odvajanje, odvojenost, izdvojenje [*živjeti u ~i*] **b.** *med.* odijeljenost (o osobi) [*~a zaraznih bolesnika*] **c.** sprečavanje društvenog doticaja spojeno s uhićenjem **2.** *tehn.* instalacija, oprema ili građevina koja služi za sprečavanje gubitaka energije ili zaštitu od dodira, za prigušivanje zvuka, za suzbijanje djelovanja vlage i drugih vanjskih utjecaja [*provesti/izvesti ~u*; *zvučna ~a*] **3.** *pol.* mjere kojima međunarodna zajednica izdvaja neku državu i vrši pritisak na nju (gospodarski, financijski, kulturni, sportski i sl.) **4.** *biol.* izdvajanje jedne skupine jedinki od ostalih istovrsnih tako da ta odijeljena skupina postaje zasebna populacija [*geografska ~a*; *genetička ~a*; *morfološka ~a*; *ekološka ~a*; *fiziološka ~a*]; **izolácījskī** *prid.* koji se odnosi na izolaciju, koji služi za izolaciju; izolacioni [*~ materijal*]; **ȉzolacionī** *prid.*, *v.* izolacijski; **izolaciònist** *m* zagovornik, sljedbenik izolacionizma; **izolacionȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na izolacionizam i izolacioniste; **izolacionȉstički** *pril.* kao izolacionist, na način izolacionista; **izolacionȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pol.* državna, ekonomska, kulturna i dr. politika koja zanemaruje ili izbjegava suradnju i kontakte s drugim državama, ekonomi-

jama, kulturama i dr. i vodi prema zatvaranju u vlastite granice, organizacije, kulture, klanove itd.; začahurivanje, osamljivanje, otuđivanje; **izolàtēr** *m* ⟨G *mn* izolatéra⟩ onaj koji izolira; **izolàtērskī** *prid.* koji se odnosi na izolatere; **ˈizolatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩, ob. u: △ ***~ni (korijenski) jezici*** *lingv.* jezici koji nemaju fleksije, npr. vijetnamski i klasični kineski jezik; **izòlātor** (**izolâtor**) *m* **1.** dio posebnih slabo provodljivih materijala koji električne vodove odjeljuje od ostalih dijelova konstrukcije (najčešće elektroporculan) **2. a.** ploča, oplata itd. koja štiti od neželjena utjecaja (električne struje, vlage, zvuka, itd.) **b.** tvar koja ima takva poželjna svojstva; **izòlātorskī** *prid.* koji se odnosi na izolatore; **izòlīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je odvojen od drugih, živi sam za sebe [*~ od svijeta*] **2.** koji je obložen izolatorom; onim što izolira [*žica je ~a*] **3.** koji je izdvojen radi promatranja i proučavanja; **izòlīrano** *pril.* na izoliran način; **izòlīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izolirano ili onoga koji je izoliran

✧ *njem.* isolieren ← *srlat.* isolare ≃ *lat.* insula: otok

**izòlīrband** *m reg.* impregnirana ljepljiva traka za izoliranje električnih žica i sl.; traka za izoliranje

✧ *njem.* Isolierband ← isolieren: izolirati + Band: vrpca

**izòlīrcange** *ž pl. tantum reg.* posebno građena kliješta za hvatanje predmeta koji bi mogli biti pod djelovanjem električne struje

✧ *njem.* Isolierzange

**izòlučiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izòlučen⟩ *term.* spiralno ižlijebiti cijev iznutra; izraditi naoklis (o cijevi vatrenog oružja kroz koju prolazi zrno, za razliku od glatke cijevi kroz koju prolazi sačma) **// izolučívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izolùčujēm, *pril. sad.* izolùčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izolučiti

✧ IZ- + *v.* oluk, olučiti

**izolùksa** *ž* ⟨G *mn* izolúksā⟩ *geogr.* crta koja na geografskoj karti spaja mjesta iste osvijetljenosti

✧ IZO- + *lat.* lux: svjetlo

**izomèrija** *ž kem.* pojava da neki kemijski spojevi, iako imaju isti sastav i istu molekularnu veličinu, uslijed različitog rasporeda atoma imaju različite kemijske i fizičke osobine [*strukturna ~; stereo~*] **//ˈizomēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je (u usporedbi s barem još jednim spojem) istog kemijskog sastava, ali ne i istih svojstava; **izoméri** *m mn* ⟨N *mn* ˈizomēr, G izoméra⟩ kemijski spojevi istog sastava, a različitih fizičkih i kemijskih svojstava zbog različite molekulske strukture

✧ IZO- + -MERIJA

**izomètrija** *ž* **1.** pojava da su dvije ili više promatranih veličina približno iste vrijednosti **2.** *glazb.* situacija u kojoj se u višeglasnim kompozicijama sve dionice kreću približno jednakim ritmijskim obrascima, *opr.* polimetrija **3.** *mat.* preslikavanje ravnine ili prostora sa svojstvom da je udaljenost svakih dviju točaka jednaka udaljenosti njihovih slika, npr. translacija, rotacija, zrcaljenje **// izomètričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je iste mjere, istih proporcija; **izomètrijsk|ī** *prid.* koji ima svojstva izometrije △ ***~a kontrakcīja*** *fiziol.* aktivnost mišića u toku koje ne dolazi niti do skraćivanja niti do produljivanja vlakana; ***~i pogled*** *inform.* u kompjuterskoj grafici način prikaza koji trodimenzionalne objekte prikazuje s visinom i širinom, ali bez promjene u perspektivi uzrokovane dubinom; ***~i trening*** *sport* vrsta treninga snage, vježbanja bez pokreta, mišići se napinju do granica izdržljivosti

✧ IZO- + -METRIJA

**izomòrfān** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ koji je istog oblika; jednak, *opr.* heteromorfan **// izomòrfa** *ž* ⟨G *mn* izomórfā⟩ *lingv.* crta koja na karti spaja mjesta istih morfoloških karakteristika u jezičnom sustavu; **izomòrfija** *ž kem.* postojanje supstancija različita kemijskog sastava iste kristalne strukture; **izomorfìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *mat.* bijekcija između dviju istovrsnih matematičkih struktura (npr. algebarskih) koja čuva osnovne relacije i operacije **2.** *psih.* pretpostavka da između percepcije nekog podražaja i uzbuđenja u korteksu postoji precizna korespondencija **3.** *lingv.* podudarnost dviju struktura unutar jezika, ili između jezika i kulture; **ˈizomorfnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izomorfno; jednakost oblika

✧ IZO- + -MORFAN

**izonéfa** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta s jednakom količinom naoblake (ob. na mjesečnoj i godišnjoj razini)

✧ IZO- + *grč.* néphos: oblak

**izonitrȉli** *m* ⟨N izonìtrīl, G izonitríla⟩ *kem.* organski kemijski spojevi izomerni nitrilima, sadrže skupinu od po jednog atoma ugljika

i dušika –N=C<, koja je vezana za organski radikal preko dušikova atoma, pa je ugljik u njoj dvovalentan, što je rijedak slučaj
✧ IZO- + *v.* nitrili

**izoòktān** *m* ⟨G izooktána⟩ *kem.* izomer oktana, zasićeni ugljikovodik $C_8H_{18}$, služi za određivanje oktanskog broja benzina
✧ IZO- + *v.* oktan

**ìzop** *m bot.*, *v.* miloduh[1]
✧ *lat.* hy(s)sopus ← *grč.* hýssōpos

**izopáčiti** (što, koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* izòpāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izòpāčen⟩ **1.** *pren.* iskvariti, pokvariti (se), iskriviti, izobličiti, izvrnuti u lošem smislu (o pojmovima); razvratiti **2.** *razg.* okrenuti naopako (ob. o odjeći ili dijelovima odjeće); razvratiti // **izòpāčen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je iskvaren; izobličen; **izòpāčeno** *pril.* na izopačen način; izobličeno; **izòpāčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izopačen; **izopàčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izopačiti, koji je podložan izopačenju; **izopačívati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izopàčujēm, *pril. sad.* izopàčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izopačiti; **izopàčivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izopačivo
✧ IZ- + *v.* opak, opačiti

**izopága** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta jednakog trajanja ledenog pokrova
✧ IZO- + *grč.* págos: led

**izopàtija** *ž med.* liječenje bolesti lijekovima proizvedenim od uzročnika bolesti koja se liječi
✧ IZO- + -PATIJA

**izòpćiti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzopćīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzopćen⟩ **1.** isključiti iz čvrsto organizirane zajednice (izoliranje, bojkot, prokletstvo i sl.) **2.** *razg.* **a.** izolirati (1) **b.** ne dati kome da sudjeluje u čemu; zaobići △ ~ ***iz crkve*** isključiti odlukom crkvenih vlasti vjernika ili svećenika zbog težih prekršaja crkvenih normi // **izopćènica** *ž*, *v.* izopćenik; **izopćèničin** *prid.* koji pripada izopćenici; **izopćènīčkī** *prid.* koji se odnosi na izopćenike; **izopćènīčki** *pril.* kao izopćenik, na način izopćenika [*živjeti* ~]; **izopćènīk** *m* ⟨G izopćeníka, N *mn* izopćeníci⟩ onaj koji je izopćen; **ìzopćeno** *pril.* na izopćen način; izolirano, isključeno; **ìzopćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izopćen; izopćenje (2); **izopćénj|e** *sr* **1.** čin kojim se tko izopćuje **2.** izopćenost [*provoditi vrijeme u* ~*u*]; **izopćívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izòpćujēm, *pril. sad.* izòpćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izopćiti
✧ IZ- + *v.* opći, općiti

**izopèktika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *meteor.* crta koja na karti spaja točke istodobnog zaleđivanja vode (mora)
✧ IZO- + *grč.* pēktós: zaleđen

**izoperimètrija** *ž mat.* jednakost opsega geometrijskih likova u ravnini // **izoperimètrīčkī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***problem*** *mat.* klasični zadatak određivanja onog lika sa zadanim opsegom kojim je omeđena najveća površina
✧ IZO- + PERI- + -METRIJA

**izopiklinála** *ž term.* crta koja u određenoj morskoj dubini spaja točke iste gustoće; pokazuje položaj, odnosno međusobni odnos područja visoke i niske gustoće
✧ IZO- + *grč.* pyknós: gust + klínein: nagibati se

**izopléta** *ž term.* crta na izogramu koja spaja točke s jednakim ili stalnim vrijednostima date veličine s obzirom na vrijeme i prostor (jednakih visina morskih valova, jednakih gubitaka brzine)
✧ *grč.* isoplēthḗs: jednakobrojan ≃ IZO- + plêthos: mnoštvo

**izòpōd** *m* ⟨G izopóda⟩ *zool.* rak jednakonožac
✧ *nlat.* Isopoda ≃ *grč.* ísos: jednak + poús: stopalo, noga ≃ IZO- + -POD

**izopotencijála** *ž term.* crta jednakih geopotencijala
✧ IZO- + *v.* potencijal

**izòprēn** *m* ⟨G izopréna⟩ *kem.* $CH_2$=CH·C·($CH_3$)=$CH_2$, metilbutadien, hlapljiva tekućina dobivena suhom destilacijom prirodnog kaučuka, koji je izoprenov polimer
✧ IZO- + *v.* terpen(i)

**ȉzo-procesi** *m mn fiz.* u znanosti termodinamici procesi u kojima se jedna od veličina stanja medija ne mijenja (izobarni, izohorni, izotermni procesi)
✧ IZO- + *v.* proces

**izoráhija** *ž geogr.* crta koja na zemljopisnoj karti označava mjesta istodobnog nastupa plime
✧ IZO- + *grč.* rakhía: plima

**izòrati** *svrš.* ⟨*prez.* ìzorēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* izòri, *prid. trp.* ȉzorān⟩ **1.** (što) **a.** orući izvaditi iz zemlje **b.** završiti oranje, poorati sve što je trebalo **2.** (se) *pren. ekspr.* dobiti duboke bore; izborati se // **izorávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izòrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izorati
✧ IZ- + *v.* orati

**izorìtmija** *ž glazb.* postupak u kompozicijskoj praksi (ob. u 14. st.), ponavljanja istog ritmičkog obrasca
✧ IZO- + *v.* ritam

**izosèista** *ž term.* crta koja na zemljopisnoj karti spaja mjesta pogođena istom jakošću potresa
✧ IZO- + *grč.* seistós: potresen

**izosilàbičkī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***stih*** *jez. knjiž.* jednakosložni stih, sastavljen od istog broja slogova
✧ IZO- + *v.* silaba, silabički

**ȉzoskop** *m tehn.* naprava na optičkoj spravi (dalekozoru i sl.) za izoštravanje i ujednačavanje slike
✧ IZO- + -SKOP

**izospòrija** *ž bot.* pojava jednakih spora kod biljaka
✧ IZO- + -SPORIJA

**izòstati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* izòstanēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* izòstao/izòstala *ž*⟩ **1.** ne doći onamo gdje bi trebalo doći, ne pojaviti se gdje se očekuje [~ *iz škole*] **2.** ostati bez čega [*izostalo je zasluženo priznanje*] // **izòstajati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -jēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izostati; **izòstanak** *m* ⟨G -ānka, N *mn* -ānci⟩ **1.** nedolazak na mjesto gdje bi morao biti [~ *iz škole*] **2.** stanje čega u kvaliteti kad nema sastavnog dijela ili svojstva; nepostojanje, nemanje, nedostajanje, ispuštanje, neuvrštavanje, pomanjkanje [~ *dobre suradnje*]
✧ IZ- + *v.* ostati

**izòstaviti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izòstavljen⟩ **1.** ne ubaciti ili ne uključiti; ispustiti, ostaviti izvan čega [~ *važne stvari*] **2.** ostaviti neučinjeno **3.** zaobići koga (o osobama) [*njega uvijek izostave*] // **izòstavak** *m* ⟨-āvka, N *mn* -āvci⟩ ono što je izostavljeno (hotimično ili nenamjerno); **izòstavljati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izostaviti; **izòstavnik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *neol. lingv.* pravopisni znak kojim se označuje izostavljanje nekog slova ili znaka (ž) [*k'o što sam rek'o*]; apostrof
✧ IZ- + *v.* ostaviti

**izostáza** *ž geol.* ravnoteža pojedinih dijelova mase zemaljske kore
✧ IZO- + -STAZA

**izòštriti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ȉzoštren⟩ **1.** završiti oštrenje **2.** *pren.* učiniti oštrijim, istančanijim, osjetljivijim (o osjetilima i onom što je za njih vezano, pogledima na stvari, kriterijima itd.) // **izoštrávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izòštrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izoštriti; **ȉzoštreno** *pril.* na izoštren način; istančano; **ȉzoštrenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izoštreno
✧ IZ- + *v.* oštriti

**izotáha** *ž meteor.* crta koja spaja mjesta jednake brzine vjetra; izoanemona, izovela
✧ IZO- + *grč.* tákhos: brzina

**izotáka** *ž* ⟨D L -áci⟩ *meteor.* crta koja na zemljopisnoj karti spaja mjesta istodobnog otapanja leda na rijekama
✧ IZO- + *grč.* takênai: otopiti se

**izotalantóza** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta iste amplitude godišnje promjene temperature
✧ IZO- + *grč.* tálanton: vaga

**izotèla** *ž* ⟨G *mn* izotélā⟩ *term.* crta koja na karti spaja mjesta s istom udaljenošću od neke određene točke
✧ *grč.* isotelḗs ≃ IZO- + têle: daleko

**izotéra** *ž meteor.* crta koja na karti spaja mjesta s istom srednjom ljetnom temperaturom zraka
✧ IZO- + *grč.* théros: ljeto

**izotèrm|an** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩, ob. u: △ ~***ni proces*** *fiz.* proces pri kojem je temperatura stalna (konstantna) unatoč grijanju ili hlađenju // **izotèrma** *ž* ⟨G *mn* izotérmā/-ī⟩ *fiz.* crta koja na karti ili dijagramu spaja mjesta iste temperature; **izotèrmičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *meteor.* koji ima jednaku ili postojanu temperaturu; **izotèrmija** *ž meteor.* sloj zraka u atmosferi u kojem se temperatura s promjenom visine ne mijenja
✧ IZO- + -TERMAN

**ȉzotip** *m* **1.** crtež, dijagram ili kakav drugi simbol koji predstavlja određeni broj ili činjenicu o čemu **2.** *meton.* naziv za takav znak **3.** *biol.* **a.** svaka od dvije ili više odvojenih jedinki koji su slične **b.** svaka antigenska odrednica koja se odnosi na sve jedinke neke vrste // **izotìpija** *ž kem.* pojava da se neki minerali, iako različita kemijskog sastava, kristaliziraju u slične kristalne oblike
✧ IZO- + *v.* tip

**ȉzotōni** *m mn kem.* atomske jezgre koje pripadaju različitim elementima, a imaju isti broj neutrona i različit broj protona
✧ IZO- + -TON

**izotòničk|ī** *prid.*, ob. u: △ ~***a kontrakcija*** *fiziol.* aktivnost mišića kod koje se mišićna vlakna skraćuju ili produljuju, *opr.* izometrijska kontrakcija, *v.* izometrijski △; ~***e vježbe*** kontrakcije mišića s vidljivim pokretom, pri čemu tonus mišića ostaje stalan
✧ *grč.* isótonos

**izotònija** *ž fiz.* jednakost osmotskog tlaka različitih otopina // **izotònič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima svojstva izotonije [~*na otopina*] .
✧ IZO- + -TONIJA

**izotònik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ piće koje vrlo brzo nadoknađuje izgubljenu energiju (ob. ga piju sportaši ili osobe s niskim tlakom)
✧ IZO- + -TONIK

**izotópi** *m mn* ⟨N ìzotōp, G izotópa⟩ *fiz. kem.* atomi istog atomskog broja, ali različite mase, pa su im kemijska svojstva gotovo jednaka, a fizička različita //**ìzotopnī** *prid.* koji se odnosi na izotope
✧ IZO- + *grč.* tópos: mjesto

**ìzotrōn** *m* ⟨G izotróna⟩ *kem.* elektromagnetski separator za odvajanje i sabiranje iona
✧ IZO- + -TRON

**izotròpija** *ž fiz.* svojstvo nekih tijela da u različitim smjerovima pokazuju ista fizikalna svojstva npr. elastičnost, provodljivost elektriciteta i sl., izotropno svojstvo je invarijantno na rotaciju tijela, *opr.* anizotropija // **ìzotrop|an** *prid.* ⟨*odr.* -pnī⟩ koji je istih, jednakih fizičkih svojstava u svim smjerovima △ ~***no tijelo*** tijelo (masa) jednakih fizičkih osobina u svim smjerovima
✧ IZO- + -TROPAN

**izovèla** *ž* ⟨G *mn* izovélā⟩ *meteor.* crta koja spaja mjesta s istom brzinom vjetra
✧ IZO- + *lat.* velox: brz

**izrábiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzrābīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzrābljen⟩ **1.** (što) istrošiti rabljenjem, upotrebom dovesti u stanje neuporabljivosti **2.** (koga) *pejor.* iskoristiti koga za svoje svrhe, upotrijebiti koga za svoje ciljeve i korist //**ìzrābljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izrabljeno, istrošeno rabljenjem, *usp.* izrabiti (**1**); **izrabljìvāč** *m* ⟨G izrabljiváča⟩ onaj koji izrabljuje drugoga, živi od njegova rada; **izrabljivàčica** *ž*, *v.* izrabljivač; **izrabljivàčičin** *prid.* koji pripada izrabljivačici; **izrabljìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na izrabljivače; **izrabljìvāčki** *pril.* kao izrabljivač, na način izrabljivača; **izrabljívānje** *sr* eksploatacija, iskorištavanje; **izrabljívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izràbljujēm, *pril. sad.* izràbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izrabiti
✧ IZ- + *v.* rabiti

**izráčiti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izráčēn⟩, *v.* prozračiti // **izràčivost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *meteor.* omjer količine zračenja koje emitira neko tijelo na danoj temperaturi i one količine zračenja koju bi emitiralo idealno *crno tijelo* na istoj temperaturi (omjer se kreće između 0 i 1 i za dugovalno zračenje vode iznosi 1, vegetacije 0,95 do 1, tla od 0,90 do 0,95)
✧ IZ- + *v.* zrak, zračiti

**izračùnati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzračunān⟩ obaviti računanje //**ìzračūn** *m* postupak brzog potpunog izračunavanja neke vrijednosti i sl. prema traženim podacima koji služe za radnje što će uslijediti (za obračun cijene po ugovoru itd.) [*kompjuterski ~ cijene stana*]; **izračunávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izračùnāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izračunati; **izračùnljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izračunati; **izračùnljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može izračunati, što je izračunljivo
✧ IZ- + *v.* račun, računati

**izradírati** *dv.* ⟨*prez.* izràdīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izràdīrān⟩ *reg.* **1.** radlom nacrtano izbrisati gumicom **2.** oštrim predmetom sastrugati (radlom istuširano)
✧ *njem.* radieren ≃ *lat.* radere: brisati

**izráditi** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzrādīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzrāđen⟩ **1.** (što) napraviti, oblikovati radom ruku ili alatom; ostvariti **2.** (koga) *žarg.* prevariti (koga), podvaliti (komu) **3.** (se) fizički se istrošiti dugim i teškim radom //**ìzrada** *ž* **1.** proces rada kojim se što izrađuje; izrađivanje [*dobra ~*; *loša ~*; *~ rječnika*] **2.** učinak izrade, kakvoća onoga što je izrađeno; izradba; **ìzradak** *m* ⟨G -atka, N *mn* -aci⟩ **1.** *knjiš.* proizvod, rezultat izrađivanja **2.** postupak u rješavanju pismenog zadatka (ob. matematičkog); **ìzradba** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ učinak izrade, kakvoća onoga što je izrađeno (izrada **2**); **ìzradbenī** *prid.* koji se odnosi na izradbu; **izrađèvina** *ž* **1.** proizvod ručnog rada (ob. o upotrebnim predmetima raznih zanata, bez naglašenijih namjera za umjetničkim oblikovanjem) **2.** ono što je izrađeno, što se dobilo u radnom procesu kao učinak (predmet, proizvod, poluproizvod); **izrađìvāč** *m* ⟨G izrađiváča⟩ onaj koji izrađu-

je što, proizvođač; **izrađívati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izràđujēm, *pril. sad.* izràđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izraditi
✧ IZ- + *v.* rad[1], raditi

**Ìzrael** *m* **1.** *bibl.* prema *Bibliji* ime koje je Bog dao trećem praocu Jakovu, koje se poslije prenijelo na njegovo potomstvo i cijeli židovski narod i njegovu državu **2.** *bibl. pov.* sjeverno židovsko kraljevstvo (od 10. do 8. st. pr. Kr.) u kojem je 10 od 12 plemena; katkad zvano i Efrajim, prema najjačem od 10 plemena **3.** *geogr.* država u *JZ* Aziji (Bliski istok) uspostavljena 1948, izlazi na Sredozemno i Crveno more, 20.700 km$^2$, o. 6.000.000 stan., glavni grad Jeruzalem // **Izraélac** *m* (**Izraélka** *ž*) ⟨N *mn* Izraélci, G Izràēlācā⟩ stanovnik ili državljanin Izraela; **izraelíćanin** *m pov.* naziv za pripadnika židovske vjere u Austro-Ugarskoj, Kraljevini SHS i nekim drugim zemljama; **izraèlīt** *m* ⟨G izraelíta⟩ *arh.* mojsijevac, Židov; **izraèlītsk|ī** *prid.* koji se odnosi na izraelićane [*~a bogoštovna općina*]; **̏izraelsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Izrael i Izraelce △ *~o-arapski ratovi pov.* niz ratova (1948, 1956, 1967, 1973, 1982) između Izraela i okolnih arapskih država te Palestinaca
✧ *hebr.* yiśrā'ēl: Bog prevladava

**ìzraniti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzranjen⟩ nanijeti mnogo rana, raniti na više mjesta // **ìzranjaviti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzranjavljen⟩ učiniti ranjavim, uzrokovati mnogo rana [*~ noge*]
✧ IZ- + *v.* rana, raniti

**ìzrāsti** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* izrástem, *pril. pr.* ìzrastāvši, *prid. rad.* ìzrastao/ìzrāsla *ž*⟩ **1.** potpuno narasti, dosegnuti pun rast i stas [*dijete je izraslo*], *usp.* rasti **2.** doći do punog razvitka, razviti se u nešto cjelovito i veliko, prerasti u što [*iz malog pogona izraslo je u industriju*] // **ìzraslica** *ž* manji oblik koji se pojavljuje na koži, koji počinje stršati na koži, jeziku ili na sluzokoži; **ìzraslina** *ž* ispupčenje na površini organskog tkiva živoga bića, ono što je nastalo izrastanjem; izrastak, izrast, izraštaj, naraštaj, prirastak; **̏izrāst** *ž* ⟨I -i/-āšću⟩ **1.** *jez. knjiž.*, *v.* izraslina **2.** *razg.* novoizrasla prirodna (sijeda) kosa na obojenoj kosi; **ìzrastak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ manja izraslina na tijelu; **izrástati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzrāstām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izrasti; **̏izraštāj** *m* **1.** izraslina **2.** općenito ono što nastaje izrastanjem kao dio živog organizma (razni isperci, izbojci, izdanci, ovršci itd.)
✧ IZ- + *v.* rasti

**izràubati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izràubān⟩ *reg.* iscrpsti, nesmiljeno potrošiti (o osobama, stvarima, materijalnim dobrima, zalihama i sl.)
✧ IZ- + *njem.* rauben: opljačkati

**̏izrāvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji ide najkraćim putem, bez skretanja ili zaustavljanja na nekoj točki; direktan **2.** *pren.* koji ne okoliša; neposredan, otvoren, jasan [*njegov je govor uvijek ~*] // **izràvnati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ̏izravnāt⟩ **1.** učiniti ravnim, takvim da se po visini ne izdvaja od površine ravne plohe **2.** učiniti jednakim, dovesti u ravnotežu; izravniti, izjednačiti [*~ račune*] **3.** uspraviti (se); **izravnávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izràvnāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izravnati; **̏izrāvno** *pril.* na izravan način, bez okolišanja; neposredno, direktno [*~ reći*]
✧ IZ- + *v.* ravan

**̏izrāz** *m* **1. a.** očitovanje misli ili osjećaja pomoću jezika, lica, umjetnosti **b.** riječ ili skup riječi kojima se što izriče; izreka, lokucija **2.** vanjski izgled (koga ili čega) kojim se iskazuje unutrašnje stanje ili sadržaj [*tužan ~ (lica)*] **3.** vanjski oblik unutrašnjeg poticaja [*~ dobre volje*; *primite ~e zahvalnosti, sućuti*] **4.** (Izraz) mjesečni »časopis za sva kulturna pitanja«, izlazio u Zagrebu 1939–1941; izrazito ljevičarska orijentacija, pod jakim utjecajem komunista // **ìzrazit** *prid.* **1.** ⟨*odr.* ìzrazitī⟩ koji je vrlo prepoznatljiva svojstva prema drugome ili drugima u vrsti ili prema okolini, koji nekim odlikama jasno o čemu govori, koji se jasno ističe; izražajan **2.** koji neke odlike ima u velikoj mjeri, koji je očit predstavnik u vrsti ili kategoriji; tipičan, istaknut; **izráziti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzrāzīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzrāžen⟩ misao ili osjećaj očitovati, oblikovati riječima, jezikom, izreći; pokazati to mimikom, gestama, držanjem, šutnjom itd. [*~ nezadovoljstvo*]; **ìzrazito** *pril.* s vrlo jasnim izrazom, izražajno; jasno, tipično, naglašeno; **ìzrazitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izrazito, osobina onoga koji je izrazit; **izràziv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se (kao objekt) može izraziti riječima ili kojim drugim sredstvom (li-

kovnim i sl.), koji može biti izražen; **ȉzražāj** *m* izraz, ob. u: [*doći (ne doći) do ~a* dobiti (ne dobiti) priliku da pokaže što može, da bude zapažen, da riječju ili djelom dade svoj prilog čemu; istaknuti se]; **ȉzražājan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji je bogat izrazom, koji snažno izražava; dojmljiv, upečatljiv; **ȉzražājno** *pril.* na izražajan način, bogato izrazom; dojmljivo, upečatljivo; **izražájnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izražajan, svojstvo onoga što je izražajno; **izražávānj|e** *sr* jedna od funkcija ljudskoga jezika (izvedena iz komunikacijske funkcije) [*način ~a*]; ekspresija, *usp.* izražavati; **izražávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izràžāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izraziti; **izražènijī** *prid.* ⟨*komp.*⟩ koji je jače vidljiv, prisutan; **ìzrāženo** *pril.* tako da je riječima iskazano; izrečeno; **ìzraženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izraženo

✧ IZ- + *prasl.* *razъ: put (*rus.* i *polj.* raz) ≃ *v.* rez, rezati

**ìzreći** (se) *svrš.* ⟨*prez.* izrèčēm/ìzreknēm (se), *pril. pr.* ìzrekāvši (se), *prid. rad.* ìzrekao/ìzrekla (se) *ž*, *prid. trp.* izrèčen⟩ **1.** (što) priopćiti jezikom, oblikovati riječima [*~ kaznu* objaviti kaznu, odrediti kaznu prema zakonima ili propisima; *svašta ~ (komu)* napasti ne birajući riječi; izgrditi, ispsovati koga]; iskazati, izgovoriti **2.** (se) nehotice reći ono što se nije htjelo [*izrekao se da je imao veze s kriminalcima, što sad poriče*] // **izrèciv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izreći, koji je takav da se može opisati riječima ili brojkama; **ȉzreka** *ž* ⟨D L -eci⟩ sažeta, ustaljena, nepromjenljiva veza riječi koja iskazuje iskustvo, pouku ili mudrost (u rečenici joj često prethodi najava: »kao što kažu«, »kao što je rekao« i sl.) [*mudra ~*; *poznata ~*; *otrcana ~*]; **izrìcatelj** *m* onaj koji izriče što; **izrícati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzrīčēm (se), *pril. sad.* izríčūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izreći; **ȉzričāj** *m knjiš.* **1.** izraz (**1**), izreka, iskaz (**2a**) **2.** *lingv.* frazem; **ìzrič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩, ob. u: [*~na rečenica*]; **ìzričit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izražen jasno i nedvosmisleno; **ìzričito** *pril.* jasno i nedvosmisleno, jasnim riječima, bez nedoumica [*reći ~*]; izrijekom; **ìzričitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izričito; **ȉzrijēkom** *pril.* izričito, doslovno

✧ IZ- + *v.* reći

**izrédati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzrēdām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ìzrēdān⟩, *usp.* redati **1.** (što) redom sve izgovoriti ili nabrojiti po redu **2.** (se) redom, po redu pristupiti kakvu poslu, od prvog do zadnjeg, jedan po jedan što učiniti // **ȉzrēda** *pril. razg.* sve po redu, bez iznimke; redom; **izredávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrèdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izredati

✧ IZ- + *v.* red, redati

**izrelativizírati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izrelativìzīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izrelativìzīrān⟩ *razg.*, *v.* relativizirati

✧ IZ- + *v.* relativan, relativizirati

**izrešètati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzrešetān⟩ **1.** (koga, što) probiti hicima iz vatrenog oružja na više mjesta ili po cijeloj površini **2.** (koga) *razg.* temeljito ispitati, postaviti mnogobrojna pitanja (na ispitu) // **ȉzrešetānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izrešetano

✧ IZ- + *v.* rešetka, rešetati

**ìzrezati** *svrš.* ⟨*prez.* ìzrežēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìzreži, *prid. trp.* ìzrezān⟩ **1.** režući podijeliti, odijeliti na više komada; razrezati **2.** izdvojiti komad iz cjeline rezanjem [*~ članak iz novina*] **3.** izraditi rezanjem [*~ slovo u tiskari*] // **ìzrez** *m* oblik ili otvor dobiven tako što se iz cijelog komada dio izreže (npr. na odjeći) [*haljina s ~om*]; dekolte; **ìzrezak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ ono što se dobije izrezivanjem iz čega [*novinski ~*]; **izrezívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrèzujēm, *pril. sad.* izrèzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izrezati; **izrezùckati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzrezuckān⟩ izrezati na sitno, usitniti rezanjem i rezuckanjem

✧ IZ- + *v.* rez, rezati

**izrezbáriti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izrèzbārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izrèzbāren⟩ izraditi rezbarenjem, izvesti rezbariju

✧ IZ- + *v.* rez, rezbariti

**izríbati** *svrš.* ⟨*prez.* ìzrībām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzrībān⟩ **1.** (što) oprati ribanjem, *usp.* ríbati **2.** *v.* naribati **3.** (koga) *žarg.* oštro ukoriti koga, očitati lekciju, obrisati, natrljati nos; izgrditi

✧ IZ- + *v.* ribati

**izrícati**, *v.* izreći

**ìzrigati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzrigān⟩ izbaciti riganjem, *usp.* rigati

✧ IZ- + *v.* rigati

**ȉzrijēkom**, *v.* izreći

**izrítati se** *svrš.* ⟨*prez.* ìzritām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* izrítao se⟩ **1.** *v.* ritati se **2.** *pren. fam.* dati sebi oduška u prohtjevima, provoditi svoje; istutnjiti se

✧ IZ- + *v.* rite, ritati se

**ìzriti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ȉzrijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izrìven⟩ **1.** izrovati **2.** podlokati, izlokati

✧ IZ- + *v.* riti

**izròditi** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzrodīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzrođen⟩ **1.** (što) roditi (ob. o djeci kad ih je više) **2.** (se) **a.** postati gori od predaka, iskvariti sebe i rod **b.** *pren.* nastati, dogoditi se (ob. u negativnom smislu) [*svašta se iz toga može* ~] **3.** (se) pretjerano se iscrpsti, ne moći više rađati, ne biti više rodan (o zemlji) // **izráđati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzrāđām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ dati mnogo potomaka, izroditi više djece; **ìzrod** *m* **1.** *lokal.* korov, urodica **2.** *pren.* onaj koji se izrodio, koji je gori od onoga od kojega se rodi ili iz čega nikne; iskvarena jedinka u vrsti; **ìzrođeno** *pril.* na izrođen način; iskvareno, podivljalo; **ìzrođenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izrođen; **izrođívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izròđujēm, *pril. sad.* izròđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izroditi

✧ IZ- + *v.* rod, roditi

**izrogáčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izrògāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* izrògāčen⟩, ob. u: [~ *oči* izbečiti, izbuljiti, razrogačiti oči (u čudu, od iznenađenja)]; razrogačiti // **izrogačívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrogàčujēm, *pril. sad.* izrogàčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izrogačiti

✧ IZ- + *v.* rog

**izròniti** (∅, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzronīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzronjen⟩ **1.** (∅) roneći doći na površinu vode, *usp.* roniti **2.** (što) roneći izvaditi, iznijeti na površinu ono što je bilo pod vodom **3.** (∅, iz čega) *pren.* pojaviti se [*izronio iz anonimnosti*] // **izronjávati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrònjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izroniti; **izronjívati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrònjujēm, *pril. sad.* izrònjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izroniti

✧ IZ- + *v.* roniti

**izròvati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzrujēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ìzrūj, *prid. trp.* ȉzrovān⟩ **1.** rujući iskopati (o radnji stroja koji ruje) **2.** izdupsti rilom (o svinji i sl.) // **ȉzrovāno** *pril.* na izrovan način; **ȉzrovānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izrovano

✧ IZ- + *v.* rov, rovati

**izrúčiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzrūčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzrūčen⟩ **1.** (što) isprazniti, izasuti krutu ili zrnatu tvar iz posude koja se drži u ruci **2.** (koga) predati [~ *zarobljenika*] // **izručénje** *sr* **1.** isporuka **2.** *pravn.* postupak u kojem jedna država predaje pojedinca vlastima druge države, koja ga traži radi kaznenog postupka; **ìzručicē** *pril.*, *v.* izručke; **izrùčitelj** *m* onaj koji izručuje; **izrùčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji može biti izručen; **izručívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrùčujēm, *pril. sad.* izrùčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izručiti; **ìzručkē** *pril. lokal.* onako kako se baci iz ruke, koliko se zahvati čega (npr. kad se hrani perad); omaške, vrzimice, izručice; **ìzručnica** *ž* dostavnica; tovarni list

✧ IZ- + *v.* ruka

**izrúgati** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzrūgām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzrūgān⟩ izvrgnuti ruglu, izvrgnuti poruzi ili javnom podsmijehu; ismijati // **izrugívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izrùgujēm, *pril. sad.* izrùgujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izrugati

✧ IZ- + *v.* rugati se

**izubíjati** *svrš.* ⟨*prez.* izùbījām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izùbījān⟩ **1.** (koga) pretući, izudarati **2.** (se) ozlijediti se, natući se, udariti se na mnogo mjesta // **izùbījān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se izubijao; **izùbījāno** *pril.* na izubijan način; izudarano

✧ IZ- + *v.* ubiti, ubijati

**izùčiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzučīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzučen⟩ **1.** (što) postići u čemu potpuno znanje, istraživanje, u potpunosti ovladati čime, dokraja naučiti [~ *zanat*] **2.** (koga) dati kome takvo znanje // **izučàvalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩, *v.* izučavatelj; **izučávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izučavati **2.** proučavanje, istraživanje, razmatranje; **izučàvatelj** *m* onaj koji proučava, razmatra, studira; izučavalac; **izučávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izùčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** stjecati osnovna znanja o čemu; učiti **2.** proučavati, studirati; **ìzučenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izučen

✧ IZ- + *v.* učiti

**izùdarati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* izùdarān⟩ udariti mnogo puta; istući, izubijati (**1**)

✧ IZ- + *v.* udariti

**izujédati** *svrš.*, *v.* izgristi (**2**)

**izùmjeti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzumīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* ìzumljen⟩ doći do izuma, otkriti tehničku spravu, uređaj ili postupak, pronaći neko novo (tehničko) rješenje, *usp.* izum (**1**) // **ìzum** *m* **1.** tehničko otkriće, ono što je novo učinjeno, sastavljeno ili konstruirano na temelju prirodnih zakonitosti; inovacija, pronalazak **2.** *pren. iron.* loše domišljanje, izmišljotina; **izùmitelj** *m* onaj koji je što izumio; izumilac, pronalazač; **izumitèljica** *ž*, *v.* izumitelj; **izumitèljičin** *prid.* koji pripada izumiteljici; **izùmiteljskī** *prid.* koji se odnosi na izumitelje; **izùmiteljski** *pril.* kao izumitelj, na način izumitelja; **izùmiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzumīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzumljen⟩, *v.* izumjeti

✧ IZ- + *v.* umjeti

**izùmrijēti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ˋìzumrēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* ˋìzumro/ˋìzumrla *ž*⟩ umrijeti svi jedan za drugim, nestati do posljednjega; nestati, poumirati △ ***izumrla vrsta*** **1.** *biol.* životinjska ili biljna vrsta koja je nestala dugotrajnim procesom ili velikim poremećajem u prirodi, ona koje više nema (za razliku od pocrkati,) **2.** *pren. razg.* ljudi kakvih više nema (lijepih uglađenih manira, ljudi snažne individualnosti, nezavisne ličnosti itd.) // **izùmirati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izumrijeti; **izumŕć\|e** *sr knjiš. arh.* **1.** stanje kada su svi pripadnici neke skupine umrli **2.** trenutak od kojega se računa da je jedan rod izumro [*nakon ~a*]; umrće; **ˋìzumrlōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje **1.** smrti **2.** *pren.* nestajanja

✧ IZ- + *v.* umrijeti

**ìzun** (**ȉzum**) *m reg. zast.* dozvola, dopuštenje, pristanak

✧ izin ← *arap.* i d n

**izunáma** *ž pov. reg.* **1.** pismena dozvola, ovlaštenje **2.** ovlaštenje koje je davao šerijatski sudac imamu matičaru da ovaj obavi vjenčanje

✧ *tur.* izinnāme ← *arap.* idn + *perz.*: nāme: pismo; knjiga

**izústiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzūstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzūšćen⟩ progovoriti, »prevaliti« preko usta, kratko izreći, ob. samo jednu riječ ili pojedinost [*kad netko mnogo priča obično na kraju izusti istinu*] // **izušćívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izùšćujēm, *pril. sad.* izùšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izustiti

✧ IZ- + *v.* usta

**ìzuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ˋìzujēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ìzūj, *prid. rad.* ìzuo/ìzula *ž*, *prid. trp.* izùven/ˋìzūt⟩ skinuti obuću, cipelu, čizmu itd. s noge, *opr.* obuti // **izùvāč** *m* ⟨G izuváča⟩ naprava za izuvanje čizama; sluga; **izúvati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzūvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izuti

✧ IZ- + *prasl.* *uti (*strus.* izuti, *polj.* zzuć), *lit.* auti: obuti, išauti: izuti ≃ *lat.* exuere

**izùzēti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ˋìzuzmēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* izùzmi, *prid. trp.* ˋìzuzēt⟩ **1.** izolirati ili isključiti (osobu ili stvar) iz nekog prostora, prava i sl. **2.** izdvojiti iz analiza, razmišljanja i sl. // **izuzéće** *sr* **1.** odluka da u sudskom postupku ne sudjeluje određeno sudsko vijeće ili neki od članova vijeća zbog sumnje u njihovu pristranost **2.** *dipl.* izuzimanje, oslobađanje osobe koja po međunarodnom pravu uživa diplomatski ili konzularni status od određenih davanja ili obveza; **izuzétak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -éci, G izùzētākā⟩, *v.* iznimka; **ˋìzuzētan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ izvan uobičajene klase predmeta, pojmova ili osoba, izniman; **ˋìzuzētno** *pril.* **1. a.** u rijetkim prilikama, u iznimnim zgodama; iznimno **b.** tu i tamo, ovdje-ondje; neredovito **2.** izvanredno, natprosječno, u najvećoj mjeri [*~ pametan*; *~ lijepa*]; **ˋìzuzetnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je izuzetan ili svojstvo onoga što je izuzetno; **izùzēv** (**izùzēvši**) *pril.* ako se izuzme, ako se uzme kao iznimka, ako se uzme kao izuzetak, uz iznimku; osim; **izùzimati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/izùzimljēm, *pril. sad.* -ajūći/izùzimljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izuzeti

✧ IZ- + *v.* uzeti

**ìzvaditi** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzvađen⟩ **1.** izvući iz čega, izvući iz unutrašnjosti čega, iz onoga što ga drži, u čemu se nalazi [*~ zub*] **2.** *razg.* izbaviti iz neprilike [*jedva ga je izvadio*] **3.** dobiti od administracije kakvu potvrdu ili dokument [*~ potvrdu o nekažnjavanju*] // **ìzvadak** *m* ⟨G -atka, N *mn* -aci⟩ **1.** ono što je izvađeno iz cjeline; odlomak [*~ iz opere*] **2.** *admin.* dokument koji obavještava o nekim podacima iz osnovnog dokumenta ili šire evidencije; izvod [*~ iz matične knjige*]

✧ IZ- + *v.* vaditi

**izvágati** *svrš.* ⟨*prez.* ìzvāžēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* izvāži, *prid. trp.* ìzvāgān⟩ **1.** (što) **a.** izmjeriti

na vagi **b.** *pren.* odmjeriti (ob. o onome što se namjerava, misli, govori), promisliti [*treba sve dobro ~*] **2.** (se) izmjeriti svoju težinu
✧ IZ- + *v.* vaga, vagati

**izváliti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvālīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzvāljen⟩ **1.** (što) izvaditi, iščupati iz tla i prevrnuti, srušiti (kamen, stablo i sl.) **2.** (što) *razg.* reći što nepromišljeno, glupo, nespretno; bubnuti **3.** (se) udobno leći ili naći udoban poluležeći položaj; zavaliti se **4.** (se) izaći iz jajeta [*pile se izvalilo*]; izleći se // **ìzvāljeno** *pril.* na izvaljen način; izlegnuto, zavaljeno; **izvaljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvàljujēm, *pril. sad.* izvàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvaliti; **izvaljòtina** *ž pejor.* velika glupost izgovorena u razgovoru, besmislica, potpuno nesuvisla, nepromišljena izjava, bljuvotina
✧ IZ- + *v.* valjati

**ìzvan** *prij.* (s G) znači da nešto nije u granicama onoga što označuje imenica uz koju stoji [*~ prostora*; *~ vremena*; *~ sebe*; *~ dosega*; *~ kuće*] // **izvàna** *pril.* s vanjske strane [*samo ~*; *naručiti ~*; *pomoć ~*], *opr.* iznutra; **ìzvanjskī** *prid.* koji se odnosi na dio koji je izvana, koji se odnosi na dio cjeline koji čini vanjsku stranu, na vanjski dio čega △ ~ ***svijet*** *fil.* sve što postoji izvan spoznajućeg subjekta; **ìzvanjskōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ukupnost svojstava koja upućuju na vanjski dojam, pretežan utjecaj vanjskoga ili vanjštine, okrenutost na vanjštinu ili na vanjsko; ekstrovertiranost
✧ IZ- + *v.* van

**IZVAN-** (**VAN-**) kao prvi dio složenih pridjeva označuje da je nešto izvan onoga što znači pridjev u drugom dijelu složenice [*izvanbračni*; *izvanstranački*]
✧ *v.* izvan

**izvanblòkovsk|ī** *prid. pol.* koji ne pripada nijednome političkom bloku [*~e zemlje*]
✧ *v.* izvan + *v.* blok, blokovski

**ìzvanbračn|ī** *prid. pravn.* koji je izvan braka [*~a zajednica*; *~e veze*]
✧ IZVAN- + *v.* brak[1], bračni

**ìzvanbrodskī** *prid. pom.* koji je postavljen izvan konstrukcije broda, izvan korita [*~ motor*]
✧ IZVAN- + *v.* brod, brodski

**ìzvanmaterničn|ī** *prid. med.* koji je izvan maternice; vanmaternični △ *~a* ***trudnoća*** *pat.* smještaj i razvoj oplođenog jajašca izvan šupljine maternice, najčešće u jajovodu, koje dovodi do težih komplikacija
✧ IZVAN- + *v.* mati, materični

**izvanpansìōnsk|ī** *prid.* koji se ostvaruje izvan aranžmana koji se u ugostiteljskom objektu hotelskog tipa ili u hotelu obuhvaća pojmom pansiona; izvan pansiona; vanpansionski △ *~a* ***potrošnja*** ono što turisti troše pored usluga uključenih u pansionsku ponudu (piće, zabava, kupnja i sl.)
✧ IZVAN- + *fr.* pension: privremeni smještaj ← *lat.* pensio: plaćanje

**izvanpárničnī** *prid. pravn.* koji nije uključen u parnicu △ ~ ***postupak*** *pravn.* građanski sudski postupak prilagođen posebnim značajkama pravnih odnosa
✧ IZVAN- + *v.* parnica, parnični

**ìzvanrasprāvn|ī** *prid. pravn.* koji djeluje izvan rasprave u donošenju svojih odluka [*~o vijeće suda*]
✧ IZVAN- + *v.* raspraviti, rasprava

**izvànred|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji odudara od uobičajenog rasporeda, sastava ili programa [*~ni vlak*; *~ni student*] **2.** koji je po osobinama ili svojstvima osobit [*~na osoba*]; poseban, izvrstan △ *~no* ***stanje*** *pol. pravn.* stanje ugroženosti mira, zdravlja i života građana i sigurnosti državnog poretka zbog izvanrednih okolnosti (prirodne katastrofe, ratna opasnost i sl.), proglašava ga najviši organ izvršne vlasti čime suspendira neke propise i proglašava privremene mjere // **izvànredno** *pril.* **1.** na izvanredan način; posebno, neredovito **2.** izvrsno, odlično, izuzetno; **izvànrednōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izvanredno
✧ IZVAN- + *v.* red

**ìzvansērijskī** *prid.* koji je poseban, koji nije serijski
✧ IZVAN- + *v.* serija, serijski

**ìzvanstranačkī** *prid. pol.* koji je izvan stranke [*~ kandidat*]; vanstranački
✧ IZVAN- + *v.* stranka, stranački

**ìzvanvremen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji nije u vremenu, koji se ne događa ili ne protječe u odsjeku vremena, koji nema početak i kraj, koji nije vezan za vrijeme; vanvremen, *opr.* vremen // **ìzvanvremenskī** *prid.* koji se odnosi na ono što je izvanvremensko
✧ IZVAN- + *v.* vrijeme, vremen

**izvanzemàljskī** *prid.* **1.** koji je izvan Zemlje **2.** *pren.* koji je vrlo neobičan (u čemu); nat-

prirodan // **izvanzemáljac** *m* ⟨G -ljca, N *mn* -ljci, G izvanzèmāljācā⟩, *v.* vanzemaljac
✧ IZVAN- + *v.* zemlja, zemaljski
**izvanjèzičnī** *prid. lingv.* koji na jezik može djelovati a ne proistječe iz njegova sustava (npr. društveni, politički, kulturni i sl. čimbenici)
✧ IZVAN- + *v.* jezik, jezični
**ìzvanjskī**, *v.* izvan
**ìzvarati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzvarān⟩ sve redom prevariti
✧ IZ- + *v.* varati
**ìzvedba**, *v.* izvesti[1]
**izvèntati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzventān⟩ *reg.* **1.** uspjeti postići što moljakanjem ili upornim traženjem; izmamiti, iznuditi, izvrtjeti, izmusti, iscijediti **2.** spretno se snaći, pokazati se dovitljiv, pomoći se darom invencije; dosjetiti se, domisliti se čemu, pronaći mogućnost da što radi ili funkcionira // **izventávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvèntāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izventati
✧ ≃ *tal.* inventare: izmišljati
**izvèrati se** *svrš.* ⟨*prez.* ìzverēm se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* izvèrao se⟩ popeti se verući se, krećući se veranjem udaljiti se od donjeg početnog položaja // **izverávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izvèrāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izverati se, verati se
✧ IZ- + *v.* verati se
**izvèrglati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzverglān⟩ *razg.* izbrbljati na brzinu, izgovoriti kao naučeno napamet, izgovoriti kao programiran, izgovoriti tekst brzo bez razmišljanja ili uživljavanja u to koliko drugi prati i razumije, ispričati nadušak, izgovoriti kao navijen, *usp.* odverglati, vergl, verglati // **izverglávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvèrglāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izverglati
✧ IZ- + *v.* vergl, verglati
**ìzvēsti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* izvézem, *pril. pr.* ìzvēzāvši, *aor.* izvézoh, *imp.* izvézi, *prid. rad.* ìzvēzao/ìzvēzla *ž*, *prid. trp.* izvèzen⟩ izraditi vezenjem, *usp.* vez, vesti
✧ IZ- + *v.* vezati, vesti
**ìzvesti[1]** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izvèdēm, *pril. pr.* -ēvši, *aor.* izvèdoh, *imp.* izvèdi, *prid. rad.* ìzveo/ìzvela *ž*, *prid. trp.* izvèden⟩ **1.** vodeći (koga) učiniti da izađe, vodeći udaljiti [~ *iz dvorane*] **2.** objasniti jedno iz drugoga, doći do zaključka [~ *riječ iz korijena*; ~ *zaključak*] **3.** ostvariti, odigrati (ob. predstavu, koncert i sl.) [~ *igrokaz*; *večeras izvode simfoničari Beethovenovu Odu radosti*] // **ìzvedba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ **1.** jednokratno izvođenje dramskog ili muzičkog djela [*neponovljiva* ~ *Bacha*] **2.** način na koji je što izrađeno i opisano u ponudi proizvoda, ob. prema cijeni [*luksuzna* ~; *standardna* ~]; **ìzvedbenī** *prid.* koji se odnosi na izvedbu; **izvedènica** *ž* **1.** ono što je izvedeno **2.** *lingv.* riječ načinjena dodavanjem osnovi jednog ili više afiksa (pret-hod-an); izvedena riječ; **izvèdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izvesti; izvodljiv; **izvèdivo** *pril.* na izvediv način; **ìzvod** *m* **1.** *admin.*, *v.* izvadak (2) **2.** ono što se izvodi, što je izvedeno u postupku, operacija kojom se dobiva zaključak ili rezultat računanja i sl.; **izvòdilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ **1.** onaj koji izvodi jednokratnu radnju [~ *slobodnog udarca*] **2.** *v.* izvoditelj; **izvòditelj** *m* onaj koji rukovodi izvođenjem čega [~ *građevinskih radova*], *usp.* izvodilac; **izvoditèljica** *ž*, *v.* izvoditelj; **izvoditèljičin** *prid.* koji pripada izvoditeljici; **izvòditi** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzvodīm, *pril. sad.* ìzvodēći, *gl. im.* ìzvođēnje⟩, *v.* izvesti[1] [(u vezama riječi) *činiti, raditi,* ~ *gluposti, budalaštine, cirkusijade*]; **izvòdljiv** (**izvòdiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može izvesti[1]; **ìzvodnica** *ž mat.* **1.** *v.* generatrisa **2.** u algebri, element podskupa algebarske strukture (skup izvodnica) iz kojeg se odgovarajućim operacijama dobivaju svi elementi strukture, *usp.* ciklička grupa, *v.* cìkličkī △, *usp.* baza vektorskog prostora, *v.* baza (**7d**) △ ~ ***stošca*** *mat.* dužina koja spaja njegov vrh s bilo kojom točkom kružnice koja omeđuje bazu; **izvòđāč** *m* ⟨G izvođáča⟩ onaj koji izvodi djelo ili plan (ob. reproduktivni umjetnik ili onaj koji izvodi građevinske radove); **izvođàčica** *ž*, *v.* izvođač; **izvođàčičin** *prid.* koji pripada izvođačici; **izvòđāčkī** *prid.* koji se odnosi na izvođače; **ìzvođēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izvoditi **2.** *lingv.* tvorbeni način u kojemu nova riječ nastaje od osnove jedne riječi dodavanjem jednog ili više afiksa
✧ IZ- + *v.* voditi
**ìzvesti[2]** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* izvèzēm, *pril. pr.* -ēvši, *aor.* izvèzoh, *imp.* izvèzi, *prid. rad.* ìzvezao/ìzvezla *ž*, *prid. trp.* izvèzen⟩ **1.** vozeći premjestiti iz čega [~ *auto iz garaže*] **2.** *trg.*

*ekon.* otpremiti u drugu zemlju radi prodaje; eksportirati // **izvózati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvōzām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzvōzān⟩ *razg.* spretnim postupcima i domišljanjima prevariti koga; nadmudriti koga, postići spretnošću, domišljajima ili trikovima ono što je htio konkurent, suparnik ili protivnik; prevesti (žedna) preko vode, preveslati; **izvòziti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzvozīm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* ìzvožēnje⟩ prodavati i slati robu u drugu zemlju, *usp.* ìzvesti[2]; **ȉzvoz** *m* slanje robe u drugu zemlju radi prodaje; eksport, *opr.* uvoz; **ȉzvozn|ī** *prid.* koji se odnosi na izvoz [*~a politika*; *~a dozvola*], *opr.* uvozan △ ***~i toranj*** *rud.* toranj nad rudničkim oknom za spuštanje i podizanje koševa za prijevoz ljudi i opreme; **ȉzvoznica** *ž* **1.** dozvola za izvoženje; izvozna isprava **2.** država iz koje se što izvozi **3.** posebna vrsta dizala za prijevoz ljudi, opreme i otkopanih sirovina kroz rudničko okno; **ȉzvozničkī** *prid.* koji se odnosi na izvoznike; **ȉzvoznički** *pril.* kao izvoznik, na način izvoznika; **ȉzvoznīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji se bavi izvozom robe u drugu zemlju; eksporter, *opr.* uvoznik; **izvoznìna** *ž* izvozna taksa; carina; **ȉzvozno** *pril.*, ob. u: [*orijentirati se ~*]

✧ IZ- + *v.* voz, voziti

**izvídati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvīdām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzvīdān⟩, *v.* vidati [*~ rane*]

✧ IZ- + *v.* vidati

**ȉzvidjeti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvidīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* ìzviđen⟩ **1.** istražiti, ispitati, proučiti **2.** *vojn.* istražiti namjere neprijatelja i njegove položaje // **ȉzvidnica** *ž vojn.* jedinica koja ima zadatak obilaženjem i kretanjem istražiti namjere neprijatelja i njegove položaje; **ȉzvidničkī** *prid.* koji se odnosi na izvidnike; **ȉzvidnički** *pril.* kao izvidnik, na način izvidnika; **ȉzvidnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj kojemu je dužnost da izvidi što (tako da bude u izvidnici, na posebnoj dužnosti izviđanja i sl.) **2.** onaj koji obavlja izviđaj; **izvìđāč** *m* ⟨G izviđáča⟩ **1.** član omladinske organizacije koja organizira izlete u prirodu; skaut **2.** vojnik ili vojno vozilo koje izviđa teren; **izvìđačkī** *prid.* koji se odnosi na izviđače, koji služi za izviđanje △ ~ ***zrakoplov*** *vojn.* posebna vrsta zrakoplova za vizualno, aerofono i elektronsko izviđanje; **izvìđački** *pril.* kao izviđači, na način izviđača; **ȉzviđāj** *m* sakupljanje dokaznog materijala radi provođenja sudskog postupka; uviđaj, očevid; **izvíđati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzvīđām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvidjeti

✧ IZ- + *v.* vid, vidjeti

**izvíjati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzvījām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvinuti se, izviti se // **izvìjāč** *m* ⟨G izvijáča⟩ alat kojim se vijak otpušta ili priteže; odvijač; šrafciger, kacavida; **izvínuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvīnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* izvíni, *prid. trp.* ìzvīnūt⟩ **1.** saviti prema gore **2.** iščašiti, uganuti (nogu, ruku); **ȉzviti se** *svrš.* ⟨*prez.* ȉzvijēm se, *pril. pr.* -īvši se, *imp.* ìzvīj se, *prid. trp.* izvȉjen⟩ **1.** promijeniti ravan oblik savijanjem; izvinuti se, saviti se, iskriviti se [*letva se izvila*] **2.** *pren.* izići, izvući se iz čega [*izvila se iz zagrljaja*]; **ȉzvojac** *m* ⟨G -ōjca, N *mn* -ōjci⟩ *knjiš.* **1.** vadičep **2.** izvijač, odvijač

✧ IZ- + *v.* viti

**izvijéstiti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvijēstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzvijēšten/ìzvijēšćen⟩ **1.** podnijeti izvještaj, u sređenu i službenu obliku upoznati s činjenicama **2.** obaviti posao izvjestitelja [*~ s mjesta događaja*; *~ s ratišta*] // **izvjèstilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩, *v.* izvjestitelj; **izvjèstitelj** *m* onaj koji šalje izvještaje za javnost [*saborski ~*; *specijalni ~*; *ratni ~*]; dopisnik, reporter, izvjestilac; **izvjèstiteljsk|ī** *prid.* koji se odnosi na izvjestitelje [*~e sposobnosti*]; **ìzvjēšće** *sr* **1.** tekst koji obrađuje i opširnije opisuje rad neke ustanove u određenom razdoblju; stručni opis znanstvene misije [*školsko ~*, *pov.* ]; izvještaj **2.** *neol.* dopis, dopisnički tekst, izvještaj (tekst dopisnika novina itd.); **izvješćívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvjèšćujēm, *pril. sad.* izvjèšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvijestiti, izvještavati; **izvjèštāč** *m* ⟨G izvještáča⟩, *v.* izvjestitelj; **ȉzvještāj** *m*, *v.* izvješće [*podnijeti ~*; *razmotriti ~*; *iscrpan ~*]; **izvještávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvjèštāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvijestiti

✧ IZ- + *v.* vijest

**izvíkati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvīčēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* izvíči (se), *prid. trp.* ìzvīkān⟩ *iron.* **1.** (koga, što) stvoriti o sebi ili o kome glas u javnosti koji nije u skladu sa stvarnom vrijednosti (o osobama, stvarima i pojmovima); razglasiti [*izvikan kao veliki umjetnik*] **2.** (se) vikati u dovoljnoj mjeri; navikati se // **izvikìvāč** *m* ⟨G izvikiváča⟩ **1.** onaj koji izvikuje cijene, početne cijene na dražbama, koji nudi robu tako što izvikuje osnovne po-

datke **2.** bubnjar, pozivar; **izvikiváčev** *prid.* koji pripada izvikivaču; **izvikivàčica** *ž,* *v.* izvikivač; **izvikivàčičin** *prid.* koji pripada izvikivačici

✧ IZ- + *v.* vikati

**ìzviksati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzviksān⟩ *reg.* **1.** (što) **a.** činiti sjajnim, davati sjaj; izglancati **b.** ploču štednjaka namazati »viksom« da dobije crnu boju uredno njegovanog željeza, oviksati **2.** (koga) *žarg.* oštrim riječima izgrditi, ispsovati; očitati bukvicu komu

✧ IZ- + *v.* viks, viksati

**izvíniti se** *svrš.* ⟨*prez.* ìzvīnīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* izvínio se⟩ *razg.* (+ *srp.*), ob. u: [*izvini!*; *ja se izvinjavam*] ispričati (se), *v.* // **izvinjávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izvìnjāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izviniti se; **izvinjénje** *sr razg.*, *v.* isprika

✧ *rus.* izviníť'sja ≃ viná: krivica

**ìzvirati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izbijati iz unutrašnjosti na površinu (o vodi izvora) **2.** *pren.* proizlaziti, potjecati [*otuda izviru mnogi problemi*] // **ìzvor** *m* **1.** mjesto gdje voda (nafta, plin i sl.) izlazi na površinu zemlje; vrelo, vrutak [~ *rijeke*; *mineralni* ~] **2.** *pren.* mjesto odakle što dolazi, potječe [~*i bliski vladi*] **3.** dokument, djelo ili pojava koji služe za znanstveno istraživanje; **ìzvorčić** *m hip.* i *dem.* od izvor; **ìzvorīšnī** *prid.* koji se odnosi na izvorište; **ìzvorīšte** *sr* **1.** okolina oko izvora tekuće vode **2.** *pren.* mjesto odakle se što širi, odakle izvire [~ *ideja*; ~*poroka*]; ishodište, leglo, žarište △ ~ ***zračne mase*** *meteor.* šire područje gdje se formira zračna masa; **ìzvōrn|ī** *prid.* ⟨samostalno, *neodr.* ìzvōran⟩ koji dolazi od izvornika, pripada izvorniku, koji ne prolazi posredstvo, originalni, autentični, primarni [~*i osjećaj*; ~*a tvrdnja*; ~*o pisanje riječi*] △ ~***i govornik*** *lingv.* onaj koji govori materinski jezik u odnosu na onoga koji je taj jezik kasnije naučio; ~***i jezik*** *lingv.* prvi jezik u dvojezičnom rječniku čijim se leksičkim jedinicama pridružuju leksičke jedinice drugoga jezika; **ìzvōrnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ prvi primjerak ili predložak dokumenta koji služi za reproduciranje ili istraživanje; original; **izvórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je izvorno; **ìzvorsk|ī** *prid.* koji je s izvora [~*a voda*]

◈ *top.* (mikrohidronimiji se javljaju samo odrazi od *reg.* **zvȉr**, **zviránjak** i to uglavnom kao imena vrela, rjeđe potoka): **Zvȉr**, **Zvìrača**, **Zvìrine**, **Zvírnica**, **Zvȉrnjāk** i sl.

✧ IZ- + *v.* vir

**izvíriti** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* izvírio⟩ **1.** pojaviti se djelomično (ob. tako da se vidi samo dio tijela) [*miš je izvirio iz rupe*] **2.** pojaviti se ispod površine ili iz čega zatvorenog, ob. nepredviđeno ili nepoželjno [*izvirio prst iz čarape*] // **izvirívati** (∅, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvìrujēm, *pril. sad.* izvìrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izviriti

✧ IZ- + *v.* viriti

**ìzvisiti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ìzvisio⟩ *žarg.* otpasti, propasti, ne uspjeti [*izvisio je na klasifikacijskom ispitu*]

✧ IZ- + *v.* visjeti (visiti)

**izvitopériti se** *svrš.* ⟨*prez.* izvitòpērīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* izvitòpēren⟩ *razg.* (+ *srp.*) **1.** izgubiti oblik i pružanje u prvobitnom smjeru; izviti se, iskriviti se **2.** izgubiti prvobitni smisao [*to su izvitoperene ideje*] // **izvitoperávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izvitopèrāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvitoperivati se, izvitoperiti se; **izvitòpēreno** *pril.* na izvitoperen način; iskrivljeno; **izvitoperívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izvitopèrujēm se, *pril. sad.* izvitopèrujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvitoperavati se, izvitoperiti se

✧ IZ- + *v.* vitoperiti se

**izvìždati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* izvìždīm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȉzviždān⟩ iskazati negodovanje, neslaganje zviždanjem; isfućkati // **izviždávati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvìždāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izviždati

✧ IZ- + *v.* zviždati

**ìzvjesiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzvješen⟩ **1.** izložiti nešto tako da visi i bude uočljivo [~ *zastavu*] **2.** više komada čega smjestiti tako da visi [~ *rublje*]; objesiti

✧ IZ- + *v.* vješati

**ȉzvjes|tan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji ne ostavlja nedoumica; jasan, neminovan, određen **2.** (-*odr.*), *v.* neki, jedan, stanoviti **3.** uz riječ pred kojom stoji znači nešto izraženo, nešto što postoji u mjeri koja nije određena [*engleskom kritičaru nakon prešućivanja danas priznaju ne samo vrijednost nego i ~nu veličinu*]; stanovit, određen, neki // **ȉzvjesno** *pril.* na izvjestan način; pouzdano, sigurno; **ȉzvjesnōst**

*ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je izvjesno; pouzdanost, sigurnost **2.** *fil.* svjesno prihvaćanje istinitosti nekoga suda
✧ IZ- + *v.* vijest

**izvjèstitelj**, *v.* izvijestiti

**izvjèštāčen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji u izgledu, držanju i sl. nije prirodan, neprirodan, namješten // **izvjèštāčeno** *pril.* neprirodno, namješteno; **izvjèštāčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili držanje onoga koji je izvještačen; usiljenost, ukočenost, artificijelnost, afektiranost
✧ IZ- + *v.* vješt, vještački

**ìzvještiti se** (∅, u čemu) *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ìzvješten⟩ postati vješt // **izvješćívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* izvjèšćujēm se, *pril. sad.* izvjèšćujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvještiti se
✧ IZ- + *v.* vješt

**ìzvjetriti** (se) (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ìzvjetren⟩ **1.** izgubiti miris i svježinu od duga stajanja **2.** *pren. pejor.* izgubiti duševnu svježinu; ishlapjeti **3. a.** nestati (o plinovima, dimu, mirisima i sl. u zatvorenoj prostoriji, na rublju, u posudama) **b.** *pren.* neprimjetno nestati, izgubiti se (o ljudima, idejama, planovima i sl.) **4.** (se) postati svjež nakon vjetrenja, provjetriti se [*kuća se izvjetrila*] // **izvjetrávati** (**izvjetrívati**) (se) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvjètrāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvjetriti
✧ IZ- + *v.* vjetar, vjetriti

**izvláčiti**, *v.* izvući

**izvlástiti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzvlāstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzvlāšten, *gl. im.* izvlašténje/izvlašćénje⟩ *pravn.* **1.** (koga) lišiti vlasničkog prava, lišiti vlasništva **2.** (što) izuzeti iz čijeg vlasničkog prava // **izvlašćívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvlàšćujēm, *pril. sad.* izvlàšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvlastiti; **ìzvlāštenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onog što je izvlašteno; **izvlašténje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izvlastiti **2.** *v.* eksproprijacija; **ìzvlazba** *ž* ⟨G *mn* -zābā/-ī⟩ *pravn.* čin i pravni postupak kojim se što izvlači iz vlasništva, kojim što prestaje biti čije vlasništvo [~ *kuće*; ~ *gradilišta*]; **ìzvlazbenī** *prid.* koji je dio izvlazbe, koji pripada izvlazbi [~ *postupak*; ~ *akt*]
✧ IZ- + *v.* vlast

**izvòditi**, *v.* izvesti[1]

**izvojèvati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvojujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzvojevān⟩ doći do (nekog svog) prava borbom ili zalaganjem [~ *pobjedu*; ~ *svoja prava*]
✧ IZ- + *v.* vojnik, vojevati

**izvòljeti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvolīm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* izvòli, *prid. rad.* izvòlio/izvòljela *ž*⟩ **1.** *arh.* (u formulama administrativne i dvorske pristojnosti) udostojiti se, milostivo pristati, ushtjeti, blagoizvoljeti **2.** *razg.* blagonaklono uzeti ili prihvatiti // **izvolijévati** *nesvrš.* (što) ⟨*prez.* izvòlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ imati pretjerane prohtjeve, tražiti samo ono što se smatra posebno dobrim, najlakšim i sl.
✧ IZ- + *v.* voljeti

**ìzvor**, *v.* izvirati

**izvòziti**, *v.* izvesti[2]

**ìzvratak** *m* ⟨G -atka, N *mn* -aci⟩ *konstr. neodom.*, *v.* ostatak, kusur
✧ IZ- + *v.* vratiti

**ìzvrdati** (∅, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* īzvrdān⟩ *razg.* uspjeti što izbjeći, izvući se iz čega, spretnom radnjom umaknuti čemu, uspjeti prodrijeti s čim [~ *obveze*; ~ *odluku o sniženju poreza*] // **izvrdávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izvrdavati **2.** *razg.* izmotavanje, izbjegavanje; izigravanje; **izvrdávati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvr̀dāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvrdati
✧ IZ- + *v.* vrdati

**ìzvrgnuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvrgnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* ìzvrgni (se), *prid. trp.* ìzvrgnūt⟩ **1.** (što) *razg.* odstraniti iz sebe; izmetnuti **2.** (se, koga) izložiti (se) čemu nepovoljnom [~ *ruglu*; ~ *se ogovaranju*] // **ìzvrći** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvrgnēm (se), *pril. pr.* ìzvrgāvši (se), *prid. rad.* ìzvrgnuo/ìzvrgla (se) *ž*⟩, *v.* izvrgnuti; **izvrgávati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvr̀gāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvrgnuti; **izvrgnúće** *sr*, *v.* izvrgnuti [~ *ploda*]; **ìzvrgnūtōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je izvrgnuto
✧ IZ- + *prasl.* *vъrgnǫti, *vьrgti (*rus.* vergnút', *polj.* wiergnąć: udariti) ← *ie.* *wergh- (*lat.* vergere: okretati, *skr.* varjati: okreće)

**izvrijéđati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvrijēđām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzvrijēđān⟩ **1.** uvrijediti sve redom **2.** mnogim riječima i postupcima uvrijediti koga
✧ IZ- + *v.* vrijeđati

**izvŕnuti** *svrš.* ⟨*prez.* ìzvrnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* izvŕni, *prid. trp.* ìzvrnūt⟩ **1.** (što) **a.** okrenuti s jedne strane na drugu; prevrnuti **b.** unutrašnju stranu okrenuti tako da postane vanjska [~ *rukav*] **c.** *pren.* izmijeniti, iskvariti [~ *smisao*] **2.** (se) **a.** prevrnuti se, okrenuti se **b.** pasti na bok // **ìzvrtati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzvrćēm, *pril. sad.* ìzvrćūći, *imp.* ìzvrći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvrnuti
✧ IZ- + *vьrtnǫti ≃ *v.* vrtjeti

**ȉzvrstan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je odličan; izvanredan // **ìzvrsnica** *ž*, *v.* izvrsnik; **ìzvrsničin** *prid.* koji pripada izvrsnici; **ìzvrsnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji je izvrstan; odličnik; **ȉzvrsno** *pril.* odlično, izvanredno [~ *se zabavljati*; ~ *raspoložen*]
✧ IZ- + *v.* vrstan

**izvŕšiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvršīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìzvršen, *gl. im.* izvršénje⟩ obaviti što do kraja, obaviti u potpunosti [~ *obećanje*; ~ *napad*, *vojn.*; ~ *zadatak*; ~ *osvajanje*; ~ *popravak*]; učiniti, ostvariti, provesti // **izvršávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvȑšāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvršiti; **izvršénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* izvršiti **2.** *v.* egzekucija; **izvȑšilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩, *v.* izvršitelj; **izvȑšitelj** *m* onaj koji izvršuje, provodi neku odluku (prema onome koji je donosi); izvršilac; **ìzvršn|ī** *prid.* koji je dužan izvršavati, koji izvršava, koji se odnosi na izvršavanje △ ~***a vlast*** jedan od oblika vlasti u trojnoj podjeli u demokratskom društvu (izvršna – vlada, zakonodavna – parlament i nezavisno sudstvo); **ìzvršnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je izvršno **2.** *pravn.* svojstvo određene sudske presude ili nekog pravnog akta da se zahtjevi iz njih mogu izvršiti
✧ IZ- + *v.* vršiti[1]

**izvȑtjeti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìzvrtīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* izvȑtio/izvȑtjela *ž*⟩ **1.** probušiti sredstvom koje djeluje tako da se vrti (svrdlom, bušilicom), izdupsti na taj način [~ *rupu*] **2.** *pren.* postići što spretnim djelovanjem, uspjeti u čemu ustrajnim molbama ili traženjima veze u društvu, upornim uvjeravanjima i sl. [*sve je izvrtio i dobio to mjesto*], *usp.* izventati // **izvrćívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* izvȑćujēm, *pril. sad.* izvȑćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* izvrtjeti
✧ IZ- + *v.* vrtjeti

**ìzvūći** (se) *svrš.* ⟨*prez.* izvúčem (se), *pril. pr.* -ukāvši (se), *imp.* izvúci (se), *prid. rad.* ìzvūkao/ìzvūkla (se) *ž*, *prid. trp.* izvùčen⟩ **1.** (koga, što) **a.** izvaditi vukući ili izvlačeći iz čega ili otkuda **b.** *pren.* (što iz koga) navesti koga da što dade ili kaže **2.** (se) **a.** izaći vukući se **b.** izaći pažljivo, oprezno ili s mukom **c.** *pren.* izbjeći opasnost, spasiti se od neprilike; ukloniti se [~ *(se) iz škripca*] // **izvláčiti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ìzvlāčīm, *pril. sad.* -ačēći, *gl. im.* -čēnje⟩, *v.* izvući
✧ IZ- + *v.* vući

**Îž** *m geogr.* otok u sjevernodalmatinskoj otočnoj skupini, 17,6 km², 768 stan. // **îškī** *prid.* koji se odnosi na Iž i Ižane; **Ížanin** *m* (**Ížānka** *ž*) ⟨N *mn* Ížani⟩ stanovnik Iža

**ižáriti** *dv.* ⟨*prez.* ìžārīm, *pril. sad.* ižàrujūći, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìžāren⟩ **1.** isijati vrućinu **2.** izgorjeti žareći // **ižarívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* ižarivati **2.** *meteor.* gustoća toka emitirane energije (najčešće toplinske) iz nekog izvora (atmosfere, oblaka, tla) u okolni prostor, izražava se u $Wm^{-2}$ ili u $Jm^{-2}s^{-1}$; **ižarívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ižàrujēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ižariti
✧ IZ- + *v.* žar, žariti

**izđíkati** (∅, iz čega) *svrš.* ⟨*prez.* izđikām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzđikān⟩ *reg.* naglo izbiti iz tla, naglo izrasti, dignuti se (u vis), doći rastom do velike visine, naglo izrasti (o biljkama i o stasu čovjeka) // **izđȉkljati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ìzđikljān⟩ *reg.* naglo izrasti, naglo se i uočljivo protegnuti u visinu (o stasu, rastu i biljkama)
✧ IZ- + *v.* đikati

**îže** *m lingv.* ime slova i u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci, *usp.* i[1] (**2**)

**ižèdniti** *svrš.* ⟨*prez.* ìžednīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ižèdnio⟩ učiniti koga žednim; iscrpsti žeđu
✧ IZ- + *v.* žeđ, žednjeti

**ìžēti** *svrš.* ⟨*prez.* ìžmēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* ìžēt⟩, *v.* ižmikati (**2**)

**ìžica** *m lingv.* ime posljednjeg slova u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci kojim se bilježila transliteracija grčkog ipsilona

**iživcírati** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ižìvcīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ižìvcīrān⟩ *razg.* iznervirati
✧ IZ- + *v.* živac, živcirati

**ižívjeti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ìžīvīm (se), *pril. pr.* -ēvši (se), *prid. trp.* ìžīvljen⟩ **1.** (što) dati oduška čemu dokraja **2.** (se) **a.** dati sebi

oduška u čemu dokraja **b.** izgubiti polet i poticaje; zastarjeti // **ižíviti** *svrš.* ⟨*prez.* ìžīvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìžīvljen⟩ živeći smiriti [~ *strasti*]; **iživljávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ižìvljāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* iživjeti **2.** (na kome) grubo se izrugivati; sadistički se ponašati prema kome; **ìživljēno** *pril.* na iživljen način; zastarjelo; **ìživljēnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je iživljen, zastario

✧ IZ- + *v.* živ, živjeti

**ižlijébiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìžlijēbīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ìžlijēbljen⟩ izraditi žljebove u unutrašnjosti cijevi vatrenog oružja; naòlučiti, izraditi naoklis // **ìžlijēbljen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je obrađen tako da dobije žljebove, izrađen naoklis [~*a cijev oružja*]; **ìžlijēbljeno** *pril.* tako da ima žljebove; **ižljebljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ižljèbljujēm, *pril. sad.* ižljèbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ižlijebiti

✧ IZ- + *v.* žlijeb

**ižmíkati** *svrš.* ⟨*prez.* ìžmīkām/ìžmīčēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ižmíči, *prid. trp.* ìžmīkān⟩ *reg.* **1.** (što) ocijediti okrećući, žmikajući, uvijanjem [~ *krpu*] **2.** (koga) *pren.* iscijediti naporima, *usp.* ižeti

✧ IZ- + *v.* žmikati

**ižvákati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ìžvāčēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ižváči, *prid. trp.* ìžvākān⟩ **1.** žvakanjem sasvim omekšati i raskvasiti (jelo za probavu) **2.** *žarg.* dugotrajnim razgovorima iscrpsti [~ *temu*]

✧ IZ- + *v.* žvakati

# J

**j, J 1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* nepčani (palatalni), približni (aproksimativni), usni (labijalni), poluotvoreni (sonantni) glas [*ovaj j*] **b.** (*sr*) četrnaesto slovo hrv. latinice i deseto u većini drugih latiničnih sustava kojim se piše taj glas [*malo j*; *veliko J*] **c.** izvan konteksta [*ovo je*; ⟨*mn*⟩ *ova je*] **2.** (J) *fiz.* znak za jedinicu rada, energije i topline, joule **3.** (J) *kem.* simbol za element jod **4.** (J) *sport* oznaka u bodovnoj listi za prekršaj koji sudac u ringu nije primijetio, a bodovni sudac smatra da ga treba registrirati

**jâ** *zam.* ⟨G A mène, *enkl.* me, D L mèni, *enkl.* mi, N *mn* mî, G nâs, D L nàma⟩ (lična za *1. l. jd*), *v.* ego // **japajákati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* japàjāčēm/japàjākām, *pril. sad.* -áčūći/-ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ praviti se važan u obliku izjava o sebi, busati se u prsa, isticati samo sebe, počinjati od »ja«, govoriti »ja pa ja«; **jàstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/jástvā⟩ *fil.* ukupnost onoga što čini »ja«, ukupnost svega što čini ličnost i individualnost; sebstvo

✧ *prasl.* *(j)azъ, *(j)a (*stsl.* azъ, *rus.* ja, *polj.* ja) ← *ie.* *eg'h$_2$om, *eg'oh$_2$ (*lat.* ego, *skr.* aham)

**jȁ** *čest. reg.*, *v.* da[2] (**1**)

**jab** *m*, *v.* džeb

**jabàn|a** *ž* ⟨G *mn* jabánā⟩ *reg. ekspr.* **1. a.** pusta, neobrađena zemlja; pustara **b.** *pren.* duhovna pustinja; pustoš; ništavilo **2.** došljak **3. a.** tuđinac, stranac **b.** strani svijet, druga zemlja, inozemstvo [*otići u ~u*] // **jabàndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ stranac; **jabandžȉluk** *m* ⟨G -uci⟩, *v.* jabana (**3b**); **jàbānskī** *prid.* koji se odnosi na jabanu i jabance

✧ *tur.* yaban (**1**) ← *perz.* yabān, yābān

**jȁblān** *m* ⟨N *mn* -i/-novi⟩ *bot.* **1.** stablo (*Populus pyramidalis* itd.) iz porodice vrba (*Salicaceae*) visoke uske krošnje **2.** zeljasta biljka sa žutim cvatom (*Trollius europaeus*) iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*) // **jablánac** (**jablának**) *m* ⟨G -nca (-nka), N *mn* -nci⟩ *dem.* od jablan; **jȁblanić** *m dem.* od jablan; **jablànīk** *m* ⟨G jablaníka, N *mn* jablaníci⟩ jablanova šuma; **jȁblānov** *prid.* koji pripada jablanu [*~o drvo*]; **jàblānovača** *ž bot.* jestiva gljiva (*Agrocype aegerita*), raste u hrpama na jablanu i topoli; **jȁblanovina** *ž* jablanovo drvo; **jȁblānskī** *prid.* koji se odnosi na jablan i jablanove

◈ **Jȁblān** m. os. ime (narodno), *zast.*; **Jȁblānka** ž. os. ime, *rij.* ◇ *pr.* (od imena ili češće etnici): **Jȁblān** (*S* Dalmacija), **Jablanìčkī**, **Jȁblanić**, **Jablánović** (Sisak, Split) ◇ *top.* (naselja): **Jȁblān** (Vrbovsko, 230 stan.), **Jablánac** (Senj, 158 stan.)

✧ *prasl.* *abolnь, *ablonь (*rus.* jáblonja: jabukovo stablo, *polj.* jabłoń) ≃ ie. *h$_2$eph$_3$ōl (*v.* jabuka)

**Jȁblanac** *m* ⟨G -nca⟩ naselje i luka u Velebitskom kanalu, 158 stan., spominje se 1179; trajektna veza za otok Rab // **jȁblanačkī** *prid.* koji se odnosi na Jablanac

◈ *v.* jablan

**Jȁblanica** *ž* **1.** općina u *S* Hercegovini, 33 naselja, 12.691 stan. **2.** općinsko središte (4453 stan.) u sred. toku Neretve kraj kojega je izgrađena istoimena hidroelektrana (1955), (uz Grabovicu i Salakovac) // **Jȁblaničanin** *m* (**Jȁblaničānka** *ž*) ⟨N *mn* Jȁblaničani⟩ stanovnik Jablanice; **jȁblaničkī** *prid.* koji se odnosi na Jablanicu i Jablaničane △ ***Jablaničko jezero*** *geogr.* akumulacijsko jezero u dužini 27 km od Jablanice do Konjica na kojem je HE Jablanica

◈ *v.* jablan

**Jablánovec** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Zagreba), 1042 stan. // **jablánovečkī** *prid.* koji se odnosi na Jablanovec
◆ *v.* jablan

**Jȁblonica** *ž geogr.* prijevoj u *I* Karpatima, *Z* Ukrajina, visok 931 m; željeznička pruga Ukrajina – Mađarska; Tatarski prijevoj

**Jablȍnovskō gôrje** *sr zb. geogr.* planinski sustav u *JI* Sibiru; dug o. 650 km, visok 1702 m; razvođe između Tihog oceana i Sjevernoga ledenog mora

**jabot** *m*, *v.* žabo

**jȁbučār**[1] *m zool.* kukac (*Anthonomus pomorum*) iz porodice žižaka
✧ *v.* jabuka

**jȁbuk|a** *ž* ⟨D L -uci⟩ *bot.* **1. a.** voćka (*Malus*) s više podvrsta i sorata iz porodice ruža (*Rosaceae*) **b.** plod te voćke [*divlja/šumska ~a*; *kisela ~a*] **2. a.** ono što je okruglim oblikom nalik plodu jabuke **b.** *term.* okrugli dio balčaka, okrugli dio kundaka kubure **3.** *ekspr. knjiš.* dar, nagrada **4.** izbočina na prednjem dijelu sedla △ ***Adamova ~a*** (ili ***jabučica***) *anat. razg.* izbočena hrskavica na prednjem dijelu vrata muškarca nad ulazom u dušnik; ***zelena ~a*** nezrela jabuka // **jȁbučār**[2] *m* onaj koji se bavi jabukama: **1.** proizvođač jabuka **2.** trgovac jabukama; **jȁbučārev** (**jȁbučārov**) *prid.* koji pripada jabučaru; **jȁbučarica** *ž*, *v.* jabučar; **jȁbučaričin** *prid.* koji pripada jabučarici; **jȁbučārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *vojn. zast.* vrsta vatrenoga oružja, mala puška; kubura; **jȁbučast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik jabuke; **jabučètina** *ž augm.* od jabuka; **jȁbučica** *ž dem.* od jabuka △ ~ ***na obrazu*** *anat.*, *v.* jagodica; ~ ***na prstu*** *anat.*, *v.* jagodica; ***konjska*** ~ *bot.*, *v.* ciklama; ***japanska*** ~ *bot.*, *v.* kaki[2]; **jȁbučīk** *m*, *v.* jabučnjak; **jȁbučīšte** *sr*, *v.* jabučnjak; **jȁbučjī** *prid.* koji pripada jabuci; jabučni, jabukov; **jȁbučn|ī** *prid.*, *v.* jabučji [*~i pekmez*] △ ***~a kiselina*** *kem.* dvobazična organska kiselina, nalazi se posebno u kiselom voću i drugim biljkama; ***~a uš*** *zool.* beskrilni kukac nametnik (*Aphis pomi*); ***~i moljac*** *zool.* leptir (*Hyponomeuta malineus*) iz porodice moljaca; ***~i savijač*** *zool.* sumračni leptir (*Carpocapsa pomonella*) iz porodice savijača, njegova gusjenica živi u jabukama; **jȁbučnica** *ž* piće od jabuke, *usp.* jabukovača; **jȁbučnjača** *ž reg.* pita od jabuka; **jȁbučnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ voćnjak zasađen jabukom; jabučik, jabučište, jabukovac; **jȁbukica** *ž hip.* od jabuka; **jȁbukov** *prid.*, *v.* jabučji; **jȁbukovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩, *v.* jabučnjak; **jȁbukovača** *ž* **1.** rakija od jabuka **2.** vino od jabuka **3.** sok od jabuka; **jȁbukovačkī** *prid.* koji se odnosi na Jabukovac; **jȁbukovina** *ž* drvo od jabuke kao građa; jabukovo drvo
◆ *pr.* (nadimačka ili etnici): **Jȁbučār**, **Jȁbuka** (Šibenik, Čakovec) ◇ *top.* (naselja): **Jȁbuka** (Sinj, 355 stan.), **Jabúkovac** (Petrinja, 325 stan.)
✧ *prasl.* *(j)ablъko (*rus.* jábloko, *polj.* jabłko), *lit.* obuolys ← *ie.* $*h_2eph_3ōl$ (*stvnjem.* apful, *stprus.* woble)

**Jȁbuka** *ž geogr.* nenaseljen vulkanski otočić 48 km zapadno od Visa, stanište nekih endemskih biljaka i životinja // **jȁbučkī** *prid.* koji se odnosi na Jabuku
◆ *v.* jabuka

**J'accuse** (*izg.* Žakîz) **1.** *pov.* optužujem; naslov otvorenog pisma E. Zole u kojem u povodu tzv. Dreyfusove afere 1894. optužuje francuske vlasti (sudstvo, ministre itd.) zbog svjesnog gušenja istine **2.** *pren.* javna osuda nepravde, nečovječnosti i sl.
✧ *fr.*

**jàcēra** *ž reg.* **1.** sanduk u kojem se na komadima leda održava svježina hrane i hladi piće **2.** *pren.* vrlo hladno mjesto, prostorija u kojoj nije moguć boravak jer je u njoj vrlo hladno
✧ *mlet.* iazèra ≃ *tal.* ghiacciaia: ledenica

**jàcija** *ž* **1.** *isl.* **a.** po propisima islama posljednja, peta molitva u danu **b.** vrijeme (oko dva sata poslije zalaska sunca) kada se klanja istoimena molitva **2.** *reg.* večer, sumrak, suton
✧ *tur.* yatsı: vrijeme lijeganja, spavanja

**jàcint** *m zast.* **1.** *bot.*, *v.* zumbul **2.** dragi kamen žutocrvene boje
✧ *lat.* hyacinthus ← *grč.* hyákinthos (← nepoznati mediteranski izvor)

**Jàcint** m. os. ime; **Jàcinta** ž. os. ime, *v.* hijacint
◆

**jȁcket** (*izg.* džèkit) *m*, ob. u: △ ***~-kruna*** *med.* u stomatologiji porculanska kruna koja se stavlja na liječeni zub
✧ *engl.* jacket: kaput

**jackpot** (*izg.* džèkpȍt) *m term.* dobitak koji raste poslije svakog kruga igre (u pokeru, na lutriji, automatu za kockanje); kumulativna nagrada; velezgoditak, bankovnica, glavnjak
✧ *engl.*

**Jackson** (*izg.* Džȅksn) **1. Andrew** (1767–1845),

američki političar (demokrat) i general, sedmi predsjednik SAD-a (1829–1837) **2. Mahalia** (1911–1972), američka pjevačica, proslavila se kao interpretkinja gospel-songa **3. Michael** (1958), američka pop-zvijezda, 1980-ih rekorder po broju prodanih nosača zvuka **4. Thomas Graham** (1835–1924), engleski arhitekt, neogotičar, pisao o starohrvatskoj arhitekturi na Jadranu; po njegovim nacrtima izgrađen je gornji dio zvonika zadarske katedrale (1887)

**Jacquard** (*izg.* Žakâr), **Josef Marie** (1752–1834), francuski tkalac, izumitelj tkalačkog stroja za industrijsku izradbu vrlo složenih uzoraka, koji poslužuje samo jedna osoba (Jacquardov stroj) // **Jacquardov** (*izg.* Žakârov) *prid.* koji pripada Jacquardu △ ~ ***vez*** kombinacija vezova na istoj tkanini (damasti, brokati, dekorativne tkanine i dr.), izvodi se Jacquardovim strojem; **žàkard** *m* **1.** čvrsta ljepenka; služi za izradu Jacquardovih karata, šablona s izbušenim rupicama koje programski upravljaju strojem za utkivanje uzoraka na proizvodima tekstilne industrije **2.** Jacquardov vez, *v.* Jacquardov △

**Jacuzzi** (*izg.* Džakúzi) *m* **1.** kada u koju pod jakim mlazom ulazi i vrtloži voda **2.** uređaj za tuširanje i kupanje s posebnom vodenom masažom

✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda

**jàčērma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. zast.* muški preklopni prsluk sa ili bez rukava, ukrašen gajtanima; ječerma, đečerma // **jàčērmica** *ž dem.* od jačerma

**jačìna**, *v.* jâk

**jáčiti**[1] *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čānje⟩ pjevati (kao đaci), pjevati jačke // **jȁčke** *ž mn* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pov.* narodne pjesme Hrvata iz Gradišća (Burgenlanda) i zapadne Mađarske, najčešće čakavsko-ikavske [*lipe ~ jačite*]; dijačke

✧ ≃ ječati (pučkom etimologijom povezano s dijak: đak, *v.*)

**jačmíčak**, *v.* ječam

**jàčmīk** *m* ⟨G jačmíka, N *mn* jačmíci⟩ *zast.* **1.** *lokal.*, *v.* ječam **2.** stara mjera za težinu

✧ *v.* ječam

**jȁd** *m* **1.** osjećaj duševne boli, patnje **2.** nevolja, bijeda, nesreća; jadnoća, jadnost △ ***ljubavni ~i*** *pejor. iron.* nesretna ljubav, ljubavna bol // **jàdac** *m* ⟨G jàca, V jȁče, G *mn* jȁdācā⟩, *v.* jadnik; **jȁdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī, *komp.* jàdnijī⟩ **1.** koji je u teškom stanju;; bijedan, nesretan, sirot (jadan čovjek), jadovan, jadnovit **2.** koji izaziva prezir [*~ pokušaj dezavuiranja predsjednikove osobe*]; ništavan, beznačajan; **jȁdati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ tužiti se, žaliti se; **jàdikovānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jadikovka; **jàdikovati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** iskazivati tugu, žalost **2.** pjevati jadikovku; **jàdikōvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** pjesma kojom se jaduje; jadovanka, jadikovanka, jadovanje **2.** *pejor.* iskazivanje tuge i žalosti; kuknjava, *usp.* jeremijada; **jáditi** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* jâdīm, *pril. sad.* jádēći se, *gl. im.* jáđēnje⟩ uznemiravati, nanositi jad; **jȁdnica** *ž*, *v.* jadnik; **jadníčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G jàdnīčākā⟩ *hip.* od jadnik; **jȁdničić** (**jadnìčić**) *m dem.* od jadnik; **jȁdničin** *prid.* koji pripada jadnici; **jȁdničkī** *prid.* koji se odnosi na jadnika; **jȁdnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1. a.** onaj koji je u nevolji, koji je u bijedi; patnik, nevoljnik **b.** onaj koji izaziva sažaljenje, koji je vrijedan sažaljenja **2. a.** onaj koji je vrijedan prezira **b.** onaj koji je moralno slab, bezvrijedan; beznačajnik, jadac; **jȁdno** *pril.* na jadan način; bijedno [*~ živjeti*]; **jadnòća** *ž*, *v.* jad; **jȁdnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* jad; **jadnòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *knjiš.* **1.** *v.* jadan (**1**) **2.** *ekspr. arh.* nemilosrdan, bijesan; **jádo** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *hip.* od jadnik; **jȁdōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na jad, koji je pun jada; jadovit, *usp.* jadan; **jadòvānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jadikovka; **jȁdovānje** (**jadòvānje**) *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* jadovati **2.** pjevati jadovanku; **jadòvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* jàdujēm, *pril. sad.* jàdujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti u tuzi; tužiti, žalovati; **jadòvit** *prid.*, *v.* jadovan; **jadòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je jadovit; **jȁdōvnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji je jadan; **jàdulja** *ž arh.* ona koja jaduje, ona koja je jadna; **jȁđāh|an** *prid.* ⟨*odr.* -hnī⟩ *dem.* od jadan [*kamo srljaš, sine, ~na ti majka*]; **jȁđenīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji se jada; **jȁđēnjē** *sr ekspr.* ljutnja, ozlojeđivanje, izjedanje

♦ *pr.* (nadimačka): **Jàdek** (100, Zabok, Podravska Slatina), **Jâdi** (*Z* Slavonija), **Jádić** (Požega)

✧ *prasl.* *(j)ědъ (*stsl.* jadъ: otrov, *rus.* i *polj.* jad) ← ? *ie.* *h₁edu- ≃ *h₁ed-: jesti, *v.* jesti

**jȁdac** *m* ⟨G jȁca, N *mn* jȁci⟩ *reg.* **1.** tanka dvokraka prsna kost u peradi; jadež **2.** *etnol.*

vrsta oklade: ništa se ne smije uzeti iz suigračeve ruke nakon što se prelomio jadac (u zn. držim na pameti da ne bih smio) **3.** *pren.* poznato mi je [*znam za* ~ (o triku, zamci, prijevari i sl.)] // **jádež** *m*, *v.* jàdac (**1**)
✧ *tur.* lâdes, yades ← *perz.* yād-i dest: ručno sjećanje ≃ yād: sjećanje + dest: ruka
**jade** *m*, *v.* žad
**jadèīt** *m* ⟨G jadeíta⟩ *kem.* mineral iz skupine piroksena, natrijev aluminijev silikat $NaAlSi_2O_6$; bjelkaste boje (s primjesom kroma) ili tamnozelene (s primjesom željeza); javlja se u prutićastim i vlaknastim agregatima, vrlo žilav; u prahistoriji služio za pravljenje oružja, oruđa i nakita, danas kao ukrasni kamen: jedna vrsta žada
✧ *fr.* jade: žad + -IT
**jadeìtīt** *m* ⟨G jadeitíta⟩ *geol.* vrlo rijetka stijena iz grupe kristalastih škriljevaca, sastoji se pretežno od minerala jadeita
✧ *v.* jadeit + -IT
**Jàder** *m* (**Jàdēra** *ž*) *pov.* antički naziv za Zadar
✧ *lat.* Iadera
**jàdič** *m*, *v.* jedić
**jadìđār** *m* ⟨G jadiđára⟩ *reg.* **1.** dragulj, dragi kamen; nakit, dragocjenost **2.** uspomena, darovani predmet za uspomenu
✧ *tur.* yadiğar ← *perz.* yādgār
**jàdika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot. reg.* žalosna vrba, *v.* vrba △ // **jàdikov** *prid.* koji je od jadike [*drvo ~o*; *~ klanac*]; **jàdikovina** *ž* drvo od jadike
✧ ≃ *v.* jad
**Jàdōvno** *sr pov.* zaselak u predjelu Velebita, 15 km od Gospića; 51 stan. (1971); od lipnja do kolovoza 1941. prvi ustaški koncentracioni logor za masovno uništavanje zatočenika // **jàdovljānskī** *prid.* koji se odnosi na Jadovno
**Jàdrān** *m geogr.* **1.** Jadransko more **2.** more, otoci i priobalje između Balkanskog i Apeninskog poluotoka s klimom i raslinjem unutar pojasa masline kao granice Sredozemlja, preko Otrantskih vrata povezano s Jonskim morem površina 138.595 km$^2$, duljina 783 km, prosječna širina 159,3 km, prosječna dubina 173 m; Adria // **jàdrānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Jadransko more i njegovo priobalje △ ***~a jesetra*** *zool.* endemska riba (*Acipenser naccarii*); ***Jadranska magistrala*** naziv za cestu od Kopra do Ulcinja koja najvećim dijelom prolazi kroz Hrvatsku; ***~a prženica*** *bot.* endemska zeljasta biljka (*Knautia adriatica*); ***~a rasa***, *v.* dinarid; ***~a spiljska vodenbuba*** *zool.* račić (*Sphaeromides vireii*), endem krških podzemnih voda od Istre do Skadarskoga jezera
♦ m. os. ime; isto: **Jàdrānko**; **Jàdrānka** ž. os. ime; *usp.* Adrijan(a), Hadrijan
◇ *pr.*: **Jàdranić**, **Jàdrānka** (*S* Dalmacija), **Jadránović**
**Jàdria** *ž ant.* naziv za Biograd
✧ *lat.* Iadria
**Jàdrija**, *v.* Andrija ♦
**jàdro** *sr*, *v.* jedro
**Jàdro** *sr geogr.* rječica kod Solina
♦ *pr.*: **Jádrić** (480, Split, sred. Dalmacija, *v.* i Andrija)
**JADRO-** kao prvi dio riječi koja znači neki naziv poduzeća, u značenju »jadranski« [*Jadrolinija*]
✧ *v.* Jadran
**jàdrovina**, *v.* jedro
**Jadvíga** **1.** *v.* ♦ **2.** (1374–1399), poljska kraljica od 1384, kći hrv.-ugarskog kralja Ludovika I Anžuvinca; udajom za litavskoga kneza Ladislava Jagela (1386), ostvarila je poljsko-litavsku državnu uniju; iz njihova braka potječe dinastija Jagelovića
♦ ž. os. ime, *v.* Heda (Hedviga)
**Jàfet** *m bibl.* najmlađi sin Noin; prema predaji praotac sjevernih (indoeuropskih) naroda, *usp.* Noa // **Jàfetov** *prid.* koji pripada Jafetu; **jàfetsk|ī** *prid.* koji se odnosi na potomke Jafeta △ ***~a teorija*** *lingv.* odbačena hipoteza (službeno prihvaćena u SSSR-u do 1950), sovjetskog lingvista N. J. Marra (1865–1934), da kavkaski jezici imaju zajedničko podrijetlo s baskijskim, te nizom izumrlih jezika Sredozemlja (etrurskim, pelazgijskim) i Prednje Azije (hetitskim), te da ti »jafetski« jezici tvore prastari sloj koji je prethodio indoeuropskim i semitskim jezicima pa prema tome ne postoje odvojene jezične porodice, jer svi jezici potječu iz jednog (istog) praizvora
✧ *hebr.* yāpheth: otvoren
**Jaffa** (*izg.* Jàfa) *ž* luka na obali Sredozemnog mora, od 1950. dio gradskog područja Tel-Aviva (Izrael); u biblijsko doba Joppa // **jàfa** *ž* ⟨G *mn* jâfā⟩ *agr.* vrsta naranče bez koštica
**jâg** *m* ⟨G jàga⟩ **1.** vrsta istočnjačkog mirisa **2.** *reg.* ulje // **jaglàisati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** pomastiti; podmazati uljem ili mašću **2.** pojesti što slatko i ukusno, podmazati

grlo; **jàgli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ mastan, zamašćen [~ *čorba*]
✧ *tur.* yağ: ulje, maslo

**Jága** ž. os. ime, *hip.* od *v.* Agata ili rjeđe *v.* Jagoda

**jagáčevina**, *v.* jaglac

**jàganjac** *m* ⟨G -ānjca, V -ānjče, N *mn* -ānjci⟩ **1. a.** *v.* janjac **b.** *pren.* Isus Krist (u zn. žrtve za spas ljudi) [~ *Božji*] **2.** *pren.* vrlo blag, dobar, krotak čovjek // **jàgānjčev** *prid.* koji pripada jaganjcu; **jàgānjčić** *m dem.* od jaganjac; **jàganjskī** *prid.* koji se odnosi na jaganjca; **jàgnje** *sr* (*srp.*), *v.* janje; **jàgnjeći** *prid.* (*srp.*), *v.* janjeći; **jàgnjetina** *ž* (*srp.*), *v.* janjetina; **jàgnjica** *ž* žensko jagnje; **jàgnjilīšte** (**jàgnjilo**) *sr* mjesto gdje se jagnje ovce; **jàgnjiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) jàgnji se, *pril. sad.* jàgnjēći se, *gl. im.* jàgnjēnje⟩ donositi na svijet mlado jagnje
🙣 *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Jagánjac** (Zagreb i okolica, Dubrovnik), **Jàgnjić** (470, Sinj)
✧ *prasl.* *(j)agnьcь, *dem.* od *(j)agnę (*v.* janje)

**jàgar** *m reg. zast.*, *v.* jeger
🙣 *pr.*: **Jàgar** (400, Zagreb, Zagorje), **Jàgarčec** (200, Donja Stubica, Zagorje), **Jàgarčić**, **Jàgarić** (Zagreb, Zagorje), **Jagarínac** (*I* Slavonija), **Jagarínec** (400, Ivanec), **Jáger** (Samobor, Slavonija), **Jéger** (130, Osijek)
✧ *v.* jeger

**Jagélovići** *m mn* litavsko-poljska dinastija; u Poljskoj vlada 1386–1572, u Češkoj 1471–1526, u Ugarskoj i Hrvatskoj 1490–1526, *usp.* Jadviga

**Jagger** (*izg.* Džèger), **Mick** (1944), frontmen grupe »Rolling Stones«

**Jágić, Vatroslav** (1838–1923), hrv. jezikoslovac, povjesničar književnosti i profesor filologije na velikim europskim sveučilištima, autor rasprava o staroslavenskom jeziku i poredbenoj slavistici, osnivač časopisa *Arhiv za slavensku filologiju* (Berlin)

**jàgla**[1] *ž* ⟨G *mn* jáglā/-ī⟩ *reg. kulin.* jelo od ukuhanog kukuruznog brašna, kojem se dodaje jaje, maslac, kajmak ili sir; cicvara // **jàgli** *m mn reg.* prosena kaša; **jàglica**[1] *ž dem.* od jagla[1]; **jagljènjāk** *m* ⟨G jagljenjáka, N *mn* jagljenjáci⟩ *reg.* zrnat kamen, ob. gornjak u mlinu
✧ ≃ jagla: kukuruzovo zrno, kaša ← *prasl.* *(j)ěg(ъ)la (*rus.* jaglá: vrst kaše) ? ≃ *lit.* uoglis: izdanak

**jàgla**[2] *ž* ⟨G *mn* jáglā/-ī⟩ *reg. arh.*, *v.* igla // **jàglen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji pripada jagli; **jàglica**[2] *ž dem.* od jagla[2]; **jàglina** *ž lokal.*, *v.* herpes
✧ *v.* igla

**jàglac** *m bot.* rani proljetni žuti cvijet (*Primula columnae*); jagačevina, jagačina, jaglika, jaglica, jagorčika, jagorčina // **jagáčevina** *ž bot. reg.*, *v.* jaglac; **jàgačina** *ž bot. reg.*, *v.* jaglac; **jàglika** (**jàglica**[3]) *ž bot. reg.*, *v.* jaglac; **jagòrčika** *m bot. reg.*, *v.* jaglac
🙣 **Jàglika** ž. os. ime, *zast. rij.* ◊ *pr.*: **Jàgličić** (Nova Gradiška), **Jàglić** (Pokuplje)
✧ ? ≃ jagli, *v.* jagla[1]

**jàglica**[3] *ž*, *v.* jaglika

**jàglica**[4] *ž zool.* vrsta morske ribe; jaglica dugokljuna, *usp.* iglica[2] (**1**)
✧ *v.* jagla[2]

**jàgluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* duguljasta marama od finog tankog platna zlatom izvezena na jednom kutu △ ***ašikli*** ~ *reg.* maramica koju poklanja momak djevojci ili djevojka momku u znak ljubavi // **jàglučić** *m dem.* od jagluk
✧ *tur.* yağlık: rubac

**jàglūn** *m* ⟨G jaglúna⟩ *zool.*, *v.* sablja[2] (**1**)
✧ *v.* jagla[2]

**jàgma** *ž* ⟨G *mn* jágmā/-ī⟩ *reg.* **1.** pljačka, grabež **2.** otimanje oko čega, živo nastojanje da se do čega dođe prvi // **jàgmiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* jàgmīm se, *pril. sad.* jàgmēći se, *gl. im.* jàgmljēnje⟩ otimati se oko čega
🙣 *pr.*: **Jagmárević** (Nova Gradiška), **Jàgmić**
✧ *tur.* yağma ← *perz.* yağmā

**jàgnjēd** *m* (**jàgnjēda** *ž*) *bot.* crna topola (*Populus nigra*) iz porodice vrba (*Salicaceae*) // **jàgnjedov** *prid.* koji je od jagnjeda; **jàgnjedovina** *ž* drvo od jagnjeda
✧ *prasl.* *(j)agnędь (*rus.* jagnjadje); možda ≃ janje, *v.* (zbog sjemena koje podsjeća na vunu)

**jàgnjevac** *m* ⟨G -ēvca, N *mn* -ēvci⟩ *bot.* biljka (*Arnoseris minima*) iz porodice glavočika (*Compositae*); ovraž
✧ ≃ *v.* janje

**Jágo** **1.** *knjiž.* prijetvorni spletkar iz Shakespeareove drame »Otelo« **2.** *pren.* opasni intrigant, lažni prijatelj, podmuklica

**jàgod|a** *ž bot.* **1.** niska zeljasta biljka iz roda *Fragaria*, daje jestiv sladak plod crvene boje **2.** plod nalik plodu jagode; fragola △ ***~a pozemljuša*** *bot.* divlja jagoda (*Fragaria vesca*) // **jàgodār** *m* onaj koji uzgaja jagode; **jàgodārev** (**jàgodārov**) *prid.* koji se odno-

si na jagodare; **jȁgodārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jagodar; **jȁgodast** (**jȁgodan**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima svojstva jagode, koji je oblikom sličan jagodi; **jȁgodica** *ž anat. dem.* i *hip.* od jagoda **1.** izbočeni dio lica pod okom; jabučica **2.** obli dio prsta s unutrašnje strane nasuprot noktu, na vrhovima prstiju; jastučac, jastučak, jabučica; **jȁgodičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik jagodice; **jȁgodičn|ī** *prid.* koji se odnosi na jagodice [*~a kost*]; **jȁgodin** *prid.* koji pripada jagodi △ ~ ***cvjetar*** *zool. Anthonomus rubi*; **jȁgodnjača** *ž anat.* jagodična kost; **jȁgodnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ mjesto gdje se uzgajaju jagode

◈ **Jȁgoda** ž. os. ime (narodno, prema nazivu biljke, dosta rano potvrđemo, *usp.* Dunja, Višnja); *hip.*: **Jága** (*v.* i Agata), **Jȁgica** ◊ *pr.* (od imena ili etnici): **Jágić** (*v.* i Agata), **Jagodánović** (Slavonski Brod), **Jȁgodār** (Slavonski Brod), **Jȁgodic**, **Jȁgodić** (1050, okolica Zagreba, Prigorje, Slavonija), **Jȁgodin** (Đakovo), **Jȁgodina**, **Jȁgodnik** (Rijeka, Kutina) ◊ *top.* (naselja): **Jȁgodnō** (Zagreb, 272 stan.), **Jȁgodnje** (Korenica, 325 stan.) ◊ *mikrotop.*: **Jȁgodīšće**, **Jȁgodnō**, **Jȁgodnjāk**

✧ *prasl.* i *stsl.* agoda (*rus.* jágoda, *polj.* jagoda), *lit.* uoga

**Jagoda** (*izg.* Jȁgoda), **Genrih Grigorjevič** (1891–1937), Staljinov narodni komesar za unutarnje poslove 1934–1936; organizator masovnih »čistki«, na kraju i sam stradao u njima

**jȁgodina** *ž bot.*, *v.* mjehurica

**Jȁgodnjāk** *m* naselje (u blizini Belog Manastira), 1951 stan. // **jȁgodnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na Jagodnjak i Jagodno

◈ *v.* jagoda

**jagòhān** *m* ⟨G jagohána⟩ *pom.* javanski trgovački jedrenjak

✧ *jav.*

**Jȁgor** m. os. ime, *zast.*; *hip.*: **Jágo**, **Jâgoš** ◊ *pr.* (preklapanje s August, Jaroslav): **Jàgorić** (Zagreb), **Jagorínac** (Donji Miholjac), **Jâgoš**, **Jàgrević**, **Jágrić** (Vukovar, Vinkovci), **Jagrínec**, **Jȁgrović** (Karlovac, Kordun)

**jagòrčac** *m bot.* biljka roda *Verbascum* iz porodice zijevalica (*Scrophulariaceae*); vučji rep // **jagòrčika** *m bot. reg.*, *v.* jaglac

**jagórčina** *ž bot.*, *v.* jaglac

**jàgrz** (**jàgaz**, **jagàzija**) *m reg.* konj zagasite kestenjaste boje // **jȁgrzast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima riđe mrlje (o konju); **jȁgrzov** *prid.* koji pripada jagrzu

✧ *tur.* yağız: crnomanjast

**jȁgt** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *pom.* norveški pokriveni jedrenjak preklopne građe

✧ *norv.*

**jȁguār** *m* **1.** *zool.* zvijer (*Panthera onca*) iz porodice mačaka, živi u tropskim krajevima Južne Amerike **2.** (Jaguar, *izg.* Đȅguar) tvorničko ime automobila engleske proizvodnje

✧ *port.* ← *egz.* (*tupi*)

**jagúšac** *m* ⟨G -šca, N *mn* -šci, G jàgūšācā⟩ *bot.* biljka (*Picris hieracioides*) iz porodice glavočika (*Compositae*); laktac

✧ ≃ jaga: bobica, *v.* jagoda

**jȁhati** (∅, što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* jȁšēm, *imp.* jȁši, *pril. sad.* jȁšūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kretati se u sjedećem položaju na leđima jahaće životinje [*~ konja*; *~ bez sedla*]; jašiti **2.** *razg. pren.* provoditi na kome svoju volju, držati koga u podređenu položaju, uspijevati nametati svoje prohtjeve **3.** *žarg. vulg.* spolno općiti (ob. muškarac u odnosu na ženu) // **jâh** *m* (**jȁha** *ž*) *knjiš. konstr. zast.*, *v.* jahanje; **jàhāč** *m* ⟨G jaháča⟩ **1. a.** onaj koji jaše; jahalac, konjanik **b.** *sport* onaj koji jaše u okviru natjecanja u kojoj od disciplina konjičkog sporta **2.** *umj.* u gotičkoj arhitekturi, tanak i šiljast ukrasni tornjić na krovu crkve **3.** *razg.* disk džokej; **jaháčev** *prid.* koji pripada jahaču; **jahàčica** *ž* **1.** žena koja jaše **2.** životinja koja se može jahati, služi za jahanje [*mazga ~*]; **jahàčičin** *prid.* koji pripada jahačici; **jȁhāčk|ī** *prid.* koji se odnosi na jahače [*~a vještina*; *~a čizma*; *~i bič*]; **jȁhāčki** *pril.* kao jahač, na način jahača [*~ hodati*]; **jȁhāčnica** *ž zast.*, *v.* jahaonica; **jàhāćī** *prid.* koji služi za jahanje [*~ pribor*]; **jȁhalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩, *v.* jahač; **jȁhalīšte** *sr* otvoren prostor uređen za vježbanje u jahanju; **jȁhānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* jahati **2.** *sport* jahački sport [*~ upropanj/uzagrapce* galop; *sportsko ~*]; jah, jaha; **jahaónica** (**jašiónica**) *ž* natkriven prostor za obuku u jahanju i vježbanje; jahačnica; **jášac** *m* ⟨G -šca, N *mn* -šci⟩ *knjiš. ekspr.* jahaći konj; **jašióničkī** *prid.* koji se odnosi na jašionicu; **jȁšiti** (∅, što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩, *v.* jahati

✧ *prasl.* *jaxati (*stsl.* ěxati, *rus.* éxat', *polj.* jechać) ← *ie.* *yeh$_2$- (*skr.* yāti: ide)

**Jahjapàšići** *m mn pov.* turska porodica slavenskog podrijetla koja je u 15. i 16. st. bila na

važnim položajima u našim krajevima, nazvana po začetniku Jahja-paši, bosanskom sandžak-begu (1482–1483, 1494–1496), rumelijskom beglerbegu (1484–1494) i velikom veziru (1505–1510)

**jàhlica** *ž reg.* sprava za češljanje vune // **jàhlati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -ānje⟩ češljati vunu jahlicom
✧ ≈ *srvnjem.* Hachel

**jàhnija** (**jànija**) *ž reg. kulin.* jelo od komadića pirjana mesa s mladim crvenim lukom; vrsta paprikaša
✧ *tur.* yahni ← *perz.* yahnī

**Jàhorina** *ž geogr.* planina u Bosni, *JI* od Sarajeva, vrh Gola Jahorina 1916 m // **jàhorinskī** *prid.* koji se odnosi na Jahorinu

**jàht|a** *ž* ⟨G *mn* jâhtā/-ī⟩ *pom.* brod opremljen za razonodu, sport i turizam [*ploviti na ~i*; *ploviti ~om*] △ ***~-klub*** *sport* organizacija koja se bavi organiziranjem plovidbe jahtama i njihovim smještajem u lukama (marinama) // **jàhtār** *m* onaj koji pravi ili iznajmljuje jahtu; **jàhtārov** (**jàhtārev**) *prid.* koji pripada jahtaru; **jahtárstvo** *sr* grana turizma koja se bavi iznajmljivanjem jahta, uređenjem marina i sl.; **jàhtāš** *m* ⟨G jahtáša⟩ onaj koji upravlja jahtom; **jahtášev** *prid.* koji se odnosi na jahtaša; **jàhtāškī** *prid.* koji se odnosi na jahte i jahtaše; **jahtáštvo** *sr*, *v.* jahting; **jàhting** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *razg.* sportsko-rekreacijska plovidba jahtama ili jedrilicama; jahtaštvo
✧ *engl.* yacht ← *nizoz.* jaght ≈ jaghtschip: lovački brod

**Jàhve** *m jud. rel.* biblijsko ime Boga, u *Starome zavjetu* napisano više od 6.800 puta u obliku četiri suglasnika JHVH, koje se vjerojatno izgovara Jahve, po nekima i Jehova; ime Boga nije se smjelo glasno izgovoriti, pa ga Židovi još i danas u molitvama ob. čitaju kao Adonaj (gospodine moj, gospodar), rjeđe El ili Elohim (Bog); ime Jahve po prvi puta je Bog saopćio Mojsiju (u knjizi *Izlazak*), dok su ga prije Mojsija praoci zvali El Šadaj (u knjizi *Postanak*) što se etimološki tumači kao »Bog planine«

**jàija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov. vojn.* pješak u vojsci Osmanskog Carstva
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Jáić** (360, Prigorje, *v.* i Jakov), **Jàjetić** (140, Koprivnica, Kutina), **Jájić** (300, sred. i *S* Dalmacija, Lika, Banovina), **Jájtić** (140, Zlatar Bistrica, Zagreb)
✧ *tur.* yaya

**jainìzam** *m*, *v.* džainizam

**Jájce** *sr* grad na utoku Plive u Vrbas, BiH, 13.600 stan.; u njemu 1943. održano drugo zasjedanje AVNOJ-a // **jàjačk|ī** *prid.* koji se odnosi na Jajce i Jajčane [*~a općina*]; **Jájčanin** *m* (**Jájčānka** *ž*) ⟨N *mn* Jájčani⟩ stanovnik Jajca
♦ *pr.* (etnici): **Jájac** (Šibenik), **Jàjāš** (Šibenik), **Jàjčan** (Ivanić Grad), **Jájčanin** (110, *S* Dalmacija), **Jájčević** (Slunj, Sisak, Karlovac), **Jajčínović** (190, Banovina)

**jàj-dô** *m*, *v.* iai do

**jáj|e** *sr* ⟨G -ta, N *mn* -a⟩ **1.** *biol.* **a.** ženska spolna stanica u mnogostaničnih životinja i čovjeka; oplodnjom muškim sjemenom iste vrste razvija novi organizam **b.** rasplodna stanica ptica ovalna oblika, u ljusci **2.** *žarg.* dio muškoga spolnog organa; jajce, testis **3.** *kulin.* proizvod peradi, nekih vrsta ptica i životinja koji služi za ljudsku prehranu [*svježe ~e*; *sirovo ~e*; *meko/tvrdo kuhano ~e*] △ ***~e na oko*** *kulin.* način pripremanja jajeta prženjem na ulju, pri čemu žumanjak sliči na oko; ***Kolumbovo ~e*** ono što je naoko neizvedivo, a izvedeno na lak i jednostavan način; ***kukavičje ~e***, *v.* kukavičji △; ***morsko ~e*** *zool.* organizam (*Microcosmos microcosmos*) valjkasta (jajolika) oblika, dug 4–20 cm, potkoljeno plaštenjaci (*Tunicata*); ***Trumanova ~a*** *žarg. publ.* (ob. u šali) jaja u prahu koja su se poslije 2. svjetskog rata dijelila građanima ratom pogođenih zemalja preko organizacije za pomoć (UNRRA) – prema predsjedniku SAD-a H. Trumanu; ***zmijsko ~e*** *pren.* ono što je podmetnuto (kome) s namjerom da mu se naudi, napakosti i sl. // **jajánce** *sr*, *v.* jajašce; **jàjār** *m* (**jàjara** *ž*) ⟨G jajára⟩ **1.** onaj koji (ona koja) nosi jaja; jajčar **2.** sitan lopov; **jajàrica** (**jajčènica**) *ž reg. kulin.* kruh što se peče o Uskrsu; **jàjast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je po obliku kao jaje [*~a glava* (o osobi)]; jajolik **2.** koji se deformirao od prvobitnog oblika kugle, koji je postao kao jaje [*~a lopta*]; **jajàšce** (**jajèšce**) *sr* ⟨G -ta/-a⟩ **1.** *dem.* od jaje; jajance **2.** (ob. *mn*) pojedino prepoznatljivo zrno rasplodne mase živih organizama (kukaca, riba); **jájce** *sr* ⟨G *mn* -a/'jâjācā⟩ *dem.* od jaje **1.** *razg. ekspr.* jaje **2.** *v.* jaje (2); **jàjčan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na jaje; jajni; **jàjčār** *m* (**jàjčara** *ž*) ⟨G jajčára⟩, *v.* jajar; **jâjn|ī** *prid.* **1.** *v.* jajčan [*~a stanica*] **2.** koji pripada jajetu; **jâjničnī** (**jâjničnā**) *prid.* koji se odnosi na jajnik; **jâjnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *anat.* ženski

spolni organ u kojem se razvijaju i sazrijevaju jajne stanice; ovarij, jajnjak; **jȃjnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩, *v.* jajnik; **jàjuša** *ž reg. kulin.* pečena smjesa poput pite od kukuruznog brašna, jaja, sira i masti

♦ *top.*, *v.* Jajce

✧ *prasl.* *(j)aję (*stsl.* ajьce, *rus.* jajcó, *polj.* jaje) ← *ie.* *$h_2$ōwyom (*lat.* ovum, *grč.* ōión)

**jȃjke** *ž mn zool.* porodica morskih puževa (*Amphiperatidae*), jajolike kućice

✧ *v.* jaje

**jajòglavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ koji ima glavu poput jajeta, *usp.* jajolik // **jajòglāvčev** *prid.* koji pripada ili se odnosi na jajoglavca

✧ *v.* jaje + *v.* glava

**jajòlik** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jajast // **jajòlikōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jajoliko

✧ *v.* jaje + *v.* lik

**jajònosan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji nosi jaja, *opr.* koji rađa žive mlade

✧ *v.* jaje + *v.* nositi

**jȁjovōd** *m anat.* cijev između jajnika i maternice u tijelu žene; ovidukt

✧ *v.* jaje + *v.* voditi, vod

**-JAK** sufiks složen od -io i -ak; tvori etnike od imena zemalja i naseljenih mjesta [*Bošnjak*; *zemljak*; *gorštak*]; poimeničuje pridjeve da izgradi nosioca svojstva [*veseljak*; *poštenjak*]; može tvoriti i mušku osobu [*mužjak*; *rođak*; *prosjak*]

**jȃk** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* jȁčī⟩, *opr.* slab **1. a.** koji se ističe velikom fizičkom snagom, čvrstinom, otpornošću [~ *čovjek*; ~*i zidovi*] **b.** gojazan, debeo **2.** snažan, moćan, pouzdan, otporan [~ *stručnjak*; ~*a kiša*; ~*a momčad*; ~*a valuta*] △ ***jača polovica*** *razg. iron.* muž, suprug; ***jači spol*** muški spol, *opr.* slabi spol, *v.* slab △; ~***a boja*** žarka, gusta, upadljiva boja // **jȁčati** *nesvrš.* ⟨*prez.* jȁčām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što) činiti jačim; jačiti **2.** (se) **a.** postajati jači; jačiti se **b.** *etnol.* nadmetati se u snazi rvačkim zahvatima; **jȁčē** *pril.* ⟨*komp.*⟩, *v.* jako [*što* ~ *možeš*; ~ *ili slabije*]; **jȁčī** *prid.* ⟨*komp.*⟩, *v.* jȃk; **jačìna** *ž*, *v.* jakost △ ~ *tehn. razg.* kapacitet, doseg [~ *radio postaje*]; **jáčiti²** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -čēći (se), *gl. im.* -čēnje⟩ *zast.*, *v.* jačati; **jȃko** *pril.* ⟨*komp.* jȁčē⟩ **1.** snažno [~ *udariti*; ~ *padati (o kiši)*] **2.** izraženo u velikoj mjeri [~ *dobar/dobro*; ~ *lijep/lijepo*; ~ *pametan/pametno*] **3.** u dijaloškoj situaciji (na pitanje kao »je li vam bilo lijepo?«, »radite li dobro?« i sl.), prilog jako odnosi se na drugi prilog iz konteksta i tako oblikuje uobičajenu kvantifikaciju »jako lijepo/jako dobro« i sl. bez izravnog dodira dvaju priloga [~ *lijepo*; ~ *dobro*; ~ *uspješno*; ~ *uspjelo*]; **jákōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo ili osobina onoga koji/što je jak/jako; jačina, snaga, moć **2.** *teol. pov.* u tomističkom učenju o krepostima treća glavna krepost pomoću koje čovjek ustrajava u premoći i tragici ovoga svijeta i svladava u nadi strah, napose smrtni strah [~ *osjećanja i izričaja*] **3.** *fiz.* **a.** mjera učinka fizikalnog djelovanja [~ *polja*; *svjetlosna* ~]; jačina **b.** veličina neke sile ili energije po jedinici površine, naboja ili mase [*smanjiti* ~ *struje* smanjiti intenzitet struje]; **jákos|tan** *prid.* ⟨*odr.* -sni⟩ koji iskazuje jakost, koji se svrstava po jakosti △ ~***na skupina*** *sport* skupina koja je unaprijed organizirana sukladno snazi natjecatelja [*prva/druga i sl.* ~*na skupina*]; **jàkota** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg.* snažan čovjek

♦ *pr.* (nadimačka): **Jȃkī** (Križevci), **Jákić** (*v.* i Jakov)

✧ *prasl.* *jakъ (*rus.* jáko: kako) prvobitno značenje: kakav, vrstan

**jȁk²** *m* ⟨N *mn* jȁkovi⟩ *zool.* govedo Tibeta i Pamira (*Poephagus grunniens*, *Bos grunniens*); j. dugorepi, tibetansko govedo

✧ *tibet.* gyak

**jȁk¹** (I) *pril. zast.* kao, kano, kako // **jȁk¹** (II) *vezn.* jer, budući da; jakno, jako, jakore, jakože; **jȁkno** (**jȁko**) *vezn.*, *v.* jȁk¹ (II); **jȁkore** (**jȁkože**) *vezn.*, *v.* jȁk¹ (II)

✧ *prasl.* i *stsl.* (j)ako (*rus.* jáko, *polj.* jako)

**jȁka¹** *ž* ⟨G *mn* jȃkā⟩ *reg.* ovratnik, okovratnik; kapuljača

✧ *tur.* yaka

**jȁka²** *ž reg.*, *v.* jakna

**Jàkac, Božidar** (1899–1989), slov. slikar i grafičar, organizator kulturnog i umjetničkog života u Sloveniji, sudionik NOB-a, prošao u svom radu kroz različite faze, od impresionizma, lirskog ekspresionizma, do poetskog realizma

**jàkako** (**jakàko**) *pril. razg.* dakako

**jakàrānda** *ž bot.* palisandrovina

**Jakarta** (*izg.* Džakârta) *ž* glavni grad i luka Indonezije, 8.259.300 stan. (do 1949. Batavia)

**jàketa** *ž reg.* **1.** gornji dio muškoga odijela; sako **2.** *v.* jakna
✧ *tal.* giacchetta

**Jákić, Antun** (1828–1878), hrv. trgovački i tiskarski poduzetnik, predsjednik Trgovačko-obrtničke komore, autor prve cjelovite koncepcije hrv. nacionalnog tržišta, izdavač prvog privrednog časopisa

**Jàkīn** *m* ⟨G Jakína⟩ *zast.* staro hrv. ime za Anconu // **Jakínjanin** *m* (**Jàkīnka** *ž*) ⟨N *mn* Jakínjani/Jàkīnci⟩ onaj koji je iz Jakina

**jàkna** *ž* ⟨G *mn* jáknā/-ī⟩ **1.** odjevni predmet dugih rukava, seže do struka ili niže, nosi se preko košulje ili džempera [*kožna* ~; *traper*-~]; daka, jaketa **2.** gornji dio ženskog kostima; jaka, kaputić
✧ *njem.* Jacke

**jakobínac** *m* ⟨G -nca, V jakòbīnče, N *mn* -nci, G jakòbīnācā⟩ **1.** *pov.* član radikalne političke struje i kluba u doba Francuske revolucije **2.** *pren.* **a.** vatreni, beskompromisni borac (ob. za neku političku ideju, program i sl.) **b.** *zast.* revolucionar, buntovnik // **jakobínčev** *prid.* koji pripada jakobincu; **jakòbīnka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jakobinac; **jakòbīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na jakobince △ ~***a diktatura*** *pov.* faza Francuske revolucije 1793–1794. za vrijeme koje su jakobinci zaveli masovan teror; ~***a kapa*** crvena vunena kapa, simbol slobode francuskih revolucionara; frigijska kapa; **jakòbīnski** *pril.* kao jakobinac, na način jakobinca
✧ *fr.* jacobin: ime po jakobinskom (dominikanskom) samostanu u Parizu unutar kojega je osnovana politička organizacija

**jakòbīt** *m* ⟨G jakobíta⟩ *pov.* pripadnik kršćanske (monofizitske) crkve iz 6. st., sljedbenice Jakova Baradaja // **jakòbītsk|ī** *prid.* koji se odnosi na jakobite △ ~***o pismo*** vrsta kurzivnog sirijskog pisma kojim se služe jakobiti
✧ *lat.* Iacobus: Jakov

**Jakobson** (*izg.* Jàkopson), **Roman** (1896–1982), ruski lingvist, folklorist i teoretičar filma, pripadnik pokreta ruskih formalista i jedan od najznačajnijih predstavnika strukturalističkog pristupa jeziku i umjetnosti, osnivač moskovskog (1915–1920), praškog (1926–1939) i newyorškog (od 1941) lingvističkog kruga (*Fonologija i fonetika*, *Ogledi o općoj lingvistici*); od 1941. u SAD-u

**Jàkopič, Rihard** (1869–1943), slov. slikar, uveo impresionizam u slov. slikarstvo; nakon 1. svjetskog rata prelazi na strožu figuraciju i kasnije na ekspresionistički kolorizam; akademik SAZU

**jȁkopska kȁpica** (**jȁkobova kȁpica**) *ž zool.*, *v.* kapica[2] △

**Jȁkov** (**Jȁkob**) **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl.* treći starozavjetni praotac, unuk Abrahama i Sare, drugi sin Izaka i Rebeke, blizanac Ezava, otac 12 sinova koji su postali rodonačelnici 12 izraelskih plemena; prema Jahvinoj zapovijedi uzeo ime Izrael, koje se kasnije prenijelo na cijeli narod i na državu **3. apostol** (?–44), galilejski ribar, učenik Isusov, stariji brat Ivana apostola; mučenik, prvi apostol koji je pogubljen u Jeruzalemu **4. Mlađi** (?–62), apostol, bratić i učenik Isusov, pobornik judaističkog pravca u ranom kršćanstvu, kamenovan u Jeruzalemu; pripisuje mu se »Jakovljevo protoevanđelje«; po njemu se i jeruzalemska liturgija naziva Jakovljevom // **Jȁkovljev** *prid.* koji pripada Jakovu △ ~***e ljestve*** *bibl.* ljestve iz biblijske priče, kojima se Jakov u snu penjao u nebo
◈ m. os. ime (*bibl.* podrijetla; ime brojnih svetaca); isto: **Jȁkob**, **Jȁkof** (Lika), **Jàkub** (*musl.*); *hip.*: **Jȁkica**, **Jáko**, **Jȁkša**, **Jȁpa**, **Jášo**, **Kùba** (← *češ.*, *sl.*); **Jakobína** ž. os. ime, *rij.*; isto: **Žaklína** (pomodno) ◇ *pr.*: **Jȁčān** (*S* Dalmacija), **Jàček**, **Jȁčić** (Pazin, Opatija), **Jačímović** (100, Požega), **Jàčov** (*S* Dalmacija), **Jàćović**, **Jȁhšić**, **Jájić** (300, Dalmacija, Banovina, *v.* i jaija), **Jȁkab** (Đakovo, *I* Slavonija), **Jákac** (130, Buzet, Istra), **Jȁkačić** (Slavonski Brod, Istra), **Jȁkara** (Karlovac, okolica Zagreba), **Jȁkarić** (Posavina), **Jȁkas** (Hvar, *J* i sred. Dalmacija), **Jakásović** (Split, sred. Dalmacija), **Jȁkaša** (100, Split), **Jȁkčin** (Križevci), **Jàkelić** (540, Zagora, sred. Dalmacija), **Jàkelja** (Vinkovci), **Jàkeljić** (Split, Beli Manastir), **Jakéšević** (Slavonija), **Jȁkica**, **Jakíčević** (Vrgorac), **Jȁkičić** (120, Nova Gradiška, Posavina, Pokuplje), **Jákić** (1130, *J* i sred. Dalmacija, *v.* i jâk), **Jàkin** (Karlovac), **Jàkir** (140, Makarska), **Jakírac** (Posavina), **Jakírčević** (100, Nova Gradiška), **Jakírović**, **Jȁkiša**, **Jȁkišić** (Metković, Split, Osijek), **Jaklénec** (140, Samobor), **Jaklénović** (Prigorje), **Jȁklević** (Ozalj), **Jȁklić** (Zagorje), **Jàklīn** (230, Čakovec, Zagorje, Pokuplje), **Jaklínović** (Prigorje), **Jȁkljević** (Rijeka, Gorski kotar), **Jȁklović** (Samobor), **Jȁkob** (Prigorje, Moslavina), **Jȁkobčić** (Vukovar),

**Jàkobek** (Našice), **Jakobènov**, **Jàkobfi** (*I* Slavonija), **Jàkobi** (Pakrac, Kutina), **Jàkobić**, **Jakóbljević** (Đakovo, Split), **Jakóbovac** (*I* Slavonija), **Jakóbović** (530, Slavonija), **Jakòbušić** (Dubrovnik), **Jàkolić** (230, Zaprešić, šira okolica Zagreba), **Jàkolīš** (110, Šibenik), **Jàkomīn**, **Jakòmīni**, **Jakomìnić** (110, Primorje), **Jakonìšić**, **Jàkop** (Zagorje), **Jàkopač** (Samobor), **Jàkopać**, **Jȁkopan** (Zagorje), **Jakopánec** (230, Ivanec, Koprivnica), **Jàkopāš** (Vrbovec, Novi Marof), **Jakópčević** (210, Zagreb, Zagorje), **Jàkopčić** (160, Novi Marof, Prigorje), **Jàkopčīn** (Ludbreg), **Jàkopec** (710, Zagorje), **Jàkopic** (100, Vrbovec), **Jakopìček** (100, Ivanec), **Jàkopić** (220, Čakovec, Zagorje), **Jàkopīn** (Crikvenica, Kutina), **Jàkopina** (Pokuplje), **Jakopínac** (Bjelovar), **Jakopínčić** (Zagreb), **Jakopínec** (Zagreb, Sisak), **Jàkoplić** (200, Zabok, Zagreb), **Jakópović** (1220, Zagorje), **Jàkoš**, **Jàkoša**, **Jàkotić** (Primorje), **Jàkoubek** (Požega), **Jakoúljević**, **Jàkov** (Ozalj), **Jàkovac** (1040, Gorski kotar), **Jakòvašić** (Opatija), **Jàkovčev** (Šibenik), **Jakóvčević** (240, Split), **Jàkōvčić** (300, Duga Resa, Istra), **Jàkovec** (Našice), **Jakovètić**, **Jàković** (390, Ogulin, Đurđevac, Karlovac), **Jakòvina** (270, Zaprešić), **Jakovínec**, **Jakovínović** (Zadar), **Jàkovlić** (Rijeka, okolica Zagreba), **Jàkovljev** (Biograd), **Jakóvljevic**, **Jakóvljević** (1780, Slavonija), **Jàkovov** (Bjelovar), **Jakóvović** (150, Glina, Banovina), **Jàkrlin** (Koprivnica), **Jàksetić** (Primorje), **Jàksić**, **Jàkša** (120, Pula, Slavonija), **Jàkše** (Split, Sisak, Sveti Ivan Zelina), **Jakšéković** (Bjelovar), **Jàkšetić** (Karlovac, Našice), **Jàkševac** (Zaprešić, *I* Slavonija), **Jàkšić** (3750, Pokuplje, sred. Dalmacija, Lika), **Jàkšinić** (Bjelovar), **Jàku**, **Jàkubec** (Slavonija), **Jàkubek** (Novska), **Jàkubi** (Nova Gradiška), **Jakubìček**, **Jàkubin** (← *češ.*, *slov.*Zagreb, Đurđevac), **Jàkubiv**, **Jàkūc** (Rab), **Jàkulica** (Split, Dubrovnik), **Jàkulić** (Karlovac), **Jàkulj** (Split, sred. Dalmacija), **Jàkunić** (Velika Gorica), **Jàkupak** (110, Čakovec), **Jakupánec** (Koprivnica), **Jakúpčević** (Bjelovar), **Jàkupčić** (Đurđevac), **Jàkupec** (390, Đurđevac), **Jàkupek** (Koprivnica), **Jàkupi** (Rovinj, Slavonski Brod), **Jàkupić** (140, Koprivnica), **Jakúpović** (330, Zagreb, Istra), **Jàkus** (720, sred. Dalmacija, Istra), **Jàkūš** (500, Zabok, Zagorje), **Jàkušić** (100, Zagreb, Zagorje), **Jálić** (sred. Dalmacija), **Jàšek** (Jastrebarsko), **Jášić** (120, sred. Dalmacija, Istra, *v.* i Jàšar), **Jašìnskī** (*I* Slavonija), **Jàška** (Rijeka), **Jášo** (Osijek, Petrinja), **Kùba** (Slavonija), **Kùbaček**, **Kùbala** (Slavonija), **Kùbalek** (Pakrac), **Kùbec** (Daruvar), **Kùbēlka** (*Z* Slavonija, ← *češ.*), **Kùben** (Podravina), **Kùbeš** (Daruvar), **Kùbica** (140, Slavonija), **Kùbiček**, **Kȕbīn** (Daruvar), **Kùbinac** (Osijek), **Kùbinčan** (Našice), **Kùbinek** (Ivanić Grad)

◊ *top.* naselja: **Jakópovac** (Bjelovar, 188 stan.), **Jakópovec** (Varaždin, 489 stan.), **Jàkov Pȍlje** (Crikvenica, 30 stan.), **Jàkōvci** (Pakrac, 39 stan.), **Jàkōvci Nètretičkī** (Duga Resa, 41 stan.), **Jàkovici** (Pazin, 242 stan.), **Svêtī Jàkov** (Lošinj, 41 stan.)

✧ *lat.* Iacobus, *grč.* Iákobos ← *hebr.* yaʿa-qobh: otvoren

**Jàkōvlje** *sr* naselje (u blizini Donje Stubice), 2586 stan. // **Jakòvljāk** *m* (**Jàkovljānka** *ž*) ⟨N *mn* Jàkovljani⟩ stanovnik Jakovlja; **jàkovljānskī** *prid.* koji se odnosi na Jakovlje i Jakovljane

♦ *v.* Jakov

**jàkovljica** *ž pom. reg.* vrsta brodskih, dugačkih i uskih ljestava

✧ prema Jakovljevim ljestvama, *v.*

**jàkože** *pril. knjiš. ekspr.* kao, poput čega [*sve su se uspomene razišle ~ dim*], *usp.* jak[1] (I)

✧ *stsl.*, *v.* jak[1] (I)

**jàkrep** *m reg.* akrap, *v.*

**Jàkša** m. os. ime, *hip.* od *v.* Jakov

**Jàkšić, Đura** (1832–1978), jedan od vodećih predstavnika srp. književnog romantizma (poezija, drame), u novije vrijeme naročito cijenjen kao slikar

**Jàkšići** *m mn* naselje (u blizini Požege), 1737 stan. // **Jàkšićanin** *m* (**Jàkšićānka** *ž*) ⟨N *mn* Jàkšićani⟩ stanovnik Jakšića; **jàkšićkī** *prid.* koji se odnosi na Jakšić i Jakšićane

**jaktácija** *ž pat.* bolestan nemir; stanje jakog nemira, osobito nemir u ekstremitetima; psihotičnog i toksičkog podrijetla

✧ *lat.* iactatio ≃ iacere: bacati

**Jàkub-pȁša** (15–16. st.), bosanski namjesnik osmanske vojske; u bici na Krbavskom polju, kojoj je prethodio pljačkaški pohod kroz Hrvatsku, porazio hrv. vojsku pod banom Derenčinom (1493)

**jàkut** *m reg.* dragulj crvene boje (vrsta korunda); rubin

✧ *tur.* yakut ← *arap.* yāqūt i *perz.* yāqūt ← *grč.* hyákinthos

**Jakùtija** *ž pol.* republika u *SI* dijelu Sibira, Ruska Federacija, 3.103.200 km$^2$, 2.081.000 stan., glavni grad Jakutsk // **Jàkuti** *m mn* ⟨N Jàkūt, G Jakúta⟩ *etn.* stanovnici Jakutije turkijskog podrijetla; **jàkutskī** *prid.* koji se odnosi na Jakutiju i Jakute △ ~ ***jezik*** *lingv.* turkijski jezik koji se govori u *SI* Sibiru

**jakúza** *ž*, *v.* yakuza

**jȃl** *m* ⟨G jála, N *mn* -i/jálovi, G -ā/jálōvā⟩ zavist, zloba, himbenost △ ***hrvatski*** ~ *razg.* oblik zlobe i zavisti (na tuđi uspjeh i sl.) koji Hrvati ubrajaju u svoje slabosti // **jálan** *prid.* ⟨*odr.* jȃlnī, *komp.* jàlnijī⟩ koji je pun jala; zavidan, zloban; **jȃlnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji je jalan; jalnuš; **jálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je jalan; **jȃlnuš** (**jalnûš**) *m reg.*, *v.* jalnik

✧ *prasl.* ? *(j)alъ (*stsl.* alъ: nesreća) ← ? *avar.*

**jàlāh** (**jàlā**) *uzv.. reg.* o, Bože!; Bože, pomozi! // **jalákati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jàlāčēm, *pril. sad.* jaláčūći, *gl. im.* -ānje⟩ vikati jalah; **jaláknuti** *svrš.* ⟨*prez.* jàlāknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* jaláknuo⟩, *v.* jalakati

✧ *tur.* yallah ← *arap.* yā Allāh: o, Bože

**jàlak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *pom.* trgovački jedrenjak s istočne obale Malajskog poluotoka, ima do tri jarbola

✧ *mal.*

**jàlān** (I) *m* ⟨G *mn* jalánā⟩ *reg.* **1.** svjesno izrečena neistina ili obmana; laž, prijevara **2.** predmet izrađen u namjeri da bude predstavljen u vrijednosti i obliku pravoga ili izvornoga; krivotvorina, falsifikat, patvorina, imitacija // **jàl|ān** (II) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je lažan [*~an list* lažno pismo; *čovjek ~ne i krive vjere*]; **jalàndžī** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je lažan, patvoren, koji nije pravi △ ~-***dòlma*** *reg. kulin.* jelo: nadjev od riže i začina u listu od vinove loze; »lažan« jer je izostavljeno meso; **jalàndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji laže; lažljivac, lažov, lažac, varalica; **jalànija** *ž reg.* ono što je lažno; patvorina, imitacija

✧ *tur.* yalan: laž

**jȁlapa** *ž* ⟨G *mn* -āpā⟩ *bot.* meksička biljka povijuša (*Exogonium purga*) iz porodice slakova (*Convolvulaceae*) (od smole se pravi purgativ)

✧ *šp.*, prema imenu meksičkog grada Jalapa (Veracruz)

**jàlduz** *m reg.* tanak sloj zlata nanesen na podlogu; pozlata // **jaldùzli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* pozlaćen

✧ *tur.* yalduz

**jaleo** (*izg.* halèo) *m glazb.* španjolski narodni ples; izvodi ga jedan plesač ili plesačica uz pratnju kastanjeta

✧ *šp.*

**jàlija** *ž reg.* **1.** morska ili riječna obala; pust, prazan prostor na periferiji grada, ledina **2.** *pejor.* besposličar, danguba; siledžija, nasilnik // **jalȉjāš** *m* ⟨G jalijáša⟩ *reg. pejor.*, *v.* jalija (**2**)

✧ *tur.* yalı ≃ *grč.* aigialós

**jàlito** (**jèlito**) *sr reg. zast.* kobasica, krvavica od najdebljeg crijeva

✧ *prasl.* *elito, *olito (*slov.* olito), *usp. stprus.* laitian: kobasica

**Jálkovec** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Varaždina), 2177 stan. // **jálkovečkī** *prid.* koji se odnosi na Jalkovec

**jȁlov** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ne daje ili ne može dati **a.** poroda; sterilan (o osobi) **b.** ploda (o životinjama i biljkama) **2.** *pren.* koji nema svrhe ni cilja; besmislen, besplodan, uzaludan, sterilan (o pojmovima, razgovorima itd.) [~ *razgovor*; *~a natezanja*] // **jȁlovac** *m* ⟨G -ōvca, V -ōvče, N *mn* -ōvci⟩ jalovo živinče; **jalȍvāk** *m* ⟨G jalovákā, N *mn* jalováci⟩ **1.** jalova biljka **2.** onaj koji je jalov; **jȁlōvčev** *prid.* koji pripada jalovcu; **jȁlovica** *ž* **1.** *zast.* nerotkinja **2.** ženka (koza, ovca, krava) koja ne donosi mlado **3.** neplodna zemlja; **jȁlovičin** *prid.* koji pripada jalovici; **jȁlovina** *ž* **1. a.** zemlja u kojoj nema, ili nema dovoljno, rude ili minerala za eksploataciju [~ *proslojak*]; jalovica **b.** otpadni materijal, ono što ostaje kad se taljenjem izdvoji ruda; šljaka, zgura **2.** *pren.* sve što je jalovo, jalovo nastojanje oko čega; nevrijedna djela, jalovinje; **jȁlovīšte** *sr* prostor za smještaj jalovine; **jȁloviti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -vēći, *gl. im.* -vljēnje⟩ **1.** činiti jalovim doslovno odstranjivanjem spolne žlijezde; škopiti, štrojiti, kastrirati **2.** *pren.* baviti se ispraznim poslom, baviti se nečim na način koji ničemu ne vodi [~ *politiku*] **3.** (se) postajati jalov; **jȁlovo** *pril.* besplodno, sterilno; isprazno, uzaludno; **jȁlovōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je jalov ili svojstvo onoga što je jalovo, *usp.* sterilnost

◆ *pr.* (nadimačka): **Jálić** (sred. Dalmacija), **Jȁlovčić** (Imotski), **Jȁlovičar** (Osijek)

✧ *prasl.* *jalovъ (*rus.* jálovyj, *polj.* jałowy), *latv.* jels: sirov

**jâlša** *ž bot.*, *v.* joha

**Jâlta** *ž* crnomorska luka i ljetovalište na *J* obali poluotoka Krima, Ukrajina; 77.000 stan. // **jâltsk|ī** *prid*· koji se odnosi na Jaltu △ *~a* ***konferencija*** *pov.* dogovor Saveznika (SAD, Velika Britanija i Rusija) u veljači 1945. o podjeli okupacijskih i interesnih zona nakon pobjede nad Njemačkom

**Jȁlžabet** *m* naselje (u blizini Varaždina), 1003 stan. // **Jalžabètovčan** *m* (**Jalžabètovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Jalžȁbetovčani⟩ stanovnik Jalžabeta; **jȁlžabetskī** *prid.* koji se odnosi na Jalžabet

♦ **Jalžàbeta** ž. os. ime (← *mađ.*), *v.* Elizabeta

**jȁm**[1] *m* ⟨N *mn* jàmovi⟩ *pov.* poštanska postaja gdje su se izmjenjivali konji

✧ *rus.* ← *tur.tat.*

**jȁm**[2] *m* ⟨N *mn* jàmovi⟩ *bot.* tropska biljka (*Dioscorea batatas*), plodovi su jestivi; kineski krumpir

✧ *engl.* yam ← *egz.*

**jȁm|a** *ž* ⟨G *mn* jâmā⟩ **1.** veće udubljenje strmih strana u zemlji **2.** *geol.* duboka šupljina u kraškom tlu **3.** *rud.* okno u rudniku // **jȁmār**[1] *m* **1.** onaj koji boravi ili zalazi u jamu **2.** *kinol.* lovački pas izučen da ulazi u jamu, brlog, nastambu divljači (jazavca) ili štetočine u lovištu (lisice) **3.** rudar koji radi u jami (za razliku od ostalih u rudarstvu); **jȁmārev** (**jȁmārov**) *prid.* koji pripada jamaru; **jȁmarica** *ž*, *v.* jamar; **jȁmaričin** *prid.* koji pripada jamarici; **jȁmast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je poput jame, koji ima oblik jame; jamovit; **jamètina** *ž pejor. augm.* od jama; **jȁmica** *ž hip.* i *dem.* od jama, sitna udubina na licu koja se javlja pri smijanju; **jamȉčati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ kopati jamice za sadnju (ob. krumpira, rasada i sl.); **jamòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jamast; **jȁmskī** *prid.* koji se odnosi na jamu [~ *radnik*]

♦ *pr.* (uglavnom etnici ili prema zanimanju): **Jȁmār**, **Jamárović**, **Jâmčić**, **Jȁmičić** (Gospić), **Jámić** (Kostajnica), **Jȁmnić** (Ivanec), **Jȁmnīk** (Varaždin), **Jȁmnikār**, **Jȁmšek** (Buje), **Jamúljak** (Slavonija) ◊ *top.* (naselja): **Jȁmarica** (Kutina, 477 stan.), **Jâmno** (Ivanec, 151 stan.); ◊ *mikrotop.* (kao ime vrela, lokvi, manjih potoka, a osobito često kao ime pećina): **Jȁma**, **Jàmača** (Baranja), **Jȁmina**, **Jȁmnica** (Turopolje, Pisarovina), **Jȁmnīk** (potok kod Samobora), **Jâmno** (lijevi pritok Krapine), **Jamùrina** (bara, Baranja), **Bȁbina Jȁma**, **Cȓnā Jȁma**, **Jȁma vodàrica** (Paklenica na Velebitu), **Jȁmaričkā rijéka** (lijevi pritok Pakre), **Jȁmskī pòtok** i sl.

✧ *prasl.* i *stsl.* jama (*rus.* jáma, *polj.* jama) ≈ *grč.* ámē: lopata

**jámac** *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G jâmācā⟩ onaj koji jamči za drugoga, onaj koji za drugoga pruža materijalnu garanciju ili pokriće u novcu pred trećim (npr. pred onim koji daje kredit); žirant // **jàmačan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji sadržava jamstvo; pouzdan, siguran; **jàmačno** *pril.* pouzdano, sigurno, zacijelo [*~ je u pravu*]; **jàmačnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* izvjesnost, sigurnost; **jámčev** *prid.* koji se odnosi na jamca; **jàmčevina** *ž*, *v.* kaucija; **jȁmčevnī** *prid.* koji se odnosi na jamčevinu, *usp.* garantni; **jȁmčiti** (što, za što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ **1. a.** biti ili služiti kao jamac **b.** potvrđivati trajnost čega [*to vam jamčim*] **c.** dati jamčevinu **2.** dati obećanje [*jamčim vam da se to neće ponoviti*]; **jȁmkinja** *ž*, *v.* jamac; **jàmstven|ī** *prid.* koji se odnosi na jamstvo [*~o pismo*], *usp.* jamčevni; **jàmstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā⟩ **1.** *pravn.* ugovorom utvrđena odgovornost koju netko preuzima prema vjerovniku, *usp.* jamčiti (**1a**) **2.** obveza proizvođača i prodavača u nekom vremenskom trajanju radi otklanjanja možebitnih kvarova na proizvodu; garancija [*društvo s ograničenim ~m*; *dopunsko ~*; *bankovno ~*; *kolektivno ~*]

✧ ≈ *v.* imati

**jamais vu**, **jamais vécu** (*izg.* žamȅ vî, žamȅ vekî) *med.* fraza što doslovno prevedeno znači: nikad viđeno, nikad doživljeno; javlja se i kod organskih i kod duševnih bolesti, *opr*: déjà vu (II)

✧ *fr.*

**Jamàjka** *ž* ⟨D L -jci⟩ *geogr.* **1.** otok u skupini Velikih Antila u Karipskom moru, otkrio ga je Kolumbo 1494. **2.** država na istoimenom otoku, bivša britanska kolonija, od 1962. nezavisna republika u sastavu Commonwealtha, 11.430 km², 2.407.000 stan.; glavni grad Kingston // **jamàičkī** *prid.* koji se odnosi na Jamajku [~ *rum*]; **jamàjačkī** *prid.* koji se odnosi na Jamajku i Jamajčane; **Jamàjčanin** (**Jamajkánac**) *m* (**Jamàjčānka**, **Jamàjkānka** *ž*) ⟨N *mn* Jamàjčani/Jamajkánci⟩ stanovnik ili državljanin Jamajke

**jàmak** *m* ⟨N *mn* -aci, G jȁmākā⟩ *pov.* **1.** zamjenik barjaktara **2.** *vojn.* regrut-janjičar, ob. u vojsci Osmanskog Carstva // **jamàdžija** (I) *m* ⟨N *mn* -e⟩ obrtnički pomoćnik; kalfa; **jamàdžij|a** (II) *ž* ⟨N *mn* -e⟩ dublja tava za topljenje boja ili masla [*topiti u ~i*]
◈ *pr.*: **Jàmaković** (Zagreb, Rijeka)
✧ *tur.* yamak: pomoćnik

**jȁmār**[2] *m zool.* golub dupljaš (*Columba oenas*); selac
✧ *v.* jama

**jamàrica** *ž bot.* biljka (*Cortusa Matthioli*) iz porodice jaglacovki (*Primulaceae*); kortuz
✧ *v.* jama

**jȁmb** *m* ⟨G *mn* jâmbā⟩ *jez. knjiž.* u klasičnoj metrici dvosložna pjesnička stopa s kratkim prvim (nenaglašenim) i dugačkim drugim (naglašenim) slogom // **jȁmbej** *m* **1.** jampsko mjerilo, jampski metar **2.** jampski stih; **jȁmpskī** *prid.* koji se odnosi na jamb [~ *trimetar* stih od šest jampskih stopa (dvanaesterac)]
✧ *grč.* íambos

**jambalaya** (*izg.* džambalája) *ž kulin.* kreolski specijalitet od školjki, račića i piletine ili šunke kuhane s rižom
✧ *engl.* ← *prov.* jambalaia

**jamboree** *m*, *v.* džembori

**Jàmbrek** m. os. ime i *pr.*, *hip.* od Ambrozije, *v.*

**jàmčik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* grubo satkan pokrivač, prebacuje se preko konjskih sapi kao zaštita od hladnoće
✧ *tur.* yamçı: kišna kabanica

**James**[1] (*izg.* Džêimz) **1.** *v.* ◈ **2.** ime trojice engleskih (16–17. st., 17. st., 17–18. st.), petorice škotskih (14–15 st., 15. st., 15–16. st., 16. st.) i (Jaime) dvojice španjolskih kraljeva (13. i 13–14. st.) **3. I Engleski** (1566–1625), prvi Stuart; nazvao sebe »Kraljem Velike Britanije«; rojalistički apsolutist, zagovarao mir u Europi i kolonijalni ekspanzionizam u Americi **4. II Engleski** (**Vojvoda od Yorka**) (1633–1701), posljednji rimokatolički kralj Velike Britanije (1685–1688) **5. I Španjolski** (**El Conquistador**, **Pobjednik**) (1208–1276), inicirao katalonsko-aragonsku ekspanziju na Mediteran; najznačajniji od svih srednjovjekovnih aragonskih kraljeva; napredan i pravedan vladar, okružio se najboljim savjetnicima za pravno-političko-kulturna pitanja
◈ m. os. ime (*engl.*), *v.* Jakov

**James**[2] (*izg.* Džêimz) **1. Henry** (1834–1916), utjecajan američki književnik (*Portret dame*), bavi se odnosom Amerikanaca prema Europi i teorijom modernog romana (*Umijeće proze*) **2. William** (1842–1910), američki filozof i psiholog, jedan od osnivača i glavnih predstavnika pragmatizma

**jȁmiti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* jȁmio⟩ *reg. arh.* **1.** primiti, uhvatiti, zgrabiti **2.** (se) *pren.* maniti se, okaniti se, ostaviti se // **jami!** *imp. reg.* ostavi se toga!, šuti!

**Jȁmnica Pisàrovīnskā** *ž* selo u Pokuplju, 51 stan. (1971), proizvodnja mineralne vode // **Jȁmnica** *ž* naziv za mineralnu vodu Jamnička kiselica[ž]; jamnička; **jȁmničkā** *ž* prošireno zn. na ime mineralne vode koja se proizvodi u Jamničkoj Pisarovini; **jȁmničkī** *prid.* koji se odnosi na Jamnicu Pisarovinsku
◈ *v.* jama

**jȁmrati** (∅, na što, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* jadikovati, tužiti se, kukati // **jȁmravac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *razg.* onaj koji (često, stalno) jamra
✧ *njem.* jammern

**jam session** (*izg.* džȅm sȅšn) *m glazb.* skupno muziciranje glazbenika koji inače ne sviraju zajedno; svira se na općepoznatu temu, dominiraju improvizacije
✧ *engl.*

**Jȃn**[1] *m*, *v.* Janus

**Jȃn**[2] m. os. ime; *hip.*: **Jȃnko**, *v.* Ivan

**Jȁna** (**Jána**) ž. os. ime, *v.* Ana

**Janáček** (*izg.* Jànaček), **Leoš** (1854–1928), češki kompozitor; na motivsko-harmonijskim temeljima kasnoromantičarsko-impresionističkog zvuka razvija nacionalni moderni zvuk, koristeći ritam i harmoniju češkog i moravskog folklora

**Jȃndre** m. os. ime, *hip.* od Andrej, *v.* Andrija

**jàndžik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* kožna torba koja se nosi obješena o rame ili ovješena o sedlo; bisage
✧ *tur.* yancık

**Jàneš, Želimir** (1916–1997), hrv. kipar; autor *Aleje glagoljaša*; ističu se njegovi radovi sitne plastike (medalje, plakete)

**Jànez** m. os. ime, *slov.* lik imena Ivan, među Hrvatima sinonim za Slovence (ob. *pejor.*), *v.* Ivan ◈

**jȁng** *m*, *v.* yang

**jàngija** *ž reg.* velika vatra koja sve uništava; požar
✧ *tur.* yangın

**jangizírati**, *v.* yang

**jangle pop** (*izg.* džèngl pȍp) *glazb.* postpunk pokret u SAD-u sredinom 1980-ih temeljen na zvečećim gitarama, pop melodijama 1960-ih i tradiciji folk-rocka i country-rocka
✧ *engl.* ≈ jangle: drečati, bučiti, kričati

**jangȍlān** *m* ⟨G jangolána⟩ *pom.* trgovački jedrenjak s obala otoka Jave i Madure
✧ *jav.*

**Janȉgro, Antonio** (1918–1989), talijanski violončelist i dirigent, pretežno djelovao u Zagrebu; istaknuti glazbeni pedagog, utemeljio (1954) i vodio (do 1968) komorni orkestar *Ansambl zagrebačkih solista* (kasnije *Zagrebački solisti*)

**jànija** *ž*, *v.* jahnija

**Jànikul** *m geogr. pov.* brežuljak na desnoj obali Tibera u Rimu; u antičko doba utvrđen za obranu protiv Etruščana; arheološko nalazište židovskih katakomba
✧ *lat.* mons Ianiculus, Ianiculum

**jânka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *rib.* mrežasta vrećica pričvršćena na metalni obruč s ručkom, služi za vađenje riba iz velikih mreža ili prihvaćanje velikih riba ulovljenih udičarskim priborima

**jànkesa** *ž reg.* kožna vreća što se nosi o pojasu; služi kao novčanik
✧ *tur.* yan kesesi

**Jânko** m. os. ime, *hip.* od Jan, *v.* Ivan

**Jȁnkomīr** *m* **1.** zapadni dio Zagreba **2.** *pren.* ludnica (zbog Psihijatrijske bolnice u tom dijelu grada) [*završio je u ~u*] // **jȁnkomīrskī** *prid.* koji se odnosi na Jankomir [*~ put*]

**Jánković, Stojan** (?–1687), uskočki junak u mletačkoj službi, u borbi s Osmanlijama 1666. zarobljen, njegov je bijeg opjevan u narodnoj pjesmi *Ropstvo Janković Stojana*; poginuo u bici s Osmanlijama kod Sinja // **jánkovićkī** *prid.* koji se odnosi na Jankoviće (naselje, ljude toga prezimena)

**Jânoš** m. os. ime
✧ *mađ.* János, *v.* Ivan

**Jànsen, Cornelius** (1585–1638), biskup od Ypresa, teolog, u posmrtno objavljenoj raspravi niječe realitet čovjekova slobodnog izbora // **jansenȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. rel.* religiozno-društveni pokret u Francuskoj i drugim europskim zemljama (17–18. st.); naučava predestinaciju, traži reforme u Katoličkoj crkvi, suprotstavljen jezuitima; **jansènist** *m* onaj koji propovijeda i pristaje uz jansenizam; **jansenȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na jansenizam i janseniste; **jansenȉstkinja** (**jansenȉstica**) *ž*, *v.* jansenist

**jȁntār** *m min.* amorfni mineral, fosilna smola crnogoričnog drveta iz tercijara, pretežno žute do smeđe i crvene boje, upotrebljava se za izradu ukrasnih predmeta i nakita [*ogrlica od ~a*]; ćilibar // **jȁntārn|ī** *prid.* koji je kao jantar, koji ima svojstva jantara [*~a boja*] △ *~a* ***kiselina*** *kem.* dvobazična organska kiselina koja dolazi u jantaru i u mnogim biljkama; **jȁntārskī** *prid.* koji se odnosi na jantar △ ~ ***put*** *pov.* trgovački put kojim se od brončanog doba jantar s Baltika prenosio u južne europske zemlje; put jantara
✧ *rus.* jántar' ← *lit.* gintaras

**jȁntārnjāk** *m* ⟨N *mn* jȁntārnjāci⟩ *zool.* rod (*Succinea*) s dvadesetak vrsta puževa plućnjaka, žive pretežno na vodenom bilju, prelazni domaćini metilja koji živi u pticama
✧ *v.* jantar

**jȁntina** *ž zool.* rod (*Janthina*), grabežljivi pučinski morski puževi prednjoškržnjaci (*Prosobranchiata*), žive u toplim morima (i u Jadranu)
✧ *nlat.* ≈ *grč.* íon: ljubica + ánthos: cvijet

**Jȁntol**, *v.* Antun ◈

**jȁnuār** *m* prvi mjesec u godini; siječanj // **jȁnuārskī** *prid.* koji se odnosi na januar
✧ *lat.* Januarius, prema imenu boga Janusa, *v.*

**jànupa** *m bot.* biljka (*Crotalaria juncea*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); bengalska konoplja

**Jânus 1.** *m mit.* **a.** rimski bog svakog početka, izlazećeg i zalazećeg sunca, čuvar mira; posvećena su mu sva vrata i prozori; ob. prikazivan s dva lica koja gledaju na dvije suprotne strane; prema njemu, budući da upravlja počecima, nazvan mjesec januar; Jan **b.** *astron.* Saturnov mjesec, tik izvan obruča **2. Pannônius** (**Ȉvan Česmȉčkī**) (1434–1472), hrv. latinist, biskup pečuški i slavonski ban; kao pjesnik se proslavio epigramima, elegijama, panegiricima i dr. // **jânusovsk|ī** *prid.* koji ima dva lica △ *~a* ***tkanina*** pređa od češljane vune kod koje je svaka strana drugačije boje; kamgarn s dva lica; **Jânuševo** *sr reg.*, *v.* Ivanje

**Jánja** ž. os. ime, *hip.* od *v.* Agneza

**jȁnje** *sr* ⟨G -ta, *zb.* -ād⟩ **1.** mlado od ovce i muflona **2.** *pren.* krotka, mirna osoba △ ***žrtveno*** ~ onaj koji biva proglašen krivcem kako

bi se prikrila krivnja drugih // **jánjac** *m* ⟨G jánjca, N *mn* jânjci, G jânjācā⟩ *razg.*, *v.* jaganjac; **jànjčić** *m dem.* od janje; **jànjčina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *augm.* od janje; **jànjeć|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na janje [*~a koža*] **2.** koji je kao u janjeta [*~e ponašanje*] △ *~e* ***zelje*** *bot.* biljka (*Teucrinum polium*) iz porodice usnatica (*Labiatae*); *~**i čičak*** *bot.*, *v.* turica; *~**i jezik*** *bot.* biljka iz roda *Plantago*; **jȁnjēnce** *sr* ⟨G -ta/-a⟩ *hip.* i *dem.* od janje; **jȁnjēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* janjiti **2.** razdoblje u godini kad se ovce janje; **jȁnjēšce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *hip.* od janje; **jànjetina** *ž* **1.** janjeće meso **2.** *kulin.* janjeća pečenka; **jànjica** *ž* žensko janje; **jànjičin** *prid.* koji pripada janjici; **jȁnjiti** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -njēći, *gl. im.* -njēnje⟩ rađati janje

◈ *pr.* (nadimačka, *v.* i jaganjac, Janja, Agneza): **Jánjac** (Pokuplje), **Jánjak**, **Janjátović** (390, Lika, Banovina), **Jȁnjčec** (Zabok), **Jȁnje** (Slavonski Brod), **Jànječić** (180, Zagreb, Velika Gorica), **Jànješić**, **Jànjetić** (Opatija), **Janjétović** (190, Banovina), **Jánjić** (1220, Kordun), **Jànjīš** (120, sred. Dalmacija)

✧ *prasl.* *(j)agnę (*stsl.* agnę, *rus.* jagnënok, *polj.* jagnię) ← *ie.* *$h_2eg^wnos$ (*lat.* agnus, *grč.* amnós)

**jànješkā mȅtvica** *ž bot.*, *v.* metvica

**Jȁnjevo** *sr* naselje na Kosovu, Srbija, 5100 stan., uglavnom Hrvata (1981); spominje se od 1303. kao rudarsko središte nastanjeno Dubrovčanima i Kotoranima // **Jȁnjevac** *m* (**Jȁnjēvka** *ž*) ⟨G -ēvca, N *mn* Jȁnjēvci⟩ stanovnik Janjeva; **jȁnjevačkī** *prid.* koji se odnosi na Janjevo i Janjevce

◆ *pr.* (etnici): **Jánjanin** (*v.* i jaganjac)

**jànjičār** *m* **1.** *pov.* vojnik pješak u Osmanskom Carstvu u jedinicama (od 14. st. do 1826) sastavljenima od poturčene djece kršćanskih naroda **2.** *pren. pejor.* **a.** sluga tuđinske vlasti koji radi na štetu vlastitog naroda **b.** stroga i nemilosrdna osoba // **jànjičārev** (**jànjičārov**) *prid.* koji pripada janjičaru; **jànjičārsk|ī** *prid.* koji se odnosi na janjičare [*~a glazba* skupina udaraljki koje su u 18. st. preuzete i u europske vojne orkestre (timpani, činele i dr.)]; **jànjičarski** *pril.* kao janjičar, na način janjičara

◈ *pr.*: **Jànčer**, **Jàničār**

✧ *tur.* yeniçeri ← *tur.* yeni: nov + çeri: vojska

**Jȁnjina** *ž* naselje na Pelješcu // **jȁnjīnskī** *prid.* koji se odnosi na Janjinu

**jȁo** *uzv.* za izražavanje osjećaja nesreće, tuge, nevolje ili žaljenja; joj

✧ *ekspr.*

**jȁo mȁi** *m* ⟨*indekl.*⟩ *kulin.* valjušci punjeni usitnjenim gljivama, račićima, mesom, kuhani na pari, u vinu i začinjeni umakom od soje

✧ *kin.*

**jȁpa** *m* ⟨N *mn* -e, G jâpā⟩ *reg. fam. ekspr.* otac // **jȁpica** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *dem.* od japa

◆ *pr.*: **Jȁparić** (Požega), **Jȁpec** (250, Zagorje, Moslavina), **Jȁpelj** (Slavonija), **Jápić** (šira okolica Zagreba), **Jȁpjec** (Zagreb), **Jȁpuš**

✧ *mađ.* apa

**japàlak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *reg.* prijatelj

◈ *pr.*: **Japàlak** (Knin, Lika)

✧ *tur.* yapalak: dragi

**Jàpān** (*jap.* Dai Nippon) *m* ⟨G Japána⟩ *geogr.* ustavna monarhija u istočnoj Aziji, između Tihog oceana i Japanskog mora, 377.815 km², 123.612.000 stan.; glavni grad Tokio // **Japánac** *m* (**Jàpānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* -nci, G Jàpānācā⟩ stanovnik ili državljanin Japana; **jàpānke** *ž pl. tantum* ⟨G -ā/-ī⟩ lagane ljetne sandale, ob. s najjednostavnijom oputom između prva dva nožna prsta; **jàpānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Japan i Japance [*~i otoci*; *~o pismo*] △ *~**a aukuba*** *bot.*, *v.* aukuba; *~**a dunja*** *bot.*, *v.* dunja[1] △; *~**a mušmula*** *bot.*, *v.* mušmula △; *~**a sofora*** *bot.*, *v.* sofora △; *~**e alge*** *bot.*, *v.* alga △; *~**i cedar*** *bot.*, *v.* cedar; *~**i jezik*** *lingv.* genetski izoliran azijski jezik, obuhvaća nekoliko narječja od kojih je tokijsko postalo službenim i standardnim jezikom; njime govori o. 123 mil. stan. Japana; *~**i kraul*** *sport zast.* stil slobodnog načina plivanja prilagođen konstitucijskim osobinama Japanaca, udisaj ispod ruke što je kasnije postala tehnika univerzalnog kraula; *~**i lelujavi servis*** *sport* jedan od servisa u odbojci; *~**i salto*** *sport* jedan od elemenata na gimnastičkim ručama; *~**o-kineski rat*** *pov.* rat koji Japan vodi 1931–1945. s ciljem da osvoji ili dominira većim dijelom Kine i istočne Azije; ***Japansko more*** *geogr.* rubno more Tihog oceana između japanskih otoka, Koreje i Rusije; *~**o pismo*** slogovno pismo koje se piše u vertikalnim stupcima odozgo prema dolje, uz fonetske znakove upotrebljavaju se i ideogrami

**japanològija** *ž* disciplina koja se bavi proučavanjem jezika i kulture Japana // **japanòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za japanologiju;

**japanòloškī** *prid.* koji se odnosi na japanologiju i japanologe; **japanòloški** *pril.* kao japanolozi, na način japanologa
✧ *v.* Japan + -LOGIJA

**Jȁpet** *m mit.* jedan od Titana, sin Urana i Geje // **Japetídi** *m mn mit.* četiri sina Titana Japeta: Prometej, Epitemej, Atlas i Menetije

**Japígi** *m mn etn. pov.* antički naziv za ilirska plemena koja su se vjerojatno potkraj 11. st. pr. Kr. prebacila iz Ilirika i Epira u Italiju

**jȁpija** *ž reg.* **1.** građevno drvo, građa **2.** *rij.* konstrukcija (građevine, stroja i sl.)
✧ *tur.* yapı

**Japódi** (**Japúdi**) *m mn etn. pov.* ilirsko pleme, naseljeno u antičko doba na području današnje Like i Pounja (između Snežnika i Sane te *J* do Zrmanje); brojne nekropole (Prozor, Kompolje, Ribić, Jezerine); nakon dugotrajnih borbi protiv Rimljana (9. pr. Kr.), njihova zemlja Japudija uključena je u rimsku provinciju Ilirik // **jȁpōdskī** *prid.* koji se odnosi na Japode; **jȁpōdski** *pril.* kao Japodi, na način Japoda
✧ *lat.* Iapodes ← *grč.* Iápodes, Iápudes

**jȁprak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *reg.* **1.** *knjiš.* list biljke **2.** *reg.* list vinove loze **3.** *reg. kulin.* vrsta jela, list loze u koji se umata začinjeno mljeveno meso s rižom [~-*dolma*, *usp.* dolma]
✧ *tur.* yaprak

**japùndže** *sr reg.* vrsta kabanice, kišna kabanica, ogrtač od debelog sukna
◆ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Jȁpūnčić** (110, Lika, Dubrovnik), **Japùndža** (Našice), **Jȁpūndžić** (260, Požega, Gračac), **Jȁpūnđić** (Našice)
✧ *tur.* yapınca

**jâr** *m* (**jȁra** *ž*) *arh.* **1.** proljeće **2.** velika vrućina, jaka toplina zraka; pripeka, žega // **Jȁr** (**Jȁrilo**) *m mit.* slavenski bog sunca, proljetne plodnosti, vegetacije i ljubavi; muž božice Lade; s njegovim kultom povezane su proljetne obredne svečanosti u istočnih i južnih Slavena; **járac** *m* ⟨G -rca⟩ jari ječam; jarić; **jâr|ī** *prid.* koji se sije u proljeće (za razliku od ozimi) [~*a pšenica*; ~*i ječam*]; **jȁrica** *ž razg.* jara pšenica; **jȁrić** *m*, *v.* járac; **jȁrīk** *m* ⟨G jaríka, N *mn* jaríci⟩ onaj koji je jari [*ječam* ~]; **jȁrina** *ž razg.* usjev koji se sije krajem zime ili tijekom proljeća, a žanje se ljeti ili u jesen; proljetni usjev; **járiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* jârīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** poticati vatru, žariti **2.** *pren.* ljutiti se, bjesniti; žestiti (se); **jârk|ī** *prid.* ⟨*komp.* jȁrčī⟩ **1.** koji jari, proizvodi jaru, koji pali; vruć, vreo **2.** blistav, sjajan, jasan, izrazit [~*e boje*]; **jârko** *pril.* vruće, vrelo; **jȁrnuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* jȁrnuo⟩, *v.* jariti; **jȁrosno** *pril.* s jarošću; gnjevno; **járōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje raspaljenosti, gnjev, srdžba; **jȁrostan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je u jaru, jarosti; gnjevan, srdit; **jaròstiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako razjari; **jȁruh** *m* (**jarùšica** *ž*) *reg. arh.* mlado domaće životinje, ob. janje, jare ili zec
◆ m. os. imena (općeslavenska): **Járe**, **Járko**, **Jȁromīr** *rij.*, **Jȁroslav**; **Jȁroslava** ž. os. ime; *hip.*: **Jârōš** ◇ *pr.*: **Járak** (120, Dubrovnik), **Jȁrčan** (Zagorje), **Járčević** (110, Banovina, Slavonija), **Jȁrčov** (Gvozd), **Jȁrec** (190, Prigorje, *v.* i jarac), **Jȁredić** (Slavonski Brod, Banovina), **Jȁreš** (Daruvar), **Jârkī** (Prigorje), **Jârkić**, **Jârōš** (Slavonija, Zagorje)
✧ *prasl.* *jarъ (*rus.* jara, *polj.* jara: proljeće) ← *ie.* *yeh$_2$ro- (*grč.* hôra: doba, vrijeme, *njem.* Jahr: godina)

**jarabe** (*izg.* ˌhàrabe) *m glazb.* narodni ples iz središnjeg i južnog Meksika; pleše se u paru, spoj je španjolskih utjecaja i domaćeg folklora, proširio se i izvan granica zemlje
✧ *šp.* jarabe tapatio ← jarabe: sirup + *nahuatl* tlapatiotl: cijena, vrijednost

**jârabī** *uzv. reg.* gospodaru!, Bože!, o moj Gospodine! [~ *šućur* hvala ti, gospodaru, Bože!]
✧ *tur.* yarabbi ← *arap.* yâ: o!, rabbî: moj gospodaru

**jȁr|ac** *m* ⟨G jârca, V jârče, N *mn* jârci⟩ **1.** *zool.* mužjak koze **2. a.** nogari za piljenje drva; koza, konj **b.** *sport* gimnastička sprava za preskakanje; konj, kozlić **3.** zodijački znak od 22. prosinca do 20. siječnja, prema zviježđu na *J* dijelu neba *Capricornus* [*rođen u* ~*cu*; *rođen u znaku* ~*ca*] △ ***babini*** ~***ci*** susnježica s ledom (ob. u ožujku); ***divlji*** ~***ac***, *v.* kozorog; ***žrtveni*** ~***ac***, *usp.* žrtveno janje, *v.* janje △ // **jȁrāčkī** *prid.*, *v.* jarčji; **jȁrčetina** *ž* jarčje meso; **jarčètina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *augm.* od jarac; **jârčev** *prid.* koji pripada jarcu △ ***Jarčeva obratnica***, *v.* obratnica (2); **jarčèvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* jarčevìtijī⟩ koji ima osobine jarca; **jȁrčić** *m* **1.** *hip.* i *dem.* od jarac **2.** *pren. deprec. iron.* svađi sklon dječačić ili sitan muškarac; **jȁrčina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pejor. augm.* od jarac △ ***stara*** ~ muškarac koji se

ne zna ponašati u skladu s dostojanstvom svojih godina; **jârčiti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -čēći (se), *prid. rad.* jàrčio (se), *gl. im.* jàrčēnje⟩ ponašati se kao jarac; **jȁrčjī** *prid.* **1.** koji je od jarca; jarački **2.** koji je kao u jarca; **jȁre** *sr* ⟨G -ta, *zb.* -ād⟩ mlado od koze; kozlić; **jàreć|ī** *prid.* **1.** koji je od jareta **2.** koji je kao u jareta △ ~***a brada*** šiljato oblikovana brada; kozja, jarčja; ~***a trava*** *bot. Pimpinella saxifraga*; **jarénce** *sr* ⟨G -ta/-a *rij.*⟩ *hip.* od jare; **jàretina** *ž* **1.** jareće meso **2.** jareća pečenka **3.** jareća koža; **jàretnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ mijeh od jareta; **jȁrica** *ž* žensko jare; **jȁričin** *prid.* koji pripada jarici; **jȁrić** *m dem.* od jare; **jȁrina** *ž pov.* vuna od janjadi koja pripada kmetu (u odnosu na agu); **jȁriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ donositi mlado, donositi jare (o kozi, divokozi, ženki divojarca)

❖ *pr.* (nadimačka, preklapanje s Jarko ← Jaroslav, *v.* i Jarko, jar): **Jȁrc** (Split, Istra), **Jàrčan** (Zagorje), **Jàrček** (Vrbovec), **Jàrčević** (110, Banovina, Slavonija), **Jàrčov** (Gvozd), **Jàrec** (190, Sveti Ivan Zelina, Prigorje), **Járić** (730, Banovina, Lika, Slavonija)

✧ ? *prasl.* *jarьcь (*slov.* jarec) ≃ *v.* jar

**jàrak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *reg.* sredstvo za obranu i napad u borbi čovjeka s čovjekom, vojske s vojskom; oružje, bojna oprema // **jàračiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg.* **1.** (koga) pripremati, dresirati, trenirati (osobito konja za utrku) **2.** (se) **a.** raspaliti se, razjariti se, ražestiti se **b.** kočoperiti se, oholiti se, praviti se važan, razmetati se, šepiriti se

✧ *tur.* yarak: oružje

**járak** *m* ⟨G -rka, N *mn* -rci, G jârākā⟩ otvoreni kanal za odvođenje vode; prokop // **járčić** *m dem.* od jarak; **járčina** *ž augm.* od jarak

❖ *top.* naselja: **Járek Bȉsaškī** (Novi Marof, 201 stan.), **Járek Hàbekov** (Zlatar, 188 stan.), **Miháljekov Járek** (Krapina, 469 stan.), **Slívonja Járek** (Zabok, 105 stan.), **Tȉsanić Járek** (Zabok, 350 stan.) ◊ *mikrotop.*: **Járak** (**Járek**, *kajkavski*) (vrlo često kao ime manjih potočića, oranica s vodom ili odvodnih kanala): **Bȁbin járak**, **Búrdeljskī járak**, **Dùbokī járak** (lijevi pritok Černeca), **Lèkeničkī járak**, **Mlȁčina járak**, **Mòzdānskī járak** (potok kod Đurđevca), **Prètoka járak** (potok *S* od Kupe), **Sùšica járak** (lijevi pritok Kupe) i sl.

✧ *tur.* ark: kanal

**járam**[1] *m* ⟨G -rma, N *mn* -rmovi⟩ **1.** drvena naprava – okvir u koji se upreže tegleća marva **2.** *pom.* ploča poprečno nataknuta na osovinu kormila **3.** *pren.* **a.** breme, teret, težina (o radu, obvezama i sl.) **b.** tlačenje, ropstvo, ugnjetavanje [*skinuti/zbaciti* ~ **a.** riješiti se potlačenosti, osloboditi se nečije vlasti, osloboditi se ropstva **b.** riješiti se neke teške i dugotrajne obveze] // **jàrmača** *ž tehn.* višestruka strojna pila za uzdužno rezanje drvenih trupaca; gater; **jàrmak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *dem.* od jaram[1]; **jàrmen**[1] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na jaram[1]; **jarmènjača** *ž* donja letva na jarmu što stoji volovima ispod vrata; **jàrmenjāk** *m* ⟨N *mn* jarmenjáci⟩ vol koji se upreže u jaram; **jármić** *m dem.* od jaram[1]; **jármiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* jârmīm, *pril. sad.* jàrmēći, *gl. im.* jármljēnje⟩ upregnuti

✧ *prasl.* *(j)arьmo (*rus.* jarmó, *polj.* jarzmo) ← *ie.* *$h_2$er-: sklopiti (*lat.* arma: oružje, *grč.* ararískein: sklopiti)

**járam**[2] *m* ⟨G -rma, N *mn* -rmovi⟩ *zool.* morski pas (*Sphyrna zygaena*) glave poput bata

**jaràmaz** *m reg.* onaj koji je nekoristan, neupotrebljiv; nepošten; nevaljalac // **jaramàzluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* fakinarija, manguparija, obijest

❖ *pr.* (nadimačka): **Jaràmas**, **Jaràmaz** (140, Knin, sred. Dalmacija), **Jaràmazić**, **Jaramázović**, **Jaràmez**, **Jeràmaz** (Metković)

✧ *tur.* yaramaz

**jàrān** *m* **1.** prijatelj, drug **2.** dragan, ljubavnik // **jarànica** *ž*, *v.* jaran; **jaràničin** *prid.* koji pripada jaranici; **jaràniti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* jàrānīm (se), *pril. sad.* -nēći (se), *gl. im.* -anjēnje⟩ **1.** prijateljevati, družiti se **2.** voljeti se; **jarànluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ druženje, prijateljstvo; jaranstvo; **jaránstvo** *sr*, *v.* jaranluk

❖ *pr.* (nadimačko): **Jaránović** (Istra)

✧ *tur.* yaran ← *perz.* ⟨*mn*⟩ yārān ← yār: prijatelj

**jârbol** *m* **1.** *pom.* stup na brodu za podizanje jedara, zastava i signala [*sa (na) dva, tri, četiri* ~*a* ob. u opisu konstrukcije i veličine jedrenjaka] **2.** stup postavljen u tlo za podizanje zastava (u logoru, vojarni i sl.) **3.** u planinarstvu dio opreme za spašavanje; drvena motka o koju se u vreći (ceradi i sl.) vješa ozlijeđeni planinar **4.** u speleologiji složivi metalni pribor uz pomoć kojeg se dosežu prolazi u stropu špiljskih dvorana // **jàrbolac**

m ⟨G -ōlca, N *mn* -ōlci⟩ *dem.* od jarbol; **jàrbōlje** *sr zb.* skupni naziv za jarbole i njihovu opremu

♦ *pr.*: **Jàmbor** (150, Koprivnica, Čakovec), **Jàmborčić**

✧ *lat.* arbor: drvo

**jârd** *m*, *v.* yard

**jarèbica** *ž zool.* **1.** sitna lovna divljač (*Perdicidae*) [*šumska ~*; *poljska ~*; *(~) kamenjarka*] **2.** (*mn*) *Alectoris*, rod ptica iz porodice fazana (npr. *A. graeca*) // **jarèbičica** *ž dem.* od jarebica; **jarèbičin** *prid.* koji pripada jarebici; jarebičji, jarebinji; **jarèbičjī** *prid.*, *v.* jarebičin; **jarèbičnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ mjesto gdje se hrane jarebice; **jarèbinjī** *prid.*, *v.* jarebičin; **jarèbiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -bēći se, *gl. im.* -bljēnje⟩ **1.** *reg. arh.* ljutiti se **2.** pojava kod ptica (ob. kokošiju) kad gube prvo perje

♦ *pr.*: **Jàreb** (Šibenik, Slunj), **Jarèbica** (Bjelovar), **Jàrebić** (Trogir), **Jèreb** (Zagreb, Primorje), **Jèrebar** (Trogir), **Jèrebić** (Ludbreg), **Òreb** (400, Pelješac, Korčula, Dalmacija), **Òrebičić**, **Òrebić**

✧ *prasl.* *(j)arębь (*rus.* jarjáb', erjab', *polj.* jarząb) ≃ *rus.* rjabój: šaren (*usp. stvnjem.* rebhuon: jarebica)

**jarèbika** (**jarèbina**) *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* drvo ili grm (*Sorbus aucuparia*) iz porodice ruža (*Rosaceae*), u nas najčešća u planinskim šumama; čest ukras u parkovima; crvene bobe prerađuju se u marmeladu, sokove i rakiju, *usp.* oskoruša

✧ *v.* jarebica ≃ *slov.* jerebika

**jarebìnjāk** *m* ⟨G jarebinjáka, N *mn* jarebinjáci⟩ *bot.* vrapčje sjeme, *v.* vrapčji △

✧ *v.* jarebika

**jargon** *m*, *v.* žargon

**Jàrilo** *m*, *v.* Jar

**jàrlik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *pov.* srednjovjekovni dokument o pravima i povlasticama koji su kanovi Zlatne horde izdavali ruskim knezovima

✧ *rus.* jarlýk ← *tur.:tat.* jarlyh: zapovijed

**jàrma** *ž reg.* grubo mljeveni kukuruz, žito; prekrupa

✧ *tur.* yarma

**jarmàšice** *ž mn bot.* alge (*Coniugatae*) iz roda zelenih algi (*Conjugales*), žive gotovo isključivo u slatkim vodama

**jàrmen**² *m bot.* biljni rod (*Anthemis*) iz porodice glavočika (*Compositae*) s o. 100 vrsta; korovi ili ljekovite biljke (rimska kamilica, *A. nobilis*)

**Jârmina** *ž* naselje (u blizini Vinkovaca), 2629 stan. // **Jarmínac** *m* (**Jârmīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Jarmínci⟩ stanovnik Jarmine; **jârminskī** *prid.* koji se odnosi na Jarminu i Jarmince

♦ *pr.* (etnik): **Jarmínac** (Vinkovci)

**jarmùlka** *ž* ⟨D L -lci, G *mn* -ā/-ī⟩ *rel.* mala okrugla kapa kojom muškarac pokriva glavu u sinagogi i za vrijeme molitve kod kuće; kipa

✧ *jidiš*

**Jàrnević**, **Dragojla** (1812–1875), učiteljica i hrv. književnica, prva ilirska pjesnikinja i borac za prava žena (*Domorodne povijesti*, 1843, dnevnik *Život jedne žene*)

**Jârnović**, **Ivan Mane** (o.1740–1804), hrv. violinist i skladatelj, ubraja se među najbolje violinske virtuoze svojega doba; koncertirao širom Europe i zbog pustolovna života postao legendarna figura

**jàromjēr** *m* sprava kojom se mjeri velika toplina, pirometar

✧ *v.* jari + *v.* mjeriti

**járōst**, *v.* jar

**jâroš** *m reg.* **1.** ledina, polje, poljana, paša, pašnjak **2.** šetalište, javno mjesto **3.** raskrižje seoskih putova i šorova

✧ *mađ.* járás

**jarovizácija** *ž agr.* agrotehnička priprema sjemena poljoprivrednog bilja prije sjetve (vlaženjem, mijenjanjem temperature i sl.) čime se skraćuje vegetacijski period i povisuje prinos // **jarovizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* jarovìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi jarovizaciju

✧ prema *rus.* jarovój: klica

**Jarry** (*izg.* Žarì), **Alfred** (1873–1907), francuski književnik, pisac satiričke komedije *Kralj Ubu*, utire put avangardnom kazalištu

**jàruga** *ž* ⟨D L -uzi, G *mn* jàrūgā⟩ udolina na padini brijega ili na strmini kojom se slijeva voda // **jàrugast** (**jàružast**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji izgleda kao jaruga; **jàrugica** *ž dem.* od jaruga; **jarùžalo** (**jarùžilo**) *sr* građevinski stroj za iskapanje zemlje, jalovine, mulja, blata i dr.; gliboder, bager, jaružar, eskavator; **jàružār** *m*, *v.* jaružalo; **jarùžati** *nesvrš.* ⟨*prez.* jarùžām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ iskopavati jamu, jarugu; raditi jaružalom; **jàružica** *ž dem.* od jaruga; **jàružina** *ž augm.* od jaruga

♦ *top.* (naselja): *v.* **Bánova Jàruga**, **Jàruge** ◇ *mikrotop.* (često u *hidronim.* kao ime manjih potoka): **Jàruga** (Koprivnica, Šibe-

nik, Ogulin, Zadar, Split, Makarska), **Jàruga pòtok** (Pakrac), **Cr̂nā jàruga**, **Jȁdova jàruga**, **Krîvā jàruga** i sl.

✧ *tur.* yarık

**Jàruge** *ž mn* naselje (u blizini Slavonskog Broda), 679 stan. // **jàruškī** *prid.* koji se odnosi na Jaruge i Jaružane; **Jàružanin** *m* (**Jàružānka** *ž*) ⟨N *mn* Jàružani⟩ stanovnik Jaruga

♦ *pr.* (etnik): **Jàružanin** (Županja)

**jȁrula** *ž reg.* lijeha (može biti i sandučić) u kojoj je posađeno cvijeće // **jȁrulica** *ž dem.* od jarula

✧ *v.* jar

**Jaruzelski** (*izg.* Jaruzèlskī), **Wojciech** (1923), poljski general, ministar obrane (1968–1983), premijer i generalni sekretar Komunističke partije (1981–1985); uveo vojnu vlast (1981–1983) i tako spriječio sovjetsku vojnu intervenciju; nakon prvih slobodnih izbora omogućio mirnu predaju vlasti

**jàrzebina** *ž*, *v.* oskoruša

**jàsak** *m* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* naredba kojom se što zabranjuje; zabranjeno, zabrana [~ *učiniti* zabraniti] // **jàsačiti** (komu, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ obavljati posao jasagdžije; **jasàgdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. pov.* oružani pratilac, stražar; tjelohranitelj

♦ *pr.*: **Jàsak** (*J* Dalmacija)

✧ *tur.* yasak

**jásak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci/-ovi, G jâsākā/jáskōvā⟩ *pov.* porez u naturi koji su u državnu blagajnu u carskoj Rusiji plaćali narodi Sibirije i Povolžja

✧ *rus.* ← *turk.*: zakon, zabrana

**jàs|an** *prid.* ⟨*odr.* jȁsnī⟩ **1.** koji nije ničim zastrt, ničim zamračen ni zamagljen; bistar, proziran, jasnovit [~*no more*] **2.** koji blista; svijetao, sjajan **3.** koji ne ostavlja sumnje; razumljiv, lako shvatljiv [~*an argument*] // **jasnìna** *ž*, *v.* jasnoća; **jàsniti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -nēći (se), *gl. im.* jȁšnjēnje⟩ **1.** postajati jasan, bistar **2.** svanjivati; **jȁsno** *pril.* [*zasjati* ~; *reći* ~], *opr.* mutno, nejasno; **jasnòća** *ž*, *v.* jasnost; **jȁsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je jasno (o pojmovima, sudovima, definicijama, tekstovima) [~ *misli*; ~ *stila*]; jasnoća, shvatljivost, razumljivost **2.** stanje u kojem nešto nije zamagljeno, zastrto [~ *pogleda s vidikovca*] **3.** *log.* izraz kojim se označuje očita spoznaja koja je temelj sigurnome sudu; **jasnòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jasan

♦ **Jȁsna** ž. os. ime (prevedeno od *v.* Klara) ◇ *pr.*: **Jȁsna**, **Jȁsnić** (120, Knin, Karlovac, Sisak)

✧ *prasl.* *(j)ěsnъ (*stsl.* jasnъ, *rus.* jásnyj, *polj.* jasny), *lit.* aiškus: jasan

**jȁsēn** *m* ⟨*zb.* jàsēnje⟩ *bot.* listopadno stablo (*Fraxinus excelsior*) iz porodice maslina (*Oleaceae*) sivkasto-zelenkaste kore, bijela drveta, s lišćem nalik peru // **jasénac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩, *v.* jasenak; **jasénak** *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci⟩ *bot.* **1.** *hip.* od jasen **2.** zeljasta biljka (*Dictamnus albus*) iz porodice rutvica (*Rutaceae*), list joj sadržava eterična ulja diktaman, jasenac; **jasènić** *m dem.* od jasen, mladi jasen; **jasènīk** *m* ⟨G jaseníka, N *mn* jaseníci⟩ šuma jasena; jasenište, jasenovac; **jȁsenīštē** *sr*, *v.* jasenik; **jȁsenov** *prid.* **1.** koji se odnosi na jasen [~*o drvo*] **2.** koji je od jasena [~ *kolac*]; **jàsēnje** *m zb.*, *v.* jasen; **jȁsenskī** *prid.* koji se odnosi na jasen; **jȁsenovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩, *v.* jasenik; **jȁsenovača** *ž* jasenov štap, batina; **jȁsenovina** *ž* jasenovo drvo; **jasíč|ak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G jàsīčākā⟩ *hip.* od jasen [*na vrh ~ka crven cvjetićak*]

♦ **Jȁsēn** m. os. ime (narodno), *zast.*; **Jȁsēnka** ž. os. ime ◇ *pr.* (od imena ili etnici): **Jàsek** (Prigorje), **Jȁsēnčić**, **Jasènica**, **Jȁsēnko** (Grubišno Polje), **Jasénovčanin** (Vukovar, Banovina), **Jasénović** (Čazma), **Jásić** (220, Petrinja, Banovina) ◇ *top.* (naselja): **Jasènāk** (Ogulin, 331 stan.), **Jasènāš** (Virovitica, 222 stan.), **Jasènice** (Dubrovnik, 38 stan.), **Jasènīk** (Bjelovar, 114 stan.), **Jasénovac** (Beli Manastir, 171 stan.), **Jasénovac Zâgorskī** (Zabok, 119 stan.), **Jasénovčani** (Sisak, 132 stan.), **Jȁsenovica** (Ozalj, 40 stan.; Poreč, 19 stan.), **Jȁsēnskō** (Sinj, 422 stan.) ◇ *mikrotop.*: **Jasènīk** (često ime jasenovih šuma)

✧ *prasl.* *asenъ (*rus.* jásen’, *polj.* jasion) ≃ *lat.* ornus, *stnord.* askr

**Jasènice** *ž mn* naselje (u blizini Obrovca), 3108 stan. // **jasèničkī** *prid.* koji se odnosi na Jasenice

♦ *v.* jȁsēn

**Jasènovac** *m* ⟨G -ōvca⟩ **1.** naselje (u blizini Novske), 1154 stan. **2.** *pov.* najveći ustaški koncentracioni logori masovno stratište za vrijeme NDH (1941–1945) // **jasènovačkī** *prid.* koji se odnosi na Jasenovac i Jasenovčane;

**Jasènovčanin** *m* (**Jasènovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Jasènovčani⟩ stanovnik Jasenovca
♦ *v.* jasen

**Jási** *m mn pov. etn.* ilirsko pleme koje je u antičko doba nastavalo područje uz Dravu (od današnjeg Varaždina do Daruvara); po njima nazvane rimske terme *Aquae Iasae* (danas Varaždinske toplice)

**jàsika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* stablo (*Populus tremula*) iz porodice vrba (*Salicaceae*); trepetljika, žuborika // **jàsičić** *m dem.* od jasika, mlada jasika; **jàsičin** *prid.* koji je od jasike; **jàsīk** *m* ⟨G jasíka, N *mn* jasíci⟩ šuma jasika; **jàsikov** *prid.* koji se odnosi na jasiku [*~o lišće*]; **jàsikovača** *ž* batina od jasikovine; **jàsikovina** *ž* jasikovo drvo, drvo od jasike kao građa ili ogrjev
♦ *pr.* (etnici): **Jàsika** (Vojnić, Bjelovar) ◊ *top.* (naselja): **Jàsīk** (Požega, 19 stan.), **Jasíkovac** (Korenica, 45 stan.)
✧ *prasl.* *asika, *osina (*rus.* osína, *polj.* osina), *lit.* apsa ≃ *stvnjem.* aspa

**Jȁska** *ž* staro ime za Jastrebarsko, *v.* // **Jaskánac** *m* (**Jȁskānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Jaskánci, G Jàskānācā⟩ stanovnik Jaske; **jȁskānskī** *prid.* koji se odnosi na Jasku (Jastrebarsko) i Jaskance
♦ *pr.* (etnik): **Jȁskić** (Karlovac, Sisak)

**jàslak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *reg.* tuga za pokojnikom; korota // **jàslakovati** (∅, za kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti u žalosti za kim; tugovati
✧ *tur.* yaslı: ožalošćen

**jȁsl|e** *ž pl. tantum* ⟨G jȁsālā⟩ *etnol.* posebno izrađen otvoren sanduk prilagođen po dimenzijama za hranjenje konja i goveda // **jȁslice** *ž pl. tantum hip.* i *dem.* od jasle △ ***božićne*** *~* prikaz Isusova rođenja na način »žive slike« (maketa s pejzažnim ambijentom i »štalicom«), sa skulpturama malog Isusa, Marije i dr.; ***dječje*** *~* ustanova za njegu, odgoj i čuvanje dojenčadi i male djece (do tri godine)
✧ *prasl.* *(j)ěsli- (*rus.* jásli, *polj.* jasła) ≃ jesti, *v.* (jer se u jaslama čuvala hrana)

**jȁslenjāk** *m* ⟨G jaslenjáka, N *mn* jaslenjáci⟩ *bot.* mirisna biljka (*Asperula odorata*) iz porodice broćeva (*Rubiaceae*); mirisni broć, lazarkinja
✧ *v.* jasle

**jàsmīn** *m* ⟨G jasmína⟩ *bot.* biljka (*Jasminum officinale*) iz porodice maslina (*Oleaceae*), grmlje s bijelim ili žutim mirisnim cvjetovima služi u medicini i u kozmetici; čemin, česmin, skrobotovina
♦ **Jàsmīn** m. os. ime (narodno); **Jàsmina** (**Jasmína**, *musl.*) ž. os. ime; isto: **Jàsmīnka**, *usp.* Cvjetan, Florijan, Iris, Ljiljana, Ruža, Suzana ◊ *pr.*: **Jàsmīnka** (Omiš, Zadar)
✧ *tur.* yasemin ← *perz.* yāsemīn

**Jȁsnā Pòljana** naselje u Tulskoj oblasti, Rusija; rodno mjesto i dugogodišnje boravište L. N. Tolstoja
✧ *rus.* Jasnaja poljana

**JASNO-** kao prvi dio pridjevske složenice pokazuje otvorenu nijansu one boje koju znači drugi dio složenice [*jasnoplav*]
✧ *v.* jasan

**jasnòća**, *v.* jasan

**jȁsnovīdan** (**jasnòvidan**) *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji jasno vidi, shvaća // **jasnovídac** *m* ⟨G -víca, V jȁsnovīče, N *mn* -víci⟩ onaj koji jasno vidi, onaj koji je oštrouman; **jasnòvidnōst** (**jasnòvidōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ sposobnost oštra uvida u činjenice i predviđanja događaja koji iz toga slijede
✧ *v.* jasan + *v.* vid

**Jàsōn** *m*, *v.* Jazon

**jàsper-keràmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *pov. umj.* ukrasna keramika obojena metalnim oksidima, ob. ukrašena bijelim reljefom na modroj pozadini (proizvodi se u Engleskoj od 18. st.), *usp.* jaspis
✧ *engl.* jasper ware ← *lat.* iaspis ≃ *arap.* yašb

**Jaspers** (*izg.* Jàspers), **Karl** (1883–1969), njemački filozof i psihijatar; istaknuti predstavnik filozofije egzistencije, aktivni protivnik nacizma (*Psihologija pogleda na svijet*, *Duhovno stanje vremena* i dr.)

**jàspis** *m reg. min.* sitnokristalasta vrsta kremena crvenosmeđe boje, kalcedon; poludragi kamen; kremen crvene boje // **jȁspisov** *prid.* koji se odnosi na jaspis
✧ *grč.* íaspis

**jȁspra** *ž* ⟨G *mn* jȃsprā/-ā⟩, *v.* aspra // **jȁspren** *prid.* ⟨odr. -ī⟩ koji se odnosi na jaspru; **jasprènjāk** *m* ⟨G jasprenjáka, N *mn* jasprenjáci⟩ *arh.* zemljani sud s jednom rupom kroz koju se ubacuju novci koji se žele štedjeti [*~ prima sve ono što se u njega baca*]; **jȁsprica** *ž dem.* od jaspra
♦ *pr.* (nadimačko): **Jȁsprica** (120, Dubrovnik)
✧ *bizant.grč.* áspra: novac

**jȁstog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *zool.* krupni, veoma traženi

morski rak (*Palinurus vulgaris*), živi na obraslom hridinastom morskom dnu Atlantika i Mediterana; langust, prug // **jastòžara** *ž rib.* vrša za lov jastoga

✧ *dalmat.* ← *lat.* astacus ← *grč.* astakós

**jȁstrēb** *m* ⟨N *mn* -ebovi⟩ **1.** *zool.* **a.** rod ptica grabljivica (*Accipiter*) **b.** (*mn*) porodica grabežljivih ptica (*Accipitridae*) (orlovi, škanjci, kopci, supovi i pravi jastrebovi) **2.** *pren. pejor.* osobito agresivan političar ekstremnih uvjerenja i nastupa, *opr.* golub △ ~ ***kokošar*** *zool.* ptica (*A. gentilis*) iz roda jastrebova (**1a**) // **jȁstrebac** *m* ⟨G -èpca, N *mn* -èpci, G -ēbācā⟩ *dem.* od jastreb; **jastrèbār** *m* ⟨G jastrebára⟩ uzgojitelj jastrebova za lov; **jȁstrebast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji izgleda kao jastreb; **jȁstrebić** *m dem.* od jastreb; **jastrèbina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *augm.* od jastreb; **jȁstrebov** *prid.* koji pripada jastrebu [~ *kljun*; ~*o pero*]; **jȁstrebovskī** *prid.* koji je nalik na jastreba, koji je svojstven jastrebu; **jȁstrepskī** *prid.* koji se odnosi na jastreba

❖ *top.*: **Jȁstrebac**, *v.* Jastrebarsko

✧ *prasl.* *jastrębъ (*rus.* jástreb, *polj.* jastrząb); vjerojatno ≃ *ie.* *$h_3eh_1$k'u-: brz (*grč.* ōkýs)

**Jȁstrebarskō** *sr* ⟨G -ōg(a)⟩ grad i općinsko središte, 32 km *JZ* od Zagreba, 5380 stan. (1991), (staro ime Jaska) // **Jastrebárac** (**Jaskánac**) *m* (**Jastrèbārka**, **Jȁskānka** *ž*) ⟨G -rca, N *mn* -rci/ob. Jaskánci⟩ stanovnik Jastrebarskog; **Jȁstrebārskī** *prid.* koji se odnosi na Jastrebarsko i Jastrebarce, *usp.* jaskanski

❖ *v.* jastreb

**jastrèbljāk** *m* ⟨G jastrebljáka, N *mn* jastrebljáci⟩ *bot.* biljka (*Hypochoeris*); svinjak

✧ *v.* jastreb

**jȁstrepci** *m mn* ⟨G -ebācā⟩ *zool.* ribe iz porodice *Pandionidae*

✧ *v.* jastreb

**jàstuk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ **1.** podloga na kojoj počiva glava za vrijeme odmora i spavanja; uzglavlje **2.** ono što podsjeća na jastuk, služi kao podloga, izolacija, zaštita, ublaživač i sl. [*zračni* ~; ~ *za igle*; ~ *za žigove*] // **jastúčac** *m* ⟨G -čca, N *mn* -čci, G jàstūčācā⟩ *hip.* od jastuk **1.** *anat.* jagodica na vrhovima prstiju **2.** *etnol.* vrsta pučkoga plesa kod kojega plesači nose jastučić koji im služi za klečanje kada naiđu na odabranicu (ili odabranika); **jastúčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci⟩ *hip.* od jastuk; **jàstučast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik na jastuk; **jàstučić** *m* **1.** *hip.* i *dem.* od jastuk **2.** ono što je nalik na jastuk (podloga na kojoj se pečat ovlaži prije nego što se pritisne); **jàstučina** *ž pejor.* i *augm.* od jastuk; **jàstučnī** *prid.* koji se odnosi na jastuk; **jàstučnica** *ž* navlaka za jastuk

✧ *tur.* yastık

**jàstvo**, *v.* jâ

**jàšak** *m* ⟨G -ška, N *mn* -šci⟩ *reg. arh.* zemljani sud sličan vrču s dvije ručke (poput amfore)

**Jàšar** m. os. ime (*musl.*) ◇ *pr.*: **Jáša** (Zadar), **Jàšar** (Zagreb, Karlovac), **Jàšaragić**, **Jàšarević** (220, Slunj, Istra), **Jašári** (Rijeka), **Jàšarović**, **Jašaròvskī** (Zagreb), **Jášić** (120, sred. Dalmacija, Istra; *v.* i Jakov)

✧ *tur.* Yaar

**Jȁškovo** *sr* naselje (u blizini Ozlja), 596 stan. // **jȁškovačkī** *prid.* koji se odnosi na Jaškovo

**jàšmak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ **1.** *etnol.* koprena od bijelog muslina kao dio uz feredžu u tradicionalnoj odjeći muslimanke **2.** *reg.* rubac, marama, povezača, šamija

✧ *tur.* yamak

**Jášo** m. os. ime, *hip.* od *v.* Jakov, Jašar

**jàšta** (potvrdna riječ u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika) *reg.* tako je, dakako, dabome, jest, baš tako

**jȁšter** *m arh.* **1.** *zool.*, *v.* gušter **2.** *reg.* grlobolja

✧ *prasl.* *(j)aščerъ (*stsl.* ašterъ, *rus.* jáščerica, *polj.* jaszczur) ? ≃ *grč.* skaírein: skakati

**jȁšterica**[1] *ž*, *v.* žabica[2] (**2**)

**jȁšterica**[2] *ž pat.* sitna izraslica koja se povremeno pojavi na jeziku // **jȁšteričica** *ž dem.* od jašterica[2]

✧ ≃ *rus.* jáščer, možda ≃ jašter, *v.*

**jȁt** *m lingv.* naziv 33. slova u glagoljičkoj i 32. slova u ćiriličkoj azbuci △ ***dugi*** ~ *gram.* refleks jata dvoglasnik »ie«, »ije« [*vrijeme*]; ***kratki*** ~ *gram.* refleksi jata »je«, »e«, »i« [*sjeme*; *breme*; *vrime*]

✧ *stsl.*

**jȁtagān** *m pov. etnol.* velik, zakrivljen nož (nalik na sablju) kome je oštrica na unutarnjoj strani sječiva i koji se nosi za pojasom

✧ *tur.* yatağan

**jȁtak** *m* ⟨V -ače, N *mn* -aci⟩ **1. a.** *lokal.* ležaj, postelja [*leći u* ~] **b.** *pov.* onaj koji skriva hajduke i daje im sklonište **2.** *pejor.* sudionik koji prikriva koga u lošim radnjama; ortak // **jȁtačica** *ž*, *v.* jatak; **jȁtačkī** *prid.* koji se odnosi na jatake; **jȁtakov** *prid.* koji pripada

jataku; **jàtakovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *gl. im.* -ānje⟩ djelovati kao jatak (**1a,2**); **jàtaštvo** *sr* ukupnost života i postupaka jataka
✧ *tur.* yatak

**jātaka** (*izg.* đātaka) *ž knjiž.* skupno ime za priče iz budističke književnosti, u kojima se govori o prijašnjim Buddhinim rođenjima
✧ *skr.*

**jatánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G jàtānācā⟩ *bot.* biljka *Reseda luteola* iz porodice *Resedaceae*; žuti katanac

**jȁt|o**[1] *sr* ⟨G *mn* jâtā⟩ veća zajednica životinja iste vrste koje lete, plove ili plivaju (ptice, plovuše, ribe, skakavci) △ *~**a galaktika** astron.* nakupine gravitacijski vezanih galaktika [*superjata*] // **jȁtašce** *sr dem.* od jato[1]; **jȁtiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -tēći se, *gl. im.* jȁćēnje⟩ skupljati se u jato; **jȁtomicē** (**jȁtimicē**) *pril.* na jata, jatima, skupno (o pticama, životinjama i ljudima); hrpimice [*navaliti ~*]; **jàtoša** *ž reg. arh.* životinja koja predvodi stado (ob. ovca, koza, svinja i sl.)
✧ *prasl.* *jato: ono što ide (*slov.* jata, *polj. dijal.* jato) ≃ *skr.* yātā-: hod

**jȁto**[2] *sr reg. arh.* zavjetrina
✧ *prasl.* jata (*rus.* i *polj.* játka: koliba)

**jàtrofa** *ž bot.* rod od o. 150 tropskih biljaka iz porodice mlječikâ (*Jatropha*); koristi se za dobivanje ulja i u medicini
✧ *nlat.* iatropha

**jatrokémija** *ž*, *v.* ijatrokemija

**jatrològija** *ž*, *v.* ijatrologija

**jatromehànika** *ž*, *v.* ijatromehanika

**jȁūk** *m* ⟨N *mn* jȁūci⟩ **1.** krik kao posljedica fizičke ili duševne boli **2.** jaukanje // **jaùkalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ onaj koji jauče; jaukatelj; **jaùkalica** *ž*, *v.* jaukalac; **jaùkaočev** *prid.* koji pripada jaukaocu; jaukavčev; **jaùkarica** *ž*, *v.* narikača; **jaùkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik na jauk; jaukav; **jaùkatelj** *m*, *v.* jaukalac; **jaúkati** (**jàukati**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jȁūčēm, *imp.* jàuči, *pril. sad.* jaùčūći, *gl. im.* -ānje⟩ ispuštati jauke; **jaùkav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jaukast; **jaùkāvčev** *prid.*, *v.* jaukaočev; **jaúknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* jȁūknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* jaúkao, *imp.* jaúkni⟩, *v.* jaukati; **jȁukov** *pril.* koji pripada jauku
◈ **Jȁūk** (180, Delnice), **Jȁuković** (Rijeka, Dubrovnik)
✧ *ekspr.*

**jaùklija** *ž reg.* **1.** zaručnica, nevjesta **2.** ljubljena djevojka, odabranica uopće // **jaùklāš** *m* ⟨G *mn* jaukláša⟩ *reg.* voljeni momak
✧ *tur.* yavuklu

**Jaurès** (*izg.* Žorès), **Jean** (1859–1914), francuski političar, povjesničar i filozof, jedan od vođa francuskih socijalista i II. internacionale

**jàuzn** *m reg.* obrok koji se jede između glavnih obroka; užina // **jàuznati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ jesti jauzn; užinati
✧ *austr.njem.* Jausen ← *slov.* južina: ručak

**jâv** *m arh.* objava // **jáv|a**[1] *ž* budno stanje; stvarnost, realnost, zbilja; **jâv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī, *komp.* jàvnijī⟩ **1.** koji je poznat, neskriven, *opr.* tajni **2.** koji je svakome pristupačan, namijenjen svima [*~no predavanje*, *opr.* zatvoreno] **3.** koji je opći, općinski, općenarodni (u smislu organizacije društva i odnosa građanina prema državi) [*~ni interesi*; *~ni dug*, *opr.* privatni] △ *~**na osoba*** poznata osoba; *~**na prodaja***, *v.* dražba; *~**na rasvjeta*** rasvjeta na gradskim ulicama; *~**na sigurnost*** osnovna služba unutarnjih poslova kao grane državne uprave; *~**na služba*** uslužna djelatnost namijenjena široj zajednici (opskrba strujom, vodom, plinom i sl.); *~**na ženska*** *razg.* prostitutka; *~**ni bilježnik*** osoba ovlaštena da sastavlja javne isprave, ovjerava potpise, prijepise i sl.; notar; *~**ni radovi*** veliki radovi na izgradnji objekata koji imaju opće značenje u nekoj zemlji (izgradnja cesta, melioracije, regulacija rijekā itd.); *~**no dobro*** imovinsko dobro, zemljišni posjed; *~**no mišljenje (mnijenje)*** mišljenje javnosti, naroda, ob. kao čimbenik koji utječe na društveno ili političko djelovanje; *~**no pravo** pravn.* grana prava koja određuje organizaciju države i njezinih organa (ustavno, upravno, procesno pravo); *~**no tužiteljstvo***, *v.* tužiteljstvo; **jàvilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ *zast.* onaj koji javlja, tuži kod suda; javitelj; **jàvitelj** *m*, *v.* javilac; **jáviti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* jâvīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* jâvljēn⟩ **1.** usmeno ili pismeno obavijestiti, donijeti vijest, novost; poslati vijest **2.** (se) usmeno, pismeno dati glasa od sebe [*~ se dopisnicom*; *~ se telefonom*] **3.** pozdraviti (se), pozdraviti koga [*~ se ljubazno*]; **jàvljāč** *m* ⟨G javljáča⟩ onaj koji što javlja; **javljáčev** *prid.* koji pripada javljaču; **javljàčica** *ž*, *v.* javljač; **javljàčičin** *prid.* koji pripada javljačici; **jávlja|ti** (što, se)

*nesvrš.* ⟨*prez.* jâvljām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) objavljivati **2.** (se) naći se [*ovaj se izraz često ~ u našem jeziku*; *poteškoće se doduše ~ju, ali to je zanemarivo*]; **jâvno** *pril.* otvoreno, neskriveno [*~ istupiti*; *~ osuđivati*; *~ žigosati*; *~ se odreći*]; **jávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je javno, *opr.* tajnost, zatvorenost, privatnost **2.** ukupnost obaviještenih i upućenih koji oblikuju opće mišljenje; javno mnijenje [*stručna ~*; *književna ~*; *široka ~*; *izbiti u ~*; *izjava za ~*; *na udaru ~i*; *podrška ~i*; *pojaviti se u ~i*] △ ***s pravom ~i*** *pov.* formula za privatnu školu koja je po vrijednosti diplome po zakonu izjednačena s državnom

✧ *prasl.* *(j)av(a) (*stsl.* avě: javno, *rus. dijal.* jáva: pojava) ≃ *skr.* āviš: javno

**java** (*izg.* džáva) *ž glazb.* društveni ples brza tempa; u Europi postao popularan nakon 1918.

✧ prema talijanskom i engleskom izgovoru otoka Jave (*tal.* Giava)

**Java** (*izg.* Džáva) *ž int.* objektno usmjereni i dinamički programski jezik namijenjen pisanju namjenskih programa za internet neovisno o računalnoj platformi, *usp.* JavaScript

✧ *engl.*

**Jáva** *ž geogr.* najvažniji otok u Indoneziji, 132.173 km², o. 108 mil. stan.; gradovi Jakarta, Surabaya // **Javánac** *m* (**Jàvānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* -nci, G Jàvānācā⟩ stanovnik Jave; **jàvānskī** *prid.* koji se odnosi na Javu i Javance [*Javansko more*] △ ***~ jezik*** *lingv.* jezik koji pripada skupini indonežanskih jezika

**jáva²** *ž* tkanina od jakog pamučnog konca ili lana, izrađena u panama-vezu, upotrebljava se za ručni rad

✧ *engl.* Java (cotton): vlakno dobiveno iz drva kapoka (*Ceina pentandra*)

**JavaScript** (*izg.* DžávaSkrȉpt) *m int.* skriptni programski jezik za web koji je pogodan za izvođenje određenih efekata i interaktivnosti na web stranici, *usp.* Java

✧ *engl.*

**jàvaš** (I) *uzv.. reg. ekspr.* polako!, ne žuri! // **jàvaš** (II) *pril. reg.* polako, sporo, usporeno, lijeno; **javàš|a** *ž reg.* naprava kojom se konju stišću nozdrve da bi bio miran pri potkivanju [*staviti ~u*]; **javášiti** (∅) *dv..* ⟨*prez.* jàvāšīm, *pril. sad.* -šēći, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* -šēnje⟩ odati/odavati se javašluku; **javàšli** *pril.* i *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.*, ob. u: [*to se radilo ~*]; **javàšluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* nemarnost u poslu, nemar i nered uz sporost u obavljanju dužnosti; šlampavost, površnost, usporenost u radu i proizvodnji

✧ *tur.* yava

**jáviti**, *v.* jav

**jȁvor** *m* ⟨*zb.* jàvōrje⟩ *bot.* bjelogorično stablo (*Acer pseudoplatanus*) iz porodice javorka (*Aceraceae*) // **javórak** *m* ⟨G -rka, N *mn* -rci⟩ *dem.* od javor; **javòrīk** *m* ⟨G javoríka, N *mn* javoríci⟩ mjesto gdje rastu javori, šuma javora; **jȁvorīšte** *sr* mjesto gdje rastu javori; **jàvōrje** *sr zb.*, *v..* javor; **jȁvorov** *prid.* **1.** koji se odnosi na javor [*~a grana*] **2.** koji je od javora [*~o drvo*; *gusle ~e*, *jez. knjiž.* gusle od javorova drva]; **jȁvorovina** *ž* javorovo drvo kao građa i ogrjev

◆ **Jȁvor** m. os. ime (narodno), *zast.*; **Jȁvōrka** ž. os. ime, *rij.* ◇ *pr.* (od imena i češće etnici): **Jȁvor** (560, Zadar, Lika), **Jȁvora** (Požega), **Jȁvorac** (Rijeka), **Jȁvoran** (Rab), **Jȁvorček** (Našice), **Jȁvorčić** (170, Split), **Jȁvorek** (Slavonski Brod), **Jȁvorić** (160, Pregrada, Zagreb), **Jȁvorina** (Gospić), **Jȁvōrnīk** (Pregrada, Banovina), **Javórović** (180, Lika), **Javòrskī** (Kutina, Rijeka), **Jȁvoršćāk** (Ozalj), **Jȁvoršek**, **Jȁvurek** (Garešnica, Bjelovar) ◇ *top.* (naselja): **Jȁvor** (Jastrebarsko, 40 stan.), **Jȁvorek** (Zagreb, 125 stan.), **Jȁvōrje** (Crikvenica, 4 stan.), **Jȁvōrnīk** (Dvor, 210 stan.), **Jȁvorovac** (Koprivnica, 109 stan.) ◇ *mikrotop.*: **Jȁvōrnīk**

✧ *prasl.* *(j)avorъ (*rus.* jávor, *polj.* jawor) ← *stvnjem.* ahorn

**Jàvōrje** *sr* naselje (u blizini Zaprešića), 578 stan. // **Javòrjanin** *m* (**Jȁvorjānka** *ž*) ⟨N *mn* Javórjani⟩ stanovnik Javorja; **javòrjanskī** *prid.* koji se odnosi na Javorje

◆ *v.* javor

**Jawlensky** (*izg.* Javlènskī), **Alexei von** (1864–1941), ruski ekspresionistički slikar pod utjecajem francuskog fauvizma (jarki kolorit); član ekspresionističke grupe *Der Blaue Reiter* u Njemačkoj

**jâz** *m* ⟨N *mn* jȁzovi⟩ **1. a.** odvod od većeg vodenog toka, obično rijeke, kojim se voda usmjeruje željenim tokom, po zajazi, ob. na vodenicu ili mlin **b.** ograđena morska pličina (najčešće za sidrenje čamaca); jaža **2.** ponor, provalija **3.** *pren.* prepreka u razgovorima, odnosima među ljudima [*duboki ~*] // **jâ-**

**zan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima svojstva jaza; jazovit; **jàzić** *m dem.* od jaz; **jáziti** *nesvrš.* ⟨*prez.* jâzīm, *pril. sad.* jázēći, *gl. im.* jážēnje⟩ praviti jaz (**1 a**); **jazòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jazan; **jȁža** *ž* ⟨G *mn* jâžā⟩ **1.** *v.* jaz **2.** jarak koji nastaje u tlu kad se povlače stabla, debla ili trupci u šumi za vrijeme sječe, jarak, jaruga [~ *od drvlja* (koja je nastala povlačenjem ili spuštanjem)]; **jȁžica** *ž dem.* od jaža

◈ *mikrotop.* (kao ime bara i potoka; često preklapanje s *v.* jazva, jazvina): **Jâz**, **Jâzi** (Buzet), **Jàzvīk** (Kaštela), **Jáža** (Split) i sl.

✧ *prasl.* *jězъ (*rus.* i *polj.* jaz) ≃ *lit.* ežia: rub, granica

**jȁzavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ **1.** *zool.* šumska životinja (*Meles meles*), sisavac iz porodice kuna, duge čekinjaste dlake na pruge, nastambu gradi u zemlji **2.** (Jazavac) jedno vrijeme naziv satiričnog kazališta u Zagrebu // **jȁzavčār** *m kinol.* lovački pas kratkih nogu iz kategorije jamara, *usp.* jamar[1] (**2**); **jȁzavčārev** (**jȁzavčārov**) *prid.* koji se odnosi na jazavčara; **jȁzavčārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jazavčar; **jȁzavčarskī** *prid.* koji se odnosi na jazavčare; **jȁzavčevina** *ž* meso od jazavca; **jȁzavčj|ī** *prid.* koji je od jazavca △ ~***a mast*** *lokal.* lijek kojim se mažu rane i nažuljana mjesta na koži konja; **jȁzavica** *ž ekspr. jez. knjiž.* ženka jazavca; **jȁzovina** *ž* jazavčja koža; **jȁzvetina** *ž* kapa od jazavčje kože

✧ *prasl.* *jazvьcь (*rus.* jazvéc, *polj.* jaz/wiec) ≃ jazva, *v.*

**Jȁzavica** *ž* naselje (u blizini Novske), 559 stan. // **Jȁzavičanin** *m* (**Jȁzavičānka** *ž*) ⟨N *mn* Jȁzavičani⟩ stanovnik Jazavice; **jȁzavičkī** *prid.* koji se odnosi na Jazavicu i Jazavičane

◈ *v.* jazva

**jȁzbina**, *v.* jazva

**Jazígi** *m mn pov. etn.* sarmatsko nomadsko pleme, naseljeno u antičko doba sjeverno od Crnoga mora

✧ *lat.* Iazyges

**jàzija** *ž reg.* pismo, novinski članak, tekst; službeni dopis // **jazìdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. zast.* pisar, tajnik; **jazihàna** *ž* ⟨G *mn* jazihánā⟩ *reg. zast.* **1.** pisarnica, ured; tajništvo **2.** kod metalnog novca ona strana na kojoj je brojem označena vrijednost; druga strana je tura [*tura*-~ igra bacanja novca za okladu, odgovara igri pismo-glava]; **jàzma** *ž* ⟨G *mn* jázmā/-ī⟩ *reg.* rukopis, pismo, pisani tekst

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Jazìdžija** (Sinj)

✧ *tur.* yazı ← yazmak: pisati

**Jázon** (**Jàsōn**) *m mit.* vođa Argonauta i muž Medejin; domogao se zlatnog runa

**Jàzōvka** *ž pov.* jama nedaleko od Sošica (Žumberak) u kojoj su 1990. pronađene kosti ubijenih pripadnika vojske NDH

◈ *v.* jazva

**JAZU** *krat.* Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, *usp.* HAZU

**jàzuk** (I) *m reg.* šteta; grijeh [~ *je hranu bacati*] // **jàzuk** (II) *uzv. reg.* šteta!, sramota! [~ *ti bilo!* sram te bilo!]

✧ *tur.* yazık

**jȁzva** *ž* ⟨G *mn* jâzvā/-ī⟩ *arh.* **1.** jama **2.** *pren.* rana // **jȁzbina** (**jȁzvina**) *ž* **1.** životinjska nastamba iskopana u zemlji, izdubena u drvetu ili skrivena u stijenama ili pećinama; brlog **2.** *pren. pejor.* **a.** ružna, tamna, neugodna prostorija **b.** zatvoreno mjesto gdje se sakuplja sumnjiv svijet, prijestupnici, kriminalci (npr. krčma)

◈ *pr.* (etnici): **Jȁzavac** (Banovina), **Jàzbec** (300, Zagreb, Zagorje), **Jazbìnskī** (Samobor), **Jazbìnšek** (Sisak), **Jàzbišek**, **Jázić** (140, Zagreb, Lika), **Jàzvac** (170, Karlovac), **Jàzvanac** (Našice), **Jàzvec** (160, Koprivnica), **Jázvić** (130, Slavonski Brod), **Jȁzvīn** (Rijeka, Dubrovnik), **Jazvìnšāk**, **Jazvìnšćāk**, **Jázvo**

◇ *top.* naselja: **Jȁzbina** (Pregrada, 45 stan.), **Jȁzbina Cvȅtlinskā** (Ivanec, 461 stan.), **Jȁzbina Vȉšnjičkā** (Ivanec, 55 stan.), **Jȁzvaci** (Karlovac, 141 stan.), **Jȁzvenīk** (Sisak, 177 stan.), **Jȁzvine** (Krapina, 345 stan.)

✧ *prasl.* *jazva (*rus.* jázva) ≃ *stprus.* eyswo: rana

**jȁzvina** *ž*, *v.* jazbina

**jazz** (*izg.* džȅz) *m glazb.* vrsta glazbe u 20. st. koja se razvila iz improviziranog muziciranja američkih crnaca; prevladavaju duhački instrumenti i udaraljke, s mnogo improvizacija i s posebnim shvaćanjem ritma [~-*grupa*; ~ *klub*; ~ *produkcija*; ~-*scena*] △ ~ ***aid*** (*izg.* ~ éid) javni koncert jazz glazbenika čiji je prihod namijenjen u humanitarne svrhe; ~***-band*** (*izg.* ~-bȅnd) orkestar od grupe instrumenata koji osiguravaju ritmičku stalnost (klavir, udaraljke i sl.) i melodijskih instrumenata, osobito trube i saksofoni; ~***-rock*** (*izg.* ~ rȍk) vrsta glazbe koja u sebi spaja utjecaje jazza i rocka, *usp.* fusion

✧ *engl.*

**jazzercize** (*izg.* džȅzersājz) *m glazb.* rekreativna plesna gimnastika uz pratnju jazz-glazbe

✧ *engl.*

**jazzman** (*izg.* džȅzmen) *m*, *v.* džezist
**jȁža**, *v.* jaz
**jȁžorāst** *m bot.*, *v.* ježinac
**jȅ** *reg.* **1.** *čest.* da, jest [A: *Je li tako?* B: *Je.*] **2.** *uzv.* joj, jao [~, *kak lepo popevaju*]
**Jeanne d'Arc** (*izg.* Žân d'Ȁrk) Djevica Orleanska, *v.* djevica △
**jeans** *m*, *v.* džins
**jèb|ati** *dv.* ⟨*prez.* jèbēm, *pril. sad.* jèbūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *vulg.* **1. a.** (koga) spolno općiti; jebiti **b.** (se) biti u seksualnom odnosu s kim **2.** *pren.* **a.** (se, koga) dosađivati, mučiti, gnjaviti, mrcvariti, umarati [*nemoj me ~ati!*] **b.** (koga, što) ne obraćati pozornost, potpuno ignorirati [*ne ~ati ni pet posto*] **c.** ne uvažavati ni najmanje [*~eš to!*]; prezirati // **jêb** *m* ⟨N *mn* jèbovi⟩ *vulg.* jebanje, *usp.* jebati; **jébac** *m* (**jèbica** *ž*) ⟨G -pca, N *mn* -pci, G jêbācā⟩, *v.* jebač; **jèbāč** *m* ⟨G jebáča⟩ **1. a.** onaj koji često jebe **b.** onaj koji dobro jebe **2.** muškarac koji je s nekom ženom u vezi [*ima novog ~a*]; **jebàčica** *ž*, *v.* jebač; **jebàčina** *ž vulg.* spolni odnos; **jèbāčkī** *prid. vulg.* koji se odnosi na jebanje i jebače; **jebáda** *ž vulg.* ono što je zeznuto, zajebano, jebeno (teško stanje, težak posao i sl.); **jèbēć|i** *prid.* koji jebe; **jèben** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *vulg.* **1.** koji je bio u seksualnom odnosu s kim **2.** *pren.* **a.** koji je težak, mučan; zajeban [*~i posao*; *~a zima*] **b.** koji je loše prošao, koji je izvukao deblji kraj [*~a stranka*; *biti/ostati ~ i pošten*]; **jebèno** *pril. vulg.* na jeben način; **jebèžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *vulg.* koji voli ulaziti u seksualne odnose; **jebèžljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ *vulg.* onaj koji je sklon jebanju; **jebèžljivčev** *prid. vulg.* koji pripada jebežljivcu; **jebèžljivo** *pril. vulg.* na seksualno izazovan način; **jebèžljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *vulg.* osobina onoga koji je jebežljiv; **jȅbiga** *uzv. vulg.* vrsta poštapalice u zn. što možeš, dođavola, kvragu i sl. [*ona, ~, i ne sluša*]; **jébiti** (se) *nesvrš.*, *v.* jebati; **jebùcati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *vulg.*, *v.* jebati
✧ *prasl.* *jebati (*rus.* jebát', *polj.* jebać) ← *ie.* *($h_3$)yebh- (*skr.* yabhati, *grč.* oíphein)
**jèbivjetar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *vulg.* površna osoba, šarlatan, nesiguran karakter // **jèbivjetarskī** *prid. vulg.* koji se ponaša, koji živi kao jebivjetar; **jèbivjetarski** *pril. vulg.* kao jebivjetar, na način jebivjetra; **jebivjetrírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jebivjètrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *vulg.*, *v.* jebivjetriti; **jèbivjetriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ živjeti jebivjetarski; jebivjetrirati
✧ *v.* jebati + *v.* vjetar
**jȅcati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ plakati glasno; jeckati // **jȅcāj** *m* isprekidan grčevit plač koji nastaje udisanjem (jednokratno) bez voljne aktivnosti; **jȅcalo** *sr* onaj koji jeca; **jȅcav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sličan jecaju; drhtav, isprekidan; **jȅcavica** *ž* plač jecanjem; **jȅcavo** *pril.* na jecav način; plačno, žalosno, uplakano; **jȅckati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* jecati; **jȅckavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji jeca; **jeckavčev** *prid.* koji pripada jeckavcu; **jȅckavica** *ž*, *v.* jeckavac; **jeckavičin** *prid.* koji pripada jeckavici; **jȅcnuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* -nuo⟩, *v.* jecati
✧ ≃ jeka, jek, *v.*
**jèčam** *m* ⟨G jèčma⟩ *bot.* jednogodišnja žitarica (*Hordeum sativum*) jednostavna klasa s dugim resama (*H. vulgare* upotrebljava se u prehrani, kao krmivo i u pivarstvu); jačmik, osjača, geršl, ozimac // **jàčmen** (**jèčmen**) *m*, *v.* ječmenac; **jačmíčak** *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci⟩, *v.* ječmenac; **ječménac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G jèčmēnācā⟩ *pat.* gnojna upala očnog kapka; kordoleum; čmičak, ječmić, jačmen, ječmen, jačmičak; **jèčmenī** *prid.* **1.** koji se odnosi na ječam [~ *klas*] **2.** koji je od ječma [~ *kruh*]; **ječmènica** *ž* pogača od ječmena brašna; **ječmènīšte** *sr* polje na kojem raste ječam; **ječmènjača** *ž* **1.** *lokal.* kruška koja zrije kad i ječam **2.** *razg.* (+ *potenc.*) kava od ječma, ječmena kava, napitak od ječma, sladna kava; **jèčmīć** *m*, *v.* ječmenac; **jèčmiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ēći, *gl. im.* -ēnje⟩ hraniti ječmom
◈ *pr.* (uglavnom nadimačka prema ječmencu ili nekoj izraslini veličine ječma): **Jačmènica** (Zabok), **Jačménjāk** (Križevci), **Jačmíčević**, **Ječménak**, **Ječmènica** (180, Daruvar, *Z* Slavonija), **Ječmènik**, **Ječmènjāk** (Križevci), **Ječmínek** ◇ *top.*: **Jačmènīšće**
✧ *prasl.* *(j)ęčьmy (*rus.* jačméń', *polj.* jęczmień)
**jéčati**, *v.* jek
**jèčērma** *ž*, *v.* jačerma, đečerma
**jèčmen** *m*, *v.* jačmen
**jèćūn** *m* ⟨G jećúna⟩ *reg.* zbroj, iznos, suma,

svota // **jećúniti** *dv.* ⟨*prez.* jèćūnīm, *pril. pr.* -īvši, *pril. sad.* -nēći, *prid. rad.* jećúnio, *gl. im.* -unjēnje⟩ računati, zbrajati
✧ *tur.* yekûn ← *arap.* yäkūn

**jêd** *m* ⟨N *mn* jèdovi⟩ **1. a.** osjećaj ogorčenosti i pakosti [*govoriti s ~om*; *promatrati s ~om*] **b.** ljutnja, bijes, srdžba **2.** *ekspr.* otrov **3.** *lokal.* žuč // **jèdak** *prid.* ⟨*odr.* jètkī⟩ **1.** koji izaziva osjećaj da grize, štipa, peče **2.** *pren.* koji je zajedljiv; pakostan, zloban; **jêdan** *prid.* ⟨*odr.*: -dnī⟩ koji je pun jeda; jedovan, jedovit, srdit, ljut; **jéditi** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* jéđēnje⟩ ljutiti (se); **jèdito** *pril.* na jedan način; ljutito, srdito; **jèdljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je jedljiv; ljutitost, srditost, jedovitost; **jèdōvan** *prid.* ⟨*odr.*: -vnī⟩, *v.* jêdan; **jedòvit** *prid.* ⟨*odr.*: -ī⟩, *v.* jêdan; **jedòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* jedljivost; **jètko** *pril.* na jedak način; zajedljivo, pakosno; **jètkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je jedak
✧ od istoga korijena kao jad, *v.*

**jèdāćī**, *v.* jesti

**jèd|an** (I) *br.* (glavni) broj koji se obilježava brojkom 1, najmanji cijeli broj; (redni) prvi = 1. // **jèd|an** (II) ⟨N *mn* jèdni/-e ž/-a *sr*, G jèdnīh⟩ brojna riječ za ono što *pl. tantum* znači jedno [*~ne hlače*; *~ne škare*]; **jèd|an** (III) *zam.* u funkciji člana ⟨G jèdnōg(a), D L jèdnōm(e/u), N *mn* jèdni, G jèdnīh, D L jèdnīm(a)⟩ neki, pojedini ob. poznat onome koji govori [*~an čovjek*; *~ni ljudi*]; **jèd|an** (IV) **1.** riječ za pojačavanje [*Magarče ~an!*; *To je čudo ~no!*] **2. a.** koji mnogo ne vrijedi, koji je osrednji, koji nije spomena vrijedan, koji je nevažan [*moći pobijediti ~noga autsajdera*] **b.** koji je poznat po odlikama i uvažen [*~an novinar, a tako piše*]; **jedànak** *pril. arh.*, *v.* jedanput; **jedínac** (**jedínak**) *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G jèdīnācā⟩ jedini sin u roditelja; jedinče; **jedìncat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* koji je jedini; jedinit; **jèdinčād** *ž pl. tantum* oni koji su jedina djeca svojih roditelja; **jedínče** *sr* ⟨G -ta⟩, *v.* jedinac; **jedínčev** *prid.* koji pripada jedincu; **jèdīnī** *prid.* **1.** koji je samo jedan [*~ sam došao*] **2.** sam u svojoj vrsti [*~ sin*]; jediti; **jedìnica** *ž* **1.** jedina kći u roditelja **2. a.** brojka kojom se bilježi prirodni broj jedan **b.** vrijednost prvoga mjesta u decimalnom sustavu ispred decimalne točke **c.** najniža ocjena znanja; nedovoljan **3.** postojan, nedjeljiv ili nepromjenljiv element neke množine, nekog skupa **4.** odvojen dio cjeline, onaj koji ima djelokrug ili specijalnost u djelovanju, poseban zadatak i sl. [*radna ~*; *vojna ~*]; postrojba **5.** *inform. tehn.* uređaj koji ima određenu namjenu [*aritmetičko-logička ~*; *~ za nadzor temperature*] △ ***decimalna*** ~ decimalnim faktorom umanjena ili uvećana jedinica (milimetar, decimetar, kilometar i sl.); ***mjerna*** ~ iznos neke veličine (težine, duljine, vremena itd.) koji se dogovorom uzima kao osnova pri mjerenju te veličine; ***osnovna*** ~ posebno definirana jedinica koja sudjeluje u izvođenju ostalih jedinica u mjernom sustavu; **jedìničin** *prid.* koji pripada jedinici; **jedìničnī** *prid.* koji se odnosi na jedinicu kao mjeru čega, koji čine jedinice; **jedíniti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* jedínēći (se), *gl. im.* jedínjēnje⟩, *v.* sjedinjavati; **jedìnit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jedincat; **jèdīnka** *ž* ⟨D L -nci/-i, G *mn* jèdinākā/-ī⟩ **1.** *biol.* zaseban, izdvojen predstavnik biljne ili životinjske vrste ili populacije **2.** jedan čovjek prema ljudskoj vrsti ili prema ljudskoj skupini; pojedinac **3.** *glazb.* jednocijevna svirala s usnama; svirala, žveglica **4.** *fam.* majčin naziv od mila ženskome djetetu; **jèdīnko** *m*, *v.* jedinka; **jèdīno** (I) *pril.* samo, isključivo; **jèdīno** (II) *vezn.* samo, tek, tek što [*reći ću ti ~ ako obećaš da ćeš šutjeti*; *~ ako padne snijeg, ostat ćemo kod kuće*]; **jèdinōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* osobitost; **jèdītī** *prid. razg.*, *v.* jedini [*jedan ~*]; **jednìna** *ž* ⟨G *mn* jednínā⟩ *gram.* gramatička kategorija broja koja označuje jediničnost čega ili ukupnost od više neindividualiziranih jedinica ili jedinki (tele *jd* prema telad *zb.* sklanja se kao jednina); singular, *opr.* množina; **jèdninskī** *prid.* koji se odnosni na jedninu [*~ nastavci*]; **jèdno** *pril. razg.* uz količinu u zn. oko, otprilike [*~ dvadeset godina*; *~ pet puta*]; **jèdnōć** (**jèdnōč**) *pril. arh.*, *v.* jednom; **jednòća** *ž fil.* transcendentalno svojstvo bića koje izriče da je biće nepodijeljeno u sebi i odijeljeno od svega ostaloga, *opr.* mnoštvenost; **jèdnōm** *pril.* **1.** jedanput, jednokratno (za ono što se dogodilo bez ponavljanja, onoliko puta koliko se označuje brojem jedan) [*vidjeli smo se samo ~*]; jedared **2. a.** u nekom daljem vremenu u prošlosti; jednoć, jednoč, nekoć, nekoć davno, davno **b.** u nekom daljem vremenu u budućnosti [*navrati ~*]
♦ *pr.* (nadimačka): **Jedínak** (Našice), **Jednòbrković** (Slavonski Brod)

✧ *prasl.* *(j)edinъ (*stsl.* jedinъ, jedьnъ, *rus.* odín, *polj.* jeden) ← *ed- + *ie.* *oyno-: jedan (*lat.* unus, *got.* ainis)

**jedànaēst** *br.* (glavni) broj koji se obilježava brojkom 11; (redni) jedanaesti = 11. // **jedanaestérac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G jedanaèstērācā⟩ **1.** *knjiž.* stih od jedanaest slogova **2.** *sport* kazneni udarac u nogometu koji se izvodi s udaljenosti od jedanaest metara od gola; penal; **jedanaestèrāčkī** *prid.* koji se odnosi na jedanaesterac [~ *stih*]; **jedanaestèri** (**jedánaesteri**, **jedanaestòri**) *prid. br.* (**jedanaestère** *ž*, **jedanastèra** *sr*) (u zn. jedanaest) kojih parova ili skupova ima ukupno jedanaest; **jedànaēstero** (**jedànaēstoro**) *sr zb. br.* **1.** jedno i još desetero živo srednjega roda (dijete ili mlado životinje) **2.** jedanaest osoba koje nisu istoga gramatičkog roda i spola (muškarac, žena, dijete) [*nas (vas, njih, ono)* ~]; **jedanaèstina** *ž* jedanaesti dio jednog cijelog; **jedanaestòrica** *ž* jedanaest muških osoba

**jedànaēstoro** *sr zb. br.*, *v.* jedanaestero

**jedànpūt** *pril.* samo u jednoj prilici; jednom, jednokratno, jedanak

✧ *v.* jedan + *v.* put

**jedaónica**, *v.* jesti

**jȅdar** *prid.* ⟨*odr.* jȅdrī, *komp.* jèdrijī⟩ koji je čvrst, krupan, razvijen; krepak // **jèdrac** *m* ⟨G jedràca⟩ *bot.* čvrsto tkivo drveta, ono što se nalazi između kore i srčike; **jedrȉna** *ž* krepkost, čvrstoća, poletnost (o osobama, pojmovima, načinu izražavanja i stilu); jedrost; **jédriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ postajati jedar; **jédrōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jedro, *usp.* jedrina

✧ *prasl.* i *stsl.* jędrъ (*rus.* jádryj: brz) ? ≃ *grč.* hadrós: pun, zreo

**jedárca** *sr mn* ⟨G jèdārācā⟩ *zool.* porodica danjih leptira (*Papilionidae*) (npr. lastin rep, prugasto jedarce)

✧ *v.* jedro

**jedàred** *pril. arh.*, *v.* jednom

✧ *v.* jedan + *v.* red

**jèdek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg.* **1. a.** povodac, ular; jedekteš **b.** *meton.* rezervni konj koji se vodi na povocu **2.** uže, konopac **a.** konopac kojim se jedan za drugoga vežu konji na livadi kako ne bi pobjegli **b.** nadmetanje u potezanju konopca **3. a.** rezervni dio kakve opreme, dio pribora **b.** *rij.* sam pribor [~ *za jelo*] // **jèdekteš** *m reg.*, *v.* jedek (**1a**) [*voditi na ~u/za ~*]

✧ *tur.* yedek, yedekda

**jȅdēnje**, *v.* jesti

**jèdić** (**jàdič**) *m bot.* otrovna biljka (*Aconitum napellus*) iz porodice žabljaka (Ranunculaceae); klobučić (**2**), vučji čemer

✧ ≃′*prasl.* *jadъ: otrov, *v.* jad

**JEDINO-** kao prvi dio riječi znači jedini, bez ikoga; sam [*jedinorođen*]

✧ *v.* jedan, jedini

**jedínstv|o** *sr* ⟨G *mn* jèdīnstāva/-ā⟩ **1.** stanje onoga što čini jedno, što je zajedno, što je sjedinjeno; jedinstvenost **2.** stvar ili osoba kao cjelina [*ličnost promatrana u svom psihičkom i fizičkom ~u*] △ **~o crkve** *teol.* jedno od četiri konstitutivna obilježja Kristove crkve (uz svetost, katolicitet i apostolstvo); ona mora zadržati sklad i jedinstvo među svojim članovima; ***~o mjesta, vremena i radnje*** *pov. kazal.* prema Aristotelu, jedno od osnovnih načela u dramaturgiji // **jedȉnstven** *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ **1.** koji je svuda jednak, zajednički svima [*~e cijene*], *opr.* raznolik, neujednačen **2.** koji očituje jedinstvo, ujedinjen [~ *nastup*], *opr.* razjedinjen, *v.* razjediniti **3.** koji se znatno ističe u vrsti [*ovo je ~a prilika*]; izuzetan, izniman, izvanredan, *opr.* običan, banalan; **jedȉnstveno** *pril.* na jedinstven način; zajedno; **jedȉnstvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* jedinstvo

✧ *v.* jedan

**jéditi**, *v.* jed

**jȅdnāk** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je po svemu isti; identičan [*ovi televizori su ~i*] **2.** koji je po svemu ravan, koji se može mjeriti [*biti ~e snage*] **3.** koji po svemu odgovara (o boji, stilu, kroju i sl.), *opr.* drugačiji, različit, nejednak // **jednáčēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* jednačiti **2.** proces izjednačivanja [~ *suglasnika po zvučnosti*: vrabac → vrabca → vrapca]; asimilacija; **jednàčina** *ž mat.* (*srp.*) jednadžba, *v.*; **jednàčitelj** *m* onaj koji jednači; **jednáčiti** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* jèdnāčīm, *pril. sad.* jednáčēći, *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** činiti da bude što čemu jednako **2.** (+ *srp.*) uspoređivati, komparirati; **jednàdžb|a** *ž* ⟨G *mn* -džābā/-ī⟩ **1.** *mat.* jedan od osnovnih tipova matematičkih problema, postavljen tako da za jednu ili više varijabli (*nepoznanica*) treba odrediti vrijednosti (*rješenja*) za koje će dvije zadane funkcije (*lijeva* i *desna stra-*

*na* jednadžbe) poprimiti jednaku vrijednost [*algebarska ~a*; *transcendentna ~a*; *~a prvog/drugog stupnja*; *diferencijalna ~a*; *linearna ~a*] **2.** *pren. razg.* teško rješiv zadatak, problem i sl. △ ***sustav ~i*** *mat.* više zadanih jednadžbi za koje se traže zajednička rješenja; **jednàdžbenī** *prid.* koji pripada jednadžbi; **jȅdnāko** *pril.* isto; **jednákōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** potpuna podudarnost po svakoj mjeri (količini, težini, svojstvima itd.) **2.** postojanje jednakih uvjeta za sve, ravnopravnost u političkom i socijalnom smislu; jednaštvo **3.** *mat.* jedna od osnovnih matematičkih relacija, prihvaća se intuitivno za elemente nekog skupa, a posebno se definira: jednakost skupova, jednakost funkcija itd. △ ***znak ~i*** (=) *mat.* znak kojim se zapisuje relacija jednakosti; **jednáštvo** *sr*, *v.* jednakost

◆ *pr.* (nadimačka, možda kao oznaka za blizance): **Jednáčak** (Sisak), **Jȅdnak** (Glina), **Jednáković** (Pakrac, Zadar)

✧ *prasl.* *edьnъkъ, *v.* jèdan (I)

**JEDNAKO-** kao prvi dio riječi znači jednak po nečemu [*jednakosložan* jednak po broju slogova s drugim oblikom riječi]

✧ *v.* jednak

**jȅdnakokračan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima jednake krakove △ ~ ***trapez*** *mat.* trapez kojem su neparalelne stranice (krakovi) jednake duljine; ~ ***trokut*** *mat.* trokut kojem su dvije stranice jednake duljine, te stranice nazivaju se krakovi, a treća stranica naziva se baza; kutovi uz bazu su jednaki

✧ JEDNAKO- + *v.* krak

**jednakokrílci** *m mn* ⟨G -lācā⟩ *zool.* podred štetnih kukaca (*Sternorrhyncha*); homopteri

✧ JEDNAKO- + *v.* krilo

**jȅdnakomjēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je odmjeren jednako // **jȅdnakomjērno** *pril.* mjereći jednako, jednakom mjerom; ravnomjerno, uravnoteženo; **jednakomjérnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednakomjerno

✧ JEDNAKO- + *v.* mjera

**jednakonóšci** *m mn* ⟨G *mn* jednakònōžācā⟩ *zool.* skupina viših rakova (*Isopoda*)

✧ JEDNAKO- + *v.* noga

**jȅdnakoprāvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *rij.* koji ima jednaka prava; ravnopravan // **jednakoprávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednakopravno; ravnopravnost

✧ JEDNAKO- + *v.* prav, pravo

**jednakostràničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima jednake stranice; istostraničan, *usp.* stožac, trokut, valjak △ ~ ***stožac*** *mat.* uspravan stožac kojem je duljina izvodnice jednaka dijametru baze; ~ ***trokut*** trokut kojem su sve tri stranice jednake duljine, odakle slijedi da su i svi kutovi jednaki

✧ JEDNAKO- + *v.* strana, stranica

**jednakòvremen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *konstr. knjiš.* koji se događa u isto vrijeme; istovremen, istodoban

✧ JEDNAKO- + *v.* vrijeme, vremen

**jednakovrijédan** ⟨*odr.* -dnī⟩ *prid.* koji je iste vrijednosti

✧ JEDNAKO- + *v.* vrijediti, vrijedan

**jednìna**, *v.* jèdan (I)

**JEDNO-** kao prvi dio riječi znači nesložen, jednodijelan ili koji što dijeli s čim drugim

✧ *v.* jedan

**jȅdnobōjan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji je u jednoj boji, jedne boje

✧ JEDNO- + *v.* boja

**jednòbožac** *m* ⟨G -óšca, N *mn* -óšci⟩ pripadnik jednoboštva // **jednobòščev** *prid.* koji pripada jednobošcu; **jednòboštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ vjerovanje koje priznaje samo jednoga boga, *usp.* monoteizam; **jednobòžačkī** *prid.* koji se odnosi na jednobošce; **jednobòžački** *pril.* kao jednobožac, na način jednobožaca

✧ JEDNO- + *v.* bog

**jednòbrod|an** *prid.*, ob. u: △ ~***na crkva*** *arhit.* crkva sasvim jednostavne konstrukcije sa samo jednom glavnom prostorijom (lađom) i jednim oltarom

✧ JEDNO- + *v.* brod

**jednòcijēvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima samo jednu cijev // **jednòcijēvka** *ž vojn. zast.* puška s jednom cijevi, *opr.* dvocijevka

✧ JEDNO- + *v.* cijev

**jednòčīnka** *ž* ⟨G *mn* -nākā/-ī⟩ *kazal.* dramsko djelo koje ima samo jedan čin

✧ JEDNO- + *v.* čin

**jednòčlan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima samo jedan član **2.** *lingv.* koji se sastoji od samo jedne osnove, s afiksima ili bez njih

✧ JEDNO- + *v.* član

**jȅdnodijēlan** (**jednòdijēlan**) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je u jednom dijelu

✧ JEDNO- + *v.* dio

**jȅdnodimenzionālan** *prid.* ⟨*odr.* -lni⟩ koji ima samo jednu dimenziju, *usp.* dvo-, trodimenzionalan // **jednodimenzionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednodimenzionalno

✧ JEDNO- + *v.* dimenzija

**jednòdnēv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je predviđen da traje ili koji traje jedan dan (za razliku od dvodnevni itd. ili višednevni) **2.** kojemu je jedan dan [*~ni pilići*]
✧ JEDNO- + *v.* dan[1]

**jednòdob|an** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ **1.** kojemu je ista dob kao drugome **2.** koji živi u isto doba kao i drugi, *usp.* suvremen **3.** *glazb.* koji ima jednu dobu [*~na mjera*]
✧ JEDNO- + *v.* dob(a)

**jednòdomnī** *prid.* **1.** koji se sastoji od jednog doma, jednog zakonodavnog doma [*~ parlament*] **2.** *bot.* koji na istoj stabljici ima muške i ženske cvjetove (*Plantae monoiceae*) (npr. kukuruz) // **jednòdomnōst** *ž* ⟨G jȅdnodomnosti, I jȅdnodomnosti/jȅdnodomnošću⟩ svojstvo onoga što je jednodomno
✧ JEDNO- + *v.* dom[1]

**jednòdušan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji je prožet istim mislima i osjećajima, koji je izražen u istim sudovima i stavovima; jednoglasan, složan, nepodijeljen (doslovno: jednom dušom) // **jednòdušno** *pril.* na jednodušan način; složno, jedinstveno; **jȅdnodušnōst** (**jednòdušnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je jednodušno
✧ JEDNO- + *v.* duša

**jȅdnofāz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima jednu fazu [*~na struja*; *~na raketa*]
✧ JEDNO- + -FAZAN

**jednòglasan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji je donesen sa svim glasovima (bez protivnih ili suzdržanih glasova) **2.** koji se pjeva glasom jedne, iste visine // **jednòglāsje** *ž* **1.** *v.* jednoglasnost **2.** *lingv.* podudaranje leksema po izgovoru, ali ne po značenju i pisanju; homofonija; **jednòglasno** *pril.* **1.** glasovima svih, bez iznimke [*~ izabran*] **2.** jednim glasom, u jedan glas (o pjevanju), *usp.* jednoglasan (**2**); **jednòglasnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je jednoglasno; jednoglasje
✧ JEDNO- + *v.* glas

**jednògodac** *m* ⟨G jednogóca, N *mn* jednogóci⟩ **1.** *v.* vršnjak **2.** koji ima jednu godinu (o kategoriji trkaćih konja, jednogodo grlo); jednogoče // **jednògočād** *ž zb.*, *v.* jednogoče; **jednògoče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* jednògočād⟩, *v.* jednogodac; **jednògočev** *prid.* koji pripada jednogocu; **jednògočić** *m dem.* od jednogodac; **jednogòdišnjāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ kojemu je jedna godina (o djeci); **jednogòdišnj|ī** *prid.* **1.** koji ima jednu godinu [*~i dječak*] **2.** koji traje jednu godinu [*~i plan*; *~a biljka* koja živi samo jedno razdoblje vegetacije]
✧ JEDNO- + *v.* god, godina

**jednògrb** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima jednu grbu [*~a deva*]
✧ JEDNO- + *v.* grba[1]

**jednòimenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *lingv.* odnos između označenika (pojma) i označitelja (oznake) u kojem označenik ima samo jednog označitelja; mononimija, *usp.* jednoznačnost, monosemija
✧ JEDNO- + *v.* ime

**jednoȉposob|an** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji ima jednu i po sobu [*~ni stan*]
✧ JEDNO- + *v.* i + *v.* po[2] + *v.* soba

**jednojàjčanī** *prid.* koji potječe iz jednog (istog) jajeta [*~ blizanci*]
✧ JEDNO- + *v.* jaje

**jednojèzičnī** *prid.* **1.** istojezični (ob. o narodima koji imaju isti jezik, koji govore jednim jezikom) **2.** koji je sastavljen ili napisan na jednom jeziku (o tekstovima, rječnicima itd.) za razliku od dvojezični ili višejezični // **jednojèzičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je jednojezičan, svojstvo onoga što je jednojezično
✧ JEDNO- + *v.* jezik, jezičina

**jednòjnica** *ž glazb.* pastirske diple s jednim piskom; upotrebljavaju se u ramskom kraju u Prozoru i okolici; diple jedinke
✧ *v.* jedan

**jȅdnokatan** (**jednòkatan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima jedan kat // **jednòkatnica** *ž* kuća na jedan kat
✧ JEDNO- + *v.* kat[1]

**jȅdnoklek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩, ob. u: △ ***kanu*** ~ *sport* natjecateljska disciplina koja se sastoji u tome da se kanuom upravlja klečeći na jednom koljenu (za razliku od dvokleka kojim upravljaju dva veslača)
✧ JEDNO- + *v.* klicati, klečati

**jȅdnoklīčnī** *prid. bot.* koji tjera samo jednu klicu; monogermni
✧ JEDNO- + *v.* klica

**jȅdnoklik** *m inform.* jedan pritisak na tipku miša, jedan »klik«, *opr.* dvoklik
✧ JEDNO- + *engl.* click: klik, lagani, oštar zvuk

**jednokotiledóna** *ž bot.*, *v.* jednosupnica

**jednòkrat|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji se obavlja, javlja itd. samo jedanput [*maramica od papi-*

*ra za ~nu upotrebu*], *opr.* višekratan **2.** *pren. pejor.* takav da samo jednom posluži svrsi, koji će biti upotrijebljen, odbačen [*političar za ~nu upotrebu*] // **jednòkratno** *pril.* samo jedan put [*raditi ~*]; **jȅdnokratnōst** (**jednòkratnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednokratno

✧ JEDNO- + *prasl.* *kortъ: put (*slov.* krat, *češ.* krát), *lit.* kartas

**jednokrèvet|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima jedan krevet [*~na soba*]

✧ JEDNO- + *v.* krevet

**jȅdnokrīln|ī** *prid.* **1.** koji ima jedan par krila [*~i avion*] **2.** koji ima samo jedno krilo [*~a vrata*] // **jednòkrilac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci⟩ onaj koji ima sa svake strane po jedno krilo; monoplan, *usp.* dvokrilac; **jednokrílčev** *prid.* koji pripada jednokrilcu

✧ JEDNO- + *v.* krilo

**jednòkrvan** (s kim) *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je od jedne, iste krvi // **jednokŕvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je jednokrvan

✧ JEDNO- + *v.* krv

**jednòlik** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* *rij.* koji je istoga lika kao tko drugi // **jednòličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se ne mijenja po obliku i karakteru; dosadan zbog monotonije [*~ način govora*] **2.** koji se ne mijenja u visini ili snazi (o onome što primaju osjetila vida i sluha) [*~ krajolik*]; **jednòlično** *pril.* na jednoličan način; jednoliko, dosadno; **jednòličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednolično; **jednòliko** *pril.* na jednolik način **a.** monotono **b.** ujednačeno; **jednòlikōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednoliko

✧ JEDNO- + *v.* lice

**jednolȉnījskī** *prid.* koji je usmjeren samo jednom linijom, bez skretanja, uskogrudan (o uvjerenjima, svjetonazorima, umjetničkom djelovanju itd.); pravolinijski

✧ JEDNO- + *v.* linija, linijski

**jȅdnolīsti** *m mn bot.* biljna porodica (*Ophioglossaceae*) iz razreda paprati, obuhvaća tri roda od kojih su mjesečinac (*Betrychium*) i jednolist (*Ophioglossum*) rasprostranjeni i u nas

✧ JEDNO- + *v.* list[1]

**jȅdnoljetnī** (**jednòljetnī**) *prid.* **1.** koji je s kim istih godina **2.** kojemu je jedno ljeto // **jȅdnoljetka** (**jednòljetka**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ životinja od jedne godine; **jȅdnoljetnica** (**jednòljetnica**) *ž bot.* biljka koja živi samo godinu dana

✧ JEDNO- + *v.* ljeto, ljetni

**jednòmislēćī** (**jednomȉslēćī**) *prid.* koji misli isto što i drugi ili svi drugi, koji misli jednako prema drugome, koji se s drugima nalazi u jednom načinu mišljenja; istomisleći // **jednòmišljenīk** (**jednomȉšljenīk**) *m* ⟨V -īče, N *mn* īci⟩, *v.* istomišljenik; **jednòmišljenica** *ž*, *v.* jednomišljenik

✧ JEDNO- + *v.* misliti

**jȅdnomjēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je pravilan, koji je ujednačen; ravnomjeran, jednoličan // **jȅdnomjēr** *m term. knjiž.* stih koji se sastoji od jedne stope; **jȅdnomjērno** *pril.* ravnomjerno, ujednačeno, svuda ili svima jednako; pravilno; **jednomjérnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednomjerno

✧ JEDNO- + *v.* mjera

**jednòmjesečnī** (**jednomjȅsečnī**) *prid.* **1.** koji se odnosi na jedan mjesec [*~ obračun*] **2.** kojemu je jedan mjesec, koji ima mjesec dana **3.** koji traje jedan mjesec

✧ JEDNO- + *v.* mjesec

**jednomòtoran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima samo jedan motor // **jednomotórac** *m* ⟨G -ōrca, N *mn* -ōrci, G jednomòtōrācā⟩ *tehn. razg.* onaj koji ima pogon od jednog motora

✧ JEDNO- + *v.* motor

**jednomúštvo** *sr* ⟨G *mn* jednòmūštāvā/-ā⟩ bračni odnos u kojem jedna žena ima jednog muža; monoandrija, *opr.* višemuštvo

✧ JEDNO- + *v.* muž

**jednonàcionālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ u kojem postoji samo jedna nacija [*~ sastav komisije*]

✧ JEDNO- + *v.* nacija

**jednoòblīčan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima samo jedan oblik, monomorfan

✧ JEDNO- + *v.* oblik

**jednoòbrazan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *srp.* **1.** *v.* ujednačen **2.** jednak, isti; sukladan // **jednoòbraznost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednoobrazno; jednako, jednoliko, podudarno

✧ JEDNO- + *v.* obraz

**jednòok** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima samo jedno oko [*~i div* kiklop] **2.** *ekspr.* *pejor.* (ili nepristojno) koji je slijep na jedno oko

✧ JEDNO- + *v.* oko[1]

**jednoòtvori** *m mn zool.* red najprimitivnijih živućih sisavaca (*Monotremata*, *Prototheria*)

(Australija, Tasmanija, Nova Gvineja), razmnožavaju se jajima; kljunaši
✧ JEDNO- + *v.* otvoriti, otvor

**jednopàrtījskī** *prid.* koji se sastoji samo od jedne stranke △ ~ ***sistem***, ~ ***sustav*** *pol.* uređenje države u kojem postoji samo jedna partija koja i drži vlast (najčešće u značenju komunističke vlasti)
✧ JEDNO- + *v.* partija

**jednopòstot|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je zastupljen s jednim postotkom [*~na otopina*]
✧ JEDNO- + *v.* posto, postotan

**jednoprédmet|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji sadrži samo jedan predmet [*~ni studij*] // **jednopredmètāš** *m* ⟨G jednopredmetáša⟩ *razg.* onaj koji studira jednopredmetni studij; **jednoprédmetnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednopredmetno
✧ JEDNO- + *v.* predmet

**jȅdnopreg** (**jednòpreg**) *m* ⟨N *mn* -ezi/ jednòprezi⟩ zaprežna kola u koja se upreže samo jedan konj // **jȅdnoprēžan** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji pripada jednopregu
✧ JEDNO- + *v.* upregnuti

**jednorázredan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se sastoji od samo jednog razreda, *opr.* višerazredni (2)
✧ JEDNO- + -RAZREDAN

**jȅdnored|an** (**jednòredan**) *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji ima samo jedan red (čega) [*~no odijelo* odijelo koje ima jedan red dugmadi]
✧ JEDNO- + *v.* red

**jȅdnorog**[1] *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ **1.** *mit.* kozorog s jednim dugačkim rogom na čelu; u srednjovjekovnoj mitologiji i ikonologiji simbol Sotone koji mami djevice i udane žene na grijeh; u manirizmu (16. st.), tipično erotični deformirani mit, kao višeznačna magično-erotična alegorija muškog principa (indirektni kult falosa, ali i nedostatna muškost), metafora za sodomiju (Leonardo); jednorožac **2.** (Jednorog) *astron.* zviježđe uz nebeski ekvator // **jednòrog** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, ob. u: [~ *ovan*]; **jednòrožac** *m* ⟨G -ošca, N *mn* -ošci⟩, *v.* jednorog[1]
✧ JEDNO- + *v.* rog

**jȅdnorog**[2] *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *zool.* morska životinja s kljovom (*Monodon monoceros*); jednorogi kljovan, narval
✧ *v.* jednorog[1]

**jȅdnoruk** (**jednòruk**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima samo jednu ruku // **jȅdnoručn|ī** (**jednòrūčnī**) *prid.* svojstvo predmeta koji se upotrebljava jednom rukom [*~a pila*]
✧ JEDNO- + *v.* ruka

**jȅdnosāt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji traje jedan sat [*~na emisija*; *~ni prekid*] **2.** koji je star jedan sat [*~ni pilići*]
✧ JEDNO- + *v.* sat[1]

**jednòselac** *m* ⟨G jednosélca, N *mn* jednosélci⟩ *pov.* plemić s jednim selištem, vlasnik zemlje koji je sam sa svojom obitelji obrađuje; šljivar
✧ JEDNO- + *v.* selo

**jȅdnosjed** (**jednòsjed**) *m* koji je za jednu osobu, koji ima jedno sjedalo [*kajak* ~]
✧ JEDNO- + *v.* sjesti

**jȅdnosjeklī** (**jednòsjeklī**) *prid.* koji siječe samo jednom stranom [~ *mač*]
✧ JEDNO- + *v.* sjeći

**jȅdnoslojan** (**jednòslojan**) *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji se sastoji od jednog sloja (čega) // **jȅdnoslojnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednoslojno
✧ JEDNO- + *v.* sloj

**jȅdnoslož|an** (**jednòsložan**) *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ *lingv.* oznaka za riječ koja se sastoji samo od jednog sloga [*~na imenica*; *~ni glagol*; *~ni veznik*] △ *~**ni akt*** *pravn.* međunarodnopravni ili diplomatski akt nastaje demaršom jedne strane ili jednostranim očitovanjem volje međunarodno-pravnog subjekta, što proizvodi pravne ili političke posljedice // **jȅdnosložnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednosložno
✧ JEDNO- + *v.* slog

**jȅdnosmjēr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je uređen za jedan smjer, koji se odvija u jednom smjeru [*~na ulica*]
✧ JEDNO- + *v.* smjer

**jednòsoban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji ima jednu sobu, koji se sastoji od jedne sobe (o stanu)
✧ JEDNO- + *v.* soba

**jednòspōlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima samo prašnike ili samo tučkove (o biljci) // **jednòspōlnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednospolno
✧ JEDNO- + *v.* spol

**jednostàničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se kao živo biće sastoji od jedne stanice, koje čini jedna stanica; plazmodijalan
✧ JEDNO- + *v.* stanica

**jȅdnostāv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se sastoji

od jednog dijela, koji je prvi oblik čega složenog; prost *reg.*, *opr.* složen, kompliciran **2.** koji se lako može shvatiti, izvršiti, riješiti itd. (lako rješiv; shvatljiv), *opr.* téžak, složen, kompliciran **3.** koji nije kićen, ukrašen [*~na haljina*] **4.** koji se ne izdvaja od drugih; neusiljen, neizvještačen, prirodan, *opr.* neprirodan, usiljen, ceremonijalan (o osobama) △ ***~an čovjek*** *razg.* osoba bez prevelikih zahtjeva, koja se ne pravi važna i ne želi sebe stavljati u prvi plan **// jȅdnostāvno** *pril.* **1.** bez radnji, pojmova itd. koji otežavaju što, na način koji nije složen [*provesti zamisao ~*], *opr.* gubeći se u sporednostima ili suvišnim pojedinostima u fazama rada i sl., komplicirajući, složeno **2.** bez velikih zahtjeva [*živjeti ~*, *opr.* na velikoj nozi, mnogo trošeći, odajući se luksuzu, gospodski, s velikim zahtjevima] **3.** (u raznim kontekstima) bez određene namjere, bez posebnog cilja [A: *Ima li on kakvu dužnost u šahovskom klubu kad tamo stalno ide?* B: *Nema nikakvu, ~ ide*]; onako, tek tako **4.** doslovno rečeno, upravo, u punom smislu riječi [*on je ~ lagao* = on je jednostavno rečeno lagao]; **jednostávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je jednostavan ili svojstvo onoga što je jednostavno **2.** *log.* svojstvo nesastavljenoga koje se ne da rastaviti ili raščlaniti na dijelove

✧ *v.* jedan + *v.* stav, staviti

**jednòstran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1. a.** koji se odnosi samo na jednu stranu, zahvaća samo jednu stranu **b.** koji dolazi samo s jedne strane **2.** *pren.* koji se odnosi samo na jedno na štetu drugoga; pristran **// jednòstrano** *pril.*, *opr.* svestrano; **jednòstranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je jednostran ili svojstvo onoga što je jednostrano

✧ JEDNO- + *v.* strana

**jednostrànačkī** *prid.* koji se sastoji od jedne stranke [*~ sistem*; *~ sustav*], *usp.* jednopartijski **// jednostrànāčje** *sr pol.* politički i društveni sustav u kojem postoji jedna stranka, ona obnaša vlast i nesmjenjiva je, *opr.* višestranačje

✧ JEDNO- + *v.* stranka

**jednòstruk** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je od samo jednog struka (biljka, konac) **2.** koji nije presavijen i nije dvostruk, udvostručen, trostruk, utrostručen itd. **// jednòstručiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čujūći, *gl. im.* -čēnje⟩ činiti što jednostrukim (**2**); **jednòstrukōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednostruko

✧ JEDNO- + -STRUK

**jednostùpačnī** (**jednostùpčanī**) *prid.* koji se sastoji od jednog stupca [*~ prijelom tiska*]

✧ JEDNO- + *v.* stup, stupačni

**jednòsupnica** (**jȅdnosupnica**) *ž bot.* biljka koja ima samo jednu supku (*Monocotyledones*); jednokotiledona, monokotiledona

✧ JEDNO- + *v.* supka

**jednosvèščan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u jednom svesku (za razliku od dvosveščanih, trosveščanih itd.); jednotoman [*~i rječnik*]

✧ JEDNO- + *v.* svezati, svezak

**jednotàrīfn|ī** *prid.* koji je namijenjen za jednu tarifu, za primjenu po jednoj tarifi [*~o brojilo*]

✧ JEDNO- + *v.* tarifa, tarifni

**jednòtjednī** *prid.* koji traje jedan tjedan

✧ JEDNO- + *v.* tjedan, tjedni

**jednòtōnskī** *prid.* koji je težak jednu tonu ili ima kapacitet nosivosti jednu tonu [*~ kamion*]

✧ JEDNO- + *v.* tona

**jednòtrač|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se sastoji od jednog traka, jedne trake ili jedne tračnice △ ***~na željeznica (~ni vlak)*** vlak ili konstrukcija pruge s jednom tračnicom, na jednoj tračnici, *opr.* dvotračan

✧ JEDNO- + *v.* trak, traka

**jȅdnotrūpnī** *prid.* koji se sastoji od jednog trupa **// jednotrúpac** *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci, G jednòtrūpācā⟩ *pom.* brod koji ima jedan trup, *opr.* dvotrupac

✧ JEDNO- + *v.* trup

**jednòūman** *prid.* ⟨*odr.* -ūmnī⟩ koji jednostrano razmišlja; jednostran **// jednòūmlje** *sr* jednostran način mišljenja koji ne dopušta protok ideja, postojanje različitih mišljenja ili njihovo odmjeravanje u javnom životu

✧ JEDNO- + *v.* um, uman

**jednovàlentan** (**jednovalèntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *kem.* koji ima jednu valenciju; jednovaljan; jednovrijedan **// jednovalèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednovalentno

✧ JEDNO- + *v.* valencija, valentan

**jednovàljān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jednovalentan, jednovrijedan **// jednovàljanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednovaljano

✧ JEDNO- + *v.* valjati, valjan

**jednovèčernjī** *prid.* koji traje jednu večer [*~ angažman*]

✧ JEDNO- + *v.* večer, večernji

**jednòvjerac** *m* ⟨G -ērca, N *mn* -rci⟩ čovjek iste vjere kao i drugi; jednovjernik, *usp.* inovjerac // **jednòvjernica** *ž*, *v.* jednovjerac; **jednovjérčev** *prid.* koji pripada jednovjercu; **jednovjérničin** *prid.* koji pripada jednovjernici; **jednòvjernīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* jednovjerac; **jednovjérstvo** *sr* ⟨G *mn* jednòvjērstāvā⟩ pripadnost istoj vjeri
✧ JEDNO- + *v.* vjera

**jȅdnovlašće** *sr knjiš.* autokratską vladavina, diktatura (vladavina jednog čovjeka)
✧ JEDNO- + *v.* vlast

**jednòvremen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ istodoban, istovremen // **jednòvremenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednovremeno; istodobnost
✧ JEDNO- + *v.* vrijeme, vremen

**jȅdnovrijēdan** *prid.* ⟨*odr.* -ni⟩, *v.* jednovalentan, jednovaljan
✧ JEDNO- + *v.* vrijediti, vrijedan

**jednòvrstan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji je jedne vrste ob. iste kao i drugi **2.** *v.* homogen // **jednòvrsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jednovrsno
✧ JEDNO- + *v.* vrsta

**jednòznačan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji znači jedno, koji ima jedno značenje, nedvosmislen (za razliku od dvoznačan, troznačan itd., višeznačan) // **jednòznačno** *pril.* nedvosmisleno; **jednòznačnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** *mat.* karakterizacija nekog matematičkog objekta time što postoji samo jedan s takvim svojstvima, npr. jednoznačno rješenje jednadžbe **2.** *lingv.* odnos između označitelja (oznake) i označenika (pojma) u kojem označenik ima samo jednog označitelja; monosemija, *usp.* jednoimenost, mononimija, *opr.* višeznačnost, polisemija
✧ JEDNO- + *v.* znak

**jednoznàmenkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, ob. u: △ ~ ***broj*** broj koji se sastoji od jedne znamenke
✧ JEDNO- + *v.* znamen, znamenka

**jednòzr̄nka** *ž* ⟨G *mn* -nākā/-ī⟩, *v.* šuljak (**4a**)
✧ JEDNO- + *v.* zrno

**jednožénstvo** *sr* ⟨G *mn* jednòžēnstāvā/-ā⟩ brak jednog muškarca s jednom ženom; monogamija // **jednožénac** *m* ⟨G -nca, V jèdnožēnče, N *mn* -nci, G jèdnožēnācā⟩ onaj koji ima samo jednu ženu, koji je monogaman; **jednožénčev** *prid.* koji pripada jednožencu
✧ JEDNO- + *v.* žena

**jȅdnožičan (jednòžičan)** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je uveden samo u jednu žicu (ob. u tkanju)
✧ JEDNO- + *v.* žica

**jȅdnožīl|an (jednòžīlan)** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima samo jednu žilu [*~ni kabel*]
✧ JEDNO- + *v.* žila

**jêdnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *anat.* dio probavnog kanala iza ždrijela, odvodi hranu u želudac; ezofagus // **jêdnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na jednjak
✧ *jědьnjakъ ≃ jesti, *v.*

**jèdōvan**, *v.* jed

**jedrènīk** *m* ⟨G jedreníka, N *mn* -íci⟩ *fon.* stražnjonepčani suglasnik koji se artikulira u zoni mekog nepca (k, g, h); velar, stražnjonepčanik, mekonepčanik
✧ *v.* jedro

**jèdrilac**[1] *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ *zool.* dvoškržni glavonožac (*Argonauta argo*) iz porodice jedrilaca (*Argonautidae*), živi u tropskim i suptropskim morima; u Jadranu živi nekoliko vrsta; ligoč
✧ *v.* jedro

**jèdrilica**, *v.* jedro

**jedrìna**, *v.* jedar

**jȅdr|o** *sr* ⟨G *mn* jedárā⟩ *pom.* platno razapeto na brodskom jarbolu, naprava koja koristeći energiju vjetra pokreće brod [*vršno ~o*; *križno ~o*; *sošno ~o*]; jadro // **jȁdrovina** *ž* **1.** teško pamučno platno koje se koristi za šatore, presvlake, jedra, cerade itd.; jedrovina, jedrenina **2.** *arh.*, *v.* jedro; **jedárce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *hip.* i *dem.* od jedro; **jèdrār** *m* ⟨G jedrára⟩ onaj koji kroji jedra; **jedrárev (jedrárov)** *prid.* koji pripada jedraru; **jèdrarskī** *prid.* koji se odnosi na jedreninu i jedrare; **jèdrāš** ⟨G jedráša⟩ *m*, *v.* jedrilac[2]; **jedràšce** *sr dem.* od jedro; **jedrášev** *prid.* koji pripada jedrašu; **jedràšica** *ž*, *v.* jedraš; **jedràšičin** *prid.* koji pripada jedrašici; **jèdrāškī** *prid.* koji se odnosi na jedraše; **jèdrāški** *pril.* kao jedraši, na način jedraša; **jedrénac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩ jednostruka uzica, usukana od 3 lanene niti, upotrebljava se za šivanje jedra, šatora i sl.; **jedrenìna** *ž*, *v.* jadrovina [*pamučna ~*; *lanena ~*]; **jedrènjača** *ž*, *v.* jedrenjak; **jedrènjāk** *m* ⟨G jedrenjáka, N *mn* jedrenjáci⟩ *pom.* veći brod na jedra, ob. s tri ili više jarbola i sustavom jedara, plovi na pogon vjetra ili u kombinaciji s motorom, služi u turističke, trgovačke, školske, sportske i druge svrhe; **jȅdrēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* jèdriti **2.** *sport* grana letenja ili plovljenja, *usp.* je-

drilica **3.** plovljenje s pomoću plovila na jedra uz iskorištavanje energije vjetra △ ~ ***na dasci***, *v.* windsurfing; **jèdretina** *ž* stara jedrenina; **jèdrilac**[2] *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji jedri; jedraš; **jèdrilačkī** *prid.* koji se odnosi na jedrioce; **jèdrilački** *pril.* kao jedrioci, na način jedrilaca; **jèdrilica** *ž pom.* **1.** barka ili manje plovilo na jedra [*sportska* ~; *regatna* ~] **2.** *sport* letjelica bez motora s kabinom za letača; **jèdriličār** *m* onaj koji upravlja jedrilicom; **jèdriličārev** (**jèdriličārov**) *prid.* koji pripada jedriličaru; **jèdriličārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jedriličar; **jèdriličārskī** *prid.* koji se odnosi na jedriličarstvo i jedriličare; **jèdriličārski** *pril.* kao jedriličari, na način jedriličara; **jèdriličārstvo** *sr sport* sportska grana, jedrenje ili letenje; **jedrìličkī** *prid.* koji se odnosi na jedrilice i jedrioce; **jedrìlički** *pril.* kao jedrilac, na način jedrioca; **jèdril|o** *sr* ⟨*zb.* jèdrīlje⟩ *jez. knjiž. ekspr.*, *v.* jedrilje [*povjetarac im odnio ~a*]; **jèdrīlje** *sr zb. ekspr. jez. knjiž.* skupni naziv za jedra i njihovu pomičnu opremu; **jèdriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ ploviti jedrilicom [~ *niz vjetar*, *pren.* iskorištavati situaciju, iskorištavati povoljne okolnosti, često konformistički i u *pejor.* smislu; ~ *protiv vjetra*, *pren.* suočavati se namjerno s teškim preprekama, problemima, ići naprijed usprkos protivljenju ljudi i sl.]; **jedr̀nīk** *m* ⟨G jedrníka, N *mn* jedrníci⟩ katarka; **jȅdrovina** *ž*, *v.* jadrovina

✧ *prasl.* *ědro (*stsl.* jadro, *rus.* jadró), možda ≃ *grč.* oídos: nateklina

**jȅdva** *pril.* **1.** s naporom, teškom mukom [~ *dočekati*]; nestrpljivo **2.** u najboljem slučaju [*ima ~ deset dana od toga*]; najviše // **jȅdvice** *pril.* jako teško [*jedva ~* vrlo malo, toliko da se tek može reći]; **jèdvit|ī** *prid.* na težak način [*na ~e jade*]

✧ *prasl.* *(j)edъva (*rus.* edvá) ← *ed- (*v.* jedan) + *-va (≃ *lit.* vos: jedva)

**jèdžek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg.* jelo, hrana

✧ *tur.* yiyecek

**Jèđupka** *ž* **1.** *reg. arh.* Ciganka **2.** *knjiž.* hrv. pokladna pjesma iz 16. st. (prvi je autor J. M. Pelegrinović, a najpoznatija varijanta tiskana je u Veneciji 1599. s potpisom A. Čubranovića)

**jeep** *m*, *v.* džip

**Jefferson** (*izg.* Džȅfersen), **Thomas** (1743–1826), američki državnik, treći predsjednik SAD-a (1801–1809), glavni autor *Deklaracije nezavisnosti*

**Jȅftīmije** m. os. ime (*pravosl.*, često ime kaluđera); isto: **Eftímije**, **Jevtímije**; *hip.*: **Jéfto**, **Jéšo** (preklapanje s *v.* Jevrem), **Jévto**; **Jȅftīmija** ž. os. ime (*pravosl.*, često ime monahinja) ◇ *pr.*: **Jéftić** (140, Zagreb, Slavonija), **Jȅftīmija** (Virovitica, Kutina), **Jèftimir** (Beli Manastir), **Jèftinić** (Daruvar), **Jeftínija** (Virovitica, Daruvar), **Jéftović** (Dubrovnik), **Jévtić** (300, Banovina, Lika, sred. Dalmacija, Slavonija), **Jévtov**, **Jévtović** (Zagreb, sred. Dalmacija)

✧ *grč.* Euthýmios ← euthýmos: veseo, dobrodušan

**jȅftin** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se može kupiti po niskoj cijeni, ne košta mnogo, *opr.* skûp **2.** slab, loš, neuvjerljiv [~ *razlog*; *~a isprika*] **3.** *pren. pejor.* vulgaran, prostački [*~a duhovitost*; ~ *ukus*] // **jȅftimba** *ž zast.*, *v.* dražba, licitacija; **jȅftino** *pril.* po niskoj cijeni; slabo, loše; **jeftinòća** *ž* svojstvo onoga što je jeftino

✧ *ngrč.*, *dijal.* phtēnós ← *bizant.grč.* euthēnós: uspješan

**jège** *sr* ⟨G -ta⟩ *reg.* **1.** ručni duguljasti brus za oštrenje noževa ili kòse **2.** turpija **3.** pila, testera; žaga

✧ *tur.* ege

**jéger** *m* **1.** *pov.* pripadnik austrougarske vojne lovačke jedinice; lovac, planinski lovac, *usp.* jagar **2.** *reg.* lovačka kobasica jednostavne izrade; jegervuršt **3.** *reg.* lovac (na divljač) // **jégerica** *ž reg.* lovačka salama; **jégērka** *ž* ⟨D L -rci, G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* odjevni predmet od ovčje vune, što se nosi iznad donjeg rublja i prsluka

✧ *njem.* Jäger

**JEGER-** *reg.* kao prvi dio riječi znači lovački [*jegervuršt* lovačka salama; *jegerhut* lovački šešir; *jegerhoze* lovačke hlače itd.]

✧ *njem.* Jäger: lovac

**jégerhorn** *m glazb.* lovački rog, jednostavan duhački instrument

✧ *njem.* Jägerhorn ← Jäger: lovac + Horn: rog

**jégerlatajn** *m reg. zast.* **1.** pretjerano uveličavanje lovačkih doživljaja **2.** izmišljene pustolovine, lovačke priče, »lovački latinski«; izmišljotina, laži

✧ *njem.* Jägerlatein

**jégerveš** *m reg. zast.* osobito toplo donje rublje

(u zimskoj sezoni lova), lovačko rublje
✧ *njem.* Jägerwäsche

**jégervuršt** *m*, *v.* jeger (2)

**jègulja** *ž* **1.** *zool.* riječna i morska riba koštunjača (*Anguilla anguilla*), zmijolika tijela **2.** *pren.* **a.** vrlo vitka osoba gibljivih kretnja **b.** *pejor.* osoba za sve prilike, sumnjiva karaktera; onaj koji se kroz sve provuče **3.** (*mn*) *zool.* red riba (*Apodes*) (npr. ugori *Congridae*) △ ~ ***munjevita (električna)*** *zool.* riba zmijolika oblika (*Gymnotus electricus*) iz porodice *Gymnotidae*, duga do 2 m, u repu ima snažne električne organe kojima usmrćuje manje životinje // **jèguljac** *m* ⟨G -ūljca, N *mn* -ūljci, G jěguljācā⟩ *rib.* višestruki ribarski uzao; **jèguljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima svojstva jegulje [*~a ćud*]
✧ *lat.* anguilla

**Jèhov|a** *m* vlastito ime Boga (»Onaj koji jest«), *usp.* Jahve △ ***Svjedoci ~e (Jehovini svjedoci)*** *rel.* milenaristička kršćanska sekta koja odbacuje prvenstvo države i vjerskih institucija pred osobnom savješću, vjerom, itd.

**Jèhuda** *m*, *v.* Juda, Judejci, Židov // **jehúdijskī** *prid.*, *v.* židovski

**jèjina** *ž reg.*, *v.* sova
✧ *onom.*

**jejúnij** *m* **1.** uzdržavanje od jela; post **2.** *pren.* **a.** suhoparnost (ob. o govoru) **b.** mršavost (ob. o životinjama) // **jejunìtēt** *m* ⟨G jejunitéta⟩ **1.** *term.* izgladnjelost, mršavost **2.** *pren.* suhoparnost, praznina [~ *govora*; ~ *izlaganja*]
✧ *lat.* ieiunium; ieiunitas: izgladnjelost, *v.* jejunum

**jejunostòmij|a** *ž med.* operativni zahvat na početnom tankom crijevu [*izvesti ~u*]
✧ *nlat.* ieiunostomia ← *v.* jejunum + *grč.* stóma: usta

**jejúnum** *m anat.* dio tankog crijeva između dvanaesnika i ileuma
✧ *lat.* ieiunum

**jêk** *m* ⟨N *mn jez. knjiž. ekspr.* jêci/jěkovi⟩ kratak oštar zvuk koji se razliježe, koji odjekuje (ob. o dozivanju na daljinu ili slično kao jauk) // **jéčati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -čīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -ānje⟩ odjekivati; jektati; **jèka** *ž* ⟨D L jèci⟩ **1.** *fiz.* povratak odaslanog signala k izvoru sa zakašnjenjem, odbijanje valova zvuka ili glasa u prirodi ili u kakvoj prostoriji, čuje se kao ponavljanje; odjek, pazvuk, *usp.* eho **2.** *glazb.* opetovanje motiva, fraze ili kraćeg odlomka u zvukovno ili dinamički izmijenjenom obliku; **jèkānje** *sr* odjekivanje; jektanje; **jéknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* jêknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* jékni, *prid. rad.* jěknuo⟩, *v.* ječati; **jèktānje** *sr*, *v.* jekanje; **jèktati** *nesvrš.* ⟨*prez.* jěkćēm, *pril. sad.* -kćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ječati
✧ *prasl.* *(j)ękъ (*polj.* jęk) ← *ie.* *h₁enk- (*lat.* uncare: brundati)

**jékavica** *ž lingv.* **1.** *v.* ijekavica **2.** govor koji se razlikuje od ijekavskog u tome što se izgovara slog »ije« kao »je« (jednosložno bez obzira na pisanje) [*djete* prema *dijete*] // **jékavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji govori jekavicom; **jékāvčev** *prid.* koji pripada jekavcu; **jékāvka** *ž*, *v.* jekavac; **jékavskī** *prid.* koji se odnosi na jekavicu [~ *govor*]; **jékavski** *pril.* na jekavski način [*govoriti ~*]

**jèkten** *pril. reg. rij.* odjednom; sasvim, potpuno
✧ *tur.* yekten

**jektènija** *ž pravosl.* kratka molitva
✧ *grč.* ekténeia: usrdnost

**jèktika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *reg.* plućna tuberkuloza; sušica, tižika // **jèktičar** *m*, *v.* jektičavac; **jèktičav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* značajka bolesnoga od sušice; **jèktičavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *zast.* sušičavac; jektičar; **jektìčavčev** *prid.* koji pripada jektičavcu; **jèktìčavka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jektičavac
✧ *grč.* hektikós: sušičav

**jéla** *ž bot.* crnogorično stablo (*Abies alba*) iz porodice jela (*Abietaceae*); čam // **jèlast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima svojstva jele; **jèlava** *ž lokal.* krava vitkih rogova; **jèlāšje** *sr*, *v.* jelik; **jelètina** *ž augm.* od jela; **jèlīk** *m* ⟨G jelíka, N *mn* jelíci⟩ prostor gdje u slobodnoj prirodi rastu jele [*proći kroz ~*]; jelašje, jelište, jelovište, jelje; **jèlište** *sr*, *v.* jelik; **jêlka** *ž* ⟨D L -lci/-i, G *mn* -ī/-ā⟩ *dem.* ob. jela ili smreka koja se kiti za Božić; bor, borić, božićno drvce; **jêlkica** *ž hip.* i *dem.* od jela; **jèlov** *prid.* **1.** koji se odnosi na jelu [*~o stablo*; ~ *gaj*] **2.** koji je od jelovine [*~a daska*]; **jèlovina** *ž* jelovo drvo; **jèlovište** *sr*, *v.* jelik; **jêlje** *sr pl. tantum*, *v.* jelovište
◆ *pr.* (etnici, *v.* i jelen, Jelena): **Jelékovac** (110, Velika Gorica, Banovina), **Jèlovac** (340, Lika, Istra), **Jèlovčan** (Ivanić Grad), **Jelovèčki** (140, Sesvete, Zagorje), **Jèlovica** (110, Rijeka) ◇ *top.* (naselja, *v.* i jelen): **Jèlenjak** (Pregrada, 130 stan.), **Jelénje**

(Rijeka, 408 stan.), **Jèlovec** (Zlatar, 172 stan.), **Jèlovec Vòćanskī** (Ivanec, 93 stan.), **Jèlovice** (Buzet, 27 stan.)
✧ *prasl.* *(j)edla (*polj.* jodła) ← *ie.* *h₁edhlo- (*lat.* ebulus, *stprus.* addle)

**Jèlačić, Josip, grof** (1801–1859), ban hrv.-slavonski 1848–1859, po političkom uvjerenju ilirac; ukinuo kmetstvo u Hrvatskoj i zauzimao se za građanska prava; vodio rat protiv mađarske revolucije i sudjelovao u gušenju revolucije u Beču (1848–1849)

**Jèlar-nâslage** *ž mn geol.* krupnozrnate karbonatne heterogene naslage nastale kao posljedica tektonskih poremećaja (Lika, Velebit, Hrvatsko primorje); odlika su bogatog krškog reljefa
✧ prema brdu Jelar u Lici

**Jèlas-pòlje** *sr geogr.* dio Savske nizine između Save, Orljave, Glogovice i Dilj gore; 294 $km^2$

**jèlej** *m pravosl.* posvećeno ulje, sveto ulje
✧ *grč.* élaion

**jèlek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg. etnol.* dio narodne muške i ženske odjeće bez rukava; prsluk // **jèlečić** *m dem.* od jelek
✧ *tur.* yelek

**jèlen** *m* (ženka: košuta; mlado: lane) *zool.* **1.** divlja životinja (*Cervus elaphus*) iz porodice jelena, dvopapkar razgranatih rogova u mužjaka; »kralj šume« **2.** (*mn*) porodica sisavaca preživača (*Cervidae*), mužjaci imaju razgranate rogove (najpoznatije vrste: jelen, srna, sob, los) △ ~ ***kapitalac*** *lov.* jelen osobito razgranatih rogova; ~ ***lopatar***; ***kanadski*** ~, *v.* vapiti // **jelénak**[1] *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci, G jèlēnākā⟩ *dem.* od jelen; **jèlenčād** *ž zb.*, *v.* jelenče; **jèlēnče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* jèlenčād⟩ *jez. knjiž. ekspr.* lane; **jelènčica** *ž dem.* od jelenka; **jelènčić** *m dem.* od jelen; **jèlenko** *m dem.* od jelen; **jèlenov** *prid.* koji pripada jelenu; **jèlensk|ī** *prid.* koji se odnosi na jelene △ ~***a trava*** *bot.* ljekovita biljka (*Origanum dictamnus*) iz porodice usnatica (*Labiatae*); **jèlenj|ī** *prid.* koji je od jelena, koji je kao u jelena [~*a koža*] △ ~***i jezik*** *bot.*, *v.* jelenjak
♦ **Jèlen** m. os. ime (narodno), *zast.* ◊ *pr.*: **Jèlen** (120, Zagorje, Prigorje), **Jelénac** (Ogulin), **Jelènaca** (Istra), **Jelénak** (Vrbovec), **Jèlenc** (Zagreb, Čabar), **Jèlenčić** (*v.* i Jelena, 530, Ozalj, Zagorje, Prigorje, *Z* Slavonija), **Jelenèčkī** (Varaždin), **Jèlenek** (Zagreb i okolica), **Jèlenić** (*v.* i Jelena, 890, Istra, Pokuplje), **Jelénković** (200, Zadar, Istra), **Jelénović** (Krk), **Jelènskī** (Varaždin), **Jèlent** (Ivanić Grad), **Jèlinić** (*v.* i Jelena), **Jelínović**, **Jèljenić** (Dubrovnik) ◊ *mikrotop.*: **Jelénovac** (šumarak u Zagrebu)
✧ *prasl.* *(j)elenъ, *(j)elenь (*rus.* ólen', *polj.* jeleń), *lit.* elnis ← *ie.* *h₁eln- (*grč.* ellós: mladi jelen)

**Jèlena 1.** *v.* ♦ **2.** (?–975), hrv. kraljica, žena kralja Krešimira II i majka kralja Držislava; donatorica dviju zadužbina u Solinu; epitaf s njezina sarkofaga pročitao don Frano Bulić **3.** žena kralja Zvonimira (od 1063); nakon njegove smrti (o.1090), poziva svog brata, ugarskog kralja Ladislava Arpadovića, da preuzme hrv. prijestolje; to će uspjeti tek njegovu nasljedniku Kolomanu (1102)
♦ ž. os. ime; isto: *v.* **Heléna**; *hip.*: **Ȅla**, **Îlka** (← *mađ.*), **Ilóna** (← *mađ.*), **Jéla**, **Jèlica**, **Jêlka**, **Lȅla**, **Léna**, **Lênka**, **Nȅla**, **Néna** i sl. ◊ *pr.* (u nekim primjerima moguće preklapanje jelen i jéla): **Ȅlanić**, **Îlkić**, **Jékić** (480, Petrinja, Banovina), **Jéla** (Kutina), **Jèlaca**, **Jèlača** (840, Lika), **Jèlačić** (470, Zagorje, *I* Slavonija), **Jèlak** (240, Križevci, Prigorje), **Jelákович** (170, Sesvete, Prigorje), **Jèlānčić** (Nova Gradiška), **Jèlaska** (280, Split), **Jèlāš** (290, *J* i sred. Dalmacija), **Jèlašić** (Zagreb, Slavonija), **Jèlavica**, **Jèlavić** (1360, *J* i sred. Dalmacija), **Jêlčić** (900, *J* Dalmacija, Istra), **Jèleč** (110, Zagreb, Slavonija, Prigorje), **Jeléčević**, **Jelèčkī** (110, Zagorje), **Jelékovac** (110, Velika Gorica, Banovina), **Jeléković** (Zagreb, okolica Zagreba), **Jèlena** (sred. Dalmacija), **Jèlēnčić** (*v.* i jelen), **Jèlenić** (890, Istra, Ravni kotari, Pokuplje), **Jeléšević**, **Jèletić** (Opatija, Vrbovsko), **Jèlica** (Nova Gradiška), **Jèličanin** (**Jelíčanin**) (Kostajnica, Nova Gradiška), **Jèličić** (1340, sred. i *S* priobalje, Lika), **Jélić** (4330, Lika, *S* Dalmacija, Slavonija), **Jèlīnčić** (540, sred. Dalmacija), **Jèlinek** (*v.* i jelen, 210, Slavonija), **Jèlinić** (*v.* i jelen, 710, Gospić, Posavina), **Jelínović** (*v.* i jelen, Split), **Jêlka**, **Jêlkić** (140, Valpovo), **Jélkovac** (Karlovac), **Jélković** (Gvozd), **Jèlošek** (Osijek), **Jèlōvčić** (270, Šibenik), **Jèlović** (230, Sinj), **Jèlovina** (Knin), **Jèlovšek**, **Jèlusić**, **Jèlušić** (850, Rijeka, Đurđevac, Križevci)
✧ *grč.* Helénē: sjaj, blistavost

**jelénak**[2] *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci, G jèlēnākā⟩ *zool.* veliki kukac kornjaš (*Lucanus cervus*) s jako razvijenim kliještima nalik jelenskom rogovlju; jelenjak obični, rogač
✧ *v.* jelen

**jèlēnčica** *ž bot.* biljka (*Peucedanum cervaria*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)
✧ *v.* jelen

**jèlengljiva** *ž knjiš.*, *v.* tartuf
✧ *v.* jelen + *v.* gljive

**jelènjāk** *m* ⟨G jelenjáka, N *mn* jelenjánjci⟩ **1.** *bot.* vrsta paprati (*Scolopendrium vulgare*) iz porodice *Polypodiaceae*; jelenji jezik **2.** *zool.*, *v.* jelenak²
✧ *v.* jelen

**jelènjskī** *prid.* koji se odnosi na Jelenje

**jèličica** *ž bot.*, *v.* tisa
✧ *v.* jela

**Jélić 1. Vinko** (1596–1636), hrv. skladatelj ranobaroknog koncertantnog stila (zbirke duhovnih koncerata *Parnassia militia* i moteta *Arion primus*) **2. Vojin** (1921), hrv. književnik; pjesnik, novelist, autor pripovijetki za djecu i romana s dramatičnim motivima iz ratnih vremena u kninskome kraju (*Anđeli lijepo pjevaju*)

**Jelȉsavac** *m* ⟨G -āvca⟩ naselje (u blizini Našica), 3123 stan. // **jelȉsavskī** *prid.* koji se odnosi na Jelisavac
◈ *pr.* (etnici): **Jelȉsavac** (130, Banovina), **Jelȉsāvčić** (Zagora), *v.* Elizabeta

**Jelisàveta** ž. os. ime (*pravosl.* + *srp.*), *v.* Elizabeta

**jȅlo**, *v.* jesti

**jelòtoč** *m zool.* kukac (*Bostrychus*), živi pod korom jele
✧ ≃ *v.* jela + *v.* rastočiti

**Jêlsa** *ž* grad i luka na *S* obali otoka Hvara, 1792 stan. // **Jêlšanin** *m* (**Jêlšānka** *ž*) ⟨N *mn* Jêlšani⟩ stanovnik Jelse; **jèlšanskī** *prid* koji se odnosi na Jelsu i Jelšane
◈ *v.* jelša, joha

**jȅlša** *ž*, *v.* joha

**jèlšīk**, *v.* joha

**Jèljcin, Boris** (1931), ruski političar, od 1990. predsjednik Vrhovnog Sovjeta Rusije, 1991–2000. predsjednik Ruske federacije

**jèmati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ hvatati, uzimati; brati grožđe // **jèmāč** *m* ⟨G jemáča⟩ berač grožđa; **jemàčica** *ž*, *v.* jemač; **jèmačkī** *prid.* koji se odnosi na jemače; **jèmatv|a** *ž* ⟨G *mn* -tāvā/-ī⟩ *reg.* **1.** berba grožđa **2.** jesen [*po ~i* ujesen]; **jèmatvica** *ž dem.* od jematva
✧ ≃ *jьmati ≃ *v.* imati

**jèmbrek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *zool.* morska riba (*Clupea pilchardus*); prava srdjela

**jèmek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg. rij.* **1.** jelo, hrana **2.** objed, gozba
✧ *tur.* yemek

**Jȅmen** *m geogr.* država u *JZ* dijelu Arapskog poluotoka, 527.968 km², 12.147.000, glavni grad San'a // **Jeménac** *m* (**Jȅmēnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Jeménci, G Jèmēnācā⟩ stanovnik ili državljanin Jemena; **jȅmenskī** *prid.* koji se odnosi na Jemen i Jemence

**jemènija** *ž reg.* vrsta marame
✧ *tur.* yemeni ← *arap.* yämänyy: jemenska roba

**jèmīn** (**èmīn**) *m* ⟨G jemína⟩ *reg. ekspr.* svečano obećanje dano na određen način da će se što izvršiti ili da će se govoriti istina; prisega, zavjet, zakletva [~ *učiniti* prisegnuti]
✧ *tur.* yemin ← *arap.* yämīn

**Jêna** *ž* grad na rijeci Saale, Njemačka; 101.900 stan.; poznata proizvodnja vatrostalnog stakla i optičkih instrumenata (Zeiss) [*jena staklo*; *jena posuđe*]

**jèndek** *m reg.* duboki i široki jarak iskopan oko čega; opkop, rov
✧ *tur.* hendek ← *arap.* ḫandäq ← *perz.* kende

**jèndisati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad* -išūći, *gl. im.* -āṅje⟩ *reg. ekspr.* pobijediti, nadvladati, nadjačati, nadigrati
✧ *tur.* yenmek

**jênđa** (**jenđèbula**, **jendȉbula**, **jengìbula**, **jèngija**, **jènjiga**) *ž reg. etnol.* ona koja u svatovima ide uz mladenku; djeveruša
✧ *tur.* yenge

**jȅni** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* nov(i) [~ *Pazar* Novi Pazar (u Sandžaku)]
✧ *tur.* yeni

**Jenìsej** *m geogr.* rijeka u *S* Aziji, duga 4010 km, utječe u Karsko more, plovna 3487 km, zimi zaleđena // **jenìsejskī** *prid.* koji se odnosi na Jenisej △ ~ ***jezici*** *lingv.* porodica većinom izumrlih jezika koji su se govorili oko rijeke Jenisej u Sibiru

**jênka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *glazb.* finski narodni ples
✧ *fin.*

**Jȅnki** *m* ⟨G -ja⟩ **1.** tipičan Amerikanac iz SAD-a **2.** *pov.* osoba iz sjevernih država SAD-a (ob. u filmovima iz građanskog rata, vesternima i sl.), *opr.* južnjak (Južnjak) // **jȅnkijevstvo** *sr* (**jenkijèvština** *ž*) ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ *pejor.*, *opr.* europejstvo
✧ *amer.engl.* Yankee ≃ *nizoz.* Jan: Ivan (riječ je isprva označivala *nizoz.* doseljenike)

**Jènko, Simon** (1835–1869), slov. pjesnik, uz F. Prešerna najistaknutiji slov. književnik sredinom 19. st., autor slov. himne *Naprej, zastava slave* (1860)

**Jenner** (*izg.* Džèner), **Edward** (1749–1823), engleski liječnik, pronalazač cjepiva, 1796. primijenio cjepivo protiv boginja (variola)

**Jensen** (*izg.* Jènsen) **1. Alfred** (1859–1921), švedski književnik, proučavao slavenske jezike i kulturu; prevodio najbolja djela iz slavenskih književnosti (I. Mažuranića, Gjalskoga, Vojnovića i dr.) **2. Hans** (1907–1973), njemački nuklearni fizičar, Nobelova nagrada za fiziku 1963 (s Marijom Goeppert Mayer) **3. Johannes** (1873–1950), danski književnik, Nobelova nagrada za književnost 1944.

**jènjati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr:* -āvši, *prid. rad.* jènjao, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* oslabiti/slabiti, popustiti/popuštati, opasti/opadati (ob. o vjetrovima, poplavama, zimi, burnim osjećajima) [*zima jenja*] // **jenjávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jènjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* jenjati
✧ ? *mađ.* henye: besposlen, lijen

**jȅr**[1] *m* ⟨N *mn* jèrovi⟩ *lingv.* naziv dvaju slova kojim se bilježio »tvrdi« (ъ), odn. »meki« (ь) poluglas ili reducirani samoglasnik u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci

**jȅr**[2] *vezn.* u zavisnoj rečenici u postpoziciji kazuje uzrok; zato što, zbog toga što, budući da [*iskazao se pameću, ~ je riješio težak zadatak*] // **jȅrbo** *vezn. arh. jez. knjiž.*, *v.* jer[2]
✧ *prasl.* *je že (pokazna zamjenica sr. r. *je + čestica že ← *ie.* *ge, *grč.* ge)

**Jéra**, *v.* Getruda ◈

**jeràlāš** *m* ⟨G jeraláša⟩ *pov.* starinska igra kartama slična preferansu [*igrati ~*]
✧ *rus.* eraláš

**jèrarh** *m* ⟨N *mn* -arsi⟩ *pravosl.* crkveni dostojanstvenik; episkop
✧ *grč.* hierárkhēs ≃ hierós: svet + -ARH

**jȅrbo**, *v.* jer[2]

**jèrej** *m pravosl.* svećenik
✧ *grč.* hiereús: svećenik

**Jerèmija** *m* **1.** *v.* ◆ **2.** *pov. bibl.* jedan od četiriju velikih starozavjetnih proroka (o.628–583. pr. Kr.), pripisuje mu se *Jeremijina knjiga* u *Starom zavjetu*; prorok koji je prije prvoga pada Jeruzalema upozoravao na grijehe u vlastitom narodu zbog kojih mu prijeti propast; poslije razaranja Jeruzalema i odvođenja mnogih u ropstvo (586), oplakuje zlu sudbinu grada, zemlje i naroda **3.** (jeremija) *pren.* onaj koji se stalno žali, onaj koji stalno kuka // **jeremijáda** *ž* **1.** *knjiž. pov.* vrsta tužaljki u kojima se nagovješćuju neke teške nevolje ili oplakuje zla sudbina **2.** *žarg.* gorko tugovanje, tužaljka; gorka jadikovka
◈ m. os. ime (*bibl.* podrijetla); *hip.*: **Jére, Jérko** ◇ *pr.* (u nekim primjerima preklapanje sa *v.* Jeronim): **Erèmija** (160, Banovina), **Jerèmīć** (450, *I* Slavonija, Kordun), **Jerèmijaš** (Osijek)
✧ *lat.* Ieremias ← *hebr:* yirmĕyāhū: Jahve je imenovao, oslobodio

**jȅrēs** *ž razg. pravosl.* (+ *srp.*), *v.* hereza

**Jerétovići** *m mn* naselje (u blizini Zlatar Bistrice), 883 stan. // **jerétovićkī** *prid.* koji se odnosi na Jeretoviće

**jerez** (*izg.* hèrez) *m* jako bijelo španjolsko vino
✧ prema španjolskom gradu Jerez de la Frontera u čijoj okolici se nalaze poznati vinogradi

**jȅrgot** *m bot.*, *v.* maslačak

**jèribasma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* vrsta sočne krupne kruške; bljuzgača, vodenjača
✧ *tur.* yere basmaz: ona koja ne smije pasti na zemlju (jer se tada razbije na komadiće); yer: zemlja + basmak: pasti

**Jèrihon** *m bibl.* grad u dolini rijeke Jordan u Palestini, o. 15.000 stan.; prvi grad u »Zemlji obećanoj« što su ga Izraelci osvojili nakon izlaska iz Egipta (o.1200. pr. Kr.); 1950-ih iskopani ostaci gradskih zidina stari o. 9000 godina, po čemu je Jerihon vjerojatno najstariji grad na svijetu // **jèrihōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Jerihon △ *~**a ruža** bot.* biljna vrsta (*Anastatica heirohuntica*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*); potječe iz pustinjskih područja *S* Afrike i *JZ* Azije; *~**e trube** bibl.* prema opisu u Bibliji, za židovskog osvajanja Jerihona (o.1200. pr. Kr.), po ritualu kako ga je Jahve propisao, rušenje jerihonskih zidina postiglo se trubljenjem u ovnujske rogove čiji je zvuk učinio da zidovi grada padnu
✧ *hebr.* yĕrēḥō: njegov mjesec

**jèrišće** (**jèrište**) *sr reg.* tanki, dugački domaći rezanci
✧ *tur.* erite ← *perz.* rište: usukani konac

**jerk** (*izg.* đèrk) *m* ples u modi o. 1965.
✧ *engl.*: nagli pokret

**jèrlija** (**èrlija**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* domorodac, mještanin, domaći čovjek, onaj koji je »odavde«

◈ *pr.*: **Êrlić** (220, Benkovac, Zagora, *S* Dalmacija)
✧ *tur.* yerli

**Jèrnej** m. os. ime, *hip.* od *v.* Bartolomej

**jèrođakon** *m pravosl.* đakon duhovnik
✧ *grč.* hierós: svet + *v.* đakon

**jeromònah** *m* ⟨V-aše, N *mn* -asi⟩ *pravosl.* kaluđer koji je uveden u svećenički red i smije vršiti svećeničku službu
✧ *grč.* hierós: svet + *v.* monah

**Jerònim 1.** *v.* ◈ **2. Sv.** *kršć.* (o.347–420), jedan od četvorice latinskih crkvenih otaca, rođen u rimskoj Dalmaciji; s hebrejskih, grčkih i aramejskih originala preveo *Bibliju* na latinski; prema legendi izvadio lavu trn iz šape, pa mu je ovaj postao vjerni pratilac **3. Praški** (o.1360–1416), češki vjerski reformator; osuđen na koncilu u Konstanci, spaljen na lomači // **jerònīmskī** *prid.* koji se odnosi na Sv. Jeronima [~ *alfabet*; ~ *bukvar*]
◈ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; osobito često od 15. st.; štuje se osobito kod glagoljaša i latinista od 12. st.); isto: **Hierònim** *zast.*, **Jeròlim**; *hip.*: **Jére**, **Jérko**, **Jèrkula** (Senj), **Rùmin** (**Ròmin**, **Rúnko**), **Jéro**; **Jerònima** ž. os. ime, *rij.*; *hip.*: **Jéka**, **Jéra** ◇ *pr.*: **Jèrak** (140, Zadar), **Jèras** (Zadar, Rijeka), **Jèrat** (Šibenik), **Jerčénović** (Primorje), **Jêrčić** (620, Omiš, sred. Dalmacija), **Jerčínović** (140, Rijeka, Crikvenica), **Jére**, **Jérec** (Varaždin, Zagreb), **Jèrečić** (Jastrebarsko), **Jèreić**, **Jèrele**, **Jèren** (120, Zagreb, Zagorje, Prigorje), **Jèrenić** (Beli Manastir), **Jèrešić** (Varaždin), **Jèretić** (Varaždin), **Jèretina** (Karlovac), **Jerínčević** (150, Korčula, Dalmacija), **Jérić** (230, Zadar, Nova Gradiška, Rab), **Jèrin** (Pula), **Jèrinić** (180, Dubrovnik, Banovina, *v.* i Irena), **Jèrīnkić** (Vinkovci), **Jèrkan** (180, Sinj), **Jêrkić** (220, Vinkovci, priobalje), **Jèrkin** (Šibenik, *S* Dalmacija), **Jérko** (Dugo Selo), **Jèrkov** (110, Šibenik), **Jérkovac** (Banovina), **Jérković** (3510, *J* i *S* Dalmacija, Makarska, Zagora), **Jerkùnica** (130, Kaštela, sred. Dalmacija), **Jèrkušić** (Vrgorac, Zadar), **Jeròlimić**, **Jeròlimov** (110, Zadar), **Jèrom**, **Jeròmela** (160, Pula, Istra), **Jèromić** (Velika Gorica), **Jèrončić** (280, sred. Dalmacija), **Òremuš** (220, Donja Stubica, Slavonija, Prigorje, ← *mađ.*), **Rùmin** (Pazin, Istra), **Rúnko** (200, Istra, Primorje)
✧ *lat.* Hieronimus ← *grč.* Hierṓnymos: koji ima sveto ime

**Jèrovec** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Ivaneca), 913 stan. // **jerovèčkī** *prid.* koji se odnosi na Jerovec

**jersey** *m*, *v.* žersej

**jersìnija** *ž biol.* jajolika ili kratka štapićasta bakterija (*Yersinia enterocolitica*)
✧ *nlat.*, prema francuskom bakteriologu A. E. J. Yersinu

**jersinióza** *ž pat.* infekcija jersinijama fekalno-oralnim putem, praćena bolovima u želucu i dijarejom
✧ *v.* jersinija + -OZA

**jèršek** *m reg. rel.* arhiepiskop
✧ *mađ.* érsek

**Jeruzàlem** (**Jerùzalem**) *m* **1.** *pov.* sveti grad triju glavnih monoteističkih religija; utemeljio ga kralj David (o.1000. pr. Kr.) oko brda Morija na kojem se Bog javljao Abrahamu i s njime potvrdio savez (*Stari zavjet*); na tome je mjestu Salamon sagradio hram čije sačuvane temelje Židovi poštuju kao najveću svetinju (zapadni zid, »zid plača«); tu se objavio, propovijedao, bio razapet i uskrsnuo Isus i utemeljena je kršćanska vjera; tu je Alah preko anđela Đibrila (Gabriela) objavio Muhamedu *Kur'an* i otud je Muhamed uzašao na nebo; u srednjem vijeku kartografi ga ucrtavaju kao središte svijeta (»pupak svijeta«) **2.** danas glavni grad države Izrael (oko 500.000 stanovnika) i mjesto hodočašća kršćana, muslimana i židova △ ***Nebeski*** ~ *bibl.* mistična alternativa »zemaljskom Jeruzalemu«, pojam grada na nebu u kojem nema nevolja ni nasilja, iz kojeg će doći poticaj savršenstvu; ***Novi*** ~ česta vizija biblijskih proroka, počevši od Izaije pa sve do Ivanove Apokalipse; metafora za Kraljevstvo Božje koje nastupa kao spas poslije apokaliptičkih katastrofa; također ranokršćanska metafora za novu Crkvu // **Jeruzalémac** *m* (**Jeruzàlēmka** *ž*) ⟨G -mca, N *mn* Jeruzalémci⟩ stanovnik Jeruzalema; **jeruzàlemsk|ī** (**jerùzalemskī**) *prid.* koji se odnosi na Jeruzalem △ ***~i hram*** ime za prvi, Salamonov i drugi, Herodov hram u Jeruzalemu, oba središnje svetište Izraela i snažan nacionalni simbol; ***~o kraljevstvo*** *pov.* država koju su u Palestini stvorili križari s prijestolnicom u Jeruzalemu (1099–1187)
✧ *hebr.* yĕrūšālayim

**jery** (*izg.* jerī) *sr lingv.* ligaturno slovo glagoljske i stare ćirilske azbuke, znak za specifičan slavenski vokal koji se u ruskom odrazio ы,

u poljskom y, a u hrv. jeziku je prešao u prednje i

**jèsam**, *v.* biti[1]

**jȅsēn** *ž* **1. a.** kalendarsko doba između 23. rujna i 21. prosinca **b.** jedno od četiri godišnja doba [*ujesen*; *u ~*; *podjesen*; *pod ~*] **2.** *pren.* doba kad što počinje venuti, početak kraja, zrelo doba pred starost [*~ života*] // **jesènas** *pril.* ove jeseni; **jesènašnjī** *prid.* koji se događa od jesenas, koji je od jesenas; **jèsenīšte** *sr* mjesto gdje se u nomadskom stočarenju napasa stoka ujesen, jesenske trave, *usp.* trava (**4b**); **jesèni|ti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* jesènēći (se), *gl. im.* jesènjēnje⟩ postajati jesenji [*šuma se ~*]; **jȅsenovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -nujem, *pril. sad.* -nujūći, *gl. im.* -ānje⟩ provoditi jesen (negdje); **jèsēnskī** (**jèsēnjī**) *prid.* koji se odnosi na jesen [*~ ekvinocij*]

◈ *pr.* (nadimačka ili etnici, moguće preklapanje s *v.*jasen): **Jȅsēn** (Čakovec), **Jesènāš** (Daruvar), **Jesèničnik**, **Jesénko** (Kaštela), **Jesénković** (Virovitica), **Jȅsenović** (Čakovec), **Jesènšek** (Zagreb)

✧ *prasl.* *(j)esenь (*rus.* ósen', *polj.* jesień) ≃ *stprus.* assanis, *stvnjem.* aran: žetva

**Jesènice** *ž* naselje (u blizini Omiša), 2035 stan. // **Jesèničanin** *m* (**Jesèničānka** *ž*) ⟨N *mn* Jesèničani⟩ stanovnik Jesenica; **jesènīčk|ī** *prid.* koji se odnosi na Jesenice i Jeseničane [*~a željezara*]

◈ *v.* jasen

**jesénjak** *m* ⟨G -njka, N *mn* -njci, G jèsēnjākā⟩ *bot.* biljka (*Ptelea trifoliata*) iz porodice rutvica (*Rutaceae*)

✧ *v.* jesen

**Jesenjin** (*izg.* Jesènjin), **Sergej Aleksandrovič** (1895–1925), ruski pjesnik; sljedbenik ruskih simbolista i imaginista; sočnim i slikovitim jezikom pisao ljubavnu i refleksivnu poeziju (pjesme *Ispovijed huligana*, *Pismo majci* i dr.); život završio samoubojstvom

**jèsetra** *ž* ⟨G *mn* -tārā/-ī⟩ *zool.* **1.** morska riba (*Acipenser sturio*) iz reda štitonoša, ulazi u velike rijeke gdje odlaže ikru **2.** (*mn*) porodica riba (*Acipenseridae*) △ ***jadranska** ~ zool.* jadranski endem (*Accipenser naccari*) iz reliktne skupine mezozojskih riba // **jèsetrōvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ (*mn*) *zool.* porodica riba koštunjača (*Acipenseridae*) (npr. moruna, kečiga, atlantska jesetra)

✧ *prasl.* *(j)esetrъ (*rus.* osëtr, *polj.* jesiotr) ≃ *lit.* ašētras

**jȅsīr** *m* ⟨G jesíra⟩ *reg.* ratni zarobljenik; rob, sužanj, uznik

✧ *tur.* esir ← *arap.* äsīr

**jȅsnōst**, *v.* biti[1]

**Jespersen** (*izg.* Jȅspersen), **Otto** (1860–1943), danski lingvist (*Filozofija gramatike*, *Napredak u jeziku*)

**jest** (ȅst) *sr lingv.* ime slova stare glagoljičke i ćiriličke azbuke; izgovaralo se vjerojatno kao meko, palatalno rusko e

**jȅst**, *v.* biti[1]

**jȅstan**, *v.* biti[1]

**jestàstvo** *sr neob. rij.* (+ *srp. zast.*) priroda, ukupnost prirodnih pojava // **jestàstven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *neob. rij.* (+ *srp. zast.*) koji se odnosi na prirodu; prirodan; **jestastvènica** *ž neob. rij.* (+ *srp.*) *zast.* prirodopis

✧ *rus.* estestvó

**jȅsti** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* jèdēm, *pril. sad.* jèdūći, *imp.* jèdi, *prid. rad.* jèo, *gl. im.* jèdēnje⟩ **1.** žvakati i gutati jelo, hraniti se [*~ bez teka*; *~ s tekom*; *nemaju što ~*] **2.** (se) ljutiti se u sebi, gristi se **3.** (koga) *pren.* izjedati koga, dosađivati // **jèdāćī** *prid.* koji se odnosi na jelo [*~pribor* pribor za jelo]; **jedaónica** *ž*, *v.* blagovaonica; **jȅdēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* jesti **2.** blagovanje; ješće, jezbovanje; **jedùckati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg. ekspr.* pomalo jesti, jesti lagano i s užitkom; **jélac** *m* ⟨G jélca, N *mn* jélci, G jêlācā⟩ *ekspr.* onaj koji uživa u obilnom jelu; jeliš, *usp.* pilac; **jèlīš** *m* ⟨G jelíša⟩ *zast.*, *v.* jelac; **jȅlo** *sr* ⟨G *mn* jêlā⟩ ono što se jede, ono što je priređeno tako da se može jesti; jestivo, jestvina, jezba, jezbina [*~ po narudžbi*] △ ***glavno** ~* dio ručka ili večere koji se služi poslije predjela i juhe; ***gotovo** ~ razg.* **1.** jelo u restoranu koje je moguće brzo servirati, *opr.* à la carte, *v.* à la △ **2.** jelo iz konzerve koje nije potrebno kuhati, prigrijavati ili dodatno pripremati; ***hladno** ~* jelo koje ne treba kuhati ili prigrijavati, *opr.* ***toplo** ~*; *~ **s nogu***, *usp.* fast food, *v.* fast △; ***pribor za** ~* jedaći pribor po građanskim običajima (žlica, vilica, nož), *v.* beštek; **jelònoša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *zast.*, *v.* konobar; **jelòvnīk** *m* ⟨G jelovníka, N *mn* jelovníci⟩ **1.** izbor jela **2.** popis toga izbora koji se predočuje gostu u ugostiteljskoj radnji; jestvenik; **jèstiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može jesti (ob. kategorija biljaka i sirovina od kojih se priređuje hrana) [*~a gljiva*]; jestovan, *opr.* òtrōvan, nejestiv;

**jȅstīvo** *sr rij.*, *v.* jelo; **jèstivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jestivo; ješnost; **jȅstovan** *prid.* ⟨*odr.* -ōvnī⟩, *v.* jestiv; **jestvènīk** ⟨G jestveníka, N *mn* jestveníci⟩ *m rij.*, *v.* jelovnik; **jȅstvina** *ž*, *v.* jelo; **jȅša** *ž* žderanje, ještvo; **jȅšan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ pohlepan na jelo; izješan, proždrljiv, nezasitan; **jȅšće** *sr*, *v.* jedenje; **jȅšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* jestivost; **jèštvo** *sr*, *v.* ješa; **jèzba** *ž* ⟨G *mn* jézbā/-i⟩ *reg. arh.*, *v.* jelo; **jȅzbovānje** *sr reg. arh.*, *v.* jedenje; **jȅzbina** *ž reg. arh.*, *v.* jezba; **jíće** *sr reg.* jestivo jelo; iće

♦ *pr.*: **Jèdlička** (← *češ.*, Slavonija), **Jèdličko** (Nova Gradiška)

✧ *prasl.* *(j)ěsti (*stsl.* jasti, *rus.* est', *polj.* jeść) ← *ie.* *$h_1$ed- (*lat.* esse, *skr.* atti: jede), *prasl.* *(j)ědlo: jelo

**jȅstiti**, *v.* biti[1]

**jèstvo**, *v.* biti[1]

**Jèsus** (**Jézus**, **Jézuš**), *v.* Isus △ ~ ***Kristuš*** *reg.* usklik uzbuđenja, iznenađenja; ~, ***Marija i svi sveci*** *reg.* obraćanje svetima ob. u strahu, uzbuđenju ili iznenađenju

**Jéša**, *v.* Anđela ♦ i *v.* Jeftimije, Jevrem ♦

**jéšci** *m mn* ⟨G jêšācā⟩ *zool.* porodica primitivnih sisavaca (*Tachyglossidae*), razmnožavaju se jajima što ih ženka nosi u tobolcu (npr. kljunati ježak *Tachyglossus aculeatus*); ehidnidi

✧ *v.* jež

**ješíva** *ž jud.* viša židovska vjerska škola u kojoj se uče biblijske interpretacije, Talmud i druga vjerska književnost, nakon osnovne vjerske škole (hedera ili meldara)

✧ *hebr.* yĕšīvāh: sjedenje, *pren.* sastanak

**jȅška** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *rib.* mamac za ribu // **jȅškati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ loviti ribu na ješku (za razliku od drugih načina lovljenja)

✧ *mlet.* lesca, *tal.* esca

**jet** *m*, *v.* džet[2]

**jȅt** *m min.* crni, sjajni, tvrdi, smolasti ugljen, služi kao materijal za nakit; gagat, crni jantar

✧ *njem.* Jett

**jȅti** *m* ⟨G -ja⟩ snježni čovjek koji tobože živi u visokim predjelima himalajskog gorja [*tibetski* ~]; Šerpa

✧ *engl.* yeti ← *tibet.*

**jètīm** *m* ⟨G jetíma⟩ *reg. ekspr.* dijete bez jednog ili oba roditelja; siroče, sirota

✧ *tur.* yetim ← *arap.* yatim

**jȅtkati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *kem.* obrađivati podlogu pomoću tvari koja nagriza, »jede« (kiselinom), postupak u grafičkim tehnikama (npr. u bakropisu), u ispitivanju ili preradbi // **jètkāč** *m* ⟨G jetkáča⟩ onaj koji obrađuje što pomoću tvari koja nagriza

✧ *v.* jesti

**jȅtkōst**, *v.* jed

**jȅtra** *ž* ⟨G *mn* jȅtārā/-ī⟩ *anat.* unutarnji organ u čovjeka i životinja, jajasta oblika, važan u izmjeni tvari u organizmu [*ova/ta* ~; *boli me* ~] // **jȅtrenī** *prid.* koji se odnosi na jetru; **jetrènica** *ž* kobasica od svinjske jetre; jetrenjača; **jȅtrica** *ž* jelo od jetre [*teleća* ~]

✧ *prasl.* *(j)ętra (*rus.* játro, *polj.* jątrznica) ← *ie.* *entere$h_2$: utroba (*grč.* éntera, *skr.* antram)

**jètrēnka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.* rana proljetna zeljasta biljka (*Anemone hepatica*) iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*) svijetlomodrih cvjetova i trokrpastih listova; česta u listopadnim šumama

✧ *v.* jetra

**jetrènjače** *ž mn* **1.** *bot.* mahovine (*Hepaticae*) **2.** (*jd*), *v.* jetrenica (**2**)

✧ *v.* jetra

**jètrv|a** *ž* ⟨G *mn* jȅtr̄vā/-ī⟩ *etnol.* žena muževljeva brata // **jètrvica** *ž dem.* od jetrva; **jètrvičin** *prid.* koji pripada jetrvici; **jètrvin** *prid.* koji pripada jetrvi

✧ *prasl.* *jętry (*rus.* játrov', *polj.* jątrew) ← *ie.* *yen$h_2$tēr (*lat.* ianitrix, *grč.* enátēr)

**jet set** *m* džet set, *v.* džet[2] △

**jet stream** *m* džet strim, *v.* džȅt[2] △

**jet-závoj** *m* džet-zavoj, *v.* džȅt[2] △

**jeu de paume** (*izg.* žè d pȍm) *m sport pov.* stara francuska igra odbijanja, preteča tenisa

✧ *fr.*

**jeu parti** (*izg.* žè partȉ) *ž glazb. pov.* srednjovjekovna vrsta pjesme sa zadanim (ob. ljubavnim) sadržajem; izvodila se kao poetsko-glazbeno natjecanje, koje se njegovalo u udruženjima pjesnika i pjevača *Puis* kao društvena zabava

✧ *fr.* podijeljena igra

**Jeux floraux** (*izg.* žè florô) *mn pov.* natjecanje među pjesnicima; utemeljilo ga je prvo književno društvo *Consistori del gai saber* (Sabor veselog umijeća) 1323. u Toulousu radi očuvanja trubadurske tradicije i provansalskog jezika

✧ *fr.*: cvjetne igre

**jevànđēlje** *sr pravosl.* evanđelje

✧ *grč.* euaggélion: dobra vijest

**Jevđènije**, *v.* Eugen ♦

**Jèvrejin** *m* (**Jèvrējka** *ž*) ⟨N *mn* Jevréji⟩ *zast. reg.* (+ *srp.*), *v.* Židov // **jèvrejskī** *prid.*, *v.* židovski

**Jèvrem** m. os. ime (*bibl.* podrijetla, *pravosl.*); isto: **Èfrem** *rij.*; *hip.*: **Jéšo** (preklapanje s Jeftimije), **Jévro** ◊ *pr.*: **Jéše** (Zagreb), **Jéšić** (Zagreb, Sisak), **Jêšović**, **Jevrémović** (Split, Valpovo), **Jévrić** (Split)

✧ *grč.* Ephraím ← *hebr.* ephrayím: plodnost

**jéza** *ž* **1.** pojava na koži u obliku hrapavosti i uz osjećaj prolaženja vala studeni; srsi, ježuri, žmarci **2.** *pren.* osjećaj užasa, straha **3.** *rij. jez. knjiž.* unutrašnji osjećaj ugodnosti s osjećajem prolaznog vala topline // **jêzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩, *v.* jeziv; **jèziv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji pobuđuje jezu [*~a slutnja*] **2.** koji sadržava jezu [*~ film*]; jezan, jezovit **3.** koji je strašan [*~ kaos*]; jezovit, grozan, opasan; **jèzivo** *pril.* na jeziv način [*izgledati ~*]; grozno, strašno, jezovito; **jèzivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ opasnost, *usp.* stravičnost; **jezòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jeziv; **jezòvito** *pril.*, *v.* jezivo; **jèžūr** *m* ⟨N *mn* ježúri⟩ (ob. *mn*), *v.* jeza (**1**); **jéžiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* jêžīm se, *pril. sad.* jéžēći se, *gl. im.* jéžēnje⟩ [*~ od straha*], *v.* naježiti se; **ježúrac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G jèžūrācā⟩ *dem.* od ježur; **ježúriti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* jèžūrīm se, *pril. sad.* -rēći se, *gl. im.* -rēnje⟩, *v.* ježiti se

✧ *prasl.* *(j)ęza (*stsl.* jęza: bolest, *polj.* jędza) ≃ *lat.* aeger: bolestan

**jézditi** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* jéžđēnje⟩ **1.** *ekspr.* vrlo brzo jahati; galopirati **2.** *pren.* brzo prolaziti; juriti // **jèzda** *ž* brzo jahanje; **jèzdan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji brzo jaše; **jèzdār** *m*, *v.* jezdilac; **jèzdīk** *m* ⟨G jezdíka⟩, *v.* jezdilac; **jèzdilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji jezdi; jezdar, jezdik; **jèzdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može jahati

♦ **Jèzdimir** m. os. ime (narodno, uglavnom *pravosl.*), *zast.*; *hip.*: **Jéšo**, **Jèzdān** ◊ *pr.*: **Jézdić** (Vrbovsko, *Z* Slavonija, Kordun), **Jezdimírović** (*I* Slavonija)

✧ *prasl.* *(j)ězditi (*rus.* ézdit', *polj.* jeździć)

**Jezèra** *ž mn* ⟨G Jezérā⟩ naselje na *SI* obali otoka Murtera, 838 stan. // **jezèračkī** *prid.* koji se odnosi na Jezera; **Jezéranin** *m* (**Jèzērka** *ž*) ⟨N *mn* Jezérani⟩ stanovnik Jezera; **jezèranskī**¹ *prid.* koji se odnosi Jezera i Jezerane

✧ *v.* jezero¹

**Jezeràne** *ž mn* ⟨G Jezeránā⟩ naselje (u blizini Otočca), 547 stan. // **Jezeránac** *m* (**Jezèrānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Jezeránci, G Jezèrānācā⟩ stanovnik Jezerana; **jezèranskī**² *prid.* koji se odnosi na Jezerane i Jezerance

✧ *v.* jezero¹

**Jezérce** *sr* naselje (u blizini Plitvičkih jezera), 1004 stan. // **Jezérčanin** *m* (**Jèzērka** *ž*) ⟨N *mn* Jezérčani⟩ stanovnik Jezerca

✧ *v.* jezero¹

**jèzērnica** *ž bot.* biljka (*Heleocharis*) iz porodice šiljeva (*Cyperaceae*); palaška

✧ *v.* jezero¹

**jȅzero**¹ *sr* prirodna ili umjetna udolina na kopnu u kojoj je voda stajaćica bez izravne veze s morem [*akumulacijsko ~*; *glacijalno ~*; *krško ~*; *planinsko ~*] // **jȅzeranin** *m* ⟨N *mn* jȅzerani⟩ onaj koji stanuje uz jezero; **jezérce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *hip.* i *dem.* od jezero¹; **jȅzērkinja** *ž mit.* vila iz narodnog predanja; **jȅzersk|ī** *prid.* koji se odnosi na jezero [*~a riba*; *~o bilje*; *~i mulj*]

♦ *pr.* (etnici): **Jezérac** (Šibenik), **Jȅzerān** (Ivanić Grad, Čazma), **Jȅzerčić** (Nova Gradiška), **Jezerínac** (Jastrebarsko, Zagreb), **Jȅzērkić**, **Jȅzērnīk** (180, Čakovec) ◊ *top.* (naselja): **Jȅzerine** (Jastrebarsko, 91 stan.), **Jȅzerīšće** (Krapina, 131 stan.), **Jȅzero** (Požega, 33 stan.), **Jȅzero Klánječkō** (Zabok, 186 stan.), **Jȅzero Pȍsavskō** (Sisak, 112 stan.) ◊ *mikrotop.*: **Jezérac** (uglavnom vrela i nekoliko manjih potoka), **Jezérce** (uglavnom vrela), **Jezerìca** (potočić), **Jezèrina** (pojilo, vrelo), **Jȅzero** (50 imena uglavnom većih stajaćih voda), **Cȓnō jȅzero**, **Cȓvenō jȅzero** (Imotski), **Jȅzero blȁto** (jezero, Makarska), **Jȅzero bùnār** (vrelo, Knin), **Lȍkvārskō jȅzero** (Gorski kotar), **Mȍdrō jȅzero** (Imotski), **Slânō jȅzero**, **Vrânskō jȅzero** i sl.

✧ *prasl.* *(j)ezero, *ozero (*rus.* ózero, *polj.* jezioro), *lit.* ažeras, *grč.* Akhérōn: glavna rijeka Podzemlja

**jȅzero**² *sr reg. zast.* tisuća, hiljada // **jȅzēr** *m reg. zast.*, *v.* jezero²; **jezèrača** *ž reg. rij.* novčanica od tisuću osnovnih jedinica novca; hiljadarka

♦ *pr.* (nadimačka): **Ȅzer** (Osijek), **Jȅzeri**

✧ *mađ.* ezer: 1000 ← *iran.*

**jézgra** *ž* ⟨G *mn* jezgárā/-ī⟩ **1.** *bot.* jestivi dio ploda oraha, lješnjaka i badema **2.** *fiz.* dio atoma koji se sastoji od protona i neutrona [*atomska ~*]; nukleus **3.** središnji dio čega [*gradska ~*] **4.** *meteor.*: u fizičkoj meteorologiji mi-

kroskopski velika čestica na kojoj se uslijed procesa kondenzacije ili sublimacije nakupljaju molekule vode ili leda; čestice su zemaljskog ili svemirskog podrijetla, organske ili anorganske prirode **5.** *biol.* dio stanice koji upravlja izmjenom tvari i koji diobom prenosi nasljedna svojstva △ ***kondenzacijska*** ~ *meteor.* jezgra na kojoj kondenzira vodena para; ***ledena*** ~ *meteor.* jezgra na kojoj se u atmosferi stvaraju ledeni kristali; ***tvrda*** ~ *pol. razg.* oni koji zastupaju najtvrđu politiku stranke i sl.; »tvrda linija« // **jèzgren** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, ob. u: [*~a ovojnica*]; **jèzgrica** *ž dem.* i *hip.* od jezgra; **jèzgričast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik jezgri [*~ plodx*]; jezgričav; **jèzgričav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* jezgričast [*~o voće*]; **jèzgričica** *ž dem.* i *hip.* od jezgra; **jézgro** *sr* ⟨G *mn* jèzgārā⟩, *v.* jezgra; **jezgròvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun sadržaja (ob. o načinu izražavanja, o tekstovima, govorima i izlaganjima), kao dopunska odlika uz sažetost [*~o izražavanje*], *usp.* sažet; **jezgròvito** *pril.* na jezgrovit način; sažeto; **jezgròvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jezgrovito

✧ vjerojatno ≃ *v.* jedar, ukrštanjem s mezga, *v.*

**jèzičāri** *m mn* ⟨N jèzičār⟩ *zool.* skupina duguljastih (do 15 cm) crvolikih životinja (*Linguatulida*, *Pentastomida*) blijedožute boje, nametnici u dišnim organima sisavaca, ptica i gmazova

✧ *v.* jezik

**jèzičnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *bot.*, *v.* veprinac

✧ *v.* jezik

**jèzīd**[1] *m* ⟨G jezída⟩ *reg.* **1.** onaj koji nema milosti, okrutan čovjek; tiranin **2.** onaj koji se u trenu ražesti; svadljivac, prgavac, prkosnik **3.** *pren.* ljuto, srdito dijete

✧ *tur.* yezit: okrutan, surov

**jèzīd**[2] *m* ⟨G jezída⟩ *pov. rel.* pripadnik sekte u Kurdistanu, Siriji i Armeniji, nastale u 7. st. sintezom poganskih starokurdskih (tj. staroiranskih), gnostičkih, manihejskih, kršćanskih i islamskih vjerovanja

✧ prema omajadskom kalifu Yäzīdu I (680–683), okrivljenom za smrt Muhamedova unuka Huseina

**jèzik** *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici, G jèzīkā⟩ **1.** *anat.* pokretljiv mišić u usnoj šupljini čovjeka i životinja, organ za okus i uzimanje hrane, u čovjeka jedan od organa govora [*hrapav ~*] **2.** *pren.* **a.** ono što oblikom podsjeća na jezik [*vatreni, plameni jezici* vrhovi plamena koji palucaju] **b.** dio zemlje koji se ne ore ili koji zalazi u njivu; plaz **c.** izduženi poluotok **3. a.** sustav glasova, gramatike, naglasaka, riječi i fraza kojima ljudi izražavaju svoje misli i osjećaje **b.** riječi i metode njihova kombiniranja koje upotrebljavaju i razumiju drugi ljudi [*brusiti ~e*; *na ~u*; *oštra ~a*; *poganim ~om*; *imati dug ~*; *imati ~ kao krava rep*] **c.** čujan i artikuliran sustav za prenošenje poruka proizveden radom govornih organa **4.** sustav artikuliranih glasova izdvojen od drugih [*latinski ~*] **5. a.** sustavan, usustavljen način iznošenja misli, sudova, ideja i osjećaja upotrebom konvencionalnih ili prihvatljivih znakova, zvukova, gesta itd. [*~ gesta*] **b.** sustav koji se koristi u pojedinim strukama [*pravni ~*] **c.** sredstvo jednosmjernog davanja signala među životinjama **6.** poseban način upotrebe izraza kao **a.** oblik ili način verbalnog izražavanja [*svjež ~*; *poletan ~*] **b.** izbor termina i frazeologija koji služe na nekom posebnom području stvaranja ili znanja [*~ diplomacije*] **7.** *inform.*, *v.* jezik (programski) **8.** *zast.* **a.** narod **b.** govor [*nalegoše na jazik rvacki* zapis popa Martinca iz vremena osmanskih osvajanja] △ ***birani*** ~ *ekspr.* razgovor, govor kada se riječi biraju, kada se govori oratorskim, književnim ili diplomatskim jezikom; ***dječji*** ~ jezik djece i mlađih adolescenata **1.** u procesu usvajanja materinjeg jezika uglavnom do 5. ili 6. godine života, analogije izvedene iz gramatičkih oblika [*zovio*, *prid. rad.* : *zovem*, *prez.*] **2.** žargon uzrasta kad se materinji jezik već usvoji u obliku posebnih tvorbi [*slad(oled) + kać ← slatkać*, *hip.*; *rođ(endan) + kas ← roćkas*, *hip.* u zn. proslave rođendana]; ***drugi*** ~ *razg.* strani jezik koji se uči odmah nakon materinjeg i njime ob. vrlo dobro vlada; ***ezopovski*** ~ alegorijski, zamaskirani jezik; ~ ***tijela***, *usp.* govor tijela, *v.* govor △; ***književni*** ~ **1.** *razg.* normirani jezik koji služi kao uzor i čije se norme uzimaju kao »pravilne« i općeobvezatne te koji se stavlja nasuprot dijalektima i razgovornom jeziku; standardni jezik **2.** *lingv.* osebujni stil u jeziku kojim se koriste književnici u pisanom izražavanju, a čije su značajke bogatstvo izričaja, slikovitost i izražajna sredstva (za razliku od publicističkog, znanstvenog i dr. jezika); ***kontaktni*** ~ miješani jezik koji nastaje sam po sebi kao rezultat

potrebe internacionalnog sporazumijevanja na raznojezičnom teritoriju = ***kreolski*** ~; ***lovački (nijemi)*** ~ način davanja signala ostavljanjem na razne načine složenih jelovih grančica; ***materinji*** ~ jezik koji dijete najprije nauči govoriti [*(to je meni) materinski, materinji* ~ svoj jezik (za razliku od stranog jezika)]; ***mrtvi*** ~ jezik koji više nikome nije materinski (npr. etrurski), *opr.* ***živi*** ~; ***neverbalni (nijemi)*** ~, *v.* jezik (**5a**); ***obložen*** ~ *med.* bijeli jezik na kojem je skupljena tjena; ***okretan*** ~ **1.** vješt, lucidan stil (govora) **2.** način govora osobe koja se dobro snalazi u komunikaciji, prepirkama, diskusijama; ***prirodni*** ~ **1.** naziv za svaki jezik kojim se govori i koji je nekome materinski (za razliku od esperanta i sličnih umjetno stvorenih jezika); jezik čija su pravila nastala spontano i evolucionistički, *opr.* ***umjetni*** ~ **2.** ukupnost vokabulara, gramatike, izraza i konstrukcije rečenice u ustima izvornoga govornika nekog jezika (za razliku od riječi itd. koje funkcioniraju kao termini unutar neke strukture ili djelatnosti); ***programski*** ~ *inform.* skup simbola i sintaktičkih pravila za njihovu upotrebu koji služi za davanje instrukcija kompjuteru; ***službeni*** ~ jezik koji je ustavom, zakonom ili međunarodnim propisom određen kao govorni ili pisani u određenoj državi, nekoj međunarodnoj instituciji i sl.; ***strojni*** ~ *inform.* binarni jezik (niz 0 i 1), koji procesor učitava i izvodi; ***stručni*** ~ jezični podsustav namijenjen jednoznačnom sporazumijevanju u određenoj struci koji sadrži nazivlje i druga jezična sredstva; ***svjetski*** ~ jezik materinji velikom broju ljudi koji često služi kao sredstvo komunikacije između govornika drugih jezika (engleski, francuski, španjolski, ruski, njemački, talijanski, ob. još kineski i portugalski); ***šatrovački*** ~, *v.* šatrovački △; ***umjetni*** ~ *mat. inform.* konačan ili beskonačan skup uopćenih matematičkih znakova kojima se modelira sintaksa programskih jezika, jezik izgrađen prema pravilima nekog logičkog sustava; ***univerzalni*** ~ jezik (geste i sl.) koje svi ili mnogi razumiju (kompjuterski termini na engleskom, znak V za pobjedu i sl.); ***višenamjenski*** ~ *inform.* programski jezik opće namjene; ***zao*** ~ ***(zli jezici)*** *meton.* osoba (osobe) koja se bavi ogovaranjem, onaj koji olajava, onaj koji kleveće, koji u zloj namjeri priča neistine o trećoj osobi (o onome tko nije prisutan), klevetnik ili klevetnici; ***živi*** ~ **1.** jezik kojem se i danas ljudi služe, *opr.* ***mrtvi*** ~ **2.** jezik kojim se služe ljudi u svakodnevnoj komunikaciji, *opr.* učeni jezik, književni jezik, pisani jezik // **jezíčac** *m* ⟨G -čca, N *mn* -čci, G jèzīčācā⟩ **1.** *hip.* od jezik (o djeci) **2.** *dem.* od jezik (onoga što je kao jezik); jezičak, kazaljka (na vagi), batić zvona; **jezíčak** *m dem.* od jezik; **jèzičār** *m razg.* **1.** onaj koji se bavi jezikom; jezikoslovac, filolog, lingvist **2. a.** nastavnik jezika **b.** student jezika **c.** učenik jezične gimnazije; **jèzičarev** (**jezičarov**) *prid.* koji pripada jezičaru; **jezìčara** *ž pejor.* ona koja mnogo brblja; **jèzičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jezičar; **jèzičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik na jezik; **jèzičav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dug jezik; oštar na jeziku; lajav; **jèzičavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je jezičav; **jèzičavčev** *prid.* koji pripada jezičavcu; **jezìčāvka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* jezičavac; **jezìčavo** *pril.* na jezičav način; brbljavo, lajavo, blebetavo; **jezičètina** *ž pejor. augm.* od jezik; **jèzičić** *m dem.* od jezik; **jezìčin|a** *ž pejor. augm.* od jezik [*ima (veliku)* ~*u* oštar je na jeziku, mnogo se usudi otvoreno reći]; **jèzičn|ī** *prid.* koji se odnosi na jezik [~*a čistoća*; ~*a greška*; ~*a norma*; ~*a praksa*; ~*a zajednica*; ~*e funkcije*; ~*i izraz*; ~*i oblik*] △ ~***a barijera*** nemogućnost razgovora dviju ili više osoba jer nema jezika na kojem se mogu sporazumijevati; ~***a raščlamba (analiza)*** *lingv.* rastavljanje jezične cjeline na njezine sastavne dijelove (na fonološku, morfološku, sintaktičku, leksičku razinu); ~***i kod***, *v.* kod △; **jèzičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jezično

♦ *top.*: **Jèzik** (**Jàzik**) (uz obalu kao ime duguljastih uskih poluotoka)

✧ *prasl.* *(j)ęzykъ (*stsl.* językъ, *rus.* jazýk, *polj.* język) ← *ie.* *(d)ng'hu- (*lat.* lingua, *njem.* Zunge)

**jezikòbolja** *ž arh.* bolest na jeziku

✧ *v.* jezik + *v.* bol

**jèzikoslōvlje** *ž*, *v.* lingvistika // **jezikoslóvac** *m* ⟨G -vca, V jezikòslōvče, N *mn* -vci⟩ osoba koja se profesionalno bavi jezikoslovljem; jezičar, *usp.* lingvist; **jezikoslóvčev** *prid.* koji pripada jezikoslovcu; **jezikòslōvka** *ž*, *v.* jezikoslovac; **jezikòslovnī** *prid.* koji pripada jezikoslovlju

✧ *v.* jezik + *v.* slovo

**jezikoználac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G

jezikòznālācā⟩ onaj koji poznaje jezik, onaj koji proučava jezik // **jezikoznànstvo** *sr* **1.** znanje jezika ili o jezicima; znanost o jeziku **2.** *neol.* znanost koja proučava skup znanja o jeziku i jezičnom fenomenu (predstavlja širi pojam od jezikoslovlja); filologija
✧ *v.* jezik + *v.* znati

**jezùīt** *m* ⟨G jezuíta⟩ **1.** član Družbe Isusove, elitnog reda u Katoličkoj crkvi (osnovao ga je u 16. st. Ignacije Loyola); isusovac **2.** (ob. jezuita) *pren. pejor.* onaj koji postupa diplomatski vješto, prepredeno, prijetvorno // **jezuitìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** moralni, društveni i vjerski sustav jezuitskog reda **2.** *pren.* navodni način djelovanja jezuita, sugestivnost inteligencije, ali i prijetvornost; **jezùitskī** *prid.* koji se odnosi na jezuite [~ *red*] △ ~ ***odgoj*** sustav odgoja što su ga razradili isusovci, a koji se odlikuje sustavnom organizacijom koja dosljedno i precizno povezuje sve sastavnice odgojnog procesa; **jezùitski** *pril.* kao jezuit, na način jezuita
✧ *nlat.* Iesuita ≃ Iesus: Isus

**jêž** *m* ⟨N *mn* jèževi⟩ **1.** *zool.* sisavac kukcožder (*Erinaceus europaeus*), leđa su mu obrasla igličastim bodljama; j. smeđoprsi **2. a.** *pren.* ono što izgledom podsjeća na ježa (npr. naprava za nabijanje terena pri gradnji ceste ili nasipa) **b.** *vojn.* ukrštene metalne grede kojima se prepriječuje put, ob. kako bi se spriječio prolaz tenkovima i sl. **3.** vrlo kratko šišana kosa koja strši, tršava frizura [*šišati na ~a*] △ ***gospodski*** ~ *zool.* morski ježinac (*Sphaerechinus granularis*), pri vrhu svijetlih bodlji; ***morski*** ~, *v.* ježinac // **jéžak** *m* ⟨G jéška, N *mn* jéšci⟩ *hip.* od jež; **jèžast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik ježa; **jèžek** *m reg. dem.* od jež; **jêžev** *prid.* koji pripada ježu **1.** (ob. u zn. jednoga ježa, onoga koji se promatra ili oličuje ljudska ili pojedinačna svojstva u pričama, stripovima i sl.) [*~e bodlje*] **2.** *reg.* u opisivanju teških situacija (predodžba onoga što proživljava jež kad naiđe na prirodnog neprijatelja) [*muke ti ~e* grdne li muke, velike li muke, kakva gnjavaža!, koje gnjavaže!]; **jéžēvsk|ī** *prid.* koji je svojstven ježu [*~a politika* defenzivna, obranaška politika bez otvorenosti i sposobnosti stvaranja prijateljstava, otvaranja novih mogućnosti itd.; sterilna zatvorenost, samodovoljnost bez kreativnosti]; **jéžēvski** *pril.* kao jež, na način ježa; **jèžica**[1] *ž* (+ *potenc.*) *ekspr. knjiš.* ženka ježa; **jèžić** *m dem.* od jež

◈ *pr.* (nadimačko ili etnici): **Jêž** (320, Zagorje, Prigorje), **Jèžek** (220, Zagorje, Prigorje), **Jéžić** (290, Zagreb, Prigorje, Primorje), **Jèžik** (Vukovar), **Jèžina** (190, Šibenik), **Ježínec**, **Jéžo**, **Ježòvit** (Velika Gorica), **Ježòvita** (180, Zagorje, Prigorje) ◇ *top.* (naselja): **Jêženj** (Pazin, 142 stan.), **Ježèvīk** (Slavonski Brod, 71 stan.), **Jêževo** (Dugo Selo, 452 stan.), **Jêžovec** (Ivanec, 387 stan.)
✧ *prasl.* *ežь (*rus.* ëžь, *češ.* ježek), *lit.* ežys ← *ie.* *$h_1$eg'hyo- (*grč.* ekhînos)

**Jȅždovec** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Zagreba), 645 stan. // **jȅždovečkī** *prid.* koji se odnosi na Ježdovec

**Jèževići** *m mn* naselje (u blizini Sinja), 585 stan. // **ježèvićkī** *prid.* koji se odnosi na Ježeviće

**ježèvina** *ž bot. Ruscus aculeatus*
✧ *v.* jež

**jèžica**[2] *ž bot.* biljka (*Echinaria capitata*) iz porodice trava (*Gramineae*)

**Jéžić, Slavko** (1895–1968), hrv. književnik i književni povjesničar; napisao prvu cjelovitu povijest hrv. književnosti s iscrpnom bibliografijom *Hrvatska književnost od početaka do danas* (1944)

**jèžika** *ž* ⟨D L -i/-ici⟩ *bot.* biljka (*Echinophora spinosa*) iz porodice glavočika (*Compositae*)
✧ *v.* jež

**jèžinac** *m* ⟨G -īnca, N *mn* -īnci⟩ **1.** *zool.* **a.** morski jež iz razreda ježinaca (hridinski ježinac *Paracentrotus lividus*) **b.** (*mn*) razred morskih bodljikaša (*Echinoidea*), tijela su im oklopljena vapnenom čahurom s pokretnim bodljama među kojima su otrovne žlijezde (ljubičasti j., morski turban, kuglasti j.); morski ježevi **2.** *bot.* rod zeljastih močvarnih biljaka (*Sparganium*) iz porodice ježinaca (*Sparganiaceae*) i vrsta *S. ramorsum*; jažorast, barski ševar
✧ *v.* jež

**jéžiti se**, *v.* jeza

**jèžūr**, *v.* jeza

**jíće**, *v.* jesti

**jidai-geki** *m* (*izg.* džidàj-gèki) *film.* naziv za sve japanske filmove s radnjom u prošlosti (za razliku od žanrova gendai-geki, s radnjom u sadašnjem vremenu); većinom su to filmovi sa sadržajem iz razdoblja šogunske vladavine Japanom (filmovi K. Mizoguchija, T. Kinugase, A. Kurosawe i M. Kobayashija)
✧ *jap.*

**Jidda** (*izg.* Džìda) *ž* grad i luka na Crvenome moru u Saudijskoj Arabiji; o. 1,5 mil. stan.; tranzitna luka i aerodrom hodočasnika za Meku i Medinu

**jìdiš** *m lingv.* govorni jezik istočnoeuropskih Židova (Aškenaza), potječe iz *srvnjem.* jezika, s nekim slavenskim i brojnim hebrejskim elementima i hebrejskim pismom [*govoriti* ~; *pisati na* ~*u*]; judeonjemački jezik // **jìdist** *m* poznavalac, istraživač jidiš govora
✧ *jidiš* jiddisch ← *njem.* jüdisch

**jig** *m* (*izg.* džìg) *glazb.* **1.** pučki ples udomaćen na britanskim otocima u 16. st., danas još živ u zabačenijim krajevima **2.** *kazal.* scenska vrsta, igrokaz s glazbom i plesom, raširen posebno u Engleskoj i nekim zemljama *Z* i *S* Europe
✧ *engl.*

**jigīt** (**džìgit**) *m* ⟨G jigíta⟩ *reg.* **1.** hrabar čovjek, junak **2.** dobar jahač
✧ *tur.* yiğit

**Jiménez** (*izg.* Himenêz), **Juan Ramon** (1881–1958), španjolski pjesnik, pod utjecajem francuskog simbolizma i španjolskog modernizma stvara samosvojnu, intimističku poeziju, van strogo određenih pravaca; Nobelova nagrada 1956.

**jìn**[1] *ž*, *v.* yin

**jìn**[2] *m* kineska mjera za dužinu i težinu
✧ *kin.*

**jingle** (*izg.* džìngl) *m term.* kratka, često duhovita rima ili zvuk; ob. umetak u radio ili TV emitiranju kako bi se reklamirao neki proizvod ili usluga, vlastiti program i sl.
✧ *engl.*

**jingo** *m*, *v.* džingo

**Jingxi** (*izg.* Džìngši) *kazal.* popularna vrsta kineskog kazališta, poznata kao Pekinška (Beijinška) opera; dramsko zbivanje odvija se uz glazbu s obvezatnim prizorima bitke te akrobatskim i plesnim ulomcima
✧ *kin.*

**jinìzam** *m*, *v.* džainizam (džinizam)

**jinizírati**, *v.* yin

**Jinnah** (*izg.* Džìnah), **Mohammad Ali** (1876–1948), indijsko-muslimanski političar; utemeljitelj i prvi general-guverner Pakistana (1947–1948); ambasador hindu-muslimanskog ujedinjenja, »otac« pakistanske države

**Jireček** (*izg.* Jìreček), **Konstantin Jozef** (1854–1918), češki povjesničar i filolog; radio u Bugarskoj gdje je jedno vrijeme bio i ministar prosvjete, predavao u Pragu i Beču; autor *Povijesti bugarskog naroda*, *Istorije Srba* i rasprave *Značenje Dubrovnika u povijesti trgovine srednjeg vijeka*

**Jìšmael** (**Ìsmael**) *bibl.* u *Starom zavjetu* sin Abrahama i Egipćanke Hagare; prema islamu, predak Muhameda i arapskih naroda; muslimani vjeruju da je Jišmael, a ne Izak, trebao biti žrtvovan; prema *Kur'anu* s Abrahamom sagradio Ćabu (ili Kaabu) u Meki
✧ *hebr.* yišmāʿē'l: Bog će čuti

**jitney** (*izg.* džìtni/ob. džìtnej) *m ekon.* izraz za čin kad jedan član centraliziranog tržišta izvrši nalog za drugoga člana
✧ *amer.engl.*

**jitterbug** (*izg.* džìterbag) *m glazb.* društveni ples brzog ritma nastao u SAD-u 1920-ih
✧ *amer.engl.*

**jiujitsu** *m*, *v.* džu džucu

**jiva** *ž*, *v.* dživa

**jive** (*izg.* džâjv) *m glazb.* **1.** sviranje dobrog jazza mahom brzog plesnog tipa **2.** jazz stil nastao 1930-ih i 1940-ih, najčešće u izvedbi pjevača-frontmana i orkestra; karakterističan po svingerskim plesnim ritmovima uz duhovite tekstove ili besmislene rime **3.** društveni ples u paru, sličan jitterbugu
✧ *engl.*

**jnan** (**jenàn**) (*izg.* džnàn) *m fil.* sljedbenik puta jnana-joga
✧ *skr.* jñāna-

**jnana-joga** (*izg.* džnàna-jòga) *ž fil.* put prema duhovnoj spoznaji kroz potragu za istinom
✧ *skr.* jñāna yoga

**Joàkim** *m* **1.** *v.* ◈ **2. Sv.** *kat.* prema apokrifnim evanđeljima, muž Sv. Ane i otac Marije, majke Isusove
◈ m. os. ime (*bibl.* podrijetla); *hip.*: **Ȁćim**, **Ȁkim** (uglavnom *pravosl.*) ◇ *pr.*: **Aćímović** (Baranja), **Aćímović** (250, Baranja, Imotski), **Jaćímović**
✧ *grč.* Iōakim ← *hebr.* Yōyāqīm

**job** *m*, *v.* džob

**Jòb** *m* **1.** *v.* ◈ **2. a.** *bibl.* pravedan i mudar čovjek (u istoimenoj biblijskoj knjizi) kojega Bog, preko Sotone, stavlja na velike patnje iskušavajući njegovu vjeru, ali on sve podnosi i ostaje nepokolebljiv **b.** *pren.* simbol čovjeka koji sve životne nedaće strpljivo podnosi **3. Ignjat** (1895–1936), hrv. slikar; ekstatično osjećanje svijeta izrazio je svojom varijantom ekspresionizma slikajući

dalmatinske pejsaže i scene iz života priobalja // **jȍbovsk|ī** *prid. bibl.* koji se odnosi na Joba △ *~i* ***problem*** problem stradanja i patnje osobe koja nije zgriješila ni skrivila; *~o* ***strpljenje*** neograničeno strpljenje koje se iskazuje u čekanju na neki ishod usprkos okolnostima koje su beznadne; **jȍbovski** *pril.* kao Job, na način Joba

◈ m. os. ime (*bibl.* podrijetla), *rij.* ◇ *pr.*: **Jôb** (Zagorje, Podravina), **Jȍbač** (Križevci, Garešnica)

✧ *hebr.* 'iyyōbh: omražen

**jobagìōn** (**jobàgio**) *m* ⟨G jobagióna⟩ *pov.* **1.** feudalčev podložnik; kmet **2.** svaki podložnik u feudalnom sustavu [*grofovi su ~i kraljevstva*]

✧ podrijetlo nejasno

**jobber** *m*, *v.* džober

**jockey** *m*, *v.* džokej

**jôd**[1] *m lingv.* **1.** deseto slovo feničkog i hebrejskog alfabeta, označuje polusamoglasnik j **2.** *pov.* u hebrejskom obilježavanju brojeva oznaka za broj 10

✧ *hebr.* yādh: ruka

**jôd**[2] *m kem.* halogeni element (simbol J, atomski broj 53); najviše ga ima u morskoj vodi, sastavni element tiroidne žlijezde bez kojeg ona ne može pravilno funkcionirati // **jodàmīd** *m* ⟨G jodamída⟩ *kem.* u vodi topivo kontrastno sredstvo na bazi joda; **jòdāt** *m* ⟨G jodáta⟩ *kem.* sol jodne kiseline; **jòdīd** *m* ⟨G jodída⟩ *kem.* spoj jodovodične kiseline s metalima; sol jodovodične kiseline; **jodírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* jòdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ premazati/premazivati jodom; **jodìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* kronično trovanje jodom; **jôdn|ī** *prid.* koji se odnosi na jod [*~a tinktura* otopina joda u alkoholu, tekućina kojom se premazuju ozljede kože kako bi se spriječila infekcija]

✧ *fr.* iode ≃ *grč.* ioeidēs: ljubičast

**jȍdlati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *glazb.* pjevati na poseban grleni način [*~ kao Tirolac*]; često brzo prelaziti iz prsnog registra u visoki falset **2.** *pren.* **a.** pjevati bez veze, bez sluha **b.** pričati gluposti, besmislice // **jȍdler** *m* **1.** onaj koji zna jodlati, koji jodla (ob. u zn. koji to radi u okviru svojih narodnih običaja) **2.** *pejor.* onaj koji pripada alpskim narodima i ne razumije naše (ob. mediteranske) običaje **3.** *glazb.* pjesma u kojoj se izvodi jodlanje; **jȍdlerica** *ž*, *v.* jodler; **jȍdleričin** *prid.* koji pripada jodlerici; **jȍdlerov** *prid.* koji pripada jodleru

✧ *njem.* jodeln

**jȍdoderma** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pat.* osip na koži kao posljedica uzimanja jodnih preparata

✧ *v.* jod[2] + -DERMA

**jȍdoform** *m farm.* $CHJ_3$, žuti prašak, spoj joda, ugljika i vodika; antiseptik za rane

✧ *v.* jod[2] + *v.* forma, formirati

**jodomètrija** *ž kem.* volumetrijska analitička metoda u analitičkoj kemiji za mjerenje prisutnosti joda

✧ *v.* jod[2] + -METRIJA

**jodòpsīn** *m* ⟨G jodopsína⟩ *anat.* fotosenzitivna tvar u čunjićima očne mrežnice osjetljiva na boje

✧ *v.* jod[2] + -OPS(IJA) + -IN

**jodȍšu** *m* ⟨*indekl.*⟩ *pov. rel.* japanska budistička sekta, nastala u 12. stoljeću; rajska sekta

✧ *jap.* yodoshu

**jodoventrikulogràfij|a** *ž med.* rendgenska metoda prikazivanja moždanih komora jodnim kontrastnim sredstvima [*izvesti ~u*]

✧ *v.* jod[2] + *v.* ventrikulografija

**jodovòdīk** *m* ⟨G jodovodíka, N *mn* jodovodíci⟩ *kem.* HJ, nezapaljivi, bezbojni otrovni plin; raspada se djelovanjem svjetla

✧ *v.* jod[2] + *v.* vodik

**Joffre** (*izg.* Žȍfr), **Joseph-Jacques-Césaire** (1852–1931), glavni zapovjednik francuskih vojnih snaga u miru i u slučaju rata (imenovan 1911) i na Zapadnom frontu u 1. svjetskom ratu; stekao slavu kao »Pobjednik Marne«; zaslužan za novu francusku vojnu strategiju u 1. svjetskom ratu prema Njemačkoj; od 1916. francuski maršal; napisao *Memoare* (1932)

**jȍg** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *sport reg.* boćalište, teren za boćanje, igralište za boćanje, zjog

✧ *mlet.* iogo ≃ *tal.* gioco: igra

**jóga** *ž* ⟨D L -i⟩ disciplina kojom se postiže duhovna moć, hinduska tehnika koncentracije i meditacije [*karma-~* vježbe ispravnog djelovanja u svakidašnjem životu; *tantra-~* kontrola spolne energije; *hatha-~* tjelesna kontrola] △ *~* ***vježbe*** *psih.* vježbe u okviru joge kako bi se postigla koncentracija, duševna stabilnost, svladali otpor i bol te postiglo opće opuštanje // **jògāš** *m* ⟨G jogáša⟩ *razg.*, *v.* jogi; **jogášev** *prid.*, *v.* jogijev; **jogàšica** *ž*, *v.* jogaš; **jogàšičin** *prid.* koji pripada jogašici; **jògi** *m* ⟨G -ja⟩ **1.** onaj koji se bavi jogom, koji

prakticira jogu; jogaš **2.** asket, filozof koji naučava oslobađanje od osjetilnog svijeta i strasti radi sjedinjenja s božanskim; **jògijev** *prid.* koji pripada jogiju; jogašev
✧ *skr.* yoga-: sprezanje

**jogger** *m*, *v.* džoger

**jogging** *m*, *v.* džoging

**joggle** *dv.*, *v.* džoglirati

**jògunast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je obijestan; nepokoran, samovoljan // **jògunac** *m* ⟨G -ūnca, V -ūnče, N *mn* -ūnci⟩ onaj koji je obijestan; **jogùnasto** *pril.* nestašno; neposlušno; **jogùnāš** *m* ⟨G jogunáša⟩ koji se rado i često joguni; **jògunčina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *augm.* od jogunac; **jogùnica** *ž reg.*, *v.* jogunac; **jogúniti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* jògūnīm (se), *pril. sad.* -nēći (se), *gl. im.* -únjēnje⟩ ponašati se jogunasto; **jogùnluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* upornost, tvrdoglavost, obijest; **jogúnstvo** *sr* osobina ili stanje onoga koji je jogunast
◈ *pr.* (nadimačka): **Jògūn** (Požega), **Jogùnica** (*J* Dalmacija), **Jògunić** (Solin)
✧ *tur.* yoğun

**jògurt** *m* mlijeko ukiseljeno fermentom *Bacterium bulgaricum* i *Lactobacillus bulgaricus* △ ~**-revolucija** **1.** *podr. pov. pol.* velikosrpski politički pokret kojim je Savez komunista Srbije simuliranjem narodnog revolta krajem osamdesetih 20. st. smjenjivao autonomaške organe Saveza komunista i državne vlasti (plaćeni demonstranti dobivali su i obroke s jogurtom i ambalažom gađali vodstvo Autonomne Pokrajine Vojvodine) **2.** (+ *potenc.*) *pren.* sve što se izvodi na nasilnički način
✧ *tur.* yoğurt

**jóha** *ž bot.* stablo (*Alnus glutinosa*) iz porodice breza (*Betutaceae*); jalša, jelša, jova // **jàlša** (**jèlša**) *ž reg.*, *v.* joha; **jèlšīk** *m* ⟨G jelšíka, N *mn* jelšíci⟩, *v.* johište; **jóhin** *prid.* koji pripada johi; **jòhīšte** *sr* mjesto gdje rastu johe; jelšik, jošik, jošje; **jòhovina** *ž* johino drvo kao sirovina; **jòšić** *m* **1.** mlado stablo johe **2.** johin trupac; **jòšīk** *m* ⟨G jošíka, N *mn* jošíci⟩, *v.* johište; **jôšje** *sr*, *v.* johište; **jóva** *ž lokal.*, *v.* joha
◈ *pr.* (etnici): **Jalšavèčkī** (Donja Stubica), **Jalšènjāk**, **Jâlševac** (Sisak, Pokuplje), **Jâlševec** (Ludbreg), **Jálšević**, **Jâlšić** (120, Ludbreg), **Jâlšovec** (540, Čakovec), **Jalšovèčkī** (Zagorje), **Jàuševac** (Nova Gradiška), **Jóha** (130, Karlovac), **Jôhović** (Novska, Karlovac) ◇ *top.* (naselja): **Jâlševec Brêškī** (Ivanić Grad, 450 stan.), **Jâlševec Nârtskī** (Dugo Selo, 230 stan.), **Jâlševec Svîbovečkī** (Novi Marof, 380 stan.), **Jâlšje** (Zabok, 390 stan.), **Jâlšovec** (Čakovec, 200 stan.), **Jôhi** (Duga Resa, 36 stan.), **Jóhovec** (Ivanić Grad, 136 stan.), **Jóhovo** (Vojnić, 88 stan.), **Jóšāni** (Korenica), **Jòšavica** (Petrinja, 432 stan.), **Jòševica** (Glina, 133 stan.)
✧ od starijega *jeoha ← *prasl.* *elьxa, *olьxa (*rus.* ól'xa, *polj.* jelsza), *lit.* alksnis ≃ *lat.* alnus

**johaníter** *m reg. zast.* pripadnik katoličkog viteškog reda Sv. Ivana, hospitalac, božjak; ivanovac
✧ *njem.* Johanniter

**Johannesburg** (*izg.* Johànezburg) *m* najveći grad Južnoafričke Republike, 1.609.400 stan.

**johèksōl** *m* ⟨G joheksóla⟩ *kem. med.* trijodno u vodi topivo kontrastno sredstvo; koristi se u dijagnostici

**johìmbīn** *m* ⟨G johimbína⟩ *kem.* $C_{21}H_{26}N_2O_3$, alkaloid iz kore afričkog drveta *Corynanthe yohimba*, smatra se da djeluje kao afrodizijak
✧ *engl.* yohimbé ← *egz.* (*bantu*) + -IN

**John Bull** (*izg.* Džȍn Bȕl) *knjiž. pol. zast.* tipični Englez, personifikacija bitnih značajki engleskog čovjeka i naroda
✧ prema alegoričnom liku u satiri škotskog autora Johna Arbuthnota »Povijest Johna Bulla« (1712)

**Johns** (*izg.* Džȍns), **Jasper** (1930), avangardni američki slikar, preteča cijele generacije slikara pop-arta

**Johnson** (*izg.* Džȍnsn) **1. Andrew** (1807–1875), američki političar, sedmi predsjednik SAD-a **2. Samuel** (1709–1784), engleski novinar, esejist, biograf, dramatičar, kritičar i leksikograf, predstavnik klasicizma (*Životi pjesnika*, *Rječnik engleskog jezika*)

**joint** *m*, *v.* džoint

**joint venture** (*izg.* džȍint vȇnčer) *ekon.* zajedničko ulaganje u neki posao; suradnja dvaju partnera [~ *ugovor*]
✧ *engl.*

**jôj** *uzv.* izražava jak osjećaj: **1.** boli [~, *nemoj!*] **2.** straha, žalosti, radosti [~, *stigli ste!*] **3.** divljenja [~, *krasno!*]; jao // **jòjkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ stalno govoriti jadajući se »joj«; jojokati; **jojókati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jòjōkām/jòjōčēm, *pril.*

*sad.* -ajūći/jojóčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* jojkati
✧ *ekspr.*

**jȍjki** *m* ⟨G -ja⟩ *glazb.* izvorna laponska pjesma od nekoliko redaka koja govori o određenim ljudima, mjestima i sl.
✧ *lap.*

**jȍjo** (**jojô**) *m* ⟨G jojòa⟩ **1.** igra koja se sastoji u tome da se valjčić diže na konopčiću koji se drži u ruci, *usp.* dijàbolo **2.** *sport* rekvizit za dizanje utega, za jačanje mišića ruku; uteg se diže namatanjem užeta **3.** *pren.* beskrajna i besmislena djelatnost (npr. neuspješni i dugotrajni pregovori kad se stalno izmjenjuju prognoze za dobro i loše)
✧ *engl.* yo-yo ← *mal.*

**jȍk** *čest. reg. ekspr.* **1.** ne, nisam, nisi itd. (u dijaloškoj situaciji kao odgovor) [A: *Jesu li oni tamo što pametno odlučili?* B: ~.] **2.** nema (u dijaloškoj situaciji) [A: *Ima li šta nova?* B: ~.; A: *Ima li tamo robe po sniženim cijenama?* B: ~.] // **jòkluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* pomanjkanje sredstava prijeko potrebnih za život; neimaština, siromaštvo, oskudica; **jòktur** ⟨*indekl.*⟩ *reg.* nema ništa, nije, nikako [*udario ~ u kesu* nema ništa, zavladala je neimaština, ostao (sam) bez novca]
✧ *tur.* yok

**Jokȁsta** *ž mit.* žena tebanskoga kralja Laja; kao udovica, postala je žena vlastitoga sina Edipa ne znajući tko je on; kad je incest otkriven, objesila se // **Jokȁstin** *prid.* koji pripada Jokasti △ ~ ***kompleks*** *psih.* podsvjesna majčina seksualna ljubav prema sinu i ljubomora prema ženi s kojom se on vezuje

**joker** *m*, *v.* džoker

**joklȁma** *ž* ⟨G *mn* joklámā⟩ *reg.* **1.** provjera, kontrola; prozivanje, utvrđivanje broja nazočnih **2.** regrutacija, novačenje, leva
✧ *tur.* yoklama

**JOKTO-** kao prvi dio decimalne jedinice znači $10^{-24}$

**jòkuc** *m lingv.* izumirući indijanski jezik, govori se u Kaliforniji

**jȍl** *m*, *v.* jola (I)

**jȍl** *m reg. zast.* **1.** put, staza **2.** putovanje // **jòldāš** *m* ⟨G joldáša⟩ *reg.* onaj koji putuje zajedno s kim; suputnik; **jòldžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji putuje; putnik; **jòlpaz** *m reg.* **1.** skitnica, besposlenjak, neradnik **2.** nevaljalac, pokvarenjak, mangup, prepredenjak
◈ *pr.*: **Jȍldić** (Slavonski Brod), **Jòldžīć** (Z Slavonija)
✧ *tur.* yol

**Jôla** *ž mit.* plavokosa kći eubejskog kralja Eurita; ljubav prema njoj Heraklo je platio životom

**jôla** (I) *ž pom.* jedrilica s plitkim dnom i zaokruženim visokim pramcem [*olimpijska ~*]; jol // **jôla** (II) *uzv. rib.* dogovoren uzvik ribara kad opazi da su tune ušle u mrežu i kad obavještava druge ribare
✧ *tal.* iole ← *nizoz.* jol; *njem.* Jolle; *engl.* yawl

**jòlača** *ž pom.* potezno koloturje sastavljeno od pomične i nepomične jednokrake koloture i teklaca; jolak // **jólak** *m* ⟨G -lka, N *mn* -lci, G jôlākā⟩ *pom.*, *v.* jolača
✧ ? *v.* jol

**Jôlaj** *m mit.* grčki junak, pratilac Heraklov; na prvim Olimpijskim igrama pobijedio u natjecanju četveropregâ

**Jolánda** ž. os. ime, *rij.* (ime dvije svetice); isto: **Jolánta**; *hip.*: **Ânda**, **Jôlka**, **Lânda** ◇ *pr.*: **Jolánda**
✧ *tal.* Iolande ← *lat.* Iolanthe ← *grč.* iolánthē ≃ *lat.* viola, *usp.* Viola, ljubiti (Ljubica)

**Joliot-Curie** (*izg.* Žoliȍ-Kirȉ), **Irène** (1897–1956), kći Marije i Pierrea Curie i **Jean Frédéric** (1900–1958), bračni par francuskih fizičara, otkrili umjetnu radioaktivnost; dobitnici Nobelove nagrade za fiziku 1935.

**jolly boat** (*izg.* džòli bôut) *m pom.* **1.** mali brodski teretni čamac što ga jedrenjaci vuku iza krme **2.** *sport* mala sportska jedrilica za natjecanje u zatvorenim vodama
✧ *engl.*

**jòltava** *ž* ⟨G *mn* jȍltāva⟩ *reg. kulin.* tava ob. za priređivanje hrane na putovanju, na ispaši itd.
✧ *v.* jȍl + *v.* tava

**jolteskèra** *ž* ⟨G *mn* jolteskéra⟩ *pov.* pismena potvrda o slobodi kretanja u Osmanskome Carstvu; propusnica, putovnica
✧ *v.* jȍl + *v.* teskera

**Jom hašoa** (*izg.* Jôm hašoȁ) *jud.* dan uspomena na žrtve Holokausta, 27. nisana (ob. u travnju ili svibnju) po židovskom kalendaru, u znak sjećanja na ustanak u Varšavskom getu 1943.
✧ *hebr.* yōm haššō'ah

**Jom Kipur** (**Yom Kippur**) (*izg.* Jôm Kípur) *jud.* najveći židovski vjerski blagdan, desetog dana poslije Roš hašane (Nove godine), ob. u listopadu; dan najstrožeg posta, molitve, po-

kajanja i oprosta za sve grijehe iz prethodne godine, dan pomirenja

✧ *hebr.* yōm: dan + hakkippūrīm: pomirenjā

**jòmōn** *m* ⟨G jomóna⟩ neolitička kultura Japana (3. do 2. tisućljeće pr. Kr.)

✧ *jap.* yomon

**jômuž|a** *ž reg. arh.* istom pomuzeno mlijeko [*i s ~om cvijeće zalio*] // **jômužan** *prid·* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji se odnosi na jomužu

✧ *v.* musti

**jôn** *m*, *v.* ion

**Jôn**, *v.* Ivan ◆

**Jôna** *m bibl.* starozavjetni prorok, glavni junak istoimene biblijske knjige (6. st. pr. Kr.); poznat po legendi o ribi (*Leviatan*) koja ga je zbog neposlušnosti prema Bogu progutala, a po pokajanju živog izbacila

✧ *hebr.* yōnāh: golub

**jònatān** *m razg.* vrsta sočne i mirisne jabuke crvene boje; jonatanka // **jònatānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.*, *v.* jonatan

✧ *engl.* Jonathan

**jôndža** *ž reg.* djetelina (*Trìfolium*) // **jondžàluk** *m* ⟨N -uci⟩ *reg.* zemljište zasijano djetelinom; djetelište

✧ *tur.* yonca

**Jones** (*izg.* Džóuns) **1. James** (1921–1977), američki književnik (*Odavde do vječnosti*, *Neki su dotrčali*) **2. William, Sir** (1746–1794), engleski orijentalist i pravnik, utemeljitelj komparativne indoeuropske lingvistike

**jongleur** *m*, *v.* žongler

**Jônija** *ž pov. geogr.* naselja koja su u antičkoj Grčkoj naselili Jonjani, a nalazila su se u Atici, Eubeji, na Egejskim otocima i na obali Male Azije (Milet, Efez, Kolofon, Eritra i dr.) // **jônsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Joniju [*Jonsko more*] △ *~a* ***filozofska škola*** naziv za grupu najstarijih grčkih filozofa (prva pol. 6. st. pr. Kr.); bave se filozofijom prirode nastojeći odrediti iskon, pramateriju iz koje je svijet nastao (glavni predstavnici: Tales, Diogen, Heraklit i dr.); *~i* ***način*** *glazb.* **1.** u najstarijoj grčkoj glazbi samostalna ljestvica **2.** od 4. st. nova ljestvica, s izvedenim ljestvicama; *~i* ***red*** *pov. umj.* stil u grčkoj arhitekturi koji se razvio u Maloj Aziji, karakterističan po eleganciji proporcija i bogato ukrašenim kapitelima; *~i* ***stil*** *pov. umj.* jedan od stilova u klasičnoj grčkoj arhitekturi; razlikuje se od dorskoga po obliku stupa koji počiva na bazi, nije ispupčen, a kapitel mu je u obliku dvostruke volute; **Jónjani** *m mn* ⟨N Jónjanin⟩ (**Jónjānka** *ž*) *pov. etn.* jedno od glavnih starogrčkih plemena koje se naselilo u Grčkoj vjerojatno prije Dorana; potkraj 8. st. pr. Kr. počeli su kolonizirati obale Crnoga mora i Sredozemlja; glavni su nosioci antičke grčke kulture; **jónjanskī** *prid.* koji se odnosi na Jonjane

✧ prema Ionu, *v.*

**Jònke, Ljudevit** (1907–1979), hrv. slavist i sveučilišni profesor; predsjednik Matice Hrvatske u vrijeme donošenja *Deklaracije o hrvatskom jeziku* (1967); pisao o problematici suvremenoga književnog jezika i pravopisa (*Književni jezik u teoriji i praksi*)

**jònōn** *m* ⟨G jonóna⟩ *kem.* ketonski spoj, tekućina cedrova mirisa biljke *Boronia megastigma*, služi za pripravu vitamina A

✧ tvorničko ime proizvoda®

**Jonson** (*izg.* Džònsn), **Benjamin** (1572–1637), engleski književnik, istaknuti predstavnik drame elizabetanskog razdoblja, prijatelj i suparnik Shakespeareov (*Volpone*, *Alkemičar*)

**jópac** *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci, G jôpācā⟩ **1.** *reg.* majmun **2.** *pren.* onaj koji se ponaša kao majmun (blesavo, lakrdijaški i sl.) // **jòpica** *ž*, *v.* jopac; **jòpičin** *prid.* koji pripada jopici

✧ *v.* opica

**jopamìdōl** *m* ⟨G jopamidóla⟩ *kem.* jodno kontrastno sredstvo, primjenjuje se u dijagnostici

✧ tvorničko ime proizvoda® *v.* jod + *v.* pirazolon + *v.* acetat + -OL

**jòpna** *ž* ⟨G *mn* jópnā/-ī⟩ *reg.* haljetak, kaputić, jakna

✧ *njem.* Joppe

**joran** (*izg.* žorȁn) *m meteor.* hladni, jaki i mahoviti vjetar zapadnog i sjeverozapadnog smjera koji donosi na jugoistočnim obroncima švicarskih Jura u proljeće često snijeg, a ljeti grmljavine

✧ *fr.*

**Jordaens** (*izg.* Jòrdāns), **Jacob** (1593–1678), veliki flamanski barokni slikar; sljedbenik Caravaggia i Rubensov učenik; pokrenute svetačke kompozicije toplih boja i svjetlosti (*Četiri evanđelista*) i genre-scene

**jòrdam** *m reg.* oholost; umišljenost // **jordàmdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji se prema okolini ponaša podcjenjivački, bahato; ohol čovjek, oholica, onaj koji jordami; **jordámiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jòrdāmīm, *pril.*

*sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ *reg.* ponašati se umišljeno; oholiti (se)

✧ *tur.* yordam

**Jordan** (*izg.* Džȏrdn) **1. Michael** (1962), američki košarkaš, s američkom reprezentacijom i momčadi »Chicago Bullsa« više puta postajao olimpijski i svjetski prvak; danas se smatra najboljim košarkašem svih vremena **2. David Starr** (1851–1931), američki ihtiolog; sastavio općeprihvaćenu klasifikaciju riba

**Jòrdan**[1] *m geogr.* **1.** rijeka u *JZ* Aziji, duga 360 km; izvire na planini Hermon, protječe kroz Genezaretsko jezero i utječe u Mrtvo more **2.** *pol.* kraljevina na Bliskom istoku, 97.740 $km^2$, 3.790.000 stan.; glavni gradAman; jezik arapski // **Jordánac** *m* (**Jòrdānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Jordánci, G Jòrdānācā⟩ stanovnik ili državljanin Jordana; **jòrdanskī** *prid.* koji se odnosi na državu i rijeku Jordan i Jordance

**Jòrdan**[2] m. os. ime, *rij.* (češće kod Srba, ali i Slovenaca) ◇ *pr.*: **Jòrdan** (230, Zadar, Samobor), **Jòrdanić** (Zagreb, Primorje), **Jordánović** (Karlovac, Beli Manastir)

✧ *grč.* Iordánes, *hebr.* yārdēn, možda po rijeci Jordan, *v.*

**Jordánes** (o.500–552), povjesničar zapadnogotskoga podrijetla, djelo mu je važno za slavensku povijest u doba seobe naroda (*O podrijetlu i djelima Gota*)

**jȏregelt** *uzv. reg. zast.* dobro jutro! (pozdrav) [*čekati do* ~ čekati do nigdarjeva, čekati bez nade da će se dočekati]

✧ *mađ.* jó: dobar + reggel: jutro

**jȏrga** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* miran konjski kas bez drmanja jahača u sedlu // **jórgiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -gēći, *gl. im.* -gēnje⟩ *reg.* lagano, kasom jahati

✧ *tur.* yorga

**jòrgan** *m reg.* deblji pokrivač punjen vunom, perjem ili grubom vatom; poplun, imbotija // **jorgànčić** *m dem.* od jorgan; **jorgàndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ onaj koji pravi jorgane, trgovac jorganima; poplunar

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Jòrganović** (**Jorgánović**) (Zaprešić), **Organdžìev** (Samobor, ← *mak.*)

✧ *tur.* yorgan

**jòrgovān** (**jergòvan**) *m bot.* ukrasni grm (*Syringa vulgaris*) iz porodice maslina (*Oleaceae*) s grozdastim mirisnim cvjetovima

✧ *tur.* erguvan ← *perz.* ergewûn

**Jòrgovanić-Flieder** (*izg.* ~-Flíder), **Rikard** (1853–1880), hrv. pjesnik i prozni pisac, vrstan feljtonist

**jòrkšīr** *m* ⟨G jorkšíra⟩ *agr.* bijela engleska plemenita pasmina svinja za tov nastala križanjem domaće i istočnoazijske svinje // **jòrkširsk|ī** *prid.* koji se odnosi na pokrajinu Yorkshire △ *~a svinja zool.* engleska vrsta svinje; *~i terijer* (*engl.* Yorkshire terrier) *kinol. lov.* vrsta malog lovačkog psa

✧ *engl.* Yorkshire, pokrajina u Velikoj Britaniji

**joropo** *m* (*izg.* horòpo) *glazb.* venezuelanski narodni ples u brzoj mjeri s karakterističnim naglascima

✧ *amer.*, *šp.*

**jorúba** *ž lingv.* jezik skupine benue-kongo nigersko-kordofanskih jezika, govori se najviše u Nigeriji

**Josephson** (*izg.* Džóuzefsen), **Brian** (1940), engleski fizičar; za otkriće tzv. Josephsonova efekta, *v.* Nobelova nagrada 1973. (s L. Esakijem i I. Giaeverom) // **Josephsonov** (*izg.* Jóuzefsenov) *prid.* koji pripada Josephsonu △ ~ *spoj fiz.* spoj dviju kovina koje pri kriogeničnim temperaturama pokazuju svojstva elektronskog tuneliranja; ~ *efekt fiz.* efekt protoka električne struje između dva supervodiča odijeljena tankim izolatorom

**josifìjani** *m mn pov.* sljedbenici ruskog crkvenog pisca Josifa Volockija (1439–1515), ideologa moskovskog samodržavlja

**Jòsip** (**Jósef**) *zast.* **1.** *v.* ◈ **2.** (Josef) ime dva austrijska cara (17–18. st. i 18. st.) i jednog portugalskog kralja (18. st.) **3.** *bibl.* sin miljenik patrijarha Jakova i Lee: ljubomorna ga braća prodala kao roba u Egipat gdje nakon mnogo peripetija postaje ministar na faraonovu dvoru i provodi uspješne gospodarske mjere; za gladi u Kanaanu primio svoju braću, oprostio im, pa njih, oca i izgladnjele Izraelce naselio u Egipat **4. Sv.** *kršć.* tesar u Nazaretu, po *Novom zavjetu* muž Djevice Marije, zemaljski otac Isusov; hrv. ga je Sabor 1687. proglasio zaštitnikom Hrvatske **5. I** (1678–1711), hrv.-ugarski kralj (od 1687) i njemačko-rimski car (od 1705); vodio rat za španjolsku baštinu; učvrstio središnju austrijsku vlast u Italiji; ugušio bunu F. Rákoczyja u Mađarskoj **6. II** (1741–1790), njemačko-rimski car (od 1765) i hrv.-ugarski

kralj (od 1780), suvladar i nasljednik svoje majke Marije Terezije; proveo opsežne reforme u duhu prosvjetiteljskog apsolutizma **7. Flavije** (37/38–o.100), židovski povjesničar; u svojem glavnom djelu *Judejski rat* opisao kako su Rimljani ugušili pobunu Židova (67–70) i razorili Jeruzalem // **Jòsipovo** *sr* blagdan Sv. Josipa (19. ožujka); od 1955. slavi se i 1. svibnja kao blagdan Sv. Josipa Radnika; **jozefinìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* vladavina prosvijećenog apsolutizma za vrijeme Josipa II; **jozèfīnsk|ī** (**josefínskī**) *prid.* koji se odnosi na (vladavinu) Josipa II △ *~a cesta pov.* vodila je od Karlovca na Generalski Stol – Josipdol – Jezerane – Brinje i preko Vratnika do Senja; dužina 113,2 km, građena 1770–1779; *~e reforme pov.* opsežna zakonodavna i upravna djelatnost s ciljem modernizacije i germanizacije u doba Josipa II

♦ m. os. ime (*bibl.* podrijetla; širi se tek od 16. st., osobito u 18); isto: **Jòsif** (*pravosl.*), **Jòsef** *zast.*, **Jùsuf** (*musl.*); *hip.*: **Bȅpo**, **Jóso**, **Jȍško**, **Józo** (Zagora i Hercegovina), **Jȍža** (kajkavsko područje), **Òsip**, **Pèpi**, **Síbe**, **Sípe** (Dalmacija), **Zéfo**; **Jòsipa** ž. os. ime; isto: **Jozefína**; *hip.*: **Bȅpa**, **Fīna**, **Jòžica**, **Pȅpica** ◇ *pr.*: **Jòsef**, **Jósić** (660, Slavonija, *S* Dalmacija, Banovina), **Josífović**, **Jòsip** (sred. i *S* Dalmacija), **Jòsipa** (Poreč, Split), **Josípović** (1640, Makarska, Slavonija), **Josipòvskī**, **Josívljević**, **Jòskić** (160, Slavonski Brod, Vinkovci), **Jòzak** (Požega), **Jozánović** (150, Vinkovci), **Jozèfčak** (**Jozèfčāk**) (Osijek), **Jozèfčik** (Kutina), **Jozéfović**, **Jòzek** (Đurđevac), **Jòzelić**, **Jòzeljić**, **Jozépović** (Metković, Vinkovci), **Jȍzičić** (Vukovar), **Józić** (1470, Slavonija), **Józin** (*I* Slavonija), **Jòzing** (Podravina), **Jozínović** (180, Vinkovci), **Jozípović** (230, Makarska, *Z* Slavonija), **Józo** (sred. Dalmacija), **Jòzović** (Dubrovnik), **Jȍža**, **Jôžef** (Beli Manastir, Osijek), **Jòžefović**, **Jóžić** (Vinkovci, Varaždin), **Jòžinec** (Donja Stubica), **Jùsuf**, **Jùsufagić** (Opatija), **Jùsufbegović**, **Jùsufhodžić**, **Jùsufi** (Pula, Primorje), **Jùsufović** (Rijeka, Istra), **Jusùfovskī**, **Jùsup** (290, Zadar, Slavonija), **Jùsupović** (Primorje), **Osìbov** (Split, Kaštela), **Òsip** (Pula), **Sìbinčić** (Nova Gradiška, Posavina, Moslavina)

✧ *grč.* Iosēf (ne od *lat.* Iosephus kao u *slov.* Jožef) ← *hebr.* Yōsēph: Jahve je pridodao

**Jòsipdōl** *m* naselje (u blizini Ogulina), 1116 stan. // **Josipdólac** *m* (**Jòsipdōlka** *ž*) ⟨G -lca, N *mn* -lci⟩ stanovnik Josipdola; **jòsipdolskī** *prid.* koji se odnosi na Josipdol i Josipdolce

✧ *v.* Josip + *v.* dol

**Josípovac** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Osijeka), 4043 stan. △ ~ ***Puntovački*** naselje (u blizini Đakova), 858 stan. // **josípovačkī** *prid.* koji se odnosi na Josipovac i Josipovčane; **Josípovčanin** *m* (**Josípovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Josípovčani⟩ stanovnik Josipovca

♦ *v.* Josip

**jȍš** *pril.* (*čest.*) **1.** ističe da što ne prestaje u vremenu, da traje i u času kad se govori [*~ i sada*; *~ je živ*; *~ se nije vratio*]; jošće (ošće), jošte **2.** ističe da se što dogodilo prije dosta ili mnogo vremena [*otišao je ~ lani*; *položio je ispit ~ prije mjesec dana*] **3.** ističe da se što dogodilo prije nego što se očekivalo [*~ u mladosti bio je ozbiljan*]; već **4.** iskazuje da se komu ili čemu tko ili što pridružuje [*kuham i ~ perem*] **5.** (čega) iskazuje da je potrebno što dodati [*daj ~ malo brašna*] **6.** (∅) u samostalnoj upotrebi znači dodatak čega što izlazi iz prethodno rečenoga [*kad su prodali svoje čudesne ljekarije bolje nego što su mislili, otišli su kući po ~*] // **jȍšće** (**ȍšće**) *pril. reg.*, *v.* još; **jȍšte** *pril. knjiš.*, *v.* još

✧ *prasl.* *(j)ešče (*stsl.* ješte, *rus.* eščë, *polj.* jeszcze) ← *ie.* *ed-s-kʷe (≃ *lat.* atque: k tome, još)

**jòšīk**, *v.* joha

**Jȍško** m. os. ime, *hip.* od *v.* Josip

**jȍšte**, *v.* još

**Jȍšua** (**Jȍzua**) *m bibl.* nasljednik Mojsijev pod čijim su vodstvom Židovi naselili Kanaan (*Z* Palestina) između 12. i 11. st. pr. Kr.; prva od povijesnih knjiga *Biblije*, *Jošuina knjiga* prikazuje događaje vezane uz tu seobu i obiluje fantastičnim epizodama (rušenje Jerihona, *v.* zaustavljanje Sunca i dr.)

✧ *hebr.* Yeshua (yěhōšūaʻ): Jahve je spas

**jota** (*izg.* hòta) *ž glazb.* španjolski narodni ples u trodobnoj mjeri s brojnim ritmičkim varijantama; pleše se uz gitare, bandure, kastanjete i triangl

✧ *šp.*

**jȍt|a** (**jȍt**) *sr* **1.** *lingv.* deveto slovo grčkoga alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 10

✧ *grč.* iôta

**jotírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) jòtira (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.*

jòtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *lingv.* promijeniti (se) u nepčani naglasnik (ili skup) pod djelovanjem suglasnika j [*glad* + *ju* ← *građu*; *grob* + *je* ← *groblje*]; jotovati // **jotácija** *ž* jotiranje, *usp.* jotirati; **jòtovati** (se) *dv.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) -tuje (se), *pril. sad·* -ujūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* jotirati

**Jouffroy** (*izg.* Žufroà), **Théodore Simon** (1796–1842), francuski eklektički filozof, nastojao izdvojiti psihologiju kao znanost od filozofije i fiziologije

**Joule** (*izg.* Džûl), **James Prescott** (1818–1889), engleski fizičar, poznat po mnogim otkrićima iz područja znanosti o elektricitetu i toplini (*Joule-Thompsonov efekt*) // **joule** (*izg.* džǜl, džàul) *m fiz.* jedinica za mjerenje rada (energije) električne struje – 0.102 kg/m (rad koji izvodi sila od jednog njutna kada se njezino hvatište pomakne u smjeru sile za jedan metar – N/m); znak J

**journal** *m*, *v.* žurnal

**Jouve** (*izg.* Žûv), **Pierre-Jean** (1887–1976), francuski pjesnik, romanopisac i glazbeni teoretičar kršćanske orijentacije; za vrijeme nacističke okupacije stvara u duhu otpora i objavljuje u Švicarskoj

**jóva**, *v.* joha

**Jòvan** m. os. ime (uglavnom *pravosl.*), *v.* Ivan; *hip.*: **Jóco**, **Jójo**, **Jóšo**, **Jòvica**, **Jóvo**; **Jòvānka** ž. os. ime ◊ *pr.*: **Jócić** (150, *I* Slavonija), **Jòckov**, **Jòcković** (Vukovar), **Jòcović**, **Jòčić**, **Jòja** (Zadar), **Jòjić** (110, Knin, može i od Josip), **Jôjkić**, **Jóka** (360, Dvor), **Jòkanović** (Zagreb, Slavonija, Banovina), **Jókić** (1950, *S* Dalmacija, Lika), **Jòkoš** (Slavonija), **Jòković** (100, Korčula, *J* i sred. Dalmacija, može i od Josip), **Jòksić** (Pula), **Jòksimović** (Osijek, Pula, Sisak), **Jòksović** (Karlovac), **Jólić** (330, Bjelovar, sred. Dalmacija, može i od Josip), **Jôlović**, **Jóšić** (210, Zagora, Slavonija), **Jòšilović**, **Jôšović**, **Jòta** (Virovitica), **Jòtanović** (180, Rijeka, Gorski kotar), **Jòtić** (Čabar, Primorje), **Jòtović**, **Jóvac** (Dugo Selo), **Jovàkarić** (Slavonija), **Jòvalekić**, **Jòvan** (160, Varaždin), **Jovánčević** (400, Obrovac, *S* Dalmacija), **Jòvānčić** (Vukovar, Šibenik, Dubrovnik, može i od *tal.* Giovanni na čakavskom području), **Jòvāndić** (Beli Manastir), **Jòvanić** (380, Lika, Slavonija), **Jòvānka** (može i od *tal.* Giovanni na čakavskom području), **Jovánković** (može i od *tal.* Giovanni na čakavskom području), **Jòvanov** (120, priobalje, Posavina), **Jòvanović** (**Jovánović**) (5870, Primorje, Slavonija), **Jovanòvskī** (120, Primorje, Istra), **Jovášević** (Dvor, Rijeka), **Jôvčić** (150, Zagora, *I* Slavonija), **Jòvetić** (300, Ogulin), **Jòvica** (140, Metković, *J* Dalmacija, Pokuplje), **Jovíčević** (Zagreb, priobalje), **Jòvičić** (1210, Kordun, Banovina, *S* Dalmacija, Slavonija), **Jòvičin** (Zadar), **Jóvić** (3760, Zadar, sred. Dalmacija), **Jovićević** (Rijeka), **Jóvin** (Vukovar), **Jòvinac** (Valpovo), **Jòvišić** (Osijek, Karlovac, Primorje), **Jóvković** (Karlovac), **Jôvović** (110, Zagreb, Velika Gorica, Dubrovnik), **Jòvūljčić**

**Jòvanovac** *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Osijeka), 5154 stan. // **jovànovačkī** *prid.* koji se odnosi na Jovanovac

◆ *pr.* (etnik): **Jòvanovac** (**Jovánovac**) (350, Slavonija), *v.* Jovan

**Jovánović** **1. Slobodan** (1869–1958), srp. pravni teoretičar, povjesničar i političar, potpredsjednik i zatim predsjednik emigrantske vlade u Londonu (1942–1943); u odsutnosti osuđen na 20 godina zatvora **2. Zmaj Jovan** (1833–1904), srp. lirski pjesnik (*Đulići*, *Đulići uveoci*), rodoljubni pjesnik (*Sveti grobovi*), satiričar (*Jututunska juhahaha*), najpoznatiji kao pjesnik za djecu, »Čika Jova«

**Jóvići** *m mn* naselje (u blizini Zadra), 534 stan. // **Jóvićanin** *m* (**Jóvićānka** *ž*) ⟨N *mn* Jóvićani⟩ stanovnik Jovića; **jóvićkī** *prid.* koji se odnosi na Joviće i Jovićane

◆ *v.* Jovan

**Joyce** (*izg.* Džȍjs), **James** (1882–1941), irski književnik, jedan od utemeljitelja romana »toka svijesti« kojim je bitno utjecao na razvoj prozne književnosti 20. st. (*Uliks*, 1922; *Finneganovo bdjenje*, 1939)

**joystick** *m*, *v.* džojstik

**Jozefína** (**Joséphine**) (1763–1814), francuska carica, žena Napoleona I Bonapartea (od 1796); 1804. okrunjena za caricu; Napoleon se 1809. razveo od nje jer mu nije podarila muškog nasljednika

◆ *v.* Josip

**jozèfīnskī** (**josefínskī**), *v.* Josip

**Jȍzua** *m*, *v.* Jošua

**JPEG** *krat. inform.* format slikovnih datoteka koji se često koristi na internetu zbog visokog stupnja sažimanja zapisa

✧ *engl.* Joint Photographic Experts Group

**jȕ** *uzv.* **1.** *lokal.*, *v.* ih **2.** *etnol.* stilizirani i ob. ponovljen ili ponavljan znak veselja i poticanja na veselo raspoloženje u narodnom kolu

// **jujúkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* jùjūčēm, *pril. sad.* jujúčūći, *gl. im.* -ānje⟩ uzvikivati »ju«
✧ *ekspr.*

**Juan** (*izg.* Huàn) **1.** ime četvorice aragonsko-katalonskih kraljeva (14. st., 14–15 st., 15. st.), jednog španjolskog vladara (16. st.) i jednog španjolskog kralja (20. st.) **2. Austrijski** (1547–1578), nezakoniti sin Karla V, polubrat kralja Filipa II Španjolskog; značajna vojna karijera i funkcije **3. Carlos** (1938), španjolski kralj (od 1975); liberalnih i demokratskih svjetonazora, zalaže se za političko višestranačje u zemlji i pomilovanje političkih zatvorenika i za ujedinjenu Europu **4. Don**, *v.* Don Juan

**jubèja** *ž* ⟨G *mn* jubéjā⟩ *bot.* ukrasna palma *Jubea spectabilis* iz porodice palma (*Palmae*)

**jubilácija** *ž glazb.* u gregorijanskom pjevanju bogato razvijena vokaliza na jednom slogu teksta; jubilus // **jùbilus** *m*, *v.* jubilacija
✧ *lat.* iubilatio

**jubilee** (*izg.* džubilȉ) *glazb.* ekstatična vjernička pjesma američkih crnaca, srodna gospel songu i negro spiritualu
✧ *engl.*

**jubìlej** *m* ⟨G jubilèja⟩ proslava godišnjice rada osobe, ustanove ili događaja; obljetnica // **jubìlant** *m* ⟨G -nātā⟩, *v.* jubilarac; **jubilárac** *m* ⟨G -rca, V jubìlārče, N *mn* -rci, G jubìlārācā⟩ *razg.* onaj koji slavi jubilej; jubilant; **jùbilā-r|an** *prid.* ⟨*odr.* -nī⟩ koji se odnosi na jubilej △ *~**na godina** kat.* godina posebnih vjerskih slavlja i hodočašća u sveta mjesta, godina u kojoj se kršćanima dijeli opći oprost od grijeha; sveta godina; *~**na obljetnica*** okrugla obljetnica; **jubilárčev** *prid.* koji pripada jubilarcu; **jubilárka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jubilarac
✧ *lat.* iubilaeum ≃ *hebr.* yōbhēl: ovnov rog, truba kojom su se najavljivali svečani trenuci

**jùčēr** (**jùčē**, **jùčera** *reg.*) *pril.* **1.** dan koji prethodi današnjemu danu, dan između prekjučer i danas **2.** *pren.* nedavno prošlo vrijeme, u nedavnoj, bliskoj prošlosti [*još ~*; *nije to od ~*; *tek ~*] // **jùčašnji** *prid.*, *v.* jučerašnji; **jučèranjī** *prid.*, *v.* jučerašnji; **jučèrašnjī** *prid.* koji je od jučer, koji je bio jučer; jučašnji, jučeranji; **jučèrašnjica** *ž* **1.** jučerašnji dan **2.** *pren.* nedavna bliska prošlost
✧ ← jučera ← *prasl.* *vьčera, I *jd* od *večerъ (*rus.* včerá, *polj.* wczoraj), *v.* večer

**Jûda** *m bibl.* **1.** četvrti sin praoca Jakova i Lee, legendarni predak istoimenog izraelskog plemena; Jehuda **2.** izraelsko pleme koje je nakon izlaska iz Egipta preuzelo vodstvo i dalo kraljeve Davida i Salamona; po *Starom zavjetu*, iz toga će plemena doći Mesija; po *Novom zavjetu*, iz toga je plemena potekao Isus (»iz doma i loze Davidove«) **3.** jedna od dviju država na koje se raspalo izraelsko kraljevstvo nakon smrti kralja Salamona (10–6. st. pr. Kr.) **4.** (jùda) *pren.* **a.** *pejor.* Židov **b.** izdajica **5. Damjan** dubrovački knez do 1205, kada je Dubrovnik morao priznati mletačku vrhovnu vlast **6. Iškariòtski** *bibl.* apostol koji je za novac izdao Isusa Krista poljubivši ga (»Judin poljubac«) kako bi ga vojnici prepoznali; rašireni sinonim za izdajicu, za čovjeka koji se prodao za novac **7. Makabéjac** *pov. bibl.* židovski narodni junak s nadimkom »Makabi« (*hebr.* kladivo, čekić) koji je 167. pr. Kr. zajedno s četvero mlađe braće poveo uspješni ustanak protiv tuđinske vlasti, *usp.* Makabejci **8. Tadej** (*aram.* taddaj: odvažan), **Sv.** apostol, brat Jakova mlađeg; mučenik, zaštitnik dobre smrti i očajnika, slavi se 28. listopada, ikonografski atributi su mu toljaga, helebarda i medaljon s Isusovim likom // **judaica** (*izg.* judàika) *ž* obredni predmeti, molitvenici, iluminirane rukopisne i druge knjige, sinagogalna dekoracija i arhitektura, umjetnička i druga djela koja obilježavaju židovsku vjersku tradiciju i kulturu; **judàist** *m* stručnjak za judaistiku; **judàistica** (**judàistkinja**) *ž*, *v.* judaist; **judàističin** *prid.* koji pripada judaistici; **judàistīčkī** *prid.* koji se odnosi na judaiste i judaistiku; **judàistīčki** *pril.* na način, poput judaista; **judàistika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *znanstv.* proučavanje židovske vjere, kulture i civilizacije; **judaìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** židovska religija karakteristična po vjerovanju u jednoga Boga **2.** ukupnost židovske kulture i civilizacije **3.** ukupnost prakticiranja židovske vjere, kulture i običaja; **judaizírati** *dv.* ⟨*prez.* judaìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* judaìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ prevesti/prevoditi (koga, što) na judaizam; **Judèja** *ž pov.* rimska provincija u Palestini (latinizirano ime Jude); **Judéjci** *m mn* ⟨N Judéjac, G *mn* Jùdējācā⟩ **1.** naziv za pripadnike izraelskog plemena Juda, Jehuda **2.** stanovnici kraljevstva Jude i Judeje **3.** svi Izraelci **4.** oznaka pripadnosti narodu i religiji, *usp.* Židovi; **jùdējskī** *prid.* koji se odnosi

na Judeju i Judejce; **jûdīn** *prid.* koji pripada Judi △ ~***e škude***, *v.* škuda △; ~***i rogači*** *bot.* šiške na lišću smrdljike, izaziva ih lisna uš (*Aphis pistaciae*); sadrže mnogo tanina; ~***i poljubac*** ljubaznost koja prikriva loše i podle namjere; ~***o drvo*** *bot.*, *v.* judić
✧ *lat.* Iudaeus ← *grč.* Ioudaîos: Židov ← *hebr.* yĕhūdhāh: slavljen

**judeoaràmejskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** ime koje su dobila dva dijalekta aramejskog jezika

**judeokr̀šćānstvo** *sr rel.* **1.** *pov.* naziv koji označuje razdoblje prije jasnog razdvajanja kršćanstva i židovstva, smjer u kršćanstvu u 1. st. dominantan u jeruzalemskoj crkvenoj općini; smatra se da je prihvaćanje judaizma preduvjet za ulazak u crkvu **2.** ukupnost dogmi i propisa zajedničkih judaizmu i kršćanstvu // **judeokr̀šćansk|ī** *prid.*, ob. u: △ ~***a civilizacīja*** ukupnost civilizacijskih činjenica i značajki koje su baštinili judaisti i kršćani
✧ *v.* Juda, judaizam + *v.* krst, kršćanstvo

**judeonjèmačkī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik***, *v.* jidiš

**judeošpànjolskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik***, *v.* ladino

**judícij** *m pravn. reg. zast.* **1.** sudište, sud **2.** sudbena istraga, parnica // **jùdicijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na sud[1]; sudski, sudbeni, sudački
✧ *lat.* iudicium

**jùdiciōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je razborit; oštrouman, uman, pronicav [*biti* ~]
✧ *fr.* judicieux ≃ *lat.* iudicium

**jùdić** *m bot.* istočnomediteranasko drvo (*Cercis siliquastrum*) iz porodice *Caesalpinaceae*; judino drvo
✧ prema Juda

**judìkāt** *m* ⟨G judikáta⟩ *pravn.* presuda, pravorijek // **judikatíva** *ž pravn.* sudbena vlast; **judikatúra** *ž pravn.* sudska praksa u tumačenju i primjeni zakona i pravnih propisa koja se očituje u presudama
✧ *lat.* iudicatum ≃ iudicare: suditi, *usp.* judicij

**Jùdita** (**Judìta**) *ž* **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl.* prema istoimenoj starozavjetnoj knjizi, junakinja koja je ubila asirskoga vojskovođu Holoferna prilikom opsade i tako spasila svoj grad **3.** *knjiž.* glavni lik prve knjige na hrv. jeziku *Libar Marka Marulića Splićanina u kom se uzdrži istorija svete udovice Judite* (napisana 1501, objavljena 1521) u kojoj je Marulić u epskom obliku (2120 stihova) opjevao Juditin podvig ◈ ž. os. ime (*bibl.* podrijetla), *zast.*; isto: **Judèta**, **Jùdit**; *hip.*: **Dȉta**, **Dȉtka**, **Ȉta**, **Ȉtka** (← *češ.*)
✧ *lat.* Iudith, *grč.* Iúdith ← *hebr.* yĕhūdhīth: Židovka

**judo** *m*, *v.* džudo

**judòfīl** *m* ⟨G judofíla⟩ prijatelj Židova i judaizma
✧ *v.* Juda + -FIL

**judòfōb** *m* ⟨G judofóba⟩ onaj koji mrzi Židove i judaizam // **judofóbija** *ž* antisemitizam; **judòfōpskī** *prid.* koji se odnosi na judofobe; **judòfōpski** *pril.* kao judofob, na način judofoba
✧ *v.* Juda + -FOB

**judoka** *m*, *v.* džudoka

**jùfk|a** *ž* ⟨D L jùfci/-i, G *mn* júfkā/-ī⟩ *reg.* list razvučenog tijesta; švoj, korica [*razvlačiti* ~*e*]
✧ *tur.* yufka

**jug** (*izg.* džäg) *m glazb.* **1.** krčag s uskim grlićem, kao ritmički instrument korišten u ranom jazzu, bluesu i skiffleu **2. a.** glazbeni stil **b.** manji amaterski plesni sastavi popularni među crnačkim stanovništvom Juga SAD-a poč. 20. st.
✧ *engl.*: vrč (**1**); ptičji pjev (**2**)

**jȕg** *m geogr.* **1.** strana svijeta nasuprot sjeveru; točka najbliža južnom polu [*na* ~*u*; *s* ~*a*] **2.** točka na kompasu koja pokazuje 180 stupnjeva, *opr.* sjever **3.** (Jug) **a.** *pov.* južne američke države, *opr.* sjever (Sjever) **b.** ukupnost ekonomskih i privrednih potencijala razvijenog svijeta na južnom dijelu Zemljine kugle, *opr.* sjever (Sjever) // **jȕžn|ī** *prid.* ⟨*komp.* jùžnijī⟩ koji se odnosi na jug, na jugu od čega ili prema čemu, *opr.* sjeverni △ ~***a mora*** *J* dio Tihog oceana, polinezijske vode; ~***i vjetar*** vjetar koji puše s juga; ***Južni križ*** *astron.* zviježđe u blizini *J* nebeskog pola; ~***o kolebanje*** *meteor.* kolebanja polja tlaka između Indijskog i Tihog oceana; s tim su povezane značajne promjene režima vjetra, temperature i oborine; ~***o voće*** *bot.* voće tropskih, suptropskih i toplih krajeva (banana, naranča, kivi itd.); **jȕžno** *pril.* u južnom smjeru [~ *od Save*]; **jùžnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na južnjake [~ *temperament*]; **jùžnjāčki** *pril.* kao južnjak, na način južnjaka; **jùžnjāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ **1.** čovjek s juga **2.** (Južnjak) *pov.* osoba iz južnih država SAD-a (ob. u

filmovima iz građanskog rata) **3.** *v.* jugo; **južnjàkinja** *ž*, *v.* južnjak; **južnjáštvo** *sr* ponašanje/mentalitet svojstven južnjacima

◈ **Jùg** m. os. ime (narodno), *zast.*: **Jùgoslav** (**Jugòslav**) (mlađe i *pol.* motivirano) ◊ *pr.*: **Jùg** (1350, Zagorje), **Jùgec** (Krapina), **Jugínović** (Split), **Jùgo** (210, Rijeka), **Jùgov** (Šibenik), **Jùgovac** (490, Buje, Istra, u Istri potalijančeno u Meriggioli), **Jùgović** (1090, Novska, Lika, Slavonija)

✧ *prasl.* i *stsl.* jugъ (*rus.* jug, ug) ≃ *grč.* augḗ: zraka (Sunca)

**júgendstil** *m pov. umj.* stil, pojava u likovnoj umjetnosti krajem 19. st. i do o. 1920, ponajviše u Njemačkoj i Austriji, te drugdje u Europi, srodan secesiji

✧ *njem.* Jugendstil

**jùger** *m pov. zast.* rimska jedinica za površinu zemlje (veličine o. 2520 m²)

✧ *lat.* iugerum

**jùgo** *m* i *sr* ⟨N *mn* -a⟩ *meteor.* vjetar koji puše s *JI* i *J* na Jadranu, obično povezan s nadolazećom ciklonom iz *Z* Sredozemlja [~ *jača*, *opr.* ~ *slabi* = ~ *pada*]; južnjak △ ***anticiklonalno*** ~ vezano je obično uz malo oblačno vrijeme, a ljeti uz visoke temperature; *lokal.* palac; ***ciklonsko*** ~ jugo koje obično donosi kišno vrijeme s visokom vlagom i velike valove na Jadranu; ***korizmeni juzi*** *reg.* razdoblje sezonskih vjetrova u doba korizme; ***suho*** ~ južni vjetar na moru onda kad ne donosi kišu; ***žuto*** ~ južni vjetar koji donosi žute oblake (katkada s pijeskom) // **jùgovina** *ž*, *v.* južina; **jùgovinskī** *prid.* koji se odnosi na jugovinu; **jùgovinski** *pril.* kao jugovina, na način jugovine; **jùž|an** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji ima svojstva juga [~*ni snijeg* snijeg koji se topi] △ ***~ni vjetar*** vjetar koji puše s juga; južnjak; **jùžīn** *m* ⟨G južína⟩ jugo slabijeg intenziteta, slabo jugo; **jùžina** *ž meteor.* stanje vremena na Jadranu kad puše jugo i kad se zbog visoke vlage i vjetra ljudi nelagodno osjećaju; jugovina △ ***kišna*** ~ uz puhanje juga najčešće bude i kiše, koja katkada može donijeti i saharsku prašinu; ***suha*** ~ donosi većinom vedrinu i mutnoću zraka, a od puhanja toplog zraka, koji u Dalmaciji zovu palac, ljudi se neugodno osjećaju a biljke se isuše; **jùžiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) jùži se, *pril. sad.* jùžēći se, *gl. im.* jùžēnje⟩ poprimati odlike južnog vremena; poprimati svojstva jugovine, južine; **jùžnjāk** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *meteor.* vjetar koji puše s juga

✧ *v.* jug

**JUGO-** (prefiks kojim se označuje nešto u vezi s Jugoslavijom) **1.** *pejor.* [*jugopolitika*] **2.** *pov.* u nazivima poduzeća i sl. Jugokeramika

✧ *v.* Jugoslavija

**jugoàrmija** *ž publ.* Jugoslavenska narodna armija; jugovojska, jugosoldateska, *usp.* jugoslavenski

✧ JUGO- + *v.* armija

**jugòfīl** *m* ⟨G jugofíla⟩ onaj koji voli Jugoslaviju // **jugofílskī** *prid.* koji se odnosi na jugofila; **jugofílstvo** *sr* osobina onoga koji voli Jugoslaviju

✧ JUGO- + -FIL

**jugòfōb** *m* ⟨G jugofóba⟩ onaj koji mrzi Jugoslaviju i jugoslavenstvo // **jugòfopskī** *prid.* koji se odnosi na jugofobe; **jugòfopski** *pril.* na način jugofoba

✧ JUGO- + -FOB

**Jugoìstočna Âzija** *ž geogr.* područje između Tihog i Indijskog oceana

**jugoìstok** *m* ⟨N *mn* -oci⟩ *geogr.* strana svijeta između *J* i *I* // **jugoìstoč|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na jugoistok [~*ni smjer*]; **jugoìstočno** *pril.* na jugoistočnoj strani, prema jugoistoku [~ *od obale*]; **jugoìstočnjāk** *m* ⟨N *mn* -njāci⟩ *meteor.* vjetar koji puše s jugoistoka

✧ JUGO- + *v.* istok

**jugokomùnist** *m* onaj koji postojanje komunističkog sustava vezuje uz postojanje Jugoslavije (ob. *pejor.* u vrijeme rata 1991. ili kasnije, kada se želi diskvalificirati političkog protivnika)

✧ JUGO- + *v.* komunizam, komunist

**jugonostàlgičār** *m pol. pejor.* onaj koji nakon uspostavljanja Republike Hrvatske kao države 1991. osjeća nostalgiju za Jugoslavijom // **jugonostàlgičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* jugonostalgičar; **jugonostàlgičarskī** *prid.* koji se odnosi na jugonostalgičare; **jugonostàlgičarski** *pril.* kao jugonostalgičar, na način jugonostalgičara

✧ JUGO- + *v.* nostalgija, nostalgičar

**Jugòslāvija** *ž geogr.* **1.** *pov.* država južnih Slavena (od 1918. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca), od 1929. Kraljevina Jugoslavija, od 1945. Federativna Narodna Republika Jugoslavija (FNRJ) i od 1964. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ) **2.** država nastala nakon raspada SFRJ na području Srbije i Crne Gore [*Savezna Republika* ~] △ ***bivša*** ~ u izražavanju **1.** od 1943. za državu od 1918. do 1941. **2.** poslije 1991. za

državu ob. od 1945. (od kraja 2. svjetskog rata); ***nova (druga, socijalistička)*** ~ *razg.* država od 1943. (u izražavanju do kraja postojanja); ***stara (prva, kraljevska)*** ~ *razg.* država od 1918. do 1941. u izražavanju poslije 1943. // **Júga** *ž*, *v.* Jugovina; **Jugoslàvēn** *m* (**Jugoslàvēnka** *ž*) ⟨G Jugoslavéna, N *mn* Jugoslavéni⟩ **1. a.** *pov.* stanovnik ili državljanin Jugoslavije **b.** stanovnik ili državljanin Savezne Republike Jugoslavije **2.** onaj koji se u popisima stanovništva do 1991. izjašnjavao kao pripadnik jugoslavenske nacije **3.** (jugoslaven) onaj koji pristaje uz ideju jugoslavenstva **a.** pristalica ideje o Jugoslaviji kao državi južnoslavenskih naroda **b.** pristalica ideje o kulturnom jedinstvu južnoslavenskih naroda (»od Beljaka do Varne« i sl.); **jugoslavènčina** *ž pejor.* onaj koji je Jugoslaven po političkoj orijentaciji (ob. onaj koji služi režimu ili pristaje uz jugoslavenski režim); jugovinac; **jugoslàvēnskī** *prid.* koji se odnosi na Jugoslaviju i Jugoslavene △ ***Jugoslavenska armija*** *pov.* vojska u SFRJ 1945–1951. i u SRJ nakon 1991; ***Jugoslavenska narodna armija*** *pov.* vojska u SFRJ 1951–1991; ~ ***odbor*** *pov.* organizacija hrvatskih, slovenskih i srpskih političkih emigranata iz Austro-Ugarske, osnovana 1915. radi ujedinjavanja južnoslavenskih zemalja; **jugoslavénstvo** *sr pov.* ideja kulturnog i političkog jedinstva, ujedinjavanja ili zajedničkog djelovanja južnih Slavena i Jugoslavena; **jùgoš** *m žarg.* Jugoslaven; **jùgović** *m žarg.* Jugoslaven; **Jùgović** *m dem.* ime od milja za stanovnika Jugoslavije; jugovinac; **Jùgovina** *ž žarg.* Jugoslavija, Juga; **jugovínac** *m* ⟨G-nca, V -nče, N *mn* -nci, G jugòvīnācā⟩, *v.* Jugović; **jugovínčev** *prid.* koji pripada jugovincu; **jugòvīnskī** *prid.* koji se odnosi na Jugovinu; **jugòvīnski** *pril.* kao u Jugovini, na način kako to biva u Jugovini

**jugosoldatèska** *ž*, *v.* jugoarmija
✧ JUGO- + *v.* soldat, soldateska

**jugounitàrist** *m pov.* zagovornik unitarne (centralističke) Jugoslavije // **jugounitarìstičkī** *prid.* koji se odnosi na jugounitariste; **jugounitarìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* ideja za koju se zalaže jugounitarist
✧ JUGO- + *v.* unitarizam, unitarist

**jugovójska** *ž*, *v.* jugoarmija
✧ JUGO- + *v.* vojni, vojska

**jugozápad** *m geogr.* strana svijeta između juga i zapada // **jugozápadnī** *prid.* koji pripada jugozapadu; **jugozápadno** *pril.* na jugozapadnoj strani, prema jugozapadu; **jugozápadnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *meteor.* vjetar koji puše s jugozapada; lebić
✧ JUGO- + *v.* zapad

**Jugozápadnā Àfrika** *ž*, *v.* Namibija

**jùgulār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *anat.* koji se odnosi na grlo; grleni, grkljanski, vratni △ ~***na vena/arterija*** *anat.* vratna vena/arterija
✧ *lat.* iugulum: vrat, grkljan

**jùgulogram** *m med.* zapis jugularnog pulsa (koji se iščitava na vratu); odražava funkciju desne strane srca
✧ *lat.* iugulum: vrat, grkljan + -GRAM

**júh|a** *ž* ⟨D L -i/júsi⟩ **1.** *kulin.* tekuće jelo koje se priprema tako što se u vodi kuha meso, riba ili povrće; jede se sámo ili uz dodatak ukuhane tjestenine, povrća i sl. [*goveđa ~a*; *~a od povrća*] **2.** *žarg.* bodovi koji se dobivaju za praćenje glavnog igrača (u kartanju preferansa) △ ***falša*** ~***a*** *kulin. reg.* juha bez mesa i ribe (juha od povrća i sl.); ~***a od kamena*** *kulin.* juha koja se skuha kad se u vodu stavi kamen izvađen iz mora u kojem ima živih organizama (kad ribarima nevrijeme onemogućuje nastavak plovidbe ili povratak kući); ***krem*** ~***a*** *kulin.* juha s mlijekom ili vrhnjem; ***žuta*** ~***a*** *etnol.* kokošja juha koja se služi kad ljudi poslije sprovoda dolaze u kuću umrloga [*dobit ćeš žutu ~u* (u šali) umrijet ćeš] // **jùhast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.* koji je nalik na juhu (ob. o jelu koje sadrži mnogo tekućine, a ne bi trebalo); **juhòpija** *m* i *ž* onaj koji mnogo i rado jede juhu; **jùš|an** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji sadžava mnogo juhe, koji se odnosi na juhu [*~na tekućina*; *~na tjestenina*]; **jùšnat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.*, *opr.* suh, zapečen; **jùšnatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jušnato, jušnost; **jùšnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ zdjela za juhu (koja se iznosi na stol i iz nje se služi u tanjure); **jùšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je jušno, *usp.* jušnatost
✧ *prasl.* i *stsl.* juxa (*rus.* uxá, *polj.* jucha) ← *ie.* *yuHs (*lat.* ius, *grč.* zýmē)

**Juhn** (*izg.* Jûn), **Hinko** (1891–1940), hrv. kipar, keramičar i pedagog likovne umjetnosti

**jùhta** *ž* ⟨G *mn* jûhtā/-ī⟩ *etnol.* nepromočiva, čvrsta, gipka koža (osobito od mlade stoke); juhtovina // **jùhtovina** *ž*, *v.* juhta
✧ *rus.* juxt' ← *tur.tat.*

**juhû** (**juhuhû**) *uzv.* **1.** izražava veselje [*juhu,*

*pobjeda*] **2.** stiliziran i ob. ponovljen ili ponavljan znak veselja i poticanja u narodnom kolu // **jujùškati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ podvriskivati, radosno uzvikivati, ob. u kolu
✧ *onom.*

**juice** *m*, *v.* džus

**jujutsu** *m*, *v.* džu džucu

**jùk** *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg. etnol.* težina tovara koji može nositi jedan konj; konjski tovar
✧ *tur*: yük

**jùka** *ž* ⟨D L jùki, G *mn* jûkā⟩ *bot.* američki biljni rod (*Jucea*) jednosupnica iz porodice ljiljana (*Liliaceae*); služe za ukras i u proizvodnji tekstila
✧ *nlat.* iuca ← *šp.* yuca ← *egz.* (Haiti)

**Jukagíri** *m mn* ⟨N Jukàgīr, G Jukagíra⟩ *etn.* jedan od naroda istočnog Sibira // **jukàgirskī** *prid.* koji se odnosi na Jukagire △ ~ ***jezik*** *lingv.* genetski izoliran jezik koji se govori u *I* Sibiru

**jùkatek** *m lingv.* jezik majanske porodice jezika, govori se u Meksiku i Gvatemali; jukatečki jezik

**juke-box** *m*, *v.* džuboks

**Jùkić, Ivan Frano** (pseudonim Slavoljub Bošnjak) (1818–1857), bosanski franjevac, pristaša ilirskog pokreta, Strossmayerov štićenik; pisac prve povijesti i geografije BiH

**jùkluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* ormar u zidu za spremanje posteljine
✧ *tur*: yüklük

**jukstapozícija** *ž* **1.** položaj jedne stvari pored druge (dva teksta radi usporedbe); usporedni položaj **2.** *lingv.* dvije ili više riječi koje tvore dovršenu izreku i ostaju nepromijenjene po značenju i službi [*res publica* i *respublica*] **3.** *lingv.* rečenice skupljene u cjelinu bez veznika [*Kiša pada*, *trava raste*]
✧ *lat.* iuxta: usporedno + *v.* pozicija

**jùksuk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* zaštita od tvrdog materijala za vrh prsta, služi da se potiskuje igla pri šivanju; naprstak, napršnjak [*staviti* ~; *metnuti* ~]
✧ *tur.* yüksük

**jùkung** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *pom.* tip ribarskog čamca na Malajskom arhipelagu
✧ *mal.*

**jùlāp** *m* ⟨G julápa⟩ *razg.* sladak, hladan, osvježavajući napitak od metvice koji se po želji dodaje u viski ili konjak
✧ *engl.* julep ← *arap.* julāb

**jùlār** *m*, *v.* ular

**jûli** *m* ⟨G -a⟩ *razg.* sedmi mjesec u godini; srpanj // **julìjānskī** *prid.*, ob. u: △ ~***i kalendar*** brojenje godina koje je 46. pr. Kr. uveo rimski car Gaj Julije Cezar umjesto tada važećega lunarnog kalendara (jedna od značajki je uvođenje prijestupne godine), održalo se još u Pravoslavnoj crkvi u Srbiji i Rusiji; ~***o razdoblje*** način brojenja vremena u kojemu se srednji sunčevi dani broje od 1. siječnja 4713. pr. Kr.; predložio ga je J. J. Scaliger, 1581; često se upotrebljava u astronomiji; **jûlskī** *prid.* koji se odnosi na juli
✧ *lat.* Iulius, mjesec koji je dobio ime po Gaju Juliju Cezaru ≃ Iulianus: Julijev, *v.* Cezar

**Jûlija 1.** *v.* Romeo i Julija **2.** (39–14. pr. Kr.), jedina kći rimskog cara Augusta, žena Tiberija Klaudija, prognana zbog razuzdana života

**Jûlije 1.** *v.* ◆ **2.** ime trojice papa **a. I, Sv.** (?–352) **b. II** (**Giuliano della Rovere**) (1443–1513), veliki mecena umjetnosti i jedan od najutjecajnijih vladara svoga doba; veliko i blisko prijateljstvo s Michelangelom, Rafaelom i Bramanteom; na političkom planu spriječio francuske interese i utjecaje u Italiji **c. III** (1487–1555), borio se za smanjivanje beneficija kardinalima i monašku disciplinu; utemeljio u Rimu *Collegium Germanicum* (1552) za školovanje njemačkih svećenika pod talijanskim isusovcima
◆ m. os. ime (ime nekoliko svetaca); isto: **Jûlij, Julìjān; Julijána** ž. os. ime; isto: **Jûlija**; *hip.*: **Jûlka** ◇ *pr.*: **Julìjān** (Velika Gorica), **Julijána** (Čakovec) ◇ *top.* (naselja): **Džulìjān** (Stonski rt), **Žùljana** (Pelješac, 206 stan.)
✧ *lat.* Iulius ← Iovilius

**Jùlijevci** *m mn* ⟨G -vācā⟩ *pov.* stari patricijski rod u Rimu, iz kojega je potekao Cezar i, po usvojenju, Oktavijan (August)

**Jûlijskā kràjina** *ž pol. geogr.* slov. naziv za teritorij koji je poslije 1. svjetskog rata anektirala Italija; obuhvaćao je Trst, Gorišku i Gradišku, Istru bez Krka, dio Notranjske, Kranjske, Kanalsku dolinu, a kasnije i Rijeku

**Jûlijskē Âlpe** *ž mn geogr.* planinska skupina Južnih vapnenačkih Alpa u Sloveniji (manjim *Z* dijelom u Italiji); najviši vrh Triglav, 2863 m

**jùmak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *reg.* **1. a.** klupko **b.** špula, svitak, zavojnica za namatanje niti **2.** *etnol.*

šara na narodnoj nošnji **3.** mjesto gdje se napaja stoka, pojilište **4.** mali bakreni sud s drškom za zahvatanje vode

✧ *tur.* yumak

**jùmānskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** jedan od indijanskih jezika američkog zapada, nema pisanu tradiciju

✧ prema imenu plemena Yumans

**jumbo** *prid.*, *v.* džambo

**jùmfer** *m*, *v.* jungfer

**jump** (*izg.* džämp), ob. u: △ ~ ***blues*** (*izg.* ~ blûz) *glazb.* pod utjecajem jazza nastao o. 1945; izvode ga pjevači i orkestri s dominantnom ulogom duhača; ~ ***instruction*** (*izg.* ~ instràkšn) *inform.* naredba skoka u kompjutorskom programu, preskakanje redoslijeda u izvođenju programa

✧ *engl.*: skok

**jumper** (*izg.* džämper) *m inform.*, *v.* prekidač

✧ *engl.*: skakač

**jùmruk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* stisnuta šaka

✧ *tur.* yumruk

**jûn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *arh.* mlad // **júnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ mladost; **jùnostan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je mlađahan; **jûnoša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *ekspr. knjiž.* mladac

◈ *pr.*: **Jònke** (← *njem.* jung, Zagreb, Zagorje, Istra), **Jònkov**, **Jûn** (*Z* Slavonija), **Jùnc**, **Jùnek** (Požega), **Jǜng** (← *njem.* jung, 140, Slavonija), **Jùngabel**, **Jùnger** (Čazma), **Jǜngić** (140, Zagreb, Primorje, Banovina)

✧ *prasl.* i *stsl.* junъ (*rus.* júnyj), *lit.* jaunas: mlad, *v.* junak

**jǜnād**, *v.* june

**jǜnāk** *m* ⟨G junáka, V jǜnāče, N *mn* junáci⟩ **1.** onaj koji se odlikuje hrabrošću i smjelošću; heroj **2.** *knjiž.* glavno lice ili jedan od nosilaca radnje u književnom ili kazališnom djelu; (književni) lik △ ***grob neznanog ~a*** simbolički grob poginulih u ratu; ~ ***dana*** onaj koji se proslavio, o kome se govori; ~ ***na jeziku*** hvalisavac, razmetljivac koji riječi ne potvrđuje hrabrim djelom // **jǜnāčan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odlikuje junaštvom; **junàčić** *m hip.* i *dem.* od junak (kvantificira prema kontekstu junaštvo ili određuje imenicu junak u zn. mladi); **junàčina** *ž hip.* i *augm.* od junak; **junáčiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* jùnāčīm se, *pril. sad.* -čēći se, *gl. im.* -čēnje⟩ *pejor.* prikazivati se kao junak, praviti se junakom; **jùnāčk|ī** *prid.* koji se odnosi na junaka i junake [*raditi ~i; ~o ponašanje; popiti (vina)~i; najesti se ~i*] △ ***~e pjesme*** epske pjesme, epika; ***~o djelo*** herojsko djelo, heroizam; **jùnāčki** *pril.* **1.** kao junak, na način junaka; junačno **2.** (u raznim kontekstima) jako, kako valja [*raditi ~; popiti (vina) ~; najesti se ~*]; **jǜnāčno** *pril.*, *v.* jùnāčki; **junàkinja** *ž*, *v.* junak; **junákov** *prid.* koji pripada junaku; **junáštvo** *sr* ⟨G *mn* jùnāštāvā/-ā⟩ postupak, djelo junaka [*dokazao svoje ~; to je pravo ~*]

◈ m. os. imena (narodna), *zast.*: **Júnić**, **Júnko**, **Jǜnoša**, **Jûnuš** ◇ *pr.* (od imena ili nadimačka): **Junáci** (Sisak), **Junàčko** (110, Zagorje, Slavonija), **Junáković** (280, Šibenik), **Junášević** (Nova Gradiška), **Jùnc**, **Jûnčić**, **Jùnek** (Požega, *v.* i jun), **Jùničić** (Primorje), **Júnković** (150, Zabok, Zagreb), **Jùnušić** (Osijek), **Junúzi**, **Junúzović** (Istra), **Uníčević**, **Únić** (Šibenik, Dalmacija, *v.* i jun), **Ùnetić** (Sisak, Sesvete), **Únković** (190, Korčula, Split, Rijeka)

✧ *prasl.* *junъ: mlad, *junakъ (*polj.* junosza, junak), *lit.* jaunas: mlad ← *ie.* *yewHno-: mlad (*lat.* iuvenis, *njem.* Jung)

**junbàsma** *ž reg.* vrsta tkanine od koje se izrađuju madraci

✧ *tur.* yün basma: vuna + platno

**júne** *sr* (**júnac** *m*, **jùnica** *ž*) ⟨G -ta, *zb.* jǜnād/'jǜnčād⟩ *agr.* goveče koje još nije za rasplod // **jǜnād** *ž zb.*, *v.* june; **jǜnčād** *ž zb.*, *v.* junče; **júnče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* jǜnčād⟩ malo june, *usp.* junčić; **júnčev** *prid.* koji pripada juncu; **jùnčić** *m dem.* od june; junče, junešce; **jùnećī** *prid.* koji se odnosi na june; **junèšce** *sr hip.*, *v.* junčić; **jùnetina** *ž* meso juneta; **jùničin** *prid.* koji pripada junici

✧ *prasl.* *junę ≃ *junъ: mlad, *v.* junak

**Jùnek**, **Leo** (1899–1993), hrv. slikar, nakon završetka Umjetničke akademije u Zagrebu 1924. živi i radi u Parizu; prošao kroz različite stvaralačke faze, od tradicionalnog likovnog izraza, dodira sa nadrealizmom, do nefigurativnosti

**Jung** (*izg.* Jǜng), **Carl Gustav** (1875–1961), švicarski psiholog, psihijatar i filozof; Freudovu panseksualizmu suprotstavlja dinamički sustav utemeljen na stvaralačkom, kolektivnom, nesvjesnom

**jûnga** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* mjera za težinu

✧ *tur.* yonga

**Jünger** (*izg.* Jinger), **Ernst** (1895–1998), njemački književnik, dobrovoljac u 1. svjetskom ratu, oficir njemačke vojske u 2. svjetskom

ratu; jedno vrijeme prihvaćen od nacista zbog svog veličanja rata u životu pojedinca i naroda, kasnije došao u sukob s njima (*Na mramornim stijenama*, *Radnik*, *Dnevnici*)

**jùngfer** (**jùmfer**) *m reg.* nevin dječak ili mladić koji nije upoznao spolni odnos [*ponašati se kao* ~ ponašati se prevrtljivo, razmaženo ili nepredvidivo] // **jùngferica** *ž*, *v.* jungfer; **jùngferšaft** (**jùmferšaft**) *m reg.* djevičanstvo, spolna nevinost [*izgubiti* ~]
✧ *njem.* Jungfer

**jungle**[1] (*izg.* džȁngl) *m glàzb.* **1.** orkestralni jazz stil s karakterističnom tehnikom sviranja puhača, popularan 1920-ih i 1930-ih **2.** žanr popularne plesne glazbe nastao u V. Britaniji poč. 1990-ih, naglašena ritam sekcija i bas na podlozi tehna; »crnački techno«, drum and bass
✧ *engl.*

**jungle**[2] *ž*, *v.* džungla

**jûni** *m* ⟨G -a⟩ *razg.* šesti mjesec u godini; lipanj // **jûnskī** *prid.* koji se odnosi na juni
✧ *lat.* Iunius

**jùnion** *m* tkanina čija je osnova od jedne vrste pređe, a potka od druge
✧ *engl.* union

**jùnior** *m* **1.** *term. rij.* mlađi (iza prezimena), kod nas oznaka *ml.* (»mlađi« ili sin), *opr.* senior **2.** *sport* natjecatelj mlađega uzrasta, omladinac i sl. (15–18 godina) [*mlađi* ~ = 15–16 godina; *stariji* ~ = 17–18 godina] // **jùniōrka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* junior; **jùniorskī** *prid.* koji se odnosi na juniore; **jùniorski** *pril.* kao junior, na način juniora
✧ *lat.* iunior

**junk**[1] *m*, *v.* džunka

**junk**[2] (*izg.* džȁnk) *m* smeće △ ~ **mail** (*izg.* ~ mêjl) *int.* neželjena i nametljiva (najčešće reklamna) poruka koja pristiže e-mailom; spam
✧ *engl.*

**junk bonds** (*izg.* džȁnk bônds) ⟨*indekl.*⟩ *ekon.* obveznice koje obećavaju visok prinos, ali nose visok stupanj rizika
✧ *engl.*

**jùnker** *m* **1.** *pov.* plemić-zemljoradnik (polufeudalac) u Prusiji **2.** pitomac vojne časničke akademije u carskoj Rusiji
✧ *njem.* Junker ← *srvnjem.* juncherre: mladi gospodin

**junkie** *m*, *v.* džanki

**junktúra** *ž* **1.** općenito, veza, sveza, ono što povezuje **2.** *lingv.* pauza kao granica između jedinica jezika; vrijednost joj je razlikovna [*night rate*/*nait-reit* = noćna tarifa i *nitrate*/*naitreit* = nitrat, zvučali bi isto, da u *nait-reit* u izgovoru ne postoji pauza] // **jùnktim** *pril.* zajedno, skupa; spojeno, (po)vezano
✧ *lat.* iunctura ≃ iunctus: spojen ← iungere: spojiti, pridružiti

**Junôna** *ž mit.* rimska božica neba, mjeseca, kućanstva, braka i porođaja; duh zaštitnik svakoj ženi; zajedno s Jupiterom (kojem je žena) i Minervom, zaštitnica rimske države

**junta** *ž*, *v.* hunta

**jùpa** *ž* ⟨G *mn* jûpā⟩ *reg. zast.* haljetak, ob. kućni
✧ *njem.* Juppe

**jùpes** *m kem.* otrov spravljen od soka istoimenog drveta
✧ *engl.* upas

**jùpi** *m*, *v.* yuppie

**Jùpiter** *m* **1.** *mit.* vrhovni bog italskih naroda, odgovara grčkom bogu Zeusu, glavno božanstvo i zaštitnik rimske države; gromovnik, zaštitnik pravde, istine i ćudoređa **2.** *astron.* najveći planet Sunčeva sustava, zauzima središnje mjesto među Sunčevim satelitima
✧ *lat.* Iup(p)iter

**jûr** *pril. arh.* već [*Jur ni jedna na svit vila, lipotom se već ne slavi* H. Lucić]; jure, jurve // **jùre** *pril.*, *v.* jur; **jûrve** *pril.*, *v.* jur
✧ *prasl.* *(j)uže (*stsl.* uže, *rus.* užé, *češ.* již), *lit.* jau: već ← *ie.* *$h_2$ew (*lat.* au-tem: pak) + -ge (*grč.* ge)

**júra** *ž zast.* pravo
✧ *lat.* ius, iuris: pravo

**Júra** *ž* **1.** *geogr.* vapnenačko gorje u *SZ* Švicarskoj i *I* Francuskoj; najviši vrh Crête de la Neige, 1723 m **2.** (jura) *geol.* drugo razdoblje mezozojske ere; trajalo o. 55 mil. godina; prevladavaju golosjemenjače i golemi gmazovi, javljaju se i prve ptice, bogata morska fauna // **jûrskī** *prid.* koji se odnosi na juru

**Jùraj** **1.** *v.* ♦ **2. Dalmatínac** (poč. 15. st.–1473/1475), hrv. graditelj i kipar, rodom iz Zadra; prenio u hrv. jadranske krajeve elemente mletačke cvjetne gotike i toskanske renesanse; glavni graditelj šibenske katedrale (1441–1471); 1448. ugradio u splitskoj katedrali kapelu Sv. Staša; u Pagu radio na gradnji novoga naselja; u Dubrovniku dovršio kulu Minčetu **3. Sv.** *kršć.* mučenik, zaštitnik vitezova i Engleske (osobito nakon križarskih

ratova); čest likovni motiv; slavi se na blagdan Jurjevo [*Sv. ~ ubija zmaja*] // **Jûrjevo**[1] *sr* **1.** *kat.* blagdan Sv. Jurja (23. travnja); uz njega su vezani mnogi narodni običaji na početku proljeća (ophodi uz obredne pjesme, paljenje krijesova, kićenje stoke); Jurjev dan, Zeleni Juraj, Đurđevdan *pravosl.* **2.** *pov. zast.* važan rok za naplatu daća i za presuđivanje pred sudom; **jûrjevsk|ī**[1] *prid.* koji se odnosi na dan Sv. Jurja; đurđevski △ *~**a pravda** pov.* pravda koja dolazi s danom Sv. Jurja koji je bio važan rok za naplatu daća i presuđivanje pred sudom; **jurjèvština** *ž pov.* danak, daća što se daje o Jurjevu

◆ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; najplodnija imenska osnova u *hrv.*); isto: **Đôrđe**, **Đùrađ**, **Geòrgij**, **Jùrij** (14. i 15. st.); *hip.*: **Džóre** (Dubrovnik), **Đôle**, **Đùka**, **Đúro**, **Gòga** (← Georgije), **Jùra**, **Jùrak**, **Júre**, **Jùrica**, **Júrić**, **Júrko**, **Zóre** (Dubrovnik), **Žùra** (*J*Dalmacija) i sl.; **Djôrdić** (Županja, Krk), **Djórdjević** (Sisak), **Djùka** (Imotski, sred. Dalmacija), **Djùkić** (*I* Slavonija), **Djúrdjević** (Novska, Buje), **Djúrić** (Rijeka, Dugo Selo); **Đûrđa** ž. os. ime (prema Đurađ); *hip.*: **Đûrđica** ◇ *pr.*: **Đêrđ** (150, Osijek, *alb.*, *pravosl.* i *kat.*), **Đêrđa** (Zadar, Arbanasi, Zemunik kod Zadra), **Đèrđaj** (Bjelovar), **Đêrđi** (Rijeka, Dubrovnik), **Đólić** (Zagora, Slavonija), **Đòloš**, **Đôrdić** (*I* Slavonija), **Đôrđe** (Zagreb), **Đórđević** (1260, Slavonija, posvuda), **Đôrđić** (120, *I* Slavonija), **Đújić** (270, Knin), **Đùka** (100, Imotski, Prigorje), **Đùkan** (Dubrovnik), **Đùkanović** (**Đukánović**) (300, Zagreb, Vrbovsko, Slavonija), **Đùkarić** (Beli Manastir), **Đùkić** (2940, Lika, Banovina, Slavonija), **Đùkin** (Đurđevac), **Đùra** (130, Ivanec, Zagorje), **Đùračić** (230, posvuda), **Đuràčkī**, **Đùrāj** (29, Koprivnica), **Đurájec** (Ludbreg, Koprivnica), **Đùrak** (270, Zagorje, Prigorje), **Đùrakić** (Valpovo), **Đùraković** (**Đuráković**) (Slavonija), **Đùran** (680, Turopolje, Zagorje, Međimurje, Prigorje), **Đuránac** (Split, Nova Gradiška), **Đuránec** (360, Prigorje, Zagorje), **Đùranek** (Koprivnica), **Đùranić** (150, Bjelovar, Valpovo, Čabar), **Đùranović** (**Đuránović**) (200, Zagreb, *I* Slavonija), **Đùras** (370, Varaždin, Zagorje), **Đùrasek** (270, Zagorje, Prigorje), **Đùrasević** (Virovitica), **Đurasínović** (Dvor, Banovina), **Đùrasov** (Beli Manastir), **Đùrasović** (110, Dubrovnik, *I* Slavonija), **Đùrāš** (Dubrovnik), **Đùrašević** (**Đurášević**) (280, Koprivnica, Vinkovci), **Đùrašić** (Velika Gorica, *J* Dalmacija), **Đùrašin** (470, Velika Gorica, okolica Zagreba), **Đuràšina** (Prigorje), **Đurašínović** (260, Posavina), **Đùrašković** (Split, Rijeka), **Đùrčak** (Beli Manastir), **Đùrček** (Osijek), **Đúrčević** (150, Požega, Slavonija), **Đûrčić** (Banovina), **Đurčínović** (Vukovar), **Đúrđević** (Slavonija), **Đûrđ** (Koprivnica), **Đúrđa** (Koprivnica), **Đùrđan** (Zabok), **Đùrđek** (350, Varaždin, Zagorje), **Đùrđenić** (Zagreb i okolica), **Đûrđev** (Pula), **Đûrđevic** (Buje), **Đûrđević** (2580, Slavonija), **Đùrđic** (Koprivnica), **Đùrđica** (Omiš, Donja Stubica), **Đûrđić** (120, posvuda), **Đurđina** (Koprivnica), **Đùrec** (120, Križevci, Prigorje), **Đùrek** (270, Zlatar Bistrica, Zagreb), **Đurékovec** (Sesvete), **Đuréković** (170, Sisak, Banovina, Prigorje), **Đurénec** (Sveti Ivan Zelina), **Đùreš** (Virovitica), **Đùreta** (Koprivnica), **Đurétec** (Vrbovec), **Đurétek** (Zagreb), **Đùretić** (330, Velika Gorica), **Đurètković** (*I* Slavonija), **Đùrica** (290, sred. Dalmacija), **Đùričić** (920, Slavonija, posvuda), **Đùričin** (*I* Slavonija), **Đuričković** (Osijek), **Đúrić** (4590, Knin, Banovina, *Z* Slavonija), **Đùrićić** (Čazma), **Đurijànček** (Županja), **Đùrik** (*I* Slavonija), **Đúrin** (780, Zagorje, *I* Slavonija), **Đùrina** (Požega), **Đùrinac** (Slavonski Brod), **Đùrīnčić** (Koprivnica), **Đùrinec** (180, Sesvete, Prigorje), **Đùrinek** (110, Zlatar Bistrica, Zagorje), **Đùrinić** (220, Križevci, Prigorje), **Đurínovac** (Županja), **Đurínović** (Podravina, Banovina), **Đurìnskī** (160, Zaprešić, Našice), **Đurìnjāk** (Ivanec, Beli Manastir), **Đùrīš** (Dugo Selo, Našice), **Đùrišec** (Vrbovec), **Đurišević** (200, Đurđevac, Podravina), **Đùrišić** (160, *I* Slavonija, *J*Dalmacija), **Đùrita** (Beli Manastir), **Đùrkan** (270, Koprivnica, Zagorje), **Đùrkas** (Varaždin, Zagorje), **Đùrkić** (Slavonija uz Dravu), **Đùrkin** (210, Čakovec), **Đúrkov** (Osijek), **Đúrković** (680, Slavonija), **Đùrman** (Varaždin), **Đùrnić** (Koprivnica), **Đúro** (Slavonija), **Đuròci** (**Đurđevac**), **Đuróković** (Našice, Slavonija), **Đûrović** (510, Dubrovnik, *Z* Slavonija), **Đúršić** (Slavonski Brod), **Georgìjev** (Vis), **Georgíjević** (Vukovar, Primorje), **Giórgi** (Istra), **Giórgolo** (Primorje), **Gjêrgja** (Zadar ← *alb.*), **Gjèrgjaj** (Buje, Bjelovar), **Gjùkić** (Zagreb), **Gjùra** (Čakovec, Vojnić), **Gjùračić** (Zagreb, Virovitica), **Gjùrāk** (Velika Gorica, Sisak), **Gjùran** (Zagreb, Koprivnica), **Gjùrašin** (Velika Gorica, Sveti

Ivan Zelina), **Gjúrčević** (Našice), **Gjùrek** (Zagreb), **Gjurétek** (Zagreb), **Gjùrgjan** (Zagreb, Đakovo), **Gjúrgjević** (Rijeka, Daruvar), **Gjûrić** (Zagreb), **Gjûrin** (Zaprešić), **Gjùrkin** (Samobor, Zabok), **Gjúrović** (Pula), **Gòga** (Dubrovnik, Banovina), **Gògić** (330, Zagreb, Nova Gradiška, Hercegovina), **Jàrašić**, **Jùka** (*I* Slavonija), **Jùkan** (Istra), **Jùkanović** (Rijeka), **Jùkas**, **Jùkčić** (Zagreb i okolica), **Jùkica** (230, Drniš, sred. Dalmacija), **Jùkičić** (Slavonski Brod, Zagreb), **Júkić** (5 870, sred. i *S* Dalmacija), **Júko** (Zadar), **Júković** (*S* Dalmacija), **Jùra** (Bjelovar), **Júrac** (Zadar), **Jùrāč** (120, Zagorje, sred. Dalmacija), **Jùračāk**, **Jùraček** (Pakrac), **Jùračić** (300, Čakovec, *J* Dalmacija), **Jùrada** (120, Buzet, Istra), **Jùraga** (330, Šibenik), **Jùráić** (220, Pokuplje, *Z* Slavonija), **Jùraj** (160, Pokuplje, *Z* Slavonija), **Jùraja** (Slavonski Brod, Pregrada), **Jurájec** (Varaždin), **Juràjēvčić** (Pokuplje), **Jùrajić** (Ogulin, Osijek), **Jùrāk** (920, Zagreb, Zagorje), **Jùrakić** (170, Slavonski Brod), **Juráković** (130, Nova Gradiška), **Jùran** (450, Pokuplje), **Juránčević**, **Jùranek** (Donji Miholjac), **Jùranić** (550, Primorje, Zagorje), **Juránko** (130, Varaždin), **Jùranov** (Zadar), **Juránović** (390, sred. Dalmacija, Banovina), **Jùras** (1260, Čakovec, *J* i sred. Dalmacija), **Jùrasić** (120, Rijeka, Primorje), **Jurásović** (190, Posavina, Lika, otoci *J* Dalmacije), **Jùrāš** (Poreč, Sesvete), **Jùrašek** (*I* Slavonija), **Jùrašić** (200, Ogulin, Istra), **Jùrašin** (160, sred. i *S* Dalmacija, Kordun), **Jurašínović** (120, Sisak, Nova Gradiška), **Juràškī** (Zagreb), **Juràšković** (100, Varaždin), **Jùrat** (sred. Dalmacija, *v.* i jurat), **Jùratek** (Zagreb, *v.* i jurat), **Jùratić** (Pokuplje, *v.* i jurat), **Jurátovac** (280, Samobor, Jastrebarsko, *v.* i jurat), **Jurátović** (320, Jastrebarsko, Zagorje, *v.* i jurat), **Jùravić** (Zadar, *S* Dalmacija), **Jùrcan** (200, Poreč, Istra), **Jûrcola** (Istra), **Jùrčak** (Slavonija), **Jùrčan** (Čakovec), **Jùrčec** (450, Čakovec, Zagorje), **Jùrčev** (Kaštela), **Júrčević** (2170, Slunj, Pag, Slavonija uz Savu), **Jûrčić** (1800, Slunj, Pokuplje, Primorje), **Jùrčin** (Pokuplje), **Jurčínović** (8, Istra), **Jùrćec**, **Júrćević** (Nova Gradiška, Duga Resa), **Júre** (sred. Dalmacija), **Jùrec** (250, Zabok), **Jùrečić** (Zaprešić), **Jùrek**, **Jùrekić** (Slavonija), **Juréković** (190, Zagorje, Primorje), **Jùrela** (120, Sinj), **Jurelínac** (Pokuplje), **Jùren** (270, Ivanec, Zagorje), **Jurénac** (Slavonija), **Jùrēndić** (Slavonski Brod), **Jurénec** (320, Ivanec, Koprivnica), **Jùrenić** (140, Solin), **Jurénović** (Drniš), **Jùreša** (310, Zagreb, Primorje, Zagorje), **Jùrešić** (330, Krk, Primorje), **Jùreškin** (Kaštela), **Jùreško** (180, Biograd, *S* Dalmacija), **Jùreta** (220, Sesvete, Vinkovci, sred. Dalmacija), **Jùretić** (1240, Rijeka), **Jùretin** (Split), **Júrević** (Slavonski Brod, Solin), **Jùrgec** (150, Zagorje, Slavonija), **Júric** (110, Zagora, Zagorje, *I* Slavonija), **Jùrica** (330, *S* Dalmacija), **Jùrīč** (210, sred. Dalmacija, Primorje), **Jùričāk** (Zabok, *Z* Slavonija), **Jùričān** (260, Zagreb, Zagorje), **Jùriček** (Zagreb, Pokuplje), **Jùričev** (230, Šibenik), **Juríčević** (320, sred. i *S* Dalmacija), **Jùričić** (1770, Istra, sred. Dalmacija), **Jùričin** (100, Biograd), **Juričínec** (Varaždin), **Jurìčkī** (130, Zagreb, Zagorje), **Jurìčko** (sred. Dalmacija, Zagorje), **Júrić** (8320, sred. Dalmacija, Slavonija), **Jùrićev** (Šibenik, Dubrovnik), **Jùrićić**, **Juríjević**, **Jùrik** (*I* Slavonija), **Jùrīlj** (250, *I* Slavonija), **Jùrin** (720, Dalmacija), **Jùrina** (890, Krk, Zagorje), **Jurínac** (Slavonija), **Jurínak** (Jastrebarsko), **Jùrīnčić** (160, Crikvenica), **Jurínec** (320, Samobor, Zagorje), **Jùrinić** (400, Jastrebarsko, Čakovec, Zagorje), **Jùrinjāk** (390, Zagorje), **Jurínović** (160, Opatija, *J* i sred. Dalmacija), **Jùriša** (550, Zagorje, Podravina), **Juríšević** (200, Istra), **Jùrišić** (3500, sred. i *S* Dalmacija), **Juríšović**, **Jùrjak** (Prigorje, Zagorje), **Jùrjāko** (Primorje), **Jùrjec** (Zagorje, Prigorje), **Jûrjev**, **Júrjević** (2000, *J* i *S* Dalmacija), **Jùrkas** (Zaprešić), **Jùrkaš** (Ozalj), **Jùrketić**, **Júrki** (Zlatar Bistrica), **Jûrkić** (300, Slavonija), **Júrkin** (260, Zadar, Novi Marof), **Júrkiv** (Slavonski Brod), **Júrko** (200, sred. Dalmacija), **Jùrkota** (Rovinj), **Jùrkotić** (Rijeka), **Júrkov** (Đurđevac), **Júrkovac** (Jastrebarsko), **Júrković** (4940, Lika, Gorski kotar), **Jùrleka** (Šibenik), **Jùrlić**, **Jùrlin** (120, Split), **Jùrlina** (760, Zadar), **Jùrman** (500, Istra, Zagorje), **Jùrmanić**, **Jurmánović** (130, Jastrebarsko, Podravska Slatina), **Júrmić** (Čakovec), **Jùroš** (380, sred. Dalmacija, Slavonija), **Juróšević** (*v.* i Uroš), **Jùrov** (*S* Dalmacija), **Jùrović** (160, Čakovec), **Jûrsić**, **Jùrsik** (*Z* Slavonija), **Jursínović**, **Jûrša** (Zagreb, Novi Marof), **Jùršak**, **Jùršetić** (Križevci, Vrbovec), **Júršević** (Rijeka), **Jûršić** (270, Čakovec, Pula, Duga Resa), **Jùršīn**, **Juršínović**, **Zóre** (*J* Dalmacija, Vinkovci), **Zòretić** (450, *J* Dalmacija; drugdje zora), **Žûra** (140, Šibenik, Dalmacija), **Žûraj**, **Žûran** ◇ *top.* (naselja):

**Đùrđānci**, **Đurđékovec**, **Đurđénovac**, **Đúrđevac**, **Đùrđīc** (Križevci, 293 stan.; Čazma, 282 stan.), **Jûrjevac Pùnitovačkī** (Đakovo, 316 stan.), **Júrjevčani** (Jastrebarsko, 126 stan.), **Jûrjevec Záčretskī** (Zabok, 167 stan.), **Jûrjevo**, **Kàštel Sùćurac**, **Sùćurac**, **Sùćurāj** (Hvar, 422 stan.), **Sùđurađ** (Dubrovnik, 221 stan.), **Svêtī Jùrāj** (Senj, Čakovec), **Svìćuraj** itd.
✧ *lat.* Georgius, *grč.* Geōrgios ← geōrgós: ratar, seljak

**Jùrandvōr** *m* selo na otoku Krku pokraj Baške; na ostacima rimske *villae rusticae* benediktinci-glagoljaši dograđuju opatijsku crkvu Sv. Lucije, a 1100. opat Dobrovit gradi današnju jednobrodnu ranoromaničku crkvu; u njoj je izvorno bila postavljena Baščanska ploča, *v.* // **jùrandvōrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Jurandvor [*~a crkva*]

**jùrānskī** *prid.* koji se odnosi na Jurane

**juràsōr** *m* ⟨G jurasóra⟩ *pov.* pomoćni sudski ili upravni službenik; prisežnik, pristav, sudski pripravnik
✧ *lat.* iuratus assessor

**jùrāt** *m* ⟨G juráta⟩ *zast.* pravnik, student prava
◆ *pr.* (prema zanimanju, *v.* i Juraj): **Jùrāt** (sred. Dalmacija), **Jùratek** (Zagreb), **Jùratić** (Pokuplje), **Jurátovac** (280, Samobor, Jastrebarsko), **Jurátović** (320, Jastrebarsko, Zagorje)
✧ *njem.* Jurat ≃ *lat.* ius: pravo, pravna znanost

**jùrčica** *ž bot.* *Suaeda*

**Jùrdani** *m mn* naselje (u blizini Opatije), 567 stan. // **jùrdanskī** *prid.* koji se odnosi na Jurdane
◆ *pr.* (etnik): **Jùrdana** (170, Opatija, Primorje)

**jùrek** *m reg.* vrsta patuljastog pijetla [*~ i katica*]
✧ *v.* Juraj

**jȕrevina** *ž bot.* grm i grmlje (*Cotinus cogygria*)

**jȕričica** *ž zool.* **1.** ptica konopljarka (*Acanthis cannabina*); faganio **2.** (*mn*) rod ptica pjevica (*Acanthis*) iz porodice zeba; konopljarke **3.** *bot.* zeljasta biljka roda *Suaeda* iz porodice lobodnjača (*Chenopodiaceae*)

**Jùričić, Juraj** (poč. 16. st.–1578), hrv. pop glagoljaš, pisac i prevoditelj, pristao uz reformaciju

**Júrić, Marija** (pseudonim Zagorka) (1873–1957), hrv. spisateljica, prva hrv. novinarka, suradnica »Obzora« i dr., pisala popularne povijesne romane ob. u nastavcima (*Grička vještica*, *Gordana*, *Kći Lotrščaka*)

**jurìdičkī** *prid. pravn.* koji se odnosi na pravo; pravni, zakonski // **jurìdički** *pril.* prema pravnom razmišljanju, u duhu pravne znanosti, prema zakonima i njihovim interpretacijama
✧ *lat.* iuridicus

**JURIS-** kao prvi dio riječi znači pravo [*jurisdikcija*]
✧ *lat.* ius, iuris: pravo

**jurisdȉkcija** *ž pravn.* sudska nadležnost, pravo suđenja, djelokrug na koji se prostire pravo; pravosuđe, sudbenost // **jurisdȉkcījskī** *prid.* koji se odnosi na jurisdikciju
✧ *lat.* iurisdictio: izricanje prava

**jûriskonzult** *m pravn.* savjetnik nekih ustanova u praktičnim pitanjima prava; pravni savjetnik
✧ *lat.* iuris consultus: koji je vješt pravu

**jûriskonzult|a** *ž pravn. pov.* u starom Rimu mišljenja glasovitih pravnika o pojedinim pravnim slučajevima koja su postajala obavezna za sudske organe [*imati pravo ~e*]
✧ *lat.* iuris consulta

**jurisprudèncija** *ž pravn.* **1.** pravna znanost, skup pravnih znanosti **2.** ukupnost odluka koje su donijeli sudovi, odluke koje su donesene o kontroverznim pitanjima, a predstavljaju srž prava
✧ *lat.* iuris prudentia ← ius: pravo + prudentia: znanje

**jùrist** *m* **1.** pravnik **2.** *zast.* student prava // **juristèraj** (**juristeràj**) *m reg. zast.* **1.** *v.* juristika **2.** studij prava [*studirati ~*]; **jùristica** *ž*, *v.* jurist; **jurìstičin** *prid.* koji pripada juristici; **jurìstičkī** *prid.* koji se odnosi na juriste; **jurìstički** *pril.* kao jurist, na način jurista; **jurìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *pravn.* **1.** pravo i pravne znanosti **2.** vještina primjene prava i pravnih znanja; juristeraj
✧ *njem.* Jurist ← *srlat.* iurista

**jȕrīš** *m vojn.* nagli, brzi napad na položaj neprijatelja [*osvojiti na ~*] // **jurìšati** (∅, na koga, na što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *vojn.* izvoditi juriš **2.** *pren.* uporno navaljivati riječima, molbama, pohvalama s ciljem da se što postigne; **jȕrīšn|ī** *prid.* koji se odnosi na juriš i jurišnike [*~i odred*; *~i položaj*] △ ***~a puška (~i avion, čamac)*** *vojn.* suvremena oružja koja imaju veliku ubojitu moć i koja (u slučaju aviona, čamca) postižu velike brzine; **jȕrišnica** *ž*, *v.* juriš-

nik; **jùrišničin** *prid.* koji pripada jurišnici; **jùrišničkī** *prid.* koji se odnosi na jurišnike; **jùrišnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1.** *vojn. zast.* vojnik koji juriša na neprijateljski položaj **2.** onaj koji je u prvim redovima borbe za određeni cilj (u političkoj stranci i sl.)
◈ *pr.* (nadimačko): **Jùrīšaga** (Čakovec)
✧ *tur.* yürüyü ← yürümek: ići, hodati

**Jùrišić 1. Blaž** (1891–1974), hrv. lingvist i književni kritičar; urednik književnog časopisa *Hrvatska revija* 1930–1941. **2. Nikola** (1490–1545), senjski velikaš, vrhovni zapovjednik Hrvatske granice; s hrv. posadom 1532. od osmanske vojske branio Kiseg (Kőszeg)

**júriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** (∅) vrlo brzo se kretati; trčati, jurcati **2.** naganjati (koga); progoniti // **jùrcati** (∅, za kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* juriti; **júrnuti** *svrš.* ⟨*prez.* jûrnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* júrni, *prid. rad.* jùrnuo⟩, *v.* juriti; **jùrnjava** *ž* **1.** užurbano kretanje **2.** velika žurba, strka
✧ *prasl.* *juriti (*rus.* jurít': žuriti se, *polj.* jurić) ? ≃ *tur.* yürümek: ići, hodati, napredovati

**jûrjevac** *m* ⟨G -ēvca, N *mn* -ēvci⟩ *bot.* rod zeljastih biljaka *Chenopodium* iz porodice lobodnjača (*Chenopodiaceae*)
✧ *v.* Juraj

**jûrjēvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.*, *v.* đurđevača

**Jûrjevo**[2] *sr* naselje na kopnenoj obali *S* dijela Velebitskog kanala, 687 stan. (1981) // **jûrjevskī**[2] *prid.* koji se odnosi na Jurjevo[2]
◈ *v.* Juraj

**Júrković, Janko** (1827–1889), hrv. književnik, pisao pjesme, humoristične pripovijesti, putopise, igrokaze, rasprave o kazalištu, književnosti i estetskim pitanjima (*Pavao Čuturić*, *Kumovanje*, *Tuskulanijade*)

**jùrnica** *ž bot.* biljka (*Polemonium coeruleum*) iz porodice *Polemoniaceae*

**juròdīv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* koji u otklonu od normalnog ponašanja ljudi pokazuje natprirodne sposobnosti (predviđanja, prorokovanja, liječenja, mudrost itd.); sveti luđak, sveta luda, sveta budala
✧ *rus.* jurodívyj

**jùrok** *m lingv.* američki indijanski jezik, govorio se u sjevernoj Kaliforniji

**jûrt|a** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *etnol.* **1.** kožni šator azijskih nomada [*razapeti ~u*] **2.** drvena koliba, brvnara sibirskih naroda [*podići ~u*] **3.** *pren.* obitelj, rod, selo, naselje [*došla cijela ~a*] // **jùrtīšte** *sr* zemlja za gradnju kuće, kućište; zemlja oko kuće, okućnica
✧ *rus.* ← *tur.tat.* i *mong.* yurt

**jùru|k** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *pov.* pripadnik janjičarske pomoćne vojske čiji je glavni zadatak bilo održavanje puteva i mostova △ ***Turci ~ci*** etnička skupina u Makedoniji
✧ *tur.* yürük

**jury** (*izg.* žirȉ) *m*, *v.* žiri
✧ *engl.*: porota

**jùs** *m*, *v.* ius

**jùsiv** *m gram.* sustav glagolskih oblika koji služe za izricanje zapovijedi; injunktiv
✧ *lat.* (modus) iussivus ≃ iubēre: zapovjediti

**jùsos** *m pov.* pripadnik organizacije mladih socijalista
✧ *njem.* Jugendsozialisten ← Jugend: mladost + Sozialisten: socijalisti

**jùsovi** *mn lingv. pov.* naziv za četiri slova stare glagoljičke i ćiriličke azbuke koji su označavali nazale (nosnike) △ ***mali*** ~ *lingv. pov.* nazalno ę; ***veliki*** ~ *lingv. pov.* nazalno ǫ

**juste milieu** (*izg.* žȉst miljê) prava sredina, zlatna sredina (između dvije krajnosti)
✧ *fr.*

**Justícija** *ž* **1.** *mit.* rimska božica pravde; personifikacija pravednosti; čest motiv u ikonografiji, prikazuje se zavezanih očiju, u lijevoj ruci drži vagu **2.** (justicija) *pravn.* **a.** pravda **b.** sve sudske ustanove; pravosuđe
✧ *lat.* Iustitia

**justicijalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. pol.* ideologija argentinskog predsjednika Juana Perona (1945–1955. i 1973–1974)
✧ *konstr.* ← *lat.* iustitia: pravda + *v.* socijalan, socijalizam

**justìcmōrd** *m reg. zast.* izvršenje smrtne kazne nad nevinim uslijed nedovoljne savjesnosti i nehaja sudova u ispitivanju i utvrđivanju krivičnog djela; pravosudno umorstvo
✧ *njem.* Justizmord

**justificírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* justifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* justifìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izvršiti/izvršavati smrtnu kaznu, presudu; smaknuti (koga) // **justifikácija** *ž* **1.** opravdanje; ispitivanje i potvrda (u knjigovodstvu) **2.** izvršenje smrtne kazne, smaknuće
✧ *njem.* justifizieren ← *lat.* iustificare

**Justinìjān** ⟨G Justinijána⟩ **1.** *v.* ◈ **2.** ime dvojice bizantskih careva **a. I** (482–565), bizantski car (od 527), kratkotrajno ponovno uspostavio Rimsko Carstvo na Mediteranu, kodificirao rimsko pravo (*Justinijanov zakonik* ili *Corpus iuris civilis*) **b. II** (669–711), okrutan bizantski car (685–695. i 705–711); uspješno ratovao protiv Arapa, Bugara i Slavena
◈ m. os. ime, *rij.* (ime nekoliko svetaca, Sv. Just, zaštitnik Trsta, kao mučenik pogubljen u Ogleju, odn. Akvileji); isto: **Jùstin**, **Jȕštin**; *hip.*: **Jȕst**, **Jȕšt**, **Jȕšto**, **Žȕst**; **Justinijána** ž. os. ime; isto: **Justína** (ime nekoliko svetica); *hip.*: **Jȕsta**, **Jȕstica**, **Jȕstika** ◇ *pr.*: **Jȍst** (Slavonija), **Jȍstiak**, **Jȍšt** (Koprivnica), **Jȕst** (Čakovec, Posavina), **Jústić** (210, Krk), **Jȕstin** (Rijeka, Bjelovar), **Justȉna**, **Jùstīnčić** (Rijeka, Istra), **Jùstinek**, **Jùstinić** (200, Krk, Primorje), **Justinijánović** (Hvar), **Jȕšt**, **Jȕšta** (Đurđevac, Podravina), **Jȕštin** ◇ *top.*: **Justinòpolis** (*knjiž.* ime za Kopar)
✧ *lat.* Iustinianus ← iustus: pravedan, pošten

**justírati** *dv.* ⟨*prez.* jùstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* jùstīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *rij.* utvrditi/utvrđivati valjanost; provjeravati
✧ *njem.* justieren ← *fr.* justifier

**jȕsto tȅmpore** *pril.*, *v.* iusto tempore

**Jùsuf**, *v.* Josip ◈

**Júšići** *m mn* naselje (u blizini Opatije), 651 stan. // **júšićkī** *prid.* koji se odnosi na Jušiće

**jȕšto** *pril. reg.* baš, točno, upravo
✧ *tal.* giusto

**jȕt|a** *ž* **1.** *bot.* biljka (*Corchorus capsularis*, *C. olitorius*) iz porodice lipa (*Tiliaceae*), od vlakana se prave vreće itd. **2.** vlakno dobiveno od istočnoindijske biljke jute, a od 19. st., miješanjem s vunom i svilom, tkanjem daje podatan materijal najšire namjene [*vreća od ~e*] // **jȕten** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od jute
✧ *njem.* Jute ← *engl.* juta ← *bengal.* jhuto

**jȕtr|o** *sr* ⟨G *mn* jȕtārā⟩ **1.** prvi dio dana, vrijeme od početka svitanja do podneva [*u ~o*] **2.** stara mjera za površinu zemljišta; ral △ ***rano ~o*** vrijeme oko svitanja // **jȕtārnj|ī** *prid.* koji se događa ujutro [*~a gimnastika*] △ ***Jutarnji list*** dnevne novine 1912–1941. i ponovno u Zagrebu od 1998; **jȕtrenja** *ž kat. rij.* služba božja (molitva) ujutro, jutarnja misa; matutin, jutrenje, jutrica; **jȕtrēnje** *sr*, *v.* jutrenja [*ići na ~*]; **jȕtrica** *ž*, *v.* jutrenja; **jȕtriti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) jȕtrī se, *pril. sad.* -rēći se, *gl. im.* -rēnje⟩ *jez. knjiž. rij.* svitati; **jȕtr̄njica** *ž*, *v.* jutrenje; **jȕtrom** *pril.* ujutro; **jȕtrōs** *pril.* u vrijeme današnjega jutra; **jȕtrošnjī** *prid.* koji je od jutros; **jȕtrovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -rujēm, *pril. sad.* -rujūći, *gl. im.* -ānje⟩ provoditi jutro (gdje)
◆ **Jȕtronja** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.*: **Jȕteršnik**, **Jȕtrašnik**, **Jȕtreša** (Čakovec, Varaždin), **Jȕtrić**, **Jȕtriša** (310, Pregrada), **Jùtronić** (Brač, Split), **Jùtronjić**, **Jȕtrović** (Zagreb)
✧ *prasl.* *(j)utro (*rus.* útro, *polj.* jutro) možda ≃ *lit.* jau: već

**Jutùrna** *ž mit.* italska nimfa, zaštitnica izvora; njezina svetkovina zvala se juturnalia

**juvèlīr** *m* ⟨G juvelíra⟩ *reg.* majstor koji izrađuje nakit od dragulja, poludragulja i plemenitih kovina; draguljar // **juvèlīrka** *ž*, *v.* juvelir; **juvelírov** *prid.* koji pripada juveliru; **juvèlirsk|ī** *prid.* koji se odnose na juvelire [*~a radnja*]
✧ *njem.* Juwelier ← *srnizoz.* ← *stfr.* juelier

**Juvènal** (**Jȕvenal**), **Decim Junije** (o.55–130), rimski književnik, veliki satiričar latinskoga jezika (*Saturae*, 16 satira u pet knjiga, pisane u heksametrima)

**Juvènta** *ž mit.* rimska božica mladosti // **jȕvenīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji pripada mladosti ili djetinjstvu; mladalački **2.** *pren.* koji je nedozreo; zelen △ ***~na voda*** termalna mineralna voda, magmatskog podrijetla, iz dubine litosfere dolazi na površinu; ***~ni hormoni*** *fiziol.* hormoni koji kontroliraju razvoj insekata; potencijalna sredstva za zaštitu biljaka; **juvènīlija** *sr mn knjiž.* **1.** djela ob. književna, nastala u mladosti [*njegova ~*] **2.** književna ili umjetnička djela namijenjena mladima [*izdavači ~*]; **juvenilȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ konstitucijska karakteristika, mladenački izgled čovjeka zrelije ili starije dobi; **juvenílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *rij.* osobina onoga koji je juvenilan **1.** mladost, mladenaštvo **2.** nedozrelost, nezrelost
✧ *lat.* Iuventa

**jȕzbaša** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov. vojn.* zapovjednik nad stotinom vojnika u osmanskoj vojsci; kapetan, stotnik, satnik
◆ *pr.*: **Jȕzbaša** (Kordun), **Jȕzbašić** (440, Županja), **Jȕžbašić**, **Ȕzbašić** (Sisak, Turopolje)
✧ *tur.* yüzbaı ← yüz: stotina + ba: glava, glavešina; zapovjednik

**jȕžina**, *v.* jugo

**Jùžnā Amèrika** *ž geogr.* po veličini četvrti kontinent, leži između Pacifika i Atlantika, 17.846.012 km², 261.284.000 stan. (1984) // **južnoamèričkī** *prid.* koji se odnosi na Južnu Ameriku

**Jûžnā Korèja** *ž geogr.* država na Korejskom poluotoku, *usp.* Koreja // **južnokòrējskī** *prid. geogr.* koji se odnosi na *J* Koreju i državu Južnu Koreju

✧ JUŽNO- + *v.* Koreja

**jȕžnī**, *v.* jȕg

**Jûžnī Slavéni** *m mn etn.* skupni naziv za Slavene koji nastavaju Balkanski poluotok; čest u upotrebi za vrijeme Ilirskoga pokreta koji je težio njihovom političkom ujedinjenju, zastupajući ujedno tezu da su svi oni potomci starosjedilačkih Ilira // **južnoslàvēnskī** *prid.* koji se odnosi na Južne Slavene △ ~ ***jezici*** *lingv.* grana slavenske skupine indoeuropskih jezika, obuhvaća bugarski, hrvatski, makedonski, slovenski, srpski i staroslavenski; **južnoslàvēnski** *pril.* kao Južni Slaveni, na način Južnih Slavena

**Jûžnī Vijètnam** *m pov. geogr.* država nastala 1954. nakon rata protiv francuske kolonijalne vlasti, nestala ujedinjenjem 1975. // **južnovijètnāmskī** *prid. geogr.* koji se odnosi na *J* Vijetnam i Južni Vijetnam

✧ JUŽNO- + *v.* Vijetnam

**JUŽNO-** kao prvi dio riječi označuje južnu stranu svijeta, na jugu od čega, ili na Jugu [*južnodalmatinska vina*; *južnoamerički*; *južnoafrički*]

✧ *v.* jug, južni

**Južnoàfričkā Repùblika** *ž geogr.* država u *J* Africi s izlazom na Atlantski i Indijski ocean, 1.123.226 km², 31.281.600 stan., glavni grad Cape Town // **južnoàfričkī** *prid.* koji se odnosi na *J* Afriku i Južnoafričku Republiku

**južnodalmàtīnskī** *prid. geogr.* koji se odnosi na *J* Dalmaciju

✧ JUŽNO- + *v.* Dalmati, dalmatinski

**južnoèuropskī** *prid. geogr.* koji se odnosi na *J* Europu

✧ JUŽNO- + *v.* Europa

**južnopacìfičkī** *prid. geogr.* koji se odnosi na *J* Pacifik

✧ JUŽNO- + *v.* Pacifik

**južnosàharskī** *prid. geogr.* koji se odnosi na *J* Saharu

✧ JUŽNO- + *v.* Sahara

**jȕžnjāk**, *v.* jȕg

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 811.163.42(038)

HRVATSKI enciklopedijski rječnik. -
Zagreb : EPH : Novi Liber, 2004-    .

ISBN 953-6045-28-1 (Novi Liber)(cjelina)

<Sv.> 4: Gra-J. - 2004.

ISBN 953-6045-33-8

441116032